

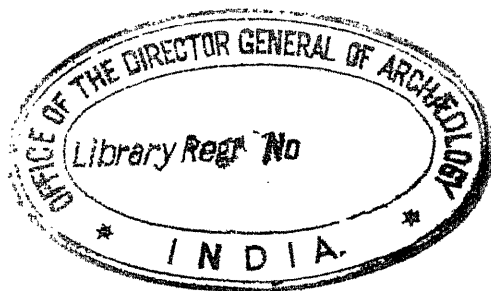
GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 14766

CALL NO. 959.61/D.C.B.

D.G.A. 79

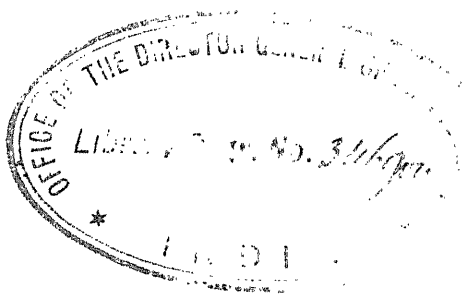

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. .... 14766 .....

Date ..... 28.7.61 .....

Call No. .... 959.61 / 18. C-8 .....

VOORWOORD.

De eerste zeven vellen van dit deel waren afgedrukt toen ik van Dr. H. T. Colenbrander, inmiddels tot anderen werkkring geroepen, de uitgave van het Dagregister overnam.

Het handschrift, dat hier in het licht wordt gegeven, berust onder de uit Indië overgekomen papieren in het archief der kamer Amsterdam. Een dubbel-exemplaar van een gedeelte van het verbaal Goa-Wingurla-Ceilon wordt aangetroffen in de op het Rijksarchief aanwezige collectie-Sweers. Bij zorgvuldige vergelijking van beide teksten bleek mij dat zij geheel eensluidend zijn, alleen heeft het handschrift—Sweers hier en daar een zuiverder lezing bewaard, waarvan ik onder de Errata melding heb gedaan.

Volkomen instemmende met de denkbeelden over de waarde dezer uitgave in het algemeen, gelijk die in het voorwoord van de over 1624--1629 en 1631--1634 loopende dagregisters door Professor Heeres en Dr. Colenbrander zijn ontvouwd, wil ik met een enkel woord het geschiedkundig belang van het nu gereed gekomen deel aanwijzen. Dit ligt, vermits het eigenlijk Bataviaasch dagregister ontbreekt, grootendeels in de berichten over de buitenkantoren, inzonderheid die welke buiten den Maleischen archipel zijn gelegen. Belangwekkend is, om maar een van de meest in het oog vallende zaken te noemen, hetgeen medegedeeld wordt over de wederwaardigheden van de bemanning der „Breskens” (een van de schepen van Maarten Gerritsz. Vries) in Japan, waarvan reeds een breedvoerig verhaal is te vinden in de „Gedenkwaardige gesantschappen aen de kaisaren van Japan” (blz. 290, vv.) van Arnold Montanus, die kennelijk uit dezelfde bron heeft geput als ons register t. w. uit het (thans verloren) journaal der gevangenen zelf. Op eenige punten van gewicht vullen de mededeelingen in onzen tekst die van Montanus aan. Leupe's „Reise van Maarten Gerritsz.

Vries naar Japan" is in dezen geheel onvolledig. Verder behelst het dagregister eenige wetenswaardige bijzonderheden betreffende de nog zoo weinig bekende geschiedenis van Formosa in den tijd der Compagnie en omtrent Ceilon, schoon veel daarvan reeds eenigermate bekend is geworden door Van Geer's „Opkomst van het Nederlandsch gezag over Ceilon", waar ook enkele van de in onzen tekst ingelaschte documenten zijn afgedrukt. Van groot belang zijn ook weder de hier voorkomende mededeelingen over Perzië.

Het thans in het licht gezonden deel is het laatste van de drie, tot wier invoeging in de reeks op advies van Dr. Colenbrander in 1900 werd besloten. Het volgende zal over het jaar 1647/48 loopen.

Om den lezer het gebruik te vergemakkelijken volgen hier de gewone opgaven :

Opgaaf der deelen, waaruit de thans uitgegeven tekst bestaat :

Verbaal uit de berichten van Ternate	(1644—1645)	blzz.	1—11.
" " " "	" Amboina (1644—1645)	"	12—24.
" " " "	" Banda (1644—1645)	"	25—38.
" " " "	" Atjeh (1644—1645)	"	39—54.
" " " "	" Arrakan (1645)	"	55—60.
" " " "	" Malaka (1644—1645)	"	61—95.
" " " "	" Siam (1644—1645)	"	96—107.
" " " "	" Tonkin (1644—1645)	"	108—122.
" " " "	" Formosa (1644—1645)	"	123—176.
" " " "	" Japan (1644—1645)	"	177—224.
" " " "	" Suratte (1645)	"	225—235, 238—246, 264—265.
" " " "	" Perzië (1645)	"	236—238, 246—264.
" " " "	" Goa (1645)	"	266—278.
" " " "	" Ceilon (1645)	"	268—278, 280—305, 307, 310—318.
" " " "	" Wingurla (1645)	"	278—280, 305—306, 308—310.
" " " "	" Koromandel (1644—1645)	"	319—364.

Opgaaf der in den tekst ingelaschte documenten:

Brieven van den gouverneur van Oedjong-Salang aan Jeremias van Vlieth, gouverneur van Malaka, blzz. 79—80.

Overeenkomst tusschen den gouverneur in Bangeri en den onderkoopman te Malaka (1 Januari 1645), blz. 80 ¹).

Request van den opperkoopman in Tonkin aan den koning van Tonkin (12 Januari 1644), blz. 108.

Brieven van den koning van Tonkin aan den Gouverneur-Generaal (4 Juli 1644, 1648), blzz. 113, 118.

Acte van verbintenis door de vrijgelaten tien Nederlanders van het schip Breskens gepasseerd (1644), blz. 189.

Verordeningen van den keizer van Japan voor de Nederlanders aldaar (1643), blzz. 195—198.

Bevel van de Japansche overheden om tegen het binnenbrengen van Roomschen op Nederlandsche schepen te waken (1644), blz. 203.

Brief van den shah van Perzië aan Claes Cornelissen Blocq (1645), blz. 262.

Verdrag van wapenstilstand op Ceilon tusschen de Portugeezen en Nederlanders (15 November 1644), blz. 268.

Paspoort van de Staten-Generaal aan eenige Portugeesche kooplieden voor de vaart naar en in Oostindië (1643), blz. 276.

Ontwerp van grensscheiding tusschen de bezittingen der Portugeezen en Nederlanders op Ceilon, voorgesteld door den vicerey te Goa (1644), blz. 284.

Antwoord van Johan Maetsuijcker op dat ontwerp (4 Januari 1645), blz. 287.

Brief van den vicerey te Goa aan Johan Maetsuijcker (6 Januari 1645), blz. 289.

Protest van den vicerey te Goa, bij het teekenen van het verdrag over de grensscheiding op Ceilon gedaan (10 Januari 1645), blz. 291.

Verdrag over de grensscheiding op Ceilon tusschen den vicerey te Goa en Johan Maetsuijcker (10 Januari 1645), blz. 292.

Brief van Radja Singa aan Johan Maetsuijcker (1645), blz. 299.

---

(1) Ook bij Tiele—Heeres, Bouwstoffen III, blz. 266.

Brief van Johan Maetsuijcker aan Radja Singa (1 Maart 1645), blz. 301.

Verbond van wederzijdsche bescherming tusschen de Portugeezen en Nederlanders op Ceilon (9 Maart 1645), blz. 303. ¹⁾

Brief van Mostofchan aan den Gouverneur-Generaal (24 December 1644), blz. 305.

Publicatie van het verbond van wederzijdsche bescherming tusschen de Portugeezen en Nederlanders op Ceilon (25 Mei 1645), blz. 311. ²⁾

Chaul van den neijk van Sensier aan den gouverneur van Koromandel, blz. 326.

Overeenkomst tusschen Letchemaneijk, gouverneur van Paliakate, en den gouverneur van Koromandel (13 September 1644), blz. 328.

Verdrag tusschen Chinanna Chitty en den gouverneur van Koromandel (20 Maart 1645), blz. 337.

Chaul van den neijk van Madure aan de Compagnie (Juni 1645), blz. 352.

Op de navolgende plaatsen vindt men berichten over onderstaande zaken:

Krijgsmacht op de Molukken, blz. 9.

Kerk- en schoolwezen op Ambon en Kaibobo, blzz. 16, 17.

Ontdekkingstocht van Adriaan Dortsman, blzz. 27, 34—36.

Sterkte van het garnizoen en de burgerij op de Banda-eilanden, blz. 38.

Toestand der perkeniers op Banda, blzz. 28—30, 33.

Handel der Engelschen van Atjeh, blzz. 41, 42, 47, 49, 50, 52.

Handelspolitiek door de Vlaming van Outshoorn ten opzichte van Atjeh aanbevolen, blzz. 43, 44, 51.

Gevangenschap van Nederlanders in Arrakan en bedreiging der Compagnie dat zij deswege haar kantoor aldaar zal opbreken, blzz. 56, 59, 60.

Belang van de bezetting van Perak, blz. 62.

Wederoprichting van Compagnie's kantoor te Patani door den koning gewenscht doch door den gouverneur van Malaka onraadzaam geacht, blz. 67.

Tolheffing te Malaka, blzz. 87, 88.

---

(1) Ook bij Van Geer, Opkomst van het Nederlandsch gezag over Ceilon I, blz. 87.

(2) Ook bij Van Geer, a. w. I blz. 89.

Opheffing van het kantoor te Atjeh wenschelijk geacht, blz. 90.

Oefening van den Roomschen godsdienst te Malaka, blz. 94.

Alle Nederlanders in Kambodja vermoord, blz. 97.

Compagnie's handel in Tonkin door de „impertinente” eischen des konings bemoeilijkt, blzz. 108, 109.

Oorlog van Tonkin tegen Quinam, blzz. 111, 118—120.

Nieuwe Compagnie's loge in Tonkin, blzz. 112, 118, 122.

Regeling van het bestuur van Formosa, blzz. 125, 126, 141, 168.

Aanleg van vestingwerken aldaar, blzz. 127, 128, 130, 138, 172.

Oorlogen der Spanjaarden in Kelang en op Formosa, blzz. 128, 129.

Uitgestrektheid van Compagnie's gezag aldaar, blz. 129.

Expeditiën van Pieter Boon en anderen tot uitbreiding van Compagnie's gezag aldaar, blzz. 130—132, 149, 158, 165, 166, 169—171.

Kaapvaart der Nederlanders op de Chineesche Manillavaarders, blzz. 133—135, 174.

Tochten der Nederlanders tegen de zeeroovers in de Pescadores, blz. 135.

Verpachting van den handel in de dorpen van Formosa aan vrije Nederlanders en Chineezers, blzz. 137, 150, 158.

Kerk- en schoolwezen aldaar, blzz. 138—141, 145, 166, 172, 173.

Chineesche kolonie aldaar, blz. 150.

Garnizoen aldaar, blzz. 153, 154, 160.

Troebelen in China, blzz. 161, 169, 175.

Gewassen op Formosa vallende, blzz. 163, 164.

Voorwaarden door den vorst van Lonckjouw en anderen aangenomen, blzz. 164, 165, 171.

Het Nederlandsch onder de Formosanen niet wel in te voeren, blz. 165.

Muntwezen aldaar, blz. 167.

Lotgevallen van de tien naar Jedo gevoerde Nederlanders van een der schepen van Maarten Gerritsz. Vries, blzz. 177—190.

Wedervaren van Johan van Elserack, in zake die gevangenen naar het hof te Jedo opontboden, blzz. 190—200.

Gedraglijn ten aanzien van Japan door Elserack aanbevolen, blzz. 201, 202.

Vrees der Japanners voor het binnenbrengen van Roomschen op Nederlandsche schepen, blzz. 202—204.

Uitzichten op verplaatsing van den handel der Chineezzen op Japan naar Formosa, blzz. 205, 216, 220.

Vermeestering van Chineesche naar Japan bestemde jonken door de Japanners oogluikend gedoogd, blzz. 205, 206, 220.

Oorzaken van de afneming van den handel der Chineezzen op Formosa, blzz. 220, 221.

Middelen tot opbeuring van den handel op Formosa, blzz. 221, 222.

Handel der Engelschen in Suratte, blzz. 227—229, 234, 235, 243—246, 257, 258.

Handel der Engelschen in Gamron en Perzië, blzz. 253, 264.

Handel der Engelschen in Goa en Wingurla, blz. 305.

Handel der Engelschen op Koromandel en Bengalen, blzz. 257, 319, 321, 324, 332, 340, 342, 344, 345, 347, 349, 350, 355, 356, 360, 363, 364.

Handel der Armeniërs van Julfa in Perzische zijde op Aleppo, Smirna, Konstantinopel, Livorno, Genua, blz. 252.

Compagnie's „dessein" tegen Perzië, blzz. 250, 253, 254, 256, 258—260.

Vaart der Mooren op Atjeh, blzz. 255, 264, 265.

Onderhandelingen tusschen de Portugeezen en Nederlanders tot beslechting hunner geschillen op Ceilon, blzz. 266—274.

Belegering van Negombo door de Portugeezen, blzz. 274, 275, 280, 281.

De vervanging van den graaf van Aveiras als vicerey van Goa door Dom Philippo de Mascarenhas gevaarlijk geacht voor de handhaving van den wapenstilstand, blz. 277.

Gespannen betrekkingen tusschen de Nederlanders en Radja Singa, blzz. 280, 281, 299—303; 304, 317.

Sterkte der Nederlandsche krijgsmacht op Ceilon, blzz. 304, 311, 316.

Kerkelijke beambten aldaar, blz. 305.

Verstandhouding der Denen met Radja Singa, blz. 312.

Moeilijkheden met de Portugeezen op Ceilon, blzz. 314, 315.

Wering van den godsdienstigen invloed der Roomschen en Mooren op de Singaleezen en streven om de Gereformeerde religie onder hen voort te planten, blz. 315.

De Denen in Koromandel en Bengalen, blzz. 321, 324, 331, 340—342, 351, 355.

Oorlog van Golkonda en Visiapoer tegen Carnatica, blzz. 325, 326, 337, 346, 355.

Compagnie's handel in Koromandel en Bengalen door de Mooren en anderen bemoeijkt, blzz. 329, 333, 334, 337, 341, 342, 345, 346, 350, 356—358, 363, 364.

Compagnie's winsten en onkosten op Koromandel, blzz. 330, 360.

Voornemen der Nederlanders en Engelschen om op de Maladiven te handelen, blz. 332.

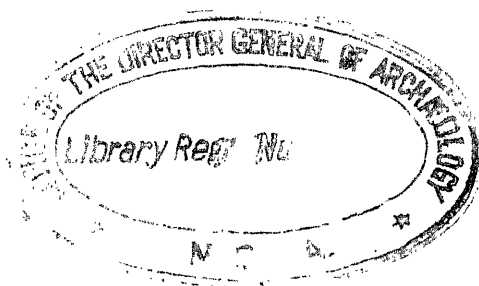
Sobere handel der Compagnie in Pegu; over lichting van het kantoor aldaar gedacht, blzz. 336, 359, 360.

Toeleg der Portugeezen om Compagnie's handel in Madure te stuiten en naar Tutukorin te lokken, blzz. 351, 352.

Vestiging van een kantoor te Caylpatnam, blzz. 352, 357.

Garnizoen op Paliakate, blz. 361.

J. DE HULLU.

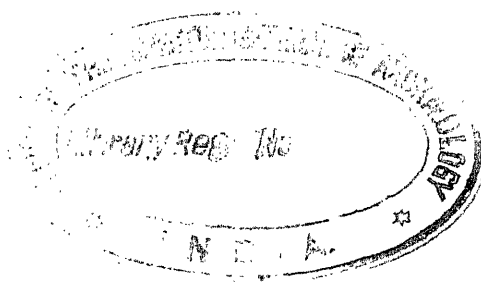
E R R A T A.

Blz.	11	regel	5 v. b. <i>staat</i>	Jacobesn, <i>lees</i>	Jacobsen.
"	14	"	11 v. b. <i>staat</i>	Combonllo, <i>lees</i>	Comboullo.
"	37	"	10 v. o. <i>staat</i>	houtsagon, <i>lees</i>	houtsagen.
"	48	"	5 v. b. <i>staat</i>	predido, <i>lees</i>	procedido.
"	52	"	5 v. o. <i>staat</i>	bernstende, <i>lees</i>	berustende.
"	58	"	7 v. o. <i>staat</i>	van deu Helm, <i>lees</i>	van den Helm.
"	59	"	9 v. o. <i>staat</i>	d'ovegeblevene, <i>lees</i>	d'overgeblevene.
"	60	"	11 v. o. <i>staat</i>	Geneaael, <i>lees</i>	Generael.
"	64	"	11 v. o. <i>staat</i>	gouverneur, <i>lees</i>	gouverneur.
"	82	"	1 v. b. <i>staat</i>	a° 1445, <i>lees</i>	a° 1645.
"	83	"	2 v. o. <i>staat</i>	Rombonwers, <i>lees</i>	Rombouwers.
"	91	"	2 v. o. <i>staat</i>	Mamicabers, <i>lees</i>	Manicabers.
"	92	"	2 v. b. <i>staat</i>	veschenen, <i>lees</i>	verschenen.
"	92	"	3 v. b. <i>staat</i>	menschen uijtgesejt, een, <i>lees</i>	menschen, uijtgesejt een.
"	94	"	7 v. b. <i>staat</i>	quartieren, <i>lees</i>	quartieren.
"	94	"	16 v. b. <i>staat</i>	chaloupeu, <i>lees</i>	chaloupen.
"	119	"	8 v. b. <i>staat</i>	met schiet, ende, <i>lees</i>	met schiet — ende.
"	129	"	4 v. b. <i>staat</i>	S Jago, <i>lees</i>	S ^t Jago.
"	161	"	3 v. b. <i>staat</i>	Chinesenhandel, <i>lees</i>	Chinesen handel.
"	170	"	1 v. o. <i>staat</i>	Philppinas eijlinden, <i>lees</i>	Philipinas eijlanden.
"	173	"	4 v. b. <i>staat</i>	Maltauw, <i>lees</i>	Mattaauw.
"	195	"	5 v. b. <i>staat</i>	verleent, <i>lees</i>	verleent".
"	221	"	7 v. o. <i>staat</i>	verbeteringh, <i>lees</i>	verbeteringh.
"	257	"	8 v. o. <i>staat</i>	aldaer, <i>lees</i>	aldaer.
"	261	"	20 v. b. <i>staat</i>	voornemens, <i>lees</i>	voornemens.
"	268	"	13 v. o. <i>staat</i>	15 ^{en} dach, <i>lees</i>	10 ^{en} dach.
"	284	"	3 v. b. <i>staat</i>	schade, <i>lees</i>	schande.
"	286	"	18 v. o. <i>staat</i>	Colomho, <i>lees</i>	Colombo.
"	288	"	11 v. b. <i>staat</i>	hebben, Bintot, <i>lees</i>	hebben aen Bintot.
"	290	"	20 v. o. <i>staat</i>	weijnigh, <i>lees</i>	eenigh.
"	292	"	16 v. b. <i>staat</i>	dat deselve zonder prejuditie van voorschreven antwoord enz., <i>lees</i>	dat deselve zonder prejuditie van voors. protest alsnu ende altijd vast ende bestendich sal blijven ende buiten prejuditie van voorschreven antwoord enz.

- Blz. 294 regel 14 v. o. *staat* Vrede recht door, *lees* Vrede van Wingurla recht door.
- " 298 " 15 v. b. *staat* Tirens, *lees* Firens.
- " 300 " 18 v. o. *staat* derselven, *lees* der seven.
- " 314 " 8 v. o. *staat* sulcken, *lees* sulcken.
- " 345 " 1 v. b. *staat* Mei—Juni—Augustus 1645. (?), *lees* Mei—Juni—(Augustus ?) 1645.
- " 355 " 1 v. b. *staat* te, *lees* te.
- " 357 " 8 v. o. *staat* giftet, *lees* giften.

C. I. B. L.

V E R B A E L bij een gestelt uijt de geschriften
van de Moluccos ontfangen, ende notitie der
schepen van hier derwaerts vertrocken, be-
ginnende p^{mo} November 1644.

P^{mo} November vertrecken van hier naer de Moluccos langs Celebes Oost-cust onder 't gesagh van den commandeur Marten Gerritsen Fries (1) de schepen Zutphen ende Schiedam gemant met 270 zeelujden ende 60 soldaten; 't geene den gouverneur Wouter Seroijen daermede tot reglement aengeschreven sij, is int briefboeck te sien.

22 d^o. Volcht 't jacht Aechtekerecke derwaerts met 52 bootsgesellen ende 20 soldaeten, alle drie affgesonden, om op 't Spaens secours comende van Nova Hispanien naer Manilha te cruijssen. Godt verleene se geluckigh varen en goedt succes.

3^{en} Julij 1645 arriveert 't jacht den Luijpaert uijt Amboina, daermede becomen originele missive van den gouverneur Seroijen uijt Ternaten, dato 2 April aen d'heer Demmer geschreven, nevens diverse Molucse papieren, om naer resumtie en lecture derselver, herwaerts gesonden te worden, waeruijt dan substantive vernemen Moluccos generaele welstandt ende vooreerst:

Hoe voorschreven schepen Zutphen en Schiedam 15 December, item Aechtekerecke 13 Januarij voor Maleije ten ancker gecomen waren, mitsgaders Schiedam in der ijl tot secours van Harderwijck aen de eijlanden Meauw en Taffoero om aldaer te samen op den vijant te passen gesonden was, die in de voornacht met een stijven N. O. wint, mistigh weer en betoogen lucht verbij raecte, en alsoo 't wel aengeleijdt dessein mislucte, bestaende 't secours in een cleen jacht van 60 en 70 lasten ende 5 joncken, waermede doch weijnich hadden becomen, dewijl 't in Manilha ende elders vrij slecht stondt.

Op 5 Februarij waren gemelte drie schepen nae de Zuijtzee geseijlt, den commandeur de Vries had naerder consideratien op 't jaerlijcx cruijssen bij geschrift gestelt en overgesonden.

De geruchten liepen dat den capitain generael in Manilha, Don Sebastiaen de Corquera, om sijn wrede regieringh naer Hispanien stondt te keeren, ende in desselffs plaetse eenen Don Diego Fahardo gecomen was, die 't niet veel beter maeckte. Den gouverneur op Gammalamma, Don Laurenso de Ollasso

---

(1) Vgl. Leupe, *Reize van Maarten Gerritsz. Vries*, 257.

sou naer Manilha keeren, ende den vorigen regeerder Don Pedro Farnando del Rio hem vervangen.

Den Spanjard hielt hem binnen sijne vesten stil met geslooten poorten, sonder eenige vertooningh te doen, off met de drie galeijen en 't cleene jacht ijets t' ondernemen, vresende d'een off d'ander tijt besprongen te worden. Desselffs sterckte op 't geberebte van Sioba had gedemolieert, ende een ander wat hooger, en vrij nader aen Maleije geleijt, 't langh canon uijt Manilha was daerop geplant maer con niet toereijcken, onse metale slangh van 10 # ijser schoot meest droogh over, sulcx sij meer schade van ons, als wij van haer geschut te verwachten hadden.

Soo sou oock de geprojecteerde houte vasticheijt op Talangammij aen 't passerend vaertuijgh des vijandts groot hinder doen, en de fortresse Diemen op 't eijlandeken in de rivier van Piachij niet min ontsagh verwecken.

Den oorlogh tusschen de Ternatanen ende Tijdoresen ⁽¹⁾ nam noch toe, sloegen malcander sonder aenschouw van qualité wacker de coppen aff, om in triumphe wegh te voeren, en wierden de Ternatanen als Macquianesen daerin gevoet, doende d'h' Seroijen hun somtijts met soldaten en amunitie eenigen bijstant, invoegen die natien meer en meer jegen elckander te verbitteren ende niet licht te bevredigen stonden.

Onse schepen waren onderwege aen Bouton geweest, maar niemandt van't volck aen landt, als de bestellers van den brief, wierden wel getracteert, ende matigh van ververssingh gerieft; met 't volgende schip sou Seroijen die plaets weder aendoen en den coningh sonderen laten.

Intche Laout, Maleijts anachoda, door d'onse geruijmen tijt verhindert, was noch eijndelijck na veel omswervens voor Gammalamma gecomen, maer van de voorgegeven 10.000 Maccassaren tot hulp van den Tijdorees wierd niet vernomen, oock selfs geen vaertuijgh; seecker Spaensche galeije A^o verleden nae Macasser gevaren, was wedergekeert, doch had niet sonderlings met gebracht; Egmondt Macassar aendoende, con deselve genomen hebben, maer had daer toe geen ordre, die voortae aen de schepen sou gegeven worden.

Coningh Hamsia thoonde hem misnoeght, dat de Ceramse overicheijt alle gesach en consequentelijck sijne auctoriteijt sou ontrocken wesen, dat Quimelaha Madjira niet sonder prince vlagh aent casteel sou mogen verschijnen, ende datter soo veel sterckten buijten desselffs kennisse souden gemaect worden, gelijk de Maji^t der wegen sijn schriftelijke clachten aen den gouverneur Demmer gesonden had, en achte d'heer Seroijen nodigh sijn E. den coningh daarvan ronde verclaringh en contentement toeschickte.

Den oppercoopman Jacob Sweers had eenige maenden gequijnt ende een half uijr voor doot geschenen, was nu lam aen handen en voeten en tot dienst onbequaem, sou op sijn ernstigh versoeck herwaerts comen, en demissie nae

(1) Vgl. Heeres, *Bouwstoffen* III, 236.

Nederlandt solliciteren; den gouverneur Serojien was wel gedisponeert.

11^{en} d^o comt 't schip Fredrick Hendrick met 180.409 g giroffel nagelen, costende met de 4000 reaalen f 52530.12.12. Gemelte schip was bij den gouverneur Wouter Serojien 12 Junij affgesonden, met een missive vervattende ten principale hoe sijn E. jegens A^o aenstaende vermeende een goetd nagelgewas te hebben, waertoe dan groote quantiteijt contant en cleden sou comen te ver-eijsschen, sullende tot nader ontset, om niet verlegen te vallen, de leveraers met briefkens vergenoegen.

Op 9 Majj waren Fredrick Hendrick voornoemt, en Amboina costij g'arri-veert, Serojien sou d'aengeschreven ordre in 't distribueren van den rijs volgen, op die met Fredrick Hendrick quamen (1) . . lasten te cort belopende f . . . .
per Zutphen en Schiedam 8½ d^o a 30 R^a ijder . . . . . „ 650.5.—
Item 2½ leggers arrack door quade fustagie veroorsaect à f 90.—

de legger . . . . . „ 225.—

bedragen 't samen f . . . .

Waervoor 't generael gedebiteert bleeff, en Amboina om smecoolen verlegen.

Het pack blauwe boelous N° 720, A^o passato te cort bevonden, was in 't naersien van de magasijsen niet vernomen, nochte nae't seggen van den opper-coopman Jacob Sweers niet ontfangen; de fijne chiavenijs N° 1390 waren seer schoon bevonden, maer mochten niet meer als de gemeene gelden, sou se aen de Mardijckers op affreeckeningh van maentgelden verstrecken. De 50 p. fijne roode bethilles waren noch met moeite en advance aen de man geraeckt, maer de 6 lasten boontjes niet gewilt, van die beide dient niet meer gesonden.

De gerecommandeerde mesnagie sou in alles observeren ende van d'on-getaxeerde goederen reeckeningh houden, de Mardijckers en kettinghslaven deden het werck, en wierden oock geen onnoodige wercken gemaeckt; Molucco had mede geen overvloedige, nochte swaer loon treckende dienaers.

Onder de toegesonden ambachtslieden, was den swaertveger ofte slootemaecker gemist en bleeff daerom vrij verlegen. 't Voorstel van slaven off Mardijckers kinderen tot ambachten op te queecken waer wel doenelijck, maer nae Serojiens gevoelen van dangereus gevolg, alsoo d'ervarentheijt getoond had, hoe desulcke bij verwisselingh der gevangenen den Castiliaen seer wel te pas gecomen waren, als hebbende daerbij geoeffende werkluijden becomeen, die hij voortijts uijt Manilha moest trecken, invoegen sijn E. dan geen kettinghslaven tot hantwerckers sou gebruijcken, om den vijant alle accomodatie diesaengaende te ontrecken. Die van Batavia, Amboina en Banda hadden geen Europische vijanden omtrent hare grensen ende was 't oversulex daermet anders gelegen.

Belangende het sparen van provisien ende uijtdeelen van contanten tot rantsoen in voorschreven plaetsen Batavia, etc. gebruijcklijck, daerop diende den

(1) Niet ingevuld.

gouverneur mede (onder correctie) gelet moest worden, dat het contant sober soude omcomen, dat de Moluccos doorgaens van nodige lijfftocht armelijk versien was, ende de inwoonders door aengebooren moedigheid ende traetheit tot aanbouw ende visschen onbequaem, dat den Spanjaerd ons daer naebij gelegen, en 't mitsdien voor de soldaten gevaerlijk was uijt 't bosch ijetwes te halen, dat die quanten oock veeltijts tot dobbelen, drincken en oncuysheijt genegen waren, waardoor dan van hare penningen ontbloot en benodicht wesende, wellicht den vijant mochten soecken ende hun derwaerts begeven, weshalven tot nader ordre int out gebruik van 't distribueren der rantsoenen sou blijven continueren.

Weijnich cleene jonckjes ende een Portugees jachtjen waren van Macassar in Spaens Ternaten gecomen, oock stonden in Augustij noch eenige te verwachten, d'heer Seroijen stelde voor, dat men om die gasten te beknellen, met een jacht van 12 a 14 stucken met riemen versocht, aen de N. W. cust van Celebes diende te houden, ter oorsaek het met een correcor te moeilijk, en met een schip (om de veelte der eijlandekens) te dangereus sou vallen.

Don Laurencio Olasso, maistro del campo, was nevens Don Fernando del Rio als hoofd op Gammalamma verbleven, met sooveel militaire als meende tot resistentie van een aenval (daervoor beducht bleeff) nodigh te hebben. Echter dacht den gouverneur dat se wel te bemachtigen souden wesen, waernaes coningh Hamsia oock aspireerde, houdende al sijn macht gereet jegens de comst van de toegeseyde vloot, vervolgende middeler tijt den oorlogh met grooten ernst, maer wierd van sijne voorneme bevelhebbers qualijk gedient, die 't meest aen couragie ontbrack, gelijk noch onlangs was gebleken, dat se met 37 correcorren den Tijdorees genoechsaem beset hadden, ende een gewenschte occasie uijt schroomhertigheijt versnijmden. Echter bequaem den vijant 30 dooden ende 60 gequetsten, oock stranden 3 harer vaertuijgen, dat hun dapper verswacte, d'onse kregen 11 dooden ende 31 gewonden.

Hamsia was over dat bedrieff van de sijne vrij vergramt, ende nam voor een exempel te stellen, eenige met de doot te straffen, alsmede om de behaelde schade te verbeteren, op Tijdoor eenen tocht te doen. Seroijen sou des Maij^{te} voornemen voeden, en op versoeck adsisteren, gelijk 't verhaelde exploit oock 1500 fl buscruijt gecost hadde, dat seyde ons getroosten moesten. Sijn E. sou mede aen die 't haer waardigh maeckte volgens ordre clenigheden vereeren, ende de regenten op Macquian des begerende accomoderen, sustenerende met die natie niet al te hart diende gehandelt, en mitsdien sou trachten de hoofden van voorschreven exploit te verbieden om de herten te meer t' onswaerts te trecken, waertoe den coningh wel inclineren mocht, om sijn maechschafts wille dier onder waren, en doch weijnich hadde. Maer capitain Laout Japon was met dien tocht in grooter ongenade geraeckt, invoegen sijn leven off ampt gevaer liep.

Den Batchiansen coningh thoonde hem nu beter, denselven had een correcor van den Tijdorees veroverd, 38 levendigh gegrepen, 6 doode copen

becomen, en meende personel op Maleije te comen, om over de victorij te triumpheren. Den gouverneur dacht hem nu mede nevens anderè te begunstigen, ende tot dien oorlogh aen te porren. d'Occagie en had alsnoch niet gedoocht Batchian te visiteren, doch gingh daer alles wel, die plaets ende Macquian bleven van noodtwendigheijt versocht, en de vervallen wercken met d'minste costen vernieuwt.

Coningh Hamsia smaecten de gesondene rariteiten ende 4000 realen wel. Seroijen sou hem volgens ordre trachten tot de regieringh te doen continueren, die nu onsen handel en gewoonte kent. Manilha was wel joncq doch d'oudste ende vernuftighste van den Ternataensen adel, maer jegenwoordigh krancksinnigh en geheel bujten sijn verstandt, denckende sulcx uijt oncuysheijt gesproten te wesen, en wel beteren sou. Denselven scheen bij reconvalisatie om een speelreijds herwaerts te tenderen; indien persisteert sou sijn E. hem largeeren, en sigh bij occasie in d'electie eens conings nae ordre quijten. Savoj Haijgamma inclineerde oock andermael herwaerts, maer sou 't hem om costen te sparen weijgeren.

Gemelten coningh pretendeerde op 't landt van Hittoe, Toloucabessij, noch over 't volck geen ander gesagh als hem over lange jaren competeerde, wesende maer een geringe jaerlijckse erkentenis, soodat nae 't gevoelen van den gouverneur, sijn Maij' die swaricheijt wel sou uijt 't hooft te steecken wesen, dewijl hij geen ander pretentie maecte, als over die van Ceram ende 't bijgelegen eijlant, welck voor de sijne wilde erkent hebben, waerin hem dan genoeggen moest geworden, sonderlingh van d'heer Demmer aen wien Seroijen en Hamsia desaengaende geschreven hadden.

Het overlijden van Houcom Eijmourij, als 't onthalsen van den quimelaha Leliato had den coningh weijnigh ontstelt, estimerende haer verdiende straffe ontfangen te hebben. Hunne naegelatene goederen waren de Maij' behandicht, waermede sigh contenteerde, maer trachte andermael gecommiteerde naer Amboina te senden, om anderwerff conquesten uijt de voorgegeven condemnationen te trecken. d'Heer Seroijen sou daer tegen sijn, om d' uijtgeputte gemeente voor beroerte ende affval te verhoeden, 't soude d' oproerige op Kelangh qualijck becomen, dat se haer rebellie den coningh toepasten, die daeraen onschuldigh was.

De 5 Castiliaense onderdanen waren jegens 60 realen ijder verlost, uijtgesondert een die acte van vrijheit bij d'heer Caron in Tajjouan geteeckent, verthoont had, ende was denselven op haer Ed. approbatie gelargeert. De genoten 30 realen t' hunner onderhoudt, had den gouverneur niet gevordert, omdat het daer bujten gewoonte was, ende opspraek sou verweckt hebben. Bij die occasie en 't overgaen van gecommiteerdens, was Gammalamma besichtight, daarvan den commandeur van der Meulen kennisse hadt. Den maistro del campo liet d'onse door den gouverneur del Rio tot voor de poorten van't casteel geleijden, op ernstigh versoeck quam hij binnen, en bleeff maer een uijr uijt vrese voor Olasso.

Van de vrijstellingh des Castiliaens Don Juan Claudio en de sijne in Macao,

schenen se kennis te hebben, van denselven was noch geen schrijvens van danckbaerheijt vernomen. Seroijen meende het niet soude comen, ten aensien hunner straffe wetten, waardoor dan in ongenade stont te vallen. Don Sebastian de Corquera, generael in Manilha, was verlost, gelijk hier voren geroert is. Haer becomen secours uijt Nova Hispanjen bestondt in drie schepen, waervan noch een verwacht wierd. God geve in onse handen vallen magh.

Onse nijtgesette machten ende exploieten soo voor Goa als op Ceijlon, hadden den Castiliaen in bedencken gebracht, te meer nu doch met Portugael vereenight waren. Veel Portugesen bij haer sijnde verliepen, en wierden de resterende oversulcx in verseeckeringh genomen, twelck geen duer con hebben, alsoo se hare galeijen door Portugese zeeluijden moeten voeren; vier a vijff quamen der over om voor matroos te dienen.

Wegens de gesintheijt des coninx van Bouton refereerde sigh aen't rapport van van der Meulen, wien tot adsistentie had toegevoeght den tolck Craen Leendertsen, in't Spaens, Maleijts ende Ternataens ervaren, die int derwaerts keren oock con gebrijckt worden. Soo ordre gehad had, sou Harderwijk mede Bouton laten aendoen, om naerder kundtschap te becomen, maer nu excuseren, ten waer Hamsia sulcx versocht.

De krislemmers waren goet van stoff, maer qualijk gefatsonneert, meende deselve noch met advance aen den man te helpen, doch dienden geen meer gesonden. De 6 rare stormhoeden waren seer begeert, en onder de voornaemste verdeelt, eijchte noch andere ses voor de getrouste vrunden, nevens 10 a 12 cleene off nauwhalsige ringeragen.

Des conings brieff in andtwoordt soo op d'Amboinse als Molucse saecken aen haer Ed. geschreven, is in Batavias daghregister geinsereert ⁽¹⁾ alsmede van die Majj^t aen den coningh van Bouton, nevens 't verriichten van den commandeur Jacob van der Meulen aldaer.

Adij 18^{en} September met de verschijningh van 't schip Harderwijk becomen haer Ed. twee missiven, een van den gouverneur Wouter Seroijen, gedateert 21, d'ander bij den oppercoopman Jaspar van den Bogaerden 19^{en} des voorleden maents Augustij uijt Gnoffaquia op 't eijlandt Macquian geschreven, waeruij^t van den Molucsen stant vernemen, ende eerstelijck adviseert d'heer Seroijen:

Dat den oorlogh jegens Tijdoor even heftigh continueerde, ende den Batchiander om de laetste nederlach bij den Tijdoeres onversoenelijck was.

Tijdoor ende Gammalamma waren beide van sagou vrij ontbloot en leden groot gebreck van montcost. Veele uijt haer quamen bij ons en den Tarnataen gelopen om den honger te stelpen, wesende de sommige vermits den commer gansch ongesien van gestalte, invoegen de Castilianen soowel geestelijck

---

(1) Het Batavia's dagregister in engeren zin, dat over dit jaar ontbreekt.

als weereltlijke te dier oorsaek, het saijen ende planten van diverse cruiden ende Turckse terwe hadden ondernomen, welken terwe groote hardigheijt in de borst en oock veel sieckte causeerde.

Die van Dodingo, Gilolo ende Kauw, hadden aen de Oostsijde van Almahera aen de negrijen van Maha de Tijdoresen overrompelt, 30 man doot geslagen, en gelijk getal levendich gegrepen, oock daerbenevens twee negrijen ende ettelijke duysent tacken sagou verbrandt. Van gelijcken hadden d'inwoonders van Gammaconorra een Tijdorese jonck, tenderende nae 't eijlant Mindanao, overvallen ende 't volck 30 sterck gevangen genomen, die nevens andere ten dienste van de Comp^{ie} tot den arbeit wierden gebruikt.

Den Tijdores was aengeboden sijn gevangenen te mogen verlossen, maer had sulcx door onvermogen niet effectueren connen. De Spanjaerden immer soo machteloos, voede hem doorgaens met vruchteloose hoope op het te verwachten secours, sulcx die beijde in groote extremitijt bleven sitten.

De Ternatanen, Macquianesen ende andere, quamen nu op insichten van 's vijandts declinatie ende 's Comp^s macht tot bedencken en schikte hun wel; den oppercoopman van den Bogaerden was de Macquianesen aengenaem. Seroijen estimeerde sijn E. daer diende te continueren, in gevalle niet genegen was anno aenstaende sijne demissie te versoecken.

d'Heer gouverneur sustineerde dat de voornaemste van die natien met cleenigheden t' onswaerts dienden gehouden, als waren de stormhoeden, waervan nochmael ses off wel twaelf was eijsschende. Item eenige slechte ende opgeproncte ringheragen, beijde wat nauwer van hooft ende bals, oock sommige cleengeblade partisaenen.

Den Batchiander diende van gelijcke nae sijn E. gevoelen met een cleentje en brieff uijt haer Ed. name bedacht; dien coningh had mede een prince stuckje versocht, om op sijn vaertuijgh jegens Tijdoor te gebruiken, ende gepresenteert de betalingh van dien met de becomene gevangenen te doen, 't gunt hem onder onder pretext van geen te hebben, off connen derven, had ontseijt, maer belooft daerover te willen schrijven; 't geene die Maj^{te} A^o 1642 met ordre gegeven was, was met sijn correcoer weijnigh daernae verongeluckt.

Gemelten coningh had oock aengehouden om ijemandt van de sijne tot besichtingh van Batavia herwaerts te mogen senden, 't welck Seroijen hem niet rond had afgeslagen, maer meende dat de voorschreven visitatie niet anders als tot 's Comp^s meerder ontsagh con gedijen. Den coningh van Gilolo hadt voor hem selven gelijk versoeck gedaen, dogh was wat importuijn en minder als den Batchiander in vermogen; deselve sou men met cleene gunst ende een brieffken wel in devotie houden connen.

Hamsia had hem op Macquian tot wellust en luxurie overgegeven, wierd oud en swack van memorie, middeler tijt bleeff 't oppergebiet den gouverneur boven de rijexraden bevolen, 't gunt Seroijen meende tot reputatie van de

Comp^e most gedijen, ende des te meer voet soudén krijgen, om in de aenstaende electie onsen appetijt te volgen, dewijl de gemoederen reeds in genoegsame devotie gebracht waren. Manilha continueerde in vorige frenesie sonder weijnigh beterschap, d'ander twee jongste sonen des vorigen coninghs Modafaer, met namen Taoubó ende Callamatta, bleven even wulps ende onvernuftigh.

Quimelaha Sougij was uijt Amboina noch niet verschenen, Terbila had hem van de moort a^o 1636 aen d'onse door de Soelesen gedaen ⁽¹⁾, gesuijvert, en bewesen hij te dier tijt op Maleije was geweest, stóndt nu weder nae Xoela te keeren ende was denselven op des gouverneurs ernstigh aenhouden door den coningh gelast, de moorders van de negrije Graij te straffen ende de gerooffde goederen nevens de verlopen Amboinse slaven te doen restitueren, daervan 't gevolg uijt Amboina stond te vernemen.

't Gunt Hamsia bij sijnen brieff raeckende Terbila aen haer Ed. had geschreven, was dato 25 Julij uit Amboina reeds beantwoordt, en scheen de Majj^t genoegén te scheppen, waervan hem d'heer Demmer noch naderhandt contentement sou doen. Maer het ophouden van Sougij quaem den coningh noch vreemder voor, als hebbende eerstmael gesien op d'actie ende pretentie van die van Xoela, waerin nu meende satisfactie had gedaen.

Gedachten coningh stelde sigh als middelaer tusseben den Boutonder om hem tot vrede met ons, en restitutie van 't gerooffde canon ende goederen te brengen, daertoe een sijner edele dacht te gebruijken. Wat de Boutonder aen Hamsia op die inductie bij rescriptie gedient had, is uijt copia missive in Batavias daghregister onder dato te sien, alsmede den inhoudt des brieffs door den Ternataensen coningh aen haer Ed. gesonden, waertoe den leser gewesen wert. Den gouverneur versoght dat de schepen nae de Moluccos tenderende, Bouton mochten aendóen, om des coninx genegentheijt ende wat in slaven als andersints op affcortingh sou geven, te vernemen.

Meergemelte Hamsia was voornemens geweest, sijnen Savoj Haigam herwaerts te senden, maer Seroijen had sulcx wederhouden, alsoo dien schalck de Comp^{ie} te veel bespíet. Gelijk versoeck was door den desbouchant Alonso Cardinosa gedaen onder pretext van hier voor den coningh eenighe goederen te coopen, ende had hem de weijgeringh soodaenigh verdrooten, dat voornam sijn vrijdom te versoecken, 't welck denselven toegestaen en de Majj^t met den tolek Craen Leendertsen Geel versien sou werden.

Met voorschreven schip Harderwijk quamen jegens hoop geen giroffel-nagelen, het Macquians gewas was sober geweest, oock waren veel vruchten door rouw weer affgefallen. Eenelijck sand d'hr Seroijen 17 kannen olij van nagelen in een kelder van 12 flesschen, costende *f* 306, tot een preuve, vertrouwende het bedragen bij die van Amboina weijnich is, ende in gevallé

---

(1) Vgl. Heeres, Bouwstoffen III, 242.

daervan meerder moest branden, sou noch een ketel met slangh en toebehooren verwachten, alsoo d'ander niet veel besonders was. Met Zutphen had sijn E. oock twee flessen van geseijde olij naer Taijouan gesonden, waarvan den aftreck naer desen te gemoet sagh.

Onaengesien het sober nagelgewas, hadden de coopmanschappen nochtans soodanigen scheut genomen dat de Moluccos op't affsenden deses, buiten de contanten ende provisien met geen 2000 realen aen reele effecten versien bleeff. Ende vermits gerucht wierd datter jegens December een groot gewas stondt te hoopen, en sijn E. middeler wijle sou verlegen vallen, soo wilde sijn groot gedanen eijsch jegens halff off per tout ultimo December ten principale verwachten om dan met eenen des te tijdiger uijtsettingh op het Spaensch secours te mogen doen, ontbiedende onder anderen oock twee ponden ongefattoeneert goudt, om den coningh ende grooten op hun versoeck nu en dan te gerieven. Item 25 a 30 ponden schuijtsilver, om de realen in spetie te sparen, nevens een goudt off silversmit, 't sij Nederlander ofte Chinees, om de gemeente voor loon te dienen

Het Molucx guarnisoen en desselffs gantsche macht soo te water als te lande was 553 coppen sterck, leggende ende sijnde verdeelt als volght:

op Batchian.	coppen	51
op 't eijlandt Macquian, 't fort Gnoffaquia	"	80
Taffasoho	"	58
Tabalola.	"	21
Poatij in de redout	"	14
't houte fort Diemen aen Toucheo	"	12
het Ternataens fort Tacomij	"	14
het Ternataens fort Dodingo	"	11
't fort Hollandia ofte Talucco.	"	17
't fort Orange op Maleije	"	138
't huijs van den gouverneur daeronder die van de commertie, ambachtslieden etc.	"	23
op 't schip Amboina	"	114

Comt als boven coppen 553.

Ende gemerckt voorschreven getal vrij sober was, en noch dagelijcx door sterfte en vertreck stondt te minderen, soo versocht sijn E. dat met eenige militaire mocht gesterckt werden, want men de besettingh op Maleije en Taffasoho sonder besnoejingen van de forten niet wel con verminderen, waertoe de ver-eijnschte arbeijtsluijden ende materialen ontbraecken.

't Fort Taffasoho 't welck doorgaens met 70 a 80 coppen bewaert wert, sou men connen affbreecken, ende in plaets van vier puncten, een derselver tot een redout maecken, ende dat met 20 a 25 man beset houden, gelijk op Tabalolo ende Poatij. Echter sou 't selve soowel ten oorlogh als tot bergingh van coop-

manschappen bequaem sijn, in sulcker voegen als de redout op Hittoe, daerin voortijts 1200 baaren nagelen nevens andere goederen gebercht lagen, welcke redout dat pas vrij meerder oorlogh ende negotie subject was, als jegenwoordich Taffasoho.

Van gelijcken connen handelen met 't fort Mauritius op 't geberchte van Gnoffaquia, dat mede nimmer soo bequaem sou wesen, om 't viercant en 't stercke huijs beneden te beschermen, als de redout Belgica, het fort Nassouw in Banda doet. Op welcke voorslaegen d'heer Seroijen haer Ed. ordre, en bij gevolchde approbatie vier a vijff metselaers voor eenigen tijt tot uijtwerckigh van sijn project wilde verwachten. Tot het resterende wist remedie, soo maer van smeecool geprovideert wierd, daarvan nu geheel ontbloot was; Batchian had geen veranderingh maer sijn present guarnisoen nodigh.

Soo versocht sijn E. oock dat van cruijt en londt conform den eijsch mocht versien worden, hebbende jegenwoordigh maer 5000 R^a pulver in voorraet, waarvan niet jegenstaende de nodige mesnagie, met den oorlogh veel geconsumeert wierd, dat ons om de Ternatanen in haren ijver niet te doen verflauwen mosten getroosten. De clappes lont was niet wel te becomen ende mitsdien de Hollantsche vrij beter coop, sonder oversulex quantiteit van verwachten.

Uijt Harderwijck had den gouverneur twee snedige Portugese stucken gelicht, om int fort ofte op't schip Amboina tot meerder ontsagh te gebruijcken. Het lange stuck voor desen gemelt, was door versuijm van den schipper in Fredrick Hendrick verbleven, en wilde sijn E. de weergae, per Zutphen becomen, te gemoet sien, om op Talangannij te leggen, oock quaemen nu herwaerts eenige geborsten ende ondienstige stucken, nevens 377 stucx oude musquets loopen.

Den oppercoopman Jacob Sweers was 25 Junij overleden, desselffs weduwe quaem over om alhier woonplaets te nemen, hebbende costij aende Comp^{ie} getelt 4000 realen in specie maeckende courant . . . . . R^a 5000.

Item de coopman Daniel de Bucquoj. . . . . „ 3000

Olivier Bucquet, vrijman . . . . . „ 600

Pieter Sicquart, opper chirurgijn . . . . . „ 500

tesamen realen 9100.—

Welcke voorstaende 4000 Spaense realen in minderingh van den eijsch jegens A^o toecomende condon dienen.

In plaetse van Sr Sweers was (als voor desen gesecht) gemelten Bucquoj gestelt, wesende wel bequaem, maer genegen 't naeste jaer nae 't patria te keren, sulcx Seroijen een ander, nevens twee ondercoopluijden ende eenige adsistenten, daarvan vrij ontbloot was, met den eersten te gemoet sagh.

Ter contrarij sand den adsistent Livinus Bor wederom, die sijn E. seijde soo traegh ende vol ondeuchden te wesen, datter geen beterschap te verwachten was. Maer prees integendeel den schipper op Herderwijck Pieter Pietersen van Meldorp, lauderende sijn bequaemheijt ende nuchter leven, die garen gecontinueert sagh, doch

inclineerde al mede nae't patria. Den m^r chirurgijn Sicquart, quam eenelijk tot verrichtingh sijner particuliere saecken. Ende capitain Paulus Adriaensen hebbende 25 jaren in de Moluccos gelegen, sonder elders in India geweest te sijn, versocht A^o aenstaende tot besichtingh van Batavia een keer herwaerts te mogen doen.

Den schipper Jacob Jacobesn Struijk met Zutphen derwaerts gevaren, had al de leggers arrack op 5 duym doen aftappen om sijn consumptie goedt te maecken, waardoor wel twee leggers op de quantiteit minder was bevonden, gelijk d'overgesonde attestatie dicteerde. Den gouverneur versocht den schipper bij den officier mocht aengesproocken werden, om soodanige faulten in toecomendete weeren.

Laetstelijk quam seeckere reekeningh A^o 1643 door d'heer Demmer overgesonden, waarbij Hamsia 994 $\frac{1}{2}$ realen in de Molucse negotie boecken te veel belast stont.

S^r van den Bogaerden seght in de sijne, dat volgens ordre in de schepen Zutphen ende Schiedam voor Taijouan gescheept had 10.000 @ suijvere nagelen sonder onderwicht, bedragende f 2269.10.—, hetwelck nevens de partije van 180.409 @ per Fredrick Hendrick voor desen gesonden, alles was, dat Macquian dit jaer had uijtgeven connen. d'Inwoonders begonnen nu de nagelen suijver te leveren, maer mochten noch wel wat drooger vallen, soodat verhoopte d'Amboinse eerlangh in suijverheijt niet soudens wijcken, waertoe seer vigileerde. De vruchtboomen toonden haer van goede apparentie, maer bleeff 't gewas onseecker.

Met de jaerlijkse verschijningh van Comp^e capitale schepen in de Moluccos en de veroveringh van Malacca, was sooveel te wege gebracht, dat de Maccianesen haer goedwilligh thoonde, ende geen nagelen sochten te vervreemden.

't Zedert den jare 1641 had gemelten van den Bogaerden diverse sorteringe van cleden, belopende f 2040.17.—, vergadert, die nu en dan bij de Mooren uijtgesondert waren, als wesende de sommige beveelt, ende andere met gaetjes doorboort, welke dan als beschadigde cleden bij de comptoiren waren blijven resteren, ende achtete nodigh dat se voortaan jaerlijcx herwaerts dienden gesonden, gelijk nu dese sandt.

Nieuwe sorteringhe van fijne dichte cleden, als hamans, sanen, garras ende fijn goudtdraet, wierden bij de Mooren niet begeert, maer aen de militaire om de Comp^e daarvan 't ontlasten, met sobere advance uijtgedeeft. Nochte oock fijne bethilles, mourijs, salempourijs, baftas, percallen ende bolatins, willende deselve niet hooger als de grove sorte betalen, waardoor dan in quade gewoonte vervallen, ende doorgaens de fijnste begeeren. In voegen S^r van den Bogaerde sustineerde, datter van die cleden geen meer en dienden gesonden.

In Julij eerstcomende ginck sijnen tijt expireren en thoonde sigh tot continuatie genegen, met versoeck in gevalle den gouverneur Seroijen quam te vertrecken, dat in desselffs plaetse succederen mocht, niet twijffelende off haer Ed. soudens in sijnen dienst contentement vinden.

VERBAEL getrocken ende bijeen ge-
voeght uijt de becomen advijsen van Amboina,
mitsgaders aentekening der van hier derwaerts
gesondene schepen, aenvangende ult^o November
anno 1644.

Op 30 November vertrocken vooraff naer Amboina de jachten Lupaerd, Leecq ende Cleen Enchuijsen, gemant met 105 zeeluijden ende 80 soldaten tot versterkingh van dat garnisoen. 't Cargasoen bestaende meest in provisien, amunitie van oorlogh ende nootwendigheden, beloopt *f* 149439,14.4; d'advijsen aen d'h^r gouverneur Gerard Demmer gesonden, sijn int briefffboeck onder dato te sien.

Soo verseijlen mede 4 Februarij 1645 derwaerts door de straet Bouton onder 't gesach van den commandeur Jacob van der Meulen de schepen Henriette Louise, Tijger, Amboina, Fredrick Henrick, Snoeck, de fluijten Roch ende Gracht, item de jachten Venlo ende Haringh, mitsgaders de lootsboot, inhebbende een ladingh van cleeden, provisien, et^a, monsterende *f* 124499 2.15, daeronder 21468 $\frac{3}{4}$ realen contant, gaende gesterckt met 708 zeevarende ende 150 militaire personen, oock tot aenwasch van voorschreven garnisoen, als om de rebellige op Capaha, onder Tonloucabessij en andere moetwillige te straffen; God geve hun behouden reijse ende goet succes.

16 Majj retourneren de schepen den Tijger ende Henriette Louise uijt Amboina met een nagel cargasoen van 773289 w , 22 kannen gedistilleerde olij van nagelen, 8000 realen in spetie, ende 28 packen ongetrocken catoene gaeren, bedragende te samen *f* 288512.3.14. Den gouverneur Demmer adviseert bij missive van 25 April verleden, dat de nagelen suijver ende droogh sijn, boven welcke quantiteijt geen 50 baren meer dit jaer te volgen stonden, vermits 't gewasch soo abundant niet zij geweest, als wel verhoopt hadde. De becomen goede sorteringe cleden, had in 't betalen der nagelen ver gestrect en contant doen sparen, des het onnodige terugh sond, om elders tot opcoop van peper te dienen, 't gaern was veel te fijn, ende aldaer niet anders dan heel groff be-geert, eenige joncken hadden nu drie jaren herwaerts goede quantiteijt Javaens garen aengebracht, waermede 't nu vervult bleeff; met het distileren van den olij sou continueren tot de veelheijt van 40 kannen, hoewelder geen geeijscht wierd, dat meende vergeten was.

De jachten Luijpaert, Leecq ende Cleen Enchuijsen waren 25 ende 26 December costij verschenen; 27 d^o de fluijt de Gans, ende 'tjacht der Gapingh

over Banda; 3 Maert den commandeur vander Meulen met de schepen Louisa, den Tijger, Fredrick Henrick, Amboina, Snoeck ende 't jacht den Haring; 22 gesejden maents den oppercoopman Zuijtwijk, per de fluijt Gracht, ende 't jacht Venlo over Maccassar.

Op den arrack quamen $3\frac{1}{2}$ leggers te cort, waerover den schipper Jonck Hercksen nu op den Tijger aenspreekelijk bleeff. De resterende leggers hielden oock maer 264 kannen boven duijnsteek. Gemelten schipper bracht in, dat de leggers voor sijne comste op 't schip onder de packen ende andere goederen geladen geweest waren, sulx daer niet had connen bij comen. Soo was oock uijt den Tijger te cort ontfangen een pack van 100 stuxs fijne cassa Bengale n° 25, costende f 1110.16.8. Item uijt Louisa een pack Guinees lijwaet n° 1014 belopende f 94.17.11 bedragende tsamen met d'ongelden f 1326.5.9. In tegendeel was uijt voorschreven Louisa t' overgelost een pack parcallen n°. 1044, in plaets van 't Guinees monterende met d'oncosten f 396.—.—.

De leeuwendaelders gingen tot $\frac{7}{8}$ reael ende rijxdaelders a 56 stuivers, waerbij dan de cassa quam te verliesen. De Albertusdaelders wilden, vermits haer slechte alloije, traegh aen den man, soo mede de copere munte. De 100 realen in die spetie gesonden, condon beswaerlijk aen des casteels onderdanen gedistribueert werden. De crislemmers stonden oock herwaerts te keeren, omdat se niet gevlamt, noch nae d'Amboinse wijze gemaect waren. D' ongetaxeerde goederen sou mesnagieren ende daer van reeckeningh houden, soo altijt gedaen had. d'Heer Demmer had de Snoeck 6 en de lootsboot 16 Maert (die 12 d^o de boot en 't geberchde volck van de gesneuvelde fluijt de Roch aenbracht) met 4000 realen, 15 vaten vleesch ende 10 vaten speck naer Banda gesonden, bedragende f 12250.—.—, om die garnisoenen voor ongelegenheit te bewaren. Ook 28 gedachte maents de jachten Venlo ende Haringh met een cleen carga van f 4649.13.15, tot ontdeckingh van Borneos N. O.cust gedepecheert (¹). Item 22 April Fredrick Henrick ende Amboina naer de Moluccos gelargeert. Den Luijpaert stont over Macassar en de fluijt Gracht nevens een deffencijff jacht in September te volgen, de nodige besettingen waren omtrent Bouro jegens de vreemde nagelhandelaers met 4 jachten gedaen, en was Rommerswael neffens 't quel de Visscher bij 't casteel verbleven, om de nagelen van de buijtencomptoiren te halen.

Uit Bima waren met vijf joncken 240 lasten ouden rijs aengebracht, welke door gebreck van packhuijsruimte niet had connen aenslaen, noch onder de gemeente sou vertiert worden, en bleeff den gouverneur beducht, de luijden daerdoor herwaerts getrocken, van d'Amboinse quartieren afgeloot ende derselver incomsten vermindert souden werden.

Nae 't voltrecken van de nodige wercken binnen 't casteel nam zijn E. voor

---

(1) Vgl. van Dijk, *Vroegste betrekkingen met Borneo* (Amsterdam 1862), 116; Heeres, *Bouwstoffen* III, 246.

buijten 't selve onder beschermingh vant canon een sterck ende bequaem magasin te maecken, als mede een logijs voor de siecken ende gebreckelijke menschen, waertoe int fort geen gelegentheijt was, ende materialen oock beswaerlijck te becomen waren. Des gouverneurs woningh was meest geheel vernienwt ende andere bouvallige edifitien gerepareert. Aent resterende werck wierd insgelijx sterck gearbeijt. De steen ende pannebackerij was weder in train gebracht. 120000 gebacken steen, 4000 estricken ende 5000 dackpannen warender reede in voorraet; d'oncosten van fortificatien, onaengesien de sware gebouwen, beliepen *f* 3129.5.13, wesende maer *f* 160.— meer als 't voorleden jaer, waeronder oock veel ijser ende attap geconsumeert was.

De nieuw voltrocken fortificatie op Combonllo was daeghs nae 't vertreck van Oostcappel door continuele aerdbevingen gescheurt, ende aen de zijt, mitsgaders een gedeelte aen de oostzijde ingestort, ende 't houtwerk van de cap met menighte van pannen in stucken geslagen, en vermits den metselaer 't werk niet docerende gemaeckt hadde ⁽¹⁾, was de N. ende O. zijde mede voorts afgebroocken, om alles uijt den gront weder op te trecken. De becomen martavanen waren sommige buijten, andere binnen 't werck tot den hals in d'aerde gedolven ende gooten geleijt, daer door 't water bij regen can gevangen worden, sonder 't selve van onder uijt de rivier te moeten halen, waermede den regenback gexcuseert bleeff.

De redout op Amblau was tot den cap verheven; d'inwoonders stelden hun daertoe willich en diligent.

Die op Manipa had trager voortganh genomen, ontstaen uijt onderlinge jalousien ende geschillen der negrijen Massavoj, Noxilille, Louhoe ende Touban, maer was zulx bijgeleijt en mitsdien de muij van 7 tot op 15 voeten dicke gebracht.

Op Louhoe hadden se haer geruijmen tijt onwilligh gethoont, doch naderhant beter, hebbende oock een swaren muij tot zeven voeten verheven. Den quimelaha Madjira hielt hem gestadigh daeromtrent om hun aen te porren, hoewel alsnoch cleene autoriteijt becomen had. Sijne goedwilligheijt tot de Comp^{ie} bleeck evident, waerin d'heer Demmer hem nu en dan met geringh geschenck meende te voeden. De Louhoeesen namen voor nae 't opbouwen van de redoubt daer bij te comen wonen.

Soo hadden oock die van Combello, Masselijn, Lissidij, Erangh, ende andere daer omher haer oude negrijen g'abandonneert ende hunne woonplaats omtrent onse vastigheijt genomen.

De gevluchte Tarnatanen opt eijlandt Kelangh bleven even rebel, de negrijen Salattij ende Tono waren haer toegefallen, soodat hun nu wel 250 weerbare mannen

---

(1) Evenzoo in de missive van Demmer zelf: „alsoo de metselaer oock eenige faulte aen 't opmetselen begaen ende 't werck niet docerende genoech gemaeckt hadde" (Rijksarchief). — Port. *dogár*?

sterck bevonden. Den gouverneur had gesocht haer tot vertreck te brengen met aanbiedingh van vaertuijgh ende veijligheijt voor hunne personen, maer hadden sulcx nijt vrese van straffe geweijsert, des sijn E. aen de vordere negrijen des eijlants alsmede aen die van Nampa, Combello, Lissidi, Erangh, Assahoudi, Boanoa ende andere gelaste, soowel de bijgevoeghde als de Ternatanen selfs te vervolgen, ende haer allen toevoer sooveel mogelijk te ontsetten, dewelcke toesseghingh deden sonder effect, difficulterende conings volck aen te tasten nijt vrese van weder in ongenade te vervallen, sendende daerover Madjira aen den gouverneur die hun de geduchte swarigheijt nijt den hoofde sprack en met schriftelijke acte van indenmiteijt verseeckerde, waarmede schenen vernoeght te wesen en de saeck met ernst bij der hant te willen nemen. Maer er volchde niet anders als dat op 12 Maert die van Manipa, Combello, &^a, met vier correccoren ende 5 oranbaijs verschenen, waerbij hem capⁿ Verheijden met 34 soldaten voeghde, eenige vruchten ende padijvelden verdelghden, daerdoor vrij g'incomodeert bleven; boven hadden die rebellen weijnigh leeftocht, anders dan degene die se aldaer zouden aanplanten mogen. d'Heer Demmer dacht daer voor 't strant een jacht met 25 a 30 soldaten te leggen om nevens d'inwoonders haer bosch en visscherijen onveijl te houden, oock hielt sijn E. omtrent den coningh en den gouverneur Serojen sterck aen dat dat gespuys van daer mocht getrocken worden, alhoewel van gevoelen was sulcx door onse wapenen souw moeten geschieden.

Op de noortcuste van Ceram waren de geallieerde negrijen van Toloucabessij als Camarien, Romacaj, Latou ende Haloij bemaecticht ende gedestruert, mitsgaders daerin 6 metale bassen met haer camers bevonden. Die van Capaha ons doen bemerckende, sonden hare bontgenoten tot assistentie pattij Wanij met 70 cloecke mannen. Onse vendrich appointe Direk Cornelissen van Geertruijdenbergh, een goet soldaet, nevens 10 andere varende met een oranbaij van 't eene jacht nae 't ander wierd, van denselven met een correccor van 40 man onderschept en aengetroffen em met 12 wonden ter doot gebracht, sulcx dat naer een langhduijrich hart geveght den pattij Wanij oock sneuvelde, en den vijandt de wijck nam, bevindende nae 't getuijgenis van de overlopers niet meer dan twee gesonde, de rest waren doot ende gequetst. Gelijk getal onbeseerde bleven der aen onser zijde ende met den vendrich drie dooden.

De hoofden der geruineerde negrijen quamen naderhant aent casteel bidden om vergiffenis ende wierden in gehoorsaemheijt aengenomen, alsmede die van Iha, Mauw, Sohalaauw ende Sammite, coningen der Alpoeresen. Die van de negrijen gaven ijder een a twee harer principale kinderen in ostagie ende die van Iha een der voorneme orancaijs genaemt Hehuleloussij, welcke sijn dochter aen een der groote op Capaha ten huwelijk had gegeven, en spijsiger gehouden wierd te sijn van de rebellen.

Met d'aengecomen macht versterckt wesende, had den gouverneur preuve

van Capahas constitutie genomen, ende 't geberchte van sulcker gestalte bevonden, dat oordeelde de sterckte met vereijichte wapenen ende nootwendigheden niet te genaecken was, ende geen remedie tot derselver bedwingingh als besettingh resteerde, want veele waren int opklommen van de steijlte in onmacht en sommige door manquement van water, dat wel twee uijren nederwaerts gehaelt moest werden, versmacht. De capitale officieren van hier derwaerts gesonden quamen terugh, om d'oude ende ervarene in Amboina niet moedeloos te macken, eenelijck waren de sergeanten ende corporaels in plaets van onbequame en welckers tijt geeijndicht was daer verbleven. Captⁿ Jan Outgersen, in die quartieren ervaren, was overleden, d'andere hadden noch weijnigh experientie, sulcx Outgersen vrij gemist wierd.

Nae d'opinie van den gouverneur wierden die van Capaha uijt eenige negrijen langhs de cust van Hittoe gevictimaleert, maer con daer niet aghter comen. d'Orangcaijs ontschuldighden haer ende was hun den eedt andermael voorgehouden. Den orangcaij Baros en den oude Healessij dragen hun redelijck, doch den laetsten vreesachtiger als den eersten en wierd op die beijde wel geliet. Baros was aen de redoubt Hila onder beter opsicht gehuijst, ende hem 't vertrecken naer Mamola off andere negrijen op straffe verboden.

Gelijck oock met haer Ed. gevoelde Hittoes veranderingh ten besten sou keeren, want de negrijen, soo beoosten als bewesten voorschreven redoubt, voeghden hun reeds conform het doen des casteels onderdanen, en weijgerden de Hittoese hooftten te kennen. Evenwel waren se noch al niet buijten vreesse van mutatie, maer steeds voor straffe beducht, des oock te meer nae haer oude gewoonte aspireerden. 't Voorstel des conings anno passato dies aengaende gedaen was vernieticht en bleven de Hittoesen als andere wel getracteert, 'tmauqueerde alleen aen de rebellie ende 't oproeijen van Teloucabessij, voorgevende Hittoe tot d'oude regeeringh te brengen, ende indien wij Capaha bemachtighden, de Hittoesen ende conings subjecten in slavernij soudenvallen, mitsgaders 't Moors gelooff utgeroeijt werden, stellende Caijbobo tot een exempel, waerdoor te meer aenhangh vond.

Secrete vergaderingh ende raetslagen onder dese als coninghs onderdanen int geheel te weeren, hield sijn E. ondoenlijck, als wesende ontbloot van sagou ende lijffs nootdrufft die genootsaeckt sijn van Ceram te gaen halen; de bijeenkomsten op de feestdagen con men oock niet weeren, off souden meenen hare vrijheijt verloren te hebben, waer jegens echter op hoede bleeff.

Den nieuwen pattij Alangh en de vordere hooftten als inwoonders van Alangh en Lilleboij droegen haer wel, hadden hare scholen ende kercken hersticht, oock schoolmeesters op versoek ontfangen. Door de predicanten en gecommiteerdens waren de scholen ende kerckelijcke bedieningen weder ingestelt, 265 soo bejaerde als kinderen gedoopt ende 43 paren int huwelijck bevestight. Op Alangh bleven alleen 7 a 8 huijsgesinnen int Moorsdom volherden, die

op een aparte plaets buiten de christenen afgesondert waren. De straffe aen die inhabitanten gedaen, had mede alomme groote omsichtigheijt verweekt. Touloucabessijs adherenten wilden daeruijt onse ontrouwe en 't breecken der beloften aenwijsen, om andere van ons affkerigh te maecken; niettemin quamen die van Keffing ende Amahaj met sagou aen 't casteel, en wierden wel getracteert.

Voornoemde Alphorese coningen waren mede getrouw bevonden; hun verrichten in Caijbobos bocht was geweest om met seeckere negrij te vereenigen ende andere goet onderricht te doen, dat wel gesuccedeert was. Teloucabessij ende aenhanck sochten haer door geschenck te misleijden ende jegens ons op Hittoe te gebruijcken, 't gunt vromelijk hadden geweijsert.

d'Orangcwijs van den lantraet als des casteels verdere subjecten droegen hun oock wel, de groetenis was haer gedaen en den legger wijn geschoncken, waarmede vrolijk geweest waren ende daervoor danckbaer bleven, alsmede Joan Paijs over 't quijtschelden van de 300 r^e schult.

't Accort der Lissidiesen met die van Combello, aengaende 't leveren van de nagelen, sou vooreerst niet wel vallen, maer met sachttheijt daer noch toe gebracht werden. Quimelaha Sougij bleeff noch in detentie, d'ordre wegens sijn persoon gegeven zouw gevolcht werden.

De Christenen en Mooren uijt Nossanive ende die van Sorrij Sorrij, bleven van den anderen gesepareert, dat groote gerustheijt gaff; die van Sorrij hadden aen de redoubt Honomoa een wel geformeerde negrije, kerk ende school gebouwt, ende die plaets levendigh gemaekt, de geexerceerde straffe had haer oock passibler en subjecter gestelt. De hooge plaetsen waren doorgaens van drinckwater wel versien ende hadden 't onder in de valeijen bij de negrijen soodanigh gelegen, dattet onmogelijk scheen 'tselve te verleijden off door macht te verhinderen. De dalen op Hittoe waeren oock al met rivieren van schoon water versocht.

Den dienst der kerken ende scholen continueerde gewenscht, in de jongst gedane visite waren op de buitenplaetsen 287 soo jonge als oude personen gedoopt, ende 100 paren int huwelijk bevestigt. Op Caijbobo was een predikant met twee schoolmeesters geweest, aldaer waren oock 23 kinderen gebaptiseert. d'Inwoonders, sonderlingh de jonghe, thoonden haer tot het Christendom seer genegen. d'Oude wilden int eerst hun affgodendienst ende tempels niet verlaten, maer boden aen deselve naderhant te willen verbreecken, versochten schoolmeesters die haer gewierden met hoop van goet succes.

Maer de Duijtsche spraeck den kinderen in de scholen te leeren, estimeerde d'heer Demmer ondoenelijk, connende de meesters selfs soo ver niet comen, dat se daerin de fundamenten der religie begrepen. Ja hadden 't in de Maleijse tale quaet genoech, hangende die natie soo vast aen haer moederspraeck, dat se gevraeght sijnde hun Christen namen niet weten te noemen. Tot soulaes van d'ongelden, sach sijn E. geen ander middel dan dat ijder negrij sijn eijgen

meester moest onderhouden, waertoe niet wel te bewegen souden wesen, omdat se arm, begerigh ende negligent sijn.

De roverijen der Papouwen van benoorden Cerams noortcust continueerde noch, en hadden die boosdoeners wederom eenige schade gedaen, onder anderen met twee correccoren ende een mahoulij omtrent Noussatello een chianpan aengerant, comende van Amblauw naer 't casteel met een soldaet ende sommige inwoonders, en deselve nae langh gevecht verovert, brengende d'overwonnene op Lissebattij aen Cerams noortcust om te vercoopen. Maer de Lissebatters hebbende voortijts verbot onfangen van die zeerovers niet aen te houden, nocte haren rooff te coopen, gedachten sulcx, cregen den soldaet ende Amblauwers met list, massacreerden 29 Papouwen en namender 14 gevangen, brachten de verlostent aent casteel, waerover den pattij gelaudeert, met rijs ende cleeden beschoncken wierd, vertreckende met genoeghen en beloften van vordere getrouwicheijt te sullen bewijzen.

't Volck van de aengehaelde jonck van Ende op Amblauw, bleven tot den arbeit in de kettingh; aen den sengadja waren 50 realen ende eenige cleenicheden uijt de jonck vereert, omdat hij kennis van deselve was hebbende, en oock had helpen opbrengen, waermede hem vernoeght hielt.

Met de twee stucken van Combello souw ordre volgen, als oock belangende de Chinesen; seecker Chinees verwer, was met sijn drijen passagie vergunt om hier verwen te copen ende costij te keeren.

Amboina's oncosten beliepen int geheel *f* 187859.15.5, daertegens de winsten ende incomsten *f* 161549.15.12, comt ten achteren *f* 26309.19.9, wesende *f* 33170.14.6 minder als 't vorige jaer. Den gouverneur sustineerde indien der geen *f* 21.000 meer dan 't ander jaer aen soldij betaelt en den tocht op Capaha niet voorgevallen was, d'oncosten de winsten niet souden overtroffen hebben. Van desperate schulden waren *f* 350.6.4, ingecomen, ende van diverse 1415 $\frac{5}{8}$ realen op wissel ontfangen, om alhier conform de wisselbrieven aen de assigneerde personen wederom uijt te keeren. De notitie concernerende 't generael en Amboina's reeckeningh waervan haer Ed. hadden geschreven, was niet overgecomen.

Den oppercoopman Adriaen van Suijtwijck lach op Larieque, den coopman Isack Gilsemans ende ondercoopman Paulus de Witte bij den gouverneur om bij occasie g'employeert te werden. Haverlandt melde uijt Maccassar dat aldaer 't voorleden jaer geen nagelen gebracht en de negotianten ongenegen waren ijetwes te ondernemen.

Het casken met laecken ende naelden van den burgemeester Nicolaes Puijck uijt Rotterdam, was d'eijgenaer behandicht en quamen daervan dubbele recepissen.

d'Heer Demmer ontschuldighde sijn schrijven raekende d'h^rCaen en seijde maer tot defentie ijets bijgebracht hadde, doch dat den E. Caen beter met swijgen soude gedaen hebben, maer bleeff sijn E. danckbaer voor d'eer ende vruntschap die desselfs beminde hier had genoten, mitgaders wegens de noves hem medegedeelt; om smeecolen was benoodicht en most sich met houtcolen ter noot behelpen.

Den 3^{en} Julij comt 't jacht den Luijpaert over Macassar uijt Amboina. Bij schrijvens van den gouverneur Demmer, gedateert 26 Majj, verstaen dat den tolck Pieter Eduartsen met een corrector uijt de Moluccos daer verschenen was, met brieven van d'hr Seroijen en den coningh aen sijn E., nevens andere missives van de Majj^t aen quimelaha Madjira, Hamba Sopi, sengadjas, quipattijs ende meer hoofden sijner onderdanen, mitsgaders aen den rebel Toloucabessij, van welke alle copie sond.

d'Heer Demmer was van gevoelen de vorige gesanten Hamsia onware raporten gedaen hadden, en suspecteerde voornemelijk den tolck Alonso Cardinosa, want dat besijden de sterecten op de vier hoofdplaatsen, als Hittoe, Loehoe, Combello ende Lissidij, ook noch op alle cleene negrijen, vastigheden soudén gemaect sijn, was niet sulcx: op Loehoe ende Combello, item op Amblauw en Manipa alleen warén redouten geleyt, ende dat met toestant van den coningh, die de twee eerste approbeert en nu d'andere schijnt geraseert te willen hebben, 't gunt bujten ordre niet doen souw, alsoo het de principale dwingelanden jegens de vreemdelingen waren, en d'inwoonder t'harer beschermingh selfs geruijmen tijt om de redouten hadden aengehouden, die nu vernoeght schenen.

Het stuck van de vlagge was oock bujten waarheijt; over twee jaren was aen die van Anin, als Looeki ende andere negrijen van Oulij Anin hun nae 't overgaen van Combello met de Comp^{ie} en den coningh versoenden, op haer versoek een vlagh gegeven, om bij rescontre voor vrunden erkent te mogen werden, en anders niet, gelijk dan mede den quimelaha voornoemt en andere hoofden op dit poinet gehoort wesende, verclaert hadden daarvan oncundigh te sijn, integendeel genoegén te hebben.

Des coninx gesanten ofte Hamba radjas wierden wel bejegend, ende was d'accusatie diesaengaende mede onwaarheijt, als oock dat de Mooren huns gelooffs halven gemoeijt wierden, 't waren de heijdenen van Caijbobo, ende dat op haer versoek, die men tot de Christenheijt sacht te trecken.

Als geseght was Cardinosa misleijder van den coningh geacht en oorsaek dat de straffe sijner rebellen aem hem wilde behouden, en den gouverneur ontrecken, alsmede dat van 't voorgeven des lants van Hittoe, gelijk s'jaers verleden, weder begon te dromen, mitgaders dat een der principale orangcaijs van Combello, Majjnene genaemt, uijt weerwraeck van seeckere questie tusschen hun beijden ontstaen, bij de Majj^t onthoden was, welke Majjnene sijn E. niet meende te largeren, maer den coningh met de gesanten nader bericht van alles te doen, alsoo gemelten orangcaij den voornemen aendrijver geweest was, dat Combello versoent, ende aen de Comp^{ie} gebracht wierd, die oock onaengesien sijnen onderdom in gestadige vigilantie ende getrouwicheijt t'onswaerts bleeff volherden.

De gevluichte Tarnatanen op Kelangh, waren wederom bij den coningh geroepen, haere resolutie dienaengaende bleeff onseecker.

Eenige orangcaijs van Hittoe waren op Capaha bij Toloucabessij geweest,

om hem tot vereeningh te brengen, daertoe sich genegen thoonde. Indien hij verschijnt dacht d'hr Demmer hem navolgende pointen voor te houden, en sonder deselve tot geenen vrede te verstaen, namenlijk :

Dat hij Capaha met derselver vastigheden soude verlaten, ende ons ter hant stellen om daermet nae believen te handelen; dat hij dan beneden in de vlackte nevens sijn volck een woonplaats sonder versterkingh sou kiezen.

Dat hij al sijn geschut ons moest overhandigen ende 't zelve niet souw mogen vercopen, ofte veralieneren, dan met onse speciale kennisse ende toestant.

Dat hooft over sijn volck souw blijven, sonder eenige andere off verdere autoriteit tot sich te trecken.

Ende ten laetsten dat de negrijen Lien, Tiel ende Toleeuw, staende de troublen van Capaha van hem afgewecken, ende de Comp^{ie} toegevallen, in den selven staet soudon verblijven ende hij daerover niet meer te seggen hebben.

Middeler tijt bleeff Capaha met 4 jachten ende een quel beseth, ende 't guarnisoen daer omher versterckt; de gemeente was daerbinnen oneens en tot de vrede geneijght.

Den coningh van Ihamauw was nevens de hooftden van Romacaj ende andere aent casteel geweest, had hem goetwilligh gethoont en belofte van getrouwicheijt gedaen, oock passagie tot Toloucabessij versocht, om denselven tot affcomen en bevredingh te brengen. Item dat die van Romacaj gemelt, ende andere hare gedestrueerde negrijen weder opmaecken en bewonen mochten, twelck hem vergunt wierd, mits datse sonder eenighe versterckingh soudon blijven en 't onser begeerte altijts open staen.

De twee stucken van Combello soudon op 's coninghs begeren overhandicht worden ende den quimelaha Sougi aen den gouverneur Seroijen gesonden, om voor Terbiles vertreck uijt Ternaten de saeck van de moort aen d'onse gepleeght aff te handelen.

Maer 't gevangen volck van Ende op Amblauw aengehaelt 't welck bij den tolek Eduartsen mondelingh wiert gevordert, dacht sonder ordre niet te largeren, alsoo se tot de wercken nodigh waren.

Gnoffamaniera, capitain der Mardijckers in Tarnaten quam over, die wegen verwonnen correspondentie met den vijant en treck tot overlopen, bij den gouverneur Seroijen en Moluxsen raet, tot een eeuwige gevanckenis gecondemneert en naer Banda gedestineert was. Maer aengesien sich van daer, soowel als uijt Amboina naer Ceram en bij de Bandanesen op Rakit con begeven, alwaer de Tidoresen verkeerden en ingevolgh bij haer mocht comen te geraecken, oock meerder quaet doen, soo had d'heer Demmer goet gevonden denzelven tot nauwer verseeckeringh nevens sijn copie sententie herwaerts te senden.

De cruijssende jachten omtrent Bouw waren gekeert. Hadden geen vreemt vaertuijgh als onder vrije passen vernomen. Den schipper vant jacht Leeck had aent noordwest eijnde 293 groote ende cleene stucken ebbenhout gecapt, wegende

33000 ₧, die nu overquamen. Noeh andere 40 à 50 stuks warender gehackt ende geprepareert, dan lagen 2 à 3 mijlen van 't schip en wierden d'onse door overval van menighte gewapende verhindert deselve te become, van welck faict hem den quimelaha Fackirij des volgenden daeghs ontschuldighde, seggende sulcx bij die van Xula ondernomen was. Capiteijn Jacob Verheijden ginck met 't zelve jacht wederom derwaerts, alsoo hij bij den quimelaha en inwoonders bekent was, om 't hout te halen, kennis van saecken te nemen ende bij bevindingh van ontschult Fackirij wegens onse gunste te verseecken, mitsgaders alle verwijderingh sooveel mogelijk te weeren. 't Succes stond nae desen te vernemen.

Op 13 Majj was de lootsboot uijt Banda gecomen met tijdingh vant sloopen van de fluijt Oostcappel. Geseijde boot wierd in beide plaetsen ondienstigh geacht, en stont over Balij herwaerts te keeren, hebbende d'heer Demmer daerin gescheept partij cleden, groff porceleijn, ijser ende ijsere pannen, belopende f 2384. 3. 8, om jegens slavinnen en catoene garen te verhandelen.

Soo quamen mede 2 Tamboese swaerden van de 100 stux uijt Tarnaten become ende naer Banda gesonden tot een monster, om des nodigh wesende meer andere daer nae te laeten maecken.

Anachoda Ganghoe, Chinees, had costi aen de Comp ^{ie} R ^e 2080 getelt om hier betaelt te werden aen den oppercoopman Matheus Leendertsen, den equipagiemeester Gerrit van Harn ende Pieter Kemp, schepen deser stede, 't samen realen	1300
Item aen voornoemde Kemp en Crijn Claessen Sterck	780
	<hr/> Realen 2080.

Den coopman Isaac Gilsemans had opsicht op de wercken ende ambachtslieden, den ondercoopman de Witte lach opt soldijcomptoir bij den boeckhouder, de redout op Amblauw was voltrocken, oock des gouverneurs woningh.

12 October verschijnen over Maccassar de fluijt Gracht, de jachten Westhoven ende Jonge Prins, nevens 't quel de Visscher, op 7 September door den gouverneur Demmer met 12700 ₧ nagelen ende 22 kannen d^o olij, bedragende f 4475. 0. 4, affgesonden, meldende zijn E. bij missive dat het toecomende gewas niet boven de 300.000 ₧ stont te geven, omdat den nagelboom een jaer gedragen hebbende, een jaer off twee daeraen rusten wil.

De radjas Nussanive ende Soija, den honcom Joan Paijs ende andere met haer gevolch, waren opt versoek van Teloucabessij over geweest, die sich oock opt strant verselt met Iman Radjalij, Patij Touban ende sommige had laten vinden en naer gehouden conferentie geresolveert persooeneel aent casteel te comen. Maer was door quade instigatie van den arghlistigen Baros gestut geworden, die haer ried sulcx niet t'onderstaen, alvorens twee ofte drie oppercooplieden in ostagie had ontfangen, welke schadelijcken raedt bij andere, insonderheijt Iman Radjalij ende Helipathole geconfermeert, ende den rebel in dat nadeelich concept des te vaster gesterct wiert. Echter was door onse gesanten soo veel te wege

gebracht datter ses dagen stilstant van wapenen wiert getroffen, om middeler tijt Toloucabessij te bewegen en de gealtereerde gemôederen te versachten, doch al te vergeeffs, werdende de radjas soo impertinent bejegent, datse met groot misnoegen gekeert waren, welcken ingecropten hoon soo verre had plaets genomen, datse naderhant gemelten Baros uijt wraeck geapprehendeert, ende hem gevanckelijck aent casteel gevoert hadden, alwaer dan oock sijn proces gemaect, en voorts met den swaerde soo over dese sijne bekende als andere vorige quade stucken ter doot gebracht was geworden.

Baros confessie ⁽¹⁾ hield in dat de gehouden vredehandelingh met bedrogh was toegegaen en onderwijle getracht hadden haer te spijsigen, oock niet anders sochten dan d'oude regieringh weder in train te brengen, hebbende eerst bij secrete electie Wangse den soone van Kacki Alij, present op Capaha, tot capiteijn hitou gestelt, orangheaij Boulangh tot noussatapij, Bermelij op Hitoulamma tot patij touban, Hicatoma van Hila totohatou, ende orangheaij Ternaten, mede op Hitoulamma, tot tanahitoumessin, latende Teloucabessij als voren gemeen orangcaij. Den gouverneur opinieerde dat se van dat out concept niet sullen desisteren, maer sulcx aen den coningh van Tarnaten versoecken, al souden se hem wederom voor haren heer erkennen.

De confessie was Baros voor onse gecommitteerdens heijmelijck buijten kennis van den lantraedt affgevordert, om de schuldige daerin sittende niet tot revolte en meerder quaet te brengen. Onderentusschen wierd voorgegeven, den selven om de verstoringh van den vredehandel als ander bekende faulten gestraft was, echter dacht d'H^r Demmer bij occasie en d'executie wat verstorven sijnde, een ijeders quaet voor oogen te stellen ende de negrijen het visschen te verbieden, die den vijant daarmede spijsighden.

De gesubjugeerde plaetsen Canarien, Romacaij, Latou ende Haloij onthielden hun nu Capaha te besorgen, maer wierden de rebellen echter van Hittou, Hittoulamma ende Mamalo geprovideert, 'tgunt ondoenlijck was te verhinderen, alsoo se telkens andere wegen ende toepaden selfs in de nacht door 't geberchte weten te vinden. Daer benevens is Capaha van sulcker constitutie ende vermogen, dat 't selve volgens 't gevoelen van den gouverneur niet sonder merckelijke macht en verlies van volck sou te bedwingen sijn, waerop hun die moetwillige hovaerdigh verlieten, hopende (als geseght) tot haer vorige regieringh te geraecken, maer meende sijn E. het beter was, hun in dat nest te dulden, alst immers een van beijde wesen most, dewijl se de Comp^{ie} daer omtrent de nagelen niet condonadeelich sijn.

Het jacht der Gapingen was 2 September opt versoeck des coninx van Tarnaten over Lissibatte ende Hattuwe om aldaer voor de Maj^t sagou in te nemen, naer Batchian vertrocken, daarmede oock gegaen waren quimelaha Madjira, Hamba Radja Sapi ende andere orangcaijs, nevens den langh gedetineerden quimelaha Sougij, met de twee stucken toebehorende de negrij Combello.

(1) Vgl. Heeres, *Bouwstoffen* III, 241.

De rebellige Tarnatanen op Kelangh hadden haer oock tot vertrecken genegen gethoont, maer swarigheijt gemaect dat se niet soo wel verseeckeringh voor hare slaven ende goederen, als voor hare personen vonden, sendende dierhalven Hadje, jonghsten soone van den onthalsden quimelaha Leliatta, met eenige andere tot den coningh om wegens beide vejligheijt te versoecken. Daer benevens hadden se oock aen den gouverneur versocht dat se onderwijle mochten beneden comen wonen ende overal vejlich gaen ende keeren, 't welck hunlijden uijt goede insichten geaccordeert was geworden, wesende de principale daervan de naervolgende:

Rismol ende	{	gebroeders, beide sonen van den ontrouwen quijtechil Laxman
Abdul		hem alijt bij Cackij Alij op Wawanij onthoudende, ende naer
		desselfs destructie, int Hittouse geberchte overleden.

Dagga halve broeder van den jegenwoordigen quimelaha Madjira.

Labodi,	{	alle drie sonen van den geexecuteerden quimelaha Leliatte, die
Bacole ende		aldaer oock Leliattes vrouw ende noch twee dochters bij haer
Hadje		hebben.

Opt largeren van de gevangenen op Amblauw becomen, verwachtte d'h^r Demmer noch ordre, wesende bij 't leven 38 vrije mans ende jongens, item 13 slaven, daeronder 4 mannen ende jongens, 9 vrouwen en meijskens, waarvan men de slaven nae sijn E. opinie behoorde te houden.

De rescontre die d'onse vant jacht Leeck omrrent Bouro int hacken van ebbenhout gehad hebben, was in der minne bijgeleijt en bevonden een abuijs van den schipper geweest te sijn. 't Gekapte hout was nevens noch andere 36 stux, makende 't samen p. 74 ende 9500 æ , becomen, die nu oock herwaerts quamen.

Het jacht den Cleenen David, comende van Loehoe, was op 26 Junij in de baij van Tapij tusschen Larika ende de hoeck van Alangh door harden storm en grove deijningen op de clippen gesmeten, ende daervan afsackende met sijn inhebbende canon ende goederen te gronde gegaen, waeronder begrepen 5 packen ongetrocken cleden van voorschreven comtoir, belopende f 2187.14.8, maer was al het volck noch gesalveert geworden. d'H^r Demmer had op desselfs sneuvelen behoorlijke informatie doen nemen, doch bevonden dat tot de behoudenis vereijchte remedien te vergeeffs waren gebruijckt geweest.

Den schipper vant jacht der Gapinge had ter selver tijt door dronckenschap bijnae gelijk ongeval getroffen, ten ware sijnen stierman en andere officieren sulcx met meerder voorsichtigheijt geprevenueert hadden. Jae was oock oorsaeck geweest dat den sergeant op den hoeck van Ceijt leggende (die hem versocht had om sijn kint aent casteel ten doop te brengen) met noch vier kloecke soldaten in zee miserabel waren verdroncken, 't gunt nochtans wel had voorcomen connen; over welcke faulten costij van ampt en gagie gesuspendeert, item in een amende van ses maenden gagie gecondemneert ende alsoo herwaerts aen was gesonden geworden.

Den gestadigen regen ende harde winden hadden veel werckluijden ende slaven sieck gemaect en ingevolge de voorgenomen wercken vrij verachtet. De redoubten op Manipa stonden noch in vorigh postuij, maer begonden d'inwoonders nu met grooter ernst daeraen te wercken. Op Combello diende een steenen hujs gemaect te worden om Comp^e middelen te bergen, die present in een stroijen hujs mosten verblijven.

Amboina bleeff met 759 coppen versien ende dat op 24 besethplaatsen, 4 jachten ende een chaloup, daeronder 465 militaire. Jegens 't aenstaende jaer souder 66 personen haren tijt expireren, waerin begrepen 114 soldaten, in welckers plaetse andere verwachtete, insonderheijt ambachtslieden, versoeckende wijders dat van alles conform den eijsch mocht gesecondeert worden, daer benevens dat een der schepen derwaerts gaende, Balij mocht aendoen, ende partij koebeesten innemen, gelijk anno voorleden Oost-Cappel voor Banda gedaen had, om tot verquickingh van de siecken ende varende luijden te strecken.

Diverse hadden aldaer R^a 1978 $\frac{5}{8}$ op wissel getelt om alhier bij de Comp^{te} aen de toehorige gerestitueert te werden.

De fijne chiavenijs dienden niet meer gesonden, gaven weijnigh, integendeel de gemeene meerder voordeelen; van slechten rijns was Amboina wel versien, d'h^r Demmer eijschte 100 lasten witten en vooral geen ander.

De kercken ende scholen dienst ginck wel, 't getal van de leerlingen was 1300, van bejaerde als kinders warender dit jaer 800 gedoopt ende 290 paren in den houwelijcken staet bevestight. Beijde der predicanten tijt, Jan Jansen Brunt ende Hendrick Pontcasen, waren nu g'expireert, den eersten inclineerde tot verblijff en d'ander tot vertreck, waerom in desselfs plaets een ander ende gelijk 't verleden jaer noch een tweede versocht.

Gemelten Brunt had een boecxken in slecht Maleijts gemaect van eenige pointen der christelijke religie, om voor de gemeente te connen dienen, en versocht dat 't selve bij gevolehde approbatie int vaderlant gedruickt en door d'H^{ren} meesters mocht becosticht worden.

d'Heer Demmer had goet gevonden ende tewege gebracht dat d'inwoonders d'helft van d'oncosten harer meesters soudén betalen en de Comp^{te} 't resterende in contant, d'ander buijtengelegen plaetsen ende eijlanden daer de meeste meesters waren, hadden uijtsel tot in dese maent October genomen.

Des gouverneurs tijt quam p^o Januario eersteomende te verschijnen en bleeff geheel tot sijn vertreck naer Nederlant genegen, principael om de ge-duijrige ongesontheit sijns E. gemaels, versoeckende dierhalven reverentelijck sijn verlossingh; den tijt van den oppercoopman Cornelis Willemsen van Oudshoorn stont in Junij oock te eijndigen en was genegen om te comen, 't man-queerde costij aen geen bequame stoffe om sijn plaets opt comtoir Hitou te becleden.

VERBAEL van Banda, 'tsamen gestelt uijt de
successive advijsen ende geschriften van
daer becomen als oock aenteeckeningh van
de schepen soo nu en dan van hier der-
waerts gesonden, aenvangende 26 November
A^o 1644.

26 November vertrect naer Banda over Balij de fluijt Oost Cappel, gemant met 55 zeeluijden, daeronder 5 soldaeten. Den coopman Johannes Fockestaert is ter handt gestelt een cargasoentje van *f* 4189. 3. 12, om daer jegens het g'eijchte beestiael, etc^a, te verhandelen en van alles behoorlijk bewijs en reliqua aen den gouverneur Witsen in Banda te doen.

30 d^o. Verseijlen de fluijt de Gulde Gans en 'tjacht der Gapingh recht door derwaerts, nevens een cargasoen van contanten, cleden en provisien ter somme van *f* 45889. 8. 1, versterckt met 75 matrosen en 15 soldaten; wat daermede aen d'heer Cornelis Witsen geadviseert word, blijkt bij 't brieffboeck.

4 Februarij 1645. Gaen 't schip den Snoeck ende fluijt Roch onder de vloot van den commandeur Jacob van der Meulen over Amboina, d'ordre gemelten E. Witsen daerbij aengeschreven, is in gelijcker voegen nae te sien.

11^{en} Maij. Comt 't fluijtschip de Gans wederom met 8472½ cattij Banda in 321 sockels foelij, 24553 cattij harde nooten, 11933 cattij goede ende 4944 d^o slechte rompen, 1088 stucx gearste koeckxkens in 2 cassen, wegende 1270 ^{en}, 8 leggers gepeeckelde nooten, ende 146 kannen olij van slechte nooten, bedragende te samen *f* 38310.13.6. Gemelte fluijt was door den gouverneur Witsen 17 April affgesonden met missive, diversche geschriften, als de vergeten resolutien ende daghregister van't verleden jaer, die sijn E. seijde nochtans selve ingepact te hebben gehad, ende hier door haer Ed. secretaris, off een desselfs klercken moesten verleijt geweest sijn.

Wijders hadden de stormwinden 't gewas vrij sober gemaect, insonderheijt op Poulo Aij, daer 'tjaerlijcx declineerde en den burger beroijt wierd, d'aengeschreven ordre sou sijn E. aengaende de specerijen volgen, ende het distileren van olij tot nader ordre staecken.

De Gans en der Gapingh waren costij 2 Januarij, de fluijt Oost Cappel 5 Februarij en den Snoeck 12 Maert g'arriveert. Op den tarwe, rijs en swarte suijcker &^a, met de Gans ende Snoeck overgecomen, was veel onderwicht ende te cort bevonden, gelijk nijt de beleijde attestatien derwegen bleek, menende

d'heer Witsen datter in't wegen van de suijcker groote ontrouw gepleecht, ofte met 't nae boort voeren in de chianpans moest gestolen worden, alsoo veel van de canassers meest de helft, jae $\frac{2}{3}$ part wan bevonden waren. Op de 195½ lasten rijs uijt de Snoecq, quamen wel 25½ d° te cort, hoewelder nae 't getuijgenis van den stierman en boeckhouder in Arracan 6 lasten meer gescheept waren.

In voorschreven Snoeck waren bevonden 2 lasten, 33 maten witten rijs, toebehoorende Alexander Hendriksen, m^r kuipper alhier en 3 lasten Siamsen rijs door den equipagiemeester Gerrit van Harn uijt Fredrick Hendrick doen overschepen, ende aen de vaendrigh Jan Hendriksen gesonden, welcke twee partijen voornam te doen confisqueren. 20 a 30 lasten rijs warender in alles door particuliere overgebracht, maer was daer, vermits sijn E. als des oppercoopmans sieckte, en bij gebreck van een fiscael niet achter gecomen, 'tgunt aen de maendelijckse consumtie oock wel had connen ervaren. 't Senden van particulieren rijs versocht dat hier mocht gestut worden, alsoo deselve de meeste winsten in de boecken gaff, die nu dit jaer wel 1000 rⁿ minder souden vallen, want behalven 't voorseijde had gemelten vaendrigh boven de 3 lasten hem bij den equipagiemeester toegeschickt, selfs noch 10 lasten d°, veel suijckeren en andere coopmanschappen overgebracht. Waeruijt de ondermaten op de contoiren binnenwaert herquamen, seijde d'Heer Witsen nu wel bleeck, wanneer de geene die 't gesagh hier over de schepen hadden, partije rijs van 't eene schip in 't ander deden overschepen, ende voor haer particulier off aen andere versonden.

De fluijt de Roch was 15 Februarij in de voornacht met 't opgaen van de maen op de droochte aen de zuijtzijde van de breede banck off de Laers met 8 Nederlanders, 5 Comp^s slaven en 't geheel cargo gebleven. Op de drie canon-schoten bij die van gemelte Roch tot advertentie gedaen, bevonden haer de schepen Fredrick Hendrick, Tijger en Snoecq oock onder de barningh, maer staecken bij en geraeckten der (God loff) noch aff. Den commandeur van der Meulen had van d'officieren der voorschreven drie schepen een attestatie ten laste van den schipper van geseijde fluijt doen beleggen, die herwaerts sand.

d'Heer Demmer per 't galjot en 't geberchde volck in Amboina dat ongeval verstaende, had Banda met 4000 realen contant, 15 vaten vlees ende 10 d° speck, monterende f 12250.— geseccoureert, waernevens den gouverneur uijt de Gans en Oost Cappel noch 7 vaten vlees en speck had gelicht, daarmede sich nu dacht te redden, want sijn E. bij behouden varen van de Roch voornemens geweest was 30 a 40 vaten vlees terugh te senden, met hoedanigen quantite jaerlijcx con bestaen, soo wanneer om d'andere maendt gelt mocht geven. Voornoemde galjot was costij vermits sijn swaerte en onbeseijltheit ondienstigh en stondt over Balij herwaerts te keren. In desselfs plaetse eijschte een Chinese wanckan uijt Tajouan die gewriet en in stilte bequaem geacht wordt.

De publicatie van't ge maneert placcaet op de copere munte was door heel Banda gedaen, voor die quartieren waren 1000 realen genoegh ende de 2000

per de Snoecq gesonden superflu off moesten in tijt van nood in plaets van briefkens aen de burgers uijtgedeelt worden.

d' Eijsschen van soo merckelijken secours en quantiteit vuirroers, excu-seerde sijn E., belangende 't een, meende surghvuldigheijt gepleecht hadde, ende 't ampt eens gouverneurs te vereijshen, dat hij jegens dreijgende gevaren altoos waecte, doch bekende nu nader onderricht was. Had oock niet beter geweten off met alle schepen quamen jaerlijcx partije vuirroers uijt Nederland, doch moest hem nevens andere behelpen, maer seijde Banda 100 stucx derselver beter soude dienen als het uirwerk dat haest ontstelt sou wesen.

Op 16 Januarij was den fiscael Adriaen Dortsman per 't jacht der Gapingh ende chaloup Overal met behoorlijke instructie, caerten en journaelen, ten voorgestelden fine nae de Zuid oostelijke eijlanden als Timor Laout, Tenimber, &^a, vertrocken ⁽¹⁾. Verleden jaer waren twee cleene oranbaijs van Tenimber verschenen, haer aenbrengen was weijnigh en de goederen mitsdien tolvrij geweest. Die verhaelden oock datter aen geen zijde van Rossingeijn 7 a 8 joncken door storm affgedwaelt, de weste mousson vroegh door gewaeijt had en derhalven die van Tenimber niet gecomen waren. Soo waren mede die van Aron vermits den oorlogh van vaertuijgh ontbloomt, en daerom oock niet vernomen. d'Heer Witsen had de hooftden van der Gapingh gelast des mogelijk wesende Queij en Aron aen te doen, om d'inwoonders nae Banda te noodigen.

Van gelijke was Charel de Lespine aen de orangeaijs van de negrij Eli-lamma op Ceramlaout gesonden, om met deselve een nieu verband nopende de specerijen aen te gaen, maer waeren door den gouverneur Demmer aent casteel ontbooden. Terugh kerende, belooffden in Banda te comen, en de specerijen alleen aen de Comp^{ie} te leveren, dogh gaven voor de nooten quaelijk durfden halen, uijt vrese voor de Alphoerese boeren van Hattimatta en Salipapoetij, hare vijanden.

d'H^r Witsen thoonde hem bedroeft en t' onvrede haer Ed. soo quaden opinie van sijn persoon opgenomen hadden, door nijdige en leugenachtige tongen (zoo seijde) veroorsaect, dienende daerop tsijner verschooningh en debat van accusatie 't volgende, te weten :

Dat 't Guinees lijwaet staende sijn E. gouverno niet hooger als 6 realen aen Comp^{ie} dienaers betaelt, 't welck oock soo bij de burgers op voorgaende ondervragingh bekendt was geworden. Joff^r Vertrecht, Maria Smijters ende andere hadden ten tijde van d'h^r Acolaij sal^r wel eenige stucken, wanneer den winkel versien was, genooten, die naderhandt bij schaersheijt aen den burger ende Oostersche natie tot 8 a 9 realen vercochten, 't welck nu niet geschiede. 't Was oock bujten waarheijt de getroude soldaten geen vadem van dat linnen condon becomen, aen de selve wierd witte, breede bafta tot 3 realen uijtgereijckt, wesende

---

(1) Vgl. Heeres, *Bouwstoffen* III, 245—246; Heeres, *Documenten betreffende de Ontdekkings-tochten van Adriaan Dortsman* (Bijdr. Kon. Inst. XLVI, 246 en 608).

maer een vadem minder in lanete als 't Guinees en vrij beter g'estimeert, doch sou voortaan aen hun oock destributie doen, dat ten principale had g'excuseert vermits haer Ed. de mesnagie van't contant seriens bevolen hadden, en 't voorschreven lijwaet costij sooveel als gelt verstrechte. 't Was seijde sijn E. nodigh Banda jaerlijcx met 1000 stux versien wierdt, sou een ijder doorgaens sijn gerieff becomeen.

Het voorgeven van Jan Jorissen was insgelijcx frivool, taxerende den-selven voor een dronckaert en leugenaer, die (seijde) soo haer Ed. hem gekendt hadden, sijn gagie niet verhooght, noch sijn woorden geen gehoor souden gegeven hebben. 't Bleeck bij eijgen handteekeningh dat het te last geleijde van d'Oostersche natie bij tijde van Acoleij sal^r gebeurt was, van welcke faulte soo se sijn E. voorquaem, de nodige correctie niet meende te versuijmen.

't Logeren van voornoemde natie, ende den winckel in Jorissen's huijs, estimeerde een quade voorslagh te wesen, die luijden verhandelende hare coopmanschappen aen de burgers jegens goudt, elephantstanden als cleden, waren niet nieusgierigh ende quamen selden aen't casteel. Oock was al over twee jaren ordre gestelt dat die natie gedurende hun aenwesen voor overlast ende molestie bevrijt bleven, maer het senden van een commissaris stondt aen haer Ed. behagen, wetende daer alles nae behooren sou vinden, dogh wenschte haer wel gemelte Ed. de genoemde excessen geexpresseert hadden, om daerop te hebben connen dienen.

Wijders seijde het te blijken Comp^{es} dienst nae eijsch beijverde, ende dat bij drie distincte resolutien tot beter reglement met den raed genomen, soo opt gewicht en de rijismaet die te cleen bevonden waren, als om de quaede schulden in de weesboecken te suiijveren.

Om den burger met de minste verachteringh van de Comp^e te soulageren, verstondt onder beter oordeel:

Dat de verlagingh van de rij's de Comp^{ie} schadelijck sou sijn ⁽¹⁾ en den burger weijnigh verlichten, want op 120 lasten die jaerlijcx geconsumeert wierden, sou 't 4200 realen in den ontvangh verschelen en niet veel vertier meer verwecken, aengesien den burger een slaeff jaerlijcx met 1 $\frac{7}{8}$ reael aen sagou can houden, daer in tegendeel den rij's wel op 7 $\frac{1}{2}$ realen quaem te staen, des gevoelde de burgers daerin geen veranderingh souden doen, temin alsoo de slaven hare diensten beter met sagou als rij's conden doen, die haest vaerdigh was, en den rij's vermits sijn vuilte met schoon maecken veel tijts verspilde, 't welck dan noch gerieffelijck noch proffitabel was, dewijl 't soldaten rantsoen van 40 [Ⓔ] nae gedaene suiijveringh nauwelijcx op 24 [Ⓔ] bleeff reteren, van welcke onsuijvere rij's noch wel 40 a 50 lasten overigh waren. Aen de soldaten had sijn E. eenige maenden goeden rij's doen leveren, om den afftreck te vermeerderen, waerin dacht te continueren voor den ouden prijs van 80 realen tot nader ordre.

Tot nader verlichtingh ende om andere in Banda te locken, vondt raetsaem,

(1) Vgl. Heeres, *Bouwstoffen* III, 244.

den burger voor vijf off soo veel jaren als haer Ed. mochten goet vinden, van de thiende der specerijen behoorde g'eximeert te blijven, waardoor dan oock de desperate schulden te beter incomen, en de burgers te gevoeglijcker van hare etende interest verlicht souden worden. Den ontfangh der thiende beliep jaerlijcx 3000 realen, daertegens conden 3 a 4000 guldens op affcortigh van schult ingehouden worden, om den burger te soulageren.

Soo conde men oock de geene die uijt Nederlant off van hier derwaerts troocken, en eenige parcken en slaven aenvaerden, mede vrijdom van thiende voor 6 off meer jaren gunnen, mits gehouden bleven 12 jaren in Banda te continueren; nae 't Hollandts gebruik, daer de eijgenaers in eenige dijkagie van nieuwe landen vrijheijt van ordinaris acsijsen voor 10 a 12 jaren van de graefflijkheijt bij octroij vercregen ⁽¹⁾, twelck dan soo hier als in Nederlandt door d'heeren meesters cundigh gemaect moest worden, ende nae sijn E. opinie wel sommige tot overvaren sou bewegen.

Integendeel seijde tot Bandas en derselver burgeren nadeel te strecken, dat Gerrit van Luijnenburgh met sijn capitael van de weeskamer te lichten, ende aen de Comp^{ie} op wissel te laten, van daer herwaerts gelicentieert was, ende had daerom geresolveert Luijnenburgh tot nader orde niet te laten vertrecken, om haer Ed. alvooren van Bandas hoedanigheijt te informeren.

Want meende het ondoenlijk was, 't capitael bij weesmeesters in twee jaren, veel min in twee maenden contant op te brengen, maer sou Luijnenburgh 't selve connen becomen, ten deele contant, anderdeels in schepenkennissen op vaste hypotheek van de burgers, die weesmeesteren hem souden transporteren, ofte in't coopen van parcken met de schult des vercoopers van't besit rescontreren connen, alsoo de meeste burgers gelt van de weescamer op interest onder hypotheecq besaten en geen andere middelen hadden.

Nu de parcken te willen executeren, daerdoor sou den burger geheel onder raecken, en de parcken weijnigh coopers vinden, aengesien den beroijden burger de penningen van weesmeesters moest lichten, ende de weescamer van contant ontbloomt sijnde, de gemeente niet sou adsisteren connen.

Het was seijde sijn E. wel sulcx Batavia niet min als Banda bemiddelde burgers nodigh had, maer meende Luijnenburgh den coopman niet wesen sou, vermits hij te armhertigh, en oock genegen was weder in dienst te comen, om ondertusschen sijn geldt onder de Chinesen uijt te setten, waertoe hem d'heer Sweers bij particulier schrijvens animeerde, seggende dat trachten sou ten eersten met al sijn contant herwaerts te keren, dewijl daervan 1½ a 2 realen 's maendts con trecken, ende soo vooreerst niet cost in dienst geraecken, hij schepen van de stadt sou gemaect werden, dat hem wel 50 guldens maendelijcx stont op te brengen.

De proceduren des achtbaren raedts van justitie, susteneerde den gouverneur

---

(1) Vgl. G. de Vries Az., *Het Dijks- en Molenbestuur in Holland's Noorderkwartier* (Amsterdam 1876), 418.

dat al mede tot Bandas nadeel streckten, want 's Comp^{ies} dienaers die hare penningen onder de burgers uijstaen hadden, sulcx vernemende souden se intrecken ende liever elders besteden, dan soo schadelijke proceduren ende interest onderworpen te sijn, waardoor dan den burger al wederom van contant ontbloot ende ingevolge de parcken onvercocht souden blijven.

Maer wilde sijn E. vertrouwen, dat als wanneer de stucken ende papieren van den nagelaten boedel van Jan Baptista overgecomen ende gerevideert sullen wesen (die per naeste stonden te volgen), 't gewijsde van gemelten raedt geadvoijeert sou worden, alsoo gevoelde voornoemde raedt niet geautoriseert was appel te verleenen, veel min sonder stucken off decisie van particuliere gouvernementen gesien te hebben, eenigh decernement te doen, maer verstondt 't revideren der processen ende 't renvoy aen den achtbaren raed voormelt haer Ed. alleen was competerende.

Gelijk dan mede de gouverneurs niet gehouden waren de weesmeesteren alhier reden van hare actien ende vonnissen te geven, hoewel nu (soo seijde) met een groote laetdunkende auctoriteit, de middelen ende papieren van Jan Baptista herwaerts vorderende waren, om daerop bij den achtbaren raed meer genoemd nae equiteit geprocedeert te werden.

Estimerende het oock niet wel doenelijk te wesen de pretense crediteurs t'insinueeren, om haer recht bij procuratie op Batavia bekendt te maecken, nadien de meeste haer schult int coopen van eenige goederen uijt den boedel gerescontreert hadden, daer besijden sou 't voor den burger oock costelijk vallen, want de sommige maer 30, 20 en 10 R^a mosten hebben.

Tot conclusie van 't geschil verhoopte haer Ed. op de beandtwoordingh van voorschreven twee poincten souden gelieven te letten, en tot welvaren van Banda als derselver burgeren nae hare wijze discretie ander ordre stellen, excuserende sijn vrijmoedigh schrijven, waertoe seijde gedrongen geweest was, om eer en eedt te betrachten, geen reguard nemende op personen, hoewel hem sulcx (soo meende) contrarij toegepast wierd.

Onaengesien de geobserveerde mesnagie quaem Banda noch f 19453.7.— ten achteren, doch f 13113.4.9 minder als 't voorleden jaer. 't Sober gewas ende 't absenteren van de Oostersche natie had de t' achterheijt veroorsaeckt; soo wasser oock nietjegenstaende alle aengewende debvoiren tot noch geen massojje van Ceram vernomen.

Seecker jonck toebehoorende alhier den capiteijn Maleijo was 14 Meert costij met 26 lasten witte rijs verschenen, den anachoda had deselve op Bima gehandelt, was door storm op de cust van Ceram geraeckt, en bij een Nederlander voor 20 realen opgebracht, verthoonende pas door d'heer Generael van Diemen sal 1644 onderteekent. Den gouverneur had dien rijs tot 30 realen 't last aengenomen en deselve betaelt met 100 realen in specie en voorts met cleden, hebbende de jonck oock doen repareren, die over Bima weder herwaerts stondt te keeren.

Op de culture der landen, aenqueekingh van vee als op de schoole, wierd nae gewoonte goede ordre gehouden, maer de kerckelijcke saecken op Poulo Aij liepen seer verwart. D^s Martinus lagh met de gemeente gestadigh overhoop, en had 't laetste avondtmael op eijgen goedtduncken veerthien dagen uijtgesteld; d'heer Witsen meende die onrust bij sijn verblijff daer te continueren stondt.

Tot de voltreckingh van Revengies hujs, ontbraecken noch eenige middel-muren bij gebreck van metselsteen, daeraff in plaets van de geeijschte 15.000, maer 9000 stux had become.

Op de redout Lackoij waren noch twee schietgaten gemaeckt, en een stuck van 8 # ijser derwaerts gebracht, waermede de Kerckbaij versekert bleeff.

De muiren en baleken van't fort Cuijlenburgh welcke door de swaerte van boven en d' affwateringh begonden te scheuren ende te rotten, waren geholpen. Soo stondt oock de redout op Denner met nieuwe solderings, cap, regenback en kruijkelder versien, als met aerde gevult te worden.

De redout van Ourien sou affgebroocken en een nieuwe gemaeckt worden, van 24 voeten onder en 20 boven in't viercandt; insgelijx met aerde gevult, een regenback en kruijkelder versocht.

d'H^r Witsen meende voorschreven wercken in ses a seven maenden voltrocken wesen, ende dan in veele jaren geen voorvallen soudent, als eenige reparatien, des oock te rade was geworden 24 creupele slaven aen diverse voor 452 realen op een jaer dagh te vercoopen, en souder nae 't voltoijen der geseijde gebouwen noch meer van der handt setten, om de Comp^{ie} van onnodige onkosten te bevrijden.

Jan van Ronsen was tot 't fiscaels ampt gevordert met een beloningh van 40 gulden 's maendts, conform den articul brieff; den gouverneur laudeerde sijn stilheijt en bequaemheijt.

Den secretaris Paets was in't rijshujs in plaets van Francois Timmers, die eerst vrij geworden en naderhandt 10 April overleden was. Desselfs hujsvrouwe, kinderen en veel sijner slaven lagen oock vrij sieck. Den coopman Fockestaert haddet mede 6 Maert in Banda affgeleijt en daer bevorens in de maenden October en November noch twee burgers ende twee adsistenten.

Den ondercoopman Josua Braconier was secretaris van den gouverneur, raed van justitie en van de weescamer; Jacobus Nicolaij, ondercoopman, had d'opsicht in de despence.

Hendrick Lievensen was onder toesicht van den coopman Beusecum op Wajier, de logie op Ourien bevolen, onaengesien de recommandatie van hem geen administratie tot nader preuve van sijn persoon te geven, wesende sulex geschiedt ten insichte sijn vrouw swanger en hare gelegentheijt sober was. Ingevalle desselfs moeder hem met 2 a 300 realen wilde adsisteren, stondt nu weder op de been te geraecken.

Den toegesonden capiteijn des armes was oudt en onbequaem, sou naer

Amboina gaen alsoo Banda van een versien bleeff. d'H^r Witsen versocht datter voortaan geen officieren meer mochten gesonden werden, tot selfs de corporaels incluijs om d'oude niet te discourageren. Den sergeant Forquet quam met vrouw en familie om zijn dronckenschap en onbequaemheijt over. Insgelijcx Albert Jansen, beeltsnijder off lademaecker, die daer geen dienst con doen. Item Carsten Lodewijksen, burger, met zijn vrou, die lange jaren daer gewoont had, ende niet wel aen de cost con geraecken. Francoijs Louis was niet verschenen, noch bij de boode van den raed van justitie bekendt. Den delinquant Jan Michielsen, hadt sich moedtwilligh aengesteld en getracht met eenige Comp^s slaven van't landt te comen. Was van Rossingeijn op Neira getrocken, en werckte daer nevens de slaven in de kettingh. Den burger Herman van Staden met zijn knecht Adriaen Brandenburgh, van Rotterdam, waren 5 Meert over den grouwel van sodomie ter doot gebracht.

De f 118.11.1, bij gesloten reekeningh van Dirck Willemsen van Amsterdam, waren niet ten principale op de schult van capiteijn Calff affgeschreven, maer bij provisie ende notulen aengeteeckent.

Diversche personen hadden costij aen de Comp^{ie} getelt 4272 realen om alhier aen sommige conform derselver wisselbrieven te restitueren.

De fluijt Oost Cappel comende met timmerhoudt van Ceram, had 5 April een swaren storm getroffen, alle zijn masten met lopende en staende want verloren, oock groot gevaer gelooopen van steven en boeghspriet te verliesen, met welckers affcappen een timmerman verdroncken was. De schippers, stuur- ende timmerluijden hadden d'selve nae gedaene visite onwaardigh geacht om daeraen importante oncosten te doen, ende was oversulex gesloopt geworden.

Terselver tijt van voorschreven storm was het oock hard weer op Neira geweest, soodanigh dat de fluijt Gans van twee ankers jegens strandt spoelde, maer wierd met boots en werpanckers (God loff) noch affgehouden, hebbende dien windt oock groote schade aen de nooteboomen gedaen, dogh soo 't restandt noch aen de boomen mocht blijven, stont er een goedt gewas te verhoopen.

Bij een particulier briefken van den gouverneur Witsen aen d'Ed. H^r Generael sal^t geschreven, expresseerde zijn E. ten principale 't groot misnoegen en sonderlinge droeffheijt die over de reproches geschept had, als hebbende gehoopt zijn Ed. soo valsche en nijdige praetgiens (dus luijden de woorden) niet sou geloof maer van zijn persoon beter gevoelen gehadt hebben, dewijl hij altoos eer voor gelt geprefereert en sulcx oock int uijtvoeren van desselfs consulaetschap in Aleppo bethoondt had. Versoeckende zijn welgemelte Ed. in toecomende beter gevoelen van hem geliefde te nemen en d'accusatie door sulcke adderstongen nijtgespogen, geen gehoor te willen geven. Den coopman Molshoeck had in qualite van oppercoopman tot 80 gulden smaents voor drie jaren aengenomen, ende was zijn E. soo swack door uijteringh geworden, dat meende dit het laetste schrijvens sou wesen, dat God verhoede.

3 Julij verschijnt 'tjacht den Luijpaert over Amboina hier ter rhee de met een briefken van den gouverneur Cornelis Witsen gedateert 24 April passado, waarbij adviseert hoe den heer Demmer met 'taenwesen van de orangcaijs van Elilamma in consideratie had gegeven, oft niet raedsaem en practicabel waer met hun te contracteren, dat se het nootenmuscaetbosch souden toestaen te ruineren, te meer dewijl se seijden beschroomt te sijn de nooten te halen ende dat uijt vreesse voor de boeren van Hattamatta en Salipapoetij, hare vijanden, al soude men deselve met een cleentje gedencken, 'twelck nae sijn E. opinie gevoeghlyk con geschieden, onder pretext dat men die van Elilamma met 4 a 5 correccoren en 100 a 150 soldaeten jegens voorschreven hunne vijanden sou adsisteren, waertoe sijn E. den gouverneur Demmer oock 80 a 100 soldaten had aangeboden.

Soo dacht mede, daertoe veel sou connen helpen dat men haer wijs maeckte, de continuatie van de nooteboomen huu in gevaer con brengen van noch t' eeniger tijt door d'Engelse off Portugesen overheert ende onder subjectie gebracht te werden, stellende haer Xula, Xulabessij ende omleggende eijlanden tot een exempel, die hun voorsichtelyk aen Amboijna's nagelboomen gespiegelt hadden ⁽¹⁾; wat hier op te volgen stondt, most den tijt openbaren.

Het weder was tot dien tijt in Banda redelyk geweest met hope, dat bij twee maenden voortganck een goede oogst verwacht wierd, dat God geve. De sieckte ende sterfte grasseerde noch; op 20 April was Charel de Lespine overleden, naedat ruijm 26 jaren in die gewesten geremoreert hadde.

25^{en} September comt voor de laetste besendingh uijt Banda 't schip de Snoecq met 13.759 cattij in 522 sockels foelij, 27.100 cattij harde nooten, 16.360 cattij goede ende 8990 cattij slechte rompen, 11.280 m massojen, item 530 m schiltpatshoorn, 6 lasten ebben-, root en geel houdt, 4 verckens solpher, met wat ambergrijs, bedragende de specerijen ende massojen f 56244.13.12.

Den gouverneur Cornelis Witsen melt bij de sijne van 8 stantij dat door de continueele winden en regens in de maenden Meij en Junij de meeste vruchten van de boomen waren gevallen, ende sulcx tot ruine van den burger streckende was, sustinerende dat continuatie van tweejarige misgewassen soo veel sou connen te wege brengen, dat veele daerdoor souden onmachtigh werden hare percken te havenen ende de specerijen te innen, practiserende mitsdien om de burgers alsints te verschonen, en achte noodigh dat men se int uijtreycken van slaven en rijs uitstel van betalinghe gaff, versoeckende harentwege oock exemptie van de thiende der vruchten voor eenige jareu, ende dat bij speciale acte van haer Ed. mochten geprevilegeert worden, dat alle schulden die in Banda gemaect

(1) Vgl. *Daghregister* 1643—1644, blz. 102; Heeres, *Bouwstoffen* III, 218: aldaar „worden gene nagelen gepluckt, geint, noch aen anderen vercocht, ofte andersints gebeneficieert, maer van selven afvallende, vergaen ende verrotten op de aerde. De reden ende oirsaeck haer tot sulcx moverende, seggen se te wesen, dat daarmede trachten voor te comen, datter genige vreemde handelaers accen in haer landt becomen, ende hen daerdoor niet wedervaren moge, als die in de quartier van Amboijna sij geschiet" (Brief van den gouverneur en raad van Ambon van 31 Mei 1644).

wierden (in cas van insolventen boedel) voor alle andere buijten Banda mochten geprefereert blijven.

Soo namen oock de percken op den hoeck van Maijjame bij Lonthoir gelegen, jaerlijcx aff, de oude boomen verstorven en de jonge wierden van de koebeesten affgegeten, dat bij continuatie van't vee niet te weeren was.

Zijn E. sand een nader verandtwoordinge jegens het edict van den achtbaren raedt van justitie tegens Banda verleent en seijde 't selve bij het thiende articul int verdragh tusschen de Heeren Staten van Hollandt ende gedeputeerde van de Heeren Staten van Seelandt, raeckende de judicature van den hoogen raedt van Hollandt A°. 1587 gemaect en den 6 October desselvigen jaers gepubliceert, geannulleert wierd, lujdende als volght:

De voorschreven hoogen raedt en sal voortaan geen mandamenten van appel verlenen, ten zij aen de requeste van den suppliant geannexeert, ende bij hem gesien sij het vonnisse van den rechter a quo op poene dat de provisie anders verleent van onwaerden sullen sijn, en dat men niet gehouden sal sijn te obedieren, ten ware de suppliant de voorseijde vonnisse ende dinghtalen, mitsgaders de overgeleijde bewijzen ofte copien auctenticque van dien, van den secretaris van der plaetse versocht hebbende, niet en hadde connen vercrijgen ende den voorseijde raad daarvan oock ware gebleecken.

Ende vermits de twee voorige poincten den raedt van justitie alhier niet gebleecken waeren, ende als nu den inventaris, vercoop cedulle van Baptistas boedel nevens de stukken over quamen, waerop den raed costij int decideren had gelet, mitsgaders het daerop gevolchde appointement, soo vertroude d'heer Witsen dat haer Ed. naer serieuze examinatie van voorschreven documenten als sijn Ed^s bijgevoechde debatten 't gewijsde van Banda approberen ende dat van den achtbaren raed van Justitie rejcteren souden.

Den fiscaal Adriaen Dortsman was 20 Majj van de Zuijt Oost gekeert, hebbende onder diverse andere twee groote eijlanden opgedaen met name Damme ende Nijle, ende op het eerste goede nooteboomen en op het tweede slechte nooten ende foelij gevonden, daarvan monsters in handen van gemelten Dortsman sendende was, aen welckers rapport hem wegens de bevindingh ende hoedanigheijt van voornoemde eijlanden en derselver inwoonders refereerde, blijvende van gevoelen dat men op geseijde Damme omtrent 45 mijlen Z. ten W. van Banda gelegen, een sterckte behoorde te leggen om onse Europase vrunden te prevenieren, off anders de boomen te vernielen, waertoe nae sijn E. opinie 2 jachten met 200 soldaeten, idem 5 correccoren met 4 à 500 Alphoresen of eenige Mardijckers uijt Amboina ende Banda souden vereijsschen, daer op haer Ed. ordre per den eersten te gemoet sagh.

Dortsman susteneerde bij wijtloopigh schriftelijck vertoogh dat het geradener was op dat eijlandt besit te nemen, met d'inhabitanten over de specerijen te contracteeren ende haer jegens der vreemde overlasten te protegeren, dan de boomen te destrueeren, sijnde de inwoonders sacht en goed van naturel, bij wel-

ekers discrete bejegeningh onsen goede name door d'eijlanden gedivulgeert en mits de weeringh van de Westersche handelaers, d'ingesetenen met hare coopmanschappen naer Banda getrocken worden en de Comp^{ie} bij occasie verder ondersoek ende uijtbreijdingh soude connen doen, tot apparenten aenwas van Bandas negotie ende stuttingh van haren bouvalligen staet.

Relaterende tot meerder bewijs dattet hoogh nodigh was, hoe eer hoe liever possessie te nemen, alsoo de Macassaren van daer jaerlijcx wel 4 à 5000 sarkens met specerijen trocken, door welcken middel dan deselve aen de Engelse en andere waren verhandelt en de Comp^{ie} alsoo in haren afftreck was g'empescheert geworden, in voegen oock voorseijde inwoonders uijt gevoelen der proffijten geanimeert bleven, jonge boomen aen te planten, bij welckers aenwas Dortsman vermeende dat gedachte eijlandt vermits sijn groote ende fertiliteit meerder vrucht sou geven als alle de eijlanden van Banda te samen.

Niet minder waren nu oock de Maccassaren op de langh gesmaeckte voordeelen verleckert, die apparent eer se deselve t' eenemael verlieten, liever ijets met de Engelse off Portugesen tot groot nadeel van de Comp^{ie} soudén mogen bij der handt nemen, exercerende haren handel op die eijlanden seer sterck, gelijk noch ses derselver joncken onder 't eijlandt Nijlo, 10 mijlen N.O. van Damme gelegen, had sien leggen, tot verhandelingh van specerijen en solpher, om welke te bemachtigen wel was genegen geweest, maer hun voorhoudende onder 't hooge landt achter een riff, daer met het jacht niet bij mocht, hadt 't selve niet connen effectueren, te min alsoo ongeraden vond, d'inwoonders op voorverhaelde insichten van deselve door goedt tractement te winnen, eenigh misnoegen te geven.

De dorpen ende specerijboomen op Damme waren tot voordeel van de inwoonders op hoogh geberchde gelegen; 't eijlandt con mede wel 3 à 4000 weerbare mannen uijtgeven, waerjegens met 25 à 30 soldaten, die oock meest sieck lagen, tot distructie van de boomen niet hadt connen ondernemen.

Op Timorlant was jegens hoop niet van consideratie gevonden, maer nochtans bespeurt de Macassaren soo van daer als andere ontrendt gelegene eijlanden den ambergries en schiltpatshoorn gehaelt hadden, van welke spetien oock monsters bracht, die gedachte natie staende het wester mousson seer geduldich met cleene partijtjes opcochten, latende geen eijlanden onbesocht. Wat quantite daervan te becomen soude sijn, had Dortsman vermits de corthijt des tijts niet connen vernemen. Al de dorpen van de Oostzijde des voorschreven eijlandts hadden hun met de Comp^{ie} in vrundschap verenoecht, uijtgeseyt een aensienelijck rooffnest Amojtuffe genaemt, 't welck met force had moeten dwingen ⁽¹⁾, sulcx haer de noortse Timorlauwers op dat exempel goetdwilligh hadden aangeboden, ende den vrede bij versoeck vercregen.

(1) Nadere bijzonderheden bij Heeres in *Bijdr. Kon. Inst.* XLVI, 256. („Oversulcx ick met mijn twaelfenen de negorie, die op een verheven clip lach (een ontsachlick rooffnest van d' omgelegen dorpen) en daerinne omtrent 400 coppen waren, vermeestert en 't merendeel van de hujsen verbrant hebben”).

Arouw gaff onder andere oock paerlen, maer was de quantite onbekent. Aen de oostzijde des eijlandts omtrent de negorijen Kreij, Akkreij, Warkeij en en Maririj, wierden een à twee vadem diep eenige oesters uijt der zee opgedoocken en deselve daaruijt gehaelt, wesende Arauw (soo gerucht wierd) wel 32 mijlen lanck ende op sommige plaetsen 8 à 10 mijlen breed, begrijpende ongeveer 25 à 30.000 zielen, seer vlack ende vruchtbaer landt en is van lijfftochten genoegh versorgt.

Besijden dat, waren oock d'andere eijlanden, insonderheijt Timorlaut vol menschen, ende gaff Dortsman hoope datter bij continuatie van ondersoek en handeligh groote advance voor de Comp^{ie} te volgen en door den geestelijcken bouw veel Christen leden stonden geformeert te worden, waertoe den godvruchtigen leeraer Jacobus Vertrecht sterck scheen te neijgen (¹), hebbende omtrent d'heer Witsen specialijk versocht, dat tot dien eijnde op een der gevondene eijlanden domecilie mocht nemen, waarop gedient was, d'oncosten van die plaetsen vooreerst niet gevonden condon worden, ende op Formosa tot noch heijdenen genoegh te bekeeren vielen. Maer soo haer Ed. desselffs versoeck accordeerde, sou een ander minister, item een sieckentrooster om op Lonthoir, mitsgaders een ander in plaetse van den ongerusten Marinus op Pouloaj te leggen, verwachten, welcken Marinus sijn E. onder de Bandase gemeente seer nadeligh hieldt, ende achte dat Isaacq Minne bequaem sou wesen, om op die plaets soo wel tot burger als sieckentrooster te dienen, waertoe hem nae sijn E. gevoelen door gratiuteijt wel sou laten bewegen.

Swaentjen Hendricksen was met twee kinderen baren man Francoijs Timmers op 29 April nae d'andere weerelt gevolgt; 'tperck was tot groot geluck van de twee nagebleven soontjes door den opperchirurgijn Christoffel Hendricksen voor 5000 realen aenvaerd, welcken M^r herwaerts quaem om een portuir te soecken ende daarmede weder nae Banda te keeren om costij als burger te leven.

Soo had mede eenen Barent Hobbe, backer op Neira, het perck met al den omslagh van den gejustificeerden Herman van Staden ter somma van 3120 realen gecocht, en beliep den boedel van voorseijde Herman R^e 3867, waertegens de schulden R^e 2691 bedragen, soo datter R^e 1176, de helft voor de vrouw en 't ander voor den heer sou blijven resteren.

Den gouverneur had 22 onbequaeme slaven en slavinnén met eenige harer

---

(1) Vgl. Heeres, Bouwstoffen III, 246; *Bijdr. Kon. Inst.* XLVI, 266; van Troostenburg de Bruyn, *De Hervormde Kerk in Nederlandsch Oost-Indië*, 151; dezelfde, *Biogr. Woordenboek van O.-I. Predikanten*, 455. — „De menschen sijn der veele”, schrijft Dortsman, „met wat linnen en ijdele cramerijen te leijden als kinderen; welcken oegst soo versuijnt wert, is te duchten, sij sullen int oordeel tegen ons opstaen, en ons wegens onse onachtsaemheijt beschuldigen . . . . . Soodanigen costelick instrument (ds. Vertrecht), overvloijende van wetenschap, kennisse, en oordeel, niet alleen tot winninge der menschen sielen, maar oock een seer goede ende prijsweerdige saecke, om tot naerder ontdeckinghe van die landen een vast fundament te helpen leggen, sijn soude”. Over den zendingstocht van d^r. Vertrecht in 1646, zie *Bijdr. Kon. Inst.* XLVI, 689 vv. „Daer was geen gehoor; sij bleven gelijk de coeckoeck bij haeren ouden sangh”.

kinderen tot realen 651 $\frac{1}{4}$ op jaer en dagh vercocht, en verwachtte met d'eerste besendingh 20 a 30 nieuwe cloecke slaven, die noijt iemandt gediend hadden, maar geen slavinnen.

Den oppercoopman Jan Molshoeck op Pouloaij was beticht de specerijen van de burgers qualijk gewoogen te hebben en bevonden hij meerder rijs ten laste van de Comp^{ie} had geboeekt als wel aen de slaven verstreect was, waer besijden hem noch in diverse andere saecken verlopen en groot bedencken van ontrouw gegeven had, sulcx sijn E. den selven van daer gelicht, en nevens de informatie t' sijnen laste herwaerts hadt gesonden, om hem alhier te verweeren, blijvende costij provisionelijk voor het min en meerder geboeckte belast ter somma van realen 951. Den coopman Abraham Wijns was op Pouloaij gesuccedeert, van wien meende de Comp^{ia} beter gediend en den burger meer vernoecht sou werden; voorts wasser groote veranderingh in de mindere suppoosten soo van ondercoop-luijden als adsistenten gedaen

Van het timmerhoudt met Oost Cappel van Ceram gekomen had d'heer Witsen een jacht doen maecken, lanck 58, breed 12, hol 5 voeten, groot 8 a 10 lasten, gaende maer drie voeten bij ladingh zijnde diep, waertoe al het ijserswerck van de fluijt gebruijkt was, en dacht de Comp^{ie} daer van wel 10 a 12 jaren dienst sou connen trecken, sustineerende wijders soo wanneer Banda met 6 sulcke jachten, gemonteert met 150 soldaten en matrosen en 36 prince stuckjes, nevens drie gearmeerde orambaijs versien was, dat men daermede het eene mousson de Macassaren van de Zuijt Ooste eijlanden en 't ander de Javanen van Ceramlaut sou connen weeren, welke laetste (nae 't seggen van de Ceramlauwers in Banda met de verhandelde massoijs geweest) op geseijde cust wel met 14 joncken in handelingh van massoijs lagen, waerom oock de overgesonde partije tot 16 $\frac{3}{4}$ realen 't picol (dat veel is) ingecoht was.

Ingevallē dan haer Ed. tot het maecken van vorige jachten gelieffden te verstaen, sou 't nodigh wesen dat het laetste schip A^o toecomende het vereijtschte hout daertoe van Ceram haelde, ende van hier 20 a 30 kejatij swalpen om te buijgen, 5 a 6 off meer timmerluijden, quantiteijt iser ende spijkers, 100 Noortse deelen tot overlopen, spieren tot masten en roeden, tonwen, claverdoeck, pompen, hondtsagen, vijlen, dommecrachten, nevens goede quantiteijt peck, teer ende arpijs, gesonden wierdt; wat de prince stuckjes aanging, 't gebrek con men uijt Amboina doen suppleren, in Banda waren der niet meer als twee.

Soo waren oock van dit jaer wel 24 affuijten van iserhoudt gemaect, die wel 12 a 15 jaeren connen dueren; de onde van durionshoudt geformeert, hadden telkens in drie jaer gedaen gebadt. Insgelijcx was den gouverneur voornemens twee a drie champans van Cerams houdt te maecken die mede gernijmen tijt soudē dienen, ende soo 't doenlijk waer twaelf orambaijs te coopen, om deselve op te trecken en nevens de jachten ten oorlogh tegebruijken, in voegen tot sulcx alles de ruijmtē van de geeijtschte noodwendigheden te requireren quaem.

Gevoelende d'heer gouverneur de Westersche handelaers als Maccassaren, Javanen ende andere met soodanigen navale macht van de Oostersche eijlanden omtrent Banda genoeghsaem geweert, den toevoer ende aftreck in cleden costij te grooter wesen, ende uijt die negotie d'oncosten genoegh soudén connen vervallen.

De koebeesten op Lonthoir cost men niet meer verpachten, deselve waren den sieckentrooster behandight, om de melck en boter ten nutte van de Comp^{ie} te vercoopen en daervan maentlijcx reekeningh aen den coopman te doen, daervoor hem ten eijnde 't jaer een vereeringh dacht te geven. Om jonge bullen was Banda verlegen, vier stucx derselver waren der op Rossingeijn gestorven; oock hadder Fockestaert A° verleden weijnich uijt Balij gebracht.

't Guarnisoen in Banda bestondt uijt 392 coppen, verdeelt als volght:

Op Neira	coppen 215
„ Pouloaj en Poulo Ron	„ 66
„ Hollandia	„ 47
„ Waeijer	„ 36
„ Ourien	„ 17
„ Rossingeijn	„ 11

tsamen coppen 392.

De burgerij soo Nederlanders, Bandanesen, Mardijckers ende andere natien was 3525 zielen sterck.

Tot aenwas van guarnisoen verwachte den gouverneur 40 a 50 gemeene soldaten, om deselve jegens andere, die haren tijt uijt was, te verlossen. Banda bleeff in't geheel met 470 lasten rijs versorcht, eijschende sijn E. daerom maer 150 lasten van dat graen, idem 30 leggers Spaense ende een legger Fransche wijn met 40 vaten vlees en 20 d° speck, gecalculeert voor 400 coppen, welcke petitie pro rato de uijt te setten scheepsmacht diende vergroot, 't gunt haar Ed. believeen ende dispositie bevolen bleeff.

Vermits den soberen oegst van specerijen, was het contandt noch meest bij cassa gebleven en hadden diverse aldaer aen de Comp^{ie} R^a 13259 $\frac{5}{8}$ getelt, om alhier conform hare wisselbrieven de waerde van dien uijtgekeert te worden, invoegeen als nu geen contant geeijtscht wierd.

Alle sterecten waren nae behooren van volck en noodwendigheijt versien, de redout Denner was voltrocken en die op Ourien, vermits de sieckte van den M^r metselaer en den regen blijven staen; eer den gouverneur die affbrack, sou sijn E. een ander daer bij doen maecken van 24 onder, 20 voeten boven, om derselver muur te laten besterven, en middeler tijt de advenuen door d' andere te beschermen.

Den gebannen onderstierman Michiel Pietersen van Amsterdam, was van Rossingeijn op Neira getrocken en aldaer naer uijtgestaene ijdelhoofdigheijt en groote sieckte gestorven.

VERBAEL bijeengesteld uijt 't relaes
ende vordere papieren van den commissaris Arnold
de Vlamingh van Outshoorn, mitsgaders d'advijzen
des oppercoopmans Jan Hermansen, nopende sijn
verrichten in't Atchinse rijck, ende den standt
van dat contoir in den jare 1644.

Adij p^{mo} December A° 1644 comt 't jacht Grol om sijn swackheijt, bin-
nen door over Malacca, met den commissaris Arnolt de Vlamingh, uijt welckers
relaes ende bijgaende papieren, item de missive van den oppercoopman Jan Her-
mansen gedateert 19 October jongst, van Atchins hoff ⁽¹⁾ ende handelsaecken
vernemen, hoe haer Ed. schenckagie bedragende f 3189.14.12 door expresse
gecommitteerdens 's daeghs voor de presentatie gevisiteert, ende bij hun op R^a
1500 getaxeert was geworden, behalven noch dat se 't Hollands goudtlaecken,
costende f 780, voor Chinees aengesien, ende maer op 30 a 40 R^a geestimeert
hadden. De goude ende silvere linten waren oock in cleenachingh, des sijn E.
geraden dacht de Hollandsche costelijkheden voertaen gemijd dienden, ende
alleen Indische gesonden.

De missive en de voorschreven schenckagie waren ult^o Junij 15 dagen nae
des commissaris arrive met de vereijchte solemnitijten ten hove gebracht ende
aenvaerd, en wiert sijn E. dat pas als op andere tijden honorabel en nae genoeg
onthaelt. De connigin had 't geschenck met wedergifte van 25 baaren tin a 14
tajjlen de baar, maeckende R^a 1400, erkent, en daer benevens aen d'h^r Generael
2 gelijcke baaren, item 2 d^o peper, 4 Atchinse cleden, ende een Suwase mes,
mitsgaders gemelten commissaris 3 baaren tin, 100 realen van 8^{en} in spetie, een
Suwase cris, ende een Atchins met silver overslagen geweer geschoncken. Welcken
tin ende noch 232 baaren 68 cattij opgesamelden, sijn E. met advijs van d'hr.
van Vliet in Malacca gelaten hadt, om bij occasie naer d'Indische cust oft Cho-
romandel gesonden te worden, maer de 100 realen, cris en 't geweer onder hem
behouden, met affwachtingh van haer Ed. dispositie daerover.

Nae 't besoeck en 't beschencken van de grooten, had versocht hare Majjt^t
debit nae de Westcust mocht geremitteert werden, om aldaer jegens haer hooch^{te}
gerechtigheden te rescontreren, waarvan toeseegginge bequaem. Efter traineerde tot
5 September, onaengesien de gedane instantien, eer bescheijt ende ordre aen de

---

(1) Vgl. Heeres, *Bouwstoffen* III, p. XLIII vv., 200 en 251 vv.

panglimas gewierd, die oock stonts aen nevens missive onse negotianten toesand.

Den debit van de coningin differeerde tussechen 's Comp^s ende hare boeckhouders 16 tajl 8 maes, ontstaende dat geseijde boeckhouders over 2 jaren de 4000 tajlen door hare Altesa derwaerts geremitteert, in't geheel afgeschreven hadden, daer nochtans tot die tijt niet meer als 3983 tajl 8 maes gerescontreert was.

Soo had sijn E. oock noch een ander verschil in de boecken des jaers 1642 gevonden, alwaer de coningin in't ontmoeten van de Sumatrasedollen in somma van 5878 R^a 300 te veel was goet gedaen, want in Indrapoura waren gecort

voor 1273 baaren, 63 cattij peper . . . . . R^a 5184½

voor 170 baaren d^o op Ticou. . . . . R^a 393½

monterende gesamentlijk

R^a 5578, waervoor hare

Hooch^t gecrediteert was ter somma van R^a 5878, 't gunt als gesecht 300 R^a met de behoorlijke additie te differeren quam, van welke abuijsen 's Comp^s trafficquanten op de Westcusterijde gedaen hadt, om deselve met de panglimas nae eijch te effenen.

Met 't overlijden van den ondercoopman Jan Lucassen Levendich en de eersten adsistent Isacq Laeckens, was den oppercoopman Jan Hermanssen daer ter rechter tijt gecomen. Gedachten Levendich had hem nae 't vertreck van den commissaris Sourij negligent getoont, met drincken ende hoereren den tijt doorgebracht, sijn boeckkens qualijk gehouden [ende] gereeckent, ende duijster gestelt; vant daghregister was niet een bequaem bladt te vinden, invoegen sijn E. eenige openingh van 's Comp^s saecken noch daer uijt, nochte uijt geroerden Levendich voor sijn doot en cost vernemen, maar had sich bij vremde moeten informeren.

Gelijck hij mede op sijn gedaen transport aen Sr Jan Hermanssen f 1013.0.8 te cort gecomen was ende quamen naervolgende partijen te manqueren, namentlijk:

78 tajlen 10 maesen bij cassa	f 801.19.9
30 cattij tin	- 21.10.—
4 p. gingams	- 22.10.—
1 p. swart fluweel	- 15.6.—
4 paer pendantges	- 5.10.—
286 cattij rompen	- 25.15.—
46 cattij gommelacca	- 21.5.—
289 stucx porceleijnen	- 50.—
226 stucx verlacte doosgens	- 49.5.—

S^a f 1013.01.

Daervan waren hem bij resolutie op sijn reeckeningh doen stellen f 952.16.8 ende dat voor de contanten, gingams, het stuck fluweel, de pendantjes, item 100 cattij rompen, welke bleecken aen eenen Mamet Sala, Moors coopman tot 17 tajl de baer vercocht, ende Comp^{le} niet goet gedaen waren. 't Restant was met ge-

noechsamen reden op winst en verlies affgeschreven, als bevonden nu en dan aen diverse grooten vereert, het breecken, indroogen ende laxeerden subject geweest te sijn.

Verhaelden Levendich had oock in al den tijt van 9 maenden niet meer geprocureert als 19 baaren 4 cattij tin a 12½ taijl, item 36 baar 11 cattij peper, tot 7, 7½ en 8 taijl de baar, hoewel hem noch contant, noch occasie om die spetien te bemachtigen ontbrack, des sijn E. naderhant den geprocureerden tin soo om die oorsaeck, als het sterck woelen der Oude Engelsche, tot 14 taijl buiten alle onkosten had opcoopen moeten, waer besijden geen middel sach, om het stilleggend capitael t' employeren. 't Was oock geschiet ten eijnde 't minerael daer door te doen steijgeren en die vrunden Atehins negotie smaekeloos te maecken, gelijk sijluijden dan wel 4 a 500 baar op 3 maenden dagh, tegens 15, 15¼ en 15½ taijl de baar opgesamelt hadden, die se anders tot 14 ende voor contant a 12 ende 12½ taijl becomen souden hebben, alsoo der dit jaer uijt Perach niet min als 800 baaren tin aengebracht waren, ende die spetie d'eenichste coopmanschap was die gemelte vrunden vervoert hadden.

Op 19 Majj oude stijl was aldaer d'Engelsche Blessingh met een welgetrocken cargasoen, monterende 60.000 realen, uijt Suratta over Goa gearriveert, bestaende uijt 600 cargie swarte smalle baftas, 30 d° wit en swarte brotias, grootte quantiteijt cannakijns ende berams, eenige costelijke cleeden met goude blommen doorwrocht, partije terw, 60 baar gesuijverden catoen, ende 30 baar cassumba. Van welcke goederen, mits d'aengebrachte doecken der Bengaelders, den 29^{en} October op sijn E. depart noch weijnich vercocht was, maer stond partije derselver, sonderlingh de smalle baftas, met 't vertreck der vaertuijgen nae de Westcust van der hand te gaen, soo datse te dier oorsaeck genootsaecht geweest waren penningen a deposito jegens 4 percento 'smaents te lichten, om voorschreven 4 a 500 baaren tin nevens noch 40 d° benjuijn, 20 d° douwes ilangh, 2 d° camphor barus, 2 d° aguilhoudt, 5 d° arpuijs, item partije gesorteert porcelijn op te coopen, waermede 27 October nieuwe stijl voornoemde Blessingh wederom naer Suratta gekeert was.

d'Atehinse negotie (seght sijn E.) scheen d'Engelschen wel te smaecten, hadden hun A° verleden van de Nieuwe gesepareert, en aparte woningh genomen, stelden alle practiquable middelen in't werck om nevens ons in dien handel te participeren, had dienvolgens Sr Hermansen gelast op haer doen te letten en sulcx ondervindende, derwegen aen haere Altesa ende grooten te doleren.

Den commissaris was beducht en had mompeling gehoord, dat particuliere handelaers haere coopmanschappen aen de Westcust op leverantie van peper souden soecken van der hant te schuijven om ons dien te ontsetten, tot welckers prevenue weijnich remedie sach, want schoon aen de coningin en grooten derwegen clachtich vielen, stonder efter cleen voordeel op volgen, doordien de publijcken affslach van peper met 't opjagen tegens malcanderen tot excessiven hoogen prijs te climmen stondt; dierhalven liet die saeck haer Ed. wijsen raet bevolen sijn.

Voorschreven Engelsche hadden op't versoek van haere Maij^t ende grooten, orangcaija radja Lilla Wangsa, hebbende 't sedert A^o 1628 in Goa gevanckelijck geseten, verlost ende in Atchin gebracht, waervoor hun toegeseijt was gelijke preeminenten met ons tē genieten, maer hadden niet meer als dit jaer tols vrijheijt voor haer schip en dat noch door groote solicitatien en oncosten, item twee jongelingen bij Francisco Soijisa de Castro, Portugees edelman, daer gelaten, mits d'intercessie van gedachte radja Lella g'obtineert, welken radja nu gemeen bujten bedieningh leefde, doch ten hove verschijnende, occupeerde d'eerste sitplaets van de coedjerons off hoffs capitainen. De schepen Suplij, Hinde ende 't Zeepaert, hadden even bujten Goas baare een Malabaers schip comende uijt 't Roode Meijr ontmoet, ende 't selve al schietende omtrent 25 mijlen bewesten Goa vervolcht, tegen strandt gejaecht ende verbrant, hebbende de Mooren alvoren hunne personen ende rijkdom met de schuijt gesalveert. d'Engelsche verclaerden dattet wel 8 tonnen gouds waerdich en 't cargo meest in Moorsche ducaten bestaende was, sulcx sijlieden om die oorsaek beducht geweest waren de Malabaerse cust passeren, te meer hun van cruijt en scherp niet wel versocht vonden, weshalven sijn E. op haer instantelijck versoek en ten respecte van ons met hun boot g'accomodeert hadden, die vrunden met 200 ^ƒ buscruijt ende 70 stucx soo rond als lanck scherp gerieffde, waervan de restitutie in gelijke spetie off contant door den president tot Bantam, nijtwijsende de missive van't hooft in Atchin te geschieden stond.

Den standt van de Nieuwe Comp^{ie} was vrij sober. In 1½ jaer hadden se geen secours becomen, besaten niet meer als 300 p. musquets, 180 baaren vuijl cattoen, 100 baaren ijser, eenige lakenen ende juwelen daer geen vragen nae was. Daertegens waren se met 5600 R^a off 1400 tajl tot 4 percento maendelijcx a deposito belast. Conform de verclaringh van haer opperhoofd Mr Arthur Kumaston had 't schip de Boa Esperance in Atchin geladen 2 baaren, 68 cattij ambergrijs ende 5 stucx roode laeckenen, bedragende 2480 tajlen Atchins oft R^a 9920.

De vijf groote juwelen A^o passado onder andere bij den commissaris Sourij daer gelaten, had de coningin tot 6000 tajlen met 30 percento advance aengenomen, te betaelen 2000 tajlen contant ende de rest nae 3 jaeren, onder besloten wetersydse conditie, namentlijk, dat wij hare Maij^t met geene juwelen noch oock d'overgebleven ringen, voortan meer lastich souden vallen, ten waer die selfs quam te vorderen, aen d'ander sijde, ingevalle de somma van 3549 tajlen 7 maesen door hare Hooch^t desen jare naer Sumatra's Westcust overgemaect, voor 't expireren van voorschreven drie jaren, quamen gerescontreert te worden, haere altesa alsdan gehouden bleeff, noch sooveel van voornoemde 4000 tajlen te remitteren als ons sout geraden duncken, ende dat het surplus ofte overschot nae 't verstrijcken van de 3 jaeren promptelijck in soodanige munte off coopmanschappen sou moeten voldaan worden, als wij selfs mochten comen te begeeren. De resterende ringen, costende ƒ7793.—, had den commissaris in Atchin gelaten, op hoop deselve t'eeniger tijt aen de Surattiers, Clingers oft Ben-

gaelders mochten verset off bij Sr Hermansen ten hove gaende soo nu als dan aen de vinger gedragen te werden, om de coningin door 't flickeren van dien tot cooplnst te bewegen, gelijk den E. Sourij gebeurt was.

Weijnich goudtdraet, de meeste porceleijnen en 't sandelhout waren alle tot goeden prijse vercocht, de verdere restanten wilden qualijk aen den man, insonderheijt den slorsigen catoen, die soo vuyl was, dat door 't suijveren geen vijfde gedeelte van de partij resteren souw. Gelijke quantiteijt bij den E. Dentecom A^o 1637 aen Sibid Indra vercoft, bleef noch onder hem sonder daervan te connen geraecken, sijn E. was verwondert, wie haer Ed. daertoe mocht geraden hebben, dewijl Atchin selfs meerder quantiteijt catoen geefft als er can vertiert werden, jae sonden noch van hun overvloed naer de Westcust, alwaer se geconsumeert wert. Had dienvolgens Sr Hermansen gerecommandeert sich daervan t'ontlasten, ende niet beter connende, aen de Westcustvaerders op dagh off leverantie van peper te debiteren. Insgelijcx was hem gelast alle debvoir int benificeren van de resterende coopmanschappen te doen, om contant te become, ende alsoo in opcoop van peper, jegens d'Engelsche te mogen cladden, tot 8 tajl de baer met cleene partijtgens ende hooger niet om dien schadelijcken handel niet te voeden.

Nae hem bericht was, quamen van de Westcust in Atchin jaerlijcx niet meer als 15 a 1600 baaren peper, maer meende sulcx door het woelen van voorschreven vrunden wel toenemen mocht. Had dierhalven den oppercoopman Jan Hermansen bevolen, soo daer als op andere saecken te letten, ende haer Ed. alles bij occasie te cundigen.

Des Comp^s coopmanschappen (als gesecht) costij in cleene demande, en generalijk op lagen prijs, sulcx niet wist waarmede d'ongelden van dat contoir souden goet gemaect worden, ten waer met giroffel nagelen, noten, macis ende sandula, opinierende dat van elcx wel 40 a 50 baren met goede advance souden van de handt gaen. Dit jaer warender geen Macassaren vernomen, dienvolgens had de Comp^{te} de negotie van nagelen ende sandula alleen beseten.

Maer daertegens quam in bedencken den nadeligen handel door toevoer van de specerijen en 't hout te voeden stont, als wordende alleen bij de Mooren en vremde traffiquanten getrocken; veel eer dienden die handelaers in Malacca gelockt, waertoe meende goede apparentie sou sijn, wanneer men die coopmanschappen van daer hield ende in Malacca bracht, dewijle Atchin buiten d'elephanten ende 't goudt, weijnich off niet was gevende. Wij moesten oock procure van elephanten doen, en gemelte stadt met quantiteijt goudt geprovideert houden, seggende de Mooren deselve in dien gevalle wel souden soecken, alsoo in Atchin bovenmate gevexeert en geschooren werden, 't gunt aen den Bengaelschen gesant wel had gebleecken, die niet connende d'extreme quellingen versetten, jegens expresse ordre van sijnen coninck ende heere van daer opgebroocken ende verrocken was. Indien dan mede de elephantvangst en derselver procure om sijn gewichtigheijt en aparente voordelen gedifficulteert wierd, seijde daer oock

weijnich aen gelegen was, aengesien de doecken die de Bengaelders brachten, meest in Atchin en op de Westcust vertiert, integendeel worden Masulipatnamse ende Paliacatse cleden soo in de Maleijtse quartieren als onder de Javanen getrocken, ende oversulex uijt Atchin naer Perach vervoert en van daer voorts door 't geheel Maleijtse landt.

Sijn gemelte E. dacht oock, dat haer de Mooren met 't goudt alleen in Atchin niet vernoegen souden, nadien hunne schepen op 1, $1\frac{1}{2}$ a 2 tonnen g'estimeert wurden, stelde voor ingevalle niet genegen waren Malacca te besoecken, maer op Atchin te continueren, dat men desuleke alwaer wij residentie hebben als Masulipatnam, Paliacatta, Porto Novo ende Tegenepatnam geen passen derwaerts heen behoorde te gunnen, ende op de rest met twee jachten uijt 't Malacx vaerwater in de maent September, achter Atchins vooreijlanden most cruïssen, haeren inganck weeren, oock wel voor goeden buijt aenslaen, ofte naer Malacca brengen, ende hun alsoo die stadt en vojagie gewennen, menende de coningin en grooten in Atchin haer des met redenen niet souden connen belgen, gesien 't onse vijanden waren, off uijt derselver havenen quamen.

Tot welleke propositien sich te meer g'inclineert vond, gemerckt op sijn E. abord costij, 6 Bengaelsche schepen ende een uijt Peguw gearriveert, mitsgaders daer bevorens in 8 a 10 maenden noch andere 12 vaertuijgen, als 6 Surattiers, 5 Clingers ende een van Carapatnam nae diverse quartieren vertrocken waren, die gesamentlijk sooveel doecken aen de marct gebracht hadden, dat Atchin ende bijgelegene plaetsen reeds voor 2 jaeren vercroopt, ingevolge dien handel de Comp^{ie} grootelijcx nadelich was.

d'Uijtstaende schulden beliepen f83284.0.13. Van die van Babaijen, Chinees, bedragende f2074.8.8, quamen maer 4 tajlen 's maends in, vermits denselven gansch beroijt was. Den debit van Posje Jamboel, geweest schrijver op Ticou, monterende f 1105,18.11, bleeff t'eenemael desperaet, had se altijd ontkent, en voorgegeven aen den coopman Jan Grevinckhoff zal' op de Westcust voldaan te hebben, en nu wist men niet waer hij bevaren was. De resterende waeren goede schulden. Sr Hermansen was gerecommandeert alle debvoir tot het invorderen derselver int werck te stellen ende geen andere onnoodige schulden te maecken.

Het stuck van de transpositie des handels uijt Indrapoura in Sillida, had niet getoucheert, ende dat op 't affraden van Maharadja Sirij Maharadja, tweede rijcxraet, die sustineerde het beter was dat haer Ed. een expressen aen den Panglima sand, om hem met matigh geschenck te disponeeren, hij 't selve nevens ons, uijt haer Ed. naeme aen de coningin woude versoecken, niet dubiterende off 't soude in dien gevalle g'accordeert worden. Anders stond er weijnich van te hoopen, gemerct die van Cotatangh ende Pedangh in oorlogh staen, om reden haere Majj' eenige heerschappij aen de Cotangers over de Pedangers vergunt hadde, 't welck dan oock ten dien respecte met voorschreven quartieren Indrapoura en Sillida geen minder verwijderingh causeren mocht.

Ses a seven gequalificeerde waeren daer uijt Perach verschenen, om hare Majjt^e de besluytingh van die rivier als oock ons doen te notificeeren, ende daer over haere Majjt^e ordre te verstaen, die bevoorens hun comst door den commissaris met de motiven derwegen bericht was, soodat de coningin 't beclach der gesanten in sijn E. presentie ten hove liet doen, mengende 't omstandich relaes dier saecke met veel onwaerheijt, waerop naer gevolchde antwoord, replick ende duplicq haere Altesa besloot twee aensienlijke personen herwaerts te schicken, om hun oock en passant in Malacca t' informeeren, off sulcx niet bij den gouverneur aldaer op prive auctoriteijt bujten haer Ed. kennis geschiet waer, des sijn E. goet dacht en besloot d' h^r van Vliet dienvolgens te seggen die saeck op eijgen goetduncken gedaen had, met verseeckerigh 't sijn E. niet qualijck souw gevallen, ende dat op insichte off haer Ed. nopende sijn E. verrichten ijets mochten comen te veranderen, 't selve als dan met beter fatsoen sou connen gedaen en en 't misverstant op Malaccas gouverneur geschoven werden.

Aen den tolek Heijder, off Palje Melor, had 50 R^a van 8^{em} tot recompense van sijne gedaene diensten int helpen vercoopen van voorschreven juwelen volgens ordre geschoncken, de resterende 50 R^a waren den oppercoopman Jan Hermansen getelt, soo mede de 150 geleende realen van den jongsten gesant, Sandaga radja, van wien als den ousten radja Siltja Wangsa sijn E. segt de minste eer noch adsistentie genooten had, onaengesien de groote courtoisien hun hier bewesen. Waerover, alsmede dat haer na de getuijgenis van voornoemden tolek op Batavia vrij viel ende tot desrespect van de coningin hadden gecomperteert, den oudsten reeds van sijn geweer en cris ontbloot, en voorts seer veracht van de baleij ende uijt 't hof gejaecht was geworden; gelijken ganck stond den anderen (nae gerucht wierde) haest 't ontmoeten.

De bosschieters Joost Adriaensen ende Johan Homes van de Engelsche Hoop, waeren op hun versoeck gedimiteert. Item voor haere gedaene diensten d'eerste met 30 en Homes met 20 guldens beschoncken.

In 's Comp^e campo had diverse nootwendigheden doen maecken, in sulcker voegen, dat daerom eerlangh geen off weijnich oncosten souden comen te ver-eijsschen, welckers forma ende gestalte bij metgebrachte teijckeningh verthoont word. Misprees 't voorgedaene project tot uijstreckingh en vergrootingh van dien, dacht de vercleeningh geraden te zijn, om d'overvloedige groote van de plaets en beter in een ander quartier sou passen, alsoo d'incomende ende uijtgaende coopmanschappen recht door en dicht langs d'erven van bejide d'Engelsche Comp^{ien} moeten gevoert werden.

Op 29 October vertrock sijn meer gedachte E. uijt Atchin, daer laetende den oppercoopman Jan Hermansen genoemt, nevens noch 9 Nederlantsche dienaers, waaronder twee adsistenten, een chirurgijn, 3 adelborsten ende 3 bosschieters, winnende gesamentlijk f 242.— 's maends. Achte die en andere ongelden groot, wist geen remedie tot soulagement derselver te vinden, dan met

't lichten van den oppercoopman verdienende f 90.— maendlijcx, wiens tijt ge-expireert en tot continuatie sonder mercklijcke verbeteringh van gagie niet te bewegen was, schijnende oock de coningin en grooten veel werckx van hem te maecken, 't welck sijn E. seijde te blijcken, dat meer door versoeck obtineren con als oijt predecesseur gedaen had, off nacomelingh doen sou. En mede dat om sijn langhdurige continuatie versocht hadden, doch meend echter een gauw ondercoopman dat contoir wel sou connen bedienen, en soo hoogen soldij treckende persoon daer wel g'excuseert werden.

Van den ondercoopman Jan Lucassen Levendich, zalr, waren twee slaven overgebleven, en onvercocht gelaten, omdat den eenen een Christen en d'ander sieckelijck was. Den eersten bleeff op Groll continueeren. Item in sijn E. handen berusten 9 tajlen, 9 masen Atchinse munte, 4 goude oorhangertjens, 2 cleene schilderijtgens ende een kistgen met boecken, verwachtende daerover haer Ed. dispositie. Soo waren oock op gemelte Levendichs transport vertoont diverse cleden, monterende f 2344.10,12, welke voor 2 jaren door den oppercoopman Pieter Willemsen, zalr, van eenen Bonichan over schult aengenomen ende in Atchin niet getrocken waren. Had se oversulex met gevoert, en in Malacca gelaten, alsoo d'hr van Vliet meende, dat se aldaer meer als hier souden rendeeeren. Den siecken slaeff was daer oock in handen van den adsistent Nicolaes Levendich, des overledens neeff, gebleven.

Den brief van Sr Jan Hermansen dicteerde in substantie raeckende 's Comp^s affairen niet anders, als reeds uijt des commissaris relaes verstaen sij. Deed wijders vertooch hoe sijn laeste verband nu g'expireert, en genegen was noch langer in Comp^s dienst onder redelijke verbeteringh te continueren. Dan bemerkende dat contoir, vermits de sobere negotie, met sijn persoon genoeg versien bleeff, sonder verdere lasten door augmentatie van gagie te dragen ende 't selve (sedich gesproocken) bij een minder dienaar can becleet werden, soo versocht eerbiedich haer Ed. geliefden hem van daer te roepen ende op een ander plaets van meerder trafficq te gebruijcken. Item, ingevalle 't aenstaende jaer andermael een commissaris derwaerts diende gesonden sijn E. die commissie mocht gedefereert werden, ende dat ten respecte van sijn veerthienjarige diensten. Verhoopte sich daerinne door Godes hulpe soodanigh te quijten, de Comp^s dienst en haer E. contentement geschieden souw.

Adj 22 d° verschijnt van Macao over Malacca de cho van den Portugesche capitain Anthonio Varelle, waermede den gouverneur Jeremias van Vliet herwaerts sent een missive van den oppercoopman Jan Hermansen dato 11 November uijt Atchin aen haer Ed. geschreven, meldende dat twee dagen na des commissaris Vlamingsh vertreck, drie cleene prauwen van Priaman gearriveert waren met schriftelijke advijsen van d'Atchinse handelaers aldaer leggende aen haere meesters, dicterende hoe de Nederlanders d'Atchinse prauwen reeds geladen sijnde, aengerant, den peper daeruijt gelicht en niet gewilt hadden eenigh

van dat greijn naer Atchin souden voeren, dat d'onse den prijs soo wel op den peper als de eleden gestelt, ende die daer ijets tegen hadden, wierden van hun roers berooft en met geweld gedreijcht. 't Greijn wierd oock fraudeleus gewogen, en de toegeseijde kleden voor haere voeten gesmeten, die vrij beschadicht waren.

Seecker Bintara hierover sijne clachten ten hove doende, verthoonde tot verificatie den brieff hem bij d'anachodas uijt Priaman geschreven, welcke accusatie door Sr Hermansen gerefuteert, en de rijextraden in absentie van de coningin contentement gewierd, maer bleeff sijn E. beducht, d'onse uijt onbedachtsaemheijt wel ijets mochten bestaen hebben, oft eenige wangunstige sulx uijt gestroijt, oms ons aen 't hoff odieux te maecken.

Op 3 en 4 November verschenen daer oock 5 Javaense vaertuijgen van de negri Pakaloenangh, alle bujten om, sonder pas, off ergens aen geweest te hebben. Diergelijke (nae gerucht wird) was noijt geschiet, maer hadden altoos eerst in Indrapoura, Ticou off Priaman gehandelt voordat in Atchin quamen, meenden dierhalven datse sulx voortaan souden trachten t' onderleggen, ende oock wel over die passagie nae de tinquantieren trecken, om de Malacse tolln t'ontgaen. Hun cargo bestont meest in schoone witte rijs, gedroochde visch, menichte van crissen, groff porceleijn ende goede quantiteijt goudt, tot opcoop van Clinge doecken.

Geen Moorse vaertuijgen waerender noch verschenen, stonden oock aparent van dit mouson niet te comen, waardoor de lijwaten seer resen, want daer lagen 13 Javaensche vaertuijgen, 7 a 8 prauwen souden er over Dellij nae Perach, 3 a 4 nae de Westcust vertrecken, die alle om eleden benodicht waren, 't gunt (seijt sijn E.) d'Engelsche Oude Comp^{ie} wel slaechde, die reeds in 5 a 6 dagen omtrent 14 a 1500 tajlen Atchinse meest aen gemene swarte smalle baftas vercocht hadden jegens 8 a 8½ tajl contant het corgie, waermede haere schulden en penningen a deposito genoech affleggen condn.

De verwachte quantiteijt peper van de Westcust sou sijns gevoelens dit jaer niet veel beschieten, wenschte geene altoos mocht comen wanneer voornoemde Engelsche met hun Surats cargasoen vrij verlegen soudn sijn.

De Nieuwe Engelsche hadden haere resterende 80 picol catoen aen eenen Pongloucaul jegens 8 tajl per baar contant vercocht, die hun selfs 8 maenden bevoorens aen d'Oude Comp^{ie} op 11 tajlen quam te staen, ende dacht dattet die vrunden in Atchin niet costen gaende houden.

Den alluijn had aen Sibid Indra tot 4 r^a 't picol, zijnde rijckelijck een cent contant vercocht, voor den vuijlen catoen was 6 r^a per baar gebooden en hadse tot 8 verlaten.

Adij 5 September 1645 met de verschijningh van 't schip Maestricht van Indrapoura, becomen d'heeren Raden van India een missive van den oppercoopman Jan Hermansen uijt Atchin, geschreven 25 Februarij verleden, waerbij adviseert:

Dat de Perachse gesanten, nevens drie vaertuijghen van d'Atchinse grooten,

ende een capitael van 1000 tajlen voor de coningin, tot procure van tin, nae Perach stonden te keeren.

Die van Queda hadden voor desen twee elephanten in Atchin gebracht, om deselve naer Bengale te voeren, dan ziende d'occagie gunstigh, hadden se met voordeel van een cent vercocht, en 't predido in coopmanschappen omgeset, waerop in Queda wel drie cent meenden te winnen, gemeret bij 't achterblijven van de Moorsche jachten, de goederen daer gretich gewilt, en mitsdien alle coopluijden derwaerts nodigende waren, 't welck Sr Hermansen soo veel mogelijk dacht te hinderen. De coopmanschappen daer nu meest getrocken, waren cleden, ijser, cassomba ende campher barus, waren present costij, vermits het achterblijven van de Guseratten, tot civilen prijse te genaecken, de slechste campher trocken de Clingers en hadden goede quantiteit vervoert.

In vijff maenden warender maer 280 tajlen in diverse coopmanschappen met sobere winst vercocht, en viel de negotie vrij slecht. Nae 't goutdraet was noijt vragen geweest, gecauseert door den aanvoer der Chinesen ende Javanen. Soo waren oock d'armosijnen niet begeert. Van gelijke de gommelack, verorsaect uijt opulenten toevoer soo uijt Peguu als Bengala en 't absenteren der Macasaren. De Peguse lack golt 50 en de Cambodiase 38 realen de baar, maer de laeste was veel slechter ende daerin geen aftreck te verwachten. Tot het vercoopen van den tee toonde wel apparentie, doch met weijnich winst, sustinerende Jan Hermansen dat se vrij dier was. De verdere cleenicheden wilden oock niet van der hant, noch de juwelen en condon het costende niet haelen, ende bij gebreck van peper en tin was het contant noch onbesteet gebleven, bedragende conform balance *f* 19780.7.—.

Ingevalle haar Ed. niet ontsagen der Mooren handel costij te voeden, meende Sr Hermansen datter A^o aenstaende aen deselve met goede winste soudent vertiert comen werden naervolgende coopmanschappen, te weten:

- 50 baar nagelen
- 4 d^o foelij
- 10 d^o nooten muscaten
- 50 d^o schilpadshoorn, hoe dicker hoe liever
- 15 d^o sandelhout
- 12 d^o radix China
- 10 d^o alluijn
- 4 d^o tee

100 stux Japanse contoirkens, en allerleij soo fijne als grove porceleijnen tot 3 a 4000 realen incoops. Temeer alsoo der weijnich peper stont te verwachten ende insonderheijt wanneer men den tinhandel uijt Atchin socht te weeren.

Van Choromandel, Bengala ende Wingurla waren zeven vaertuijgen met cleden verschenen, ende met coopmanschappen weder vertrocken, soo oock de Javanen d'auno verleden, maer dit mousson waerender noch geen Bengaelders

verschenen, aen hare comste wierdt oock getwijffelt en bleeff Atchin om derselver rijcs seer benodicht.

Gedachten Jan Hermansen had alle debvoir aengewent, om de resterende schult van de coningin te vorderen, maer opinieerde dat daertoe voor d'expiratie des gestipuleerden tijts geen apparentie sou wesen; Laxamana ende Maradja waren quade betaelders, den Chinees Babaijen continueerde met de betalingh van 3 a 4 taijl per maendt sonder hoop van ander middel. Possie Jamboel, schrijver op Ticou, was te voorschijn gecomen, maer had de schult ontkent, gemelten Hermansen had om hem te conuinceren ten hove sterk aengehouden, ende derwegen wel 16 armosijnen verschoncken, doch al te vergeeffs, hebbende oock de esmarald ringh bij den commissaris Sourij aen de vorstin gelaten, gevordert, maer was daerover bij den laesten rijcxtraet Sirij Paducca Tuan qualijk bejegent geworden.

De coningin ende Maradja souden elck een gorap tot procure van peper naer de Westcust senden, tot meerder equipagie derwaerts was dit jaer geen apparentie, en dat uijt vrese voor d'onse, wegen 't overnemen van den peper gecauseert, 't gunt haer de vorstin ende grooten (als particuliere rakende) niet schenen aen te trecken, gevoelende hij Hermansen dat se de Sumatrasede Perachsen handel niet souden verbieden, in welck geval (onder verbeteringh) gedaen dacht, dat men soo wel den tin als peper uijt particuliere vaertuijgen most lichten, ende marcgangs betalen. Waerover int eerst wel eenige morringh souden maecken, maer nochtans jegens de Comp^{ie} geen harnas aen doen. Eenige prauwen waren ruim 15 maanden op de Westcust geweest ende noch niet gekeert, doch stonden eerlangh met 300 baaren peper te comen. De langwijlige tardance was (als geseijt) uijt vrese veroorsaect, des nu begonden met vliegers en cleen vaertuijch tot den handel van gout, campher barus, swavel en benjuijn te navigeren.

Met seecker vlieger had den panglima van Ticou aen de coningin geschreven dat een onser schepen op d' Atchinse peperprauwen cruijssende, ende hare vojagies hinderende was, dit wierd ten hove generael, soo wel van der coninginne als particuliere prauwen verstaen ende nu volkomen gelooft, hun nochtans gelatende even off sulcx door onervarene hoofden ende niet uijt speciaal bevel van haer Ed. geschiet waer, versoeckende Hermansen derwegen wilde schrijven ende redres verschaffen.

d'Engelsche van de Oude Comp^{ie} hadden al hun grove Suratse sorteringe vercocht, ende 2000 tajlen in goude masen bij cassa; de fijne doecken wilden niet van der handt. Hare negotie in dat rijk was meest voor particuliere. Onder 't cargo met den Supplij daer gebracht, beloopende 15000 tajlen, hadde den Suratsen president wel 5000, en van de 300 baren tin nae Zuratta vervoert, competeerde de Comp^{ie} maer een derde. De Portugese herideerden nae 't gevoelen van Jan Hermansen al mede in dien handel,

Gemelte vrunden gaven voor indien se met de comste van hun eerstcomende schepen nevens ons in de Westcust handel niet mogen participeren, dat se Atchin abandonneren wilden, waertoe segt Sr Hermansen goede apprentie was, insonderheijt wanneer den tin ende peper bij de Comp^{ie} aengehouden wierd, buiten welke coopmanschappen niet anders als benjuijn, arpuijs, campher barus ende andere cleenicheden waren te genaecken, daarmede niet bestaen conden; door dat middel sou men nae sijn beduncken de Suratse handelaers oock connen verwennen.

Op 6 December was de Wilhelm van de Nieuwe Comp^{ie} met twee gequalificeerde en andere Portugesen uijt Macao costij gearriveert, sonder int passeren eenige onser cruijssers int Malacx vaerwater vernomen te hebben. Die vrunden hadden t' vergeefs aengehouden om handel op de Westcust t' obtineren. Hare constitutie stont costij oock sober, en waren noch van de 1400 tajlen niet ontlast. 't Scheen mede dat hun meesters de minste voordelen trocken. Insgelijcx hadden se, behalven de Boa Esperance, 't verleden jaer noch twee retourschepen, een bij Mauritius, 't ander omtrent Engelandt verloren ende een derde met voorschreven Wilhem uijt dat rijk gescheijden, was haer bedenckens op de Barbarijse cust gesneuevelt.

Adij 26 October verschijnt 'tjacht Aquersloot met den oppercoopman Jan Hermansen over de Westcust, waarmede becomen copie brieff dato 12 April, bij Sr Hermansen per Quedas vaertuijch over Malacca gesonden ende tot heden niet vernomen, mitsgaders een missive van den commissaris Arnold de Vlamingh, getekent 12^{en} Augustij, wesende de eerste tsedert de jongste advijsen van geringen inhoud, ende meest in de laetste vervat, daeruijt dan nevens de verdere papieren bemereken, hoe den commissaris nae vruchteloos verrichten in Perach op 23 Junij in Atchin gearriveert was, vindende de negotie door continuerende aenvoer der vremdelingen even sober, ende 20 baren cattoen met $3\frac{3}{4}$ realen op ijder baar verlies vercocht, waarom goet gevonden hadt de resterende partij naer de Westcust te senden, al waer se in trocque van peper wel 16 r^e de baar sou haelen. De 7 stucx onvercochte en niet gewilde ringen sand Sijn E. terugh en dacht op sijn vertreck van daer 't contoir van soo veel capitael ende onnodige dienaers te ontbloten als oirbaerlijck sou wesen. De specerijen 25 Julij met de Liefde aangelant, stonden goede profijten te geven.

d' Effecten bij Sr Jan Hermansen aen den ondercoopman Lieuwe van Rossem getransporteert, bedroegen te samen f 115626.12.11, daeronder begrepen f 62043.17.3 aen uijtstaende schulden, sijnde die van de coninginne, ter somme f van 55800.19, bij rescontre meest voldaan, de reste stont wel in te comen, uijtgesondert die van Posje Jamboel ende Babaijen, Chinees, d'eerste om redenen in vorige advisen gemelt, ende was d'ander ten eenemael insolvent.

Die van Bengala wierden nu beter bejegend, uijt consideratie hare vaert nodich ende voor Atchin vorderlijck was. Seker anachoda had van de hoofden

in Pipelij pas op Malacca g'obtineert, welke bij de Vlamingh met een soet praetje ontfutselt, ende hem de betaelingh van Malacca's gerechticheijt afgevordert was, daer eerst niet wel aen wilde, maer naderhant $71\frac{1}{4}$ realen aen diverse goederen gaff, waermede sijn E. sich niet voldaan vont, menende noch meer te sullen becomen, wanneer denselven oock een ander passe dacht te geven. Gelijke pas verthoonde secker Surats anachoda, getekent bij den directeur Arendt Barendsen, doch seijde van Malacca noijt gesproken te hebben, denckende dierhalve hem sonder geleijde te laten vertrecken.

Van de Westcust waren 250 baren peper aengebracht, ende stonden noch wel 4 a 500 baren van daer te verwachten, soo voor de vorstin, Sirij Maharadja ende Sirij Bidindra, van welcken peper d'oude Engelsche 120 baren tot 8 tajlen en weijnich min aengeslagen hadden.

Soo waren oock met 4 praeuwen 300 baren uijt Perach over Dellij aengecomen en souden der noch meerder volgen, waervan gemelte Sr Hermansen 103 baren tot $13\frac{1}{2}$ tajl had gecocht, die den commissaris contrarij sijne ordre op Malacca dacht te brengen, om het overjarigh leggen te excuseren.

De Cambodiaers waren in Majj over voorschreven Dellij in Atchin gecomen, wesende bij donckere nacht uijt Perachs rivier verbij ons schip ende vaertuijghen heijmelijck gevlucht, welke besettingh hun d'Atchinders weijnich schenen aen te trecken, soo oock het lichten van den peper, hebbende ons tot den tinhandel nevens andere geadmitteert, sonder ijemant aen sekere gedeelte van dien te limiteren, maer sagen liever het tegendeel, alsoo haer aen den tin ende peperhandel sonderling lieten gelegen sijn, waerom den commissaris oock den oppercoopman Hermansen bij instructie jegens ordre gerecommandeert had, geene van voorschreven drie prauwen, de vorstin en grooten toebehoorende, aen te snoeren, maer deselve bij rescontre ongemoesteert te laten passeren, opdat 's Comp^s residenten ende middelen bij gevolchde irritatie geen ongeval mochten comen te genaecken, gelijk sijn E. meende in dien off ander affronteus geval te verwachten hadden.

Desnietegenstaende inclineerde den E. Vlamingh sterck, ende bleeff van gevoelen, dat de Comp^{ie} al den peper ende tin onder meretganghs betalingh behoorde aen te slaen, om door dat middel alle vreemdelingen uijt Atchin te weren ende alsoo Malacca's als Sumatra's negotie fleurissant te maecken, maer most men eerst het contoir met de ommeslagh lichten om (als geseijt) geen ongeval subject te sijn. Waerover oock aen den gouverneur en de raedt in Malacca hadt geschreven ende daerop haer E. advijs versocht, om die saeck (des geraden vindende) noch dese jare te ondernemen. Maer was sijn Ed. middeler-tijt tot nader bedencken gecomen, van sulcx tot anno aenstaende te staecken, onaengesien de resolutie die den Heer van Vliet met sijnen raedt oock naderhandt mocht comen te nemen, die mede onder dato 25 October int Malacx verbael uijtgedruckt staet, wesende den commissaris tot dese veranderingh beraden

nijt insichten ons oochwit omtrent hare Hoogheijt nu meest hadden becomen ende van den Perachsen tin dit jaer versteken waren, blijvende echter sustineren, het (als gemelt) daertoe diende te comen, dewijle die van Atchin voor Malaccas veroveringh door 't belet der Portugesche gelias, nijt Perach weijnich off geen genot quamen te trecken, maer alles onder den Lusitaen verviel, welck recht op de Comp^{ie} gedevolveert was, waervan sommige Atchinders selfs niet vremt schenen te wesen.

Met redelijk geschenck ende iteratiff aenhouden had sijn E. te wege gebracht, dat het gunt A^o verleden op de Westcust aen de jaerlijcxen tolsvrijheijt was comen te ontbreken, nu wederom ende successive soudon ontfangen. Item dat de 4000 tajlen van den overjarigen vercoop der juwelen, nevens d'andere 3532 tajlen 't voorige jaer onvoldaen gebleven, jegens der coninginne gerechtigheden soudon gerescontreert werden, daertoe hare Altesa schriftelijke ordre aen de gouverneurs op Sumatras Westcust had gegeven.

Maer had gedachten commissaris de transpositie van den handel nijt Indrapoura in Cillida noch de twee versochte daetches ende het weren van Europase handelaers niet obtineren connen, nemende de coninginne wegen 't eerste gelijk excus als het vorige jaer, en belangende de datches verstont hare Hoocheijt dat ons met de nieuwe ordre in 't veranderen van de wegers op de Westcust aen hare gouverneurs gegeven behoorden te vernoegen, ende raeckende het laetste point, sijn E. had niet raetsaem gevonden het stuck van de Fransen voor te dragen, oordeelende d'Atchinders niet lievers soudon sien als dat sich ijemand mochte vertonen, die bestant was, hem die negotie jegens onsen wil te ondernemen, ende met bestendicheijt nijt te voeren ⁽¹⁾, dewelcke het dan oock aen geen consent noch gunste soude gebreken, waervan reeds tot een exempel con dienen 't gunt dese jare aen de Nieuwe Engelsche van de vorstin op de vaste tijdingh van 'taenslaen des pepers, gepresenteert was, hebbende tot de equipagie naer de Westcust niet alleen sterck aengemoedight, maer hun oock alle vrijheijt ende benefiten nevens ons in den handel toegeseijt, van welcke aanbiedingh d'Oude Comp^{ie} haer oock was beroemende, maer had gesejden Vlamingh hun bejide bij forme van protest gewaerschout en gerecommandeert, haer van alsulcke onderne- minge te wachten, ten eijnde hier namaels voor schade bevrijt mochten blijven, 't welck haer vremt dacht, doch seijden op der coninginne enkele toeseggingh niets onderleggen soudon. Onderentusschen cregen die vrunden vast goede quantiteijt civile coop peper, gelijk d'Oude Comp^{ie} omtrent 4 a 500 baren tot 7 tajlen incoops in voorraet had leggen, waer besijden noch ruim sodanigen quantite onder de inlantse coopluijden bernstende was, over al het welcke sijn E. met heuscheijt aen hare Hoocheijt ende grooten gedoleert, en bij sachte wegen ver- toont had, dat ons vergunt privilegie alleen in den ijdelen naem, sonder effect bestont, ende mitsdien behoorlijk redres geliefde te doen, daerop echter niet was gevolcht, alsoo se daerbij geen cleene welvaert bevinden.

(1) Vgl. Heeres, *Bouwstoffen* III, 252-253; *Tijdschrift voor Ned.-Indië* 1847, II, 12.

Het bleek seijde den E. Vlamingh uijt dese ende anderen omstandigheden, hoe moede ende satich dat se ons waren, want sekeren soldaet hebbende een harer Edelen met een stoccken uijt dertelheijt geslagen, hadden se vrij hart gebonden naert hof gesleept, ende onaengesien Sr Hermansen ernstige schultbekenningh ende intercessie, voor den elephant gesmeten, waerin sich den oppersten capado radja Adonna Lilla seer passieus tot cleijnachtingh van onse natie had getoont. Daer besijden hadden de gesanten gerapporteert bij communicatie uijt d'heer directeur generael van der Lijn verstaen te hebben hoe den Portugeschen gesant licentie versocht had, om die van Atchin over geleden affronten te mogen bestoocken, 't gunt hem ten insichte van ons nauw verbondt met Atchin rond afgeslagen was, ende haer gesanten mitsdien int vrundelijk vermaent dat se de vorstin en groten souden willen aendienē voor de versterckkingh van hare fortē en d'exercitie hares volcx te sorgen, opdat se van den Portugees niet 't eeniger tijt overrompelt wierden. Welck verhael dese hoochmoedige natie 't hunner vereleningh opnamen, even off wij hare swackheijt daarmede aenwijzen wilden, allegerende daerop dat machtich genoeg waren, bij hun selven te bestaen, 't zij dan oock jegens wie het soude mogen wesen, waerover eijntelijk met een ontstelt ende uijtsinnich gelaet, de vorige sterckte begonden te versien ende noch andere daernevens te stichten, alles met sulcx vertrouwen dat niet de Lusitanen, maer wij degene wāren die haer soudē comen versoecken, gelijk hun met formele woorden wel uijtdruckelijk lieten verluiden. Hebbende dese imaginatie 't onsen nadeel dan soo krachtich geweret, dat se niet wetende waer het soudē soecken, uijtvonden de voorschreven 7532 tajlen niet te willen liquideeren off begeerden de tajl Atchins maer jegens 4 slechte realen te rekenen, hetwelck op voornoemde somma, bedragende realen 21. 884, wel 5471 r^a comt te verschillen, maer was dese diffidentie noch ter rechter tijt gekeert, want ter selver tijt versocht de coningin aen die van de Nieuwe Engelsche Comp^{ie} om eenich Spaens ijsen, partije scherp ende musquets, al uijt voorich mistrouwen jegens ons gecauseert, waerover meergedachten commissaris naer getoont misnoegen en beleefde arguatie soo veel te wege bracht, dat se van de Comp^{ie} 10 stucx ijsere canon ende 145 stucx rondt scharp accepteerde, die uijt de jachten Akersloot ende Liefde wierden gelicht, daerdoor dan (als gesecht) alle erchwaen wechgenomen, den tajl gelijk voren gereduceert sou werden, ende het opbouwen van de fortē begonde te verslappen, welke versterckkingh sijn E. versocht g'excuseert mocht blijven, alsoo door dat middel tot ons oogmerk geraeckt waren.

De gesondene schenckagie was maer op 146 tajlen begroot geweest; tot recompense van dien quamen 35 baren peper, item 2 d^{os} voor Sr Jan Hermansen ende 5 baren voor den commissaris meergemelt, wesende dese wedergifte soo sober gevallen om reden de Comp^{ie} bij reductie van de tajlen 5471 realen (als voorseijt) geadvanceert had, die hare Altesa voor een geschenck estimeerde en princepalijk ten respecte van den E. Vlamingh had gegeven, versoeckende der-

halven sulcx tot soulagement van sijne gedane gastos in consideratie mocht comen.

Adij 28 November comt het oorlochsjaecht Egmont en de fleuijt den Engel met den gouverneur van Vliet uijt Malacca, waermede een brieff becomen van den commissaris Arnold de Vlamingh, gedateert 6 stantij, en vernemen daerbij hoe sijn E. 28 September uijt Atchin gescheijden, op 15 October in Malacca gearriveert ende aldaer genouch jegens sijn intentie van den heer van Vliet en de raet in 't gouverno gestelt was, hebbende in Atchin alles in goeden standt gelaten, ende nevens van Rossem den eersten adsistent Dirck Maetsuijcker als secunde gevoecht ende hun beijde met behoorlijke instructie versien. Het getal der dienaers had sijn E. van 10 op 5 personen vermindert, waermede maendelijcx *f* 123.— alleen in gagie, buijten andere ongelden, gespaert wiert, ende bleeff 't contoir echter nae eijsch versien.

Het geleverde canon sou A° aenstaende tot 12 taijlen de baer van 350 ^æ met goude masen betaelt werden, bedragende *f* 6016.—, daarvan obligatie gepasseert ende onder van Rossem verbleven was.

De foelije was aen d'Engelsche van d'Oude Comp^{ie} tot 65 taijl de baar contant vercocht, waernaer hare cassa ledich bleeff; de resterende specerijen quamen terugh om dat se niet wel wilden gelden.

De twee Moorsche anachodas uijt Suratta ende Bengala was ijder een pas verleent, met conditie dat noijt weder in Atchijn souden keren, voordat eerst de Malacse gerechtigheijt betaelt hebben ter plaetse daarvan afvaren sullen, ofte wel om een ander pas nae Malacca moeten keeren; den Bengaelder had noch 100 realen contant betaelt.

Wegens Atchins negotie, de peper- ende tinhandel van de Westcust ende Perach bleeff sijn E. noch al in deselve opinie volherden.

De vorstin sond geen gesanten, maer eenen minnelijcken brieff conform haer Ed° intentie aen wie hare Hoocheijt noch 10 baren peper op de Westcust te ontfangen vereert hadde, voorts stondt het met beijde d'Engelsche Comp^{ies} in even soberen doen.

In Malacca had den commissaris R° 300 't sijnen behoefte van de Comp^{ie} opgenomen om daer voor gedebiteert te werden, ten ware gelijk oock versocht, hem deselve tot een erkentenis van sijn verrichtingh en vergoedingh sijner onkosten mochten vereert worden, ende dat in plaetse van de 10 baren peper sijn E. voordesen van de coningin geschoncken.

**SOMMIER VERBAEL van't gepasseerde in't
Arracanse rijck soo nopende 's hoffs saec-
ken als de commertie, bijeengesteld uijt de
successive advijzen van den oppercoopman
Arend van den Helm, A^o 1645 van daer
becomen.**

Adij 6 Januarij 1645 comt bewesten Sumatra voor dese stadt ten ancker 't schip den Snoeck met 1575 carren rijs en 239 man wasch, bedragende te samen f 7193.14. —, waernevens noch 145 slaven en slavinnen ongetaxeert. 't Opperhoofd melt bij missive gedateert ult^o October voorleden, dat vermits voorschreven schip sijn behoorlijke ladingh voor 't nieuw gewasch niet con become, 't selve met swarten rijs gesuppleert had, dattet p^{mo} Julij passado aldaer voor de bandel g'arriveert, ende op sijn aangebrachte coopmanschappen 2360 Rij ijsers te cort, beloopende f 146. 14 item 53½ r^a swaerte silver, monterende f 136. 8. 8, meer bevonden was als de facture dicteerde, gevende de gevraeghde teeckenaers van't cognoissement tot verschoningh in antwoord, dat 't ijsers niet hadden sien wegen.

Haer Ed^e missive en geschenck aen den coningh met vereijchte eere en solemniteijt aen landt gebracht wesende, wierd den brieff in't Moogs getransla-teert ende bij gecommiteerdens gedifficul-teert de Maji^t den scherpen inhoud te cundigen, 't gundt de contewael anders begreep, ingevolge den coningh verthoondt wierd, die daerop sweegh tot 9 September, als wanneer hem verclaerde dat de aengehaelde van Malacca waren en die niet begeerde te restitueeren. 17me geseijden maents wierden d'onse eerst met den brieff en schenckagie nevens die van 't voorleden jaer per de Zeehaen gesonden, te hooff ontboden dogh niet voor de Maji^t g'admitteert, maer leverden alles aen gecommiteerdens over, neffens haer versoeck van andtwoord op den jongsten brieff, des liet weten daerop te sullen responderen, en een persoon van het fregat te senden, tot teecken het Portugesen van Ouglij geweest ende sijne vijanden waren (¹), die comende een swart bevonden, en oversulx bij S^r van den Helm gerefuseert wierdt.

Tot het coopen van slaven (²) wilde de Maji^t niet verstaen, nochte welck uijt sijn landt gevoerd hebben, wees ons naer Cleen Bengala. De 11 afgenomen slaven aldaer, souden ons gerestitueert werden, ende tegen 't nieuw gewasch rijs mogen coopen, oock niet eer, want die se vercochten wierden hardt getracteert,

(1) Vgl. *Dagh-Register* 1643—1644, blzz. 288 en 292.

(2) Vgl. *Dagh-Register* 1641—1642, blzz. 140 en 145; van Dijk, *Borneo* 116 noot; Heeres, *Bouwstoffen* III, 248.

waertegens alle sollicitation alsmede streckende tot relaxatie van van der Graeff ⁽¹⁾ en de sijne te vergeeffs geschiedt waren. Echter had noch geconsenteert dat onse uijtgesette schulden mochten intrecken en een persoon van 't fregat gelargeert. De resterende wierden voor Portugesen in 't bosch gehouden op insichte soo men meent dat de gerooffde middelen niet uijtgekeert souden werden.

Soo was oock een der twee Portugesen uijt Malacca gecomen, costij overleden, den anderen quaem herwaerts alsoo den coningh hem niet naer Bengala off elders wilde laten vertrecken.

De geschencken waren de Maji^t aengenaem, dogh de houwens wat te crom en te swaer geweest. Den coningh susteneerde van den Helm oorsaek was d'heer Generael soo hart geschreven ⁽²⁾, ende dien teneur had behooren te ver-

(1) Vgl. *Dagh-Register* 1643—1644, blz. 41. — „Op 19 December (1643)”, schrijft van den Helm in zijn missive van 13 Febr. 1644 aan Gouverneur-Generaal en Raden, „soo als ick ten hove bij de groote sadt en discordeerde, quam tijdinge dat des coninckx volck die buijten gaets op de wacht leggen een Portugees jacht veroverd hadden, geladen met cleeden, roodt garen, porceleijn, ende verder met pertije silver ende over de 80 ff goudt. Sulckx verstaende seijde ick tegen de groote: „hier krijght den coninck dobbel sijn onkosten die met d'armade uijt te rusten gedaen heeft weeder”, doch weijnich docht ick dat het van onse natie, ende het fregat van den vrijman Nicolaes de Graeff soude sijn geweest, gelijk naederhant op 21 do. doort Hollants vaedtwerck en touwen, dat daerop sach, sustineerden dat het voorsz. fregat van de Graeff ende gheen ander en cost wesen, soo dat aan de sicquens en vordere groote eerstelijck versocht dat bij de gevangens van voornoemde jacht eens mocht gebracht werden, alsoo 't selve ons volck en goet is, dat mij telkens wiert afgeslagen, seggen het ons volck en goet niet en is, maer Portugeesen sijn; wanneer de Moogen haer in zee bij quaemen, en vraeghden waer nae toe wilden, zij tot antwoordt gaven naer Cittigam, mitsdien oock aen de Mogen vraeghden: „waer is dat gadt om binnen te coomen”, daerop die uijt het galioot seijden „wilt ghij in Cittigam wesen, wij gaen daer mee, hier zijt ghij voor 't rechte gadt; gheeft ons een touw, sullen u daer in bouchaerden”. Sij sulckx hoorende dachten daer te sijn, en geloofden de snoode Moogen haer woorden. Doen sij een stuck weeghs binnen gaets waren, begonnen te twijfelen 't rechte gadt niet te wesen, soodat sij 't touw dat aen de jalias die haer bouchaerden vast was, aff hackten, en de seijlen bijmaecten om weder buijten te seijlen. De Moogen sulckx vermerckten sij de vlucht wilden nemen leijden haer met beijde jeleassen aan boordt, sprongen over ende namen haer gevangen, en brochten se soo boven, ende wierden naer eenige dagen int bosch geworpen, alwaer Godt betert noch in sware slavernie sijn. Met wat soete als harde woorden en dreigementen de groote hebbe aangeweest, alsmede geseijt wat daerdoor sal connen komen te ontsaen wanneer UEd. sulckx sal verstaen, heeft alles niet mogen helpen, ende oock sie gheen apparentie voor haer uijt 't bosch te geraecken voor en aleer wij den coninck daer selver connen om aensprecken, daertoe door sijn swackheijt in corten gheen apparentie en sie. Dat de grooten daer niet om willen sprecken is eenlijck omdat sijn Maji^t aengedient is, sij Portugeesen sijn, daertegen hij geheel is ingenomen” (Rijksarchief).

(2) „Tot verwonderingh ende groot misnoegen verstaen over Malacca, seecker onser burgers van daer, Nicolaes van der Graeff, met sijn vaertuijch, voorder geselschap ende ingeladen goederen tot bevoorderingh van desselfs particuliere negotie na Arracan tenderende, door uwe Hoogheijts onderdanen in de mont van de reviere soo vijantlijck aengetast, gevangen genomen, gantsch wredelijck int bosch gewurpen ende hare middelen schandelijck gerooft sijn, welck attentat niet willen vertrouwen met uwe Hoogheijts ordre is geschiet, maer ter contrarie verhoppen vastelijck soohaest van 't selve de ware kennisse becomt, geroerden van der Graeff met sijn geselschap, vaertuijch ende ingelaeden goederen onbeschadicht sult gerestitueert ende voor het aenlangen van desen brieff al in vrijdom gestelt hebben, opdat in goede vruntschap als broeders ten beste van beijde de staten blijven continueeren, want sodanigen ongelijck, schande ende schade wij niet verdragen mogen, weshalven bijaldien uwe Hoogheijt door quaeden raet ons geen recht doet, d'arme menschen onse subjecten onbeschadicht in vrijdom herstelt, hebben om meerder onheijlen voor te comen onsen meergenoemden capiteijn [van den Helm] gelast, bij provisie met Comp^s volck ende ommeslach van Arracan op te breecken, ende herwaerts te comen, 't welck geschiedende geen vruntschap baren zal” (Van Diemen aan den koning van Arrakan, 10 Mei 1644; Rijksarchief, Batavia's uitgaand briefboek, 1644, blz. 244).

sachten, daarvan hem g'excuseert hadde. Tot wedergeschenck sandt·sijn Hoogh^t aen d'heer Generael 12 stux cassa ende 2 Arracanse stoffkens, nevens eenen brieff in 't Portugees, wesende ten principale van desen inhoudt, dat niet begeerde volck uijt sijn landt gecocht te hebben, maer wees ons (als voorseijt) naer Cleen Bengala, daer geen slaven te becomen waren. Wanneer 't gewasch goed was, stondt ons dan toe rijs te coopen, maer had sijn volck door voorgaende schaersheijt honger geleden; dat de aengehaelde personen Portugesen van Malacca gevluht ende in sijn legers handen gevallen waren. Item dat in 't scheepken maer 3 a 4 man silver geweest en van weijuch estime was 't gunt nimmer sou largeren.

S^r van den Helm had sijn becomen contant tot 2½ tangen den reael gewisselt, 1800 carren rijs, 239 man wasch, mitsgaders 89 slaven en 127 slavinnen geprocureert, daarvan costij 10 stux gestorven, die ambachten condon gebleven waren en sou se moeten verruijlen. Van 't ijser had mits den opulenten toevoer dier specie weijnigh vercocht, ende alsoo de doecken wel een derde lichter van stoff, niet wel gewrocht ende hooger van prijs waren, oock geen aengeslagen, van gelijcke de gommelacca g'excuseert, dewijle 6 tangen de man goldt, en den tol 1½ tangh per man bedroegh. Indigo was mede niet te krijen; soo der caurijs te genaecken sijn, eijschte daarvan de waerde van 10 a 1500 gulden om tot gastos te gebruijcken. Van den gecochten rijs warender noch ruijm 300 carren uijtstaende, daermede tot 't aenstaende gewasch most wachten eer die geworden sou. De schuldenaers waren bij geschrift geeijst, om quansuijs de betalinghe te vorderen, maer was sulcx om swarigheijt te mijden geweijsert.

Den coningh was over 'tjaer binnen gebleven, thoonde hem vrij hardt, vermetel ende geltsuchtigh, sulcx van den Helm de bevoirderingh van 's Comp's saecken nae wensch niet con voltrecken, ende ingeval de verloopen Portugesen op hun versoeck geen pardon en cregen, sagh cleene apparentie om slaven te becomen, die luijden costen oock hare vrouwen niet verwerven onaengesien wat moeijte daerom deden. De resterende Portugesen verhielden hun op de Ganges in groote miserie, ende hadden capitain Manuel Cardosa als oorsaeck van de revolte doen ophangen, 't gunt den coningh wel had bevallen. 't Gene hier onder Mr Andries wegen Diogo Desa is, recommandeerde van den Helm daer verseeckert mocht blijven, had costij oock 13 realen swaerte goudt van desselfs huijsvrouw in handen, die nevens haer kinders in 's coninx combuijs was en aldaer seer getormenteert wierden.

Gedachten van den Helm was voornemens geweest den ondercoopman Cocqu met een Moors schip naer Masulipatnam te senden om 's Comp's t' achterheijt van de gevluhte Portugesen te doen vorderen ende met eenen twee andere Portugesen derwaerts te transporteren, dogh den coningh sulcx verstaende, had sijn misnoeght gethoont, en was dienvolgens 't dessein gestaeckt gebleven.

In Maert verleden waeren twee van des Sercheijls scheepkens met 250

carren rijs ende 3 eliphanten van costij naer Masulipatnam, item 't Moors schip van Mangelis met 1000 carren witten rijs ende 4 eliphanten naer Paliacatta genavigeert. Soo waren daer mede op den 16 October twee scheepkens van Paliacatta en Masulipatnam gecomen met veel ijser, stael, toeback, amphioen, etc.

De Maij^e had Cleen Bengala gedespeupeleert, wel 80.000 menschen, meest ambachtslieden ende menichte van vee van daer in Arracan doen brengen, dat groote dierte was causerende. De coninghlijke armade was andermael derwaerts, om den Sondiver, die sijn jaerlijksche tollē en schuldige obediētie wederhield, tot gehoorsaemheijt te brengen. Aen de hoofden ende verdere chrijgsmacht was bij firman toegeseijt ende vergunt, dat se nae becomen zegen de helft van den buijt soudē genieten, om hun alsoo des te moediger te maecken. S^r van den Helm had bij d'overste van't leger eenige toepassen met weijnich contant geset, om gerooffde slaven op te coopen ende bij eerste occasie aff te senden.

Met advis van rade had den vrijman Hendrick Martensen aen een mestice weduwe laten trouwen, verhoopte daeraen wel gedaen hadde. Vermits de destructie van Cleen Bengala sond den ondercoopman Cocquū ende corporael Joost de Roover herwaerts, alwaer gemelte personen ordinair gebruikt wierden en als nu geen emploijement costij te geven wist. Gedachten corporael had de Comp^{ie} aldaer goeden dienst gedaen, was (nae 't seggen van S^r van den Helm) een persoon van goed leven, en genegen sigh op nieuw te verbinden.

Gedurende des Snoecks stil blijven in Arraccan, waren op 't schip 7 mannen door sieckte overleden, daeronder den boeckhouder Jan Wesselsz. Drost, mits welcke sieckte als om de vaderlandtsche provisien te mesnageren de reeckeningh van oncosten tot f 934. 10 geloopt was.

Adij 6 Maert verschijnt hier oock over dien wegh 't fluijtschip Uijtgeest met 1968 carren wit ende swarte rijs, ende 44 jonge lijffeijgenen, monterende f 6364. 10. Den oppercoopman Arend van den Helm adviseert bij den sijne geschreven 3 Februarij jongst, hoe voorschreven fluijte 8 November ende 't jacht Oudewater 20 geseijden maends costij g'arriveert waren.

Den brief (1) was nae gedaene translatie ten hove overgelevert, en bij den coningh geacht van haer Ed. te comen, maer den vorigen door van den Helm gepractiseert te wesen. Het gesonden lange net was sijn Maij^e seer aengenaem geweest, maer had van der Graeff en de sijne nocte het vaertuijgh met de goederen niet willen restitueren, nocte S^r van den Helm audientie vergunnen, eenelijck toegestaen dat gelt op rijs mocht uijtsetten en daernevens 't voorjarigh firman geconfermeert.

't Sedert voorleden jaer waren costij 10 slaven overleden, den rijs was

---

(1) Brief van van Diemen van 30 Aug. 1644, het vertrouwen uitsprekende dat van der Graeff met sijn volk en sijn schip zullen sijn vrijgegeven, en aan Compagnie's handel geen verdere belemmeringen in den weg gelegd; verder eenige plichtplegingen bevattende (Rijksarchief, Batavia's uitgaand briefboek, 1644, blz. 577).

int affsnijden slecht bevallen, doch bedanckte sigh dat licentie tot opecoop van rijs becomen had, ende daerop contant mocht uijtsetten, want de coutewael, den sercheijl ende andere alle debvoir pleechden om rijs ende eliphanten naer Masulipatnam te voeren, die nu geprevenueert en in hare meningen bedrogen waren. Deselve bequamen wel eenige dier beesten maer geen rijs, eenelijck had voorschreven coutewael in 's coninx schip 200 carren vergadert, sulcx sijn voorgenomene vroeghe vojagie in een spade te keeren stoudt. Tot monsters sand een paxken met 3 paer fotten, costende ijder paer 1 tangh, 1 stuck rouw lijwaet tot 2 tangen, 1 d° a $2\frac{1}{4}$ en een rouwe dougrij costende $1\frac{1}{4}$ tangh, waerop als tot den incoop van swarten rijs volgens de gesondene, ordre was verwachtende, om welcke te procureren 5 a 6000 realen contant, daeronder 1000 r° in dubbelde stuijvers, doende de 13 een tangh, nevens andere coopmanschappen was eijsschende, ende meer nae mate van den eijsch die haer Ed. souden mogen comen te doen. Soo vorderde oock eenige medicamenten, pennen, papier ende sommige snuijsteringen om te vereeren, insonderheijt twee grove groene hoeden, geheel breet van randt, dewelcke noodtsaeckelijck soo geverwt dienden voor Cachina en den oppersten capado Moetboch Songrij, 's Comp^e vrunden, die se expres versocht hadden.

De Portugesen condon noch geen pardon obtineren, de tractementen aen hare vrouwen en kinderen continueerden even hart ende overdraechlijck. Den swart die ons in plaets van den toegeseijden Nederlander wilden geven, was nevens een Duijtsman van commer overleden.

Sr van den Helm had niet connen goet vinden den coningh te communiceren haer Ed. ordre, dat hij non restitutie van van der Graeff met de sijne, etc^a, van daer souden willen opbreecken, alsoo hij meende de Maijt^e sulcx toestaen en in dien gevalle noch meer hinder verwecken sou, stelde dierhalven voor, om den coningh t'onser begeerte te brengen, dat men als de schepen volladen waren, most doorgaen, sustenerende ons dan weder sou doen nodigen en gesanten herwaerts senden.

Den coningh bleeff noch binnen ende was seer inpotent, had over de 460.000 tangen tot aelmoessen voor sijn gesondtheijt uijtgedeelt en meende daerbij groot werck van charitate gedaen te hebben. Den Sondiver hadt sijn Maijt^e macht dapper geresisteert, wel 9000 man geslagen ende t' eenemael terugh gedreven, tot groote schande van dien coningh en advantagie van de Comp^{ie}; d'ovegeblevene verhielden haer in Diange, alwaer hun uijt vreesse wel mochten verstercken ende opwerpen, als Coerangrij gedaen had.

Den adsistent Jan Tromper sandt nevens sijn hujsvrouw ende familie herwaerts, om namaels geen haperingh wegens de onredelijcke vexatien van dien coningh subject te sijn ende prees sijne dienstwilligheijt als verdere comportementen. d'Ondercoopluijden Bort ende ter Horst had daer behouden ende sou den bequamsten tot sijnen successeur voordraegen, mitsgaders een a twee zeedige en bequame adsistenten verwachten.

d'Officieren van Oudewater waren op de reijse seer tweedrachtigh geweest ende had hun uijtwijsende d'overgesonden sententien nae behooren gecorrigeert; sijne boeckxkens quaemen herwaerts ende excuseerde de groote schenckagien tot verrichtingh sijner saecken gedaen, finalijk sond een extraordinaire schoone pauw.

Adij 6 Majj arriveert binnen door over Malacca 't jacht Oudewater, hebbende aldaer en passant sijn Arracanse ladingh, bestaende uijt 750 carren nieuwen witten rijs, 74 slaven ende 61 man was, gelaten, adviserende S^r van den Helm bij missive dato 22 Februarij dat om gemelte jachts last te voldoen genootsaecht was geweest 2500 tangen a 2½ 's maendts a deposito te nemen. Had daer noch 12 slaven die ijets connen moeten behouden, maer in toecomende souden er geen meer te becomen sijn, ten ware de Portugesen weder aengenomen, ofte ons toegestaen wierde die daer te mogen copen, seggende andermael hem het uijtsetten van penninghen op rijs seer wel slaechde.

Den coningh had aen den Ed. Heer Geneaael een cleenen eliphant van vier cobede vereert, waervoor de Masulipatnamsen Mooren 1500 tangen gebooden maer denselven niet geobtaineert hadden. S^r van den Helm had se aenvaert onder protestatie hem de relaxatie van van der Graeff, etc^a, mitsgaders 't genot van den vrijen slavenhandel aengenamer was. Sijn E. deed andermael versoeck om vroegeh ontset van capitael, item de goeijtschte hoeden, nevens noch 3 a 4 kinderhoeden voor de grooten. Het schip van Mangelis seijlende naer Paliacatta had met een schieman tot stierman g'accomodeert.

Finalijk had advis becomen dat van der Graeff met sijnen schipper in't bosch gestorven waren, ende dat 50 Sondivers wel 30000 Mogen op de vlucht in't water gedreven hadden.

VERBAEL geconcipieert ende tesamen gevoeght
uijt d'advisen in de jaren 1644 ende 1645
betreffende Comps standt vervolgens van
Malacca, de tinguartieren Perha, Queda
ende Oedjangh Salangh, item de bocht van
Patanij, Ligor ende Sangora ontfangen.

Adij 25 November A° 1644 parresseert hier ter reede 't jacht Venlo ⁽¹⁾ om vertimmert te werden, 't zelve was op 11 stantij door den gouverneur Jeremias van Vliet nevens een missive affgesonden, welckers inhoud vervath hoe tzedert de laetste depeche van Ackersloot in Malacca gearriveert waren den 9 October de jachten Reijnsburg ende Limmen, 't quel de Bracq ende chaloup Cleen Pipelij, 15 daeraen Schelvisch ende Macreel, 23 d° de fluijt Berchout over Jambij, mitsgaders ult° geseijden maents 't schip den Haen. Joris Vermeeren was met 5 sijner complices int bijwesen van de Johorse, Perahse ende Andrigirise gesanten met de coorde ter doot gestraft. De twee Rombouwers waren ter selver tijt gedecapiteert, hare lichamen op raden ende de hooftten op staecken gestelt, mitsgaders de conspirateurs (voor desen gementioneert) van kant geholpen.

Sijn E. had de Andrigirise gesanten met een brieff en geschenck afgevaerdicht, als oock 24 October de Johorse nevens d'Intches Itam ende Tanda, sterck 39 personen, volgens Sourijs contract gedemitteert, ende meende die eslargatie tot verminderingh van Malaccas reputatie gedijen, echter den Johorit daerbij de maet zou volgemeten werden.

De Malaxse burgers van de Saletters voor Queda gestroopt, waren aengaende hunne pretentie van r^a 278 door de Ihoorse gesanten met 200 r^a in cleden matich gecontenteert. Oock de vijf Johoriten, door Vermeeren voor de riviere Perah als Saletters genomen, gerestitueert, maer niets van 't gene voorgaven Vermeren uijt hun vaertuijgh souw hebben gerooft. d'Inpertinentie van de voorschreven gesanten was groot geweest. d'Heer gouverneur gevoelde Sourij's faciliteijt sulx had veroorsaecht en daerdoor de Johorse hooghmoet toenemen souw. Dien coningh deed noch geen straffe aen die van Rombouw ende Nanningh ⁽²⁾, maer quamen de booswichten selfs noch onder de stad ons volck stropen; den brieff van de Majj^t van Johor was verder van weijnigh belangh.

De gesanten uijt Perah waren met vereijste antwoord sonder missive gelargeert, den oppercoopman Walraven (na Queda gaende) was gelast en passant

(1) Vgl. *Dagh-Register* 1643—1644, blz. 132.

(2) Vgl. *Dagh-Register* 1643—1644, blzz. 121 en 126; Heeres, *Bouwstoffen* III, 197 en 232.

radje Perah te sonderen en te vernemen off tot contract (als met Queda gemaect) ende 't overhandigen der Cambodjers, verstaen wilden. Des jae souw den gouverneur 't contoir restabileren en de besettingh staecken. Obbe Heeres was om sijn bequaemheijt ende experientie in de thinqartieren onder een driejarich verbant en tractement van veertigh gulden smaents tot ondercoopman gevordert.

Beecker, gesant met een brieff en schenckagie uijt Delij na Malacca tenderende, was door den sergiant Lambert Hendrixsen ontrent de riviere Panagij aengeslagen gehouden, en van alles berooft geworden. Op de gevolghde clachten had den gouverneur ten aenschouw van den voornoemden gesant, 't volck op de chaloup doen leersen, 't gestroopte meest gerestitueert. Item gemelten sergiant oock doen binden, vast sluijten en den fiscael g'ordonneert sijne actie jegens hem t' institueren. Voorschreven brieff was door een Mardijcker overboort gesmeten.

Den 13^{en} October waren de jachten Reijnsburch, Limmen, de chaloup Cleen Pipelij ende 't quel de Brack met 131 picol thin ende 109 $\frac{3}{4}$ R^a swaerte gout naer Coromandel gelargeert, mitsgaders 17d^o de Schelvisch nae Ceijlon voorts gesonden, bij welcke occasie d'heer van Vlieth de nodige elden eijsch aen den gouverneur Heusen geschickt had.

Den 8 deser was den commissaris Aernold de Vlamingh met 't jacht Grol aldaer uijt Atchin gecomen, die geresolveert had mits de swackte des jachts sijne vojijagie binnendeur te nemen. Den gouverneur behielt 262 bhaer 68 cattij thin, item 360 p. diverse sorteringe elden door gemelten Vlamingh aengebracht, om 't minerael naer Coromandel te senden en de elden costij te vercopen. Gesejden commissaris was van gevoelen het thin om den meesten prijs nae Suratte had behooren te gaen, onaengesien haer Ed. ordre nae Coromandel lujde.

Gedachten Vlamingh relateerde de besettingh van Perahs riviere in Atchin groot misnoegen gebaert, des sijn E. der coninginne gesanten de redenen ende motiven gedeclareert hadde, namentlijk dat Radje met ons een bondigh contract te maecken meermaels geweygert, integendeel langhduijrige vexatien aengedaen, den handel nadeeligh gemaect ende hem insonderheijt vrunt van Comp^s vijanden de Cambodjers gethoont, deselve ons ontseijt ende haer int maken van een fort g'assisteert hadde. Voorts waren d'ambassadeurs geduijrend hun aenwesen wel getracteert geweest.

d'Heer van Vlieth estimeerde voornoemde besettingh van Perah gewichtich te sijn, vermits die plaets Atchins welvaren ende Malaccas verderff ten deelen causeert, soo door den toevoer ende aftreck der Moorse elden als andersints, bij continuatie van welke besluytingh sijn E. beducht bleeff d'Atchinders wellicht resolveren mochten d'openingh met geweld t' ondernemen. Wat wijders van d'Atchinse saecken te melden was, stont bij voorgemelte Vlamingh t' zijner verschijningh haer Ed. gecondicht te worden.

Aen den coopman Jan Goessens waren aldaer 225 r^a van 8^{en} contant verstrekt om sich te redder, ende alhier aen de Comp^{ie} te restitueren. Nevens hem

ende familie quamen de negotieboecken op thien maenden gesloten. De cleden hadden cent per cent gerendeert, maer uijstaende schulden waren buijten ordre te groot gemaect, sijn E. sou die trachten te verminderen ende in te vorderen.

d'Ongelden van voorschreven tijt beliepen f 141479. 11. 11, daer tegens monterden de winsten, incomsten ende condemnatie t'samen f 91494. 11. 7, sulcx Malacca in thien maenden f 49985. —. 4 ten achteren quam. Nae gehouden confrontatie van 't becomen extract aengaende Malaccas reeckeningh uijt de generale boecken, was bevonden f 2246 different, ontstaende door $100\frac{1}{4}$ lasten rijs per de fluijt Gracht minder van Choromandel ontfangen als 't extract dicteert. Nochmaels waren met den Engel 90 lasten aengebracht ende door den oppercoopman Snoeck versuijmt te boecken. Echter soude 't noch 10 lasten comen te verschillen, behalven $3\frac{1}{2}$ lasten ondermaet op de partij int nameten bevonden, 't gunt in de nieuwe boecken geredresseert sou werden. Ende waren 60 realen van 8^{en} volgens haer Ed. ordre ten laste van Jacinto da Savedo ende Domingos Montero gebracht, mitsgaders de resterende 60 r^a opt generael affgeschreven. Off deselve tot beswaernis van d'h^r van Twist zal' souden blijven was sijn E. onbekent.

Gelijck oock bij voorschreven extract costij vernomen was, de weduwe van gemelten van Twist hier $544\frac{1}{2}$ r^a wegens haren man had genoten, daer nochtans bij 't Malax cassaboeck haer niet meer als 300 r^a competeerde, sulcx het different $244\frac{1}{2}$ r^a te monteren quam. Echter meenden den gouverneur 't abuijs bij den cassier was, maer dewijl tzedert 't vertreck van den ondercoopman Hogenhoeck na Patanij, de cassa door den ondercoopman Cornelis. Rijcken aenvaerd was, versocht sijn Ed. gedienslich te mogen weten wie van hun beijde de wissel onderteeckent hadde, om 't nodige redres te doen.

't Verstreckte aen d'heer Carons vlote quam oock f 200. 11. — te differeren, doch en wist niet waeruijt sulcx ontstaen mocht, naerdien met den dispencier, winkelier en d' equipage d'ackoord bevonden wierd.

Den ondercoopman Dirck Snoecq was bij sijn transport in avance gebleven r^a $89\frac{1}{2}$. Naderhant waren tsijnen laste nijtgevonden 66 p. Guinees lijwaet, dewelcke volgens vereffeningh van gemelte transport bij taxatie monterde r^a. 165, daerbeneven had gedachten Snoeck voor sijn vertreck wegens thol van de goederen door Nicolaes van der Graeff vrijburger nae Arracan gevoert, noch 75 r^a ontfangen, sonder deselve den sabander Steen goet gedaen te hebben. Item voor 198 cattij thin r^a $35\frac{5}{8}$ van anachoda Baggus, Javaen, comende uijt Perah, die bij gebreck van constanten genoten ende als boven niet in reeckeninge gebracht hadde. In voegen dat affgetrocken de voorschreven $89\frac{1}{2}$ r^a den debit van Sr Snoecq r^a $186\frac{1}{4}$ quam te bedragen.

Uijt de fluijt Berckhout had den oppercoopman Puijt in Jambij van de 50 lasten rijs 20 gelicht, sulcx noch 30 hadde behoren te resteren, doch waren niet meer als $24\frac{1}{2}$ bevonden. Gemelte fluijtschip souw tot cruijssen, insonderheijt op de keerende Engelse, item den oppercoopman Dirck Schouten in dat vaerwater als hooft gebruijckt werden.

De copere munte was gangbaer en de gemeente aengenaem, den gouverneur persisteerde bij sijnen vorigen eijsch van duijssent realen.

Ende geremarqueert de pregnante redenen bij haer Ed. tot sijn E. verblijff off vertreck g'allegeert, had voorgenomen een jaer te continueren, op hope van't voorstel dato 6 October t' erlangen.

Den oppercoopman Henrick van Gent was 130 gul. 's maents gepresenteert onder een driejarigh verbant, waertoe niet con verstaen, tenzij de tweede sessie behielt, daerin van Gistelen volgens ordre gestelt ende tot des gouverneurs verlichtingh g'emploijeert wird, soo oock gesejden van Gent in de negotie ende 't houden derselver boecken, waerin nae behoren vigileerde.

d'Heer van Vlieth seijde onverwacht gesien te hebben de resolutie over den jongen Geelhant gedesadvoijeert was, ende meende den Malaxsen raet meer aensien soude gehad hebben, alsoo d'H^r van Twist zal' een Indische vrouws eerste geboorene, 10 gl. 's maents toegeleijt en behouden had.

Bij 't comptoir Malacca waren achttien realen swaerte ambregrijs bevonden die nu herwaerts quamen.

Adij primo December comt hier behouden ten ancker van Atchin over Malacca 't oude jacht Grol met den commissaris Aernold de Vlamingh van Oudshoorn, per welcke d'H^r Jeremias van Vlieth haer Ed. een missive zent, gedateert 16 des verleden maents November, dicterende hoe gemelten commissaris geduijrende sijn aanwesen costij den gouverneur diverse vraeghpoincten voorgesteld hadde, raeckende soo Malaccas als den stant van de onderhorige thinquartieren en dependentien, waerop bij sijn E. 't vereijachte antwoord gedaen, ende sulcx begrijpende als bij 't zelve te sien was, welckers teneur niet anders vervath dan uijt de Malaxse advijsen successive vernomen zij, des de inseratie onnodigh blijft. Den gelichten thin ende cleden uijt voorschreven Grol beliep f 35206. 11. 4.

Den 12^{en} van de voornoemde maent November was aldaer uijt Suratte onder pas van den directeur Cornelis Weijlant aengecomen seker Moors schip met 35 packen cleden, 40 packen tarwe, 30 packen rijs ende 30 d^b cassomba. De Mooren inclineerden herwaerts te comen, maer alsoo hun dralen continueerde ende tot geen resolutie quamen, had den gouverneur Grol gedepescheert, waarmede noch gedachte Mooren 3 man en 4 packen cleden sonden, daeraff den thol costij betaelt wiert.

Den 16^{en} voorseijt keerde 't jacht de Vos uijt Patanij met 188 picol 33 cattij thin, 205 picol, 24 cattij peper, 54 koebeesten ende 102 picol ongetrocken staefijser, monterende f 11908. 12. 4. Den handel verthoonde sich daer redelijck ende van goede apparentie, d'onse waren aengenaem ende wierden door de grooten versocht tot continuatie ende bouwen van een logie. Door het stutten van den toevoer uijt Queda was op een cargasoen van f 21.000, meest bestaende in cleden, 12000 gl. geproffiteert; bij de Siammers, Chinesen ende Cambodjars waren voor Hogenhoeck comste 600 bhaer peper tot 26 r^a ijder vervoert.

In Patanij wiert gerucht d'onse in Quede gemassacreert ende Comp^s effecten gestroopt waren, omdat conings schip op Paliacatte g'arresteert bleeff, waerin de gouverneur beducht was ende oversulex Walraven preadvertentie doen souw.

't Fluijschip de Wolff was 26 October uijt Siam in Patanij g'arriveert met 80 lasten rijs, 39 balcken, 100 potten cocos olije, 29 sacken capock, ende eenighe bharen thin. Grol con de Patanise peper niet droogh voeren, die per 'tjacht Anthonio zouw volgen, om met eenen gerepareert te werden.

Tegen het uijtsetten van contante penningen tot hogen interest, 't gunt de gemeente grootelijcx heswaert en veel geschil gecauseert had, was een placcaet g'emaneeert, dat bij d'inwoonders gelaudeert wierd.

Tot het invoeren van hooftgelt sach den gouverneur weijnich apparentie; de Chineesen sulex vernemende, sochten te vertrecken, echter soude sijn E. daertoe alle debvoir besteden.

Adij 22 d^o verschijnt op dese reede de cho van den Portugesen capitain Anthonio Varelle, comende over Malacca van Macao, met eenen brieff van den gouverneur Jeremias van Vlieth, 10 deser geschreven, principaliijk tot geleijde van gemelten Varelle, vervattende daernevens geseijde cho [den] 3 courant costij in comp^{ie} van 'tjacht van Manuel George g'arriveert was, dat George op de comst der schepen uijt Taijouan wachtde ende Varelle daer die personen gelaten had, om met onse schepen nae Goa ende de cust van India te vertrecken.

Den 22^{en} November was 't schip Egmont costij eerst geparesseert ende den 24^{en} d^o Schouten, daarmede als met de fluijt Berghout, de jachten Liefde ende Cleen Rensburgh nae 't Malacx vaerwater vertrocken. Den 26^{en} was 't Engels schip de Willem comende van Macao doorgesnapt sonder van de cruijsers ofte rhede vernomen te worden. 29^{en} des geseijden maents quam de Wolff uijt Patanij met 256 picols thin. Op 6 December verscheen vrijwilligh voor Malacca van Bantam de fluijt d'Engelse Zeeblom, gedooghde de visite maer ongaerne ende vertrock des anderen daeghs nae Coromandel.

Adij 29 d^o arriveert voor dese fortresse ten ancker 'tjacht Antonio, welckers inhouten noch goet maer de huijt doorgegeten zij, derhalven den gouverneur van Vlieth bij sijnen brieff geteekent 19 courant [adviseerde] 't zelve het vertimmeren nodich had. Met voornoemde jacht comen 205 picol, 24 cattij Patanische peper, costende f 4361.7 ende melden d'advijzen van geseijden heere, nevens de bijgesondene papieren, dat 't jacht de Liefde den 17^{en} des voorleden maents November met schrijvens van den oppercoopman David Walravens uijt Perah costij verschenen was, dicterende hoe nae sijn arrivement in Perah des gouverneurs brieff Radje overhandicht, maer noijt van den teneur, zoo raeckende het contract als d'overleveringh der Cambodjars gementioneert wird, waerom Obbe Heres versocht, de schulden te mogen innen ende tot antwoord bequam, geen depeche off betalingh van schult zou becomen, voor 'taenlanden der gesanten uijt Malacca. Wijders nadien het invorderen van Radjes debit nu aparent was, had Walraven

goet gedacht partijc thin op te coopen, om alsoo de schult met 't inhouden van de gerechtigheijt te vergelijcken, zoodat de Comp^{ie} nu van Radje niet meer als 20 ende in alles noch 512 bidder ⁽¹⁾ thin in Perah competeerde, welcke debiteurs niet in loco waren. Radje had den thin seer onredelijck gevordert, selfs van degeen die tot de mesnagie gehoorde, ende d'onse doorgaens vrij gequelt, in voegen voorschreven Walraven onverrichter saecke nae Queda vertrocken was.

Gedachten Radje schreeff den gouverneur dat onmachtigh was de Cambodjars t'overhandigen off contract te sluijten, buijten voorkennis ende wil van d'Atchinse coningin, aen wien vier personen geschickt had, om haer hoogh^{te} believen te verstaen. Voorders claeghe seer over Obbes inpertinentie ende scholt hem voor een hont.

Den 22^{en} November was 't fluijtschip den Engel na Queda gesonden om Sr Walraven preadvertentie van de gernchten (in Patanij lopende) te doen, mitsgaders Perahs rivier andermael te besluijten.

Uijt Raccan waren drie gesanten verschenen die pascedul versochten voor Radje Bongsoe om nae Johor te gaen en keeren ende was hun deselve geworden, mitsgaders Radjas brieff met complementos beantwoort.

Den Johorit had bij twee brieffdragers versocht twee verlopen Atchinders die reeds d'Atchinse gesanten toegestaen; ende uijt vrese van andermael slaefflijck te werden ontvluucht waren; 't versoeck was hem als onbillick ontseijt en de gesanten gedepescheert. d'Heer gouverneur susteneerde den Johorsen hooghmoet successive toenam, gecauseert uijt de slapheijt ende lichtgelovigheijt des commissaris Pieter Sourij, eenlijck gegrontvest op de simple en geveijnsde toeseggingh des conings van de rebellige Rombouwers te sullen straffen, waerop niet gevolcht, integendeel de Intches Tando ende Itam met hun gevolch gelargeert waren.

De gesanten uijt Delij waren weder gedepescheert en matigh vernoeght. Den panglima was een brieffken van excuse met verhael van saecken en de straff aen d'onse gepleeght nevens een smal geschenck toegesonden, voor welckers bedragen den schuldigen sergiant Lambert gedebiteert bleeff; 't rijsgewas was daer wel geslaeght, en sou Malacca in noot daervan connen gerieft werden.

Den oppercoopman Direk Schouten had sijn ordre van na Cabo Rachado te lopen niet gevolcht, maer om de Suijt gesteecken, waerdoor den Engelsen Willem g'eschappeert was, d'heer van Vlieth meende hem met de beseijlste schepen tot aen Poulo Lada echter had behooren te volgen, alsoo midts de twee inhebbende Maccaose Portugesen, eenighsints onvrij mocht gehouden werden.

De Guseratse Mooren hadden geen afftreck in cleden, inclineerden op Perach, 't gunt hun ontseijt was, nu namen voor na Queda te gaen. Hare goederen waren incoop getaxeert op 14885½ r^a, maer bij accoord soudent veerthien hondert realen betalen.

De Mooren uijt Trancquebare sonden ende vercochten hunne cleden wijd

(1) „1 Bidoor is 3 銖” (*Munts Waardijc, Maten en Gewigten van Indiën*, Middelburg 1691, blz. 18).

en zijds tot civilen prijs, cochten Comp^s sandel a 23 r^a 't picol, versamelden partije thin van buijten comende, meenden eerstdaeghs te vertreeken ende in corten te retourneren. Cap^m Pero Fernandes tendeerde met sijn Portugees fregat nae Choromandel, desselfs ladingh was noch onbekent.

Op 29 passado quam 't fluijtschip de Wolff uijt Siam ende Patanij met een cargo van f 8030. 1.—; 't pluymgediert was meest gestorven, 't welck costij nodigh vereijachte.

Berckelangh had den gouverneur uijt conings name een gout copken nevens 6 p. swarte satijnen in geschenck toegesonden, 't gunt door van 't Zum in facture gebracht ende op f 535.13.8 getaxeert was, waerover d'heer van Vlieth misnoeghde, colligerende daeruijt van 't Zum aen d'oprechtigheijt sijns handels ende 't bekend maecken des geschencks gedubiteert had. Behalven dat was de taxatie oock te hoogh en 't copken bij sijn E. op 72, item de satijnen op 8 r^a ijder gewaerdeert, bedragende tsamen 120 r^a ofte f 306.—, in voegen met voorschreven somme f 229. 13. 1 te differeren quam. Het tin was in Siam tot civilen prijs te become, maer mocht niet publijcq gecocht werden; sijn E. bleeff verrouwen, zoo de Javaenen uijt Ligor gestut wierden, in Siam off Ligor selfs veel van dat minerael sou te genaecken sijn.

Den ondercoopman Hoogenhoeck had noch 256 picol thin uijt Patanij tot 34 r^a in spetie de bhaer incoops gebracht en hoewel den prijs hoogh was, zoo wiert sijn doen niettemin bij d'heer van Vlieth gepresen, als sijnde de Javanen gepraevenieert.

Den coningh ende grooten aldaer wenschten ernstelijck om de restabilatie van een comptoir, gaven voor jaerlijcx 800 a 1000 bharen peper ende 6 a 800 d^o thin aen de Comp^{ie} alleen souden willen leveren, maer d'heer gouverneur zulk overdacht hebbende, vont het alsnoch t'ongeraden, want zijde sijn E. 't was te teeren spruijt ende den handel van te geringen consideratie. Bij 't vast stellen van de comptoiren wierden de coningen trots ende onlijdelijck, hun verkeert imagerende, d'Comp^{ie} haer lant niet can derven, dienvolgens de dienaers gehouden waren smaat en hoon in te croppen. Besijden dien sochten se daerdoor hunne coopmanschappen tot de hoogste maret te doen climmen, want sijn E. meende, hadden d'onse nevens de Chinesen, Cambodjars ende Siammers in Patanij geweest, den peper zou van 32 tot 36 r^a gesteijgert hebben.

De Majij^t en datos voornoemt hadden den gouverneur geschreven en hem g'adviseert dat de drie belooffde jaren tholsvrijheijt g'expireert waren, 't welk sijn E. susteneerde noch een jaer most continueren volgens d'inhout des vorstinnens brieff anno 1642 van daer gebracht, invoegen de groote niet rekende 't jaer dat aldaer als gesant geweest en de vrede getroffen had.

Meer gedachten Hogenhoeck had oock over de sware te geven thollen gedoleert, doch van de datos in antwoorde become de Comp^{ie} bij continuatie des handels vooreerst noch wel eenige preeminientien genieten zouw.

't Wedergeschenek des conings waren 6 slechte damasten, vercocht tot 36 rⁿ, dat van de grooten besaer en de bandara elx twee potten salpeter, en beijde de Comp^{ie} goet gedaen. Oija Sangora seijde dat niet hij maer rⁿdje Inderpercassa de 314½ realen schuldigh was, doch die echter uijt insicht betaelt had. Den ondercoopman Paulus Huijshouwer was om 't inmanen der schulden derwaerts geweest, die relateerde gemelten Oija sijn volck besich hielt in sterckten te maecken ende canongieten, alsoo met de nabuijren in oorlogh was, hebbende weijnigh peupel, maer reeds diverse huijsgesinnen t'zijner devotie gebracht, sulx door dat obstacul geen thin gegraven, noch peper geplant wiert, ende sich voor eerst weijnich apparentie tot die negotie verthoonde.

Ten zelvigen dage verscheen den Armenier Jan Faron uijt Atchin, verhaelde de besettingh van Perach daer qualijck genomen en seven galeijen toegerust wierden om het schip te verdrijven.

De stroperijen der moetwillige Manicabers selfs onder de stadt continueert noch. Wierden gestadich vervolgt, maer niet g'attrappeert, den gouverneur was personel wel twee mijlen int bosch op hun uijt geweest, doch al te vergeeffs. Had oock den secretaris Jan Truijtmans op sijn aenhoudend versoeck met 22 Nederlanders, 14 Malaxsen ende 4 soldaten uijtgesonden, die een grooten troep buffels, item daerbij als hoeders 20 a 30 Manicabers vernomen ende twee menschen gevelt hadde, maer door het tijdich ontdecken waren de resterende gevluht ende de hoornbeesten verstroijt. d'H^r van Vlieth prijst Truijtmans beleijt, ende seght indien den schoon staenden padij dier booswichten conde vernieticht worden, haer seer verstelt souden vinden, tot welckers toegangh gemelten Truijtmans een effen passagie wel vier mijlen opwaerts, reijkende aen Pancalanh Nanningh, gevonden had, van waer men voorts in 1½ dach tot Rombou, Nanningh, etcⁿ, comen can. Zijn E. inclineerde seer die brutale ende verwoede te straffen, maer 't had alsins aen macht ontbroken, echter diende 't selve in dese maent (als sijnde den besten rijstijt) ondernomen, dewijle doch den Johorit zulx noijt souw bestaen, maer integendeel de moetwil met sijn kennis bij der hant genomen was ende noch dagelijx gepleeght wierde. Wijders claeghe wederom over Sourijs faliciteijt, waerdoor Malacca's reputatie merckelijck gekrenckt en den Johorsen hooghmoet g'augmenteert was.

De chaloup uijt de cruijssende vloot onder ende langs Sumatra gesonden had een vaertuijgh uijt Dellij met rijs ontmoet, vijf Palimbangers warender uijt gevluht, achterlatende 1½ last rijs. Deselve hadden pas van den oppercoopman Adriaen van Liesvelt, geteeckent anno voorleden op Bencalis, vandaer buijten licentie vorder nae Atchin gelopen, hun praeuw ende goedren vercocht, mitsgaders met d'aengeslagen anachoda over Dellij nae Bencalis gekeert. 't Pascedul quam herwaerts om bij rijsende onlust in Palimbangh verthoont te connen werden; de prauw was in zee vergaen. Item d'anachoda uijt Siaca deselve nevens sijn slaeff in de kettingh gekloncken, ten aensien Malacca sonder pas verbij gegaen en in Atchin geweest hadden.

De cranckebesoeckers Dirck Jacobsen ende Lubbert Gerbrantsen waren niet veel besonders. Dirck Jacobsen had den predicant Johannes Loosvelt met de vorigen kerckeraet van ontrouw int administreren der armenmiddelen gesuspecteert, ende was daerover aen boort gesonden. Item gemelten Loosvelt van hartseer in kranckheijt vervallen, doch weder aen de beterhant geraeckt, welckers tijt stont t'expireren, versocht dierhalven sijn verlossingh om 't aenstaende jaer nae 't vaderlant te keeren en d'heer van Vlieth wenschte bij sijn vertreck een ander leeraer.

S^r van Gent had van Augusti tot ult^o October balance op de negotieboecken getrocken ende bevonden den rechten debet van den oppercoopman Snoecq te wesen r^a 169 $\frac{7}{8}$, die 't zijner ontlastingh in facture brenght. d'Heer van Vlieth laudeerde andermael van Gents wackerheijt ende zejde van Gistelen om kennis te become van alles informeerde. Item verhoopte dat al de twisten ende oneenicheden nu uijt Malacca geweert waren.

Den schroom die de Chinesen hadden voor 't invoeren der hooftgelden bleeff noch continueren en deder veel verlopen, waeronder eenige Comp^s debiteurs. Sijn E. souw de gracht om de stadt aenbesteden ende int labour sijnde, 't hoofgelt invoeren ende vorderen.

Comp^s thuijn aen Banda Malacca ende noch een stukken lants tusschen de punten Victoria ende Aemilia waren verhuijt voor 15 r^a per maent om gout te soecken, de cruijkelder opt curas off de punt Fredrick Henrick is mede voltrocken, den gouverneur nam voor noch een op de punt Wilhelmus te maecken ende dan souden der drie wesen.

In Malacca haddet in ses weecken niet geregent, de droge oostenwint blies de vuijle dampen uijt de moerassen over de stadt, die sware lucht, groote benanthheijt en veel siecken causeerde, gelijk reeds 46 personen int hospitaal ende 9 ten huijse van den timmerman ter coije lagen; 't garnisoen bestont uijt 352 coppen, daeronder voorsejde en noch 35 impotente waren. Elf menschen haddet sedert voorleden maent affgeleijt, waerin begrepen twee sergianten, welckers plaetsen met andere gesuppleert bleven; d'heer van Vlieth ende vordere officieren vonden hun dispoost, uijtgesondert van Gistelen die met een heete coorts aengetast was.

Met groot verlangen sach sijn E. d'antwoord op sijn missive en 't voorstel van 6 October te gemoet, had verhoopt deselve voor 't uijtgaen der moessims te become, maer bemerckende het verloop des tijts nam gedult. Finalijck recommandeerde den herwaerts gecomen schipper Jacob Jansen van Coppenhage, die costij equipagemeester ende hooft over de cruijssers geweest was, d'heer van Vlieth sejde in hem meer bequaemheijt woonde, als uijtterlijk scheen. Soo quamen oock de dubbele scheepsboecken van de jachten Vos, Lieffde ende Anthonio met de reeckeningen der overledenen.

Adij 30 Januarij Anno 1645 met de verschijningh vant schip Egmont,

ende de fluijt Berekhout, gewert haer Ed. een missive van den vice gouverneur Jeremias van Vlieth 14 stantij uijt Malacca geschreven, begrijpende substantive dat nae 't vertreck van Anthonio 22 voorleden maents van Tajouan costij aengecomen, en den 22^{en} nae d'Indise cust vertrocken was 't schip de Vreede, waerin sijn E. gescheept had 100 bharen thin, op insichte goede quantiteijt van dat minerael buijten expectatie versamelt, en Saratte sonder prejuditie van Choro-mandel met voorschreven partij gedient con werden. Soo was oock den 4^{en} deser gearriveert 't fluijtschip de Noortsterre, daeruijt de smeeekolen voor de cust, midts de volte des ruijms gelicht ende in plaets 133.146 m thin gecargeert waren, monterende f 40763.14.7, waermede den 9^{en} over Oedjangh Salangh om 't gereet leggende minerael in te nemen ende van daer voorts nae Coromandel te zeijlen genavigeert was.

Op 30^{en} passado quam d'Engelse fluijt de Hinde van Macao ende 't jacht het Zeepaert uijt Manilha. d'Opperhooffden deselver belooffden op gedane waerschouwingh ter reede te verschijnen, doch waren 's morgens met 't aenvangen des daeghs wel twee mijlen bij noorden Malacca vernomen, dies de cruijssers advertentie gedaen, en d'Engelse genoegh met geweld terughgebracht wierden. Zij presenteerden hun met eede te purgeren dat noch Portugesen noch Castilianen in hadden. Nae scherp ondersoeck was verstaen de Hinde 100 schuijten Chinees gout a 10 taijl ijder ende 400 canassers porceleijn als andere clenicheden, item 't Zeepaert 40.000 r contant ende weijnich sappanhout beladen hadt. In Macao waren se van de Portugesen ende Chinesen niet al te wel bejegent.

Manilha scheen hem beter te smaecken, alwaer twee coopluijden tot benefiet harer goederen ende onderhout van vrientschap gelaten hadden.

Brieven van den oppercoopman David Walravens ende resident Cartel meldeden dat den Quedar sich sieck geveijnst, ende des gouverneurs briefff door sijnen broeder had willen aanvaerden laten, 't gunt Walraven refuseerde ende nae Salang vertrocken was. Thin noch peper wasser in voorraet; van d'uijstaende schulden, sonderlijk van den Radje niets te become. Den resident Cartel de betalingh vorderende, wird impertinent bejegent, want sij ons gaern van daer sagen, om den Moorsen toevoer te hebben. Vijff packen cleden waren jegens peper a 24 realen de bhaer getrocqueert, te ontfangen op Walravens retour; Cartel begroote de partij op 60 a 80 bhaer.

Des conings schip was geruijmen tijt met vele cleden van Cormandel g'arriveert, de coopluijden vant selve waren seer gevexeert want nadat hun alvoren 7 percent voor vracht was affgetrocken, zoo wierde noch verboden geene cleden te vercopen, op pene van verbeurte derselver ende arbitrale correctie. De best getrockene had radje aengeslagen, tot 40 percent advance, doch sich de gestolene slaven ende cleden op de cust niet aengetrocken.

Seecker Chinees in Queda gecomen, had 't puijck sijner goederen den coningh verkocht, en naderhant jegens reden 30 percent moeten verminderen en

langewijl geen betalingh connen becomen. Echter was hem finalijk 5 bhaer thin a 40 realen ijder toegestaen, waarover Cartel uijt crachte des contracts te vergeeffs gedoleert hadde.

Den Siamsen coningh had sijn beelt nae Queda gesonden, om daervoor bij dien radje en de grooten tweemael daeghs reverentie te doen, den Quedar wird anderwerff in Siam ontboden, ende hem om van sijne voorgegeven sieckte te cureren een doctor medicus toegeschickt, anders most de twee ontste broeders senden ende bij weijgeringh van beijde souw voor vijant verclaert worden. Die in Queda waren over voorschreven besendingh vrij beducht, eenige vreesden 't refus onser missive en 't violeren des contracts, de quade betalingh en 't langhduijrigh vejnsen van conings sieckte dangereus gevolch nemen souw. Gemelten radje was voornemens andermael een pas voor sijn schip naer Choromandel te vorderen, doch sou hem sulx bij den h^r gouverneur ontseijt ende herwaerts gerenvoijeert werden. Sijn E. gevoelde men op middelen behoorde te dencken, waardoor Comp^e eere ende nut in Malacca gerecupereert wierd.

Uijt Rombou ende Nanningh waren drie gerooffde slaven ontvlucht ende terughgekeert. Rapporteerden die booswichten gebreck van cruijt, zout ende paddij hadden ende bijnae desperaet wierden. Om rooff van Malacca te halen, gaven voor twee geharde Javanen ende 40 Manicabers te hebben, daer hun op vertrouwde. De gemeente inclineerden tot verwoetheijt en de hoofden tot vrede. Truijtmans verschijningh had hun verbaest, hielden goede wacht ende dreijghden Malaccas voorsteden aen brant te steecken.

d'Heer van Vlieth had oversulx als ten aensien van de effene droge wegen en den padijtijt in deliberatie genomen, om met 200 blancke coppen ende niet min Malaccesen, 4 elephanten, 4 paerden ende 4 prince stuckjens de quaetwillige te gaen bestoocken, maer geduijrend de raedsplegingh verschenen twee brieffdragers uijt Johor, met welck dien coningh liet weten, dat conform 't beslotene met Sourij gesanten nae Moar en Pahangh geschickt waren. Sijn E. meende den Johorit ons maer van de goede occasie op de moetwillige socht te diverteren, echter was om denzelven geen reden te geven ende meer fundament te krijgen den optocht gestaect. De brieffdragers wisten daerbuijten niet te seggen, hadden haer vertreck gevoordert ende g'obtineert.

Een Atchinder uijt Moar comende, relateerde dat aldaer op seeckeren hoeck alwaer de riviere scheijt, het eene na Pahan en 't ander deel op Rombou streckt, een fort gemaect ende d'inwoonders verboden wierd, met hun vaertuijgen naer Malacca te keeren, uijt vrees d'onse daervan advertentie becomen souden, waeruijt soowel gedachten Atchinder als d'heer van Vlieth colligeerde, den Johorit meer inclineerde de massacreurs te protegeren dan te straffen.

Den Moorsen stierman van 't Guserats schip bij van Gent aengehaelt, was oock uijt Johor gekeert, soo gesecht wiert om d'anachoda derwaerts te locken, want den coningh souw gesecht hebben laet ons Mooren met Mooren ende

geen Christenen handelen. Welcke Mooren als die van Tranequebare, Comp^a cledenhandel zeer bedorven, sulx den winckelier die maentlijk besijden 't verstreckte aent garnisoen de cas noch stijffde nu contanten quam te trecken.

Van d'uijtsaende schulden quam noch weijnich in. De troublen der boose Manicabers maeckten d'inhabitanten omsichtigh ende de cleene negotie vrij slapper, in voegen geen gelt vernomen wird. Sijn E. meende de geprojecteerde gracht bij der hant te nemen ende de penningen door arbeit in te trecken; anders wist geen raedt de Comp^{ie} aen 't hare te helpen. 't Jacht de Liefde souw in corten om vertimmert te werden volgen; daer bleven noch de Vos en Cleen Rensburch, item 't fluijtschip de Wolff met twee welgemande chaloupen, waermede het vaerwater genoeg beseth ende schipper Mendonck als hooft in plaets van den oppercoopman Schouten gestelt bleeff. Den Wolff con tot den handel van Patanij tijdigh g'employeert worden, om den peper alleen te krijgen, waerop ordre verwacht wiert.

Uijt de schepen Egmont en Berckhout waren 4000 st buscruijt, een aem olij van olijven, een aem clappus d^e, eenige amunitie van oorloge ende andere scheepsbehoefden gelicht, waervoor 't generael gecrediteert was.

d'Ongetemperde drooghte met schrale Noortooste winden, item de sieckte ende sterfte continueerde noch soowel onder de slaven als andere. De matrosen op de schepen waren oock niet vrij ende 't zedert de laetste besendingh van Antonio 8 personen gestorven. Den predicant Loosvelt was redelijk gereconvaliseert, maer con beswaerlijk tot vorige cracht geraecken, God wil hun alle met gesontheit begenadigen. Gerrit Pietersen, bottelier, was van sonde jegens de natuij overtuijght ende mitsdien in zee ter doot gebracht, de Heere wil 't Christendom van sulcken grouwel bewaren.

Adij 7 Meert comt van Malacca 't jacht de Liefde. Den inhoud des brieffs van den gouverneur vervath gemelte jacht nodigh vertimmert diende, beseijlt en vlot gaende was, dat 't selve nevens andere soodanige tijdelijk te gemoet sagh, also Cleijn Reijnsburch slecht beviel ende den Vos en Wolff dan eenigh resteerde, waervan de laetste soo geen contrarij ordre bequam, int begin des Suijder moessims met den oppercoopman Schouten naer Patanij etc^a meende te senden. De cruijkelder op de punt Wilhelmus was voltoijt met twee verwulften, op Ernestus dienden der noch een, die met cleene costen can voltrocken worden.

De chaloup de Goede Hoop was tot advertentie van 't fluijtschip den Engel voor Perahs rivier gesonden, dat wel op hoede en slachvaerdich sou sijn jegens d'aencomst en overval der Atchinse geleijen; sijn E. verwachtete diesaengaende nader ordre.

Op 26 Januarij verschenen twee gesanten uijt Queda met een brief van den coningh en veracht geschenck van 6 stux slechte negros cleden, waerbij versocht een nieuw pas om sijn schip nae Bengale te senden. De gesanten wierden wel onthaelt, 't versoeck ontseijt ende herwaerts gewesen.

Cort bevorens was oock een prauw met diverse sorteringe cleden uijt Queda nae Johor tenderende aengekomen. De gerechtigheijt daervan monteerde 226 rⁿ. d'Anachoda meende tholvrij te blijven ten opsichte d'onse in Queda exempt waren, maer geconsidereert de vexatien die wij aldaer subject sijn, was hem betalingh gevordert, welck op sijn retour uit Johor bij tegenwoordigh gebreck van contant voldoen zouw. Comp^s negotie stont in Queda nae het schrijven van Cartel vrij slecht, niettegenstaende 't groot capitael en veel uijtstaende schulden. Thin wasser niet voorhanden, eenelijck meende op Walravens verschijningh 60 a 80 bhaer peper à 24 rⁿ ijder gereet te hebben.

Van Siam waren andermael gesanten, neffens een medicus in dat rijk gesonden, met eenen brieff op goud gesneden, en daerin des Majjt^s tronie gegraveert. Den Quedar en al de grooten hadden daervoor drie dagen reverentie met groot ontsach gedaen, en schenen den Siammer seer te vresen. Radje had sijn verblijf door gifte g'obtimeerd, maer de twee broeders, nevens 200 Maleijers mosten nae Siam vertrecken.

Op Radjes versoeck waren d'elephantvangers gelargeert, soo ten insien die luijden bujten hoop bleven eenige elephanten meer te become door de Rombouse troublen, als om de Quedar geen oorsaeck van misnoegen te geven, en meende sijn E. dat bij getroffen vrede met die van Rombou ende Nanningh beter occasie tot de vanght verthonen, mitsgaders van 't een off 't ander quartier wel bequame herpiers te become souden sijn.

Met den Moortsen stierman uijt Johor gecomen, had d'heer van Vlieth dien coningh geschreven verstaen te hebben sijn Hoogh^d d'orangeaijs naer Pahan en Moar gelargeert hadde, ende dat op sijn versoeck d'aengebrachte goederen van Chillij Bongsoe souden tolvrij wesen.

Malaxse inwoonders comende uijt Moar confirmeerden dat orangcaija Serij Pardanne aldaer aen de riviere Sagamat de voren verhaelde sterckte bouwende was, leggende op een driesprongh. Gemelten orangcaija gaff voor deselve tot benouwingh van de Rombouwers ende om hare vlucht nae Pahan te verhinderen diende, doch onse inhabitanten en mochten se niet genaecken, wierden gesuspecteert, nae Malaccas constitutie, garnisoen, vivres en schepen, item gevraecht waerom de moetwillige niet gingen straffen dewijl 't nu tijt was en haren padij opt velt stont, 't gunt bij ons maer niet bij haer gedaen most werden.

In Calangh ende Pahangh (zoo de geruchten meldede) wierden oock sterckten gemaect, onse onderdanen hadden in Moar somtijts Rombouwers vernomen om nootdruft te coopen en van daer nae Bencalis te vertrecken, invoegen 't voorgeven des Johorits gefingeert was van de moorders te willen straffen. Niet min waren d'uijststroijnselen bij hem gedaen, dat de coningin van Atchin sou trachten Johor te bestrijden, onder welck pretext sijn macht van alle canten introck, menende sich alsoo naderhant op incidenten te excuseren, waerom den gouverneur gevoelde den Johorit soo cleen behoorde gemaect te werden, dat

jaerlijx homage op Batavia ende verder omleggende grooten in Malacca quamen doen, mitsgaders hare nootwendigheijt van daer te halen, sonder 't welck sijn E. geen middel sach tot respiratie van die stadts oude reputatie, als oock om die sware lasten te boven te comen.

Mede dacht hem de Mooren groot affkeer van de Christenen hadden, alsoo se liever haer gerieff van cleden in Perah, Queda en Dellij, als in Malacca sochten, ijder van hun scheen op den Johorit te sien, die onse wapenen mos smaecken, souw men de rest in ontsach houden.

Door der Mooren negotie stont Comp^s cledenhandel meest stil, die van Tranquebare hadden hare goederen ten principale verthiert, bedragende 19.000 realen ende daervan thiende hooren te betalen, maer anno 43 was op de publicatie van den trefves d'eerstcomende Moorsche coopluijden een derde vrijheijt in den thol toegeseijt ende hun oversulcx niet meer als 1280 r^a affgevordert. De Guseratse cleden wilden soo wel niet van de hant als de Choromandelse en souden oock minder proffijt geven.

Op 't voordragen van den oppercoopman Henrick van Gent, had d'heer van Vlieth met de Lieffde nae Jambij gesonden 15705 stux porceleijnen, 1880 stux ijsere pannen ende 1003 stux Javaense cleden, monterende tsamen f 4338.10.2, die costij niet aen den man wilden; soo stonden oock veel verouderde wapenen herwaerts te comen, mede quamen de balancen van ultimo December ende Januarij en waren alle differenten vereffent.

Bij de boecken bleecken 84 stux runderbeesten meer als in effecte te sijn, die alle door den oppercoopman Direk Snoecq versuijmt waren aff te schrijven, sijnde daervan 33 aen d'h^r Carons vlote verstreckt ende niet in d'oncost-reekeningh gebracht; de resterende waren costij geconsumeert ende gestorven.

In de magasijnen waren 35 vaten vleesch ende speck, item 8½ amen olij van oljven meer bevonden als de boecken dicteerden, bedragende à 80 gl. ijder f 3565, waervoor 't generael gecrediteert blijft. Op de rijs quam 46 lasten te cort, van den honingh had s^r Snoecq mee gemaect, ende 't sijnen huijse laten bederven. 1¼ legger wijn was opt aenwesen van den h^r Caron als bij de gaende ende comende vrunden geconsumeert, ende gelijk voren door gemelten Snoecq genegligeert te boecken. Van den rantsoen arracq manqueerden 16 leggers, daervan 12 bij Snoecq op winst en verlies waren affgeschreven. Van de resterende wist den dispencier Levendich geen reden te geven, d'heer van Vlieth meende 't abuijs van de 12 leggers ontstaen was dat Notchin nae 't leveren des arracx de brieffkens eenigen tijt onder hem had gehouden, soodat seijt sijn E. het te cort comende f 723.15.1 meer als het overige quam te belopen, doch indien alles behoorlijk geboekst ende niet versloft waer geweest souden f 1363.4.7 overgecomen sijn.

Naervolgende provisien bleven noch bij 't comptoir resteren, te weten:

169 lasten rijs

132 d^o padij

18	d°	tarwe
12	d°	bonen
4 $\frac{3}{4}$	d°	sout
36 $\frac{3}{4}$	vaten	vleesch
26 $\frac{3}{4}$	d°	speck
13	d°	Hollantse boter
49 $\frac{5}{2}$	leggers	rantsoen arracq
17 $\frac{1}{2}$	d°	Spaense wijn
2 $\frac{3}{4}$	d°	azijn
11	amen	olij van olijven
116	potten	clappus olie
1	picol	wasch

Ende alsoo den Mr. timmerman lang over sijnen tijt had gedient ende hem tot vertreck 't eenemael genegen thoonde, versocht sijn E. den cranckbesoecker Cornelis Outermans, die voor een goet timmerman, metser ende fabriecq vermaert was, maer wenschten sijn vrouw om haer ongenegentheijt hier mocht blijven. Wijders eijschende eenige wel levende ambachtslieden, als timmerluijden, metsers, een block ende een wielmaker. Item een groffsmith, slootemaecker, twee roer ende een lademaker, een swaertveger, mitsgaders 13.000 r^a contant, daeronder 4 in spetie ende een [in] copere munte, 6 hoet smeeckolen alsoo de Taijouanse niet veel besonders sijn, ende oock haest consumeerde; om papier, pennen en inctstoff viel seer verlegen, s^r Snoecq had se menighmael versuijmt te lichten. Sijn E. vorderde geen rijs, padij, noch terwe, bonen, swarte off witte snijcker, nochte arack, per de Haen was cleden eijsch van Choromandel gedaen en de verdere generale petitie largo gestelt, sont oock een catalogus ende versocht goede medicamenten.

De sieckte grasseerde noch dapper ende waren 't sedert de laetste advijsen 14 personen overleden, veel vrije Javaense metsers ende slaven vielen oock in.

Adij 16 d° arriveert 't fluijtschip d'Eendracht. Den brief van d'heer van Vlieth gedateerd 2 deser melt hoe gemelte fluijt 13 passado uijt Bengale in Malacca had aengebracht 24.233 ₧ Singelij olije, 16.454 ₧ boter, 191.302 ₧ terw ende 319.300 ₧ rijs, bedragende 't samen f7047.14.4, op welken rijs int naermeten 7 lasten 210 ₧, item van de terwe 2 last 1900 ₧ te cort bevonden, 't gunt meende op soo merckelijcken partije redelijk was. Voorschreven maintementos waren Malacca seer dienstich ende proffijtelijk, d'olie had reeds int venten van eenige potten 1 $\frac{1}{2}$ cent gerendeert, de boter souw sijn man wel vinden, van de tarw dacht sijn E. broot voort garnisoen te laten backen ende den rijs om de watersucht (die costij vrij grasseert) te excuseren.

d'Oppерcoopluijden Jacob Junius en Martinus de Vroede adviseren uijt Bengale d'aengebrachte elephanten niet vercocht waren, nae deselve was oock g een vragen. Den prince had dien handel gemonopoliseert, waerom de coopluijden

goet docht geen dier beesten meer dienden gesonden om der Mooren trots te wederstaen.

In Malacca waren noch 6 elephanten eenliĳek behouden, om daarmede andere te vangen, doch in een jaer tijts niet meer als twee becomen, ende voor uijt bosch quamen gestorven, sulx de herpiers aen de verdere vangst wanhoopten ende sijn E. genegen was die beesten bij occasie te versenden, temeer alsoo se veel consumeerden, 't welck seijde met 't schip dat in April off Meij nae Coromandel vertrock con geschieden. Had se oock bedecktelijck de aldaer wesende Mooren doen vejlen, maer sij waren niet gretich geweest.

Een Malax inwoonder comende uijt Johor refereerde aldaer gerucht wiert, dat Padueca Sirij Maradja nae Moar souw gaen om de Rombouers te straffen.

Seecker vrijburger uijt Dellij keerende, verhaelde dat de gesanten thuijs comende getracht hadden den panglima met veel onwaerheden t' abuseren, doch hun schalckheijt ontdeekt sijnde, wierden van de baleije gestoten en nae verdienst gestraft; 't rijs gewasch was daer wel geslaeght ende redelijx coops, maer den toevoer der elden uijt Atchin abundant en tot slechten prijs.

De Tranquebaerse Moren stonden op haer vertreck, soudē een cargasoen van 10519 r^a vervoeren, bestaende uijt 455 r^a swaerte gout, 410 r^a in spetie, 32 picol poeijer suijcker, 32 $\frac{1}{4}$ picol sandel, 102 picol thin, 8 $\frac{1}{2}$ d^o radix China, een picol ongetwernde zijde, 16 d^o aluijn, 2 d^o candij suijcker, 50 cattij benjuin, 50 cattij oudt coper, 1 d^o campher baros, 3 p. Chinese stuckwercken ende thien spiegels met vergulde lijsten.

't Goudt hadden se vrij graegh tot 16 r^a den reael swaerte opgecocht en was niet boven de 12 waert, het thin a 50 en 55 r^a de bhaer. Van voorschreven goederen was hun 10 percento voor uijtgaen gevordert, daer dapper tegen geweest, allegerende d'eerste verschenen waren. Hadden van 't gout 2 ende de rest 4 $\frac{1}{2}$ percento als ten tijde van de Portugesen gepresenteert te betalen, doch wierd verstaen 10 te nemen, dewijle Comp^s handel nadeeligh waren. Capⁿ Pero Fernandes tendeerde oock met sijn fregat derwaerts.

Onaengesien de sware heffingen stonden gedachte Mooren echter te retourneren, d'heer van Vliet gevoelde men deselve van daer behoorden te weeren, off door hooge thollen op te leggen den lust vant wederkeeren te benemen. 't Was seijde sijn E. wel soo dat eerstmael een ijder int vriendelijck had genodicht, dan sulx geschiede ten opsicht van den Portugesen trefves en Johorsen vrede die nu bejde mislukten.

Met die van Guseratte moest men na des gouverneurs opinie dissimuleren om onse comptoiren aldaer geen beswaernis noch onheijl toe te brengen, en bleeff noch voornemens de Wolff in Patanij en Siam te senden, ten ware hem anders g'ordonneert wierd; Reijnsburch was gantsch aff, 't sou in 't laetste des moussons volgen.

Den oppercoopman Valerius van Gistelen wird gesecht van goede appa-

rentie te wesen, waarbij de Comp^{ie} een goet dienaar te verwachten had. S^r van Gent deed oock debvoir tot het inmanen der schulden maer bequam weijnich. Den oppercoopman Schouten was in plaets van Sr Walraven tot fabriek gestelt en thoonde hem vigilant, de resterende dienaers bleven alle in hun plicht.

De heete coortsen en siekten continueerden even heftich, 't sedert 't laetste schrijvens waren 10 personen gestorven. 't Garnisoen was 325 coppen sterck, daeronder 24 siecken ende 35 impotenten, doende tocht noch wacht; besijden dien lagen oock sieck 33 soo ambachtslieden als matrosen, waervan eenige herwaerts quamen, die costij niet genesen condon werden. Om inctstoff, papier ende pennen was grootelijcx benodicht.

Adij 6 Majj paresseert 't jacht Oudewater ter reede met een cargasoen monterende f 19340.10.7, bestaende meest uijt 58220½ ^{ss} gesuijverden thin, ende 5790 ^{ss} peper, item de voorgeseijde wapenen, mitsgaders een ontstelt uijrwerck ende drie dommekrachten. d'Heer van Vlieth adviseert bij den zijnen gedateert 28 Maert 't resterend uijrwerck costij door den roest vergaen ende t'eenemael onbruikbaar was, versocht dierhalven 't overgesonden nevens de dommekrachten (des doenelijk sijnde) gerepareert, en met d'eerste occasie wederom derwaerts mochten gesonden werden.

Voor Japan volgens de petitie van d'heer Caron quamen 9 cattij sasavan a 1 r^a ijder in een casken met dien naem geteeckent. Bealij, wird genaemt belijlij, was daer niet maer in Macassar te become. Johorse cuijt viel alleenlijck in Bencalis, onse inhabitanten daer comende waren groote vexatien onderworpen, over sulex had tot noch geen connen genaecken.

Op 13 Meert quam 't fluijtschip den Engel van Perahs besettingh. d' Opperhooffden relateerde weijnigh gepasseert, eenlijck seker jonck met 24 Atchinders en 55 bharen thin de rivier affgecomen en volgens 't seggen van den anachoda voornemens was na Atchin off Dellij te vertrecken, ende noch een ander coninghs vaertuijgh reeds inhebbende 100 gelijcke baren van dat minerael, te volgen stont.

Dat oock bespeurt hadden 2 conings bintangs uijt Queda met 23 bharen thin in Perach jegens cleden verhandelt, welcker scheepsvolk verclaerde, de Cambodjars uijt vrees haer vaertuijgh vercocht, verlopen ende maer drie a vier resterende waren.

Den 23^{en} des voorschreven maents was geseijde fluijt wederom gekeert en meende sijn E. die besettingh tot naerder ordre te continueren, d'overheden bleven met nodige instructie versien, en onder andere poincten gerecommandeert de vaertuijgen costij tenderende te largeren, want op 11 ende 15 geseijde maents waren van daer twee prauwen met 17 bharen thin gecomen, die bevorens geduijrend de besluijtingh niet derffde verschijnen, gelijck oock noch andere met goede quantiteit van dat minerael in vrese wierden gehouden, doch dubiterende aen de seeckerheijt hunner intentie, soudon d'anachoda off principale met de chaloup de Hoop (tot dien eijnde met geseijlt) opsenden.

16 Maert keerde 'tjacht de Macreel met den oppercoopman Walraven van de thinquartieren. Zijn raport en verrichten bestont voornamelijk daerin: 28 Januarij was de Noortstar voor Oedjangh Salangh g'arriveert, had daerin 25757 ₧ thin gescheept, costende f 5477.1.10, en de fluijt alsoo zijn ladingh ten overvloed becomen. Item beseijden dien noch 44704½ ₧ costij aengebracht.

Op sijn aboard in Salangh stont de negotie slecht, d'assistenten Leo Rosens ende Jan Hardemans hadden groote uijtsettingh van cleden aen geringe luijden gedaen, en was daarvan weijnich te verwachten. Oock waren veel cleden van de witte mieren doorgegeten ende bij d'assistenten Jacob van Asch ende Daniel Bosch verbrant, bedragende f 726.4.13, het welck op winst ende verlies affgeschreven hadden, verthonende t' hunner ontlastingh een favorable attestatie bij d'ander supposten des comptoirs verleent, verclarende hoe gemelten Asch ende Bosch negen dagen voor 't vernomen ongeval de packhuijsen hadden gesuijvert ende de cleden in goenij wel verseeckert; maer uijt haer gehouden dachregister bleeck contrarij en dat zij lieden in drie weecken binnen de magasijnen niet geweest waren. Den gouverneur souw hun provisionel debiteren ende door den officier in rechte doen betreken.

Bij dat comptoir bleven noch veel beschadichde cleden resteren die geen behoorlijke prijs souden halen, de negotieboekjes waren ult^o September op 12/m. gesloten, de winsten beliepen f 8130.16.8, d'oncosten f 5787.7.2, rest suiijvere winst f 2343.9.6, de cleden met 50 percent gebeneficeert. De restanten monteerde f 30421.19.4, waeronder bevat f 15856.2.1, uijtstaende schulden, daer voorschreven assistenten Rosens en Hardemans oorsaek van waren, die derwegen oock door den fisco aengesproocken souden werden. Obbe Heres had transport van d'effecten ontvangen en meende d'heer van Vlieth dien borst voorsichtigher sou gaen als d'assistenten van Asch ende Bosch gedaen hadden. Geslachten van Asch quam op zijn transport te cort 737½ bitsen thin (¹) die in facture gebracht waren a 17 stuijvers per bits belopende f 625.17.8.

Uijt Salangh stont dit jaer minder thin als 't voorleden te verwachten, ende den aftreck der cleden niet veel te beschieten, alsoo 't eijlant door continuele schrapingh bedorven, d'inwoonders sorgeloos, oock veel vluchtich wierden, sustinerende Walraven oversulx dat voor September geen besendingh derwaerts gedaen diende. Ambregrijs noch peerlen waren niet te becomen, wierden voor den Siamsen coningh opgesocht, off achter de hant gehouden.

Van Vermeeren's schult was niet meer als 135 ₧ thin geint; geseijde Vermeeren had in Salangh een dochterken gewonnen oud drie jaren en tot onderhout vant kint 7 bhaer tin gelaten, versoeckende voor sijn doot het wicht te goede mochten komen, den gouverneur souw 't meijksen crediteren, uijt Salangh trecken en den thin doen vorderen.

De Johorse Saletters grasseerden dapper omtrent Salangh, 't voorleden jaer hadden se 24 zielen van 't eijlant gerooft ende niet weijnigh uijt Bangarij, oock

(1) „1 Bits thin is 4¼ ₧ Hollandts; in gelde 17 stuijvers” (*Munts Waardije van Indiën*, 20).

de Mabangers off paerlvisschers bij Poulo Mottia geslagen ende veel gevanckelijck wegh gevoert. De Salangers waren op die stropers vrij verbittert ende souden hun revengie soecken.

Den Salanghsen gouverneur was bij den coningh in Siam door een Ligorsen mandorijn voor de vierde mael ontboden om sijn onwilligheijt int opcomen als andere hem ten laste gebrachte faulten te verantwoorden.

In Ligor was een nieuwen gouverneur uijt Siam gecomen, die d'onderdanen in Trangh, Bangarij ende Salangh met pachtingh op de boomen ende veltvruchten seer plaeghde, waardoor veel volx verliep.

Den oppercoopman David Walraven had in Salangh een nieuwe wooningh doen bouwen, lanck 50, breed 30, de verdiepingh $7\frac{1}{2}$ ende 3 voeten van de aerde hoogh, de stijlen waren van durabel hout, de vloer en wanden door manquement van plancken met bamboesen bedeckt, waertoe wel plancken om Comp^e middelen te versekeren requireerden.

Dien gouverneur thoonde sich t' onswaerts genegen ende had den voordesen gesonden Siamsen brieff vertaelt, lujdende als volcht:

Copie brieff van den gouverneur Jangh Salangh aen d'heer
Jeremias van Vlieth.

Desen dient tot antwoord van UE. aengename missive mij van den capⁿ David Walravens toegesonden, waermet groot contentement genoten hebbe, dierhalven aen UE. ende hem alle rijckdommen in dese werelt ende zaligheijt in toecomende ben toewenschende.

UE. hebt mij gerecommandeert de Nederlandtse residenten alhier in achtinge te nemen, ende in alles behulpigh te wesen, 't welck betracht hebbe nae te comen, ende UE. residenten nae vermogen onderricht. Maer voordesen heeft Joris Vermeren zulx niet willen achten ende is met haer twee personen 's middachs in de negrij gecomen, waarvan een doot geslagen is. Naderhant is alhier den tommagon met UE. ordre verschenen, met den welcken gecontracteert hebbe, ende int geseijde contract sijn alle erreuren ende questien te niete gedaen, maer nu wert de novo in hervat dat UE. over de doot van d^o Nederlander wraecke wilt, ende eijst reeckenschap en reden van de nederslagh, waardoor dese niet ten vollen kan verantwoorden, maer ben voornemens 't zelve aen d'heer Generael te adverteren, ende sijn Ed. ordre daerop te verwachten, want hadde het zelve doordien 't contract met den tommagon gemaect al bujten gedachten gestelt, maer alsoo het nu weder erhaelt wert, ontstelt het mij seer, want eenelijck onder UE. schaduwe moet rusten en bevinden can UE. lieffde eenichsints t' mijwaerts, want sulx blijkt uijt UE. milde gift, sijnde een stuck root damast, 2 sarasses, ende een Japans comptoirken, 't welck in aller minne ende behoorlijke eere g'accepteert hebbe. Maer mij bedroeft dat d'overlangh geschiede ende affgedane erreuren weder hernieuwt worden, want Batavia, Malacca ende Jangh Salangh

door liefdde aen malcanderen gevest zijn. Voordesen heeft den capⁿ Orlando Tibolt twee rejsen hier geweest, dewelcke mij telkens alle eere ende liefdde bewees, ende mij versien met een musquet ende andere rareitjen, maer hebbe nu twee jaren in Ligor geresideert in welken tijd van UE. heel vergeten ben. Ende alsoo nu UE. capⁿ mij alle eere ende ick hem vrientschap bewesen hebbe, versoecke dat mij toecomen mach twee paradijsvogels ende twee paerlemoershoorns. Ick soude UE. met ijets raers tot bewijs van vruntschap gedencken, maer tegenwoordig seer ontbloomt ben, dierhalven excuseert mij en tot teecken van vrientschap sende UE. 10 p. thin ende een stuck ambregris.

Onderstont: Geschreven in 't jaer den Tijger adj op den laetste sondach der 7^e maent.

Een ander missive door gemelten Salanger met Sr Walraven aen den gouverneur van Vlieth geschreven, luyt aldus:

Desen brieff comt van onsen Pitchenethijesij Songh-eram Tjaeumessuangh Salangh aen d'h^r gouverneur Jeremias van Vlieth en wert met den oppercoopman David Walravens naer Malacca gesonden.

UE. brieff nevens de goude blom met 13 diamantjes met den oppercoopman David Walraven herwaerts gesonden, is ons ter hant gecomen.

Uijt gesejden brieff sien dat UE. andermael eijst den doot van Tamalbangh 't welck in ons vermogen niet en is. Voordesen heeft UE. den tommagon van Malacca met een brieff hier gesonden, de welcke mij versocht tot een contract te maecken ende heeft verscheijde articulen mij voorgehouden ende belooffde mij zoo deselve wilde inwilligen, soude noijt van die doot meer reppen, waerover ick hem alles hebbe toegestaen, ende een brieff doen schrijven ende tot bevestingh van dien mijn siap daerop gestelt, gelijk den tommagon mede heeft gedaen. Oock verstaen als dat onse schenckagie die voorleden jaer in handen van gemelte Walraven hebbe gesonden niet ontfangen en hebt, twelck mij verwondert, want sende noijt een brieff aen UE. ofte altijt een schenckagie daernevens, gelijk mede van UE. altijt ontfange. Ick hebbe UE. doenmaels 10 stux thin en 1 stux amber gesonden, en alles gemelte Walravens ter hant gestelt; hiernevens sende UE. een renosterhoorn ende een stuck ambergrijs; gelieftet in danck t'accepteren.

Sr Walraven meergemelt had den assistent Jan Hardemans van 15 tot 24 gulden onder een driejarich verbant in die qualité verbeterd en was op 't versoeck van den gouverneur in Bangarij met een capitael van 800 r^s verbleven. Gedachten gouverneur had Walraven het volgende contract verleent:

Contract door den gouverneur in Bangarij ende den oppercoopman David Walraven gemaect.

Deze naervolgende articulen hebbe ick Omoeckanghscheij Boerij Sij Sa Kon

Schacumochangh in Bangarij toegestaen aen den oppercoopman David Walraven, door ordre van d'Ed. H^r Gouverneur Generael Antonio van Diemen ende d'E. heer Jeremias van Vlieth, gouverneur in Malacca, gesonden tot visite van de thinquartieren ende aldaer leggende comptoiren, te weten:

Eerstelijck belove ick Omoehanghscheij Boerij Sijsakon, alle den thin hier jaerlijx vallende, alleen aan den alhier leggenden resident wegens de vereenighde Oost Indische Comp^{ie} te leveren.

Ten tweeden als hier eenige vaertuijgen van vreemde plaetsen aenlanden, 't selve den resident aen te dienen ende mijn inwoonders, als hier wonende coopluijden te verbieden geen cleden van deselve te mogen copen, ende soo eenige maintementos brochten ende deselve vercochten, als daer thin voor ontfangen hebben, sullen denselven thin aen de Comp^{ie} moeten leveren, midts dat men haer daervoor volgens prijs van dit lant sal voldoen met cleden ofte gelt, 't geen bij Comp^s logie soude wesen mogen.

Ten derden sullen geen inwoonders van hier eenigh thin mogen vervoeren 't zij onder wat pretext 't selve soude mogen wesen, op de navolgende pene, d'eerste reijse de helft van den thin verbeurt, de tweede mael alle den thin ende de prauw, de derde reijse prauw, thin ende alle goederen, mitsgaders den eijgenaer slaeff gemaect; te weten dat dese confiscatie sal sijn de helft voor den coningh ende d'ander helft voor de Comp^{ie}.

Ten vierden belooff ick mijn gouverno den groten thin voornoemt van Oedjangh Salangh nae te volgen als het eerste cargasoen cleeden hier arriveert.

Ten vijffden belooff ick des Comp^s volck 't zij int goede ofte quade mousson haer in alles behulpsaem te sijn, voor redelijcken loon haer volck te beschicken, om thin ofte cleden op ende aff te brengen.

Ten sesten sal ick belasten en bevelen dat alle de coopluijden ende inwoonders die eenige cleden van den resident alhier copen, deselve precijs op den gecochten tijt sullen betalen, sonder uijtwegen te soecken, ende zoo den resident daerover elachtich viel aen mij, sal deselve constringeren met rechte dat de Comp^{ie} voldaan wert.

Ten sevenden sal ick de alhier leggende Comp^s dienaers ende de logie soowel beschutten ende bevrijden als mijn eijgen hujs voor alle die gene die aen deselve eenige overlast souden trachten te doen.

Ten achtsten soo't gebeurde (dat God verhoede) eenige alhier leggende Nederlanders haer quamen te verlopen, met ijemant te dooden, quetsen, vrouwe-cracht ofte dieverije, sal ick deselve niet mogen rechten, maer verwachten het opperhoofd dat jaerlijx comt ende de misdadiger aen hem in handen leveren.

Alle bovenstaende articulen hebbe ick met mijne raden toegestaen, met vrije ende eijgen wille, sonder daerin eenigerleij wijse toe gedwongen te sijn, ende belove 't selve in alles van point tot point alsoo te achtervolgen ende na te comen. In teecken van 't selve heb dit met mijn eijgen merckteken gemerckt.

Onderstont: Desen eersten dach van Januarij A° 1445, in de negrij Concloeij in Bangarij.

d'Heer van Vlieth opinieerde in geval voorschreven contract onderhouden wert, dat men 't comptoir behoorden te restabileren, om de vreemde van daer te weren, te meer dewijl den gouverneur sulx selffs bij sijn briefcken versocht.

Nopende het verrichten in Queda, Sr David Walraven had des gouverneurs missive en geschenck op sijn aboard den radja behandicht, d'uijtsaende schulden en achterstalligen thin met doleance gevordert, en meende Walraven den coningh noijt souw betalen. Niet meer dan 13942 ₧ thin en 5940 ₧ peper was daer versamelt. Op Poulo Lada lach noch partije peper gereet, maer 't ontbrack aen vaertuijgh om deselve te halen, des den gouverneur 't jacht de Vos derwaerts ende nae Queda gesonden had, om die te bemachtigen ende radja, soo ijets quaets mochte voornemen, in meerder vrees ende ontsach te houden, gelijk oock daernevens op Walravens aenraden geschikt waren 300 roode ende 240 p. witte bethillis om in thin te versetten, off haestelijck te keeren.

Den resident Willem Cartel sustineerde datter weijnich beternis in den Quedasen handel te verwachten stont, soo langh de vreemdelingen 36 a 38 r^e voor de bhaer thin gaven, daer integendeel van de Comp^{ie} maer 31½ r^e bequamen, off radjes autoriteit most d'inwoonders daertoe brengen, doch meende ons soo gunstig niet was, te min alsoo hem g'affronteert vond, dat sijn prauw nae Johor gaende, thol affgenomen ende 't pas ontseijt was. Zijn hoogh^t gaff Cartel de schult van 't weijgeren en sou se herwaerts versoecken en dacht den gouverneur bij middeler tijt al den thin sou intrecken, om met sijn schip nae Bengale te senden. Bij refus vant pas achte raetsaem Comp^e effecten ende residenten van daer te lichten, off soudon d'onse wel een quaden tour spelen, alsoo radje op Cartel gebeten was; de conditionelle ontsejgingh tot de betalingh sijner schult soud' d'irritatie vergroten; soo 't hem toegestaen wiert bleeff den handel door sijn menighvuldigen toevoer op de Maleijtse cust te niet.

Diverse andere consideratien en swaerhoofdige speculatien meer moveerde d'heer van Vlieth op de Quedase constitutie, principael alsoo den Siammer hem die plaets aentrock, ende sonderlingh ter herten ginck, want seght sijn E. de continuatie aldaer zouw cleen voordeel en groot gevaar subject sijn, met 't opbreken soudon veel schulden achterblijven ende door 't sluijten van de rivieren, als het weeren van de vaertuijgen, sou men verscheijden tot irritatie verwecken, voornementlijk den Siammer gemelt, 't gunt ons dan in sijn rijk tot ongeval ende groot nadeel te redonderen stond.

Quedas negotieboekjens waren ult^o December op 16/m. gesloten, de winsten beliepen f 14447.5.3, op verlies was affgeschreven f 220.19.8, voor d'oncosten f 4163.13.9, soodat de winsten f 10063.12.2 suijver resteerden; de

restanten monteerden *f* 26603.12.3 met d'uijstaende schulden daerin begrepen belopende *f* 19952.0.9, waeronder radja *f* 4464.8.4 hadde.

Soo verscheen oock den 16 Maert uijt Arraccan 'tjacht Oudewater met 750 carra witten rijs, 2562 w wasch, 74 p. jonge slaven, daervan 2 op de reijse gestorven waren. S^r van den Helm had d'ongelden van d'elephant aen sijn E. in geschenck gesonden, item de slaven per de Snoecq ende Uijtgeest herwaerts geschickt in Malaccas facture gebracht t'samen ter somme van *f* 7130.8.—, maer d'heer van Vlieth had 't generael niet meer dan *f* 4859.— goet gedaen.

Gemelten van den Helm versocht de lijste der personen die met 'tjacht den Blijden Engel uijt Malacca naer Arracan vertrocken waren, ende alsoo sijn E. vermeende van hier een besendingh derwaerts als van costij te geschieden stond, soo sant de namen herwaerts, sijnde als volcht:

Nicolaes van der Graeff, van Delff, capⁿ vant aengeslagen jacht.

Arent Hendricksen, schipper.

Albert Gerritsen Geus, stierman.

Nicolaes Jacobsen Spoors, jongen.

Item vijff matrosen waren doenmaels van Rommerswael geleent ende op dat jacht gestelt, welckers namen hier op de scheepsboecken opgesocht condon worden:

Adam Gaspar.

Anthonio Ribero.

Ventura.

Mathias.

Augustinho, wesende vijff Malaxse inwoonders, doch de plaets off plaetsen haerer geboorte onbekent.

Eenen Joan Ribere, Malax inhabitant, comende uijt Assahan, relateerde dat omtrent die rivier bij hem verschenen was den Radja Biela, verhalende hoe Radja Pana (oock aen die kant wonende) een onser subjecten genaemt Jacinto Coreo met sijn volck vermoort ende de goederen gerooft had, mitsgaders dat Biela presenteerde ons Pana in handen te leveren, soo hem met 6 g'armeerde bintangs wilden secunderen.

d'Heer van Vlieth con dat voorstel alsnoch niet estimeren, ten waer alvoren kennis van Bielas gelegentheijt, naturel, ende 'tgepasseerde bequam. Biela was oock een vassael van den Johorit, en nae gerucht wird, waren int vaertuijgh van Coreo twee Maleijers uijt Moar geweest, ende deselve bij 't leven gebleven, daer van den eenen swager van capⁿ Itam sabander in Rombou was, waeruijt gepresumeert wird, geseijde Maleijers radja Pana tot de moort hadden geraden, in voegen sijn E. de Johorse adherenten van gelijcken aert te sijn taxeerde ende ongeraden docht, soodanigh exploiet zonder beter informatie van saecken t' ondernemen.

De Rombonwers hadden 't roven omtrent een maent gestaeckt, den gouverneur meende sulx uijt vrees voor straffe off de geduchte ruine hunner

radja geschiet was, maer bemerkende geen succes weerden stouter als te voren, ende hadden de stroperijen onder de vestingh hervat.

Den Johorit seijt zijn E. had de castijdingh niet int sin, simuleerde met ons, was oorsaeck d'onse in Moar, Bencalis, Siaca ende allerwegen qualijck getracteert, hier en daer vermoort wierden, wijtende dan sulx sommige brutale menschen, ende soo bleeff vast de wraecke uijtgesteld. Dien coningh socht oock de gunst van de Moorse radjas ende ponglous door gesanten te capteren, gaff voor Malacca meest alleen had gewonnen doender duijssenden in waren, veeleer sou 't nu bemachtigen dewijl het weinige besit. Den trots van gemelten radja nam seer toe; 't bleek uijt zijn snorcken, daervan Sourijs laff naturel andermael beschuldighde.

d'Inhabitanten die hun met thuijnen ende in bosschagie plegen te generen, abandonneerden hare gelegentheijt uijt vrese voor d'ellendighe captiviteijt. Veele verlieden en geraeckte en alsoo de gemeente, consequentelijck oock de stadt te niet, deselve was genoeghsaem gebloqueert, ende den gouverneur ommachtigh sulcx te verhinderen, want deur het geduijrich uijtsenden van partijen, verswackte 't garnisoen ende nam de sieckte toe, versocht daerom assistentie van hier en meende het principael tegens Johor behoorde te gelden, als sijnde het hooft en oogmerk van de saeck, waerdoor dan andere smalle radjas en Maleijtse creaturen omsichtich soudien werden en Malacca (nae zijn E. opinie) in vorigh ontsagh te geraecken stont, gevoelende nochmaels den Johorit soo diende geknelt dat jaerlijx hier d'omleggende grooten in Malacca homagie quamen doen ende hare nootdruft daer vorderden als ten tijde van de Portugese dominatie gewoon waren, om van welke gelegentheijt met haer Ed. te tracteren, zijn E. wenschte wederom hier te wesen ende derwegen mondelinge communicatie te mogen houden, also de letteren niet repliceerden.

Op 6 Maert was den capⁿ Pero Fernandos met zijn jacht nae Trancquebare met redelijck capitael vertrocken, en in desselfs plaets onder gelijck tractement over de Suijder voorstad gestelt de Portugese schepen Anthonio Pinheiro, sijnde een persoon van respect ende vernuft.

Tot onderhout van goede zeden en weeringh van alle schandalen, ergernissen ende disordren, had zijn E. een placcaet g'emaneeert waerbij Comp^s dienaeren gerecommandeert en bevolen was haer tot het avondgebeth ende 't gehoor van Godes woort te begeven, de Roomse vergaderingen te mijden, als oock generalijck alle subjecten hun van overspel, concubinagie ende andere vuile sonden t' onthouden, alles op de penaliteijten daertoe staende ende g'expresseert.

De sieckte ende sterfte continueerde sterck, 't sedert sijnen jonghsten waren 12 menschen gestorven, daeronder 3 ambachtslieden. Noch 48 soo soldaten, werckluiden ende matrosen lagender sieck, mitsgaders 41 impotenten, doende tocht noch wacht, 't garnisoen bestont uijt 320 coppen, 't welck weijnigh was ende daerom volek versocht.

Jan Sijmonsens van Buijksloot, onderstierman op 't fluijschip de Wolff ende anderen waren van sodomie beticht, soud' se doen examinieren en hun schuldigh vindende, naer verdienste van dien grouwel straffen.

De nieuwe woningh des gouverneurs begon voortganch te nemen, sijn E. versocht daertoe per naeste occasie 10 a 12000 stux estricken ofte vloerstenen ende was oock om schrijffpapier seer verlegen.

Adij 12 d^o met de comste van 't jacht Cleen Reijnsburch vernemen vervolgens van Malaccas toestant uijt missive van d' h^r van Vlieth getekent 15 April passado, hoe dat aldaer den eersten des gesejden maents twee gerooffde personen uijt Rombou quamen gevluht, meldende dat daer 10 prauwen met maintementos uijt Pahan aangelant waren, ende alles goede coop was, dat de frequentatie van de Rombouwers met die uijt Moar seer gemeen was, comende doorgaens die van Moar in Rombouw en de Rombouwers in Moar, seggende op der Nederlanders macht in India niet veel te passen, alsoo se haren beschermheer kenden.

Op 11 van de voorschreven maent waren twee Intches uijt Moar met een briefken van Serij Paducca radja aen sijn E. gesonden, adviserende aldaer gecomen was om te voltrecken 't gunt den coningh met Sourij besloten had, ende ordre verwachtete, wat doen souw, waerop hem sijn E. aenschreeff, conings bevel ende sijne last te volgen.

Cort te voren was daer oock nijt Assahan verschenen anachoda Gantij met rijs ende minnelijk schrijven van den panglima, nevens een paert tot schenkagie, 't welck op zee gestorven was. Gemelte Gantij confirmeerde de moort door radja Pana aen Jacinto Coreo ende de zijne gedaen, 't gunt oock nae sijn beduncken uijt d' inductie van de Maleijers uijt Moar geschiet was.

Den 13 April wierd een Rombouwer, met sijn prauw uijt Calangh gecomen, ontdeekt, gevat, g'examineert, getortureert ende in de kettingh gecloncken om uijt den selven informatie te becomen, maer hield sich gesloten.

De negotie bleeff slecht, van de schulden quam niet in, eenige Chinesen waren in de kettingh geslagen om de schult door lichaemelijken arbeit te voldoen.

De sterffte begon te minderen, maer de sieckte continueerde even heftich. 't Zedert 28 Maert waren 4 personen gestorven ende 79 menschen, soo soldaten, bosschieters, matrosen, werckluijden, lagen sieck, behalven noch 43 impotenten die haren dienst niet conden presteren. De smiths quamen wel op de been, oock waren den oppercoopman Direk Schouten en de equipagiemeester Mendonck vrij swack ende S^r van Gent gingh quijnen, God wil haer alle tot gesontheit brengen.

't Fluijschip de Wolff ende 't jacht de Macreel wierden int cruijs send vaerwater gebruijckt, sijn E. wachte nu de comste van 't Cormandels schip om de besending na Patanij ende Siam te doen.

Nevens 8 potten Johorse cuijt bij d' heer Caron voor Japan gevordert, quamen oock de copien der sententien 't sedert aanvangh sijns E. gouverno tot 23 December passato gepronunchieert, item de confessien en sententien der sodomiten Jan Sijmonsens voorgemelt ende sijne complices, op 14 April alle vier rechtmatig ter doot gebracht. Diverse andere waren oock aan dat enorme faict schuldigh, als bij de seste instantie van Sijmonsens' confessie bleeck, onder die was seecker soldaet genaemt Hendrick, leggende bij Jan Hardemans in Bangarij, van waer gelicht, ende tegen hem geprocedeert souw worden.

Adij 6 Junij verschijnt hier ter reede den tingangh Malacca, bij den gouverneur van Vlieth nevens missive gedateerd 13 Meij expres afgesonden, dienende ten pricipalen tot advertentie van de geresen differenten tusschen Johor ende Patanij, werdende van diverse quartieren geconfermeert, dat den coningh ende grooten in Patanij oneens geworden waren, sulx radja gevlucht, sijne moeder, familie ende Johorsen aenhangh gemassacreert was, weshalven alle 't mannelijck oird tot de wapenen bequam uijt Bencalis, soo oock uijt Moar Sirij Paducca radja met sijn bijhebbende Johoriten ontboden was, item de meeste inwoonders met al hun prauwen uijt Ongaran, mitsgaders uit d' eijlanden van Boelangh wel 80 gemonteerde prauwen gecomen waren, alles tenderende om de gepleeghe moort te revengeren en den verdreven coningh in 't Patanische rijk te herstellen.

Sulx sijn E. meende dien oorloge sonder dubie aanvangen sou, en daerom haer Ed. tot straffe van den Johorit twee punten in consideratie gaff om in die conjuncture met advantagie bij der hant te nemen, 't eerste wanneer de macht in Patanij was, attentae op de Johorse landen te doen, off 't ander, derselver vaertuijghen in Patanijs enghte te besluyten, het uijtcomen te beletten ende alsoo te doen consumeren, waer bevoren oock soo 't haer Ed. goet dacht om de Comp^{ie} noch wel eenige gewenschte voordeelen in Patanij bedwingen ⁽¹⁾, als onse vrintschap in sulcken occassie vernamen.

De besendingh per de Wolff naer Patanij en Siam was noch niet geschiet, soo ten opsichte der tardance van de Choromandelse doecken, als dat sijn E. oock beducht bleeff, vermits de verhaelde tweespalt, deselve voortgangh te laten nemen sonder haer Ed. expresse ordre.

't Jacht de Vos was den 20^{en} April uijt Queda gekeert met 11434 cattij peper, 190 plancken, 1663 $\frac{3}{4}$ r^a swaerte gout, in 400 Patanijse masen, ende eenige staeffkens. Den resident Willem Cartel adviseerde 13 geseijde maents de negotie in soberen stant continueerde; van de uijtstaende schulden, insonderheijt des conings weijnigh te hopen, ende niet veel thin te becomen was, doordien de vreemde trafficquanten 36 à 40 realen betaelden, ende de Comp^{ie} volgens contract maer 31 $\frac{1}{4}$ r^a per bhaer gaff.

De sieckte ende sterffte bleeff noch al hevich continueren. Zedert den

(1) Aldus in den tekst. De bedoeling moet zijn: bij welke gelegenheid voor de Compagnie ook nog wel eenige voordeelen in Patani zouden zijn te verkrijgen, als . . . enz.

jonghsten warender 7 menschen overleden, 52 lagender int hospitaal, daeronder 9 matrosen van de cruijssende jachten. 't Garnisoen bestont uijt 306 militaire coppen, waervan 225 gesont ende 84 impotent waren.

Voorgemelte tingangh was gemant met 6 Nederlanders, 17 Malaxse burgers ende den onderstierman Auke Pieterse, die om sijn ervarentheijt int Malax vaerwater, sonderlingh de thinquartieren, nevens de burgerij weder derwaerts diende gesonden.

Adij 19 Augustus met de compste van 't schip Nieuw Rotterdam van Cormandel, over Malacca, gewerden d' heeren Raden van India een origineele missive, geschreven bij den gouverneur Jeremias van Vlieth, primo Julij. Item een copiebrieff gedateert 27 Majj per den burger Isaacq Joosten over Bencalis herwaerts aen gesonden ende voor dato niet vernomen, uijt welke bejide begripen:

Hoe de commissaris Arnold de Vlamingh nevens de Atchinse gesanten met de jachten Ackerslooth ende Egmont op 15 Majj costij gearriveert waren, hebbende met den anderen wijtlopij discours van de Parachse besettingh ende 't motijff gehad, maer hadden hun de gesants op onmacht desaengaende verschoont ende versocht sijn E. de besluytingh wilde staecken, waerop echter soo veel was gevolcht dat se (hoewel ongaerne) 22 gesejden maents derwaerts waren geseijt om ten overstaen van den commissaris te vernemen, hoe grove onwaerheden ende impertinentien ons van den coningh ende grooten 't voorleden jaer op den hals waren gedrongen. Middeler tijt had den gouverneur met Vlamingh goetgevonden voorschreven besettingh tot nader bescheijt uijt Atchin te continueren.

Staende haer aenwesen hadden gemelte gesanten oock getracht all d' Atchinders omtrent Malacca geseten, van daer nae Atchin te trecken, dat volgens ordre sou geconsenteert hebben, maer d' inwoonders bemerckende dat hun ooghwit streckte, om haer in slavernej te houden en van de vorstin hiertoe gelast waren, versochten integendeel dat se int Malacx territoir mochten verblijven, 't welck hun oock g'accordeert was.

De vrede was soo binnen als bujten de stadt gecundicht ende het edict op de ganckbaerheijt en waerdij der cronon gepromulgeert. 't Hooftgelt der Chinesen had aenvanck genomen, soo was oock den thol wegen der Moren aangebrachte goederen gevordert, ende de Comp^{ie} voldaan.

Manoel Jorge da Silva had de belooffde vier schuijtjes gout betaelt, wegende 54 $\frac{7}{8}$ realen, dewelcke aen de Trangebaerse coopluijden tot 16 r^a den reael swaerte vercocht waren. Gemelten Jorge was 2 Junij uijt Cotechin gekeert, meest met sijn vorige ladingh, uijtgesejt partije peper jegens de stuckgoederen verhandelt; gaff voor deselffs coopmanschappen costij wilde versetten, ofte 't moesim overblijven.

Op 4, 8 ende 12 des voorschreven maents Junij waren daer mede g'arriveert Diego d' Amaral, Castel Branco met 't jacht S^c Anthonio uijt Cotechin, nevens 't galjoen S^c Pedro ende het petache S^c Cruz fies de Deos uijt Goa. d' Amaral had int eerst versocht van den gewonen thol mocht g'excuseert blijven, ter tijt

de saecken tussehen de Comp^{ie} ende haren gesant alhier getermineert waren, wanneer op sijn wedercomste uijt Macao soodanige heffinge wilden betalen als bij de respective determinatie souw mogen g'expresseert staan. Insisterende d' heer van Vlieth integendeel dat provisionaliter d' ordinarie thol van $4\frac{1}{2}$ per cent most uijtkeren om geen infractie in Comp^a gerechtigheijt te lijdén en naderhant 't surplus (soo tot meerder verstaen wird) souw connen voldoen, waermede sich oock hield vernoecht, betalende van sijn ingeladen coopmanschappen souder last te breecken $254\frac{1}{4}$ realen, mitsgaders die van St Cruz r^a 210 $\frac{3}{8}$ op gelijcke conditie.

Maer die van 's conings galjoen hadden niet anders dan provisien ende nootwendigheden tot hare voijagie gescheept ende in den aanvangh veele disputen en difficulteijten over de visite gemitteert, doch naderhant gewillich gedoocht. De nodige hantreijckinge was haer int bestellen van ververssingh gedaen en hadden met clenicheden van confituren, etc^a, danckelijck erkent. 't Schip gingh met 500 sielen, daeronder wel 300 caffers, nae Macao om conings artillerie naer Portugael te voeren.

d'Heer van Vlieth had bij ondersoek ervonden, dat bij oude tijden der Portugesen dominatie was g'observeert geweest, dat alle gaende en comende vaertuijgen sonder onderscheijt van natie van hare ladinge vier ten hondert betaelden, 't zij dan passeerden, last braecken, handelden ofte niet, uijtgeseyt de Malaxse inwoonders, tenderende nae Portugese plaetsen, alwaer dan haer thol aen den coningh uijtkeren mosten. Maar bij d'Castiliaense usurpatie was de thol op zeven ende eijndelijck nae vele jaren op negen geresen, blijvende de zeven doorgaens 's conings gerechtigheijt ende de resterende twee g'appliceert tot onderhout van de fortresse ende den oorlogh, welck negen in maniere als voren van de vier geseijt, tot de Nederlandtse overwinningh sonder inbreuck geduijrt had, doch van gout ende juwelen was eerst twee, naderhant $2\frac{1}{2}$ betaelt. d'Inwoonders gaende nae Portugese vastigheden waren (als gemelt) van de uijtgaende heffinge exempt, maer varende nae Coromandel, Bengala, Pegu, ende andere fetorijen gaven voor 't uijtvoeren 6 percent ende in 't keeren den geheelen thol.

Ende gemerckt haer Ed. bij schrijvens van 16 Junij bevalen de $4\frac{1}{2}$ percent sonder eenige vernieuwingh te vorderen, ofte soo veel meer off min, als bij de Portugesen selffs volgens 't oude recht van Malacca genoten was, soo wilde sijn E. noch nader ordre verwachten, dewijle het oudste 4 ende 't jongste 9 was geweest; item zoodanigen thol van onse ingesetenen souw trecken die op Portugese plaetsen, Cormandel, Bengala, etc^a, mochten comen te handelen, alsvoren van den tijt der Portugesen geseijt is, mitsgaders hoe sich in 't visiteren ende 't heffen van thollen omtrent coningsschepen souw hebben te gedragen, alsoo daermede wel importante coopmanschappen overgevoert condén werden.

De gegeven ordre raeckende d'Engelse souw bij occasie achtervolgen, tot 't welck ende 't verder nijsien op de passerende schepen als 't vaertuijgh, den gouverneur sustineerde doorgaens drie jachten nevens een capitael schip vereijtschte,

Op 12 Junij was den oppercoopman Dirck Schouten met 't fluijtschip de Wolff ende een cargo van f 34383.19.5 tot den Patanisen ende Ligorsen handel, over die quartieren na Siam vertrocken. Soo was oock 't schip Nieuw Rotterdam 18 desselven maents costij van Cormandel aangelandt, waeruijt sijn E. had doen lichten 163 packen diverse eleden, 125 lasten rijs, 40 stux martavanen ende 100 paer custschoenen, bedragende te samen f 63181.8.4, hebbende daer wederom ingescheept 119 bhaer, 186 cattij thin ende 498 picol, 33 cattij peper, monterende f 27226.5.12.

Den eerwaardigen Abraham Fierens had sijn commissie daer verricht ende alles ten principale wel exceptgeenvolcomen kerkenraedt gevonden. d'Assistenten Jacob van Asch ende Daniel Bosch waren voor de verbrande eleden als 't gene in Salangh onbedacht gefieert hadden, reeds belast geweest, ende de schenkagie van den Salanghsen gouverneur was de Comp^{ie} oock voor desen goet gedaen, maer den ontfangh derselver was uijt consideratie overgeslagen, alsoo se d'onse in waardij niet had geleecken, ende bij Sr Walraven zal' d'acceptatie genoechsaem gerefuseert was.

Paducca radja ende Sirij Pardana Mantrij waren 7 Junij uijt Moar naer Johor vertrocken om tegens Patanij te gaen; met Rombouw ende omleggende plaetsen stont het in vorige terminis, de Manicabers continueerden even verwoet, hadden onlangs 6 vrije inwoonders gevelt ende 6 personen gerooft.

Den Johorijt had op 4 Junij 6 Nederlanders costij gesonden, dewelcke anno 1641 met Maria de Medices ende de Gulde Buijs op de Cust China gestrant ende int lant van Couchin China drie jaren gevangen geweest, van daer verbij Quinam naer Champa gevlucht ende bij rescontre van seecker Chinees anachoda in Johor gebracht waren, hebbende noch 8 personen in de gevanckenis gelaten ende van den Champasen coningh goet tractement genoten; item 't naervolgende soo in contant als eleden in Malacca ontfangen, daarvan een ijder rekeninge was verleent, waermede nu herwaerts quamen, namentlijk:

Frans Aggessen, assistent	R ^a 26 $\frac{1}{4}$
Jan Willemsen, van Rotterdam, timmerman	„ 27 $\frac{1}{2}$
Jan Valentijnsen Pool, bottelier	„ 17
Anthonij Martensen van der Graeff, idem	„ 17
Sijmon Claessen, van Amsterdam	„ 17
Jan Reijndertsen, van Amsterdam.	„ 17

---

tesamen realen . . . 121 $\frac{3}{4}$

Den gouverneur accepteerden d'aangebode conditie sijner verbeteringh met danck en sou daarvan acte verwachten, oock meende sijn E. wanneer den commissaris Vlamingh uijt Atchin gekeert was, herwaerts te comen, om sich van de uijtgesette schulden ende het different van de goederen met d'Engelse Hoop als 't jacht Anthonio A^o 1643 aengehaelt te suijveren.

Eenen Antonio Latij Dasevedo met 't Cotechinse patache costij g'arriveert ende naer Macao vertrocken, had van Cosino Cardoso, gewesen capⁿ op voorschreven St Anthonio, uijt Cotechin een brieff gebracht, waerbij gemelten Cardoso de restitutie uijt crachte van de capitulatie vorderde, wesende vrij meer als in Comp^a magasin gecomen was. Op de wedercomste van geseijden Dasevedo souw met denselven behoorlijk geconfronteert worden.

Sijn E. gevoelde met haer E. het dieffelijke usurpatien te wesen sich met Comp^a bemachtigde goederen alsoo te verrijcken, ende had derwegen oock behoorlijke informatie doen nemen, gelijk op desselfs verschijninge souw doen blijken, maer seide niet te weten, waeruijt het groote onderwicht op den thin per den Noortster gesonden resulteerde, en meende de gene die van den ontfangh quitantie gepasseerd hadden, tot nader ondervindingh aenspreekelijk waren.

Batsjan Perere, dienaer van den Portugesen gesant, had conform gepasseerde quitantie 64 personen soo vrije als slaven naer Macao gevoert, daeronder de caffers van den aarbisschop in Goa ende den captⁿ generael in Macao, in welck verichten hem vrij superbe had gethoont.

Adij 25 October verschijnt 't jacht Santfort, comende van Ceijlon over Paliacatte ende Malacca, waarmede d'heer van Vlieth een missive sent gedateert 29 Augusti, daeruijt nevens een ander geschreven 9 September ende op 10 deser per Arnemuiden ontfangen verstaen:

Dat 't verichten des commissaris Aernold de Vlamingh in Perah vruchteloos was affgelopen, den coningh had van de saecke g'ignoreert en de gesanten hun koel gehouden. Voorts was den Engel primo September van de besettingh der riviere gekeert, relaterende den schipper dat sommige vaertuijgen met rijs van Queda buijten had gehouden ende selfs twee malen boven in de dorpen geweest was, clagende de oranghcaijs over de besluytinge ende gebreck van rijs, seggende ons noijt misdaen maer doorgaens den vrijen handel vergunt hadden.

Gemelten Vlamingh had op 29 Junij ende 25 Julij uijt Atchin de sobere negotie, item d'ongestadichheijt van de geduijrige vexatien van dat rijk g'adviseert, mitsgaders nevens sijne raden tot de lichtinge vant comptoir, het weren van den peper ende den thin uijt Atchin g'inclineert, versoeckende daerop des gouverneurs advijs, die tot sulcken gewichtigen saeck om goede consideratien niet had connen verstaen, maer zijn E. echter de bevorderingh van Comp^a meesten dienst gerecommandeert, sustinerende in gevalle haer Ed. daertoe quamen Perachs rivier met meerder macht (als tot noch toe geschiet was) beset diende.

De Guseratse cooplieden waren 19 Julij met 120 bharen thin uijt Queda gekeert, welckers incoop den resident Willem Cartel niet had connen beletten maer de Moren bij hantschrift verbonden, dat se den thin aen ons des versoekkende soudon overlaten, doch de heer van Vlieth had se hun laten behouden, verthonende den annachoda 't contract met den Quedaer gesloten, ende had hem oversulcx thol gevordert, daer niet aen wilde, voorgevende sijn clachte doen,

ende garand op d'onse in Suratte sou soecken, des niettemin meende sijn E. op den tol te persisteren.

Op 23 Majj was in Queda een Deensjacht uijt Trancquebare met weijnigh cleden ende rijs verschenen, welckers vojagie naer St Cruz de Gale tendeerde, maer was daer door storm verhindert geweest. Cartel had de Deenen 't contract voorgeleijt ende haer het incomen verboden, doch te vergeeffs, waerover aen de mandorijns doleerde ende in antwoord bequam, dat wij andere mosten gedogen om hare nootdruft aen te brengen, dewijle het coningsschip niet largeren wilden. d'Heer van Vlieth had ordre gegeven vant jacht thol te eijsschen ende bij weijgeringe 't zelve aen te slaen.

Soo was daer oock op 11 Julij een Moors jacht van Athera gecomen, met een tamelijk cargasoen cleden, cattoen, cassomba, amphioen, etc^a, toebehorende den hartoch Mostaffchan, ende dat onder pas van den oppercoopman Cornelis van Sanen, waerin meende gemelte van Sanen al te voorbarich geweest was.

Den coningh en wilde den achterstalligen thin niet voldoen, ende bleeff noch den grootsten schuldenaer, had oock Cartel gevercht om een pas te versoeken, off meende hem selfs tot 't leenen te dwingen. Met den ondercoopman Cornelis Rijcken per de Macreel na de thinqartieren vertrocken, was den Quedar aengescreven dat niet bestaen souw d'vojagie t' ondernemen, alsoo den gouverneur, veel min den resident, niet gequalificeert was, hempas te vergunnen, midts twelcke dan sich voor alle schade ende onheijlen te wachten had, blijvende Cartel oock gerecommandeert geen pas te geven ende den coningh aen te dienen deselve niet souw valideren mogen, doch soo echter 't schip versont, dat daervan per expresse advertentie sou doen, sustinerende d' h' van Vlieth het daertoe stont te comen ende radja bij arrest van 't schip sijn guarand op Comp^a dienaers ende middelen sou soecken, waerom dan per naeste ordre verwachte tot de lichtinge vant comptoir, vermidts doch de schulden groot, de negotie weijnich was en d'onse vrij gevexeert wierden, want bij continuatie stont den handel echter niet veel te beschieten, soo langh den vreendelingh den thin tot 40 r^a de bhaer cocht ende ons aent contract bonden, van welcke als andere saken sijn E. bij personele verschijningh nader dacht te spreecken.

Den ouden gouverneur was uijt Salangh nae Ligor vertrocken ende een ander in sijn plaets getreden. Aldaer lagen 90 bharen thin in voorraet. Obbe Heeres hield Bangarij van te geringe consideratie om aldaer een logie te stichten. Gedachten Heeres had drie slaven op sobere inditien seer doen pijnigen waervan den eenen geseijt wierd gestorven te sijn, werdende beticht dat se Comp^{is} packhuijs bestolen ende getracht hadden Obbe met de zijne te vergeven.

Drie Chinese debiteurs [waren] van Johor gevlucht, item twee personen van de Mamibabers gestroopt over Pahan aldaer gevoert, ende aan de grooten als slaven vercocht. d'Assistenten Michiel Curre ende Salomon Dragon hadden daerover in

Johor geweest, ende haere commissie wel gevolcht. Waren oock sonder de gewone lijcke ceremonien van cruijpen, etc^a voor den coningh ende groten veschenen ende wel bejegend geworden. Hebben de voorschreven menschen nijtgeseijt, een Chinees die verdroncken was, verlost. Uijt Patanij souw een gesant aangekomen wesen, maer tot wat eijnde was onbekent. d'Heer gouverneur dacht het strecken sou tot vergeelijkingh van de geschillen. Catap Itam was aldaer uijt Rombouw met 13 wel gearmeerde prauwen in de rivier gecomen ende bij de Maij^t ontboden, maer door Dato Bandara gewaerschouwt sijnde, wederom vertroocken. In Johor waren noch veel Malaxse Christenen die aldaer gantsch slaeffelijck wierden gehouden, ende nae hare verlossinge seer verlangden. 19 derselver waren 't met de vlucht ontcomen, die staende Malaccas belegeringh door de Maleijers gerooft ende aldaer vercocht waren.

De stroperijen van de Rombouers continueerden noch, voorgevende niemant als Alexander Mendes te vresen; denselven was mitsdien met 60 a 70 inwoonders opgeweest om Melecque te verdelgen ende van den lieutenant Hans Creuger met 40 soldaten nevens 10 vrije Javanen tot secours gevolcht, maer was voorschreven Mendos met het hoofd ende den rechten arm van een der outsten in Persijn sonder ijets meer verricht te hebben gekeert, elagende Creuger dat Mendos te vroegh geretireert was, sonder te wachten dat hem de Manicabers gevolcht waren.

Ende vermits den gouverneur bericht was datter in Sougheij, Oudjangh ende Rombou veel Manicabers van de kinderpocken gesturven waren, ende die sieckte aldaer noch als een pest regneerde, soo had sijn E. die occasie waergenomen ende oversulx den secretaris Jan Truijtmans, nevens gemelten Creuger beijde in gelijcke qualiteijt met 341 man opwaerts gesonden om Naningh off voorschreven Melecque te dempen. Soo was oock tot hoofd over de matrosen den schipper Cornelis Sijmonsens gestelt ende waren gesamentlijck van alles nevens goede instructie versorcht, 't succes wort na desen verwacht, dat God gelieve te zegenen.

Die van Campaer ende andere omleggende plaetsen behielden haren rijs uijt vrese voor een overval der Portugesen, die se meenden wellicht revengie van voorgaende affronten souden nemen mogen. De vruntschap met de panglimas uijt Dellij geduijrd noch, deselve hadden een paert aen den gouverneur in geschenck gesonden.

De vrijburger Jacob Crijnen was meer als twee maenden overleden ende Isaack Joosten met den brieff te rugge gekeert, sonder de reijse herwaerts te hebben connen winnen.

Van d'uijstaende schulden waren 11.000 r^a ingecomen ende veel onvermogene Chinesen in slavernij gestelt, om deselve hare schult met lichamelijcken arbeit in te dienen laten, wesende de sommige houtsagers, metselaers ende timmerluijden. d'Heer van Vlieth dacht met sijne comste soodanigen openingh van d'uijtgesette schulden te doen, dat den debet in credit souw veranderen.

d'Visite van d'Engelse Supplij was wel affgelopen, ende daerbij bevonden, desselfs ladinge met de notitie van den directeur Arent Barentsen merckelijck

verschilde, wesende gemelte schip op 11 Julij met 181 packen diverse sorteringe eleden, 28 packen caneel ende eenige andere goederen naer Manilla vertrocken.

De padre vicario Poulada Costa was nevens twee jesuiten na 't vertreck van de Portugese navetten op Macao in Malacca verbleven, voorgevende nae Maccassar te willen gaen, waertoe doch weijnigh inclineerde, en hadden hun dese geestelijke soo stil niet gehouden, als wel het 26 artijckel van de capitulatie medebracht, maer haer doorgaens met de publieke exercitie ende ceremonien van den Roomsse godsdienst gemoeijt, daerjgens den predicant Johannes Loosvelt sterck doleerden, sustinerende dat soodanige passagiers daer niet behoorden te verblijven, maer met sulcke schepen als gecomen waren mosten vertrecken, sonder op nader occasie te toeven. Echter had den Gouverneur haer verblijf tot nader gelegentheijt toegestaan ende hun d'observantie van voorschreven 26 artijckel gerecommandeert.

Den oppercoopman Valerius van Gistelen versocht bij verblijf van S^r van Gent ende vertreck van den sabandar Steen, 't ontfangers ampt in Malacca te mogen beleden, mits behoudende sijn geoccupeerde sitplaetse in den raet.

Adij 28^{en} November arriveert den heer Jeremias van Vlieth met 't oorloghsjacht Egmont en de fluijt den Engel op 12 stantij uijt Malacca gescheijden, hebbende aldaer met goetvinden van den raet de commissaris Aernold de Vlamingh int gouverno gelaten ende sijn E. transport van 's Comp^{ies} effecten gedaen, monterende gesamentlijk f 484588.2.15. Bij schriftelijk rapport van gemelten gouverneur vernemen hoe de Malacse winsten ende incomsten 't sedert ult^o Julij 1644 tot geseijde datum deses jaers f 149244, daerjgens d'oncosten f 229577.10.15 generaelijk quamen te bedragen, sulx datter in voorschreven tijd f 80333.10.15 ten achteren geteert was, waaraen na 't gevoelen van gedachten commissaris als d'opinie van den gouverneur weijnich beterschap was te verhoopen soolang als de Moorse vaart op Atchin quam te geduren, item van daar op Perach en de Westcüst ende den Johorijt mitsgaders d'omleggende grooten niet geconstringeert wierden hare nootwendigheijt in Malacca te soecken ende onse nootdruft aen te brengen gelijk ten tijde van de Portugese heersingh gewoon waren te doen, invoegen haer Ed. beijde noch al bij 't voorigh gesustineerde aangaande Atchin ende Malacca bleven persisteren.

D'uijtgesette schulden waren bij transport aen den E. Vlamingh noch r^a 24115 $\frac{1}{4}$; de geinde als die noch eerlangs in te comen stonden ende oversulx niet geboect waren beliepen r^a 3124 $\frac{5}{8}$, bedragende de schulden bij d'h^r van Twist sal^r nagelaten r^a 8829, soodatter noch 2161 $\frac{5}{8}$ realen schult bleven resteren, door sijn E. in de driejarige directij gemaect, seggende andermaal de grootste somma daarvan buijten ordre bij Sr Snoec was uijtgeset, gelijk ook aen den winkelier Jan Danckertse almede sonder sijn E. kennis had toegelaten meer als 3000 r^a aen diverse te fieren. Behalven dat, dacht den heer van Vlieth hem in billicheijt te ontschuldigen, voorgevende al eenighsints licentie tot d'uijtsettingh gehat te

hebben om soo seijde volgens haer E. intentie de gemeente wat te begunstigen, onaangesien sulx de Comp^{ie} vooreerst wat costelijk mocht vallen. Betreffende de versuijnde scheijdingh der Engelse ende Portugese goederen, refereerde hem aan diversche metgebrachte personen die deselve hadden ontlost, geopent, gesepareert ende getaxeert, uijt welke vernomen con worden wat ordre daertoe gestelt ende hoedanigh die gevolgt was.

Den optocht van Naningh ende andere quartieren was tamelijk afgeloopen, d'onse hadden eenige padij, tuijnen ende hujsen in de dorpen vernield, maar 't was onsecker hoeveel menschen datter gesneuveld waren. Van Moar, Bencalis ende elders wierd getuijght dat Sella Maradja, capitain in Rombou, nevens oranghkajis ende diversche inwoonders gebleven soudon sijn. Aan onsen cant waren twee dooden ende 5 gequetsten, 't sedert welcken tocht geen stroopers omtrent de vestinghs gecomen waren, wesende den gouverneur van gevoelen deselve tweemaal des jaars op de behoorlijcken tijd met voorsicht diende te geschieden om die roovers in dwangh te houden.

Den panglima uijt Pana had andermaal adsistentie van twee chaloupen met 20 Nederlanders, nevens 10 musquetten 't sijner vereeringhe versocht om de moordt van Jacinto Coreo te wreeken, welcke dispositie den E. Vlaming bevolen bleeff.

Radja Queda vond hem over de weijgeringh van 't pas gegraveert ende had sijn schip aen eenige coopluijden van Porto Novo voor 1800 r^a vercocht ende aen den ondercoopman passe versocht ten behouwe van die Mooren, op conditie dat de helft van de nijttevoeren tin voor de Comp^{ie} soud wesen ende dat se op haer retour de Malacse gerechtigheijt voldoen soudendaer voorschreven Rijcken al ver in getreden was. Den handel in Patanij stont volgens d'advijzen van de oppercoopman Direk Schouten vrij slecht.

Op 8 October was daar van Negepatnam verscheenen het Portugeese jacht Madre de Deos met den capⁿ Jacomo Cardoso Baretto, tenderende met 214 pakken cleeden naer Macassar, hebbende hem tot het betalen van de Malacse gerechtigheijt seer onwilligh getoond, waartoe finalijk noch gecomen was, sullende deselve na gissingh omtrent 3000 r^a belopen. Met voorschreven jacht was onsen capitain Pero Fernandos nevens sommige inwoonders gekeert, welckers vaartuijgh int seijlen na Trancquebare omtrent de Nicobares eijlanden met 22 zielen gesneuveld was, ende hadden hun d'overige 34 menschen met de boot wonderbaarlijk gesalveert. Soo was ooc 14 desselven maants seecker Moren jacht van deselve plaats met 56 pakken cleeden onder pas van den gouverneur Arnout Heussens gecomen, de thiende daarvan als den uijtvoer stont ongvaar 1000 a 1200 r^a te bedragen, dat sijn E. al goede beginselen van incomsten dacht te wesen.

De Roomse ecclesiastiquen van d'Indische cust ende Nagapatnam successive aangekomen, om volgens haar voorgeven nae Macassaer en Macao te vertrekken, bleven in Mallacca resideeren, pretenderende seer vermetelijk aldaar alle geestelijke macht en jurisditie over onse ingesetenen te hebben en te mogen exerceren,

doende het uijterste debvoir aen deselve, van hare schuldige gehoorsaamheijt af te lijden ende den aanwas van de gerefomeerde relegie te stutten, oeffenende tot dien eijnde haren godsdienst in publicque afgesonderde plaatsen met ornamenten verciert, ende begraven hare doden met superficie, in alle schijn ofse d'oude ceremonien dachten in te voeren, al jegens het 26 artijckel van de capitulatie, waarbij hun alleen de vrije oeffeningh van relegie binnenshuijs in stillicheijt vergunt wort, en hoewel hiertegens bij den heer van Vliet sterc was gearbeijt ende dat schadelijcke gebroedsel in hun quaat voornemen gestut worden, soo versocht echter den E. Vlamingh tot des te meerder claarheijt dat haar Ed. nopende het voorschreven 26 artijckel naarder openingh geliefden te doen, om sich ontrent dat gespijs geheel ua haar Ed. intentie te reguleeren.

Met voorschreven schepen Eghmont en den Engel quamen 950 picol, 48 cattij peper van Andrigirij ende elders aldaar aangebracht en tot 10 r^a 't picol ingecocht, costende f 24237.15; daarmede comen ooc . . . (1) ^{ss} giroffel nagelen ende . . . (1) ^{ss} muscaten, bedragende f 4155.6, door den commissaris Vlaming uijt Atchin terugh gebracht. Met den incoop van voorschreven peper, het betalen van de sware gastos, den soberen handel ende trage incomst der uijtstaande schulden, was Malaccas cassa soo destituijt van 't contant geraect, dat genootsaact geweest waren 8600 r^a van diverse vertreckende personen te lichten om alhier gelijcke somma conform hare respective wisselbrieven bij den E. Vlamingh onderteijckent van de Comp^{ie} wederom te ontfangen.

Finalijck waren de jachten Vos ende Liefde bij noorden Malacca uijtgeset om op de kerende Engelsen en Portugesen uijt Manilha ende Macao te passen.

---

(1) Niet ingevuld.

V E R B A E L getrocken uijt d'advisen door
d'oppercoopluijden Reijnier van 't Zum ende
Isaacq Moerdijck A^o 1644 ende 1645 van
Siam gesonden.

Adij 14 November A^o 1644 comt hier behouden uijt Siam ten anker 't schip Orangie, 't cargasoen bestaet in 375½ lasten rijs, 2245 picol sappanhout, 1092 cattij indigo, 2165 cattij agerhout, 63 picol, 36 cattij benjuijn, 937 cattij gommelacca ende 2 stux elephanten, van den coninc in schenckagie ontfangen, monterende tesamen *f* 29740.4.6. Gemelte coopluijden senden daermede hare missiven gedateert 15 en 18 September verleden, nevens de vordere papieren, concernerende den standt van 's Comp^{ies} affaires derwaerts over aen d'Ed^{le} Heer Generael ende Raden van India ende dicteren deselve ten principale, eerstelijck den brief van Moerdijck, hoe van 't Zum aldaer den 3^{en} Junij met de schepen Swaen en Fredrick Hendrick g'arriveert wesende, naer ontfangen transport de directie des comptoirs aenvaert hadt; bevorens welckers comste bij hem alle mogelijke diligentie was aangewent, om de geeijchte 80.000 stux hartevellen voor Japan te samelen; echter had jegens sijn ende diverse Japanders gevoelen niet meer als 60.000 stux geprocureert ende daervan 't sijner schaemte maer 26.580 stux gecontribueert, ende hoewel met 'seoninx joncq niet boven de 6 à 7000 stux vellen vervoert waren, soo en con hij nochtans niet bevroeden wat d'oorsaeck des soberen toevoers was, dan alleen, dat veel inhabitanten, die plegen in Pomelouck quantiteijt op te coopen en aen de Comp^{ie} te leveren, boven d'ordinaire wercken van de Majj', met 't voltrecken van 't paleijs des coninx broeder in gestadighe occupatie gehouden waren.

Tot incoop van rochevellen hadt gedachten Moerdijck geen minder debvoir gedaen, maer insgelijcx met weijnich vrucht, want de Japanders van geroerde joncq door hare bekenden over Cauchinchina gepreadverteert sijnde, welke sorteringh in Japan 't meeste gaff, hadden langhwijligh tot hoogen prijs een quantiteijt bedragende 100 cattij Siams off *f* 12000, ingecoht, 't gunt groot hinder in de procure van aengetogen vellen gecauseert hadt, ingevolch bij continuatie te meerderen stondt.

De St Thomese rochevellen, onder de Negapatamsche Portugesen berustende, waren bij den Japander Kittero groot ende schoon g'estimeert ende oversulex bij voorseijden Moerdijck ten redelijken prijse gecocht.

De 4491 cattij swart lack waren voor de becomen advijsen uijt Japan,

op hoope van advance ingecocht. Vogelnestgens van de eerste sorte, wit ende gaeff, hadt Moerdijk op 't aenschrijven van den E. le Maire uijt Taijouan getracht te versorgen, doch geene dan seer graeuwe ende gespikkelde tot dieren prijs van $6\frac{1}{2}$ maes 't cattij gevonden, ende ongecocht gelaten, soo oock de geeijschte witte bufffelshoorns, weijnich of niet beneden de 2 taijl off 12 guldens 't picol te becomen waren. Baleken waren door de menichvuldige gebouwen des coninx, alsmede 't nieuwe paleijs vans Maj^{ts} broeder in Pouceloucq geen te krijgen geweest; met d'uijterste [moeijte] hadt Moerdijk oock maer 161 stucx plancken ende swalpen, soo voor Taijouan, equipagie van schepen et^a geprocureert.

Om den drooch bereijden indigo te vorderen, was den adsistent Jacob Catt op 8 April pas^{to} nae Bancraam vertrocken, wat quantiteit bij hem versamelt, hoe deselve gequalificeert was ende wat daeraen meer appendeert sou haer Ed. door van 't Zum geadviseert worden.

Soo hadt mede gerepeteerden Moerdijk 15.554 cattij tin tot $11\frac{3}{4}$ taijl van 300 cattij de baar ingecocht; van 't gout ende benjuijn was geen incoop gedaen, alsoo de Langsiangers niet afgecomen waren; alsoock niet van gommelacca, swaren peper ende clappersolij, dewijl van die spetien genoechsame quantiteit resteerde.

Den aftreck der elden was geheel sober, gecauseert door den opulenten toevoer der Mooren over Tanasserij.

Tot 't invorderen der uijtstaende schulden was vereijtschte neersticheijt gepleecht en evenwel niet meer als f 3504.18.12, daeronder f 288.15, wegens quade schuldenaers ontfangen; den debiteur Sidiamet was oock gestadich tot leverantie van sappan ende agerbout op afeortingh sijner schult gevercht, doch hadt alsints woorden sonder effect gegeven; volgens de gelaten ordre van den oppercoopman van 't Zum waren hem in drie distincte reijzen 40 cattij Siams ofte f 4800,— contant tot beschaffen van agerhout verstreckt, om het dubbelt wederom te trecken, doch al te vergeeffs, want denselven maer 1506 cattij ager van diverse sorte, bedragende 42 cattij $6\frac{1}{2}$ off f 5042.8.12 geleverd hadde.

Op 17 Maj waren costij eenige personen, uijt Cambodia overgecomen, rapporteerden dien coninck alle de Nederlanders in sijn rijk except 5 officieren hadt laten massacreren, welcke droeve mare den coopman Moerdijk uijt Maj^t name door barquelangh gecommuniceert wird, ende daernevens geraden die cruele actie de Nederlanders in Langsiangh residerende aen te cundigen, ende hoewel voorsseijde Moerdijk raedtsamer hielt 't ignoreren ofter in Langsiangh Nederlanders remorerende waren, soo hadt den coninck niet te min gewilt d'advertentie geschieden souw, maer finalijck de brieff ende depesche derselver vaerdich wesende sich laten geseggen.

Meergedachte Moerdijk bleeff voor sijne vorderingh tot hooger ampt ende gagie alsmede 't behouden van de pinanghdoos van den coninck in schenkagie becomen grotelijcx danckbaer, en versocht haer Ed^{le} reverentelijck dat, als wanneer van 't Zum in ander off meerder gelegentheijt wird gebruikt, hem

de volkomen directie des comptoirs gedefereert mocht worden, belovende in erkenenis van die weldaet de Comp^{ie} (soo voortijts oock gedaen hadt) met alle fideliteit ende ijver te dienen.

De missive van den E. Reijnier van 't Zum melde hoe dat, nae sijn arrivement costij, de brieven soo aen den coninck als berekelangh tijdich doen translateren, de geschencken overhandicht ende audientie voor de Maj^e geobtineert, d'uijtsaende [schulden] sober ingevordert en de cleden in geringen aftreck gevonden hadt. Ingevolge den incoop van 't Japans cargasoen in contant voldaan, en over sulcx de cassa vrij ontbloot was geworden.

Tot 't spoedich afsenden van de schepen Swaen ende Capelle hadt sijn E. behoorlijke vlijt gedaen ende naer geeijschte visitatie derselver door diverse incidenten, soo van hardt weder, manquement van lastbarquen, als andersints, echter niet voor 5 Julij connen depescheren, wanneer noch Capelle op de droochte vast geraect, ende mits de gepresteerde debvoiren van schipper commandeur Reijnier Wijbrantsen den 15 desselven maents met een goeden wint onder zeijl gegaen was.

Nae 't vertreck van aengetogen Swaen hadt sijn E. den prijs der hartevelen eenichsints hooger gestelt als nu 3 a 4 jaren herwaerts int begin gedaen was, op insichte den toevoer daerdoor vermeerderd en goede quantiteit voor de comste van eenige Cauchinchins off ander vaertuijgh becomen souden hebben. Soo waren oock tot beter bevorderingh van deselve 25 cattij Siams onder vertroude personen uijtgeset, desnietjegenstaende warden de vellen in geen soo grooten getal aengebracht als van 't Zum wel gehoopt hadde, maer nae men hem berichte bij sommige Japanders tot verhoogingh in prijs off d'arrive van eenich vaertuijgh opgeleijt. Op de gegeven hoope van d'iusamelingh soo der roche als hartevelen, die dit jaer meer als voorige stondt 't abunderen, was oock weijnigh staet te maecken, gemerckt d'uijtcómst van saken met de toeseppingh meermael differende. Tegenwoordich waren in voorraet bij 't contoir:

10000 stux hartevelen.

800 stux rochevelen.

500 stux buffelshoorns.

Omtrent 1100 lasten rijs warender gevordert, daervan 150 in contant, de rest jegens cleden getrocqueert; de rijsmate was verscheijde maelen gewogen ende bevonden 73 cattij a 118 ^g de 100 cattij, 86 ^g, met 40 maeten ijder last 3440 ^g uijtbracht.

Onder de 2245 picol sappanhout quam maer 470 picols d^o cabessa, dat was alleen de quantiteit welck de wegers off ontfangers voor salaris van den coninck toegestaen wird, van ijder wegens ofte 5 picols een stuck, die int ontfangen de grootste stucken uijtschooten, ende buitendien geen cabessa te vinden noch te becomen was. Om in toekomende goede quantiteit indigo voort

patria te besorgen, vond van 't Zum 't maken van tancken op sommige plaetsen ten hoogste noodich, 't gunt tot last van de Comp^{ie} oock zou moeten blijven, alsoo de luijden met 't formeren van indigo hun generende arm ende gantsch onvermogen waren, weshalven sijn E. daer toe speciale ordre was verwachtede, dewijl den coninck dies aengaende gekent en buijten twijffel beschoncken zou moeten worden.

Meerder agerhoudt wasser niet te becomen geweest, maer wel grooter quantiteit tin, oock peper; dan de harte- ende rochevelen, koehuijden, houdtwercken, als andersints waren vermits de schaersheijt der contanten geprefereert. De gommelacca was abundant doch den coop derselver verbooden, ende schilpadshoorn costij niet te becomen, van Patanij quam somwijle een partijtgen 20 a 30 cattij slechte sorteringh. Nae van 't Zum sich had laeten berichten vielse oock in Cauchinchina alsmede op Maccassar in groter quantiteit, welcke natie deselve over 4 a 5 jaren verleden à 25 tajl, wesende ruijm 60 R^a, aen de Mooren in Siam vercocht hadde.

Tot noch warender geen balcken affgecomen, de particulieren derfden niet verschijnen uijt vrese 's coninx volck, die om houtwercken benoodicht waren, deselve aanslaen souden, tot welcke procure echter alle vlijt sou aengewent worden. De plante ofte 't zaed van sappanhout was verboden op poene des doots uijt Siam te vervoeren, derhalven oock niets te becomen geweest was.

De roode aerde was qualijk geconditioneert, meest alle de packges gebroocken, ende daerin veel steenen bevonden, invoegen tamelijke quantiteit derselver soo int schip als de barcq int opbrengen gespilt was, niet te min sou de partij goede proffijten geven want de 5600 cattij reeds tot ƛ 1050.—vercocht waren. Int eerste jaer off twee diende niet meer gesonden, alsoo van t Zum de masse te groot estimeerde om die spetie in reputatie te houden.

De 30 st tjuicornij costende 22½ mamoeijs waren mede tot 90 guldens gevendeert, in toecomende mocht daervan wel 50 st gesonden worden. De 75 st acalcara bleeff noch onvercocht, stont oock niet minder als 2 a 3 cents te geven; 25 st. was voor 't cattij geboden dan most meer gelden. De lichte peper bleeff insgelijcx volgens contract noch leggen, waervan oock d'expiratie desselfs niet te verwachten was.

Van 't Zum confirmeerde de slechte consumtie de cleden met hare oorsaeck, bij Moerdijk g'allegeert, ende bevont gene der costij wesende cleden geheel invendibel, maer wel sommige niet gretich gewilt en weijnich advance gevende, dienvolgens oock susteneerde het raetsamer was deselve aldaer met verdraechelijke winsten gebenificeert als elders op onsekere hoop van groot proffijt versonden wurden. Eenelijck sondt sijn E. wederom 800 stux negros cleden uijt Jambij ontfangen; item een pack fijne calimcarij doepetij die nauwelijcx 't uijtgeleijde gelt mochten haelen, ende dan vermits de geele schilderij overal in de hoofden ende boorden. Maer dewijl de schilderij der gemelte calimcarijs goet

ende seer aengenaem, item 't geel op Choromandel met geringe moeite in roodt te veranderen was, namentlijk 't eene root wat hooger, 't ander bleeker, 't derde wat bruijnder etc., soo dienden van 't geel 't eenemaal gesuijvert, de boorden blauw van twee vingeren breed, daerin weijnich schilderije ende veel ijdele blauwe plaatsen te comen, mede roodt ende de ledige plaatsen met lofwerck gevult. Insgelijcx 't onderste boordetje een stroobreed geel sijnde most oock roodt gecouleurd worden. Die sorteringh van 't geel in diverse roode verwen verandert zijnde ('t groen mede g'excuseert) stont 5, 5½ a 6 taijl Siams te haelen ende hadt van 't Zumi 't ander pack, per d'Swaen derwaerts gesonden, behouden, om middeler tijt oock preuve van die schilderij te nemen.

Op de comst der Lauwen oft Langsiangers wird staet gemaect en verhoopte sijn E. dat bij hare paresse noch goede quantiteijt cleden tot redelijken prijse souden vertiert worden, op welcke insicht diverse sorteringh hadt behouden, als de roode, geele ende asgrauwe ternatanen, de roode bethilles, babock, etc., item de wickerwandij ende alcatijven, die nauw 't halve gelt berijcken mochten.

Vooreerst werden naervolgende cleden tot vervolch van dien handel ge-eijst, te weten:

- 200 stux cattawanij talponij met geschilde[rde] hoofden ende boorden.
- 200 stux dito slechte met roode hoofden ende boorden.
- 200 stux gnuil onder ende boven geschilderde boorden van 8 asta.
- 200 stux dito onder ende boven met roode hoofden van 8 asta.
- 600 stux tapes tampij talponij.
- 200 stux madaphons talponij.
- 200 stux poplij talponij.
- 4 a 500 stux moors laken ofte nagorij.
- 4 a 500 stux breede chits, geen smalle jongst met Orangie gesonden.
- 50 ₮ tjoucornij.
- 75 ₮ acalcara.
- 500 p. roode caricams.

De gelegentheijt van Sdiamet bleeff in voorige termen continueren, rijmen tijt waren veele bij hem tot de comste sijns zoons uijt Bengale uijtgesteld, welckers aenbrengen in doecken niet boven de 50 a 60 cattij g'estimeert was. Desnietjegenstaende spraeck doorgaens van groote saken, maer al sonder effect; tot 't invorderen der resterende schulden was oock weijnich apparentie. Eenelijck Osoet Pegua, Oekon, Phijsoet ende nachoda Backhungh waren te vertrouwen.

Des coninx jonque was voor van 't Zums comste vertrocken nevens 2 Cauchinchinse vaertuijgen, waerdoor de Comp^{ie} in 't procureren van de Japanse petitie geen kleen hinder geleden hadt; soo waren oock desen jare twee coninx jonquen nae Canton, ende een Chinese nae Cinchicuw genavigeert.

Een ander groote joncq hadt de Maij^t met rijns volladen om deselve in corten herwaerts te senden. Daer was in den aenvanck gerucht, seker gesant

mede stont te comen om wegens den Cambodiaschen oorlogh met haer Ed. te traacteren, doch geen gevolch vernomen. Integendeel, den coninck daertoe de meeste inclinatie niet toonde, gelijk hij dan onse gecompareerde macht te swack gekent, en selfs uijt vrese voor den Cambodiar sommige streekten op de rivier, als aen Banckonck Talatpuam, mitsgaders in de stadt de hecken die de straten slooten over al vernieut en veel derselver van palen gemaect hadt. Eenelijck was subijt een vloot van thien armados de rema off roeijvaertuijch met 500 coppen gemant d'onse (nae voorgaven) toegesonden, onaengesien door van 't Zum wurden g'advertteert de Nederlantsche schepen niet soudens bejegenen. De Majij hadt voorgesteld, indien haer Ed. den oorloch ernst was most men met menichde schepen ende volck voor de Siamse rivier compareren, om dan gelijckelijck ter gesetter tijt te water en te landt t'attaqueren.

De 211re van achten, aen 's coninckx volck van de verongeluckte joncq alhier verstreckt ende in facture gebracht, waren den coninck geschoncken, vermits in den brieff aen barquelangh eenelijck gesecht wird sulcken verschot den coninck aengenaem was en d'onse in hare verrichtingh daer voor favorabel wesen souw, alsoock doordien in 't vertalen van geseijde missive gemelten barquelangh de restitutie onsmackelijck vond, oversulcx (als gesecht) de betalingh van voorschreven penningen niet gevordert was.

Opra Tjeduck, tweede barquelangh, die de Comp^{ie} in 't geven van tra seer behulpelijck can wesen, hadt voorleden jaer nevens sijne redres een joncq met rijs uijtgeset, die nae bericht wurden in Jambi was vervallen, gelijk den oppercoopman Puijt bij missive per Capelle geschreven oock adviseerde aldaer een Siamse joncq met rijslast g'arriveert was; welcken volgende gedachten Tjeduck haer Ed. versocht derwaerts ordre te geven ten ejnde voorschreven joncq ende goederen vercocht, den nachoda in verseeckeringh genomen, ende alsoo neffens 't volck en procedido costij gehouden wird oft, in gevalle hier mocht wesen verschenen, daermede soodanich te handelen als sijne Chinese brieven dicteerden.

De Maccause Portugesen hadden aldaer omtrent de 5 jaren geremoreert ende in Februarij verleden een voijagie met 70 lasten rijs als andersints op Macassar voorgenomen, maer den donder hadt hun groote mast vermorselt ende tot noch hare reijse verhindert, den capitain ofte gesant stondt met een Siams vaertuijch (soo voorgaven) naer Maccauw te keren.

't Fleuijtschip de Wolff was cort voor 't vertreck van Orangie uijt Malacca over Patanij costij aengelanght om rijs ende houtwercken te laden. Den ondercoopman Hogenhoeck, tot den tin ende peperhandel in voorschreven Patanij gesonden, hadt van daer g'adviseert hoe reeds 150 bhaaren peper ende goede quantiteijt tin in voorraet, item in Julij passato van daer 2 jonequen met 500 bharen peper naer Quinam ende China vertrocken waren. Met gemelte fleuijt sou den geprocureerden tin nevens de petitie naer Malacca gesonden worden.

Den coninck hadt 2 elephantswachters gelicentieert die per naesten stonden te volgen.

Adij 21 d° arriveert hier oock 't schip Fredrick Hendrick, welckers timmeragie nevens de provisien ende verversingh aen 't scheepsvolk gedurende dien tijt verstreect volgens d'advisen van den oppercoopman van 't Zum dato 14 October gesamentlijk bedragen f 3531.7.8. 't Cargo met dat schip overgecomen bestaet uijt 538½ last rijs ende 250 potten clappesolij, bedragende f 13935.7.8. De vordere novos van Siam waren niet sonderlinghs, eenelijck dat nae 't vertreck van Orangie de despesche van de Wolff met 't geeijschte naer Malacca gedaen, ende boven de petitie 30 lasten rijs derwaerts gesonden was, om des te meerder ruijmt voor 't overvoeren van houtwerck te winnen; tot noch warender maer 30 balcken versamelt, echter souden de fleuijtschepen uijt Tajjouan hare ladingen in houtwercken wel becomen.

Die van Queda, subjecten van den Siammer, hadden costij den coninck aengedient hoe d'onse hunne stromen onveijl hielden en d'aencomende negotianten tegens reden (soo sij seijden) tollen affnamen, dierhalven den coninck versocht sulcx mocht geweert worden, als wesende onbillich onderlinge vrunden soodanige servituten useren souden; om den coninck in Queda te bevestigen was van costij een gesant vertrocken.

De toegeseijde elephantshoeders voor desen gementioneert waren te laet gecomen, sulcx oock geen coninck volck herwaerts quam, dan alleen een swart dienaer van de logie nevens een vrij persoon van de cust, welcken dienaer tot dato sijn vertreck betaelt, den anderen costij niet genoten hadt, noch met hem bedingh gemaect was, soo dat alhier gecontenteert sou moeten worden. Eijndelijck hadt de Maji° een caffer ende cafferinne versocht.

Adij 12 Februarij 1645 verschijnt van Siam op dese rhede 't jacht van den Portugeschē coopman Thomas Poullo, waarmede haer Ed. de derde advijsen van den oppercoopman Rheijnier van 't Zum becomen, dicterende hoe voorseijde jacht den 27 October voor de Siamse rivier gepareseert ende hem 9 November haer Ed° missive van 10 September jongstleden behandicht. Item 't Ormus zoudt seer qualijck geconditioneert bevonden was, veel kisten opengebroocken, wan, ende sommige bij nae geheel ledich, 't gunt groot onderwicht causeren souw; 't wilde niet van de handt en bleeff noch onvercocht leggen, alsoo Siam jaerlijcx met 4 a 5 picol versaet was. In soo verre 't picol een taijl off 6 guldens halen mocht zou sijn Ed. van de partij affstaen, dewijl gesusteneerd wird deselve volgens jaerlijckse consumtie in geen dertich jaren stondt vertiert te worden. 't Was voortijts bij de Mooren met cleene quantiteijt van 2 a 300 cattij aengebracht ende tot 8, 9 a 10 taijl 't hondert vercocht. De roode aerde, hoewel die goede profijten gaff, most oock niet gesonden worden, den marct dier spetie was soodanigh geset dat voor den toever der Mooren dier aengaende niet te duchten bleeff.

Integendeel hadden de Negapatamse Portugesen oock groote quantiteit cleden costij aengebracht, sulx den aftreck seer sober continueerde. Den incoop was redelijk geweest ende waren reeds goede partije hartevellen, koehuiden, balcken, swalpen, plancken etc. in vooraet opgecocht, dan bleeff van 't Zum om contant sonderlingh verlegen, die mits de tardance vant silver al vijftich cattij a deposito gelicht hadt en bij langer vertreck in corten noch meer te vorderen stondt.

Geen benjuijn was tot die tijt becomen, volgens de geruchten wurden de Langhsiangers met den eersten verwacht, dat oock onseker ginck alsoo diergelijke maeren 't verleden jaer almede sonder effect geloopt hadden. Vijff cattij Siams hadt van 't Zum onder de lantluijden uijtgeseth om d'aenteelingh van den indigo te doen accresseren, waertoe niet gaerne om de consequentie gecomen maer sulx alleen om d'arme luijtges t'animeeren geschiet was.

Den Portugeschen coopman Thomas Poulo voornoemt hadt op sijn aengebrachte coopmanschappen merckelijck verlooren, want 't zandelhout costende 15 r^a van 8^m 't picol tot 4 taijl off 24 gls, de ijsere pannen 2½ de 10 stucx a 6 maes off 45 st^a, de catche a 10 r^a 't picol tot 4 taijl, ende de swaerte van 3½ r^a a 20 maes off 7½ gls 't picol, vercocht waren; daerenboven wilde de goederen oock noch qualijck aen den man, sulx gedachten Poulo met sijn getrocqueerde 35½ lasten rijs ende eenigen tin (die quantiteit onbekent) niet veel voordeel te doen stondt. Van gelijcken trachteten d'andere Portugesen Bento Martins ende Bras Pinto den tin jegens 12½ taijl de bhaar op te coopen. Invoegen dat 't sedert haer arrive costij de Comp^{ie} niet een cattij toegecomen was, soo om den gewoonen prijs van 11¾ taijl niet te coopen als oock dattet (als gesecht) aen contant gemanqueert hadt.

Tot het coopen van een joncq hadt tijt noch occasie gepresenteert en vermits de schaersheijt van penninge de gerecommandeerde 500 r^a niet connen verstrecken; echter in plaetse van dien hadden Bento Martins, Bras Pinto ende Thomas Poulo gementioneert nevens andere Portugesen 'tjacht van den Maccausen capitain te bevrachten ende met rijs herwaerts te senden gecontracteert. Langen tijt was 't afschepen van den geprocureerden rijs bij barequelangh tegen gehouden, alsoo met geroerden ambassaed in continuele differentie stondt, 't gunt door van 't Zums instandt versoeck eijndelijck licentieerde. Edoch 't jach half volladen zijnde, was 't water schielijck comen te verlopen en 't schip vrij leeq bevonden, sulx den rijs daer wederom mosten uijtlichten en groote schade geleden hadden 't Roeijvaertuijch des coninx, in September passato naer de rivier van Cambodia gesonden, was onverrichter saecke geretourneert, hadde nauwlijcx verbij de bocht van Siam geweest en den tijt alleen met houthacken gepasseert. Wijders wurden oock weijnich geruchten off preparaten van oorloogh gehoort off gemeret, en meende van 't Zum 't den coninck niet ernst was ten waer Comp schepen ende volck in groot getal voor de rivier van Siam verschenen.

Adij 14 Majj arriveert nae langh toevens 't fleuijschip Capelle met den commissaris Reijnier van 't Zum, uijt welckers soo mondelinge als schriftelijke rapporten ende missive van den oppercoopman Isacq Moerdijck, dato 20 Maert, verstaen, sijn Ed. op 't vertreck uijt Siam transport van 's Comp^s effecten, monterende f 225548.7.13, aen voorseijden Moerdijck gedaen ende hem met behoorlijke instructie tot reglement van d'affairen derwaerts over versien hadt. D'uijstaende schulden beliepen f 88771.2.8. Van d'oude quade schulden was maer f 605.1.4 ingevordert, en op de rest geen off weijnich staet te maecken. Van Sdiamet quam tegen hoop niet in, des een voorslach deed om de Comp^{ie} noch metter tijt aen thare te helpen, namentlijk dat Sdiamet jaerlijcx een joncq met rijs herwaerts sou schicken, waervan de helft aen de Comp^{ie} op affcortingh leveren en d'andere helft hem betaelt most worden om d'aenstaende uijtredingh te doen, hebbende denselve uijt haer Ed^e naeme een steurman nevens 5 a 6 matrosen tot sijnen coste aengesecht, waermet sich geconfirmeert hadt, blijvende [van] gevoelen de Comp^{ie} anders aen thunne niet zou connen geraecken, alsoo andere nochmael soo veel schuldich was. Dit jaer had hij f 486.17.8 afgeleijt, daeronder noch f 3600 aen sappanhout te betaelen stonden, waermede sijn schult aen den coninck noch 100 cattij en 's Comp^s bij slot van rekeningh f 39415.10 te bedragen quam.

Van Opra Tjeduck was oock eerlangh geen betalinge te hoopen, de aen hem opnieu verstreckte cleden waren noch niet met rijs en olij voldaeen, meende hij nochtans vertrouwt diende, alsoo met 't ophouden van tra ende andere nieuwicheden in te voeren ons con hinderen, van wien nu alle hulp genoten.

't Aenhalen van de Siamse Japonders joneq in Taijouan, tenderende nae Coutchinchina, hadt groote alteratie gecauseert en de Japanders restitutie van schade aen den coninck doen versoecken, off dreijchden anders hun guarand op 's Comp^s logie, dienaers ende goederen gewelddelick te nemen, maer werden [door] 's Majjt^s discretie ter neder gestelt. Des sijlujden aen berequelangh specificatie ende taxatie van haer cargo deden monterende 268 cattij, 18 taijl, deselve nevens sijne pretensie van 22 cattij, 11 taijl, 12½ maes als die van Oekon Phijseet, Chinees coopman, belopende 11 cattij, 12 taijl, 4 maes, importerende gesamentlijk cattij 303.2.0½ off f 36372.3.12, herwaerts sand, met schriftelijk versoeck van restitutie, welke begrootingh ende onrechtmatigen eijsch dacht haer ontseijt worden ende dienvolgens wel ijets quaets voornemen mochten. Weshalven en vermits de dreijgementen der Japanders geresolveert hadt van Capel, boven de 24 coppen in de logie sijnde, noch 12 man, besijde partije mussquets, houwens ende cruijt te lichten, om alle attentaten te beter te connen wederstaen.

Den coninck ende grooten waren 't onswaerts genegen. Eenelijck socht berequelangh 's Comp^s hinder, ende [de] weldaden, aen de Siammers successive getoont, cleen te maecken; sijn Ed. hadt aen hem versocht bij de Majjt^s t'insisteren ten eijnde ons alleen 't vervoeren van hartevelen ende koehuijden

mocht gelicentieert worden, ende dat ten respecte van de bewesen hulpe omtrent 's [Maij^s] gebleven joncq, volck ende goederen als andere benefitien meer, tot welckers obtenue hem 2 cattij Siams off / 240 toegeseijt waren, 't gunt te doen eerstmael aengenomen en naderhandt sonder voordragen affgeseijt hadde. Soo oock in onse versoecken aen den coninck trachte hij de Comp^{ie} tot groote schenckagien te brengen ende daardoor 's Maij^s gunste te winnen. Gaff mede voor, wij met veele princen ende grooten [in] oorlooch waren en daerom Siam noodich hadden. Toonde sich wijders in de dagelijcsche behulpsaemheden discreet, 't gunt 't sedert de comst van sijnen dienaer uijt Taijouan gekeert was en te vermeerderen stound, indien hem sijne pretentie (hoewel onrechtmatich) ontseijd wird.

Niettegenstaende 't affgunstich woelen van meer gedachten berequelangh had den coninck de bewesen weldaet aen sijn Maij^s volck ende joncq hooch geacht, ende met twee [met] gout overdeckte copkens nevens twee cleden soo aen d'heer Caron als den schipper erkent, maer deed geen vermaen van den Cambodiasen oorlooch, dies meende van 't Zum sijn hoocheijt den ongeluckigen slach van over 20 jaren noch geheucht en dienvolgens voor 't strijden vreest.

Door der Mooren opulenten toevoer bleeff den soberen aftreck in cleden continueren. Bij mangelingh van rijs waren eenige van der hand geraect. De partij tampij ramarat, 't restant rouwe soo salempouris als betilles, waren nevens weijnich coopmanschappen vercocht, ende had aen Moerdijck gelast de resterende ongewilde goederen aen de Langsiangers (doenelijck zijnde) tegens contant offte benjuijn te versetten.

De partij lichte peper, in Junij passato p^r de Capel uijt Jambij gebracht, was aen Osoet Pegea tot 4½ taijl off / 27 de baar vercocht, op conditie dat de Comp^{ie} in twee jaren nae 't expireren vant voorgaende contract costij geen meer zou mogen brengen off vercoopen.

De Chinesen cochten de koehuijden ende hertenvellen tot hoogen prijse op, sulcx van 't Zum in twee maenden geen 1000 vellen had connen become ende dat wel 40 percento duurder als te vooren. De jammama cochtense bij 't gewicht tot 30 a 32 maes de 13, 14 a 15 stux offte 't picol. Zijn Ed. had getracht door onbekende 6000 hertenvellen van seker Japander te become, maer bemerckende het voor de Comp^{ie} was, was uijt den coop gescheijden.

Voor Japan laghen in voorraet 35911 p. herten- ende 7828 p. rochevellen, 2106 p. buffelshoorn, 1726 p. koehuijden ende 6275 picol sappanhout. 't Manquerende, soo aen den Japansen als Taijouansen eijsch, had Moerdijck te procureren bevolen. Soo waren oock in Siam door gebreck van scheepsruymte 238 balcken ende 1143 stux swalpen, plancken ende knies verbleven. Gloaugh Chiut, tolcq van de Comp^{ie}, versocht van haer Ed. eenigh geschenck te mogen genieten, om daerdoor bij den coninck wederom in credit en aensien te stellen. Van 't Zum meende haer Ed. respect gekreut zou worden en ontseijde sijn versoeck; echter persisteerde den tolcq, seggende een heer wel ijets aen sijnen dienaer mocht geven sonder quetsingh van gesach.

De wanden van de cleene bamboese packhuijsen langhs de riviercant waren wederom met gevlochte bamboesen ende een pannedaek opgemaect, alsoo berequelangh het steenen gebouw voor de Majj' t' opsichtich achtete.

Adij 17^{en} November comt het Spaens galion met 1500 picol sappanhout, 15675 cattij sware Lijgoorse peper, 4204 cattij droge indigo, 449½ cattij agerhout, 88 lasten rijs, 191 swalpen ende plancken, nevens 66 knies, monterende te samen f 13712.14, in compagnie van de fleuijten Rijp ende Capelle van Ziam herwaerts gesonden, waerinne noch gescheept sijn 1020 picol sappanhout, 134 jatij balcken, 299 jatij swalpen ende plancken, mitsgaders 440 potten clappersolij, bedragende f 7184.8.12. Bij onderscheijden missives van den commissaris van Zum en den oppercoopman Moerdijk, gedateert 20 Julij ende 20 September verleden, bemercken hoe van Zum 21 Julij p^r Henriette Louijsa met een ladingh van 1500 picol sappanhout, 4058 koehuijden, 75246 herte- en 9335 rochevellen, 2106 buffelshoorns, 200 cattij agerhout cabessa, 6552 tsioupen swart lacq ende 3000 bossen rottangs, belopende f 42834.15, naer Japan vertrocken was, mitsgaders de fleuijten Berckhout ende Uijtgeest 23 en 27 geseijde maents met 236 lasten rijs ende partije houtwercken, waerdich f 7545, naer Taijouan geseijt waren. Hebbende d'opperhoofden van Louijse versuijmt 125 picol sappanhout uijt de berck Matenes over te nemen, dat in Japan gemist sal werden. Soo was daer oock de fleuijt de Wolff 2 Augustij met brieven ende geschenck van den gouverneur Jeremias van Vliet aen den coninck ende berquelangh aengecomen, waer van niet veel wercx gemaect was, ende was gemelte fleuijt den 8 des-selven maents met 68 lasten rijs, 200 potten clapperolij, houtwercken ende elenichheden, bedragende f 3558, naer Malacca gekeert.

Met geseijde fleuijtschip was door den oppercoopman Direk Schouten uijt Patanij sekeren brief van de prinsesse gesonden, om aen hare hoogh^{te} resident in Siam heijmelijck bestelt te werden, waerin swaricheijt gemaect en mitsdien geresolveert was deselve te verbranden.

Den Japander Oloangh Scurerit was van sijne pretensie wegens de aengehaelde joncke 'teenemael uijtgesloten, dat nevens de schenckagie maer f 11109.7.8 had gecost, waertoe den berequelangh niet weijnich heeft geholpen, die daer van quitantie gepasseert hadt, ende was voorseijde somma ten laste van 't generael gebracht, maer den Chinees Ockon Phijsoet versocht andermael restitutie van sijn ingeladen portie, bedragende als voordesen geseijt cattij 11.12.4. Door nader geschenck van 600 gls. was oock vercregen dat de Comp^{ie} alleen alle soorten van vellen sou mogen vervoeren, ende wert hoope gegeven de rochevellen daer onder vervat sijn sullen. Den coop ende uijtvoer van rijs was vrij geincommodeert geweest maer oock met gifte te niet gebracht, soo dattet scheen de schenckagie omtrent dat hoff veel vermach, gelijk in berequelangh wel had gebleecken.

De grasserende kinderpokjes namen veel menschen wech, waardoor als [door] der Mooren gedurigen toevoer den handel noch al sober bleeff.

Van de desperate schulden, bedragende *f* 18967.17.8, stondt niets te verwachten. De dubieuse, monterende *f* 45886.3.12, geven wel eenige hoope, maer bij haestich afsterven oft ander incident der schuldenaers souder al mede niet van comen. Sdiamet bleeff daervan noch *f* 40962 debit, Opra Tjeduck thoonde hem redelijk, voorts wierden d'andere tot de betalinge aengemaent.

In de maent April waren daer twe brieven van onse gevangenen in Cauchinchina, van dato 29 September 1644 ende 13 Februarij verleden, aengebracht. Den Chinesen brenger was *f* 31.10 gerestitueert, die aen de Nederlanders verstreect had; de resterende gevangenen waren nae 't vluchten van d'andere in nauwer hechtenis gestelt.

Seker Chinees Anachoda Teenwan, hebbende anno passado van d'H^r Generael van Diemen zal^r ged. pas geoptineert om over Palimbangh ende Patanij Siam aen te doen, was naer Cauchinchina gelopen en naderhand costij gecomen, ende de Comp^{ie} in haer procure vrij hinderlijk geweest, die soo veel wist uijt te wercken dat Moerdijk bijnae geconstringeert was geworden hem pas te verlenen, waerom versocht te weten aen wien ende wat natie in toecomende pas had te geven.

Des conincx joncq, die hier met rijs geweest is, sou a^o aenstaende naer Japan gaen; in welck geval nae Moerdijkx gevoelen ons den handel van rochevellen wel ontstaen ende die van de hertevellen ende koehuijden oock becommert mocht worden. Die van voorsejden jonck hadden over 't genot van quade tractementen seer geclaecht, daer uijt al wat spels was geresen.

In Augustij waren van hier twee Portugese patasches met 200 picol solpher, 50 picol sandelhout ende andere clenicheijt aengecomen.

SUMMARIUM bijeengetrocken [soo] uijt de
missive als het gehouden daghregister van
den oppercoopman Antonio van Bronckhorst,
betreffende tgepasseerde deses jaers A^o 1644
int conincrijk van Toncquin.

Adij 2 December 1644 verschijnt op dese rede 't schip N. Haerlem uijt Taijouan, per tweleke haer Ed. becomen seeckeren brieff, 15 October bij den oppercoopman Antonij van Bronckhorst in Nangasacqui geschreven, nevens desselfs daghregister in Toncquin concernerende 's Comp^s affairen derwaerts over gehouden, waer uijt bespeuren gemelten Bronckhorst tsedert sijne laetste advijsen met de Leeuwere op 5 Januarij ggedepescheert per jonque van Iquan den 26^{en} desselven maendts over Cambodia noch naerder bericht wegens de commercie en hoffsaecken van dat rijk herwaerts geschiet, doch verstaen hadde geseijden brieff met een horrible moort, aen d'onse int verradisch quartier gedaen, niet ter handt gecomen was, dierhalven als nu de copie daer van oversandt, die dan nevens verhaelde papieren 't navolgende dicteerde.

Gedachten Bronckhorst had successive alle plicht ende debvoir aengewent om tot den handel te comen, dan de naturelle geltsucht des coninex was oorsaec van den tragen voortganc geweest, die doorgaens bij de petitie van 25 kisten silver op leverantie van zijde gecontinuert ende hem Bronckhorst, bij refus van dien, de negotie als ooc sijn rijk ontseijt hadde, des te rade wird 't onderstaende request de Maij^t 12 geseijde maents Januarij te presenteren, luidende als volcht:

Aen de coninclijske Maij^t van Tonequin.

Grootmachtigen Coninck,

Den Hollantschen capitain geeft Uwe Maij^t met reverentie te kennen, desen jare tot geen anderen eijnde vroeck verschenen is als omme de schepen, op sijn afscheijt alhier verbleven, met eeten ende drincken te provideren ende naer Batavia te senden, doch waren op zijne comste al vertrocken, waer over vorders g'ordonneert blijft 20.000 tajlen, daarmede uijt Japan herwaerts gesonden word, in zijde ende stuckwercken te versetten, gelijc vorige jaren geschiet is. Doch verstond op d'aencomste U hooght^t met voorgemelte schepen (die niet weten off te recht gecomen sijn) aen den Hollantschen prince hebt geschreven, wederom jaerlijcx silver voor zijde begeert. Vorder sijt U hooght^t als nu vijff en twintich kisten eijsschende, dat voor ons niet mogelijk is toe te staen, ten aensien niet

meer als met twintich kisten van de Hollantschen prince gesonden comen, soo versoecken eerbiedelije, omme de vruntschap tusschen Annam ende Holland te vergroten, ons een weijnich van gesejde silver gelieft te laten houden om te negotieren, willende de reste Uwe Maij^t op leverantie van zijde terhand stellen, onder belofte in de toecomende twaelfde mane met groter capitael verschijnende Uwe hooght^t meerder sullen toestaen; dit doende, etc^a.

Dit versoeck wird den coninc door den tole Inne Oursula ter hand gestelt, die 't selve sonder te willen lesen neder leijde, seggende van Bronckhorst's intentie niet ignorant was, ende bleeff alsoo tot 14 deses voornoemden maents bij sijnen geltgierigen cijsch persisteren, als wanneer van de 20 kisten 12½ makende 10 kisten fijn begeerde, die ooc stonds aen van boort gehaelt ende hem behandicht wurden. Item verelaerde sijne Maij^t wijders, indien 't aenstaende jaer wederom de negotie aldaer wilde ondernemen, dat sonder eenige dubie in de uijtreykingh van de versochte 25 kisten mosten condescenderen en daernevens 20 stucx laeckenen, 10 p. rode, 5 stucx swarte, 3 moerlac ende 2 stucx blauwe, item 100 stucx sarasses als eenige goeden alamber off barnsteen beschaffen, welc meergemelten Bronckhorst om tot den handel te geraecken had moeten accorderen, ende was denselven van opinie sulcx oock effect sorteren off de negotie in dat rijk surcheren most, oordelende 25 kisten weijnich te sijn in vergelijkingh van 50 d^{rs} die Hartsinck voortijts had gegeven. Wel was bij hem getracht den coninc met een donatie van 3 kisten contentement te doen en tot afstand van den impertinenten cijsch te bewegen, maer den gier had sich alsints gemijd en d'aenlockende vrucht der geltwinste gesmaect, gelije hij dan op voorgemelte 12½ kisten de helft g'advanceert ende de grove zijde jegens 15 faccaer geleverd hadde, die Bronckhorst van de burgers voor geen 35 gewichten sou hebben willen aennemen.

Tot debat van de reproches, door haer Ed^e genomineerden Bronckhorst toegepast wegens de voorbarige solicitatien om tot audientie te geraecken, diende sijn E. met toedragend respect en modestie d'ujtcomst van saecken getoont had hoe onverwacht en avantagieus de commercie gefineert, item gelijk haer Ed. wel seijden de lasten ende stribbelingh, die de Comp^{ie} aldaer subject was, uijt de brutalite dier menschen haren oorspronck namen, invoegen allegeerde Bronckhorst het (onder correctie) niet aen sijn debvoir maer aen des conincx redelijckheijt gemanqueert hadde.

In plaetse van den capado Ongakeem was een ander van groot aensien, met namen Ongadingh, gesuccedeert, denselven had ooc 1000 T. op leverantie van zijde gevordert, waervan hem de helft verstreect, ende voorts solpher &^a, ten prijse gelije die den coninc aennam vercocht wird. Een matigh geschenc was voorschreven Ondagingh gedaen om hem tot de Comp^{ie} genegen te maken, gelijk hij ooc reeds getoont en belofte van continuatie gepresteert hadde.

Den 5^{en} Meert was aldaer een jonge uijt Maccauw g'arriveert, sijne ladinge bestont ten principale in pansjes, gielems ende zijde stoffen, die den coninc alle nae sich had genomen, item partije wasch ende ijser, met welc jonge niet meer als een naturel Portugees (wesende den capitain) gecomen was, uijt vreesse voor de travaillien, die costij subject sijn. Geseijde luijden hadden 't voorleden jaer 20 picol zijde voor reeckeningh van de coninc mede genomen, waerop sijn advance begeerde en dat in goede wel gesorteerde stoffen, die oock nae sijn belofte taxeerde, ende ingevalle der meer waren aengebracht als de Maij^e competeerde, warden se geconstringeert hem alles te leveren ten prijse soo goet vond, want vernemende in de stad aen de coopliden eenige vercochten sloech se aen, met verbod de copers om betalingh te molesteren. Daer benevens waren se ooc nauw besocht en gevisiteert geweest, tot kisten, cassen, knoppeldoecksken, jae haere persoonen incluijs. Onder andere was in de kist van den capitain 50 tajl aen goudt, een weijnich silver, en paerlen gevonden, 't welck den coninc mede met alles wat hem aenstond naer sich genomen had, sonder dat den Portugees ijets durffde seggen, die voornemens was geweest alleen per een thinga des conincx goederen nevens d'advijsen aen de papen costij te senden. Maer de padres in Maccauw hadden tot meerder seeckerheijt voorschreven joncje willen gebruijcken om hare brieven ende 's Maij^e goederen in minder gevaer te stellen, voor 't welc sij bij ongeval doch responderen mosten.

Voorts warden de papen aldaer vrij gevexeert, ende op sekeren tijt als se besich waren om misse te doen bij den coninc geroepen, die hun op hoge poene strietelije verbod 't christendom onder sijn volc te divulgeren, liet wijders alle beelden ende ornamenten raseren en in stucken breecken. Hierbij was 't niet gebleven maer hadden voorschreven padres naderhandt, om die van haer ordre in Maccauw seker bericht te connen geven, aen de Maij^e versocht vrijheijt tot voortplantinge van de christelijcke religie onder die natie, 't gunt hun ront affgeslagen en bij affctie van chiappen geinterdiceert was, waerop wederom aenhielden om abolitie van dat placcaet 't obtineren, ende bleeff den Japander Risemon van opinie den coninc eenige toeseeggingh soude hebben gedaen, om de Portugesen andermael derwaerts te locken ende uijt hun sijne giericheijt te versaden, maer dat nae 't vertrec van geseijde joncje 't verbot strickter als te voren sou gemainteneert hebben, doch hiervan was niet gevolcht.

Den coopman Bronchorst hadde mede uijt eenige Portugesen van gemelte jonckje verstaen, hoe zij luijden enpassant 't eijlant Ainam aengedaen en diverse nootlijkheden aen de daerop residerende papen gebracht hadden, die hun besich hielden met 't christen gelooff te verbreijden, van welckers inwoonders reeds het derde bekeert waren. Echter en mochten gedachte Portugesen niet aen landt verschijnen alsoo d'inhabitanten uut vrese niet niemant en wilden combineren, invoegen hier en uijt 't voorschreven nae 't gevoelen

van geseijde Risemon te colligeren was, de papen in dat rijc groote quellinge stonden te verwachten.

Op 22 Junij was meer gedachte joncje wederom nae Maccauw geseijlt met 100 picol rouwe sijde, partije baa, sumacgij hocjens ende sittouw, waarmede ooc vertroc den Japander Nicolaes (anders genaemt Schemon) nevens sijn familie, a^o voorleden per de Kivith (waarmede na Batavia meende te navigeren) costij aangelanght, die voornemens was sich met d'eerstvertonende gelegentheit uijt Maccouw nae Tajjouan off herwaerts te vervoegen. Ten selvigen dage was aldaer een Chineesche joncq (toebehoorende den mandorijn Iquan) gepasseert met partije ijsere pannen ende porceleijnen om jegens stoffen te trocqueren en daarmede nae Japan te gaen, dan was vrij laet int seizoen, soodat wellicht die vojagie niet heeft connen voltrecken.

Den 18^{en} Majj was Ongsouma Ongadangh als veltoverste des coninx met 31 galeijen, groote quantiteit elephanten, paerden &^a, en 15.000 man nae Quinam vertrocken, om sich bij de 30.000 coppen door de Majj daer gelaten te conjungeren ende andermael attentaet op dat rijc 't ondernemen, doch en hadden Bronckhorst daervan in 't minst niet laten weten maer ons soo nu en dan voor bloode uijtgekreten, die sonder couragie waren en den Quinammer niet onder d'oogen comen durffden. Echter was gemelten Bronckhorst van gevoelen den lust tot d'oorlogh meest cesseerde ende den coninc niet anders en trachtete als sijnen schatcamer in Zenewa te verrijcken, waertoe jaerlijcx meer en meer practijcquen aen te wenden stondt, gelijc hij in den beginne voorseijde Bronckhorst voor een gierigen capitain uijtgescholden, die 't selve met een proper geschenck gebetert hadde en om den vrec vorder te behagen hoogh gecouleurde ronde bloetcoralen als andere rariteitjen over Japan te senden eijschende was. Op sekeren dagh wird Bronckhorst van Risemon gewaerschouwt op hoede te wesen ende weijnich insonderheijt des avonts buijten de logie te gaen, omdat d'inhabitanten mits het mislucken van den Quinamsen oorlogh jegens d'onse ingenomen waren, uijtende veel smadige schempwoorden. Soo had ooc den coninc geseijt sijn vole om de Nederlanders wille op de vleysbanck geraect waren, met andere onredelijcke propoosten meer, waervoor gerepeteerde Bronckhorst ten selvigen dage binnen scheepsboort 's Comp^s dienaers schriftelijcke ordre voorgehouden, waernae hun geduijrend 't verblijff aldaer te reguleren en datselve punctuelijc 't achtervolgen hadden op poene van sware straffe, die bevonden sou worden 't contrarie gedaen te hebben.

Ter selver tijt was ooc een ander Japander ten huijse van meergenoemde Risemon, die verhaelde present geweest te sijn, wanneer den commandeur Baeck zal met sijn vloot op de Quinamse grens was, hoe dien coninc 5 a 6 van de gevangene Nederlanders ontboden ende hun gevraecht hadde off 't hem wel mogelijc waer d'Hollantsche jachten met zijne galeijen 't overwinnen, daerop antwoordende jae, uijtgesejt 2 derselver, die getuijchden dat de galeijen tot de be-

machtingh der jachten niet bastand waren, waerover den Quinammer sijne armade nijtgesonden, 't jacht Wijdenes doen springen, seven Nederlanders verovert ende nevens de twee gevangene, die contrarie d'andere gesproken hadden, had laten onthalsen. God heb hare zielen en wil d'overige genadelijk verlossen.

In Tonequin was tot 5 a 6 diverse reijzen eenen dangereusen brand geweest doch telkens tot groot geluck gebluscht geworden, derwegen seker persoon in wiens huijs d'eene ontstondt gedecapiteert wird. Ooc waren bij een menichte rovers op sekeren nacht wel 40 menschen soo mans, vrouwen als kinderen gemassacreert, die 's morgens in de riviér gevonden en den coninck vertoont wurden, met versoec om straffe over die detestabile actie en beter maintenuue van justitie, maer had sich de Maij^e dies weijnich becommert en de elagende ongetroost versonden.

De Lauwen hadden aldaer wegens haren coninc 10 elephanten gebracht, ende wird d'alliantie tusschen die twee cronen door continuele besendingh ter wederzijde gevoed, echter waren voorschreven Lauwen (soo Bronchorst getuijght) costij niet g'estimeert, jae genoechsaeem veracht.

Den coninc had plaetse vergunt om een nieuwe logie te bouwen, doch al mede niet sonder hoop van schencagie te genieten, deselve was ongeveer 8 roeden lanck ende breed in 't viercant, item het oude huijs daerin begrepen ende door Risemon met een pagger omheijnt, die ooc aengenomen had jegens Bronchorst's wedercomste de plaets van de groote ongelijcheijt ende putten te effenen, waarop alsdan een bequaem huijs soude setten ende hem uijt Taijouan derwaerts begevende met nootwendige materialen versien.

Den 19^{em} Junij 's avonts was de fockemast van 't fluijtschip den Zaeijer door eenen swaren donder sodanich geslagen dat denselven van boven tot beneden rontsom wel een handt diep uijtgehoid wird, in voegen de dicte van een mans been niet en behielt. Item de voorstenghtop glad aff, waerdoor voorseijde mast tot gebruijce onbequaem bleeff en d'opperhoofden genootsaect wurden een ander te soecken, die in Catsiouw nergens als bij den grooten capado Ongaton te vinden ende aldaer becomen was, welcke daervoor niet anders en begeerde dan dat men hem 't aenstaende saisoen 2 a 3 stuex laeckenen te vercopen sou willen toebrengen, 't gunt denselven met dane voor d'accomodatie belooft, en voorts 't schip van sijne leccagie geholpen wird.

Nadat op 18 Julij d'aengebrachte coopmanschappen getrocqueert, den handel voleijnd en alles tot vertrecken vaerdich was, embarqueerde den coopman Bronchorst, naer genomen afscheijt van den coninck ende grooten, nevens alle Comp^e dienaers ende restanten des anderen daegs in twee singas met desen onderstaenden brieff van zijne Maij^e aen d'Ed. H^r Generael gedirigeert, welckers inhoudt bij translatie aldus luidt:

Annam Cock, coninck van Toncquin, vereert aen den Hollantschen prince, tot recompense van sijne gedane schencagie aen mij, ses duijsent taijlen swaerte Tonquinsche zijde, en versoecke mij int aenstaende met dese naervolgende rariteijten gelieft t'accomoderen, sijnde deselve als volcht.

25000 taijlen Japans schuijtgelt

10 cattij radix Nisin

10 stucx carmosijn roode laeckenen

4 stucx swarte

4 stucx geele

2 stucx moeracfx

} d^o

100 stucx schoone sarasses

partije goede alamber ende solpher.

Int tweede jaer de 5^{en} maen den 28^{en} dagh van de regeringh des dajros Phoukthaj, wesende den 4^{en} Julij A^o 1644.

Waarmede gemelten Bronchorst den Zaeijer (die 10 des voorseijde maents affgedreven) gevolcht was ende denselven heel onverwacht nauw ten halven wege gevonden had, gecauseert nae 't voorgeven van schipper Bardoel uijt de swaerte vant schip, 't welc niet wel wilde vloten ende door manquement van werptuijgh van de droochten niet hadt connen winden, sulcx het tot 29 des geseijden maents was aengelopen voor en aleer vant Paerlen eijland gescheijden ende hare vojagie voltrocken hebbende den 3^{en} September in Nangesacqui g'arriveert waren met een cargasoen monterende f 299572.15.14, bestaende uijt naervolgende partijen, te weten:

64515 cattij rouwe zijde, namentlijk:

50712 cattij d^o van de burgers ingecocht

13803 cattij voor oude ende nieuwe schult van den coninc ende andere heeren.

8017 stucx rouwe soumongij

2334 stucx rouwe baas

2911 stucx witte peelinghs, namentlijk:

2042 stucx gefigureerde, ende

869 stucx effene d^o

6162 stucx Tonquinsche

4043 stucx Senuasche

} hockins.

4340 stucx witte thio, ofte effen satijntgens.

233 stucx fluweelen met goude strepen en ruijten.

6233 cattij losse sitouw, ofte groff were van zijde tot stouwagie.

Conform d'opinie van gerepeteerden Bronchorst sou de Comp^{ie} meerder

capitael als dit jaer gedaen hadde connen emploijeren, soo wanneer deselve geen lompen maer deuchdige goederen aensloech, ten ware Japan van ijder quantiteit pro rato meerder con vertieren, daer men sich dan in 't eerst nae te guleren most.

Voorts waren de contanten ten principale in zijde (als de meeste winstgevende) besteet; cardamom, caneel ende andere grove coopmanschappen waren niet ter vente gebracht. De zijde quam door den anderen T. 101.8.2 Japans 't picol, ende T. 9.78 hooger als den inkoop des voorleden jaers te gelden, veroorsaecht uijt 't silver dat den coninek had genoten, 't gunt jaerlijcs te verargeren stontt. Met den prijs was 't verdraegelijk, maer d'ondeucht en grofte der zijde onlijdelijc, waerdoor in Japan smalle advance rendeerte. De grove zijde was in Nagasacqui tot den jonghsten vercoop opgehouden, daarmede 90 taijl per picol opgewonnen wird, wijders was 't gansche cargasoen door den anderen met 104 percento gebeneficeert niettegenstaende de stoffen minder als A° P° gegeven hadden, waervoor den Almogenden gedanct blijft.

Nae den vercoop waren de goederen d'accord bevonden except de zijde, die 6 percento minder gerendeert hadde, gecauseert deselve in Tonquin nadt aen de marcet gebracht wird, daer Bronchorst sonder verachteringh des handels geen remedie toesagh vermits die specie door arme luijtjes aangevoert met cleene partijtges te coop quam, waervan nu en dan al eenige verbrand waren om hun omsichtigh te maecken. Echter had sulcx niet mogen helpen maer wel affkeericheijt veroorsaect, in voegen de Comp^{ie} haer des most getroosten. Onderwijle sou geroerden Bronckhorst in toecomende vigileren, soo veel mogelijc droge zijde bequam, en de natte geseicheerd wirdt.

De Zenuasche hockjens waren alle uijt handen van den Japander Risemon becomen ende hem ter cerster aencomste van den coopman Bronchorst de 10 T. swaerte jegens 7½ maes aenbesteet, die de lancte van eenen Japansen rock dat is 14 ellen hadden, ende quamen door malcander meer als de voorjarige te costen, ter oorsae swaerder en langer, item de casjes dier waren, daervan niet meer als 1800 p. in een taijl ende ordinair 2000 stucx gingen, 't welc bij verbodt des coninex van geen andere te mogen maecken alsoo in train gehouden wird, te meer dewijl de burgers die uijt zijn handen voor silver mosten copen. Bronckhorst sou genoemden Risemon wederom tot opcoop van partije hockins in Zenua animeren, waarbij de Comp^{ie} dien aengaende buijten risico en van deuchdich goet g'asseureert bleeff.

Van de capado Ongaton waren ooc 1657 cattij zijde a 18 faccaer gecocht, deselve was extraordinair drooch en redelijc suiijver bevonden, ende alhoewel sulcx een servituijt scheen te wesen, soo haddet (naer Bronchorst sustenue) echter mogen geschieden ten respecte van de grote diensten, die zijn volc in 't helpen vertimmeren van 't schip als zijn E. selffs met 't gerieff van een mast de Comp^{ie} gedaen hadden, in voegen 't selve veel eer een teken van erkentenis als een nootdwanck estimeerde.

De schenckagie ende oncosten van dit jaer beliepen *f* 13157.12. Met 't affsterven van Ongakeem en succederen van Ongadingh waren dubbelde schenckagien gedaen en d'ongelden volgens obligatie wegens de jachten d'anno voorleden betaelt, dese, als 't repareren van de logie en 't schip, gedurende welcke veel rijs, arracq, asijn en soudt geconsumeert ende drie ververschdagen sweecks bij gebreck van soutvleesch gegeven waren, hadden d'oncosten vrij vergroot, des gedachte Bronchorst ten dienste van de Comp^{ie} nodich achtete dat het schip off de schepen derwaerts seijlende van alles beter versocht werden, aengesien deselve aldaer (behalve de heen en weder reijse) wel zeven maenden bleven tarderen en bij onverwacht deisaister in groote ongelegentheijt (dat God verhoede) souden connen vervallen. Beseijden dien mosten alle guastos uijt d'aengebrachte contanten betaelt worden, 't gunt de Comp^{ie} ooc naedeeligh was.

Hiertegens was soo op de coopmanschappen als 's coninx en 's prinsen oude schult, die nu voldaan hadden, *f* 9712.15.15 geadvanceert, daernevens bedroegen d'ontvangene schenckagien *f* 1570.1.8, ende waren d'onderstaende, te weten:

19500 groote casjens door den coninc aen den coopman Bronchorst geschoncken.

9 T. 5.— fijn silver van den prins Dickonghwee alsvore.

6000 T. swaerte zijde van den coninck aen d'Ed. Hr Generael.

1400 T. swaerte van de Maij^t

1400 T. swaerte door Ongadingh

2000 T. swaerte door Ongaton

} aen voors. Bronchorst vereert.

Tot procure van de 120 picols Tonquinsche zijde voor Nederlandt vondt meergenoemde Bronchorst (onder correctie) geraden, dat om den Japanen eijsch niet te vercorten een der bequaemste ondercoopluijden met een cleen jacht en sufficient capitaal tot in de maenden September ende October nae 't vertrec van 't ordinarij handelschip over bleeff, om deselve becomen hebbende van daer herwaerts ende dan voorts met de retourschepen nae 't patria versonden te worden. Soo con ooc wel den geordonneerden ondercoopman tot de wedercomst van hem Bronchorst in Tonquin verblijven, middeler tijt op 's Comp^s logie regnard nemen en naderhant bericht van saecken doen, om welke, als de petitie voor Japan te versorgen, den president Elseracq een contant capitaal van 135.000 tajlen sustineerde te vereijsschen en ooc voornemens was derwaerts te largeeren, waarvan geseijden Bronchorst op sijn arrivement in Taijouan den gouverneur Caron rapport doen sou, en sich naer gehouden communicatie conform sijn E. ordre quijten.

Voor bovengemelte 135.000 tajlen souden nae calcula connen gecocht worden d'ondergeschreven partijen, namentlijk:

20250 cattij zijde van den coninc ende gecommiteerde Capadosa	15	
faccaer	T.	27000
60000 cattij diverse sorteringh van de burgers a 105 T. Japans		
tpicol	T.	63000
4000 stucx soumongij a 14½ maes ijder fijn, comt Japans		
84 percento	T.	6904
4000 stucxs soo rouwe als swarte baa a 17 maes ijder . .	T.	8095
5000 stucx Tonckinse hockhins a 5½ maes ijder.	T.	3273
4000 stucx effen en gefigureerde Zenuasche hockhins a 7		
maes ijder	T.	3333
3000 stucx effen, als gebeelde peelinghs a 18 maes ijder. .	T.	6428
2000 stucx witte thioa a 7 maes ijder	T.	1666
1500 stucx rauwe pelinghs a 8 maes	T.	1428
200 stucx fluwelen met goude strepen a 28 maes ijder . .	T.	666
20 picol caneel a T. 6 't picol	T.	142
20 picol cardamon, soo te becomen sij, a T. 10 't picol .	T.	239
50 picol sittouw comt	T.	227
		<hr/>
voor Japan.		T. 122400
120 picol van de beste sorteringhe zijde voor Nederland a 105 T. .	T.	12600
		<hr/>
Somma Japans		T. 135000

Adij 16 Januarij 1645 comen alhier ten ancker de jachten Harinc ende Waeckende Boeij uijt Taijouan, waarmede d'Ed: H^r Generael ende Raden van India geworden een missive van den oppercoopman Antonij van Bronchorst, gedateert 7 December, item d^o translaet door den coninc van Tonequin A^o 1643 per de jachten Kivith en gemelte Boeij aen haer Ed. geschreven. Ende melt den brief van voorseijde Bronchorst, hoe op zijn arrivement met den Zaeijer costij extract uijt d'instructie van den h^r Caron nopende Tonequins gelegentheit becomen en den inhoudt begrepen had, dienende daerop (onder correctie) het compareren van den president Elserack in dat rijk meer verachteringh als voordeel in de negotie sou gebaert hebben, aengesien zijn E. voortijts wegens den oorlogh geschreven ende nu niet anders dan betreffende den handel te tracteren had, 't gunt mede het principaelste geweest was dat Sr Duijcker zal in disrespect bracht, omdat hem besijden zijne commissie met de negotie hadt becommert, soodat geseijde Bronchorst gevoelde, Elserack verschijningh een nieuwe irritatie veroorsaect en zijn E. (gelijk A^o 1643 geschiet was) wederom geen audientie geobtaineert sou hebben. Welc refus d'H^r Generael zijn woelen had gelieven toe te passen, maer verclaerde andermael in oprechtigheijt in tegendeel des conincx misnoegen en onredelijckheijt daeraen schuldich waren, gelijc de Maj^t in 't verrichten der voor desen gesonden commissarissen (omdat sulcx met sijn intentie

discrepeerde) geen contentement genomen en sulcx oock merckelijke hinder in de negotie gecauseert hadde. Daer benevens was 't mede ongeraden eenige gesanten met aensienlijke schenckagien in Tonequin verschenen, gemeret door dien middel den negotiant daer in loco wesende buiten credit en tot cleen-achtingh geraecte, want die 't meest gaff was aengenaemst, soo doorgaens bleeck aen de mandorijn en groten des landts, die met giften 't faveur cochten off anders vercregen geen gehoor, waerom Bronchorst geraden achte dat men hem de directie van derwaerts over ten dienste van de Comp^{ie} behoorde te betrouwen, en vermeende den coninc sich met 25 kisten silver op leverantie van zijde wel sou genoeg en ooc andersints met 8 a 10.000 tajlen tot schenckagie, soo wanneer de Comp^{ie} daerdoor den handel passibel ende onverhindert gauderen mocht.

Het fluijschip den Swarten Beer ende 't jacht Breskens waren geprojecteert en bij de schippers Bardoel als Engelkens bastand geoordeelt 't cargasoen voor Japan te voeren, van welckers comste den coninc door Bronchorst gepreadverteert, en sulx bij sijne Maj^t om de periculen van de rivier geconfirmeert was, alsmede een jacht van Batavia tot overvoer van de zijde voor Nederlandt te volgen stond, waertoe gedachten Bronchorst den Haringh off diergelijc bequaem vond ende in 't laetst van Junij in Tonequin diende te wesen, tot procure van welcke zijde den ondercoopman Abraham Wijns nevens eenige adsistenten ende bosschietters aldaer souden blijven continueren.

De gedachte schenckagie voor den coninc monteerde gesamentlijc f2415.18.3, was volgens sijn Edt^s ordre wat aensienlijcker als voor desen, bestaende in 't naevolgende:

- 12 cattij barnsteen
- 6 cattij nisin
- 1 alcatijff
- 2 roode baftas met goude blommen
- 8 stucx chits
- 8 stucx gefigureerde satijnen
- 25 stucx sarassen
- 25 stucx mouris
- 1 verlact comptoir
- 1 paer beobijs
- 25 stucx jaquans, te weten:
  - 10 groote d°
  - 5 middelbare
  - 10 silvere ende vergulde.

Ende versocht Bronckhorst andermael goeden alamber, bloetcoralen ende een grooten spiegel, om sijne Maj^t daermede te complaceren; item provisien voor 't comptoir alsmede de nootwendigheden, die de schippers van de equipagie-meesters vorderende waren.

Soo had hij ooc de casijns, vensters ende deuren laten maken, mitsgaders calc, steen als andere materialen mede genomen om de logie op te bouwen, waertoe geen diligentie sparen sou.

Insgelijcx was d'acte sijner verbeteringh bij hem Bronchorst danckelijke aenvaerd, maer insisterde haer welgemelte Ed. de gagie van / 75 wat gelieffden t'augmenteren, soo ten respecte van sijnen voorsaet als andere, die meerder hadden gewonnen, als omdat de ondercoopmansplaets eertijts onder een tractement van 20 gl^s 's maents hadt waergenomen, waardoor hij ten dienste van de Comp^{ie} g'encourageert worden en danckaer blijven sou.

Volcht translaet missive des coninex van Tonequin, aen d'Ed.
H^r Gouverneur Generael Antonio van Diemen A^o 1643 per de
jachten Kivit ende Waeckende Boeij geschreven.

Annam Cockbuengh, coninc van Tonckin, schrijve desen, ende groete den Hollantschen prins. Onse voor desen ende meermael gedane woorden ende wederwoorden sijn oprecht, mijn hart dat lieft, ende mijn goederen sijn veele. Gij hebt vijff schepen op de custe van Quinam gesonden, waeromme die gesonden waren en wete niet, den Hollantschen capt^e van de schepen comt boven ende versoect om te vertrecken, niet (gelijc vermeent hadde) om mij 't adsisteren. Ic was verblijt over sijne comste ende ic bemin den capiteijn met al sijn volc van herten, schone hem derhalven 1000 tajlen swaerte goede zijde ende liet vorder alle eetbare waren tot sijn vertrec claer maken. Dese vijff schepen dochten mij waren weijnich, doch meende echter met hem in de laetste mane van dit jaer naer Quinam te vertrecken, daerop seijde hij capiteijn dat sulcx niet goet ware, ende besloot in de 4e maen van't aenstaende jaer met meerder macht van Batavia te comen ende soo nevens mij gesamentlic den Quinammer te gaen verslaen, twelc ic ooc goet vont ende soo voornam te volbrengen. Gaff hem twee houwens met goud beslagen omme aen den Hollantschen prins tot gedachtenis te vereeren, van gelijcken hem capiteijn mede een houwer met goudt ende noch een minder capiteijn een d^o met silver beslagen, ende versocht hij tot versekeringh alhier een cleijn jacht soude laten verblijven, dat hij mij toestond, ende dede aen die van 'tjacht tot montecosten dadelije 100.000 cassiens (met aendieningh als die op waren weder andere te halen) ter hand stellen. Ic stelden den voornoemden capiteijn 200 T. fijn silver ter handt omme die aen den Hollantsen prins te geven, ende hij prins die aen de arme vrouwen ende kinderen van de matrosen, die met het jacht overbleven, omme daervan te leven soude doen behandigen ende mij daervoor danckaer sijn, ende licentieerden den capiteijn doen te vertrecken. Daernae verstonde dat twee van sijn Ed^e schepen waren vast geraect ende perijckel van 'tgeschut te verliesen liepen. Belasten mijn zoon (die voor gouverneur in Giangh leijt) dat de schepen door sijn volc soude laten

van de droochten helpen, 't selve gedaen sijnde alsdan alle dingen, dat [tot] lichtingh van d° schepen daeruijt genomen was, wederomme ter hand stelllen zoude, dat alsoo effect genomen heeft, en sijn doen eerst den capiteijn gevolcht doch door contrarie winden en stormen wederom geretourneert ende datelije aen een ijder schip tot nootdruft 100.000 cassiens doen geven.

Op den 9^m dagh van de 3^e maene deses jare maecte mij t' eenemael omme het leger op te trecken vaerdigh, ende sond vooruijt 10.000 stercke ende weerbare soldaten, alle versien met schiet, ende 10.000 d^o met houwers, piecken, zeepmessen als ander geweer, met ordre aen mijnen oppersten van dien troupp dat wederom soude trachten Poutchin onder sijn geweld te krijgen. Comende deselve daervoren hebben 't bij nacht veroverte ende twee haerder principalen, verscheijde hoofden ende geweer gecregen, ende Poutchin voorseijt wederomme onder vorige gehoorsaemheijt gebracht. Op den 17^m dagh van de 4^e mane sijn in persoon mede opgetrocken. Daer comende liet alles ontdecken ende was ic van voornemen op sekere plaetse verscheijde groote cuijlen te laten graven, daer ijsere voetangels ende andere diergelijcke dingen in te smijten, alsdan weder met aerde dunnekens overdecken, soo een maend a 14 dagen te laten staen datter weder gras opwassede, ende alsdan (omme een veltslach te doen ende haer daerin leijden) uijt te locken, doch waren van alles onderricht ende de weet gedaen, soodat 't voornemen geen effect heeft connen sorteeren. Belasten datelije daerop alle de soldaten in 't generael bij den anderen vergaderen ende gesamentlije op haer fortresse (die om te beclimmen vrij moeilijke was) te chargeren, door welc chargeren veele van haer doot bleven, onder anderen een der alderhooghsten van 't leger, doch conde 't getal der dooden onder haer niet vernemen. Onderwijlen verwachte ic met groot verlangen naer de Hollantsche schepen, die geseijt waren in de 4^e mane aldaer te verschijnen doch egene vernomen, blijvende echter deselve tot op den 22^m der vijffde maen inwachten, ende alsdoen noch niet te voorschijn gecomen sijnde wierden genootsaect, dewijle 't volcq van 't water ende andere ongesontheden begonde dagelijcx te sterven, nadat Poutchin met 10.000 man beset hadde gelaten met 't leger op te trecken ende thuijswaerts te keeren, om haer int toecomende met meerder macht (soo ondertusschen niet tot vrede ende gehoorsaemheijt verstaen) weder te gemoet te trecken. Mijne genegentheijt 't uwaerts is groot, maer hadde niet vertrouwt d'uwe mijwaerts sodanich was dat egeene schepen tot adsistentie wilt zenden. De drie schepen, die bij mij waren, sijn maer geweest om wat meerder aensien, want die van de schepen waren (na haer seggen) groote soldaten, souden veel uijttrechten, maer lieten genouchsaem blijken 't hart niet hadden den Quinammer onder d'oogen te sien, onaengesien dicwils belaste onder haer geleijen te lopen, die te verslaen ende te verdestrueren; excuseerden haer het overal te drooch was ende dierhalven diep in see heen ende weder seijlden, oorsaecke de Hollanders bij de Quinammers belachen wierden.

Mijne intentie is anders niet als om de naem te hebben ick van de Hollanders tot krenckingh mijner vijanden geholpen worde, dewijle in den oorlogh vermaert zijn, woude derhalven haer tot ontsagh bij mij hebben, van d'eene plaets na d'ander seijnden. Dan off ic belaste 't zeijl te gaen ofte te blijven leggen, dedent echter niet eer dan ter tijt haer sulcx te pas quam, soodat qualijc wete off die schepen 't mijner assistentie al eens genegen dan off sij (dewijle maer drie sterck waren) voor de Quinammer vervaert sijn geweest, sijn dierwegen gehouden den Hollantschen prins sulcx aen te schrijven ende 't ondersoecken sijn hart 't mijwaerts sodanich als 't mijne sijnwaerts genegen is.

Alle 't geene als noch uijtgerecht is strect niet verder als tot consumeren van veele mijner goederen ende comptanten, ende ic en can daarmede doch niet verwerven; gij moet niet geloven dat mijne woorden ende 't geen ic segh onwaerachtich is, maer 't dient om u sulcx voor te stellen ende die saecke te doen overwegen.

Ik hadde op mijn vertrec belast den capiteijn off coopman Sr Bronchorst tot mijner comste uijt het leger met sijn vertreck wachten soude, ende alsdan de betalinge van 't genoten hem doen ter hand stellen. Doch op 28 van de 6^e mane comende alsdoen in de stad Catchiouw bevondt hem (ten aensien de wint verlopen) door mijn soon te vertrecken gelicentieert, ende den schrijver ofte den ondercoopman Gobijn aldaer verbleven was, die seijde tot sijn vertrec noch twee schepen vaerdich ende wachtende waren. Ik hebbe den schrijver tot gastos met 100.000 casiens vereert, 2 chingas, daarmede nae om laech vertrecken soude bijgevoecht, ende alsoo t' eenemael sijn depeche om te vertrecken gegeven, presenteerende aen hem ooc 't gene aen den coopman Bronchorst schuldich was gebleven ter hand te stellen. Denselven excuseerden 't met aendieningh de wint om naer Japan te gaen verlopen en dierwegen sijn rejs naer Tajjouan te vorderen van meeningh was, ende mij versocht 't selve tot Bronchorst comste te bewaren.

Ik segh het andermael in de waarheijt, ghij Hollanders van de Quinammers belachen wort, soo gij dierhalven dan op haer verstoort off 't gene u weder-varen is voornemens te wreken genegen bent, soo comt met Uwe schepen ende brengt 5000 mannen mede, die hier landen en met mij tegen denselven te strijden gaen, ende soo eenmael victorië bevechten. Ooc most onder dit getal geen scheepvarende gerekent maer alle cloecke soldaten sijn, want off gij twintigh schepen op de cust send connen haer doch geen schade doen. Sulcx gesint zijnde most in 't aenstaende geschieden ende den eijsch van de macht voldaan werden, ende sal mij als vorige jaren daerop clær maecken ende wachten, maer sijt gij daer t' eenemael vervaert ende bevreest voor haer, dat t' uwer groote schande gedijen moet, gelieft mij te laten weten.

Als gij dan met den oorlogh niet in 't sin hebt ende wel tot de negotie genegen zijt, comt vrij, ic wil u tot 't eene off 't ander niet dwingen. Voor

desen plachten de Japanders met hare joncquen hier te varen ende mij van alle rareijten als iser, solpher, coper, houwers ende meer andere versien, ende op leverantie van sijde 40.000 tajlen t'integreren. Ende als gij met uwe schepen ende sooveel gelts gij wilt tot de negotie comt, sal (ten aensien de vruntschap) daer niet meer als 25.000 tajlen Japans schuijtgelt van nemen, die gerafineert sijnde 20.000 tajlen fijn comen te monteren, nevens eenige lakenen, sarassen ende andere diergelijke, doet mij maer de beneficie, doch niet minder als 25.000 tajlen en laet dan uwe schepen van jaer tot jaer gestadich continueren. En wilt gij tot 't uytkeren van die comptanten op leverantie niet verstaen, cont sulcx laten ende met een de negotie staecken, opdat tot geene vijandschap hierdoor geraecken. Groete den Hollantschen prins, wensch hem een langh ende gesont leven, ende goede regeringe over sijne volckeren.

Int 9 jaer den 7^{en} maen den 6^{en} dagh der regeringe des Daijros Duengwaa, ende stont ter sijden van den brieff het conincklijke zegel.

Adij p^{mo} December, met de verschijninge van 't schip Zutphen uijt Taijouan, becomen d'heeren Raden van India copie missive, door den oppercoopman Antonij van Bronchorst op sijn vertrec na Japan aen d'heer Francois Caron dato 24 Julij per 't fluijschip de Gulde Gans geschreven, waeruijt bemercken gemelte fluijte ultimo Junij in Tonckin aengecomen ende met een cargo van f 86392.18.8 na Formosa gekeert was.

Wijders dat gedachten Bronchorst, na veel uijtgestane perijckel van hart weer, op 26 December in de rivier Arquaron g'arriveert ende tot den handel niet g'admitteert was, voor dat de 25 kisten silver overhandicht had, gedurende die permissie ooc maer tot 24 Januarij. Dat door twee droncken matrosen diverse inwoonders ja selfs 'sconinx wacht voor de poorte van 't hof met houwers gewond wierden, willende over sulcx de Maij^t geen negotie meer vergunnen voor en alleer de bootsgesellen bij d'onse met de dood gestraft waren, daarvan dien eenen noch dien eenen avond van ontfangen stocslagen overleden was, maer werd het different met geschenck van 3 schuijten goud noch bij gelecht; drijvende den handel voorts tot 15 April ongemolesteert, dat des coninx siecte begon als wanneer de coopluijden uijt vreesse voor beroerte de stad Cadsjou verlieten en haer in de dorpen begaven. Waerop dan 21 Maij quam te volgen de Maij^t sijnen tweede soone tot successeur van 't rijk stelde ende den outsten verbij ginc, die hem daerover met de vierde soone ende sijns vaders broeder tot revengie ende conspiratie verband, 't wele op 26 geseijden maents 't harer ruine affiep ende wedersijts in de conincklijke stad Cadsjo selve wel 4000 menschen quaem te costen.

Sr Bronchorst had hierop dien victorieusen prince ende andere grooten gelue gewenscht ende met geschenc begroet, waerover reciproce begifticht was. Den capado Ongaton was voorts neffens twee groote mandorijns met 60 galeijen

door 't gansche rijk getrocken om de electie van den jongen coninc allerwegen te vercondigen, met intentie om de opposerende aenstondts te straffen en 't believen van de Maj^t effect te doen sorteren, soodat de revolte nu eenigsints was gemindert, maer hielt sich den coninck echter op sijne defentie in den daele sonder ten hove gekeert te wesen, waerdoor de cooplieden haar in Catsjo niet derfden begeven. Evenwel was 's Comp^e capitael in sijde ende sijde stuc wercken verseth, blijvende de Maj^t alleen maer noch 61 packen zijde schuldich, die vermits de onruste des lands niet had connen betalen maar belooft deselve aen de verblevene residenten te voldoen. Wesende dese schult na Bronchorst gevoelen de voorneme oorsaac dat de Maj^t van sijnen eijsch van $12\frac{1}{2}$ kisten silver op de comste van de fluijt Gans door inductie van den capado Ongadingh afstand deed ende zijn vertreck als 't verblijf van Breskes quam te gedogen, want sonder voorseijde debit de coningh 't geeijschte geldt met meerder ernst sou hebben gevordert, ende Bronchorst oversulex van gevoelen was de Maj^t hem met een jaerlijcx geschenck van 8 a 10 kisten silver niet sou laten genoegen, maer de Comp^e noch echter noch al slechte zijde trachten op te dringen, soodat daarvan niet gerept had. De vordere schulden waren geint, daarvan na zijn gevoelen bij 't overlijden des conincx niet veel gecomen soude hebben maar de residenten selfs met 's Comp^e middelen in gevaar geweest zijn, soo voortijds bij 't sterven des conincx vader aen twee joncken had gebleecken ende noch dit jaer aen een Cambodias joncje, daarvan alles vermoort was geworden.

De logie was tot op 't dac voltoijt ende de helft daarvan gedect, doch had sich de muur aen de westeant door regen ende inwateringh begeven, onaengesien wel met anckers versien was, maer had nu alles wederom hersticht, wesende gemelte logie 80 voeten lanc, 35 breed, ende 16 voeten hoogh van muur, aen wedersijde met twee opgehaalde gevels ende voor en achter met twee uijsteeckende Vlaamse gevels, hebbende ses groote vensters, waarmede licht schept om de sijde voor 't broeijen te preserveren. Ende waren daar den ondercoopman Jan van Riebeeck mits d'impotentie van Weijns nevens 4 adsisenten ende noch 6 Nederlanders verbleven. Twintigh man wasser gedurend zijn aanwesen gestorven, daaronder twee opperstairluijden.

Den coninck en den prince sonden elk eenen brief aan den gouverneur Caron met 5000 tajlen swaarte sijde van de Maj^t ende 1000 gelijcke tajlen van den prince, versoeckende den coninck wederom 25 ende sijnen soone 10 kisten gelt nevens diversche goederen; aan Sr Bronchorst waren oock 1200 tajlen swaarte sijde vereert.

VERBAEL ofte summier getrocken uijt de
successive advijsen ende andere papieren
't sedert 2 December 1644 van Formosa
becomen.

Op 2 December anno 1644 comt hier ter rhede uijt Tajjouan 't schip N. Haerlem, 't cargasoen monterende f 97153.8.1 bestaet uijt 285.906 cattij poijersuijckeren, 13.960 geconfijte gember, 2660 cattij d^o radicx China, 146.564 stuxx fijne porceleijnen, 444 stuxx brocades, 128 stuxx breede platgevouwen weerschijne armosijnen, 191 stuxx damasten, 2 stuxx bruijn blauwe chiousls, 8 stuxx witte bouratten, 5 stuxx witte gourons, 490 stuxx witte gefigureerde peelings. Ende melden de advijsen en bijgevoechde papieren van den heer vice-gouverneur Francoijs Caron in dato 25 October 't sedert 't jongste schrijvens van den E. le Maire op 20 Meert passado per de joneq de Goede Hoop, mitsgaders den particulieren brieff van gedachten le Maire geteeckent 24 d^o in substantie 't naervolgende.

Eerstelijc die van den heer Caron, dat sijn E. met 't schip de Vrede nevens de fluijt den Swarten Beer, 't quel den Hasewint ende de groote lootsboot, 5 Julij verleden van hier in comp^{ie} vertrocken, den 10^{en} Augustij costij gearriveert, en de Vrede in de Piscadores bij 't schip Haerlem ten ancker gebleven was, als wanneer uijt crachte van sijn E. speciale commissie den president le Maire en de verdere Comp^e dienaren van haeren eedt ontslagen, deselve de nove aen sijn E. gedaen, ende alsoo naer gepresteerden eedt met vereijtschte solemniteijten 't gouverne ende de directie op Formosa aenvaerd hadde.

's Comp^e casteel, 't beneden wercq, de redouten Utrecht ende Zeeburgh, d'hujsingen, d'effecten, item alle boecken ende papieren, soo ter secretarie, negotie als soldije contoiren gehorende mitsgaders den generalen omslagh hadt sijn E. naer genomen inspectie in goede ordre en postuir gevonden, en sigh verder van alle saken nae occasie en gelegentheijt des tijts informeren laten.

't Schip N. Haerlem was den 11^{en} Julij in de Piscadores, 12 d^o 't fluijtschip Castricum, 10 Augustij de fluijt Cappelle van Siam, 12 d^o 't fluijtschip de Noortsterre, 18 d^o den Dolphijn met de Waeckende Boeij, 25 d^o de jachten Kievidth ende Leeuwericq, item den 27^{en} desselven maendts de jachten Lillo ende Harincq aldaer behouden gearriveert.

Voorschreven schip Haerlem hadt in 't derwaerts reijzen omtrent Poulo Cambir een groote Siamse joncq (naer Quinam tenderende) veroverd, die geequipeert was geweest door de Siamse ende Quinamse Japanderen. Zijne ladinge bestondt ten principalen uijt goede quantiteit rijns, salpeter, loodt, catoen, herte- ende rochevellen etc^a, bedragende ter somme van f 18002.14.8. De Japanders ende Siammers genooten goet tractement en soldaten-randtsoen, behielden hare vrijheijt en was sijn E. voornemens geweest de selve herwaerts te versenden om hun garand aen sijn Ed. te solliciteren, doch hadt naderhandt goet gevonden haerlieden recht door naer Siam te largeren. Int begint hadden voorgegeven den Oija Berckelagh in dat cargasoen participeerde en over sulcx versocht sijn aenpart gerestitueert mocht werden, dan 't contrarie was op nader ondersoecq bevonden en eenelijck vernomen dat seecker mandorijn 1464 daerinne herideerde, wshalven sijn E. haer versoeecq affgewesen en aen sijn Ed. gerenvojjeert hadde.

Een ander joncke van den Siamsen conincq, ophebbende 157 coppen, waeronder 4 Japanders, ende een ambassadeur wegens die Majjt aen den Japansen keijser met den conincqlijcken brieff affgesonden, was in den storm van 30 Julij passado in de Piscadores niet verre vant schip Haerlem gesneuveld, ende waren van de 157 sielen 20 menschen verongeluct, d'andere wierden van de daer omtrent wesende Chinesen seer geplundert en qualijcq getracteert, dan bij d'onse van 't schip Haerlem in der ijl ontseth ende int bergen hunner goederen gesecondeert, die ten principale bestonden uijt 6000 picol sappanhoudt, weijnich olijphantstanden, herte- ende rochevellen etc^a, welcke meest alle door de hoofden bujten ordre in geseijde Haerlem overgenomen, mitsgaders ten overstaen van expresse gecommitteerdens daer wederom uijtgelicht ende den Siammers tot vernoegen gerestitueert waren. Soo was hun oecq toegestaen geworden voorseijde goederen te mogen vercoopen, en wierden deselve op haer versoeecq except de vellen en olijphantstanden (die met 's Comp^s schepen sijn overgevoert) door joncken 't haren coste overgebracht. Gedachten ambassadeur, op sijn arrivement uijt Pehou en Taijouan, hadt aengehouden om nevens de voornaemste sijns gevolchs stercq 25 a 30 personen noch voor 't eijnde van 't zijder mousson met de conincqlijke brieff door onse schepen naer Japan getransporteert te mogen werden, 't gunt hem beleefft ontseijt en voorgewent den tijt meest verlopen was, item wat gevaer sijlieden niet min als wij subject waren, mitsgaders dat geene andere natie als Nederlanders met Hollantsche schepen in Japan en mochten verschijnen, dat in gevalle inclineerde om door een joncke sonder de 4 Japanders derwaerts te vertrecken, sijn E. wilde hem om de vrundschap die de Comp^{ie} met sijnen conincq hielde uijt affectie daerinne adsisteren, waertoe niet connende verstaen versocht in tijts gelegentheijt met 's Comp^s schepen in Siam overgevoert, item den conincqlijcken brieff in onser bewaringe mocht genomen werden, dat hem geaccordeert ende geseijde brieff met gewoonlijke eere ingebracht was geworden.

Insgelijcx was oocq een joncke, zeijlende van Quinam naer Japan, per 't schip de Vrede aengehaelt, uijtgeseth bij Quinamse Chinesen ende Japanderen, welckers cargo bestondt in diverse sorteringe van goederen, een weijnich rouwe geele sijde, chitouw ofte huijskens van zijde, benjuijn, cardamonium, peper, galiga, borborij, alluijn, olijphantstanden, radix China, sappangh, herte- en rochevellen, cattoen, siroop, swarte suijcker, Quinamse peelings, aguilhout, ruijm 100 cattij calambacq ende andere cramerijen, bedragende ter somme van R^a 7005⁵/₈.

Soo hadt van gelijke sijn E. op de derwaerts reijse omtrent de Quinamse cust aengetroffen de 4 oorlogsjachten den Kievidth, Leenuwericq, Lillo ende den Harineq onder 't gesach van den vice commandeur Simon Jacobsen Domkens, uijt wien 't succes van den Cambodjasen strijdt verstondt, welckers substantiëlen inhoudt in Batavia's daghregister onder dato largo uijtgedrukt staet.

Cort nae 't vertrecq van de joncq de Goede Hoop waren de noordelijke, zijdelijke ende oostelijke landagh met de gewoonlijke solemniteijten op Saccam gehouden ende reputabel g'effectueert geworden, gelijkq aldaer in competenten getale gecompareert waren de bevelhebberen met haer gevolch van 23 dorpen om de Noordt, 39 om de Suijdt (althans in 18 groote begrepen) ende 11 van de Oostcandt des landts, waeronder 14 van de Noort ende 4 om de Suijdt die voortijden noijt tot de effectuele subjectie gecomen maer alsints tusschen beide gebleven waren, in alle welcke dorpen conform hare groote uijt een meerder getal 4, 3, 2 oocq wel een van de habilste tot bevelhebbers over d'inhabitanten wierden gestelt om deselve met onse ordre en intentie te regeeren, ende ijder tot dien eijnde een rottangh met 'sComp^a wapen in silver gegraveert (als sijnde het teecken van gebiet) behandicht, die bij haer lieden onder beloften van getrouwicheit aanvaerd was geworden. Om haer oocq onse costumen als 't gunt tot verbeteringhe van Formosa's regeringe noodich vereijtschte bekend te maecken, was hun gesamentlijkq in 6 à 7 van de gemeenste spraecken naetelijkq aengecundicht en omstandelijkq voorgehouden, namentlijkq in wat voegen de polijtijeque van de kerkelijke regeeringe te onderscheijden hadden, wat respect en eere soo wel d'een als d'ander schuldich waren, dat de predicanten in waerden ende haer E. de negligente school- en kercqgangers naer gevolchde elachten, op de verbeurte van seecker daertoe gestelde amende, tot hun debvoir moesten houden. Hoe voortae, om den hinder die 't in beide causeerde wech te nemen, geene outste leeraers, nochte geen leeraers oudste ofte bevelhebbers des volcks te gelijkq souden mogen sijn. Item dat alle jaren conform d'observantien onser landen eenige van d'outste souden affgaen ende haere plaetsen uijt de bequaemste met nieuwe gesuppleert werden, oocq dat 't sedert dien tijt de geeligerde hooft den elcq over haere dorpen in 't geheel ende niet over een wijcq in 't particulier, soo voormaels gebruijckelijkq geweest was, soude te gebieden hebben. Hoedanich een politijcq te respecteren, hem alle voorvallen te communiceren, wat saecken met sijner kennisse aff te handelen ofte aent casteel te brengen hadden, dat het teecken

der obediëntie voortaan liever in vellen als in padij (soo 't doenlijkq waer) voldaan sagen, dat de dorpen van 't geberchte ten opsichte doens eerst bevredigde dit jaar van de recognitie souden g'excuseert blijven dan in aenstaende sulx uijt te keeren hadden, maer dat die van Oost ende West Salmo, Groot Davole ende Valapais, ter oorsaecq dat met den roover Kimwangh partij hadden gehouden, tot een amende dubbele erkentenisse (soo oocq naderhant gevolcht was) betalen souden. Die van Tirozen wierdt opgeleght en hadden goetwillich aengenomen sooveel rijns op te brengen, als tot sustence van haren inlandschen schoolmeester jaerlijcx noodigh was vereijshende, tot een preuve om alle andere dorpen, alwaer d'onderwijsinge in de christelijke religie plaetse [vond] door dat exempel ter devotie te trecken ende insgelijcx in toecomende daarmede te belasten.

Mitsgaders om wat redeuen de Chinesen uijt de dorpen gehouden wierden, ende hoe echter d'onse wilden besorgen dat alle ontbreeckende nootlijckheden bij haer ter vente comen souden. Wijders dat dien lantsdagh ofte vergaderingh vrij ende ombekommert waer, daerop een ijder het coomen, keeren ende sijne opinie vrij uijt te spreeken toegelaten was, dat dierhalven oprecht ende ongeveijnst te verclaren hadden off se oocq genegen waren 't voorverhaelde (hun soo in 't gemeen als elcq int bijzonder raeckende) punctuelijcq t'achtervolgen, nae te comen ende te gehoorsamen, 't welcq bij haer lieden eendrachtelijcq gepresen, aengenomen, ende vastelijcq beloofd wierdt hun daernaes schicken en de onderdanichlijcq observeren, waerop haer tot besluit den vrede onder malcanderen te houden serieus gerecommandeert ende dat een ijder sijne naeste gebeuren (die met ons noch onbevredicht waren) tot deselve als oocq de lantsdagen te noodigen ende aen te manen hadden, 't gunt generaliter accepteerden, waerop naer gehouden maeltijt alle à contente gescheijden ende ijder sijns weegs vertrocken was.

Diverse andere aensienelijke dorpen als Doretocq, Skadan, Talichieu, Potlongh, Tarckevos, Pacavorou, Caroboang, ende Varangith, alle om de Zuijt, oostwaert nae ende in 't geberchte gelegen, die hun neuterael hielden ende beloofd hadden mede op de suijdelijcque lantsdagh te verschijnen, waren nae haer voorgeven vermits den vroegen regen ende 't swellen der rivieren niet geparresseert, als oocq den vorst van Tonckiouw, die sich naderhant ter oorsaecq van sijne siecte door desselfs soon int casteel had laten verexcuseren en vorders remis versocht onder beloften van nevens andere te willen obedieren in alle 't geene hem opgeleght sou mogen werden, 't welcq den selven toegestaan was ingevalle sulcx personelijcq quam versoecken, waerop tot die tijt niets gevolcht, ende 't suijder mouson, dat de wegen onbruijkelijk maecte, hem ten deele verschoont hadde, ende wiert niet getwijffelt off souden gesamentlijcq in 't naeste noorder mouson nevens veele andere, waervan d'apparentie schoon stonden, 't onser devotie gereduceert werden.

Soo waren oecq meest alle van de voornaemste dorpen van de oostcant van Formosa, uijtgesondert die van Pimaba ende eenighe naegelegene, op een voerschreven landtsdach niet gecompareert. Sommige hadden haer excuse genomen op den langen wech, item dat hunne velden om te besaïen moesten prepareeren ende door gebrecq van victualien niet comen condén, waeronder oecq merckelijcke quaetwilligheijt geschoolen hadt. Andere waren gestut ende bij die van Vadan als Tesseroema verhindert geweest te comen ende de recognitie op te brengen, welke twee plaetsen haer seer verhieven, arrogant ende moetwillich toonden, en was sijn E. van gevoelen sulcx exemplarlijcq diende gestraft, soo vrede ende order aen dien candt begeerden. Den resident in Pimaba, Cornelis van der Linden, was overleden, ende het dorp in Junij passado (sonder kennisse door wien) t'eenemael affgebrandt, daernevens 's Comp^s huijsingen ende f 276.14.12 aen effecten, die aldaer tot procure van den vellenhandel in loco waren, en was 't restant van 't geberchde van weijnich valeur. De joncq de Bracq hadt ter geluckiger tijt corte stont te vooren de gehandelde als recognitie-vellen ende padij van daer gevoert ende in Taijouan aengebracht.

Eenige weijnige huijsgesinnen van Nieuw Tavocan, stercq ruim 60 sielen, op hun versoecq ten tijde van den gouverneur Traudenius sal^r om in de christelijcke religie onderwesen te worden en dierhalven in Xincan te wonen toegestaen sijnde, hadden meermael versocht wederom van Xincan op te breecken ende hun nae hunne vorige woninge te mogen begeven en waren onaengesien de gevolchde weijgeringen echter vertrocken. Hadden oecq op nieuw huijsen geboudt ende rijsvelden gemaect, waerover om hun lieden ende andere sulcx 't ontleeren voorschreven huijsen ende velden geruijneert, gemelte personen in Xincan te resideren herbracht, ende twee van de belhamels andere ten exempel met de kettingh waren gestraft geworden. Vorders was alles 't sedert de gehouden landtsdagen vredich gepasseert en de visiten aller wegen naer behooren gedaen.

Om de geprojecteerde redout in Tamsuij aen te vangen, die verleden jaer door incidenten niet was begonnen, als om de hooftten van de subjecterende dorpen daeromtrent bij den anderen te roepen, hares plichts te vermanen, de recognitie aldaer in te voeren ende op verscheijde andere saecken ordre te stellen, was den capiteijn Boon int voorste van April per 't jacht Breskens, met calcq als andere nootlijcqheden volladen, item versocht van Chinese steenbackers ende de vereijchte werqlieden, derwaerts gesonden geweest ende hadt daer comende deselve begrepen binnen de jegenwoordige fortresse op den hoeq ende candt van den berch alwaer de punct Diemen leijt, dat aen de suijdt ende westcandt twee vrije steijle sijden, goede flancqueringe ende uijtsicht geeft, die 't werq voorts affgesteecken ende den 7^{en} Meij den eersten steen geleijt hadde, en wast 't sedert merckelijcke geadvanceert. Dan 't verlies van 1500 balijen calcq met de

joneque van Iocqsan, 't vruchteloos keerez van Breskens ez diverse jonequen met haren caleqlast als andere inconvenienten, had den voortgancq van dat wercq soodanich verachtet dat, conform de jongste advijsen van daer, niet hooger als acht voeten ende daer 't eerste verwulfsel beginnen soudens gebracht was, waeraen echter mits de ruymte van steen hadden vigilant gewroght wiert, en grootelijcx verhoopten te gewinnen.

d'Oudsten van 24 dorpen daer om her hadden soo opt aenwesen van gemelten Boon als naderhandt in Tamsuij aen 't fort geweest, behoorlijke subjectie ende recognitie op te brengen belooft, die dagelijcx in vellen voldeden ende costij verwacht wierden. In Quelangh was den vaendrich Jacob Baers, een bequaem persoon, als hooft in plaetse van den provisionelen luytenandt Krieckenbeecq geleijt, d'welcke tot die bedieningh inhabil en met d'inwoonders niet te connen omgaen geoordelt wierdt. Soo was oocq de behouden punct aldaer NoortHollant ende 't rondeel Victoria genaemt, item de gemeente van 't dorp Kemourij groote quantiteijt smeecolen aenbesteet om deselve onder voorschreven punct op strandt te brengen, die moet hadden, ingevalle van d'onse geadsisteert wierden (waertoe reets ordre gegeven was), om die van binnen uijt den berch soudens connen graven, als wanneer te verhopens stontd genoechsame quantiteijt en vrij beter coolen als voor desen becomen hadden te erlangen soudens sijn.

Een der hoofden van Kimourij voornoemt, genaemt Theodore en prompt in de Castiliaense taele, was met meergedachten capitajjn Boon, om openingh te doen van de constitutie daer omher als Terraboan (dat 5 mael besocht hadt), aent casteel geweest, van wien redelijke kennisse ende meer licht dienaengaende als van ijemandt voorheen becomen was. Namentlijk dat de Castilianen 18 jaren in Quelangh en met die van Tamsuij in oorlogh geweest waren, ter oorsaecq deselve hun vrundelijcq genoodicht, uijt de ruijchte schelmachtigh besprongen ende 4 jaren verleden 40 Spangiaerden gemassacreert hadden, sulcx het de resterende 12 à 15 met een champan ontvlucht, die naderhandt met 100 mannen geretourneert waren, 14 van de principale Tamsuijers tot weerwraecke gevangen genomen, eenige derselver gedoot en de andere in de kettingh gecloncken hadde om te arbeijden, dewelcke oocq om haer te revengeren voor eerst simuleerden daer met bevredicht en gereconcilieert te sijn, waervan mede al eenige bij de papen gedoopt waren, tot dat nu 10 a 12 jaeren gepasseert op seeckeren nacht omtrent het hanegecraij de Castilianen bij haer fortje overvielen, 't selve (alsoo 't met saccatij gedect was) in brandt staecken, ende ongeveer 70 coppen (daeronder 2 papen) smoorden en de rest het door de vlucht ontquam, waerbij 't naderhandt bleeff, en door de padres bevredicht wierden. Die van Kipormowa bij Terraboan hadden oocq 9 jaren voorleden 30 soo Castilianen, als Chinesen die aldaer met seecker vaertuijgh gestrandt waren; doodtgeslagen. Waerover de Spangiaerden insgelijcx met 100 man ende sooveel

inwoonders van Kimaurij en St Jago, te samen 200 coppen, haer gerevengieert, 't gansche dorp verbrandt ende drie personen becomen hadden. Item dat de Castilianen op geheel Formosa 500 man tèn hooghten stercq ende maer met 8 dorpen in vrede geweest waren, als voorsejde Kimaurij en St Jago, ijder van 100 weerbare mannen die met hun bij gelegentheijt jegens andere geoorloght, doch de resterende 6 sulcx niet gedaen hadden noch doen wilden off oocq in voorder vruntschap met haer treden. Welcke 8 dorpen geene erkentnisse van gelt, rijs, padij, hartevelen off ijct anders en gaven noch daerom gevercht wierden, als alleen ijctwes tot de caerssen in de kercken contribueerden. Waeraff die van Kimaurij en St Jago niet volcomen, om dat haer paep cundich in hun spraecke was soo verstonden oocq de Kimauriers d'inwoonders van d'andere seven dorpen, dan de selve malcanderen maer ten deele.

De dorpen, die nu met de Nederlanders in vaste eenigheijt stonden, waren omtrent Quelangh 4, bij Tamsuij 10, daervan de eerste ijder 80, de laetste door malcander 55 weerbare mannen hadden. d'Onbevredichde aen d'oostcant van 't landt 4, bij Tamsuij 8, waervan de voorste met 700, 350, 300, ende 100, de tweede door den anderen met 60 defencive coppen gesteret waren, welcke vlecken meest alle onderlinge vrundtschap hielden. Kakitopaen, 40 man stercq, munte alleen sonderlingh nijt, wiens overste Binjocq genaemt groot vijandt was van Kimaurij omdat dit dorp hetselve met de Castilianen voortijts beoorloght hadde. In Tamsuij viel rijs en solphur, oocq menichte houdt, insgelijcx in Cabbalan overvloet van rijs ende phartije hertevelen en quamen die van Kimaurij als St Jago daer hun nootdruft van rijs voorderen, waervoor dan gaven ijsere paunen, cangans ende andere slechte cleden, die van de Chinesen aengebracht en getroecqueert wurden. Cabbalan en Tamsuij waren door 't geberchte gescheijden, 't eerst lach om d'oost, t'ander bij 't westen en besijden dien noch een rivier tusschen beijde, die op een uir gaens aen Kimaurij quam. Tamsuij was 20 en Cabbalan 40 dorpen groot, ooc volcqrijcq van 700, 500, 300 en minder weerbare mannen. Van Cabbalan con men te lande niet in Terraboan comen om den snooden wegh, die noijt bij ijemandt begaen noch eenichsints te baanen was. d'Inwoonders van meergenoemden Cabbalan waren wel t'onser devotie te brengen, maer most men eerst die van Kakitapaen hunne trotsheijt verleeren, welcke met onse wapenen den spot drevén. Voorschreven Theodore hadt selfs 't landt van Cabbalan meest betreden en besiechticht en, hoewel daervan geen nauwe kennis droech, soo oordeelde echter nae overslach dat twee dagen reijzens op eenen goeden wech groot was. Van Kimaurij con een persoon op eenen dach en een matige troupe volcx in twee dagen tot St Jago reijsen, doch van de dorpen, bij suijden Tamsuij gelegen, hadt noijt informatie noch experientie becomen.

Wist oocq van het goudt in Kimaurij weijnich reden te geven, alleen dat aldaer jaerlijcx omtrent de 40 realen swaerte tot Terraboan verhandelt wird,

daervan als oocq van 't silver goede kennisse hadden, ende voor een reael swaerte sandtgoudt platgeclopt en ongesmeet 8 realen silver, maer voor 't platte, daer veel bedroch onderschool, niet meer als 4 realen gaven, waer mee hun ooren ende borsten kettingsgewijse vercierden. Die van S' Jago en Cabbalan sochtent goudt van gelijke, maer hadden weijnich gelegentheijt om ijsere pannen, cangans en andere Chinese cleenicheden als de Kimauriers te becomen. De Terraboanders hadden kennis beijde van goudt ende silver, ooc toetssteen om 't selve te proeven. Derwaerts en was niet meer als een reijse en dat in de maenden April, Maj, en Junij te doen, wanneer oocq de luijden van de aengebrachte coopmanschappen haest vercropt bleven en desclve niet wederom laudtwaerts in (gelijcq gewoon waren) en condon verhandelen. Anders waer het mogelijcq twee vojagies aff te leggen, dewijl men in 5 a 6 dagen gaen en keeren con. Geseijde dorp was 200 coppen groot, d'inhabitanten wilden noijt de Castiliaeuen noch de Chinesen tot den handel admitteren, om lat de Spangiaerden ontsien, integendeel de Chinesen haer gevreest hadden. De Kimauriers waren met hun van oude tijden in handelinge geweest, die dan het geruijld goudt aen de Chinesen jegens snuijsteringe trocqueerden, welcq goudt als 't hart geregent hadde aen strandt onder 't sandt vermenght gevonden wird.

Tot spoedige edificatie van voorschreven gebouw, item om dien hoecq ende 's Comp^s incomsten daer door te doen accresseren, alsmede omdat de garnisoenen te beter van versche spijs en andere nootlijcqheden mochten geaccomodeert werden, ende de provisien van vlees en specq gemesnageert, soo was allen Chinesen gepermitteert in Tamsuij ende Quelangh onder 't bedwangh van onse stercken te mogen resideren, negotieren, landtbouwen etc^a, met subjectie van alles te moeten betalen ende voorts sulcx onderworpen te sijn als costij gewoon waren, waerop hun eenige ambachtslieden derwaerts begeben hadden, dat met der tijd te meerderen stondt.

Ende om de rebellen ende inwoonderen van Quelangh ende Tamsuij met ernst te straffen en gantschelijcq 't ouser devotie te reduceren was de capiteijn Boon voorgemelt int begin van September, gesteret met 300 militaire personen, ende gerequireerde necessiteijten tot dat exploit per de jachten Breskens, den Harincq, Kievith, Leeuwercq, 't quel de Hasewindt, de twee joncquen Uijtrecht ende den Bracq andermael derwaerts affgesonden, tot welckers uijtvoeringh geroerden capiteijn gesecondeert gincq met den opperstierman Simon Cornelissen, een ervaren en discreet man als tweede persoon, nevens 60 gehuerde Chinesen tot 't nae voeren van den train. D'instructie hem ten dien eijnde medegegeven dicteerde dat naer verrichter saken den wech van Tamsuij tot aen Tajjouan te openen gelast, oocq gerecommandeert bleven en passant de seven Camcamse dorpen alsmede noch 15 à 18 andere, welcq onder eenen oversten genaemt Quatangh sorteerden, door macht van wapenen onder 's Comp^s subjectie te brengen. Item d'overgeblevene Chinese roovers van Kimwangh, die haer in dat gewest onthielden,

(waret doenlijcq) gantschelijcq te dempen, ende vant eijnde des eijlants tot aen Taijouan alle de wegen, dorpen, vleecken, bergen, revieren, valleijen etc. in een perfecte caerte soudén stellen, tot welcken fine haerlieden den landtmeter Marcus Stormboet op de vojagie medegegeven, die nevens den stierman Sijmon Cornelis dat wercq te voltrecken gelast was.

Van welckers succes voorschreven capitajñ Boon den 12 October verleden met de lootsboot uijt Tamsuij per missive largo geadviseert hadde, hoe dat den 10 September bevorens op sijn arrivement in Quelangh de geheele macht compleet en nae 3 a 4 dagen preparerens den 14^{en} deselven maents van daer nae St Laurensbaej vertrocken ende aldaer den 16^{en} aengekomen waren, den 18^{en} smiddachs gelandt en sigh voorts langs strandt noordtwaerts nae de bocht van Cabalaen begeven hadden, ende op den wech gerescontreert diverse oudtsten nevens veel volcx van dat gewest, die hun des avondts in een haerder dorpen genaemt Parissinaan brachten, vrundelijcq bejegende ende hare gediensstigheid bewesen in 't maecken van bamboesen hujsen, versch water aen te brengen etc^a. d'Onse hadden aldaer met het leger twee dagen stil geweest en door de metgevoerde Kemauiers d'inhabitanten der voornoemde landtstreecke d'oorsaecke harer comste geadviseert, soo gesint waren de Comp^{ie} nevens alle andere Formosanen int geheel te subjecteren ende in teecken van dien stondts aen het ordinair bewijs van gehoorsaemheijt met 't opbrengen van hertevellen te betonen, dat sij lieden niet anders dan goet tractement, ende in 't tegendeel 't geweld onser wapenen te verwachten hadden. Waerop hun vooreerst goetwillich twaelf dorpen aanboden, die versochten dat in plaetse van vellen met rijs mochten voldoen ende daervan soo lange g'eximeert blijven tot haren vier tijt g'expireert sij ende 't gesajde vant velt ingesamelt was, als wanneer 't dan ende voorts jaerlijcx sonder te manqueeren in Quelangh soudén brengen, 't welcq hun geaccordeert was geworden. Maer die van Sochel Sochel ende Kakitapan hadden de vrundelijke aanbiedingh spottelijcq veracht, op haer hielen geclopt ende gesecht, voor de Nederlanders niet en schroomden, dat wij mochten naerderen, wilden ons wel sien, dewijl sij stercq genoech waren om te wederstaen. Weshalven om exempel te statueren d'onse voorschreven twee plaetsen (die redelijcq groot ende d'achterhujsen meest vol rijs hadden) in brandt staecken, waerdoor buijten twijffel groote schade moesten geleden hebben. Eenige chergies met musquets waren op hare troupen gedaen, dan onseecker hoe veele derselver 't wederkeeren verlet was, alsoo hun dadelijcq op de vlucht ende int lange lus begaven, waeruijt in't doortrecken van eenige nauwe paden twee mannen met pijlen dootgeschoten ende 3 à 4 gequetst wierden.

Dat gepasseert en d'onse in't retireren sijnde naer d'eerste legerplaets, quamen d'oudste van de acht noorderlijcqste dorpen haer in gehoorsaemheijt aanbieden, dewelcke op vooraengetogen conditien geaccepteert wierden, ende gekeert wesende in Parissinaan hadden ses van de voorschreven geallieerde dorpen hare

recognitie in rijs, bedragende ongeveer 2 lasten, opgebracht. Onderwijl waren noch thien dorpen (die andere veerthien hadden vervath) nevens haer bij d'onse verschenen, welke hun gelijkelijc onsen staet vrijwillich onderworpen en beloofden de jaarlijcxse recognitie in Quelangh op te brengen, waertoe oocq aengenoomen wierden. Den capitajn Boon hadt dat volcq (gemeret het d'eerste reijse en hare gelegentheijt sober was) met sachttheijt aangeweest, sulcx datter door dien middel 44 dorpen onder onse subjectie gereduceert waren, aen welckers obediencie d'heer gouverneur eenichsints mistroude dan wilde 't beste verhoopen. Naer dat verrichten was gesejden capitajn den laetsten September nijt St. Laurensbaeij weder vertrocken ende des anderen daegs in Quelangh gearriveert, die de joncq de Bracq van alles gelost en in de gront hadt laten haeken, alsoo sijn mast gebroocken en deselve niet op te brengen geweest was.

Naedat meergesejden capitajn Boon in Quelangh op't laden der jachten met steen ende smeecoolen ordre gestelt, 't guarnisoen versteret, ende die van St. Jago op haer ootmoedigh bidden met een driedubbelde recognitie gestrafft hadde, was sijn E. met de totale macht over 't landt nae Tamsuij vertrocken ende desselven daegs s'avonds aent fort Anthonij gecomen, en had bevonden dat de noorderlijke vassale dorpen, soo voor als gedurende sijn aangewesen daeromtrent redelijcque obediencie bewesen [ende] de geeijchte recognitie prompt opgebracht, ende die van Baragoutsacq, een groot dorp suijdwaert van daer gelegen hun mede tot onderdanicheijt begeben hadden. Eenlijc hadt sich den oversten Cenaer t'aller tijt vrij rebel ende aent fort te comen opentlijc geweijsert, een ijder tot tegenstreven opgewect, de recognitie te contribueren verboden, 's Comp^s fugitive slaVen aengehouden ende in sijnen dienst gebruijct, als andere wrevelige actien meer gethoont, sulcx dat eijndelijc sijn eijgen volcq geclaccht ende hem costij om gepunieert te werden gevoert hadden, waerop geleth sou werden. Nae gestelde ordre in Tamsuij was voorgeroerden Boon op 12 October met de militaire macht suijdwaerts aen nae de Camcamse dorpen gemarcheert, welke (soo die van de joncq Diemen den 19^{en} October costij van omtrent den Patientieberch verdreven te seggen wisten) doenmaels gepasseert, vrundelijc van de inwoonders bejegend, ende onder onse gehoorsaemheijt gebragt soudens wesen, waervan de seeckerheijt met voorschreven Boons aencomste per naesten te verwachten hadden.

Om de goudtmijne te openen hadt sijn E. met die besendingh geen bevel gegeven alsoo 't rouwe noorder mousson sulcx niet gedoochde, dan soude tegens den sachten tijt in Meert ende April een expresse crijgsmacht daertoe dienen nijtgeseth, 't gunt voornemens bleeff te doen 't sij personel off door een ander van goede experientie ende voorsichtigheijt. Quelanghs constitutie stondt in ordinaire termes, en was desselfs guarnisoen (vermits de punct Noordthollandt ende 't rondeel Victoria nodigh beseth dienden) met 50 coppen vergroot.

Soomede 't getal der militaire in Tamsuij met 80 persoonen versteret

was ter oorsaecke 't opbouwen van de redout aldaer meerder macht vereijſchte, en naer gedane edificatie wederom ingetrocken soudē werden, en bleeff Tamsuijs gelegenheijt oecq in onveranderlijken staeth.

Op gemelte plaetsen Quelangh ende Tamsuij waren de mijnen van solpher ende smeecolen (soo voor desen aengecundicht hadden) gevonden; den solpher abundant en den smeecool wat becommerlijck, dewijl om de corst aff te nemen moeilijcq ende tot de rechte mijne te graven bedolven lach. 't Voorderen desselffs was in goede recommandatie gegeven en verhoopte sijn E. desen jare noch een weijnich over te senden. Tamsuij hadt reedts merckelijke quantiteijt solphor uijtgereijct, 't welcq door den oorlogh in China derwaerts seer getrocken wirdt en waren dit voorjaer over de 30 joncquen soo groot als cleen naer Tamsuij om swavel te laden genavigeert.

Meergedachte plaetsen Quelangh ende Tamsuij waren twee havenen van belangh, maer vrij wat inaccomodabel (insonderheijt Tamsuij) voor eenichsints diepgaende jachten, echter waren twee poorten ofte opene toegangen vōor de Chinesen ende andere vreemde natien, en was sijn E. dierhalven van opinie deselve nodich beseth dienden, soo om de verseeckerings van 's Comp^s staet op dat eijlandt ('t welcq noch goede proffijten te geven belooffde) als oecq ten respecte dat het waren de vasticheden ende burchten, waardoor den principalen noordcant van dat eijlandt in ontsach ende de volkeren der landtstreecken van daer tot aen Gielem ende Favorlangh onder de Nederlanders gehoorsaemheijt soudē gehouden werden. 't Bevorderen der goudtmijne moest oecq onder protectie en 't respect dier vasticheden geschieden. Daer beneven hadt ijder plaets (als geseijt) sijn eijgen proffijtgevende solpermijnen, een specie welcq in alle die Noorderlanden (except Japan) nodich wesende getrocken was.

Op 't eijlandt van la Maije waren noch 15 sielen bevonden, en was 't sedert sijn conquest continueel bij den coopman Samsiacq tot 60 realen 's jaers in pacht gebruijct geweest. Ter gelegener tijt soudē de menschen daervan gelicht, 't eijlant Botols constitutie nader ondersocht, ende die van Sotimor over haren moetwil gestraft worden.

Tot het cruijssen op de Chinese gaende ende comende joncquen naer ende van Manilha was den opperstierman Sijmon Cornelissen met de joncken Hollandt, Zeelandt, Westvrieslandt ende Utrecht, gesterct met 100 soldaten, 32 matrosen ende 55 Chinesen, in dat vaerwater geweest, die omtrent Cabo de Balinamo op de custe van Lucon drie cleene padres joncqgens (tenderende nae de riviere van I. Loxus) met kerkelijke gemaecte houdtwercken gedestruceert, 19 gevangens becomen, ende naderhandt twee groote Chinese joncken, zeijlende van Aijmoij nae Manilha, g'attrapeert hadde, welekers ladinge ten principalen bestondt in terruwe, diverse potten met Chinese spijsē, ijsere pannen, groff porceleijn, cangans, kennippe lijwaeten, verscheijde cramerijen als andere snuijsteringe meer, en bedroegen deselve soo bij taxatie als vercoop f 29974.4.8,

waervoor dan costij 't generael gecrediteert was. d'Eerste van de twee voorschreven jonquen was hun den 8^{en} Maj verleden in Muijersbaij van selfs sonder geweld in handen gevallen, ende het volcq (400 coppen stercq) aan landt geseth. d'Ander, gemandt met 360 sielen, hadt gemelten Sijmon den 10^{en} d^o in zee aengetroffen, dewelcke al zeijlende dapper geslagen ende soo tot 's anderen daegs naarmiddach mannelijcq gecontinueert ende het alsdoen int gesicht van Maria Velle met verlies van 120 dooden ende 60 gequetste opgegeven hadde; van onser sijde waren door 't werpen van steenen 20 mannen gequetst ende een persoon wasser gebleven, d'overige Chinesen waren noch 240 coppen stercq bevonden ende met de jonquen Zeelandt ende Westvrieslandt (beijde in den slag vrij beschadicht geworden) naar China gelast te navigeren, 't welcq eenige dagen met continuatie bij d'onse hadden getoont te willen doen, dan waren eijndelijcq d'een recht nae den wal en d'ander nae de baeij van Manilha gelopen, invoegen d'onse, vermits 't affsteecken van de twee voorschreven jonquen en 't opsenden van de prijzen merckelijk verswact alsoocq dat door een groote galije omtrent Cabo de Balingnauw vervolght waren geweest, het cruijsen tot den gesetten tijt niet continueren en condon, te meer dewijl van water ontbloomt, hare zeijlen reddeloos en oocq niet bastant waren soodanige groote jonquen, als van Anhaj naar de Manilhas navigeren, te bemachtigen, en oversulcx geresolveert naer costij te retourneren alwaer den 5^{en} Junij passado gearriveert waren. De tweede veroverde joncq was int opcomen mede van een weerbaer Spaens jacht vervolcht geweest ende 't selve door veranderingh van cours ontseijlt, weshalven sijn E. van gevoelen bleeff dat, om ons desseijn met reputatie en sufficance uijt te voeren, ten minsten 3 jachten nevens 2 à drie snedige jonquen in toecomende daertoe dienden uijtgeseth, soo ten respecte van de weerbaerheit der Anhajse joncken als om de Castiliaense macht te resisteren ende den Chinees uijt Manilha te weeren, gelijcq van acht groote jonquen, verleden jaer uijt Anhaj, Aijmoij ende Hocqcheo derwaerts genavigeert, der selver aldaer gearriveert waren ende, soo gerucht wierdt, met hare costelijcke ladinge een hoogen merct aengetroffen hadden. 2 andere (als geseijt) waren bij d'onse genomen, ende de resteerende 't eenemael verongeluct.

Uijt de gevangens, met voorschreven veroverde jonque becomen, was naer de gedane interrogatie onder anderen vernomen, hoe onse loodtsboot 't voorgangen jaer in de bocht van Bagadar gestrant, 't meeste volcq (uijtgesondert 5 man die in Manilha saten) verongeluct ende van d'inwoonders doodt geslagen waren. Item dat int begin deses jaers twee gallions ende twee galeijen (waervan een beschadicht wedergekeert was) met 5 a 600 man onder 't commando van den maistro del campo, secunde persoon van Manilha, in Molucco geweest, de helft van 600 coppen aldaer gelaten ende de gallionen met de resterende helft int jongste van April geretourneert waren.

Soo om de hoofden van 't voorverhaelde exploit, alle soldaten ende boots-

gesellen tot de dagelijcse tochten des te beter te animeren, als om dat dienaengaende op't vertrecq ende int heetste van't slaen hun eenige toeseggingh bij becomen buijt was gedaen, waren aen deselve vereert en pro rato ijdern qualiteijt gereparteeert 699 realen van achten.

Ende niettegenstaende verhoopt was, dat met het verstroijen ende sneuvelen der joncquen van den rover Kimwangh, die met zijnen schoudt bij nacht nevens eenige andere in April laestleden costij met den doot gestraft waren, soo hadt nochtans het overblijfsel in absentie van ons vaertuijgh naer Manilha onder sijnen vice-admiraal Twacan met rooven in de Piscadores soodanich toegenomen, dat gerucht wierdt, wederom 8 a 10 joncquen stercq waren mitsgaders den handel van China ende onse inwoonders van Dorenep (alwaer haer retraiete hielden) grootelijcx becommerden. Tot ondersoek van welcke saecke ende om die booswichten te dempen, den opperstierman Simon Cornelissen Clos meermaels genoemt met drie gemonteerde joncquen in Junio derwaerts geschiet was, dewelcke in diverse esquadres twaelf stucx (waeronder 6 à 7 groote) gerescontreert ende, naer een hart gevecht met verlies van 2 man ende 14 gequetste aen onser sijde, den vice-admiraal van voorschreven Twacan (die voorhenen de vierde persoon van gemelten Kimwangh geweest was) met 60 cloecke coppen geentert, alles doot geslagen, ende de ontrampolineerde joncq in de gront gecapt hadde. d'Andere roovers sulcx siende, ende dat bevorens noch een harer joncquen die het bracqjen mejnde te bemachtigen 30 mannen affgeschoten waren, hadden gesamentlijcx de wijcx om de Noordwest genomen ende, soo bevonden was, haer naderhandt in Dorenep vertoont, tot welken eijnde om dat begonnen wercx te vervolgen ende voorschreven rovers gantsch te vernielen, was in 't begin van Julij den captⁿ Pieter Boon met vijff wel gearmeerde joncquen ende 120 soldaten nae Pehou gesonden geweest, die deselve aldaer niet vernomen maar, volgens zijne ordre nae Dorenep overgesteecken, de rooversjoncquen derthien stercq aengetroffen, beset, deselve alle nevens 't cleen vaertuijgh dat te vinden was verbrandt ende naer gissinge 25 à 30 Chinesen, die weer boden, in een landttocht gemassacreert, mitsgaders de overige te landewaerts ingedreven. Waermede 't rooven 't sedert gecesseert hadde. 't Volcx was bij manquement van vaertuijgh hier en daer verloopen ende wiert nu geen overlast meer vernomen.

De 4 oorloghsjachten Kivit, Leeuwricq, Lillo ende den Harineq waeren nevens de fluijt den Dolphijn en de Waeckende Boeij naer verrichter saecken uijt Cambodja onder 't gesach van den vicecommandeur Simon Jacobsen Domkens nae Tsiampa genavigeert, alwaer sijn E. d'ordre van haer Ed. volbracht ende 't volcx gerefracheert hadde. Item van den conincq honorabel getracteert en voor sijn Ed. beschoncken was geworden met 64 taijl swaerte calimbacq, een renoceroshoorn ende een stucqsken Cambodjas linwaet, waervan d'heer Caron den calimbacq voor Japan, den hoorn in Tajjouan behouden, ende 't linwaet geroerden Domkens behandicht hadde, om aen sijn welgemelte Ed. g'intregeert te werden.

Gedurende 't vertoeven van voorschreven jachten tot Tsiampa, in de baije Pandaran, hadden deselve twee Portugeese navetten (die dito cust verbij seijlden) eerst int gesicht ende corts daeraen sonder geweld becomen. Geseijde vaertuijgen waren voornemens geweest van Solor en Timor naer Maccauw te navigeren, en bestondt hare ladinge principael in sandelhout, peper, buffelshoorn, solpher, weijnich speaulter ende cattoen, item realen 4451 comptant, monterende met 'tgeene noch per een ander vaertuijgh dat bij de Waeckende Boeij veroverd was te samen Rⁿ 23.137. d'Onse hadden de Portugesen nevens een der vaertuijgen gelargeert ende de slaven, 50 in getal, waren costij aengebracht, welke de Comp^{ie} in de kettingh dienden. Soo hadt oecq den gouverneur seecker Portugees piloot nevens noch 11 Maccansche mesticen van de Tijmorse prijsen met een cleen joncge, costende 30 realen, en 10 realen reijsgelt uijt Tajjouan naer Macao gelicentieert, 't welcq verhoopte niet qualijcq geduijt sou worden.

Tot Tsiampa verricht wesende, 't gundt d'ordre ende vloots nootwendicheijt hadt gerequireert, waren meergeroerde oorlogsjachten onder 't commando van Sr Domckens naer de Quinamsche cust geseijt, om aldaer in't wercq te stellen en (was 't doenlijcq geweest) 't effectueren, sulcx als den schipper Hendricq Dirxsen van der Graeff alias Platvoet bij instructie was gelast. De fluijt den Dolphijn met de Waeckende Boeij waren voor Tsiampa verbleven om de prinsen t'ontlossen, en op 18^{en} Augustij (als in't begin gementioneert) costij behouden gearriveert.

Voor ende omtrent Quinam hadden d'onse niets uijtgerecht, ter oorsaecq den vijandt niet gecompareert en maer twee etmalen tijts met de besettingh gecontinueert was.

Met meergedachten Domckens ende vordere capitale officieren, van voor Cambodja in Tajjouan aengelanght, hadt den gouverneur Caron in deliberatie geleijt hoedanich als met wat macht den oorlogh vervolcht, item dien couineq tot revenge van de horrible moort gestraft diende, ende was bij haer E^t naer rijp overlegh van saecken dienstigh gevonden ende verstaen om dat dessein soo met reputatie als vrucht uijt te voeren, ten minsten 7 à 8 weerbare jachten met 3 à 4 chaloupen, alle rijckelijcq van goet bootsvolcq nevens 6 à 700 cloecke soldaten versien, nootsaeckelijcq gerequireert waren, welke uijtrustingh costij niet had connen geschieden soo ten respecte van de jachten ende 't volcq tot het cruijsen op de Chinese Manilhasvaerders, 't naerder ondersoecq van de goutmijne en de noodige redressen veler saecken aen d'oostcant van Formosa vereijshende, alsoocq dat groot getal menschen in de rescontre voor Cambodja gesneuveld waren. 't Restant van de vivres ende amunitie van oorloghe der Cambodjase vloote, bedragende 't samen f 16129.5.4, hadt sijn E. gelicht om deselve voor d'overblijvende jachten als ander vaertuijgh te laten dienen, ende was 't generael daervoor behoorlijcq gecrediteert geworden, de cleene metale prince stucqgens stonden per naesten te volgen.

Saccam hadt desen jare 3014 picols suijckeren opgebracht, 't gewas derselver alsoocq van den rijs stondt seer schoon, ende was 't sedert voorgangen jaer 't beslaen der landen merckelijcq geaccroisseert, soodanich dat den wech ongebruijckelijcq ende ten dien eijnde, soo tot acomodatie van den reijssenden man als der voorschreven landen, ten laste van de selve een bequame passagie van 60, item aen wedersijden een grippel 3 voeten breed, van geseijden Saccum tot aen de riviere Sincan, lancq een ende een quart mijl, te maecken geprojecteert was, dewelcke onder wegen over de kreecken twee schone verwulffte bruggen hadde, sulcx men met wagen ende carren bequaemelijcq gaen en keeren conde, dat voor een ijder groot gerieff gaff.

Om 's Comp^s incomsten te vergrooten ende te presteren 't gene den bevelhebberen van de dorpen op de comparitien der landtsdagen belooft sij, was den handel in de principale villagien, de reviere van Ponckan en de gantsche Suijdt onder gestipuleerde conditien aen de meest biedende, soo Chinesen als vrije Nederlanders, om een preuve te nemen verpacht als volcht:

Tevorangh voor	realen	140
Dorcke tot	"	140
Tirosen	"	285
Dalivo	"	115
Vavorlangh	"	300
de gantsche Suijdt	"	800
de riviere van Ponckan voor een halff jaer	"	220
Item voor den handel van Sincangin etc ^a , tusschen Dorenap en Tamsuij om de Noort met 4 jonequen voor een vojagie	"	140

Sijn t' samen . . . . . Realen 2140,

waervan de helft ontfangen was, item d'andere ten uijtgaen van de pacht vol-
daen sou werden. Ende waren de apparentien goet om op dien voet aenstaende
Maeij vrij meerder dorpen te verpachten en voorschreven somme te verdubbelen,
gelijcq oocq ten selven eijnde den thienden op de swarte suijckeren, Chinese
smeerkaersen, tabacq, arracq, olij, smeer off veth, inlandtschen rottangh, couralen
als andere cramerijen, mitsgaders den arracqsketel van twee tot drie realen
's maendts op maet en gewicht, als het ontijlich aen boordt varen requisite ordre
gesteld en reede in train gebracht waren.

d'Incomsten waren dit jaer van f 88.000 tot f 98.500 verhooght, en
stonden jaarlijcx, met de verpachtingh van de negotie der dorpen, accres in
recognitien, licentienbriefkens, hertevangst, ende den thienden van de Chinese
rijsplantagie (die jongst voor d'eerste mael te samen tot realen 1640 verpacht
was) als andere practicabele lasten meer, merckelijcq toe te nemen, dan alsoo
de impositien op alle incomende ende uijtgaende goederen reeds verhooght waren,
soo en was van dien candt eerlangh [geen soulaes te verwachten maer moest
d'augmentatie ten [meerendeel van] Formosa comen.

Aengesien door 't vermeerderen van de kerckelijke persoonen op Formosa d'oncosten dagelijcx grooter vielen en gepractiseert wiert deselve daeruijt te doen vervallen, soo had sijn E. per memorie gestelt ende gecalculeert wat onvermijdelijcx despence derwegen in een jaer te supporteren, item hoedanige gabbellen daertegens te trecken mitsgaders in druckende necessiteijt noch meer te collecteren waren.

Den politicq Cornelis Caesar en kon alle voorvallende saecken niet behoorlijk dirigeren, invoegen zoowel zijdwarts als om de noordt tot des te beter beleidt een sufficient persoon diende geelingeert, waerin bij occasie gedisponeert sou werden, ende opdat den selven in 't exerceren sijns ampts van bequame tolquen nae eijsch mocht werden gedient, soo waren ten overstaen des kereken-raeds uijt 8 Nederlandtse schoolmeesters drie (in de Formosaensche spraeken ervaren) gecoosen, ende souden daervan 2 om de Zuidt item een om de Noordt nevens den presenten geleijt, mitsgaders 't mancquerende getal der geseijde schoolmeesters uijt wellevende soldaten aengequeect ende gesuppleert werden. Wijders viel er op de directie en regeringh der inhabitanten van Formosa noch veel te speculeren, tot welckers redres tijt ende voorsichtigheijt vereijshende waren.

Gelijcx die van Vodan en Telleroma aen d'oostcandt van Formosa haer even moetwillich thoonden in 't plegen van hostiliteijten omtrent onse bondgenoten, soo mede die van Sipien, westwaert van Pimaba in 't geberchte gelegen (een dorpken dat voortijts stil geweest was), oecq den corporael Albert Thomassen (hooft aldaer) op 7 September passado in een harer huijsen moordadich gemassacreert hadden en verscheijden inwoonders van zijn geselschap swaerlijck gewont, die 't vorder met de vlucht ontcomen waren.

In Wanckan was op 't vastelandt omtrent den strandt een bequame hooge plaetse uijtgevonden, die boven de vlacqte des gemeenen velts 34 voeten verheven lach, waarop sijn E. goet gedacht hadt het geprojecteerde steenen wachthuijs in aenvangh van 't suijder mousson te doen maecken, groot 30 voeten viercants ende 19 voeten hooch, streckende 't samen opwaerts egnael met de gewesene offgespoelde redout Vlissingen. Rontsom voorschreven wachthuijs sou comen een effen barm van de leechte aff, met muragie van twee steenen dieq opgetrocken, hooch 10 ende breed 20 voeten, met twee puncten conform het pourtraict, den zeepunct om 't canael te bevrijden item den landtpunct tot affweringh van onverwachte attentaten onser vijanden, welckere situatie met 't incomen der rivier wel te corresponderen scheen, en sou dat werq nae gissinge costen 2500 realen van achten.

De zandtplaet Paxemboij lach met springh ende hoogh water veeltijts onder uijtgesondert de heuvelen omtrent de redout gelegen, waertoe int minste geen remedien t'appliceren waren maer moest op sijn beloop en wille der zeebaren gelaten werden.

Met den storm van 30 Julij passado was de punct Hollandia in groot gevaer geweest, ende door de cracht van 't hooge aengedrongen water maer acht treden berms overgebleven. De hechte steenen hoofden waren t'eenemael van een gespoelt, item 't voorlandt achter en nevens deselve merckelijcq wechgenomen, een gedeelte langs het pleijn, alwaer de schueringh badt beginnen door te breecken, was met stijlen ende plancken geschoeijt, daerachter oesterschulpen gevult en de diepste dellingen waren met zandt vereffent geworden. Item goede partije rijsbossen daerin geworpen om 't verstuijven van 't sandt te stutten, waertoe de burgerij een gedeelte gecontribueert hadde.

Het verwaijen der sanden bleeff in continuele ongerustheijt, dellingen wierden heuvelen ende heuvelen dellingen, waarbij dan quam de cracht der zeen en dreijehden somwijlen een scheuringe te willen maecken, gelijk bij grooten regen ende stercke affwateringh in de leechte versamende 't casteel van 't quartier aff te willen scheijden sich vertoont hadde, 't welcq tot noch toe door Godes verhoedingh en de menschelijke diligentie geprevenueert was, gelijk oocq aen de muragie des casteels op veel plaetsen scheuren, reeten, ontwijkingen ende insinckinghen van langhsamerhandt toegevallen waren, gecauseert door de successive aerdtbevingen ende plasregens, die crachtelijcq van den windt in de pleijnen gedreven en allengskens van binnen suijsende aderen deed maecken, invoegen behalven dat de edificatie de Comp^{ie} hooch quam te staen soo viel het noch een costelijcq wercq om 't onderhouden, waeraen sonder reguard op mesnage te nemen dagelijcx de handt gehouden diende ende oocq alsoo gecontinueert wierdt. In welcken gevalle met goddelijcker hulpe niet te duchten stondt off de fortificatie sou langhdurich bestaen, insonderheijt soo wanneer den Almogenden de wellingen beneden in den zeegrondt gelieffde te weeren, tot welckers prevenue geene remedie t'appliceren was.

Seeckere nieuwe caerte hadt sijn E. doen formeren ende nevens andere papieren overgesonden, bij dewelcke 't beginsel der schoijinge con gesien werden, en belooffde alle mogelijke diligentie tot effectuelle voltreckingh van dat stucq int wercq te stellen. Van de fortresse door wellingen off affnemingen der zanden t'eeniger tijt te verliesen en conde als noch niet voorsien worden, niettegenstaende dat de middelen waren, die haer apparent d'eerste souden mogen verthoonen, 't welcq Godt genadelijcq verhoeden wil.

Tot uitbreijdingh van de christelijke religie onder de Formosaenen ende reglement van andere kerkelijke saecken, waren de predicanten om den godsdienst te oeffenen verdeelt ende geleijt, item soodanige ordre conceerneerende desselffs suppoosten gestelt als volcht.

D^o Happert was geordonneert in plaetse van den predicant van Breen aen't casteel te verblijven om nevens die charge d'ooge te houden over de drie naestgelegene dorpen Xincan, Tavocan ende Bacoloangh. Den leeraer Bavius, in de Xincanse spraecke redelijcq ervaren, sou in Soulangh blijven continueeren en

daerenboven reguard hebben over noch vier andere dorpen, te weten Tevorangh, Mattouw, Dorquo ende Tirozen, waer benevens oocq somwijle een predicatie soude doen in Xincan, Tavocan ende Bacoloangh, ter tijt toe gemelten Happert bequaem was. Den predicker van Breen hadt reede eenige experientie van Formosa becoomen, welke te beurt gevallen was dat nevens twee krancqbesoeckers ende 6 soldaten (om die tot schoolmeesters aen te queecken) in Vavorlangh de Tarrocijse spraecke leeren soude om naderhant, soo wanneer daer in bequaemheijt erlanght soude hebben, alle de dorpen van die taele, wesende omtrent 14 à 15 in't getal, van benoorden Tirozen tot Dorenap toe, tot het christendom te brengen. Den gouverneur seijde wel genegen geweest te sijn die uijtbreijdinge volgens 't voorstel van d'Ed H^r Gouverneur-Generael in Tamsuij ofte Quelangh te begrijpen, maer was 't selve tot naerder opportuniteijt uijtgesteld geworden, aengemeret 't aldaer noch vrij rouw en onseecker stondt ende den kerckenraedt tot het ander meest g'inclineert, mitsgaders voor best geacht hadde dat men van onderen opgingcq, waermede sijn E. sich om haer niet te discourageren geconfermeert hadde.

Den provisionelen proponent Hans Oloffsen, die in Xincan lach ende in de selve spraecke prompt ervaren, was geordonneert nae Tapouliangh te vertrecken om aldaer ende over alle de suijdelijke dorpen, daer de religie reeds ingevoerd zij, behoorlijke opsicht te nemen, waer toe nae 't oordeel der ministers capaciteijt hadde.

Tot adsistentie van voorschreven leeraers ende besnoeijingh der inlandsche schoolmeesters, waren op't voordragen des kerckenraeds seventien van de bequaemste uijt 't ordinarij getal van vijftigh gecooen, die inplaatse van een vier realen licht gelt nevens 't gewoone rijs randsoen maendelijcx soudon genieten, welken rijs sou comen ten laste van de dorpen, alwaer sij haren dienst bevoolen bleven t'exerceren, om henluijden voortaan geheel aen 't kerckelijcq wercq te houden ende continuel soodanich daer in te stileren, dat naer desen verderen dienst mochten connen doen.

Om alle onlusten ende insonderheijt die van den schoolmeesters te weren, soo was den predicanten bij provisie toegestaen dat 't volcomen gesach over scholen ende kerckelijke suppoosten exerceren soudon, sonder dat den politijcq ijmandt van deselve, anders dan bij dringenden noodt ofte wanneer de recognitie geint ofte ijetwes van emportantie te verrichten hadde, sou vermogen te gebruijken. Item opdat voorschreven ordre effect sorteren ende alle kerckelijke personen te beter tot hun debvoir gehouden mochten werden, als oocq om de noodige visite waer te nemen ende diegeene, die door onderwijsinge daertoe bequaem geacht wierden, door den doop het christendom in te lijven, soo hadden de predicanten aengenomen ten minstens drie mael des jaers in alle de dorpen (alwaer de justitie ingevoerd was) de visite te doen.

Nopende de rapporten, door den commandeur Harouse sal^r ende den coopman Direcq Schouten aen d'Ed. H^r Generael gedaen, hoe dat diverse kinderen der

inhabitanten om gedoopt te werden gedurende hun aanwesen in Quelangh aen 't casteel geweest souden sijn, daarvan en hadden d'inwoonders op haere verschijningh costij gantsch geene openingh noch aen den president nochte den raet gedaen, ende was dierhalven oocq daerop geen ordre tot den doop gestelt connen werden, 't welcq in toecomende te beteren stondt.

Tot weeringh van alle inpertinentien soo van den fisco als den geweldiger ende sijne dienaren, van dewelcke dagelijcx veele suspecte questien ende onhebbelijqheden te voorschijn gecomen waren, soo was een collegie opgerecht van seven personen, bestaende uijt 4 Nederlanders ende drie Chinesen, die tweemaal ter weecq souden vergaderen om te inquireren op cleene civile saecken, ende deselve op approbatie van den gouverneur ende sijnen raet soo lange affhandelen totdat meerder experientie bequamen, om henluijden naderhandt gewichtiger saecken te mogen gebruijken vertrouwen. Soo was mede goet gevonden dat den officier van personen die niets te goet hadden, sijn compe terende derde part uijt de condemnatie niet sou vermogen te trecken, alsoo bij experientie bevonden wierd dat, sommige luijden wegen haere begaene faulten in diverse maenden gemulcteert wesende, den fisco daeruijt precies sijn derde trocq sonder reguard te nemen off de personen op hare loopende reequeningen ten achteren stonden, waeruijt dan quam te volgen 't sij bij vertrecq off overlijden van soodanige dienaren dat de Comp^{ie} vercort was geworden.

De voldoeningh van de petitie der coopmanschappen, insonderheijt belangende de witte rouwe zijde, was omtrent den mandorijn Iquan ende andere coopluijden ernstigh bevordert, echter weijnich daerop gevolcht ende soo sober uijtgevallen dat maer ruim seven tonnen aen Japanse sorteringh ingecocht was, t welcq met den eijsch de helft differeerde, item 9214 picols suijckeren, daeronder 268 d^o candij voor 't vaderlant ende Persia, mitsgaders f 180594.14 aen goet Chinees gout voor Choromandel, alsmede aen brocados, brede armoesijnen, damasten, witte peelings, bouratten en gouwrons een somma van R^a 11826½. Soo waren oocq groote quantiteijt porceleijnen bij een vergadert, waeronder redelijke partije beter als de monsters voor desen herwaerts gesonden, heel goet ende net geschildert. Item aen de coopluijden Jousit ende Tecqlim wederom goede quantiteijt, nae de alderbeste monsters die te vinden waren, aenbesteeft, om die soo fijn ende curieus te maecken als eenichsints doenlijcq was, tot welcken eijnde ende om hunluijden des te meer te animeren den E. le Maire d'een realen 1600 en d'ander realen 925 op credit hadt verstreect, waarvan reeds segoure noves becomen waren dat deselve jegens Januarij aenstaende te verschijnen stonden.

Uijt de voorstaende 9000 picols suijckeren souden den gouverneur Caron de 6000 picols uijt Persia geeijst voldoen, doch had maer de helft in cleene kisten connen senden, dewijl voor de becomen ordre de resterende helft in groote kisten gevult was geworden. d'Overige 3000 picols

waren in groote kisten gedaen ende in Haerlem gescheept, soodat ten opzichte van desselffs cleene quantiteit goet gevonden was geene suijckeren te storten, te meer aengesien dat schip wel een derde wanladen vertrocq ende nae 't oordeel der zeeluijden een schip sijne ladinge met kisten rijckelijcq becomen conde. Desniettemin en hadt sich den schipper Jan Rijxsen niet ontsien buijten ordre en op sijn eijgen deelingh een partije kisten, sonder matten off ander bequaem gereetschap te hebben, in een vacq over te storten, om welcker oorsaecke alsoocq om te verantwoorden de gepleechde faulten omtrent de gebleven Sianse coninexjoncque uijt de Piscadores costij ontboden, ende den schipper Hendricq Dircqsen Platvoet in sijn plaetse op Haerlem gestelt was.

De stoffen nevens de helft van voorseijde quantiteit porceleijnen waren mede in gemelte schip Haerlem voor 't patria geladen. De resterende stonden nevens de geeijichte teecopgens per de Swaen te volgen, mitsgaders de petition voor Persia ende Choromandel als andere quartieren voldaan te werden. Den annachoda Saqua was met de toegeseijde 2 a 300 picol witte candij suijckeren noch niet verschenen ende wiert oocq op sijne compste weijnich vasticheijt gestelt.

Op den incoop van't goudt wierd wel geleth, dan off den hoogen alloij van 23 caraet tot 18 a 20 d^{re} sonde connen gebracht werden, seijde den gouverneur, hadt grootelijcx sijn bedenken om reden de coopluijden daertoe met groote moeijten gewent hadden, edoch sijn E. wilde 't beste verhoopen ende daertoe behoorlijcq debvoir contribueren.

De schepen en cargasoenen van daer naer Japan gesonden waren als volcht:

1 Fluijtschip Castricum den 23^e Julij naer Japan vertrocken met een cargasoen van Taijouanse coopmanschappen, monterende ter somme van f 235040,19.9
't Fluijtschip den Beer per den oppercoopman Pieter Anthonissen

Overtwater, op 18 Augusto met een cargasoen als voore,
bedragende . . . . . „ 279540,13.12
De fluijt Capelle op den 29 d^o met een cargasoen als boven,
belopende . . . . . „ 191388, 2.—
Ende voort laetste met alle de restanten op den 3^{en} September

het jacht Lillo, bedragende . . . . . „ 11330,10.5
soodat desen jare int geheel niet meer naar Japan geschiet was als f 717300, 5.10.
't Welck veel met den eijsch (als geseijt) quam te differeren, ende en hadt 't selve aen diligentie in 't bevorderen, noch aen besteden der coopmanschappen, maer aen der Chinesen geringen toevoer gemanqueert, veroorsaect soo sij voorgaven dat China alomme vol inlandschen oorlogh was, dat eenen nieuwen conincq sich opgeworpen ende door verraet de conincklijke stadt en desselffs casteel ingenomen hadde, die oocq den ouden conincq soo beknelt hielt dat hij bedwongen was geweest (hem niet willende in 's vijands handen overgeven) sich selven het leven te benemen, gelijcq oocq sijn vrouw ende twee soonen

gedaen hadden. Uijt deze tragedie was geresulteert dat des voorigen conincx oom de wapenen tot revenge aennam ende den opgeworpen conincq strijdt leverde. Daar nevens was oocq opgeresen een des omgecomen conincx zoonen, welcq in de furie g'eschappeert ende door den oppersten veltheer van 't rijcq gemaincteneert was. Soo had sich mede een der principale rijcxraden van groot vermogen ende aensien in die troubelen soecken stercq te maecken, doch hem (buijten sijn opinie) te swacq bevonden ende oversulex den Tarter 't sijner adsistentie in 't rijcq ontboden, waer toe noch middelen noch occasien gebraken, met welckers hulpe reeds een groot deel lants ende veele capitaele steden bemachticht hadden. In voegen dat het landt nae 't seggen der Chinesen jammerlijcq bedorven, de steden die de zijde ende zijdemanufacturen bereijden ende uijtgeven, mitsgaders oocq 't gros der inlandsche coopmanschappen troecken ende landewaerts in versonden, hart beset, van gelijken de wegen oocq soo onveijl gehouden wierden datter niemant dan onder 't faveur van geheele legers onbeschadicht passeren con.

Dat waren, seijde den gouverneur, de tijdingen, die dagelijcx van China's constitutie vernomen wierden, dan dienden met discretie aangenomen te werden ende daer jegens gehoord de rapporten, die de Portugesen souden comen te doen. 't Waer hoe wilde, sijn E. ondervond bij experientie dattter vrij wat haperen moest, want nae geenige van 's Comps. coopmanschappen was eenich vragen, noch ietwes van deselve vercocht. Den peper, die bij de Toijjoouansche Chinese burgers uit Sangora ende Quinam door hare uijtgesette joncqnen onder Comp' passe becomen was, en wilde tot 8 realen 't picol niet aen den man.

Soo waren oocq de Chinesen tot den goudthandel nae Panassilangh ende Kakajen niet 't animeren vermits de quade tractementen, die daer genoten ende dat cort te vooren met schade bestaen hadden, echter was den toleq Kimptingh door 't iteratiff aenhouden van den gouverneur Caron soo verre beweeght geworden dat een joncque met wel getrocken coopmanschappen uijt China op dien handel derwaerts schicken soude, waertoe dewijl de joncq met het genegotieerde costij te verschijnen hadde hem behoorlijcq passe verleent was, daervan naer desen 't gevolch te vernemen stondt.

Naer gedane examinatie op't verhoogen van den prijs der hertevellen, hadt sijn E. ervonden dat van den jare 1633 tot 1641 incluijs, wanneer de lasten op Formosa noch vrij geringh waren, deselve vercocht sijn ten prijse als volcht. De cabesses t. 13, barigos t. 11.8, pees t. 5.4 't cento. Naderhandt a° 1642 soo alsser goede partije vellen ten vorigen prijsen ingecoht, hadt den gouverneur Traudenius zal' int laetst desselven jaers, soo ten aensien van den lagen meret in Japan als dat de Chinesen daer met verlegen waren, nae uijt-wijzen der negotieboecken cleene partije aengenomen, namentlijcq de cabesses à t. 10, barrigos 8, omdat slechte sorteringe was, anders souden 9 gegolden hebben, pees t. 4 't cento, ende alhoewel dat geen meret stelde, soo hadt echter

gemelten Traudenius den E. le Maire bij instructie geordonneert deselve 't sedert niet hooger aen te slaen, 't welcq oocq alsoo achtervolcht soude zijn geweest, te ware de Chinesen op den ontfaecq der vellen daer jegens met goede redenen gedoleert ende te kennen gegeven hadden dat, ten aensien van de lasten die dagelijcx tot beswaringh van de jacht, soo in't verhoogen van de licentie briefkens, den rijs van den 20^m tot op den thienden, ende een reael op ijder champan, die met zoudt, rijs ende stricken nae de jachtvelden gingen, gestelt waren, item dat niet meer als voortijden met cuijen maer nu met stricken, dat weijnich aenbracht, de hertevangst moesten exerceren, dierhalven in sulcker voegen niet conden bestaen nochte tot de jacht g'animeert blijven, ende op die insichten was 't hun 't haren versoeq een cleene verbeteringe g'acordeert ende vast gestelt dat voortaan betalen souden, namentlijk:

voor de cabessas	R. 15	is T. 10.9.5
de barigos	" 12½ "	" 9.1.2½
en de pees	" 6¼ "	" 4.5.6¼

't welcq d'heer Caron allegerde op de partijen van 50.000 stux vellen niet meer als realen 400 meerder beliep, ende vertrouwde de Chinesen hun met dat cleentjen gecontenteert hielden, dat oocq de vellen ongelijcq leger in prijs gestelt waren als voor deselve in negen eerst gepasseerde jaren betaelt was.

De hertevangst sou conform 't voorstel van d'Ed. H' Generael halff November aenvangh nemen met vaste hoope dat die 't sijne tijt de vereijchte quantiteit vellen opbrengen, ende jaerlijcx op dien voet daerin gecontinueert sou mogen werden. Int minste en connen aldaer niet vernemen dat eenige hertevellen bij de Chinesen nae China off elders vervoert wierden, anders als van de geene die tusschen Dorenap ende Tamsuij vielen, 't welcq met den tocht van de capiteijn Boon wel haest gestut sou wesen.

Op de miscontentementen, die sijn Ed. had gelieven te nemen dat de stoffen en suijkeren 't voorleden jaer te dier ingecoect, de versondene retouren te sober omgecomen waeren, d'onse het aengebrachte met Jocqsums jonque aen te slaen ende hun cloecker in den handel hadden behooren te quijten etc^a, was den heer Caron van den E. le Maire grondigh g'informeert geworden, ende oordeelden den gouverneur dat diverse saecken matiger wijze verantwoordt waren. Desniettemin wilden soodanige reproches tot een vaderlijke onderrichtingh opnemen om haer E. voortaan in 't dirigeren van 's Comp^a affaires tot reglement te laten dienen.

In d'overgesonden negotieboecken en was nopende 't herstellen van den theijl op 71 stuivers vermits den stilstandt des handels geene veranderingh gedaen, maer soude d'ordre dien aengaende in de nieuwe aen te vangen boecken achtervolcht ende geobserveert werden, edoch en conde den raet aldaer (seijde den gouverneur Caron) niet begrijpen dat daerdoor, soo lange realen ende rijcxdaelders tot 73, item cruijsdaelders tot 70 coudrijn gangbaer bleven, d'ordinarije

winsten, die men tot noch toe gewoon was op d'aengesonden gelden te trecken, meer als 6 stuijvers ruim per cento guldens souden besneden werden. Want als 100 coudrijn fijn 71 stuijvers maecte, soo deet 73 condrin stuijvers 51.13 $\frac{1}{4}$ penn. dat het different voorschreven aanwees. Oecq en wisten niet waer uijt gesecht conde werden dat de cruijsdaelders voor 54 stuijvers in reecqueninge goet gedaen hadden, gemeret de boecken 't contrarie uijtwesen ende dat de selve maer voor 70 coudrins maeckende stuijvers 49.11 $\frac{1}{2}$ pen. in betalinge voor de coopmanschappen uijtgegeven waren, 't gunt sijn Ed. hadt gelieven 't approberen, uijt welcq misverstandt (behoudens sijn Ed. gunste t'hunwaerts) sij lieden opinieerden te resulteren dat de geltwinsten van voorgangen jaer voor imperinent g'acenseert waren, die nochtans (hares oordeels) eerlijcq uijt de reductie van gemelte coudrijns haren oorsproncq hadden, dat vertrouwden 't ondersoeq naerder aenwijsen soude, waaraen hun gaerne gedragen.

De cruijsdaelders waren in de voorjarige negotieboecken à 73 condrin ijder per cassa affgeschreven, dan gemeret de selve niet hooger aen de Chinese coopliijden en condon gebenificeert werden, soo was denselven op 70 condrin geset ende dienvolgens cassa in dese jarige boecken wegen een resterende partije van 237408 stucx d^{es} per 't generael ontlast ter somma van f 25366.18.

De geldkiste n° 13, met 't jacht den Leeuwrieq anno verleden derwaerts gesonden, was behoorlijcq naergesien, de lichte realen daerin gepact waren conform facture ende geen 400 cruijsdaelders in twee sacqgens over bevonden. De coopliijden Sr Jansouw ende Lotia hadden oecq de 40 picol sandelhout in voldoeningh van de 100 p. slechte brocados danckelijcq geaccepteert.

Van de bevindinge aller cargasoenen, desen jare van hier d'erwaerts gesonden, en was alsnoch geen pertinente notificatie te doen, naer d'ontladinge van't schip den Vrede stondt per naesten de specificatie te volgen. 't Cargasoen, met de fluijt Capelle uijt Siam becomen, was conform facture en d'accord bevonden, edoch de 12 potten indigo saet waren in't ruim verstiet ende crachteloos geworden, sulcx dat den gouverneur wederom ander uijt China hadt moeten ontbieden, oecq de houtwercken niet naer de maet ende den eijsch gereguleert maer van diverse lancte ende dichte, soodat uijt de partije ter nauwernoodt niet meer dan zeven balcken tot de kercq te vinden waren geweest, 't welcq het voltrecken van dien apparent een jaer sou verachten, sulcx sijn E. voornemens bleeff 't geene daertoe als tot 't repareren van de schepen ende fortificatien vereijste van Siam te vorderen. Niet meer dan ruim 65 lasten rijns waren van de 150 d^{es}, van daer ontboden, met voorschreven fluijt Capelle becomen, des ingevalle door 't nemen van de vooraengetogen Siamse joncke Tajouan niet was gesoulageert geworden, soude dat guarnisoen dapper verlegen gevallen, alles opt dierste van de Chinesen gecocht ende, dat meer is, de noodige quantiteit apparent oecq moeten derven hebben.

d'Uijtstaende schulden bedroegen op 't sluijten der boecken ter somma

van f 93095.18.8, tot d'invorderingh derselver waren alle debvoiren aangewent, maer was mits de sobere negotie daerin weijnich verricht. Met d'eerste verschijnende handeljonequen stontd volgens toesegginge merckelijke somme in geeijichte coopmanschappen affgeleijt te worden, 't waren meest al goede schulden daer van de Comp^{ie} weijnich ofte geen nadeel te verwachten hadde, ten ware het aen de partije van Peco, die vrij wat belemmert was, Sisicq ende Senja, beijde in China woonachtigh, 't samen monterende f 43590.6.— quame te gebreecken, welke penningen hun ten tijde van de gouverneur Traudenius vertroudt geweest waren, hoewel men voorgegeven hadt aen geseijde Peco maer op leverantie vercocht ende de goederen tot verseeckeringsh in 's Comp^a magasin waren gebleven. Den heer Caron verhoopte de Comp^{ie} eijndelijcq noch aen 't hare soude geraecken, en seijde sijn E. sich wel soude wachten van wederom nieuwe schulden te maecken maer wilde liever betrachten dat volgens ordre in voorraet bleeff. Wijders wilde oocq vigileren dat alle coopmanschappen aen den man geraecten, eenelijcq stontd de partije van 1700 picol sandelhoudt in 't eerste jaer niet van der handt te schieten. Verders souden alle debvoiren aangewent worden om 't bevel van d'Ed. heer Generael, soo raekende de negotie als andere saecken, t'achtervolgen.

De winsten ende incomsten van Formosa 't sedert ultimo September 1643 tot ultimo d^e deses jaars beliepen te samen ter somme van f 318037.11.15 waertegens alle de gedane oncosten in dien tijt quamen te bedragen „ 234186. 0. 1 Sulcx datter meer gewonnen als gespendeert was . . . f 83851.11.14, 't welcq Godt geve jaerlijcqs meer ende meer accroisseren mach.

Tot aenvangh van den indigobouw ende om 't ondersoecken wat natuer van landen daertoe bequaemst mochten wesen, waren diverse ackers met indigo beslagen. Het aertrijcq was meestal daertoe bequaem bevonden, ende hadt 't gesajde seer weeligh jae soodanich toegenomen dat vertrouwt wiert 18 à 20 picols daarvan geprocureert soude sijn geworden, ingevalle de harde windt van 30 Julij passado (waerjegens 't loff des indigos niet bestaen can) sulcx niet hadde verhindert, 't gunt nu dierhalven nae 't voorgeven van Bocatius Pontanus niet boven de helft uijtgeven soude. Den indigo bleeff voor alle de daerop vallende ongelden belast gelijcq dan oocq de reeds gedane oncosten, item hoe dat boven den indigo, die dit jaar verhoopt wiert te trecken ende nu onderhanden was, tot begin van dat wercq noch te cort quamen realen 328 $\frac{3}{4}$, [soo] in een nevens gesonden reequeninge pertinent aangewesen stontd, waervoor en contra de preparaten ende toestellingen behielden, daarvan geruijmen tijt tot geringe costen conden gedient worden. Soomede, aengesien nu van Formosa's fertiliteijt volle seeckerheijt was, hadt Pontanus een tweede reequeningh geformeert ende daerbij getoont, wat onvermijdelijke oncosten jaerlijcx over 200 morgen landts te doen soude wesen, welcq begrijp bij groot gewasch vastelijcq verhoopt wierdt dat 225 ofte bij contrarij succes ten minsten 150 picols sou kunnen opbrengen,

ende hetselve gecalculeert jegens den Suratsen inkoop boven d'aengewesen gastos op 't hoogst $5345\frac{1}{8}$, item 't minst noch $2345\frac{1}{8}$ realen van achten overschieten.

Den geheelen ommeslach van dat werq bleeff meer gedachten Pontanus bevolen, waertoe alle diligentie presteren soude. Den gouverneur Caron hadt getracht sijnen persoon de novo voor vijf jaren te verbinden maer daertoe niet connen bewegen, des hem echter met de qualité van oppercoopman à f 75 per maend tot een vierjarich verbandt gebracht. Sr Cornelis Caesar con alsnoch tot geen nieuwe verplichtingh resolveren. Nicasius de Hooge was vermits sijnen tijts expiratie voor drie jaren in qualiteit van oppercoopman tot 90 gulden's maents aengenomen, ende oocq op gelijken voet Eduart aux Brebis tot coopman à f 60 ter maendt. d'Ondercoopluijden Anthonij Boeij ende Thomas de Roucq, waren vermits 't vertrecq van den coopman Joan van den Eijnden tot collecteurs van Formosa's incompten gestelt.

Van den boedel des overleden oppercoopmans Eeuwout Arentsen van Cleeff zal' en was geen andere openinge te doen als de nevens comende guarnisoenboecken vertoonden, waarvan de gesloten reequeninge ten begeerte van den affgestorven met den predicant Robertus Junius op 20 November des verleden jaers aen desselfs oom Jan Cornelissen van der Nun, coopman tot Amsterdam, gesonden was, sulcx dat den raet derwegen niet hadt connen resolveren den schipper Pieter Janssen op sijne rechte bewijzen hondert realen uijt te keeren waertoe naderhandt, ten respecte van sijn goede renommee ende dat d'Ed. Heer Generael per jongste schrijvens tot sulcx scheen t'inclineren, verstaen ende hem de gemelte hondert realen betaelt, mitsgaders den overledenen in de guarnisoenboecken onder zijne reequeninge daer voor gedebiteert hadden.

Om een grooten eijsch van vlees en specq voor 't meerendeel 't excuseren, adviseerde den heer Caron dat de Comp^{ie} haer met gedroocht hertevleesch op de landttochten soude connen behelpen, in gevalle de uijtgift van sooveel constanten niet ondienstigh geacht wierdt, welcq vleesch costij te becomen was tot 6 a 8 realen 't picol ende met wat specq gelardeert sijnde vrij bequamer als het gesouten vleesch te nutten viel. Dan geheel en soude sonder 't selve niet mogen blijven, soo om de schepen te versorgen als de fortén bij belegeringh geactualieert te houden, 't gunt met het hertenvleesch niet con geschieden dewijl 't der verdorvenheijt te veel subject was. Oocq soude sijn E. van herrewaerts geen arracq meer als bij necessiteijt ontbieden, gesien deselve aldaer immer soo stercq ende ten selven prijse als hier van de Chinesen te become ware.

Naer genomen inspectie op het leggen ende verdeelen van 't canon hadt den gouverneur bevonden dat de drie Quelangse metale stucken, bij den E. le Maire geleijt, daer ten plaetse nodich vereijschte ende datter geen canon ten overvloede off buijten nootsaecq op 's Comp^e fortén lach, integendeel souden er

in de casematten noch wel eenige vereijsschen, als bij de nevensgesondene caerten ende memorie dien aengaende geformeert evident te besichtigen was.

't Fluijschip den Dolphin was den 29^{en} September van costij met 142.830 cattij poeijersuijkeren voor Persia ende 27.519 cattij salpeter voort patria nae Pehouw genavigeert om die spetien in de Vrede ende Haerlem over te schepen. Desselfs langhwijlige tardance deed sijn E. duchten dat wellicht herwaerts verdreven mocht wesen, in welke opinie oocq niet geabuseert, alsoo 't selve den 18^{en} passado alhier gearriveert was.

De brandende coortsen hadden 't voorleden zijder mousson wederom dapper gegrasseert ende doorgaens veele siecken gecauseert, nochtans niet wel soo grooten menichte als voor desen wech geruct, echter warender 't sedert Maert passado noch al 38 Comp^s dienaren overleden, ende bleeff het hospitael gestadich met 50 à 60 jae meer siecken beseth. Soo bequamen oocq alle de geene, die met de coortse besocht wierden, seer traech tot haer vorige gesontheijt, gelijcq dan mede de siccte van den gouverneur Caron sonder eenige mutatie ten goede bleeff continueren ende was sijn E. niet al buijten gevaar van sterven. God geve alles ten gewenschten eijnde keeren mach.

De fluijschepen den Swarten Beer ende Castric-om waren costij gearriveert, ende in comp^{te} van 't schip den Swaen op 16 October jongst uijt Japan gescheijden met d'advijsen van den president Joan van Elserach, aen den Ed. Heer Gouverneur Generael ende Raden van India gedirigeert, d'welcke als in den beginne geroerd met Haerlem herwaerts gecomen sijn ende mentioneerden deselve substantive sulcx als de Japanse verballen daarvan getuijgen. Gemelte schip den Swaen was sonder zeijl drijvende benoorden de Piscadores gemist en met het opcomen van de maen in de barninge van die eijlanden op drie vadem waters in groot dangier gesien, dan was door Godes genade met verlies van een ancker noch ten besten geluct. Edoch de hoofden van gedachte Haerlem rapporteerden dat hetselve aldaer op het Vuyl eijlandt verongeluct, maer de menschen, constanten ende coopmanschappen daeruijt gesalveert waren.

't Particulier schrijvens van den president Maximiliaen le Maire aen de Ed. Hr. Generael hieldt in hoe sijn Ed^s aengename missive gedateert 4 Julij passado den 10 Augustij daeraenvolgende becomen, ende bij den heer Caron in conformite van sijn E. verthoonde commissie Formosa's gouverne ende directie geresigneert hadde, als bij nevensgaende acte van bewijs, door de raetspersoonen tot certificatie onderteeckent, bleecq. Vorder seijde sijn E. dat genegen was een keer nae 't vaderlant te doen, dewijl het Godt de Heer gelieft hadde hem sijn waerdige huijsvrouw ende veele naeste bloetvrinden in't patria te ontrecken, dienvolgens oocq t'sijner leetwesen d'aangebodene conditie niet absolut durven accepteren, die soo seijde van sijn Ed. liberaelder verwacht gehadt hadde, doch om den gouverneur noch eenichsints in der handt te comen ende sijn E. gunste 't hemwaerts te behouden, waeraen sich ten hoochsten liet gelegen sijn, hadt echter

op sijn Ed^a discretie ende dattet hem in affslach sou mogen verstrecken, soo langer quam te continueren, geresolveert noch een jaer over te blijven, dat verhoopte sijn Ed. niet onaengenaem wesen nochte hem qualijcq genoomen sou werden, dat sich 't aenstaende jaer herwaerts transporteerde om met de alsdan vertreckende retourschepen nae Nederlandt te mogen keeren. Wilde oocq in't minste niet dubiteren off sijn Ed. sou nae oude vaderlijke affectie 't sijnwaerts hem bij soodanigen occasie met een eerlijke charge onder de retourvloote versien ende soo favorable voorschrijvens aen zijne principalen verleenen, dat hem sulcx int wederkeeren te stade comen mocht. Waer als voor, als wegens meer andere genootene weldaden, altoos soodanige plichtige teecken en van ware danckbaerheit bethoonen sou als van een eerlievend gemoet con verwacht werden.

Adij 12^{en} d^o arriveert (God loff) hier ter rhede 't fluijschip den Zaijer, op 17 November jongst uijt Taijouan gescheijden, met een cargasoen bestaende in 25.000 taijl Japans schuijtsilver voor Batavia, 202.332 stux porceleijnen van diverse soorte, 10.762 cattij geconfiyte gember, 2468 d^o radix China, 1355 paren sijde coussens, 90 cattij witte getwernde sijde, 108 cattij floszijde, 10.864 cattij solpher, 80 stux platgevouwen weerschijne armosijnen, 19 stux platen roodt cooper, die uijt Haerlem gelicht ende aldaer ondienstich waren, monterende f 122543.15.6. Ende dicteert de missive van de heer Caron in dato voorschreven, 't sedert sijnen jongsten van 25 October verleden per Haerlem become, 't naervolgende substantive. Hoe den capiteijn Pieter Boon, naedat den 12^{en} October uijt Tamsuij gescheijden ende alvooren door de lootsbooth sijne comste tot in Dorenap over landt vernomen, den 29^{en} desselven maendts met de geheele crijgsmacht over Vavorolangh en de riviere van Poucan costij gearriveert was, dewelcke gerapporteert had dat alle de dorpen tusschen Tamsuij ende den Patientieberch gelegen, alwaer 't landt van den Quataongh begint, hun tot negen int getal goetwillich onder onse subjectie begeven ende d'inwoonders de voorgestelde recognitie in vellen op te brengen beloofd hadden maer dat, vermits het ontloopen van den tolcq die uijt Tamsuij met namen spraeckeloos sijnde, int landt van gemelten Ongh diverse rejsen door d'inhabitanten aengerandt geweest waren ende niet meer als twee dorpen, Bodor dat vol Indiaens geweer en bouwuijgh, ende Passoua daer hun 't overschot van de jongste gedempte Chinese roovers verhoudende waren, verbrandt ende geruineert hadde, sonder merckelijcq tegenweer van hun ontmoet te hebben gehadt, anders dan dat met de ruijchte in den brandt te steecken sulcx hadden gesocht te verhinderen. Item dat d'onse daer omher wel ijets meer voorgenomen souden hebben, doch 't volcq was door 't harde en natte weder sieckelijcq geworden, invoegen dat genootsaet waren geweest hun onderlegh tot opportunitijt te staecken, 't gunt sijn E. voornemens bleeff naer desen bij de handt te nemen ende opinieerden van daer oocq gevoechelijcq geschiede conde. Het was seijde den gouverneur een goede saecke, dat soo van dien hoecq als 't geene ons aen den noordt-

oostcant vant landt onkundich ware, kennisse erlangt hadden, waeruijt te verhopon stondt dat in corte jaren sullen meester der vlacke landen op Formosa ende dienvolgens oecq mettertijt 't geberchte t'onser devotie soude gereduceert worden. De toegeseijde caerte van de gelegentheijt der noordelijke ende doorgepasseerde landstreecken was mits desbauche ende 't droncken drincken van den landmeeter Marcus Stormhoet niet geparformeert, per naesten soude volgen ende gemelten Marcus over sijne gepleechde faulten gecorrigeert worden.

Nevens goede partije steen van het geraseerde, waren oecq uut Quelangh costij aengebracht redelijke quantiteit smeeccoolen, die soo gedachten Boon affirmeerde aldaer tot de veelheijt van twee fluijtsladingen ende meer jaerlijcx te becomen soude wesen, doch waren alsnoch maer de corsten ofte uijtwastinge der cloven van 't geberchte ende niet het binnenste derselver, waertoe vooreerst in Quelangh geen remedie wisten en naer desen behoorlijcq op geleth sou worden. Echter en wierd niet getwijfelt off de Comp^{ie} sou haer bij contrarij succes met die spetie behelpen connen, weshalven den gouverneur gretich was te vernemen op wat quantiteit jaerlijcx staeth maecken moocht.

De Chinesen, die anno verleden g'insinueert waren jegens ultimo deser hare velden omtrent de vijff naest gelegene dorpen aen Tajouan te verlaten, was aengesecht, namentlijcq degeene die in de jurisdictie van Xincan ende Tavocaij hun beslagen campen hadden, dat voor 't eijnde van April aenstaende haren oest innen ende de geoccupeerde plaetsen souden moeten abandonneren, temeer dewijl gemelte dorpen selfs van rijsvelden sober versien waren ende d'oudste daarop g'insisteert hadden, invoegen d'ordre van d'heer Generael nopende 't verblijven van de Chinesen in genoemde dorpen niet gevolcht was, maer d'inwoonders van d'andere drie dorpen Bacoloangh, Soulangh ende Mattouw hadden bewillicht dat de velden, die buijten 't circuit van de hare beplant waren, bij den Chinesen tot naerder seggen souden beseten blijven ende deselve verdere aanplantinge met kennisse van den politijcq en d'outsten der dorpen vermogen te doen, mits dat gehouden souden wesen jaerlijcx voor ijder kaa, 't welcq omtrent een morgen ofte 50 vadem in 't vierkant is, te betalen 2 realen van achten, dat reede 700 realen 'sjaers opbrengen con ende bij continuatie te vermeerderen stondt. Soo was oecq om Formosa's incomsten meer ende meer te doen vergrooten den handel van gemelte vijff dorpen verpacht ter somme van 695 realen van achten, ende dat van 12 passado tot ultimo April eerstcomende, als wanneer alle de pachten der villagien quamen te eijndigen.

De hartevangst hadt op 15 des voorleden maents aenvancq genomen ende stondt ultimo Februarij naestvolgende te cesseren. Deselve con maer 10 duijsent vellen opbrengen ende was gecalculeert op vierhondert briefkens, waervan driehondert om de noordt ende eenhondert om de zijdt onder de jagers uijtgedeelt sou werden, met apparentie dat jegens voorschreven tijt

de geeijschte quantiteit van 50.000 stucx vellen 't erlangen souden wesen.

't Gewasch van den indigo was tegens hoope uijtgevallen, want behalven dat een storm van 30 Julij jongst 't selve merkelyk hadt verhindert soo was oocq 't overschot soodanich gediminueert dat daervan niet en conde getrocken worden, ende hadt sulcx sijn oorsproncq genomen met nae 't droogen der backen in't natte suijder mousson te wachten, waarmede den behoorlijken tijt overgestaen, 't bladt teer geworden ende door de continuele harde winden vernielt was, wes halven 't beloofde uijt den tweeden snee jegens Majj toecomende eerst te verwachten stondt. Van gelijke hadt den gouverneur goede partije ongesneden op 't velt gelaten, om bij manquement van secours uijt China van saet niet destituijt te blijven. Soo achtede sijn E. oocq nodich te hebben 12 tonnen goeden sement om de backen, daer den indigo in geweyjet ende gemaect wort, mede te bestrijcken, dewijle deselve met den Chinesen sement veel weijniger met calcq beswaerlijcq waterdicht te maecken waren.

Den soberen handel ende toevoer van coopmanschappen bleeff noch continueren, ende waren 't sedert de jongste advijsen eenige weijnige Japanse sorteringe sijde stoffen uijt Anhaj ende Aijmoij aangebracht, waervan 't meerendeel om hare ondeucht den coopliden gerestitueert en 't beste daeruijt nae waerdije aengenomen was, op insichten den toevoer daerdoor verbeteren ende wackeren soude.

De geconfijte gember ende radix China was op den gedanen eijsch van voorleden jaer voor 't become van haer Ed. ordre reede aengeslagen, sulcx den heer Caron om Persia daarmede niet 't overcroppen deselve herwaerts gesonden had. Geen zijde koussen meer als nu overquamen en waren costij te become geweest niettegenstaende alle debvoiren daertoe g'emploijeert, ende, alhoewel d'ordre mede bracht dat men den solpher aldaer beneficieren souw, soo was echter deselve in voorschreven fluijt gescheept om die bij sijne ladinge te brengen. In een balij N^o M. waeren gepact seeckere monsters, daerbij te vernemen stondt hoedanige cleene partije porcelijnen jongst door den Chinesen coopman Tecklim aen de Comp^{ie} geleverd bevielen, en waer naer de laetste bestedingh oocq geschiet was. Hoe haer Ed. deselve bevallen souden wenschten den gouverneur naer desen te verstaen, om sich voortaan int procureren derselver te mogen reguleren. Met 't naest volgende schip bleeff sijn E. voornemens d'andere helft van't Japans schuijtsilver mede herwaerts te senden, als oocq halff Januarij de groote joncq Batavia met alle de smeecoolen, de veroverde terruwe, grove porceleijnen, isere pannen ende sulcx meer als sou connen laden, en dan voor de handt zijn. Ende nadien 't fluijtschip den Dolphin sedert desselffs vertreeq nae Pehouw costij niet was vernomen, soo quam nu over de reequeninge van oncosten nevens de factuire sijner ladinge monterende f 19044. — .14, waervoor 't generael provisionel gedebiteert stondt.

Ruijm 3000 picols sappanhoudt was den Siammers van de verongelucte coninxjoncq tot 75 coudrin 't picol affgenomen, dewelcke van dat houdt door

den slappen handel ende aftreeq niet hadden connen geraecken en bij d'onse nevens andere cleenicheden tot een civilen prijs aeuvaerd waren, soo om die luijden op haer versoeq daermede t'accomoderen en noch met 't zijdermousson in hun landt te helpen als om de vrundtschap van die Majj' te conserveren, waervan groote partije met voordeel aen den man gebracht ende in den te doenen eijsch voor Japan opgeleth sou werden.

't Schip den Swaen was op 27^{en} October verleden nae veele ende langduirige uijtgestane rampen jegens de clippen van de twee noordelijcste eijlandekens in de Piscadores aengeslagen geweest, met zulcke vehementie dattet nae allen schijn geschapen stondt daer niemant van gecomen soude hebben. Doch hadt Godt de Heere 't schip in dat dangier miraculeus en buijten alle apparentien over de clippen geholpen, invoegen dat 't selve jegens 't binnenste van de twee gemelte eijlandekens aen de noordtzijde op een van de bequaemste plaetsen in een sandtbaijken, omtrent daer de Sonne sneuvelde aⁿ 1640, aen de grondt vastgeraet ende van onderen gebroocken was. 't Wracq sadt hooch en drooch, een man wasser verongeluct, voorts de rest neffens 't schuijtsilver en de meeste lacqwercken gesalveert geworden, oocq goede hoop om 't geschut van gelijcke te bergen, waertoe d'opperhooffden van 't schip alle doenlijke diligentie aanwenden ende den gouverneur henlieden soo met jachten als jonequen van tijt tot tijt secondeerde.

De Vreede was den 11^{en} des voorgangen maendts naer lange tardance uijt Pehouw costij verschenen, wierdt van sijne overige goederen ontlost ende dagelijcx met suijkeren geladen, om benevens de Noortsterre voor 't eindigen van die maendt nae hare gedestineerde plaetsen versonden te worden.

't Fluijschip de Zajjer ende 't jacht Lillo waren 't sedert Haerlems depesche aldaer uit Nangasacqui geparesseert en hadden d'overhooffden van gemelte Lillo gerapporteert, hoe 't jacht in Japan thien dagen buijten expectatie op 't versoeq der Chinesen opgehouden was, om van d'onse in zee comende niet genomen nochte beschadicht te worden. Den president Elseracq, noch oocq de Japanse negotieboecken, waren niet overgecomen, per 't quel den Hazewindt off de Waeckende Boeij stonden deselve eerst daechs te volgen.

De naervolgende personen hadden aldaer aen de Comp^{ie} getelt R^a 7342 $\frac{7}{8}$ om alhier aen de onderstaende gerestitueert te worden, namentlijk:

den E. Maximiliaen le Maire realen 3000, te betalen aen juffrouw Spierincq, zijn schoonmoeder, wegens een legaet door desselfs huijsvrouwe zal^e aen gemelte joffrouw ende haer soon Franchois Spierincq bij testament gemaect . . . . . R^a 3000.—
Sr Johannes van den Eijnden, nu met de Zajjer herwaerts gecomen om sijn verlossinge nae 't patria te solliciteren . . . . . „ 4000.—
de coopliden Gabriel Happert ende Anthonij Boeij, geconstitueerde

Transporteren . . . R^a 7000.—

Transport . . R^a 7000.—

door Sr Adriaen van Liesvelt, ten behoeve van Anneken van
Liesvelt, speelkindt van den coopman Jacob van Liesvelt zal^r te
betalen aen de weescamer alhier . . . . . „ 342 $\frac{7}{8}$

compt realen in spetie . . R^a 7342 $\frac{7}{8}$

voor welcke somma 't generael costij gecrediteert was.

Diverse personen, die met Castricum ende Breskens om d'oost van Japan waren geweest, hadden versocht dat een maendt contant in vereeringh mochten genieten, gelijkc voorgaven hare medemackers hier gegunt was. Waerop den gouverneur mits d'oncunde dier saecke hun tot naerder openingh uijtgesteld had, en d'ordre van haar Ed. dienaengaende inwachten wilde.

Zeven metale prince stucqgens met haer toebehooren als andere oorloghs-behoeften van den Cambodiasen treijn, 57 verlostte militaire personen ende 6 gevangenen bij d'onse omtrent Manilha en elders veroverd, sandt sijn E. herwaerts. 26 soldaten hadden haer opnieuw verbonden, 33 aengenomen noch een jaer te dienen, ende de provisionele luytenants Ritchard Wils ende Hans Pietersen Scheffelingh, van voor Cambodja aengelaugt, wierden bij manquement van andere costij gebruijct. De 6 gevangenen (waeronder een Castiliaen) waren voornemens haere relaxatie te solliciteren.

Besijden de 57 verlostte personen bleven costij noch 701 militaire coppen in guarnisoen resteren, die verdeelt ende gelegen waren als volcht:

340 personen in't casteel Zeelandia, te weten:

- 1 capitain,
- 2 vaendrichs,
- 4 sergeanten,
- 2 corporaels van de adelborsten,
- 1 schrijver,
- 20 corporaels,
- 314 soldaten,

---

340 coppen in't fort ende corps du garde aen de zeegardijn.

116 personen in't hoornwerq, namentlijc:

- 1 vaendrager,
- 2 sergeanten,
- 1 corporael van de adelborsten,
- 10 corporaels,
- 102 soldaten.

---

116 coppen in't hoornwerq.

11 personen opde redouwt Utrecht, te weten:

1 corporael van de adelborsten,

1 corporael,

9 soldaten,

---

11 coppen.

12 coppen op de redout Zeeburch,

1 corporael,

11 soldaten,

---

12 personen.

13 personen in Wancan, te weten:

1 sergeant,

1 corporael,

11 soldaten,

---

13 coppen.

21 personen in Soelangh, namentlijk:

1 corporael,

20 soldaten,

---

21 coppen.

513 personen.

11 personen in Varovorongh om de zijdt, te weten:

1 corporael,

10 soldaten,

---

11 coppen.

4 soldaten in Pijmaba,

2 d° in Vavorlangen,

3 d° aen de rivier van Ponckan,

3 d° aen Saccam in de paerdestal,

27 d° int hospitaal,

8 prinsse werkers,

80 coppen in Tamsuij,

50 d° in Quelangh,

---

701 coppen, daeronder 14 kettighboeven ende 27 siecken, welc getal ende minder niet na 't gevoelen van den gouverneur, tot de nodige besettingen als om de tochten nae Vadan, Taraboangh, benoorden Dorenep, om de zijdt, ende 't cruijsen omtrent Manilha etc^a behoorlijk uijt te voeren, costij necessair vereijste. Sijn E. begon nu te reconvaliseren, over 't hujs te gaen, met smaecq te eeten, ende was voornemens op den eersten sondach in de kercq te verschijnen.

2 Januarij 1645. Comt hier uijt Tajjouan verdreven de lootsboot van dat canael.

Adij 16 d° verschijnen op deze reede (God zij danq) de jachten Harincq ende Waeckende Boeij. Haer cargo bestaet uut 60.000 T. Japans schuijtsilver, 2030 paren sijde cousen, 30 balen witte rijs, 100 d° terruwe, 3090 ~~st~~ swarte comijn, 192 stucx enkele singijplancken, bedragende 't samen *f* 177503.7.13, met welcke jachten den gouverneur Franchoijs Caron bij missive, geteijckent 27 December jongstleden, ende vorder overgesondene papieren adviseerde hoe de schepen den Vrede ende Noordstar 26 November passado zeijlvaerdich ende eenelijcq per manquement van 't Japans schuijtsilver tot 't eijnde desselvigen maendts opgehouden geweest waren, soo om den Choromandelsen eijsch te voldoen als d° schepen conform haer Ed. ordre teffens aff te senden. Dan overmits den president Jan van Elseracq met 't verwachte silver ten geprefigeerden tijde niet verscheen, hadt sijn E. gemelten Vrede ultimo van geseijde maendt November met een cargasoen monterende *f* 579718.4.1 over Malacca naer d'Indische eust eenich gelargeert, ende daernevens de directeurs ende opperhoofden van 's Comp^{es} steden, fortien ende comptoiren, als Malacca, Ceijlon, Wingurla, Surat ende Persia, Formosa's generale constitutie schriftelijcq gecundicht. Den 14^{en} December was gedachten Elseracq bij oosten Formosa om met de fluijt Capelle uijt Japan costij aengecomen, ende daeghs daeraen alle 't schuijtsilver (sijnde 81 kisten) besijden 1000 marcq realen tot supplement van den eijsch des silvers in de Noortstar overgescheept, mitsgaders geroerde fluijt sijne despeche naer Choromandel gegeven, welckers ladinge beliep *f* 823560.5.12 waeronder ruijm 8 tonnen in contant, item 100.000 gulden bij voorseijde 60.000 tajjlen, bedragende t'samen 9 tonnen, invoegen aen den eijsch van 1200.000 gulden noch 3 tonnen quamen te manqueren, die costij behouden waren om jegens Chinees goudt verseth en bij de faillance van sulcx op halff Meert per Castricum met de laetste advijsen herwaerts en dan voorts bij occasie naer Choromandel voornoemt gesonden te worden. De jachten Lillo, Kievidth ende Leeuwricq bleven over om nevens 3 à 4 snedige joncquen omtrent Manilha op de Chinese handelaers te cruijssen, dewelcke sijn E. sufficient achte om dat vaerwater onveijl en voordeel op de Castiliaense navale macht te houden, vermeende oocq dat van geseijde jachten voor ende naer 't cruijssen den noodigen dienst trecken en mitsdien 't overhouden van een fluijt excuseren con, weshalven tegens 15 deser Capelle met de Siammers nae dat rijcq, de joncq Batavia 15 Februarij, 't quel de Hazewindt ende Castricum (als gesecht) halff Meert met tjongste schrijvens herwaerts te keeren stonden.

Den oppercoopman Antonij van Bronckhorst hadt d'acte van sijn Ed. danckelijcq aenvaerd ende was op 8 December, nae 10 dagen wachters op de compste van de voorgemelten Elseracq, per de fluijt den Swarten Beer nevens 't jacht Breskes met 135.000 tajjlen schuijtsilver ende schenkagie (in Japan

geprepareert) van ruijm f 2400 naar Tonequin vertrocken, om deselve aen dien conincq uijt name van d'heer Generael besijden de missive van den gouverneur Caron te presenteren. Gedachten Broncqhhorst gincq versorcht van houdtwercken, steen, calcq, wercluijden etc^a om de nieuwe logie te bouwen. Was oocq versien van behoerlijcq instructie invoegen sich omtrent die Maij^t te comporter en had, ende specialijcq dat wegens 't affvorderen van de 25 kisten silver ernstich sou doleren, de non paresse van meer geroerden Elseracq, item 't verschijnen met twee schepen daer ter plaetse excuseren om des conincx imaginatie, die nopende 't vergrooten des handels mocht opnemen, te weeren, mitsgaders zijne Maij^t te cundigen hoe sijn Ed. voornemens bleeff costij een jacht te senden om de sijde van den nateelt voor Nederlandt te haelen, en met-eenen antwoordt op sijne Maij^ts missive te schrijven, daer benevens Cambodjas constitutie (welckers conincq met Quinamse dochter getrouwt was), item onse victorie aldaer ende 't veroveren der Quinamse joncquen te communiceren.

Gemelten Broncqhhorst sou op sijn vertrek naer Japan den ondercoopman Abraham Wijns nevens 4 adsistenten ende 6 bosschieters, item bastant capitael tot procure van 120 picol schoone sijde in Tonequin laten verblijven, ende hun lieden met behoerlijke instructie versorgen; gedachten Wijns hadt oocq d'acte sijner verbetering danckelijcq geaccepteert.

Den heer Caron was van gevoelen met dien conincq geene staetssaecken te verhandelen waren, d'experientie haddet geleert. 't Bleecq uijt al sijn voor-geven den oorloch moede was, die hem op veel volcq ende gelt quam te staen; weshalven finantie socht om penningen te becomen gelijcq den impertinenten eijsch van 25.000 tajlen op peene van weijgeringh des handels getuijehde. Maecten 't oocq hoe langer hoe arger met de leverantie der zijde op sijnen naem, waeronder de capados haer personnagie niet weijnich speelden, mengende daeronder water, ende 't wercq der sijde bijnae geen gelt waerdich ende nergens toe bequaem, welckenvolgende sijn Ed. d'H^r Generael in deliberatie gaff off 't niet proffitabler sou wesen die Maij^t jaerlijcx 8 à 10.000 tajlen te vereeren, ingevalle daerdoor bij contract den onbecommerden handel gauderen mochten, want sijn E. susteneerde dat men in Japan meer gelts sou maecken van 't geene voor 15.000 tajlen ongelimiteert gecocht was als van des conincx sijde, die men voor 25.000 tajlen met veel vastidijen in Tonequin aennemen moest.

Naer gedaene besendingh bleeff in Taijouan nae calcula resteren een capitael van 14 tonnen, bestaende uut 't naervolgende, te weten:

in contant	f 1100.000
coopmanschappen	- 220.000
uijstaende schulden	- 80.000
Samen	f 1400.000

Ende was seijde den gouverneur op de coopmanschappen als de schulden weijnich staet te maecken, ter oorsaeq van den slechten toevoer ende afftrecq

in coopmanschappen die alsnoch continueren bleeff, echter verhoopte 't contant genouch sou connen strecken om de te comen goederen uijt China aen te slaen. De Chinesen hadden groote partij sijde manufacturen [in] 't Zijder mousson in Japan gebracht, die nae hun seggens bevorens den vehementen oorlogh in China bereijt ende vaerdich geweest waren. 't Waer hoe wilde, niet van consideratie wasser costij gebracht dan voeden, mitsgaders een partije van outrent duijsent witte pangjes, van halff rauwe, hardt gegomde ende halff affgesoden sijde geweven, dewelcke henluijden gerestitueert waren. Daer benevens hadt men haer borge doen stellen dat soodanige pangses noijt weder aenbrengen souden, op peene van schade daertoe gestelt. Oocq en vermochten niet deselve aen particuliere te vercoopen, maer mosten se wederom naer China voeren. De coopmanschappen (als gesecht) waren in weijnich demande, eenelijcq was de partije mirre van 5144 tot T. 30, 't calituershoudt 53911 tegens T. 2.4 ende 46564 cattij loodt à T. 4 't picol fijn silver bij aenwesen van d'heer Caron aen de man geraect. Nae de solpher en 't loodt was met de continuatie van den oorloch redelijcq vragen.

De opperhooffden van 't verongeluckte schip den Swaen hadden de memorie van de gesalveerde goederen uijt Pehouw in Taijouan gesonden, ende was aldaer bij confrontatie van deselve met de facture bevonden dat de naervolgende partijen gemist ende verloren waren, namentlijcq :

6 stucken ijser canon schietende 6 ^{te}	} die in't ruijm onder den ballast gebleven sijn.
2 sware anckers	
2 sware touwen, die mede niet geredt condon werden,	
3 cassen lacqwercq,	
4 balen terwe,	
139 balen rijs,	
1 vath champhor,	
200 stucx Singijplancken,	
34 sacken comijn,	
10 stroosacken ongemalen potloodt, ende	
1 model van een Arracanse sabel.	

Op den geberchden rijs, teruw ende campher was groote laccagie en vochticheijt vernoomen. oocq waren de buijten cassen ende paccagie van 't lacqwercq vrij ontramponceert en 60 kisten silver nat bevonden, waarvan 't pampier vergaen en 't silver onder den anderen geraect was. Bovendien schenen eenige derselver open en qualijcq geconditioneert geweest waren, tot hetwelcq behoorlijke diligentie en remedie soud gebruijct werden om alles bequaemelijcq te redresseren.

't Fluijtschip Castricum ende 't jacht Lillo (die beijde nevens ander vaertuijch tot 't bergen der voorschreven goederen gebruijct waren) hadden op hun scheijden uijt Pehouw door storm groot pericul uijtgestaen. Castricum hadt

sijn roer, roerpen ende braetspith gebroocken, oocq een anker verlooren, Lillo haddet op den hals voor vier ankers nauwelijcx gaende connen houden. De lootsboot was met 't volcq verdreven, ende in de fluijt Cappels ruim waren 7 baleken en veel knies gebroocken, had daer bezijden sijn voorstengh verloren en in duijssent dangier geweest van in zee te vergaen, 't welcq op sijne compste uijt Japan boven de noortcant van Formosa al mede geschiet was. Sulex seijde d'heer Caron d'experientie in veel jaren getoont had, hoe gevaerlijck dat water naer ultimo September tusschen Pehouw ende Taijouan te bevaren was, dienvolgende proponcerde (indien't d'occasio con gedoogen) het retourschip, 't gunt jaerlijcx ter reede in de Piscadores gedestineert bleeff, nevens een à twee fluijten van hier soo spoedich gedepescheert diende, dat voor der fluijten vertrecq naer Japan sijne ladinge becomen mocht, waermede groote periculen geprevenieert ende veele onheijlen ontgaen conden werden.

Nae 't verpachten van de vijf dorpen Sinckan, Tavocan etc^a voor 700 realen tot ultimo April eerstcomende, waren oocq in November jongstleden de dorpen Gielem, Cleen Davole ende Dorenap à 555 realen tot die tijt verpacht geworden, in voegen Formosa's incomsten meer en meer accroisseerden.

Eenige Chinesen plachten hun voortijts op de joncken 't onthouden en waterbrieffkens te vorderen even als daerop gehoorde, dat wel veeltijts soodanich, maer het getal van menschen te groot ende dienvolgende daerover een bequamen tax geraemt mitsgaders g'ordonneert was geworden, dat de joncquen voortaan nae rato harer groote seecker getal van volcq souden moeten houden, voor ijder 100 picol ladens 4 man, ende dat onder gelicentieerde waterbrieffkens tot den tijt daertoe gestelt. Item dat de resterende (niemandt uijtgesondert) maendelijcx hooftgelt opbrengen souden.

Tot straffe der moordenaers ende rebellen van Sabien, Tellaroma, Vadan ende andere malignanten, doch principael om de poorten ende toeganq tot de goudtmijne op te speuren, was goet gevonden een trouw van 210 uijtgelesene soldaten derwaerts uijt te setten, die verdeelt souden worden in drie comp^{en} ende geleijt door eenen luitenant, eenen vaendrich, nevens twee sergeanten, mitsgaders sij alle bij den capitajn Pieter Boon, ende dewijl dien geprojecteerden tocht naer de oostcandt van Formosa veel reijssens inhadt ende een werq van belangh te wesen wiert geestimeert, soo was bij den gouverneur noodich geacht dat militair corpus met de oppercoopliden Cornelis Caesar ende Nicasins de Hooge (leden uijt sijnen raedt) te stercken, waeraen gemelten Boon als derde stondt te volgen, om alsoo dat exploit (in Godes name) met goet beleid aen te vangen ende wierdt doenelijcq ter gewenschter eijnde te brengen. De raden voornoemt, nevens de vordere officieren, sou op haer afscheijden aengecundicht ende beloofd worden dat, ingevalle 't dessain wel succedeerde en de goudtmin wordt gevonden (gelijcq men voorseecker hielt deselve daeromtrent was), zijluiden grootelijcx aen die eer ende belooningh participieren souden, op insichten

om hun daerdoor te crachtiger t'animeren. Nae welcq verrichten sou in Pima, omtrent de plaets van ons leger, eenen generalen landtsdach op de Tajjouanse wijze (in der bester forme doenelijcq) gehouden werden, ende was die plaets aen d'oostsijde omtrent den midden des landts gelegen gelijcq de nieuwe affteekeningh van Formosa uijtwees, die nevens andere pampieren herwaerts quamen.

Den predicant van Breen hadt twee maenden aen de coortse seer crancq gelegen, was (Godt loff) weder gebetert ende conform 't voor desen geresolveerde met gereguleerde ordre naer de noordelijke dorpen vertrocken. Sou vooreerst sijn residentie in Favorolangh houden. Soo was oecq den ondercoopman Anthonij Boeij tot politicus om de zujdt g'eligeert, die hem met schriftelijke instructie nevens den proponent Hans Oloffsen derwaerts getransporteert ende haer in Tapouliangh neergeseth hadden, welcq zuijdelijcq gewest van Formosa insonderheijt voor nieuwelingen vrij ongesondt g'estimeert wierdt, gelijcq d'ervarenheijt alsints hadt getoont, en mitsdien van een jegelijcq afkeerich scheen. Des onaengesien schreeff den gouverneur hadt gedachten Boeij [hem] soo tot dese als andere hem opgeleijde diensten alsints goetwillich laten vinden ende was hij over sulcx, mitsgaders om deselve daertoe te meer te animeren, op approbatie van sijn Ed. met de qualite van coopman en 60 guldens per maent gegratificeert, waervoor nae d'expiratie sijns verbants (dat anno 46 wesen sou) noch drie jaren dienen moest. Invoegen oecq door 't vertrecq van gemelten Boeij 't collecteur- off 't ontfangersampt andermael hadt comen te vaceren, waerin den coopman ende secretaris Schillemans gesurogeert, en mede (ten opsichte sijnes tijts verschijningh) tot oppercoopman à 75 gulden per maendt voor drie jaren gepromoveert was. Wijders hadden de vordere dienaers hare vocatie: den E. le Maire bleeff secunde van den gouverneur, den oppercoopman Cornelis Caesar politicus over de noordelijke dorpen, alwaer continueel resideerde, den oppercoopman ende fiscael Adriaen van der Burch was president van de weescamer ende regent van't sieckenhuijs. Nicasius de Hooge, oppercoopman, hadt opsicht over de fijne ende zijde waren, was bij den incoop, hielt reequeningh van den ontfancq ende uijtleveringh, wierdt gebruijct tot fabricq als opsiender van de dagelijcxse wercken en onderlingh van de kereq, den oppercoopman Bocatius Pontanus tot den indigobouw, den coopman Gabriel Happert secretaris, cassier ende weesmeester ende den coopman Eduard aux Brebis (met den Dolphin verdreven) hadt toesicht over de grove waren, wierdt in die bedieningh bequaem en oversulcx costij nodich geacht. Den heer Caron was nu (Godt loff) volcomen gereconvalesceert, mitsgaders den coopman Abraham Lucassen 27 Augustij passado overleden ende op sijne loopende reequeninghe f 2281.9.14 te quaet gebleven, tot welckers liquidatie ordre verwacht wierdt.

Van de 24 Comp^s lijffeygenen, met d'offentie-vloot van hier naer Cambodja gesonden, warender 21 stucx costij aengebracht, daervan 9 tot den arbeit behouden, 6 met den Dolphijn verdreven, nu 6 getroude per de Waeckende

Boeij herwaerts quamen ende d'overige drie in den Cambodjasen oorloch gebleven waren. Soo wierden oecq overgesonden drie impotente gevangenen, die aldaer bij schaersheijt van plaats niet wel gelogeert condon worden, waeronder 2 Papangers ende 1 Solorees. De medicamentenkist, per 't schip den Vrede derwaerts gesonden, was seer qualijcq geconditioneert ende veele medicamenten warender te cort bevonden, als bij attestatie gedoceert wiert.

Adij 14 Februarij paresseert voor dese stadt ter reede de joncq Batavia, bij d'onse anno verleden in Manilhas vaerwater aengeslagen. d'Heer Caron sent 83080 cattij terwe, 3655 stucx ijsere pannen, ... (1) stucx grove porceleijnen in 1722 bossen, met voornoemde joncq verovert, mitsgaders 350 tonne balijen smeecolen ende 896 paren sijde coussen, monterende te samen f 11852.5.2. Uut sijn E. missive gedateert 7 Januarij vernemen niet bijsonders, dan dat deselve tot geleijde van voorschreven joncq dienende was ende daarmede 3 Formosanen nevens eenen Pieter Knechjes, gewesen schipper, overquamen, waarvan de twee eerste om haer gepleechde diverijen costij 8 maenden in de kettingh gedient en d'ouderlingen van hun dorp Favorolangh g'insisteert hadden deselve herwaerts gelargeert mochten worden, waerin sijn E. om vorder onheijl te weeren gecondescendeert hadde. Den derden Formosaen was overste off regent geweest van seecker dorp bij Tamsuij gelegen. Dien gast hadt sich reets als een wrevelich, nadeelich ende ongehoorsaem instrument getoont ende getracht sijne onderhoorige van de goede alliance mitsgaders de toegeseijde obediencie aen de Comp^{te} aff te trecken, weshalven den gouverneur te rade wirdt denselven uijt sijn dorp te lichten ende uijt dat landt te bannen, om alsoo 't oncruijt van wederspalt in den beginne te stuijten ende tot den wortel te verdelgen. Waervan de gehouden proceduiren per naesten nevens andere te volgen stonden, doch de stucken ten lasten van gemelten Pieter Knechjes waren besijden d'andere papieren overgecomen, waeruijt sijne onbetamelijke actien condon bespeurt worden.

Bij de becomen monsterrolle bevonden Formosa's guarnisoen noch te bestaen uijt 658 militaire personen, 't welcq met die van 17 November per de Zaijer ontfangen 43 copen differeert, ende waren deselve bij manquement van scheepsvoleq soo tot bevorderingh van de vojagie naer d'Indische cust op't schip de Vrede als met voorschreven joncq herwaerts te doen gestelt geweest. Bovendien was meergedachten joncq besijden 23 passagiers ende 25 Nederlanders noch gemandt met 50 gehuerde Chinesen, die costij betaelt en gesamentlijcq van alles voor 2 maenden geprovideert waren.

Adij 11 Meert arriveert hier ter plaetse 't quel den Hasewindt met een cargo monterende f 78445.18.10, bestaende in 1801 T. 9 maes swaerte goudt, 229 balen Jappansen terruw, 59 d° boecqweijt, 28 stucx monsters van sijde stoffen, 10 boecken Japans schrijffpapier, 12 stucx sijde nickengros ende 4 potjens sijroop, mitsgaders noch een casken met modellen van musquetsloopen ende

(1) Niet ingevald.

van een Arracanse sabel. Item 2 balijen met monsters van porceleijnen. Den brief van den gouverneur Caron, 15 Februarij geschreven, nevens de vordere papieren contineert, hoe den Chinesenhandel even sober bleeff continueren, en alsnoch niet anders dan loot en solphur getrocken wierd. Soo en was oocq gedurende 't noordermousson costij niet meer aengebracht dan *f* 179369.5.1 aen diverse zijdewaren, *f* 39866.2.15 in porceleijnen ende aen't bovenstaende goudt *f* 76886.4.8. Den coop der sijdegoederen was boven d'ordinarie maret geweest, gecauseert door de dierte der sijde in China mits den oorloch ontstaen, doch sou sijn E. wel verdacht wesen daervan geen wet te dulden, maer sich in tegendeel nae occasie ende tijt gedragen, 't welcq te vernemen stontd aen den gewonen aerdt der Chinesen, die door winsten gelocht en bij cleen voordeel smaeckeloos wurden. Onaengesien oocq de smalle negotie hadt sijn E. echter petitie van de goede coopmanschappen voor Japan gedaen ende hem nae 't project van den president Elseracq gereguleert, op hoop de selve become en goede advance renderen souden, dat Godt geve.

China wird soo bedorven dat, alwaert den oorloch nu cesseerde, 't lant niettemin ettelijke jaren tot wederopluijkingh en fleurie noodich hadt. 't Bleecq aen de provincie Chiamsaij (daerde boghijzijde viel), die 't voorleden noch desen jare niet een cattij hadt uijtgelevert en oocq vooreerst geen geven sou.

In dien troubel speelde Iquan dapper sijn personnagie nae 't getuijgenis van seeckeren Nederlander, voortijts met den oppercoopman Paets in China gevangen ende onlaugs door gemelten Iquan gelargeert, mitsgaders de confirmatie van generalijcq al de Chinesen, wird van hem gesecht dat met zijne schatten successive versamelt veel duijssenden soldaten, tot adsistentie van den wettigen coninxzoone opwaerts geschiet hadt, noch continuel groote quantiteit geweer liet maecken, canon gieten ende alderleij nootwendighe materialen versorchde. Waerom den conincq tot recompense (hoewel onseecker van de victorij) geroerden Iquan den titul van secundo persoon des rijcx gedefereert hadde ende hem alle de landen van Canton aff tot Nanquin toe onder sijne obedientie doen opdragen, sulcx Iquan in wedervergeldingh alle mogelijke crachten aenwendende om 't selve met secours te compenseren, die daertoe, als om sijnen particulieren staeth te preserveren, veel verspilde en groote middelen nodich hadt, gelijcq hij oocq doorgaens practiseerde om door vervolch van negotie machtige progressen te doen en tot dien eijnde aen d' heer Caron pas versocht hadt, om seecker mandorijn per een gemeene joncq naer Manilha tot visitatie der Chinesen sijne gepreterende onderdanen aldaer residerende te senden, item itwee vrijgeleijdbrieven op Tonequin ende twee op Quinam, met dewelcke voornemens geweest was vier jonquen derwaerts te schicken. Waerop nae seriense bedenckingh soo tot maintenue van 's Comp^e proffijt en reputatie als om den Iquan geen desgouste te geven hem een pas op Manilha vergunt wird, dicterende conform sijn versoecq de joncq met seecker mandorijn ten fijne voorschreven nae Manilha varen mocht, doch

sonder eenigerhande coopmanschappen daer in te schepen boven de waerde van een duijssent taijl monterende, die g'estimeert wirdden tot noodige gastos van gedaechten mandorijn te vereijsschen, op verbeurte van joncq ende goederen soo bij d'onse 't contrarie vernomen wert.

De passen op Toncquin waren plat affgeslagen, d'andere op Quinam oocq conditionnel g'accordeert, namentlijcq dat de schepen van costij herwaerts keerende sijne joncquen niet souden molesteren, dan conde wel geschieden d'H^r Generael dat consent niet approbeerde ende ter contrarie gelaste d'armade (die tijdelijcq omtrent des Quinammers havenen stont te verschijnen) geseijde joncquen voor goede prinsen aen te nemen, waervan hij Iquan risico loopen most, dewijl hem niet verder als van daer assurance geworden con, die 't eenemael aen sijn Ed. dependerende was, van wien oocq den vicegouverneur expresse ordre tot reglement dien aengaende verwachten sou.

Soo hadt oocq den Lampcansen mandorijn twee passen versocht om uijt China recht door nae Quelangh ende Tamsuij 2 joncken ijder van 700 picol op de solpherhandel te mogen affvaerdigen en deselve sonder Taijouan aen te doen met hunne ladinge naer China te laten keeren mits betalende 's Comp^s gerechtigheijt, ende was daerop goet gevonden sulcx eenmael sonder meer te consenteren met bedingh dat ter plaetse, alwaer de joncquen stonden te verschijnen, den thienden harer in te brengen goederen nae gewoonte, ende van de uijt te voeren rouwen swavel van ijder 100 picols 20 realen van achten contant betalen souden, sonder oocq eenige andere negotie aldaer te mogen exerceren.

d'Aengetogen 2 balijen met monsters van porceleijnen waren divers van soort, d'eene van de nieuwe anno verleden aenbesteedt, d'ander ordinarie vielen slechter en souden niet meer aengenomen worden. De nieuwe wird redelijcq van verwe ende schilderagie maer het schootelwercq (sonderlingh de groote) veel te dicq en swaer geoordeelt, 'tgunt den Chinees met gefabriceerde redenen hadt willen excuseren, ende geallegeert deselve niet dunder noch lichter condon werden gemaect oocq d'aerde daertoe [on]bequaem was. 't Zij hoe't wilde, wat debvoir en belofte van milde betalingh tot procure van fijne porceleijnen wird gedaen soo was echter 't gedecireerde niet te become, dat langer aen de kunst off d'aerde manequeren most alsoo die natie de winsten affecteerde.

't Fluijschip Capelle was op 14 Januarij passado met 't geeijschte uijt Japan, waeronder 25.000 taijlen schuijtsilver, naer Siam gelargeert, de noodige petitie van rijns ende houdtwereken gedaen, die nae resumtie ende approbatie verwacht wird. Den ambassadeur nevens 65 coppen van sijn gevolg was daermet oocq vertrocken ende hem contentement geworden. Soo waren mede de bootsgesellen ende Japanders stercq 110 persoonen met een gehuerde joncq verseijlt. 2050 picols sappanhout als voor desen verhaelt was hun tot 75 coudrin 't picol affgenomen, welcke partije soo aen de Chinesen als Japanders met apparent voordeel sou gebeneficeert worden, 'tgunt 't opperhoofd in Siam tot reglement aengescreven was.

Een der geltkisten uijt 't verongelucte schip de Swaen was open ende daerin T. 189 ende 2 maes schuijtsilver te cort bevonden. De stucken waren gebercht ende in de fluijt Castricum gescheept except 3 metale, die op de cruijssende jachten soudē gebruijct werden in plaetse van 5 andere, waervan 3 op de joncken anno passado in't slaen overboordt gesprongen ende met de joncq Hollandia gebleven waren. Van de lichte ijsere stucken hadt sijn E. geconsenteert eenige voor geseijde jachten te ruijlen, die alle 't aenstaende jaer herwaerts te comen stonden. In somma 't gunt met aengetogen Swaen verongeluct was beliep gesamentlijcq nae calcula wel drie duijsent M. guldens boven de romp van't schip met alle sijn wandt, rondthoudt, &^a.

In plaets van de 400 briefkens tot de hartevangst geprepareert, daer voorhenen van vermaent was, waren niet meer dan 364 d^{ss} gehaelt, 331 om de noordt ende 33 om de zuijdt, gecauseert uut de verminderingh van't vee, 't welcq met de stercke jacht 't sedert 20 jaren herwaerts met de vangst van 50, 70 a 100.000 stucx jaerlijcx vrij gediminueert was ende haer alleen in't weijnich leege landt onthielt, sulcx d' heer Caron tot wederaenteelingh desselffs nodich estimeerde dat men 2 jaren behoorde te jagen ende het derde te rusten om het gediert niet gantschelijcq uijt te roeijen, om welke schaersheijt oocq de 50.000 vellen niet uijtgebracht condē werden ende dierhalven den Japansen eijsch uut Siam op 100.000 stucx begroot was. Tot het trecken van goede quantiteijt d^o vellen uijt Panassilangh ende Philippina was oocq weijnich apparentie alsoo de Chinesen daertoe qualijcq te bewegen waren.

De landouwen op Formosa waren meerendeels van goede aerde ende fertil, bequaem tot aenteelt van allerlei vruchten die daeruijt getrocken warden, namentlijcq suijcker in redelijke abundantie, rijns dogh mager ter oorsaeq op drooge velden ende niet in't water wiesch, wijders terwe, geerst, cadjangh, cattoen, kennip, tobacq, indigo, olijaet, gember, doch van ider sorte maer een weijnich ofte sooveel alsser van gesaeijt wird. Item allerlei moes ende veelderhande medicinale cruijden, die reets bekend waren, als daer was gemeijnen alssen, roomschen alssen, witten heemst, joffrou mercq, wilde betonie echter goet te gebruijcken ende door 't verplanten beter con gemaect worden, ossentonge, wilde polaije, wonderboom, paerdestaert, venkel, dille, galiga, malve, fijne magieleijn, moedereruijt, munte, cattecruijt, wilde wijnruijt, wilde zalije, luijcruijt, violen ende wilde wijngaert. Aen't zijdeijnde van Formosa, omtrent Tapouliangh, wird oocq een weijnich radicx China gevonden, maer was hart, quastich en dierhalven onbequaem. Den gember viel cleen ende mager, oversulcx hadt d' heer gouverneur voorgenomen saedt uijt Canton 't ontbieden, alwaer alleen in geheel China den grooten gember viel, doch was sijn E. bericht dat saet op andere plaetsen soodanigen gember niet gaff maer sulcx alleen de Cantonse aerde toegeeijgend wird. Soo was het oocq met den radicx gelegen, die wel op diverse plaetsen in China dan nergens deucht-samer noch grooter als in Canton wiesch. Het graven ende droogen van den

gember naer de wijze van Portorico in West-India conden de Chinesen niet wel begripen, oecq en was costij niemant die daervan kennis off handelingh hadde om de Chinesen sulcx in te scherpen.

Theebomkens en wirdden op Formosa gevonden, stondt te duchten off de eigenschap van 't landt sulcx oecq medebracht, want in Japan meest allerwegen ende in China niet meer als op 9 à 10 plaetsen te vinden waren.

Van Saccam stondt (nae gerucht wirdt) 10.000 picols witte poeijersuijcker te coomen, 't was oecq een goet rijsjaer geweest, 't gunt de Chinesen tot den aenbouw g'animeert hadt, ende besich waren wilde landen te prepareren alsmede hunne velden uijt te breijden.

Den vorst van Lonequiauw was in der minne geciteert aen 't casteel te comen, om billijcke conditien met de Comp^{ie} aen te vangen off anders door macht van wapenen geconstringeert te worden. Den selven hadt sich obedient getoont en naervolgende voorwaerden geaccepteert:

dat van sijn onderdanen der vijf dorpen Coranos, Tolasuacq, Valnigis 's Dakj ende Vanghsor, over dewelcke tot hooft geconfirmeert wird, sou blijven behouden alle 't recht ofte incomsten, die tot noch van deselve genoten;

doch dat dat recht bij sijne afflijvicheijt niet en sou vervallen op zijne zoonen, broeders ofte eenige andere bloetvrunden als met kennisse ende believen van de Comp^{ie};

dat hij niet en sou vermogen eenich halsrecht ofte daer lit of leven aen hingh aff te doen, maer gehouden zijn soodanige saecken met kennis van onsen politijcq naer Tajouan aen den gouverneur te renvoyeren;

dat alle andere saecken van minder gewichte bij hem ende gesejden politijcq in Tapouliangh residerende, met raedt sijner oudtsten ofte bevelhebbers, souden mogen affgehandelt worden,

welcke oudtsten in alle sijne dorpen, namentlijcq [in] ijder twee, door ons met gelijcke macht als op andere plaetsen van Formosa, onder 's Comp^a gebiedt wesende, souden worden gestelt;

dat de vorst sijne bovengenoemde onderdanen soodanich sou tracteren, dat hem costen verdragen ende niet genootsaect wirdden als voordesen sijne regeeringe t' ontwijken,

off andersints, soo deselve over hem mosten clagen ende bij ons als haer beschermers ingevolge wierden aengenomen, alsdan op hun van rechtswegen niet meer sou hebben te pretenderen;

dat de dorpen, voor desen zijne ende nu alrede 's Comp^a gehoorsaemheijt onderworpen, daeronder souden blijven, sonder dat de vorst daer eenige actie op behield veel min deselve derwegen eenigerhande moleste aendoen sou maer voortaan als vrunden met den anderen leven;

dat de inwoonders van de vijf genoemde zijne dorpen jaerlijcx als d'andere Formosaenen d'ordinaire recognitie aen de Comp^{ie} souden opbrengen, doch dat

sijn persoon altoos ende d'outsten, voor soo lange in regeeringe zijn, daarvan souden vrij wesen;

dat hij oocq alle jaer met gedachte outsten op den zijdelijken lantsdach op Saccam verschijnen sou;

dat hij geene negotierende Chinesen als met ons expres consent in zijn dorpen sou gedogen, maer integendeel gehouden wesen de contraventeurs van onse ordre in onse handen te leveren om daerover gecorrigeert te worden;

dat hij alle de voorverhaelde conditien promptelijcq sou naecomen sonder eenige infractie op verbeurte van het recht, hem boven articulo 1 bij ons volcomen toegestaan.

d'Heer Caron hield alsnoch ongeraden de luijden, die aen 't begin ende toegangen van 't geberchte woonen, tot affcomen te constringeren, 't gunt wanneer 's Comp^s standt onder dat volcq beter gevest was facilder vallen sou.

De Nederlandtse taele sou mits haer difficultejt onder de Formosaenen niet wel ingevoert connen worden, meer apparentie wasser met 2 à 3 meest bekende spraecken 't geheele landt door te recht te raecken, waertoe alle debvoir sou aengewent worden.

Vant Goude Leeuws eijlandt waren 13 zielen gelicht en bleven daer noch 2 menschen (die gevluht waren) resteren, welcke mettertijt wel gevadt souden werden. De gegrepen bestonden uut de volgende personen, namentlijcq:

- 5 mans waeronder 2 oude ende eenen, wiens vrouw 't verleden jaer onder meerder getal g'attrappeert ende nae Zincan gesonden was,
- 4 vrouwen, daeronder oocq 2 oude, ende
- 4 kleijne kinderen.

13, als boven verhaelt.

Voorschreven Lameijers, die door geleden armoede gantsch ongesien geworden, eensdeels oudt ende gebreckelijcq anderdeels cleene kinderkens waren, item des eenen wijff (als gesecht) in Sincan woonde ende dat het getal der resterende niet considerabel was, hadt zijn E. mede derwaerts gelargeert op conditie, ingevalle d'H^r Generael deselve mocht coomen t' ontbieden, herwaerts keeren souden.

Tot dese verrichtingh was den pachter van gemelte eijlandt geconstringeert geweest, dan voor zijne ongelden bedragende 70 realen waeren hem met de moeijte 100 realen van achten gerestitueert, ende bleeff 't eijlandt voor 70 realen jaerlijcx verpacht.

Een der twee personen van 't eijlandt Bottol was overleden, ende haer al voor desen een Nederlander bijgevoecht, die onder wijle derselver spraecke leerde. Dat eijlandt sou noch dit voorjaer bij toelatende occasie gevisiteert worden.

Tot den tocht nae de goudtmijne was 't noch te vroeck, om reden de proviande door de quade wegen noch mits de harde winden ter zee niet conden aengevoert werden. Middelertijt was 't resterende, om de noordt den wegh van

Taijouan tot Tamsuij ende Quelangh te openen, de Quataongse dorpen op te scherpen om tijt te winnen, bijderhandt genomen, daertoe d'oppercoopluijden Cornelis Caesar ende Hendricq Steen mitsgaders den capitain Pieter Boon nevens 210 soldaten op 22 Januarij derwaerts vertrocken waren ende reeds geadviseert hadden, hoe in't optreken door den vijandt aen smalle paden waren gestut geworden, oversulex een ander passagie gecoosen, sommige dorpen verbrandt, eenige coppen gevelt, ende andere bij contract in vrede aengenomen hadden, wijders dat nae Tavacul soudén reijsen om dien candt aldaer mede schoon te maecken.

d'Aenstaende landtsdagen waren beraemt, de noordelijcste jegens 8 Meert en de suijdelijcste op 4 April. Den gouverneur achte deselve noodich om de onbesnoeijde Formosanen te beter t' onser devotie te brengen ende haer der redelijcqeijht te gewennen, die meer door 't gesicht als 't gehoor condén begrijsen ende aennemen.

Den oegst was grooter als wel daertegens d'arbeijders waeren, dienvolgens gaff sijn E. haer Ed. in bedencken ofter tot dat godvruchtigh wercq niet noch wel een à twee predicanten ende eenige crancqbesoeckers soudén nodich sijn, om de leeraers in de noordelijcke quartieren, als Tamsuij, Quelangh, de bocht van Cabalangh &^a, de siekentrostors in plaetse van de siecke ende affgestorvene (die veel waren) te gebruijcken, welckers nootwendich getal uijt d'aencomende schepen hoopte te vinden, sonder sich aen ijmant te binden al waer 't schoon om costij te verblijven expres gesonden waren, dewijl den een sonderlinge bequaemheijht boven den anderen hadt.

Versocht wijders dat jaerlijcx eenige soldaten (soo se te vinden waren), die wat schrijven condén en haer tot de gemeente begeven hadden, uijt Batavia's guarnisoen mochten gesocht en derwaerts gesonden worden, om uijt deselve schoolmeesters te formeren. Die costij waren wírdén wel ter preuve gestelt maer doorgaens ondienstich bevonden.

Den kerekenraet hadt aen d'heer Caron de bequaemheijht van den proponent Hans Oloffsen voorgedragen ende verclaert sijnen dienst op Formosa (vermits desselfs cunde in 's landts spraecke) nodich was. Dienvolgens oecq het tractement nae proportie sijner bedieninge wel meriteerde. 't Gunt sijn E. haer Ed. communiqueerde en daernevens versocht in faveur van gemelten Oloffsen gelieffden te disponeren, waerbij de kerk en de Comp^{ie} dienst geworden sou.

De Formosaense spraecken waeren voor bejaerde personen beswaerlijcq te leeren, weshalven sijn gemelte E. 5 jongens van 10, 13 à 14 jaren, die wat schrijven condén, in de dorpen gelecht hadt om de talen te leeren, ende bleeff voornemens 't getal op 10 à 12 te vergrooten, ten ware haer welgedachte Ed anders gelieffden t' ordonneren.

Met de compste van Bendjox joncque waren f 32035.13.15 van de uijtstaende schulden ontfangen, soo stonden noch aen suijckeren ende met Joxims

jonck aen coopmanschappen als vooren in te coomen *f* 11928.13.—, in voegen alleen *f* 41581.17.14 resteeren sou, door d'heer Traudenius zal' aen Peko, Sisicq ende Sejnja, Chinese coopliden, gefieert, die langsaem te innen souden sijn. Geroerde Peko hadt dit jaer op affcortingh sijner debit 700 realen aen goudtraet geleverd.

Nopende 't silver was nae 't sluijten van de boecken aengevangen alles bij Chinese tajlen fijn gelt à 71 stuivers ijder te reekenen, waarmede echter d'advance op de contanten bleeff continueeren except $6\frac{1}{2}$ stuivers op elcke 100 guldens, die tegenwoordich minder als de voorige reequeninge uitgebracht, soodat conform de Tajjouanse calcula den tajl noch lager ofte tot minder stuivers gestelt most wesen, indien 't voordeel op 't contant cesserem, twelcq evenwel groote fastidien int reequenen causeren sou, ten waer men den reael ende rijexdaelder op 50 stuivers 3 penningen, item den tajl fijn silver op 68 stuivers en 12 penningen stelde, dat een gladde off courante reductie gaff, nameutlijcq 1100 penningen den tajl, 110 penningen een maes, ende 11 penningen een condrijn, 't geen daer door verachterde con op winst en verlies affgeschreven worden. Present wierden diverse cleijne differenten, die mits 't oversetten der condrienen tot stuivers ende penningen in gedeelten reesen, waarvan tot sluijten van de boecken pertinente memorie gehouden wird, om haer Ed. te vertoonen en soo op 't een als 't ander ordre te becomen.

Den gouverneur gaff haer welgemelte Ed. wijders in bedencken oft niet geraden sou wesen d'Europase munt voor de waerde wird nijtgegeven als deselve aengereeckent quam, sonder de reductie van tajlen ofte condrijns te moveren, als wanneer onse reequeninge van guldens, stuivers, penningen den Chineesen in een lijste conden voorstellen met ijders alloy off hoedanicheijt van munt, ende bevoorens contracteren onsen coophandel alsoo exerceren wilden. Sulex en sou oocq de Comp^e niet nadeeligh sijn, want den Chinees was subtil ende loos om zijn reequeninge te maecken en con sich in swaerder materie, gelijcq oocq in de Nederlandtsche reequeningh, wel redden.

Maer ingevalle haer meergedachte Ed. dien voorstel mishaeghde en bij de voorgegeven ordre parsisteerden sou 't comptoir costij de winsten, die ter cause van de reductie resulteerden, 't generael connen goet doen in soodaniger voegen als haer Ed. gelieffden t'ordonneren.

d'Alloijen van diverse silvere munten waren oocq bij den Chinees getoetst ende op volgender wijze gewaerdeert, nameutlijcq 100 tajlen Japans schuijtgelt valideerden 115 realen, die T. 84.6.8 fijn silver waren, 100 rijexdaelders ofte 100 Spaense realen, ijder jegens 73 T. fijn, die de laetste ende minst voor dien prijs begeert waren, integendeel bleeff het schuijtsilver geprefereert.

's Jaers voor des gouverneurs comste waren alle d'alloyen van silver costij in 's Comp^e cassa wesende gerafineert, om te weten hoeveel van ijder spetie tot 't maecken van 73 tajl somma ofte 100 realen fijn silver noodich was,

ende bij nauw ondersoecq ervonden daertoe van elcqs alloij geconsumeert off gesmolten waren :

107 Hollandtsche daelders

105 $\frac{1}{2}$ rijcxdaelders

114 $\frac{1}{6}$ cruijsdaelders

109 $\frac{1}{6}$ Spaensche realen

93 $\frac{1}{2}$ taijlen schuijtsilver

126 $\frac{3}{4}$ croonen ofte L. daelders.

Den eijsch seijde d'heer Caron was met opmerkingh en nae de mesnage gestelt. Meer medicamenten als voor desen wurden gevordert ende dat om Quelangh, Tamsuij, Wancan, Pimaba, de residentie in de noordelijke ende zijdelijke dorpen mitsgaders de joncken die gestadich op tochten waren, te versorgen. Competentie van buscruijt 5000 R hadt sijn E. uijt den Vreede ende den Beer becomeen.

Een à twee Persiaensche nevens sommige andere paerden wurden daer nodich geacht, mitsdien costij veel wird gereijst, gevisiteert ende doorgaens soo de politijcquen als de geestelijke van 't eene dorp nae 't ander trocken. Oocq glazen vensters alsoo deselve aen 's Comp^s hujsingen vrij ontramponneert waren, daerdoor het in Taijouan 's winters coudt en somers met het sandtstuijven moeilijcq viel. Off de distributie op 's Comp^s off der dienaers costen sou geschieden, wilde sijn E. gaerne vernemen.

Soo wurden mede d'ordonnantien der statsherberge verzocht, offt oocq costij diergelijcq resolveerden te stabilieeren, dewijl de burgerij successive augmenteerde, mitsgaders een zegel van sulcker forme als haer Ed. souden gelieven te ordonneren, om tot gerieff van de schepenenbanccq te laten dienen, item tot accomodatie der schepen de nieuwe caert van den schipper commandeur Marten de Vries, om van hier naer Japan te seijlen, welckers beschrijvingh den gouverneur anno verleden met gegeven was.

De twee vaendrichs Ritchard Wils ende Hans Pietersen Schiffelij hadden instantelijcq versocht betalinge van't opgelt, bij hun 't sedert 't afscheijt van hier op den Cambodjassen tocht tot d'arrive costij verdient. Hare voorige gage was 22 ende wonnen in de privisionelle qualiteijt van luitenant 50 guldens, sulcx dat elcq voor 5 maenden van 23 Meert tot 20 Augusto passado f 140 competeerde, waerop haer Ed. ordre verwacht wird alsmede op 't request der gevangene Quinammers, die hunne verlossinge jegens de Nederlandtse prisonniers in Quinam gesoliciteert hadden.

Door den officier was aldaer seecker delinquant te recht gestelt, die volgens eijgen confessie volcomen wille tot de sodomia getoont en oocq son volbracht gehadt hebben, bijaldien zijn partij (den welken fortselijcq daertoe versocht) hadt connen bewegen, waervan d'overgecomene bewijzen 't sijnen laste wijtloopich dicterende waren. Den gouverneur was geinclineert geworden voorschreven patient

tot naerder advis van haer Ed. bequaem te laten leven onaengesien derwegen 't contrarie exempelen gevonden werden.

De gepijnichde personen van't jacht Lillo waren costij g'examineert en haere clachten gehoord, dan was bevonden den schipper Platvoet daerinne niet feil gegaen hadt, als bij d'overgesonden confessie ende attestatie bleecq. Noijt souden gemelte luijden tot clagen geresolveert hebben ten waer gedachten schipper hun daertoe g'induceert jae genoeg geconstringeert ende 't request nae sijn appetijt doen instellen hadt, welckers teneur oocq de getortureerde noijt voorgehouden ofte gecommuniceert was.

Tot debat van S' Overtwaters schrijven diende zijn E. finalijcq dat het senden der Japanse brieven met opmerckingh sonder bedencken van swaricheijt geschiet was, gelijk haer Ed wel affmeten conde en sou naer desen niet meer geschieden. 't Rememoreren van dien als 't aenmanen van het tijdich depescheren der schepen achte onnoodich, dewijl gemelten Overtwater costij present geweest en wel bespeurt hadt wat diligentie in't affvaerdigen derselver gedaen was, vertroude echter sulcx niet [uijt] malice maer uijt een drift tot voortvarenden ijver resulteerde, doch behoorde men omtrent sijn overicheijt wel wat omsichtiger te gaen ende niets voor te stellen dan wanneer der genegligeert was.

Adij 21 April Anno 1645 verschijnt 't fluijtschip Castricum met den E. Maximiliaen le Maire, gewesen president in Tajouan. 't Cargo bedraacht f 144112.8.3, bestaende uijt 38.101 stucx fijne porceleijnen, daeronder 2 baleijen tot monsters voor Nederlant ende India, 1260 paren zijde coussen ende 148 tajlen swaerte goud, item 5 onbequaeme soo bassen als steenstukken uijt 't casteel Zeelandia, mitsgaders 10 metale ende 19 ijsere stukken, alle de Japanse lacwercken, schutsels ende zijde rocken vant verongelucte schip de Swaen.

d'Heer Caron bij missive dato 15 Meert advijseert vervolgens dat niet meer als 't voorstaende goud had connen bemachtigen ende, om den Choramandelschen eijsch te voldoen, de petitie met schuijtsilver gesuppleert hadde. Den oorloch in China, consequentelijcq den stilstandt des handels, bleeff in voorige terminis continueren, eenelijcq waren 1300 balijen porceleijnen van't aenbestede aerdewercq per reste uijt Hocchien gebracht, ende hadt sijn E. om 't spillen der clappesolij voor te comen partije van dien jegens solphur verruijlt, oocq eenige restantjes als 20 st barnsteen, 6 oncen bloetcorael, 137 cattij benjuwijn, 1068 cattij halff bedorven cardamom, 7 picol nagelen ende 21 d° catchiou op leveringh van suijcker uijtgeset, sendende memorie van den nieuw gedaenen eijsch der porceleijnen waerop, alsmede wat met den peper doen sou, ordre tegemoet sach.

De uijtgesette macht om de noord was 16 Februarij, 's daechs naer 't vertrecq van 't quel de Hasewint, onbeschadicht gekeert, hebbende de resterende dorpen tussechen Tajouan ende Tamsuij gelegen gesubjugeert, ende de passagie geveijlicht, de wederstrevige dorpen, 13 in getal, gedestrueert, 126 menschen

gevelt ende 16 kinderen van 1 tot 10 jaren incluijs levendich gegrepen, soodat nu alle volkeren der vlacke velden aen de westcant de Comp^{ie} obedient sijn.

Die van Sotimor en andere daeromtrent gelegene dorpen hadden getracht onse bondgenoten van de bevredichde vleecken soo door inductie als vervolgingh van 's Comp^s gehoorsaemheijt aff te leijden, gelijcq dan reedts eenige in wanckelinghe stonden, sulcx d'onse stercq 270 coppen 't hunner correctie derwaerts trocken, nemende Sotimor ende een ander groot dorp met verlies van 15 onser Formosanen, latende den vijant in 't geheel 24 dooden ende veel gequetsten. Die van Panguangh in 't geberchte belooffden aen 't casteel te comen om haer met ons te bevredigen dan waren uijt mistrouwen noch niet verschenen, ende prees den gouverneur seer de hooftten van dat exploit.

Den noordelijken lantsdach van de voorige 45 ende 13 nieuwe geconquesteerde dorpen was op den 8^{en} Maert gehouden ende alles naer behooren affgehandelt.

Den tocht naer de goudtmijne was door verscheijden inconvenientien gestaet tot 't aenstaende jaer, hebbende eerst gemanqueert aen 't overbrengen der victualien ende naderhandt aen de regen, diepe rivieren mitsgaders de groote hitte der sonne, welke causeerde datter van 160 coppen, die bevorens de vojagie hadden ondernomen, in 40 dagen na haer retour in Tajouan 60 overleden waren. Soodat sijn E. voornam in dese maent de vivres ende nootwendicheden tot in Pimaba te water te doen brengen ende aldaer in een hujs op te leggen tot Januarij toecomende, wanneer bet drooch is en de rivieren ondiepst, om dan de macht te land te senden. d'Heer Caron excuseerde sijn onvoorsichticheijt dat voorschreven obstaculen niet eer had doen ondersoecken ende daervan kennisse nemen. Menende sijn E. tot dien tocht wel 250 coppen souden vereijschen en aengaende primo Januarij niet voor ultimo Februarij keeren connen, invougen d'uijtsettingh op 't Manilhas vaerwater (waertoe oocq 200 soldaten requirerende) tot die tijt moest gestaet blijven off anders was 't resterende guarnisoen te swacq de wachten te besetten. Maer ingevalle haer Ed. verstonden dat de cruijsers tijdiger dienden uijtgesteld, soo eijschte secours van volcq om 80 soldaten, welckers tijt geexpireert was, te verlossen en de plaetsen dergener, die middelertijt mochten comen te overlijden, te suppleren.

Gelijcq dan nu de jachten Lillo, Leeuwercq ende Kividth, item de joncquen Formosa, Tajouan ende Tamsuij nae dat vaerwater onder 't gesach van den oppercoopman Hendricq Steen op 25 Februarij ende 12 Maert vertrocken waren, te samen gemant met 424 coppen, daeronder 178 soldaten, 198 matrosen ende 48 Chinesen, wesende de hooftten bij instructie gelast hun omtrent Muijsersbaj, de bocht van Panassilangh ende daeromher tot 10 à 15 Junij te onthouden. d'Oncosten [soo] van die als d'uijtrustingh naer Tonequin had sijn E. opt generael gebracht, denckende nae eijsch gedaen te hebben, waerop ordre verwachtede alsmede een perfecte caert van de Philppinas eijlinden.

Met de dispositie der menschen was 't nu redelijcq, leggende maer 20 personen in 't hospitaal; eenelijcq om de zijd gincq de siecte noch in swancq. Den tolcq Willem Gerritsen van Haerlem quam herwaerts om off haer Ed. hem wegens Chinas constitutie gelieffden 't ondervragen, en verwacht sijn E. den selven wederom derwaerts.

Finalijcq laudeerde d'heer Caron bij particuliere schrijvens in dato 24 Februarij le Maires capaciteijt ende vigilantie, allegerende van sijn E. groote adsistentie in't dirigeren van 's Comp^s saecken genooten had, en meende, soo denselven 180 glds. per maend onder titul van president wierd toegeleijt, alsdan wel continueren souw, mits hem het overgediende jaer in affslach van tijt mocht strecken.

Den predicant Johannes Bavius had van sijn verbonden 10 vijff jaren gedient, winnende f 90 per maend, ende versoect alsoocq bij zijne particuliere missive geteeckent 14 Meert augmentatie van gagie, waerop haer Ed. favorable dispositie was verwachtede.

Primo December anno 1645 verschijnt het schip Zutphen hier ter reede met Taijounanse, Japanse ende Tonquinse advijsen. Die van den gouverneur Francoijs Caron, gedateert 28 October, melden van Formosa's constitutie, hoe de suijdelijke lantsdach 7 April passado op vorige wijze gehouden was, maer hadden die van 't geberchte haer woort in 't affcomen niet gepresteert integendeel malcanderen ende oocq onse bontgenooten bestaen te moorden, waertoe van sommige quaetwillige aengeport wurden, daerin voor den droogen tijt niet sou connen versien werden. De kinderpoeken gingen daer ende om d'oost noch meer in swancq, 't gunt veele siecte ende sterffte causerende was, en mitsdien d'oostelijcqe lantdagh verhindert. Op vorige lantsdagh was oocq verschenen Tackamaha alias Quataongh, overste van 15 dorpen om de noordt, hebbende hem met sijne outsten op condition als den Lonckiouwer verbonden.

Capiteijn Pieter Boon was onverrichter saecke van de oost gekeert, doch waren de provisien echter tot den optocht naer de gontmijn in Pimaba's wooninge gebracht. Bottol was oocq aengedaen maer den tolcq had jegens ordre hem nevens den overgebleven inwoonder aen lant vervoecht, alwaer van die woeste menschen vermoort, ende dien aenlech alsoo misluct was. Het eijlandt Male Bariga was een mijl groot, rontsom vol scherpe clippen, dienvolgens ongemackelijcq ende nae alle apparentie onbewoont bevonden.

Den noordelijcken lantsdagh was sober affgelopen, ten deele door siecte ende sterffte veler hoofden ende soldaten veroorsaect, waertoe (soo men seght) d'onwillicheijt van den oppercoopman Adriaen van der Burch niet weijnich had gedaen want, sullende nevens gemelten Boon tot voorschreven verrichtingh ende verder redres van de Tamsuijse saken derwaerts overtrecken, was de joncq int uijtzeijlen nevens den drempel van 't canael gesneuvelt, niet sonder groot bedencken sulcx door ongenegentheijt tot de vojagie bij gedachten van der Burch sou gepractiseert ende int wercq gestelt sijn, waerover de vereijchte ontschult

sou hebben te doen. Tamsuij's redouwt was door grooten regen onvoltoijt gebleven, daer echter geen neersticheijt aen gespaert wird. In die quartieren stont alles vermits vorige ellende seer slecht, waerom twee barbiers ende twee adsistenten nevens eenige soldaten over lant derwaerts gesonden waren om sooveel mogelijk alle hulpe te doen.

Om de west gincq het redelijcq maer waren sommige, die de minste drucq van wapenen gesmaect hadden, wat onwillich int opbrengen van de recognitie geweest, daerin wel haest dacht te versien. De geheele landtstreecke van Taijouan tot Tamsuij ende Quelangh was geheel vejlich, meest door industrie van den predicant van Breen te wege gebracht, als hebbende de verborgen schuijplaetsen, rivieren ende spruijten opgespeurt ende aangewesen, in voegen datter in de gedane visitatie van geseijde moortnesten vier quanten betrapt waren, daeronder eenen Twakam, gewesen vice admirael der roovers anno passato verdelcht, ende was op voorschreven zuijdelijcken landtsdagh int bijwesen van de versaemde inwoonders gerajbraect geworden, d'andere drie waren van Formosa gebannen.

d'Heer Caron was in Majj verleden selffs in Wanekan geweest ende had aldaer bij den oever op harde gront geordonneert soodanigen steenen huijs te maecken als 't overgesonden model uijtwees. Den gront, daer 't gebouw 't voorleden jaer op te setten geprojecteert was, had sijn E. mullich ende ondienstich bevonden.

De heffingen diende vooreerst in jegenwoordige forma te continueren, die seijde voor d'arme Chinesen verdraechelijcq vielen. Nochtans had sijn E. voor de becomene ordre tot cleene lasten der gemeijnte diverse wercken gemaect, als een bequaemen harden wegh over 't gulle sandt van't casteel aff tot aen't quartier van 28 voeten breed, item de schoijningh laughs de noordt ende oostzijde, bij den E. le Maire begonnen, voltrocken, ende het pleijn verhooght mitsgaders met een hand dieq aerde daerop vereffent, waerbij den burger g'accomodeert en bevrijt bleeff. Hiertoe moest ijder Chinees boven 't ordinarie hooftgelt twee stuijvers 's maents, ende de chianpans, die in groot getal soo binnen als omtrent Formosa varen, thien stuijvers 's maents betalen ter tijt toe de gedane ongelden ingevordert waeren ende niet langer, dat in Januario off Februarij eerstcomende stondt te wesen. Formosa's incompsten waren dit jaer van 98 tot 117.000 glds. geresen, ontstaen uijt de verpachtingh van voorige opgesochte wegen die de Chinesche rovers voormaels plegen te trekken.

Het was nae de confirmatie van den gouverneur gewisselijcq veel datter jaerlijcx tot de kerklijcke saacken 20.000 gulden gegasteert wurden, ende dat ten opsichte van de geringe voortplantinge der christendoms, daer nochtans voortijts soo hooch van geroemt was, hebbende die menschen, insonderheijt van de zuijt, sonder eenige kennisse alleen den naem van christenen, 't welcq principelijcq uijt de schoolmeesters voortquam, als die meest van soldaten daertoe gecoren waren, waervan de sommige haest quamen te sterven andere nae d'expi-

ratie hares tijts te vertrecken ende eenige oocq wel tot ontuchtich leven vervielen, gelijkq noch onlangs aen drie derselver had gebleecken, soodat hierdoor weijnich onderwijzers overich bleven ende dat loffelijke wercq veeltijts verachteringh subject was. Maer in de vijff dorpen Soulangh ende Maltauw, Sincan, Tavocan ende Bacolouan gingen die saacken heuchelijcq.

Den predicant Happart was aen 't casteel behouden, soo om de siecte ende swangerheijt sijner huijsvrouwe, die oocq naderhandt was comen te overlijden, als desselfs eijgen swacqheijt ende continuele quijningh, die seijde soodanich te wesen dat wellicht sijn betgenoot mocht volgen. Hiertegens bleecq den leeraer van Breen van gesonder nature, die oocq nevens sijn beroep de politie in Favorlangh sulcx had gedient dat eenige hartneekige inwoonders door soete practijquen van daer had gesonden, die haere moetwil met den kettinghdienst besuerde. Wijders sou sijn E. omtrent de kerckelijke personen ende saacken de gegeven ordre observeren, gelijkq oocq rakende den E. Overtwater, ende seijde hem de proceduijren van Junius niet onbekent te wesen. Maer hoe haer Ed. het schrijven van gemelten Overtwater souden gelieven te duijden, wilde hiernaegaren vernemen.

Den oppercoopman Cornelis Caesar was met den gantschen ommeslach uyt Soulangh gecomen, doch bleeff echter politijcq om bij occasie de visite te doen. Den selven was onder een driejarich verbant tot 110 guldens 's maents verbeteret, waerin het overgediende jaer begrepen. Antoni Boeij had meer sijn eijgen als Comp^s voordeel gesocht, was daerom oocq met de 15 soldaten van de zijd ontboden ende nae ondervindingh van saecken andermael tot ondercoopman gestelt. De politijcque saecken waren weijnich ende wierden bij den proponent Hans Olhoff bedient.

Den indigobouw door Pontanus had al wederom groot hinder bij den storm van 27 September geleden. 't Sedert den aenvancq van dat wercq waren d'ongelden daertoe gedaen tot f 12120.4.8 gecloppen, daerjegens niet meer als 6 picol indigo geprocureert sijn, ende gaff Pontanus voor datter eerlangh noch gelijcke quantite sou vallen, excuserende hem wijders op d'oncunde van't climaet ende de nature der aerde, maer wilde sijne ervarentheijt gestant doen. Eijndelijcq had denselven schriftelijke aenwijsinge gedaen, hoedanich ende met wat costen de culture sou vervolgen, waervan d'heer Caron nochmaels preuve wilde nemen, sonder naermaels meer onnodige oncosten daertoe te besteden, ingevalle dien voorstel nu quam te mislucken.

Op den lantbouw der Chinesen was oocq ordre gestelt ende bij ondersoucq bevonden datter aen rijsvelden waren . . . . . morgen 1713
aen suijkervelden . . . . . „ 612
aen velden voor geerst ende alderleij aerdvrachten . . . . . „ 161
aen nieuwe besaijde ende noch onbesaijde landen . . . . . „ 514
dat 't samen sijn . . . . . morgen 3000.

Tot meerder cultivatie vertoonde goede apparentie, daertoe den grooten oorloch ende armoede in China aenleijdinge gaff, ende dacht sijn E. vooreerst van geene lasten te melden om d'aenplanters niet ongenegen te maecken.

De cruijsende jachten ende joncquen waren op 22 Maj ende 17 Junij vervolgens gekeert met twee veroverde joncquen, tenderende van Anhaj naer de Manilhas, ingeladen hebbende pertije cangans, kennippe lijwaten, sijde ende grove waren, bedragende conform inventaris ende taxatie f 277629.12.15. d'Onse hadden in de rescontre van drie Spaensche oorlochsjoncquen 38 Nederlanders ende 15 Chinesen verloren, item daernevens vele gequetste ende verbrande becomen, waarvan eenige oocq naderhandt gestorven waren, daeronder vervat den cloecqmoedigen schipper Simon Cornelissen Clos, waarbij de Comp^{ie} een ervaren ende wacker man te verliesen comt, hebbende voor sijn overlijden een gouden kettinghsken van vijff tajlen swaerte aen desselfs suster in Nederlant gemaect, 't welcq den gouverneur versocht haer uijt crachte van testament mochte geworden. Aen des vijants cant was rijmer getal gesneuveld ende, ten ware het achterste der joncque daer gemelte Sijmon op was niet door onvoorsichticheijt van een soldaet met het branden van sijn bandelier had comen te springen, het Spaensch convoij sou nae alle apparentie oocq bemachticht geworden sijn.

Op de cust van Lucon waren mede ses Chinese handeljoncqjes sonder merckelijken buijt verneestert. Corts te voren sou daer een Engelsch schip met fijne cleden gearriveert wesen, ende de Spaense navale macht sou bestaen uijt twee galeijen ende twee jachten behalven twee andere, die noch op 't landt stonden, 't gunt nae d'opinie van d'heer Caron niet aennemelijcq scheen te wesen, alsoo se in sulcken gevalle niet simpeljq met de joncquen alleen tot secunde van de Chinesche joncquen uijtgecomen soude sijn.

Den mandorijn Iquan had over 't nemen van voorige twee groote joncquen aen de hoofden van de Taijouanse Chinesen stercq geclaeht, als hebbende sijne coopliden int bevorderen van de twee passen (soo voorgaff) bedrogen, hun dreijgende, indien se de restitutie niet prompt bevorderden, dat hij haer ouderen, vrouwen ende kinderen in China residerende tot weerwraecq sou doen dooden. Hierover hadden voorschreven Chinesen tot de vergoedinge ernstich aengehouden maer waren als ongefundeert met een hevige reprimende afgewesen, aengesien de joncquen haren wech niet naer Panassilangh maer contrarij de vereregen passen op Manilha hadden genomen, gelijcq hare ladinge ende cours te kennen gaven.

Alle des Comp^s schepen, fluijten ende jachten, van hier als elders derwaerts gevaren, waren (Godt loff) wel aengecomen. Met seven derselver was naer Japan een capitael gesonden van f 702144.4.6, daeronder f 17000 van voorschreven veroverde goederen, waarvan 3500 picol suijcker, 600 d° sappanhoudt ende 3000 bossen rottangh bij gebrecq van scheepsruijmpte overgebleven waeren. Met welke occasie sijn E. gevoelen rakende Pessaerts rochevellen ende

de Bengaelse sijde Overtwater gecommuniceert mitsgaders haer Ed. ordre aengescreven had, sustenerende dat de Japanse visitateurs alle de rochevellen van die sorteringe bij een soudan leggen, als wanneer die partij geen aparte reecque-ninghe sou connen geven. Den incoop der zijde was lijdelijcq ende stont goede proffijten te geven, insonderheijt de 6 balen cabessa. De 4 balen bariga oordeelde voor Japan wat groff ende nae rato van d'andere soo groote voordeelen niet te sullen halen. Het laetste pack N° 34, oock cabessa g'estimeert, was van de drie sorteringhe bevonden, ende de soorte per extraordinarij groff, waervan een monster sand. Sijns E. bedenckens en sou goede quantiteit de meret niet breecken, soo maer de winsten verdraechelijcq vielen.

Den oorlogh ende slappen handel in China continueerde noch. Den wettigen coninx zoon sou geslagen wesen ende den naesten successeur met Iquan tot den optocht gecombineert. Van de coopmanschappen was niets als alleen de geheele partije loot vercocht, daerin goeden aftrecq mits den crijch vertoonde. De toegesondene 250.000 gls. contant buijten den eijsch waren wel te pas gecomen, gevoelende d'heer Caron datter nae voldoeninghe van alle de petitien boven de 220.000 gls. aen goudt noch wel 6 tonnen silver voor Choromandel soudan overschieten. Sijde noch muscus wasser voor Nederlant niet te become, oocq weijnich porceleijnen, nochte geen radiex China voor Suratte. Van 't restant porceleijnen, bedragende opt vertrecq van den E. le Maire *f* 54241.6.9, was *f* 9000 waerde derselver naer Choromandel gesonden, 't overige quam met Zutphen ende Louisa voor 't patria. De monsters voor Persia, Suratte ende Mocha waren niet te vinden, daervan wird getuijcht datse voor desen de porceleijnmaeckers waren medegegeven ende tot noch toe niet weder gecomen, sou daerom andere nijt Persia ontbieden. De 3000 oesterschootelkens van den voorjarigen Nederlantschen eijsch stonden in dese maent December nijt China te comen, soo mede de porceleijnen voor den Masulipatnamsen gouverneur, nijtgesondert eenige stucken die niet costen gemaect werden. Sijn E. hadt een gedeelte heel fijn goet aenbesteet ende aen de Chinesen beloofte thien voor een te betalen, daer noch qualijcq aen wilden, waerop dan wellicht niet veel stondt te volgen. Van gelijcke was den annijs voor Persia meest onvoldaen gebleven, soo sonder oocq aen de stoffe ende andere clenicheden voor Batavia al ijets ontbreecken, ende con den eijsch van lanckins mede niet voldaan worden dewijle 't landtschap daer se vielen oocq al met crijgsvolecq beseth bleeff. Van de 28.000 stucx bruijnblauwe veroverde cangans had den gouverneur 1000 p. tot een preuve naer Japan gesonden onaengesien wel wist dat se aldaer niet veel soudan halen, om in die groote quantiteit reddinge te maecken. Met Zutphen ende Louijsa quamen 10.000 stucx herwaerts ende dacht 1000 p. slechte te behouden om onder de Formosaenen te vertieren, verwachtende voorts ordre wat met de resterende doen sou.

Het was meende den gouverneur buijten apparentie dat de Portugesen

off oocq wel Chinesen met hare goederen costij souden verschijnen alsoo de zeecusten van Macao aff tot Taijouan vol roovers waren, doch comende sou se conform d'ordre niet admitteren.

Saccam had 15.000 picol poeijersuijkeren opgebracht, daarvan was den Persischen eijsch voldaan ende 690 picol naer Japan gesonden. Voorts quam de rest per de twee gemelte retoursehopen nevens noch 1000 picol ingecochte uijt China voor 't vaderlandt over ende bleeff den toevoer van meerder suijkeren affgeschreven.

Op de Molucse giroffelnagelen, per voorschreven Zutphen ende Schiedam costij aengebracht, waren 1099 m onderwicht ende deselve oocq soo nat bevonden datse nae 't behoorlijke droogen 1427 m verloren hadden, sulcx op de partij van 10.000 m 2526 ponden sijn comen te manqueren, dat gewis al te onlijdelijcq valt. De teeckenaers van het cognoissement waren voor 't onderwicht ende de schippers wegens 't verlies door de vochtigheijt gecauseert belast. De twee flesschen nagelolijje waren in Japan nae hare waerde niet g'estimeert, hadse oversulcx in vertronde handen naer China gesonden om te vernemen wat gelden mochten.

Van d'uijstaende schulden, niet jegenstaende alle debvoiren daertoe aengewent, was weijnich te verwachten, deselve beliepen noch f 48060.11.14. Alle d'ongelden monterde boven de winsten ende incompsten f 37629.9.1 ende echter waren se wel f 1874.6.3 min dan 't voorleden jaer geweest, gecauseert uijt den soberen afftrecq in coopmanschappen die weijnich voordeel hadt gegeven.

Niet meer als 40 vaten vlees ende specq dacht sijn E. jaerlijcx 't ontbieden ende hadt noch wel 180 vaten in voorraet, waarvan apparent eenige herwaerts sou senden.

De gevangene Quinammers hadden sobere verseeckeringh van wedersijdse verwisselingh voorgesteld, versoeckende met onse schepen derwaerts gevoert ende een onder henluijden aen landt mocht geseth worden om de verlossinge te bemiddelen. Formosa's guarnisoen bestont in alles uijt 625 coppen, die sijn E. seijde nodich te hebben soo ten opsichte van de te doene exploicten te water ende te lande als om de geduerige siecte ende sterffte veler menschen.

Soo in Taijouan als de Piscadores was op den 27 September eenen hevigen storm geweest, waardoor veel schepen op 't drooge geraecten ende groot gevaer subject waren, maer sijn door Godes bewaringe gesalveert uijtgesondert een Comp. ende 10 Chinesche joncquen, hebbende dien fellen wint wederom merckelijcken hinder aen sommige wercken gedaen, die alle gerepareert wurden.

Nopende de Japanse ende Tonquinse advijsen, daarvan staet in haere aparte verbalen, ende dat van de vojagie door den commandeur Marten Gerritsen over Cabo de Spirito Sancto gedaen in Batavia's daghregister onder dato gementioneert, waertoe den leser gewesen wert.

SOMMARIUM gecolligeert uut de advijsen
ende geschriften Ao 1644 ende 1645 uijt
Nangasacqui in Japan van tijt tot tijt ont-
fangen.

Adij 2 December Anno 1644 met de comparitie van't schip Nieuw Haerlem uijt Taijouan becomen twee brieven uijt Japan, beijde gedateerd 15 October passato, eene van den president Jan van Elserack, d'ander geschreven bij den oppercoopman Pieter Anthonisen Overwater. Uijt d'eerste missive nevens de vordere papieren vant comptoir Nangasacqui mitsgaders 't gehouden dachregister van de Nederlantsche gevangenen, 't sedert 29 Julij jongstleden tot den dach harer verlossinge, remarcqueren 't naervolgende. Eerstelijck hoe 'tjacht Breskens, door necessiteijt van verversingh als andersints op de Noorder breete van 40 graden om d'oost van Jappan de baeij Nambo ingeloopen wesende, van den opperste des dorps ende een ander edelman Oritsido Langsaijmondonne besocht ende uijt curieusiteijt (vermits aen dien oort noijt schepen waren gesien geweest) 't gansche jacht boven en onder gevisiteert, ende deselve van d'opperhoofden heusselijck bejegent en wel getracteert waren geworden, weshalven in recompense van genooten eere d'onse aen lant genoodicht, reciproce onthaelt ende van sijn E. met ajuijn ende loock begifticht wierden, te kennen gevende ingevalle soodanige vruchten of andere nootsaeckelijckheden begeerden deselve in overvloet becomen conden. Waarmede van geseijden Lansaijmondonne wederom aen boort gebracht ende met een bael rijs beschoncken waren geworden, met vordere aanbiedingh dat, om nootdruft te procureren, 't lant ombecommert frequenteren mochten. In erkentenis vant welcke d'onse haer E. met een paer schoenen ende een paer zijde coussens (die seer affecteerden) bedeelden ende met Japansche als anderen dranck tracteerden, sulcx nae gedane maeltijt den schipper Hendrick Cornelissen Schaep, den ondercoopman Willem Bijlvelt nevens noch acht personen, te weten Siewaert Janssen Mes alias Buijsman, bottelier of quartiermeester, Pieter Gerritsen Cuijper, Hendrick van Elsfort, Juriaen Scholten, Abraham Pieterssen Spelt, bosschieter, Hans Slee, bootsman, Jacob de Pauw ende Aert Bastiaensen, jongens, hunner thienen met het prauken in comp^e van d'edelluijden aen lant voeren om eenige aertvruchten ende verversingh op te samelen. Middelerwile gingen de Japanders met vrouw ende kinderen 'tjacht besichtigen. Aen lant commende warden d'hoofden bij Lansaijmondonne 't sijnen huijse geleijt, met Japansen wijn ende saccanen etc^a minnelijck gefestoyjeert. Naer wile

toevens versochten d'onse een weijnich te mogen wandelen en 't dorp besichtigen, 't gunt hun g'accordeert ende van geseijden Lansaijmondonne g'accompagneert wierden, die haer int logijs van't hooft des dorps bracht, alwaer hun wederom op de Japanse wijze wel getracteert vonden. Van daer scheijdende sach gemelten Lansaijmondonne de matroosen bij de praeuw, haer wenckende en versoeckende sij mede mochten gaen om vermaeck te nemen, 't welck bij de hoofden voor courtoisie geestimeert wird ende hun oversulex om alle wantrouw te weeren geconsenteert wierd. Hebbende dan alsoo een half ujr seeckeren wech opgeslagen, die ten deele lantwaerts streckte, sagen van de hoochte een schoone valeije, beseth met rijsvelden, ende aen sommige canten veele coebeesten weijden, tot dat ejntlijcq ontrent een steenwerp van den wech in een boerenhuijs geraeckte om aldaer, volgens 't seggen van meergedachten Lansaijmondonne voor corte tijt de hitte der sonne t'ontwijcken. Onderwijle vroegen d'onse naer radijs, comcommers ende andere vruchten tot refraische van de siecken, onder presentatie van 't genotene met Guinees lijwaet of ijets anders aengenaems te rescontreren, bequamen in antwoord de Japanders daerom uijtgegaen waren en in haesten genoechsame quantiteit aenbrengen souden, oversulex gedult namen ende naer een ujr wachters genegen toonden te retourneren, 't welck met minnelijke toeseeggingh alsvooren, item dat oock paerden om haer te voeren verwacht wierden, corte stont tegen hielden tot dat de paarden gecomen, d'onse daerop geseten ende na 2 a 3 gedane stappen elck van 5 a 6 man vastgehouden waren, onder simulatie van het vallen te verhoeden, 't gunt de Nederlanders hadden getracht 't excuseren ende geallegeert hoe bequaem waren alleen vast te sitten. Des onaengesien wurden echter vast gehouden ende van den wech af jegens haren wil lantwaerts ingeleijt, welcken 't halven forcelijck van de paerden stegen, trachtende sommige aen de zeeant te geraecken ende met Japans vaertuijch 't eschaperen, die vervolcht, achterhaelt, drijvende opgelicht ende plat jegens d'aerde aengesmeten, op den buijck geleijt, hare handen gebonden, d'armen geknevelt ende stropen om hunne halsen gebonden wierden. Nae dese actie vraechden de Japanders of d'onse wel genegen waren voor den keijser te verschijnen ende sijne Majj^t reverentie te doen, antwoordeden jae ende dat Hollanders waren, wiens capiteijn wegens 's Comp^s commercie in Nangasacqui residerende jaerlijcx aen de Japanse Majj^t in Jedo reverentie ende schenckagie doende was, vertrouwden dienvolgende, soo wanneer den keijser van d'oorsaecke harer verschijninge ende hunne onnoosele intentie g'informeert sou wesen, sijlieden volcomen vrijheijt obtineren souden. Waernaer bij een afloopende rivier gebracht ende hare aengesichten van de aengebleven aerde met water gereijnicht wurden. Hun gesamentlijck nu aldus in soo miserabelen staet bevindende vermaenden malcanderen tot gedult ende lijtsaemheijt, vooral tot voorsichticheijt int stuck der papisterijen oock nopende hare voljagie, ende besloten bij examen dies-aengaende te seggen, dat gelast waren uijt Tarnaten naer Tajjouan te zeijlen,

maer dat mits de langdurige Z. W. winden ende vehemente stormen soo verre om de Noort geraect, dat door extremen noot van schip ende menschen genootsaeckt waren geweest, om soo wel 'teen als 't ander te behouden, die baeij te soecken.

De twee voorschreven edelluijden dan, namentlijk 't hooft des dorps Nambo ende Lansaijmondonne, nevens groot gevolg van menschen, rijs, paerden ende bullen begaven haer met de 10 Nederlanders op wech naer Jedo ende gelasten d'onse des anderen daechs (wesende 30 Julij) een briefken aen de hoofden vant jacht te schrijven, ende haer daerbij te recommanderen in voorschreven baeij te continueren ter tijt toe weder uijt Jedo gekeert souden sijn, 't welck alsoo naergecomen ende g'effectueert, mitsgaders den opperstierman ende vordere officieren aengescreven wird, hoe d'onse gevangen ende getracteert waren, bevelende hun ten minsten een maent nae hare wedercomste te toeven ende middelertijt de Japanders van dat gewest met alle minnelijkheijt te bejegenen, van wien alle nootdruft te becomen hadden.

Soo alsoe nu voor de tweede mael in seecker vleck gecomen waren, sagen se aldaer op de hoecken van de straeten diversche borden met Japans geschrift ende op ijder wel 25 a 30 goude coebans gespijckert, op dewelcke de paerdeknechts ende soldaten wesen seggende voor ijder Christen, die daer int lant gecregen ende aengebracht wird, soo veel gout van den keijser bequamen, dienvolgens oock verhoopten gelijke quantiteijt voor eleck van d'onse te becomen. Soo mede de inwoonders van dat dorp eenige cruijssen vertoonden, wijsende de Nederlanders die cussen en aenbidden souden, maer wierden van deselve bespogen ende met voeten getreden, waerin de Japanders vermaeck te nemen schenen, als oock in Hollants geschrift vorderende der Nederlanders geschreven namen, die uijt curieusheijt bewaerden.

Den laetsten Julij wierden se van de stropen ende knevelingen ontbonden, wel getroost ende getracteert, ende primo Augusti ter oorsaecke de stadt Nambo begonden te naederen alle met goede rijpaerden en verlacte salen mitsgaders ijder noch met twee dienaers versien, die de paerden bij de stangen leijden, rijdende alsoo alle achter den anderen in ordre. Quamen 's naemiddachs ten drie uren in de stadt, alwaer in een lusthuijs, staende binnen een hooge poort op een groot erf, gefouriert warden, wanneer den edelman Lansaijmondonne bij haer quam hun eeten beschaffende ende naer gehouden maeltijt ten huijse van den gouverneur dier stede bracht, daer wederom met diverse cost ende Japanse saccanen, van hoenders, visch, fruijten, wijnen etc^a getracteert ende naer genut van dien voor den gouverneur gestelt wierden, die haer vraechden of sij geen Christenen waren, maeckende met sijn handen cruijssen, wesen deselve naemaecken cussen ende aenbidden souden. Waerop d'onse antwoorden dat Hollanders en geen Castilianen of Portugesen waren, beduijden hem verders 't eeren of aenbidden van beelden en cruijssen bij ons geen gebruijck maer

detestabel was, hoe den Nederlantschen capiteijn jaerlijcx aen de Japanse Majesteijt in Jedo reverentie ende schenckagie dede mitsgaders in Nangasacqui sijne residentie hielt, alwaer wegens de Comp^{ie} gestadich met de Japanders negotieerde. Cort hier aen quam een out manneken bij haer sitten, hun stillekens afvragende of geen Portugesen, Castilianen, Fransen, Engelsen, Deenen, Switsers ofte Cretens waren, welck tot antwoorde gaven Hollanders. Dit manneken sprack prompt Portugees, cruijste hem menichwerven en seijde onder sulcx de eijgen woorden bij de roomschgezinde gebruijkelijck, ende wees dat sijlieden 't selve naedoen souden. Dan sij thoonden hun alsints afkeerich en genegen de cruijsen te bespouwen ende met voeten te treden. Tot finale preuve haerer aert ende gesintheijt liet den gouverneur een coper schilderijtgen voorts brengen, waerop quansuijs het Marijenbeelt hebbende in haer armen het kindeken Jesus, geconterfeijt stont, begerende de Nederlanders 't selve souden kussen, die in plaetse van sulcx dat bespogen en consent versochten om 't aen stucken te mogen smijten, waerover den regent begon te lachen, werpende 't beeldeken van sich, dat voorts door een sijnre dienaren wechgebracht wird.

Den 12 d^o des middernachts wierden se opgeweekt ende van den gouverneur, twee edelmannen, nevens een geschoren boose g'examineert. Gemelten boose was in de Castiliaense spraecke prompt, item int Engels redelijck ervaren. Desen voerden twoort ende vraechden haer of se Fransen, Engelse, Sweetse of Deenen waren, antwoorden geene van die allen maer als voormaels gesecht hadden Hollanders te sijn. Vraechden wijders of niemant van hen de Spaense of Portugese tale sprack, item waer vandaen quamen, wat geladen hadden, werwaerts tendeerden, ende hoe mitsgaders waerom sooverre om de Noort gecomen waren. Waerop sij haer geveijnst hadden ende best geacht den oncundigen en sooveel mogelijck den stommen spelen, oversulcx wesen ende beduijden met vele gebroocken ende 'tsamengeraepte woorden van diversche spraecken, hoe sijlieden van Batavia naer Ternate geseijt en ordre hadden om van daer naer Taijouan te navigeren, doch waren door harde Z. W. winden ende sware gerescontreerde stormen soo verre om de Noort geraeckt, mitsgaders om 't schip te repareren ende 't volck refraischeren de baeij Nambo ingelopen. Staende dese rescontre conden de Nederlanders aen der Japanders vragen, discoursen ende continentien wel bespeuren sij d'onse voor Hollanders estimeerden maer niet als soodanige, die onder 's Comp^s subjectie gehoorende waren, haer imaginerende dat se apparent door toedoen van de Castilianen of Portugesen uijt Manilha, Maccauw of elders om papen in Japan te voeren derwaerts geseijt, ingevolge huu oock afvraechden ofse niet door de Waijgatsstrate, le Maire &^a derwaerts aen genavigeert quamen, waerop wederom als vooren hadden geantwoort.

Op 14 desselven maents trockense uijt Nambo, alwaerse gedurende den tijt hares aenwesens seer wel onthaelt en van d'inhabitanten sonderlingh gesien geweest waren, jae de sommige hadden rouwe over haer vertreck getoont, oock

wirden twee morimons voor den schipper ende ondercoopman mitsgaders 't hunner geleijde naer Jedo noch twee edelluijden met gegeven, waermede nevens eenen sleep van 120 man sijlieden den 25 d° in de keijserlijke stadt arriveerden, ende waren 't sedert 't verlaten van gemelte stadt Nambo wel door hondert, soo groote als cleene, dicht bebouwde ende volckrijcke dorpen, veel rivieren, mitsgaders verbij seer horrible gerechten gepasseert. Hadden door malcanderen gerekent 11 a 12 mijlen 's daechs gereijst, seven a achtmael van paert verandert, negen à thien oppassers 't haren dienst gehadt, waren oock den ganschen wech doorgaens na gelegentheijt wel getracteert, van de Japanders minnelijk en heusch bejegent, maer niet min, mits d'onseeckere uitkomst harer saecken, in continuele vreesse geweest. Der Japanders beleeftheijt bleeck mede onder ander hier uijt dat, als wanneer de Nederlanders eenige rivieren te passeren hadden, soo commandeerden de edellieden Isajjemondonne ende Phoechichennemondonne (die haer als gesecht tot accompagnie uut Nambo waren mede gegeven) boven hunne bijhebbende dienaren noch 't geheele dorpsvolck daeromtrent, dewelcke d'onse dan met sonderlinge goetwillicheijt overhielpen ende haer nae de maete van elcx gelegentheijt onthaelden. Principael de coopliden van cleene steden ende groote vleecken betoonden wonderlijke mildadieheijt int logieren, gastmalen te geven etc°, soo uijt affectie 't onser natie als ter contemplatie van den keijser haren heere, wiens gevangens seijdense de Nederlanders waren, versoeckende in recompense van alle de bewesen caressen ende coirtousien opt afscheijden niet anders dan een weijnich Duijtsch geschrijft, waerbij d'onse 't harer eeren souden gedencken.

De 10 Nederlanders (als gesecht) in Jedo gecomen wesende wirden ter wooninge, daer 's Comp^s opperhoofd jaerlijcx logieert, gehuijsvest ende voorts 't sedert dien dach tot de comste van den president Elseracq diverse maelen op verscheijden ende menichvuldige vraechpoincten gehoort en g'examineert, wijders doorgaens wel getracteert ende van cost ende cleederen versocht. Item bevonden den commissaris Sickingodonne mitsgaders den gouverneur Sabroseijmondonne 't haerwaerts geaffectioneert, voor dewelcke oock de successive responcen te doen hadden. De vraghe, hunlieden meestmaels voorgehouden, sijn voornementlijk de volgende, met hare antwoorden op ijder van deselve gepast, namentlijk:

1^e vrage. Van waer met 't schip quamen, werwaerts tendeerden, ende hoe mitsgaders waerom sooverre om de Noort gecomen waren?

Antw. Als hiervoren meermaels hadden gedaen.

2^e vrage. Wat tijt van Batavia en Ternaten 't seijl gegaen, ende of int schip geen beter ende meerder cleederen als daer hebbende waren?

Antw. Den 3^e Februarij deses jaers van Batavia, item 4 April uijt Ternaten geseijlt waren, mitsgaders int schip vele beter cleeden hadden.

3^e vrage. Of niet eenige papen in Nambo hadden gebracht?

- Antw. Neen, ende ingevalle daarvan ijtwes te voorschijn quam, wilden sulcx met haer leven boeten.
- 4° vrage. Alhoewel geen papisten, of niet mede Christens waren ende aen eenen Godt als de Portugesen geloofden, wat feestdagen dat hielden, of oock niet eens bij de vier gevangene papen wilden wesen om in eenicheijt met hun te spreeken?
- Antw. Christenen te sijn, gelovende aen eenen Godt, die hemel, aerde ende alles wat daer in is uijt niet heeft geschapen, deselve schepselen als oock den mensch onderhout ende regeert, hebbende om den sevenden eenen vierdach sonder meer. Dat bij de papen niet te doen hadden ten ware om haer van cant te helpen, ingevalle daertoe gelicentieert mochten werden, 't gunt de Japanners scheen te smaken.
- 5° vrage. Of oock niet den dach vant cruijs als andere vierden en offer geen papiste papen in Hollant waren, mitsgaders wat onderscheijt er was tusschen 't Portugees en ons geloof?
- Antw. Als vooren, geen andere dagen vierden als den sondach, die met hun gemeen hadden, oock geene papiste papen in Hollant waren noch getollereert werden, item het different des geloofs soo verscheijden was als het licht van de duijsternisse.
- 6° vrage. Of wij oock vastendagen hadden ende andere, wanneer men sich van sommige spijsse (als de Portugesen) moet onthouden?
- Antw. Nimmermeer vasten dagen te hebben, oock 't geheele jaer door allerlei spijsse aten ende vermochten te eeten.
- 7° vrage. Of mede in Nederlant papen, priesters ofte leeraers waren, die predickten en 't gemeene volck onderwesen, gelijk in Hispanjen ende Portugael? hoedanich die waren, wie hun incomen gaf, of oock in 's lants regeeringh ijets te seggen hadden, item of oock den prins onder een derselver stont, die d'opperste mocht wesen, dan of sijn Hooch^e alleen gouverneerde, ende hoe sulcx toeginck?
- Antw. In Hollant leeraers waren, die wij predicanten noemden, wesende geleerde persoonen, dewelcke de gemeente uijt onse heijlige schriften onderwesen ende in de christelijke religie stichteden. Deselve priesters werden vant lant gegagieert, levende nevens andere burgers met hare getroude vrouwen in alle eerbaerheijt, cuysheijt ende eenvoudicheijt. Niemand was onder hun de eerste, becommerden haer alleen met den godtsdienst maer in 't minste niet met wereltlijke saecken. Den Prins van Orange nevens eenen raet (bij ons genaemt Staeten) disponeerden alleen in materie van oorloch, vrede ende de generale regeeringh van Nederlant.

8° vrage. Soo uwen, der Portugesen ende Castilianen Godt een Godt zij, ende de Zondagen met hun gemeen hebt ende viert, waarin bestaet dan de differentie uwes geloofs?

Antw. De Castilianen ende Portugesen hadden besijden haren Godt in den hemel noch eenen Godt op aerden, sijnde de paus van Roomen, wien sij seijden hun de sonden volcomen vergeven con, item daerbenevens oock diverse sainen ende saintinnen ende gemaecte beelden, die sij aenbidden en op dewelcke sij haer vertrouwen stelden. Ter contrarie hadden d'onse maer eenen Godt in den hemel, waerop alleen alle haer betrouwen stont ende hunne salicheijt in sochten. Bovendien warender noch soo vele diversiteijten int stuck des geloofs, dat hare oncunde te swack was daervan reden te connen geven.

9° vrage. Hoe sij dien Godt noemden, wien hem gesien hadde, hoe sij wisten dat hij er was geweest, waer hij gewandelt hadde, mitsgaders uut wat cracht sij sulcx geloofden?

Antw. Dat sij hem Godt noemden, dat hij bij de Hebreen, Griecken, Saduceen ende Caldeen &^a was gesien, dat hij in 't lant van Palestina als te Jerusalem, Jericho, Betlehem, Juda &^a hadt gewandelt, dat sij sulcx oock uijt boecken, bij sijn eijgen discipulen over eenige hondert jaren beschreven ende uut 't Hebreensch als Griecx in Nederlants vertaelt, hadden gelesen, voor seecker wisten ende onwanckelbaer geloofden.

10° vrage. Of der Portugesen ende Castilianen geloof ouder was als het onse?

Antw. Dat ons geloof ofte religie ouder was dan hare leere, maer door hunne vervolginge seer verdruct geworden.

11° vrage. De Castilianen ende Portugesen seggen nochtans dat gijlijeden voortijts gelijk sij gelooft, eene religie gehadt, ende onder haer gesorteert hebt, hoe dan wesen con ons geloof of religie soo out of wel ouder als de hare was?

Antw. Hierop was gedient dat de Nederlanders, over meer dan hondert jaren haren graef ofte lantheer sonder naesaet verlooren hebbende, den coninck van Hispanien als beschermheer onser landen onder gelimiteerde macht geelingeert hadden, ende sijn naecomelingh hem dier eere onweerdich gemaect, waarover hij bij onse lantsstaten van sijne digniteijt verstooten, ende daeruijt jegens die natie een diversie ende rechtvaardigen oorloch ontstaen was, sulcx sij niet en conden met waarheijt seggen wij haer oijt subject veel min in religie gelijk souden geweest sijn.

12^e vrage. Waerom onse leeraers mede niet, gelijk de Castiliaense ende Portugese papen, andere volcken trachten te bekeeren ende tot 't Christendom te brengen?

Antw. Sulcx in Europa bij d'onse mede wel gedaen wiert maer niet in gelijcker voegen als die natiën, dewelcke gewoon waren onder schijn van godtsdienst coninekrijcken, landen ende volkeren te turberen en tot haer te trecken.

13^e vrage. Waerom d'onse op de oostcust van Jappan soolangh heen ende weer laveerden evenals verspieders, die niet veel goets bedrijven, ende eerstmael in Nambo comende soo menichmael geschooten, item hun niet voor Hollanders verklaert hadden?

Antw. Dat sij met haer twee schepen, namentlijk de fluijt Castricum ende 't jacht Breskens, (als gesecht) den 4 April verleden uut Ternaten waren geseijlt, om naer de cust van Tartarien te navigeren ende aldaer eenige traficqplaatsen te soecken. Comende nu ontrent Japan hadden haren admirael 't fluijtschip Castricum door harden storm ende contrarien wint verlooren, wisten oock niet beter of denselven was verongeluckt, weshalven om de sekerheijt daarvan te vernemen voorts nae de Japanse cust gelooopen waren op hoope van hem aldaer ofte met gins ende wederseijlen op te soecken, doch hadden eenige dagen te vergeefs gesocht ende, vermits die fluijt 3 lasten rijns van haer provisie was inhebbende, soo vonden hun onmachtich om de voorgenomene voyagie te voltrecken ende dierhalven raetsaem deselve te staeken mitsgaders nae Nangasacqui, Tajjouan ofte Batavia te retourneren, maer bevorens den 10 Junij passato door noot in de baeij Nambo om water te becomen gearriveert en des anderen daechs daer wederom uijt gekeert waren, steeckende ontrent de 200 mijlen recht oostwaert in zee om boven de zijtoosthoeck van Jappan te geraecken, maer nae de west zeijlende ende weder op de Japansche cust comende hadden hun door de stijve zijtweste winden ende stroom een graet noordelijker als haer afgeseijlde point bevonden. Item dat het schieten tot geen ander eijnde had gestreckt als om haren macker door dat seijn (soo hij daeromtrent waer geweest) te waerschouwen, die hun dan daerop sou hebben geantwoort, ende in dier vougen bij den ander gecomen souden seijn, mitsgaders dat aen de visschers verclaert hadden Hollanders te wesen, dan conde wel seijn malcander door onkunde van tael niet verstonden, waarom soo wel d'een als d'ander t'ontschuldigen was.

14^e vrage. Waer Tartarien of de plaets, diese souden besoecken, lach, item of aldaer meer Europase schepen waren geweest?

Antw. Noijt eenige Europase schepen daer geweest waren nochte bij d'onse caerten daarvan te sijn, maer naer luyt harer instructie, hun van d Ed. Hr Generael medegegeven, moesten van 't uijterste noorteijnde van Japan met een noortweste coers of soo die mochte vallen de cust van Tartaria, palende aen China, of op 45 graden aendoen, ende dan langs deselve seijlen tot 56 graden N. breete, alwaer volgens de beschrijvingh van seeckere authouren een groote riviere, Polisange genaemt, wel 80 à 100 mijlen lantwaert in streckte, aen dewelcke diverse aensienelijke coopsteden, met namen Jangio, Brema ende Lambalu lagen. 't Guut om redenen gemelt was misluct, ende sijluyden ten uijterste maer op 40 graden geweest waren.

15e vrage. Wanneer al in Tartaria gecomen hadden, hoedanich hunne intentie aen d'inwoonders te verstaen gegeven souden hebben dat om den handel te versoecken daer gearriveert waren?

Antw. Dat tot dien eijnde op haer schip 2 à 3 personen hadden, in de Moscovische ende Poolsche spraeken ervaren, item op des commandeurs schip een geboren Tartar was.

16e vrage. Hoe dien Tartar bij d'onse ende in India gecomen, mitsgaders wat qualiteijt bediende ende hoe out hij was?

Antw. Dat den Tartar in sijne jonckheijt van de Russen ofte Mocoviters genomen ende aen eenen Engelsman als slaef vercocht was, die denselven in Hollant gebracht, de Nederlantse tale, lesen, schrijven, cijfferen etc^e geleert, item op 's Comp^s schepen in qualiteijt van assistent naar India geholpen hadde, in welck ampt alsnoch, ende present een en twintich jaren out was.

17^e vrage. Waerom voorhenen noijt gesecht hadden dat naer Tartarien souden gaen?

Antw. Door manquement van taelman sulcx was geschiet.

18^e vrage. Hoe 't mogelijk waer d'onse geen caerten van Tartarien hadden, hoe 't selve dan condon vinden, item waeruijt wisten aldaer soo grooten traffijcq gedreven wirt?

Antw. Overmits hares wetens noijt eenige Europase schepen derwaerts hadden geweest dienvolgende oock geen caerten van die cust waren gemaect, maer souden deselve in [voegen] voorschreven opgesocht ende al seijlende daarvan caerten geformeert hebben. De cuntschap van datter

sterck wird genegotieert haddense uijt geloofwaardige boecken ende geschriften.

19^e vrage. Andermael, hoe het mogelijk was datter van Tartaria geen caerten waren, nadien der van de geheele werelt caerten zijn?

Antw. Datter van 't bevarene [wel] van 't onbesochte geen caerten waren.

20^e vrage. Den commandeur op 't fluijschip Castricum mocht wel eenige caerten bujten haar weten hebben? .

Antw. Voor seecker wisten hij geene en hadde, anders souden er van gelijcken gehadt hebben.

21^e vrage. Indien haer caerten van Nangasacuij getoont wurden, wat sij lieden schipper ende ondercoopman seggen souden?

Antw. Deselve mochten lant- maer geen zeecaerten zijn, vertrouwden noch vermoeden geensints datter eenige zeecaerten van Tartarien waren, dewijle als geseijt daer noijt schepen gevaren hadden, jae wilden hun bij derselver vertooningh de Japanse straffe goetwillich submitteren.

22^e vrage. Nademael haerluijden bekend was den keijser op alle uijsteeckende hoecken ende spitsen van bergen wacht gestelt hadde om de Portugese vaertuijgen te verspieden, die noch continueel trachtende waren om bij alle doenelijke middelen papen op 't lant van Japan te setten, waerom sij gedurende 't swerven langs die cust niet sommige harer gequalificeerste met huu cleen vaertuijch naer lant sonden om de overicheijt dier geweste te verclaren sij Hollanders waren, integendeel met schieten en dralen herwaerts en gunswaerts de volckeren daeromtrent in gedurige vrese en suspitie gehouden, 't welck sijne keijserlijke Majj^t mitsgaders de rijcxraden genoegsaem voor de waerheijt gerapporteert was, die sulcx seer qualijck diujden en d'onse mitsdien wel strafbaer achteden?

Antw. Dat van de geordonneerde strickte wacht des keijzers nochte dat aen lant comen mosten het minste geweten hadden. Belangende het schieten repliceerden als vore derwege gedient.

23^e vrage. Aengesien sij Hollanders waren, wien sijne Majj^t het comen in sijn lant vrijelijck vergunt hadde om haer behouven van alderleij nootdruft te procureren, uijt wat insichten sij dan waren schroomich geweest en hun gestadich in see gehouden, item oock, wanneer eerstmael in de baeij Nambo om water te halen quamen, haer aen d'inwoonders niet voor Hollanders verclaert hadden?

Antw. Doenmaels noch niet anders als versch water nodich hadden, 't welck vooraen inde baey gevoechlijk bequamen, alwaer ende wanneer hun oock aen de Japanders voor Nederlanders bekend maeckten, die in grooten getale met vrouw ende kinderen aen boort gecomen waren om het schip te bezichtigen ende van henluijden met wijn, arrack etc. getracteert ende seer minnelijk bejegent werden, item dat, voor de tweede mael met licentie van de overicheijt dier lantstreecke in voorschreven baij gecomen, om hare nootsaeckelijckheijt te coopen aen lant gegaen, stonts aen gevangen genomen ende voorts naer Jedo gevoert waren, sonder dat haer de notificatie van Hollanders te wesen eenigermate had connen verschoonen.

24^e vrage. Of haer d'H^r Generael hadt gelast de Japanse cust aen te doen ende aldaer te swerven, dan of sulcx sonder sijn Ed. kennisse geschiet was?

Antw. Uut consideratie d'Ed. Heer Generael haer sulcx noch gelast noch verboden hadt maer bij instructie gerecommandeert dat, als wanneer uut Ternaten zijlden, met den anderen eenen seijnbrief soudn raemen, waerbij wird aangewesen hoedanich hun bij separatie van malcanderen hadden te gedragen om wederom facil te combineren, waertoe sijlieden d'oostcant van Japan bequaemst geoordeelt, d'inhabitanten aldaer hare vrunden g'estimeert, en ingevolge sulcx meest uut eijgen motif gedaen hadden.

25^e vrage. Wanneer sij nu op de Japanse cust gins en weer seijlden als verspieters ende soodanige, die niets goets in den sin hadden, of sijlieden niet vermoeden den keijser sulcx qualijk nemen sonde?

Antw. Ingevallye 't selve int minste hadden gedacht, soudn veeleer van honger ende dorst hebben willen vergaen dan contrarie 's keijzers gebodt doen ende sijne Majj^t vertoornen.

26^e vrage. Hoeveel schoten inde baey Nambo gedaen hadden?

Antw. Naar gissinge 12 a 14 schooten met canon, maer dat ten versoecke ende respecte van eenige grooten, die 't schip quamen besichtigen, verscheijden roerschoten hadden gedaen, meest toegecomen door sommige Japanders, welcke de viuroers ende pistolen in de cajuijt op hare gewoone plaetsen sagen leggen ende verwondert sijnde deselve sonder elementair vuir afgingen, die personnel uijt curieuseheijt dickmael afgeschooten hadden.

27^e vrage. Hoe de Japanders haer geweer hadden connen lossen, dewijle daermede niet wisten om te gaen?

Antw. Zijlieden de pistoolen ten versoecke ende begeeren van de Japanders geladen, hun deselve in de hant gegeven, en gewesen hadden in welker voegen die affschieten mosten.

28^e vrage. Haer wird bericht dat sijlieden selfs met hun geweer van roers ende pistoolen geschooten hadden maer de Japanders niet, hoe 't oock wesen conde dat se, sonder tael te spreken, de Japanders (welcke in die handelinge dom waren) sulcx te doen souden ingescherpt hebben?

Antw. Dat de Japanders gesien hebbende d'onse schieten hun ook uijt nieuwsgiericheijt daertoe begeven ende laten informeren hadden, waeraen niet veel te begrijpen ende sijluijden verhoopten door onwetendheijt niet misdaen was.

29^e vrage. Waerom hun, ten tijde als gevangen werden, deffencif getoont ende haer houwers op de Japanders getrocken hadden?

Antw. Daarmede buijten waerheijd werden beticht, integendeel dat hun als lammeren sonder de minste tegenstant te bieden hadden laten grijpen, nademael se vertrouwden datse alle goet tractement ende vrijdom van sijne Majj^t genieten souden.

30 vrage. Wat boeckgen d'onse in een visschersberck, daer visch af cochten, uijt het schip gestroijt ende laten vallen, item op wat insichten sulcx gedaen hadden?

Antw. Daervan gansch geene kennisse hadden ende, bij sooverre sulcx door eenige onser matrosen (alhoewel onwetende) geschiet, item ter kennisse van haer officieren gecomen ware, 't selve ten afschrick van anderen swaerlijck gestraft souden hebben. Condē oock niet bevroeden 't boeckken uut ons schip gecomen was. Ende verstaende uijt den tolck Tosaijmondonne dat het paeps, met figuren en printen versien was, voeren d'onse voort seggende dat soodanige boecken in 's Comp^s scheepen niet gedoocht werden.

31^e vrage. Nademael de Nederlanders nu met de Portugesen bestant hielden, hoedanich den keijser sich soude mogen verseeckeren dat sijlieden (inplaetse dat se voorgaven nae Tartaria te willen navigeren) geen papen in Japan gebracht hadden, die 't lant seer onrustich maeckten?

Antw. Hoewel door expres bevel van onsen prins ende staten van Nederlant met den Portugees in India corte jaren moesten vrede houden, soo en soude echter d'Heer Generael nimmer gedoogen datter met Hollantsche schepen in Japan of elders eenige papen gebracht

wirden, alsoo die onse doodtvijanden bleven, jae indien oijt wirde gehoort of vernomen dat bij hun van dat gespuis in Japan was gevoert, wilden sulcx 't harer straffe met de pijnlijkste doot besueren ende 't allertijt op sijne Majj^e bevel weder in sijn rijk verschijnen.

32^e vrage. Ofte wel wilden een hantschrift passeren ende hun daerbij verbinden datse 't allen tijden op 's keijzers begeeren wederom in Japan soudens verschijnen, soo naderhant openbaer wirdt dat se papen aengebracht hadden, al waer 't schoon datse in Hollandt mochten wesen, mitsgaders of den Nederlantschen capiteijn in Nangasacqui residerende hem tot een onderpant van dien wel sou willen stellen en verplichten?

Antw. Jae, soowel op 't een als op 't ander ende diesaengaende geen swaricheijt en maeckten.

d'Acte, die derwegen aen den commissaris Tsickingodonne door den schipper Hendrick Cornelissen Schaep ende ondercoopman Wilhem Bijlvelt onderteekent gegeven wirdt, luidt aldus :

Tijtul

Hantschrift ofte verbintenis, van ons gevangenen Nederlanders aen de commissaris Tsickingodonne gegeven, om 't allen tijden op 's keijzers begeeren ende mandaet weder in Japan te sullen verschijnen.

Aen Inoweij Tsicungono Camisama.

Uijt Jacatra dit jaer d'eerste reijs om Tartaria te soecken, in zee een groote storm gehadt, onsen admirael verlooren, daerom de cust van Japan aengedaen om te soecken ende hem dicht bij 't lant van Japan te mogen vinden, dat wij Hollanders waren hebben niet gesecht, bovendien volgens de Hollantsche manier hier en daer geschooten, waermede wij sonder weten qualijk hebben gedaen, over sulcx ons 't selve gelieven te vergeven. Onse schip eenige Spaensche papen niet gebracht, nochte om te verspieden oft ijets quaets te bedrijven niet gedocht. Soo 't eenigen tijden quamen te hooren in Nangasacqui bij 't opperhoofd van de Comp^{ie} capiteijn, dat anders als bovenschreven is ware, sal alsdan volgens de Japanse manier gestraft werden, daerom wij ons verbinden 't allen tijden, als sijn keijzerlijke Majj^e ons ontbiet, wederom in Japan te comen. Daerom hebben wij dit hantschrift verleent op den 28^{en} Japansen September. Was onderteekent: Hendrik Cornelissen Schaep, Wilhem Bijlvelt.

't Voorstaende hantschrift alsoo gestelt wesende hadden de hoofden, sonder daer ijets af of toe te mogen doen, aen gemelten Tsickingodonne moeten overgeven.

Besijden voorschreven poincten waren hun successive noch menigerleij curieuse ende andere vragen van weijnich belangh, soo raeckende den Nederlandtsen als Indischen staet, de zeevaart, oorloch & voorgehouden, die alle nae eijssch en natuer van saecken beantwoort hadden.

Ende was den president Elseracq bij den keijser ende rijcxraden uijt Nangasacqui expres ontboden geweest om sijn E. jegens dese verclaringh der gevangenen te hooren, sulcx den selven uut crachte van dat mandaet gelijk anno passato geadviseert hadt 8^m November dies jaers over Simenosieguij ende Osacca met de groote copere croone ende vordere schenckagien naer Jedo getrocken, mitsgaders den eersten December volgende gearriveert was, als wanneer het deslogement der Nederlanders, item hare strickte examinatie nopende hunne vojagie ende comparitie aen de Oost van Japan verstont, dan en vermocht deselve int eerst niet te spreken.

Des anderen daechs gingen de tolcken ten huijse van meergemelten Tsickindonne en den gouverneur Sabroseijmondonne rapport van 's presidents wedervaren op de reijse doen, 't gunt haer wel beviel. Den volgenden dach compareerde sijn E. ter wooninge van voorschreven Tsickingodonne, alwaer door gecommiteerdens, den raetsheer Makino Sandosamma en gedachten Sabroseijmondonne gehoord ende op diverse poincten, bij Schaep en Bijlvelt reets menichmael beantwoordt, geëxamineert wirt, hebbende gemelten president de causa sijner jachtige ontbiedenis alvorens gecommuniceert ende aengesecht. Naer gedaene responce verclaerden voornoemde heeren deselve met die van de gevangenen gelijkformigh ende van eenen inhoud waren, 't welck soo wel haer Ed. als sijn E. hoop van goede uijtcomst gaf.

Bevoorens die examinatie, sooals den president ten huijse van den commissaris Tsickingodonne nae voorschreven gecommiteerden tardeerde, was sijn E. door gemelten Tsickingodonne 2 caerten van Manilhas gelegenheijt, fortresses ende constitutie der Castilianen op dat lant vertoont, item wat geschut ende amunitie van oorlogh in voorraet, hoeveel Castilianen, Portugesen, mesticen, met haer vrouwen ende kinderen aldaer woonende, mitsgaders hun vermogen en verrichten, 't gunt alles door tormenten uut de gevangene padres vernomen hadden, ende was sulcx bij de hooge overicheijt in Japan voor de waerheijt aengenomen. Dierhalven had sijn E. meermaels copie van die caerten nevens seecker persoon, die lange jaren in Manilha gewoont hadde, versocht te spreeken, waerop telckens toeseggingh bequam sonder effect, sustinerende de oorsaecke van dat refuijs geweest te hebben dat de Japanders vreesden, soo wanneer de Nederlanders meesters van Manilha warden, 't hun lant geen voordeel soude baren ende dat onse natie in macht augmenterende licht wat groots onderstaen mochten.

Op deze materie hadt in September jongst den gouverneur Sabroseijmondonne met Seroijemondonne ende tolcken naerder gediscoureert, 't welck

oock den president met opmerckingsh vertaelt ende gecommuniceert hadden, wesende substantive van desen inhoud, dat de Nederlanders in diverse landen buijten Japan militeerden, waeruijt hun niet mosten imagineren Japan dienst deden dewijl sijn Majj^e hem des niet becommerde, dan, ingevalle voornemens wurden eenich exploit op Manilha, Maccauw of ander gewest te onderstaen uijt inbeeldingh van dat rijk daer met te dienen, mostent alvorens d'hooghe overicheijt verstendigen. Dit relaas hadt voorschreven Seroijemondonne ende tolcken doen besluijten dat, soo wanneer d'Ed. Heer Generael voornam op Manilha als Maccau ijets te attenteren, de Majj^e dat desseijne met Japanse soldaten sou willen seconderen op insichten om de seege te verseecken, als estimerende onse macht te swack soo aensienelijke plaetsen eenich te incorporeren, susti-neerden wijders den keijser selver op gemelte sterckten wel ijets mocht ondernemen ende bij die occasie eenige onser schepen tot adsistentie ende overvoer sijner macht comen te vorderen, 't gunt nae sijn E. opinie groot bedencken hadt, gemerckt de Majj^e aspireert de Castilianen en Portugesen uijt die quartieren te drijven, om daerdoor 't aenbrengen van papen consequentelijck oock de turbatie sijns rijcx te weeren en 't selve in vorige quietude en verseeckerheijt 't herstellen.

Doorgaens was bevonden de gevangene Nederlanders haer seer bitter jegens de padres hadden getoont. Vier der principaelste waren bij den keijser gedreijcht aen den Hollandschen capiteijn vereert en overgelevert te werden, waerover seer bitter hadden begonst te weenen seggende liever alle smert en hoon uijtstaen wilden, die haer de Japanse overicheijt soude gelieven op te leggen, jae voor tijgers ende leeuwen geworpen worden, als dat onder de macht van de onbarmhertige menschen hare dootvijanden soudent geraecken. Dit stuck had den keijser wonder wel behaecht ende veel quaet naebedenckens van de Nederlanders uijt sijn gemoet verdreven.

Den 6^{en} December was den edelman Grobbedonne met de schoone copere lantaern ende verdere schenckagie geluckelijck in Jedo gecomen. Den lantaern wird recht door int binnenste des keijzers paleijs in een verseeckert packhuijs ende d'andere goederen int logement van den president gebracht. Des selvigen daechs wird sijn E. oock ten paleijsewaerts bij de hoochste overicheijt ontboden, alwaer gecomen wesende bevont die vergaderingh wel uijt veertich van de grootste heeren te hestaen ende wederom examinatie geschiede, gedurende welcke sijn Majj^e omtrent 15 voeten verre door schuijfdouren, die wel een voet lenghte waren geopent, gestadich op den president gespeculeert ende al 't gene ter wedsijden gesproocken wird beluijstert hadde. De vragen sijn E. voorgehouden en de gevolchde antwoorden quamen al met die aen ende van de gevangenen gedaen meestendeel in de substantie overeen.

Twee dagen daerna verscheen den president wederom ten hove, daer comende vernam mede de gevangene Nederlanders, bij haer hebbende den edelman die hun uijt Nambo opgebracht hadde. Nae drie uijren wachters wird sijn

E. ter plaetse geleijt, alwaer de laetste mael g'examineert was geworden, ende hem anderwerf deselve poincten voorgesteld, op deselve wijze beantwoort, item middelertijt de voorschreven Nederlanders tot dicht voor de vergaderingh van hare hoocheden gebracht waren, daer gelast wurden neder te knielen, ende sijn E. uijt bevel van haere gemelte hoocheden door gesejden commissaris aldus wird aengesproecken:

Capiteijn Elseracq, daer sitten de 10 Nederlanders, die uijt Nambo alhier gebracht sijn, dewelcke alle nae de mandaten van sijn Majj^e de Japanse straffe schuldich waren. Evenwel gehoort hebbende uwe als hare verantwoordinge (die bevonden sijn 't accorderen) wert haer door gemelte Majj^e het leven geschoncken ende u alle gegeven mits dat een hantschrift sult passeren, waerbij uwen persoon ende den ganschen omneslach van de Comp^{ie} in Japan verbint dat door deselve geen papen ofte eenige andere christenen ijvers aen lant sijn geset, dat mede alles nae de waerheijt op onse vragen hebt geantwoort. 't Gunt sijn E. met nedrich en danckbaer gelaet belooffde nae te comen, ende hier naer met meergedachte Nederlanders door den Duijtschen tolck Toseijmondonne in deser voegen toegesproecken werden:

Door uwen capitain Elseracq is de hoochste overicheijt soodanige onder-richtinge ende contentement van Uwe vojagie gedaen dat alsnu alle vrij gekent ende door sijne Majj^e aen gemelten capiteijn gegeven wert, die daer vooren hebt te dancken.

Waarmede haer afscheijt bequaemen ende gesamentlijk vertroocken waren. Comende dan bujten 't portael vant paleijs wurden den president voorschreven 10 Nederlanders door den edelman, die haer van Nambo in Jedo gebracht hadde, overgelevert met dese aenspraecke:

Capiteijn Elseracq, wij stellen u ter hant de 10 Nederlanders, die de Majj^e ende hooge overicheijt aen u gegeven heeft, cond met deselve handelen nae u gelieffe.

Waerop des anderen daechs een naerder verclaringh van vrijkenningh was gevolcht, ende dat voornoumde Nederlanders in gelijke vrijheijt nevens andere Comp^e dienaeren gestelt waren, over weleke genoten goetdadicheijt den president alomme bij de voornaemste heeren de schuldige danckbaerheijt gedaen hadde.

Op den selven dach liet den gouverneur Sabroseijmondonne van sijn E. de schriftelijke memorie der te doene presenten aen de Majj^e ende sijnen soone vorderen, item daernevens aenseggen dat den volgenden dach de reverentie ende schenckagien aen den keijser te doen stonden ende mitsdien de noodige preparatien tot soo hoogwichtigen saecke te maecken, mitsgaders den coperen lantaern int paleijs op te setten hadden, gelijk dan oock geschiet ende 's daechs daeraen alles opt fatsoenelijkst tot groote verwonderingh van selfs de groote heeren in deser voegen toeginck.

Onder menichte van heeren ende adel, die den president quamen besichtigen,

waren oock den heer Makino Sandasamma, commissaris Tsickingadonne en den gouverneur Sabroseijmondonne, dewelcke besijden andere redenen sijn E. getuijchden hoe den schoonen lantaern hadden gesien, ende met verwonderingh bevonden deselve veel cierelijcker waer als naer de geruchten haer hadden connen imagineren, twijffelden niet of soude sijne Majij^t seer aengenaem wesen, gelijk se oock was. Nae verloop van twee uijren wird sijn E. bij een der principaele hofdienaers gehaelt en nevens de tolcken door verscheijden saelen (die vol machtigen adels saten, alsoo het een audientiedach ende 1^e van [de] 11^e mane was) bij Tsickingodonne gebracht, van wien den president bij der hant wird gevat ende dese reden hoorde: Elseracq, groot geluck ende eere staet u desen dach te geschieden, den keijser is begeerich u zelfs te sien en heeft gelast sijne Majij^t de schenckagien selver over te leveren, dienvolgens 'k u sal wijsen de plaetse, waer dat nederknielen moet, hem wijders geleijgende op een houte galderije tot voor den throon dichte bij daer de schenckagie op de presentborden in ordre stont, ende aanwijsende de plaets waer den persoon van sijn Majij^t verschijnen sou, item hoe de reverentie doen most, gelastende de tolcken daer mede goet reguard op te nemen. Nae die onderrichtingh ginck sijn E. een sale lager op een verlackte galderie nederzitten, recht int gesicht van den opgerechten lantaern. De Nederlanders, die nevens den president int casteel waren gecomen, wurden gehaelt ende een sale onder sijn E. geset, invoegen de groote pracht ende magnificentie vant hof mitsgaders hoe alles toeginck volkomen was te sien. Weijnich daernae wird Elserack alleen geroepen ende door voorschreven commissaris op de voorgetoonde plaets recht voor den throon en persoon sijner Majij^t gebracht, die op een seer costelijck verheven plaetse sat ende gehabituert was met een swarten sijden rock, hebbende een swarte muts opt hooft, wesende (nae sijn E. conde bemercken) cort, bruijn en mager van persoon. Als wanneer den commissaris deze woorden sprack: den Hollantsen capitain doet reverentie ende danckseggingh aen sijne Majij^t. Nae welcke woorden des presidents mantel gelaste open te slaen ende wat rechter op te sitten, ten eijnde sijn E^s habijt mochte sien. Een weijnich soo geseten hebbende was door den commissaris bij den mantel genomen ende al huijkende (hurckende) van daer gebracht. Item in de audientiesale (alwaer nu eenige jaren herwaerts de Nederlanders hare geschencken hadden gedaen) de presenten door den raetsheer Takemondonne aenvaert waren met deze woorden: „Capitain, gij hebt veele moeijten gehadt, soo verren wech te comen, de rariteijten ende andere goederen, die aen des Majij^t soone alsnu vereert, sijn raer ende fraeij, wij sullen deselve aenveerden ende sijne hoocheijt overhandigen,” waermede affscheijt bequam ende nae 't logiement vertrock.

Hierop was den president den volgenden dach bij diversche raetsheeren geweest omme schenckagie ende reverentie te doen, die van de sommige g'excuseert ende gerefuseert wurden. Hiervan was oorsaecke, dat de raetsheeren

Isiend°, Samickd° als andere buiten Jedo waren, en voor hun vertreck gelast hadden harentwegen geenerhande geschenken te aenvaerden, om welke reden eenige presente heeren 't selve oock niet wilden doen. Dan en was daerom hare affectie tot de Nederlanders niet te minder. Die geene, diese g'accepteert hadden, lieten zijn E. door boden bedancken en wegens de voorspoedige ende heureuse rescontres ten hove geluck wenschen.

De laetste mael, soicals gemelten president bij den raetsheer Sandosamma uijt last van den keijser g'examineerd wird, was zijn E. besijden andere stucken van geringh belangh gevraecht:

Of gelijk de Portugesen aen eenen Godt, vader, soon ende H. Geest, geloofden, en of diergelijke sancten ende santinnen (als sij luijden) bij ons mede aengebden wierden ende onse kercken daer met verciert, item offer oock papen in ons lant waren van verscheijden ordren; waerop geantwoort hadden wel in eenen Godt gelijk alle de Portugesen ende Castilianen geloofden, maar tusschen beijden soo grooten differentie was als het licht van de duijsternisse verschilt, datter bij ons noch beelden gesien, gedoocht, noch aengebden wurden. In de grootste steden waren boven 6 à 7 leeraers niet, allen van eener bedieningh ende in gelijken graet en waerdicheijt, ijder hebbende sijn eijgen getroude vrouw, levende in alle eerbaerheijt, cuijsheijt ende stilheijt;

Of d'heer Generael niet 't eeniger tijt sou trachten de Castilianen uut Manilha te drijven ende dat lant te bemachtigen, dan of ons daertoe te swack erkenden. Antwoort: en twijffelde niet of soude daerop voorhenen al ijets geattenteert sijn geweest, ten ware 't ons aen d'oncunde van de havenen ende verdere constitutie dier lantschappe niet hadde gemanqueert;

Hoe ende waerom met den Portugees een thienjarich bestant hadden connen maecken, nademael soo groote vijanden, item om wat oorsaecke anderwerf met hun in oorloge getreden waren; waerop nae de occasie dier saecken geantwoort, ende het wel geduijt was geworden dat wederom met die natie in differentie stonden.

Tweemalen was gedachten Elseracq ten huijze van den oom des keijzers, coninck van Cunocunij ontboden, ende voor sijn hoocheijt mede meest op de selve pointen (als door Sandosamma geschiet) ondervraecht geweest, sulcx sijn E. niet dubiteerde of 't selve was insgelijcx bij expres bevel des keijzers ondernomen. Nae welck verrichten oock telkens seer feestelijk onthaelt, en met gastmalen honnorabel getracteert, item sijn E. 't gansche paleijs en alles raers vertoont was. Benevens dien wirdt mede van sijn hooch* met 10 schuijten silver, den tolek [met] twee sijde rocken, als oock de Nederlanders, die den eersten dach waren met geweest, ijder met een schuijt silver begifticht, gelijk hem van den keijser selver door den commissaris ende gouverneur mede tweehondert schuijten silver ende 20 sijde rocken in recompense van de gedane schenckagien vereert wierden, seggende haer Ed.: „Capitain Elserack, dese schenkt u de Majj*

in erkenenis van de groote schoone copere lantaern, die tot het graf sijnes Majjt^s vader hebt mede gebracht, nevens de andere gedane presenten, welcke seer aengenaem geweest sijn, ende andermaels de rariteiten ende cleinicheden, aen den soone des keijzers geschoncken, behagen sijn Hooch^t, die u alsnu vereert met 20 sijde rocken ende licentie om te vertrecken verleent.

Op diverse tijden waren den president door den commissaris Tsickingodonne twee distincte nieuwe ordres ende mandaten van den keijser int Japans ter hant gestelt, welckers correct translaet sijn E. nevens de tolcken op 't hoochst gerecommandeert en aenbevolen wird, ten eijnde sijne Majjt^s bevelen altoos sonder de minste feijle g'observeert en achtervolcht mochten werden ende de Nederlanders weten, waernaer hun te reguleren hadden. D'eerste oversettingh lijde aldus :

Translaet van d'ordre, bij den keijser van Japan
tot reglement voor de Nederlanders beraemt.

Eerstelijck, bij de vorige keijseren is de Hollanders toegestaen ende gelicentieert haren handel ende commercie in Japan te mogen drijven ende, 't sij oock op wat plaetsen dat comen, goet tractement sullen genieten, dat alsnu bij de tegenwoordige Majjt^s ende hooge overicheijt andermael wort vernieuwt. Doch indien comt te gebeuren eenige Hollantsche schepen ('t sij aen wat plaetsen van Japan dat het soude mogen wesen) comen te ankeren, sullen datelijck seggen dat Hollanders sijn, ende de namen mitsgaders hoeveel volck op 't schip is den gouverneur ofte regent dier plaetse perfect opgeven, gelijk in Nangasacqui gebruijckelijck is. Ende bijaldien rijs, water of ander victualie nodich hebben, sulcx sal haer door den heer dier plaetse versocht, ofte toegestaen worden te mogen coopen. Ende bijaldien door storm, tempeest ende ander ongeval eenige masten quamen te verliesen, het schip gebroocken ende ontramponeert wierde, sullen deselve in diergelijcke gelegentheden met andere masten versien ende met timmerluijden geacomodeert worden, opdat alles nae eijsch wederom repareren mogen, ende vorders in alles helpen, 't geene tot nootwendicheijt begeeren.

Ten tweeden, bijaldien comt te gebeuren, gelijk als desen jare met twee schepen is geschiet, met af ende nae de wal te houden sonder 't ankeren ofte haer bekent te maecken, maer gelijk alsof eenich verraet in den sin hadden ende papen heijmelijck aen lant wilden setten en met geschut als roers schietende, sullen gesamentlijck sonder aensien van personen, 't sij Hollanders of wie het soude moge wesen, wanneer deselve becomen (als de 10 Hollanders in Nambo hebben gecregen) daerover metter doot gestraft worden ende den Hollantschen capiteijn in Nangasacqui daer mede over aensprecken.

Ten derden, bijaldien op Batavia, Tajjouan, in Holland ofte elders comt te vernemen eenige papen voornemens sijn naer 't lant van Japan te gaen, of

dat de Portugesen en Castilianen op 't lant van Japan ijets wilden attenteren, sult in aller oprechticheijt sulcx de Japanse overicheijt te kennen geven, waermede den keijser dienst ende d'Hollanders voordeel geschieden sal.

De tweede ordre was van desen inhoud:

Dit jaer sijnder schepen gecomen van andere landen, die van d'een haven tot d'ander geseijt hebben. Om dier oorsaecke wil is bij de hooge overicheijt overdacht wat schepen dat soudén mogen wesen, niet wetende of het papen, Roomsche christenen of schepen van Maccanw waren. In Nambo hebben se vant volck genomen ende die gevraecht wat natie dat sijn, daerop antwoorden dat Hollanders waren ende door de tempeesten als harde wint daer gecomen. De 10 Nederlanders sijn in Jedo gebracht en verscheijden mael ondervraecht en ondersocht, en bevonden dat oprechte Hollanders waren.

De keijseren van Japan, den jegenwoordigen sijn bestevader, vader ende desen keijser selver, hebben licentie gegeven dat de Hollanders in Japan mogen comen haer negotie doen, in alle havenen van Japan coopen ende vercoopen: waeromme sijn dan de Hollanders verschrickt ende schroomachtich geweest om te havenen, maer daerentegen af ende na de wal gehouden, met stucken als geschut geschooten, gelijk of vechten ende oorlogen wilden doen? Dat is een quade saeck en seer qualijck gedaen, om welcker oorsaecke sijn Majj^t deselve wel soude in de gevanckenisse geset ende doen pijnigen hebben, omme te vernemen waeromme sulcx hebben gedaen, maer omdat wij weten dat Hollanders ende altoos genegen sijn om de keijserlijke Majjesteijt te dienen, ende desselfs ordre naer te comen als oock dat passen van voornoemde keijseren hebben, daerom sijn haer geen straffen aengedaen.

Omme dese voorschreven oorsaecken hebben den capiteijn in Jedo geroepen, die dickwils gevraecht ende wedervraecht hebben, dewelcke seijt wel recht te weten dat het schip van Batavia vertrocken is ende dat daer geen padres of Roomsche christenen op sijn; de Majj^t die gelooft sulcx.

De Hollantsche natie sijn van voornoemde drie keijseren altoos bemint, daerom geeft hij de Hollanders vrij dat weder nae haer lant mogen trecken, waervoor deselve oock alle danckbaer sijn.

Ten tweeden, andermael seggen meer, de Hollantsche schepen wanneer door storm en tempeest wederom op de Japansche cust comen te vervallen en moeten niet verschrickt wesen, ('t sij wat havenen van Japan dat het soude mogen wesen) te ankeren, aen lant gaen, seggen dat Hollanders sijn, ende gevent den regent te kennen en laten al de Hollanders tellen en haer namen opschrijven en vertoonen hem al de Hollanders, alsdan sal 't schip wanneer begeert wederom mogen 't zeijl gaen.

Maer wanneer wederom door tempeesten gelijk als desen jare opt lant van Japan comen te vervallen en met haer stucken als musquetten schieten,

af en nae de wal houden, niettegenstaende dat Hollanders sijn, sullen altemael gestraft worden.

Ten derden, de Portugese als Castiliaense natie, die in Japan comen, altoos doen se quade dingen van de christense leer in Japan ende soecken ijder een christen te maecken. Om die oorsaecke is den keijser seer quaet op die volkeren. De Portugesen weten wel dat den keijser op haer quaet is, evenwel hebben 't voorleden jaer en desen jare padres naer Japan gesonden, welke papen door de justitie gevangen sijn, eenige gedoodt en andere sijn afgevallen en hebben 't Japans geloof aengenomen. Om dese oorsaecke is den keijser verstoort op de papen en christenen, en daerom wort d'Hollanders gerecommandeert, wanneer ende op wat plaetse het soude mogen wesen dat comen te vernemen eenige papen van meeninge sijn in Japan te comen, of door de Castilianen als Portugesen die ijets quaets voornemen op Japan 't attenteren, dat sulcx door de Hollanders aen de hooge overicheijt in Japan in aller oprechticheijt sal te kennen gegeven werden.

Alle dese bovenstaende cappittelen gelaste den capiteijn Elserack alles wel moet verstaen en in sijn taele schrijven, en dit altemael senden naer Hollant ende Batavia, opdat sij het alles oprecht weten souden.

Almo de Japan guanje vinte, den 7^{en} daech van de 11^e mane, dat den 17^{en} December anno 1643 is.

was onderteeckent:

Abeno Tsussimanocamij
 Abij Bongenocamij
 Matsendeijre Insenocamij
 Fotta Cangenocamij
 Saccaij Sannickenocamij
 Doij Omocamij
 Ina Camij
 Ino Camenocamij

Dit voorstaende schrift was ter hant gestelt aen:

Ino oije Tsickingodonne
 Babba Sabroijmondonne
 Jammasacquij Gompatsdonne.

Tot voorschreven poineten wird naderhant noch een artikel gevoecht van desen teneur:

Bijaldien andermael comt te gebeuren eenige Hollantsche schepen bij noorden Japan, of waer het soude mogen wesen, door storm, onweder en andere noot quaeme te havenen, sullen terstont met haer boot naer lant varen en seggen dat Hollanders sijn ende wat van noode hebben, als wanneer haerlieden in alles de helpende hant sal geboden werden, 't sij dat haer schip ontramponeert ende

gebroocken is, victualie, water of ijel anders van nooden hebben, sullen in alles naer behooren geholpen worden, doch sal soodanigen schip niet mogen vertrecken voor en alee den Hollantschen capitain van Nangasacqui in Jedo ontboden sal sijn en de hooge overicheijt volcomen contentement sal gegeven hebben, wat voor een schip het is ende waer nae toe tenderende was, nae welck verrichten wederom sal mogen vertrecken. Welcken tijt van tardance alle de mont- als oncosten, dewelcke bij het volck wort gegasteert, sal door sijn keijserlijke Majt^e betaelt worden.

Ende gemerckt den heer van Nambo de 10 Nederlanders gevangen genomen, hart gebonden ende onbehoorlijk getracteert hadde, sulcx dat het resterende volck van't schip uijt die insichten met verbaestheijt de Japansche kust verlieten, waarmede den keijser sustineerde sijn Majt^e ordre geviolert was, aengesien de passen aen de Nederlanders verleent uijtdruckelijck dicteerden de Hollanders bij occasie in alle Japanse havenen vermochten te verschijnen, soo hadt sijn Majt^e om soodanighe misverstanden in toecommende te weeren aen alle zeehavenen van Japan ordre gesonden, in wat voegen onze natie ijvers vervallende begeerde getracteert te hebben.

Item opdat voortaan onse van andere Europasche schepen mochten onderscheiden worden, soo was op't voorhouden van den commissaris Tsickingadonne en den gouverneur Sabroseijmondonne nopende dat point bij den president Elseracq gedient dat, soo wanneer onse schepen op de Japanse cust quamen te vervallen ende bemerken die vant lant haer mochten sien, datse in sulcken gevalle van boven een prince-, van achter een witte vlagge soudent laten wajen, ende eenich Japans vaertuijch vernemende, dat naer hun toequam en begeerich toonde met haer te spreken, soudent deselve schepen hun seijlen strijcken, 't vaertuijch inwachten ende die luijden te verstaen geven, wat volck datse waeren, waerna toe wilden ende wat geladen hadden. Daer beneven con d'Ed. Hr Generael d'opperhoofden der van hier vertreckende schepen, insonderheijt die vermoet wierden door ongeval op de cust van Japan soude connen comen te vervallen, een memorie medegeven, int Japans geschreven ende met sijn E. naem als signet becrachticht, waerinne al 't volck vant schip haer namen, ouderdom ende qualiteijt gespecificeert stont, mitsgaders hare ladinge ende werwaerts tenderende waren, om 't selve bij rescontres van Japanders te verthoonen. Doch soo ijwers quamen te ankeren ende met de boot naer lant voeren, soudent de voornoemde geschrift mede nemen, den regent dier plaetse laten sien, ende te kennen geven wat natie datse waren. Dese declaratie had haer Ed^e welgevallen, recommanderende 't selve alsoo d'Ed. Hr Generael aan te cundigen. Item oordeelden oock dat mede niet ongeraden soude wesen, in de witte vlagge den naem van Hollanders met groote Japanse letters te schrijven, ende ons volck om de noort of zijt van Japan vervallende ten hoochsten verboden bleef geen geschut of roers te lossen, alsoo meest alle menschen in die quartieren wonende noijt

geschied van canon gehoord of gesien hadden, 't welck haer mits d'oncunde van dien in groot verschrieken en alteratie bracht, waer besijden haer gemelte Ed. noch allegeerden, indien eenige onser schepen op meergerepeteerde noorder quartieren of andere ongemeene havenen van Japan door ongeval of gebreck van vivres quamen te ankeren, soudon se gedoogen dat de regenten ofte bongoijs aldaer 't schip van boven tot beneden, alle cassen, packen &^a visiteren en besien soudon, gelijk in Nangasacqui in observantie was. Insonderheijt moest betracht werden dat de principale hoofden vant schip stonts aen naer Jedo trocken, wanneer oock den Nederlanders capiteijn derwaerts sou ontboden ende hem die luijden verthoont worden, als nu geschied was, maer bevoorens niet soudon mogen vertrecken, al waer 't schip 4 maenden tarderen moest. Doch de consumptie van rijs en verdere montcosten (als voren geseijt) sonder meer sou middelerwijle blijven tot laste van de keiserlijke Majjt.

Seer hooch, seij den president Elseracq, wird dese nieuwe ordre bij de Japanders g'estimeert, waerbij sijne Majjt volkomen gedeclareert hadde de Nederlanders hare negotie in Japan vredich excerceren, en uijtwijsens sijn voorvaders verleende passen soudon getracteert werden.

Gedurende sijn E. residentie in Jedo waren de gerenegeerde papen diverse tormenten aengedaen, ende uijt last van de hooge overicheijt aldaer hem afgevraecht geworden off er in Nederlant eenige andere manieren van pijnigen werden gepractiseert, daermede men de quaetdoenders langhdurich bij 't leven houden ende hun veel verdriets aendoen conde. Waerop (gelijk Schaep en Bijlvelt) gedient had dat men deselve in de kettingh alle vuyl en swaer werck liet doen, en tot tractement niet anders gaf dan slagen, swarten rijs en water. Bij dese occasie had sijn E. oock het doen der Portugesen in Cambodia, Coutchinchina ende elders verhaelt, ende namentlijk hoe dat menichte dier natie met wijf, kinders ende hare gansche familien uijt Maccauw (als connende haer lijfsnooddruft niet gewinnen) daer waren gaen wonen, item dat oock verscheijden padres trachten soudon met Chinese joncken door soodanige natiën haren handel op Japan te drijven, gelijk reede al onderleijt ende int werck gestelt hadden, 't welck gewis toe te nemen stont en d'een of d'ander tijt wel eenich gevaer costij causeren mocht, 't gunt geen doove geseijt maer in consideratie genomen wird.

De gedane schenckagie in Jedo, soo aan den keijser, sijne Majjt^a soone, raetsheeren ende andere grooten des rijcx als mindere personen, quamen gesamentlijk te bedraegen *f* 27701.13.12, 't welck veel meer beliep als oijt voor desen, doch de copere lantaern met sijn toebehooren quam alleen te monteren *f* 16257, d'oncosten ende gastos bedroegen *f* 6607.6, dat wel *f* 1703.7.3 meer als de voorjarige was, dan daer afgetrocken T. 1029.9.8 't gunt geguasteert was int opvoeren van voorschreven lantaerne, alsmede T. 1081.2.5 die ten behoeve van de thien Nederlanders waren verstreckt, 't welck in Jedo wegens

montkosten als andersints ende int afreijzen naer Nangasacquiij contant was uijtgegeven soude niet meer als T. 4496.37 belooopen, dat minder was als voormaels.

d'Ontfangene schenckagien waren de naevolgende :

200 schuijten silver, als voor gementioneert, van de keijser in vereeringe ge-
nooten ende

20 d^{es} van den raetsheer Oijedonne

220 schuijten silver a T 43 ijder comt	T. 946.—	f 2696.2.—
Door den commissaris Sickingodonne als andere heeren		
waren voor verscheijdene cleinicheden bet.	T. 75.3	„ 214.12.1
Van gelijcken was door den coninck van Facatta op		
18 Majj passato 30 schuijten silver in vereeringe		
gesonden, tot recompense van den grooten hont,		
per 't schip den Swaen in Japan gebracht, die		
hem op sijn hoocht* versoeck vereert was, comt . .	T. 129.—	„ 367.13.—
Somma . .	T. 1150.—	„ 3278.7.1

Voor welcke somma reeckeninge van schenckkagie costij gecrediteert was.

Wanneer nu alles tot genoegen van de Majjesteijt en de hooge overicheijt in Jedo verricht was, bequam den president 21 December ordre en licentie om op 24 desselven maents naer Nangasacqui te mogen vertrecken, dies sijn E. hem oock tot de vojagie geprepareert ende naer genomen afscheijt ten geprefigeerden dage de afreijse ondernomen hadt, item den 5^{en} Januarij daeraenvolgende snachts in Osacca gecomen was, alwaert restant van de medegenomen schenckkagie vercocht hadde, ende in goeden gesontheit met sijn gevolch den 24 d^o maents in Nangasacqui gecomen wesende vernam hoe aldaer diversche goederen en principael Europase in prijse gedaelt waren, gecauseert door de groote rusie van de gevangene Nederlanders in Nambo, waeruijt veele coopliden hadden geconcludeert onse natie (gelijck de Portugesen) eerlangh uijtgeseyjt geworden souden sijn, maer was die opinie mits de heureuse rescontres in Jedo geheel verandert, sulcx men nu affirmeerde d'onse omvankelijck te continueren stonden, weshalven oock de tolcken groote diligentie gebruijckten om hare soonen de Portugese taele en schrijven te leeren, op hoope van nae hun overliden in 's vaders plaetsen te mogen succederen. Soo hadt mede de hooge overicheijt gelast dat de twee Duijtsche tolcken, met namen Tosaijmondonne ende Manquobedonne in alle voorvallen souden staen ten dienste van onse natie. Voorschreven Manquobedonne was 25 Majj beneden gecomen ende onder andere uijt hem vernomen, hoe van de Majj* begifticht en onderhouden wird, dat mede een harer beijde continuel in Jedo resideren most om reden, of meermaels quame te geschieden eenige onser schepen om de Noort vervielen, de luijden door denselven mochten vertaelt worden. Menichwerven waren geseijde tolcken bij gemelte overicheijt wegens onsen handel en bedrijf g'examineert geweest, namentlijk of oock oijt

eenige paepse ornamenten bij ons vernomen en niet wisten d'onse getracht hadden Japanders tot 't Christendom te brengen, waarop van hun neen geantwoord was geworden.

De motiven, waerom de Comp^{ie} dit jaer soo onverwachten eere en credit in Japan was toegevloeijt, hadden nae d'opinie van den president hare source uut naevolgende consideratien genomen :

Eerstelijck, 't was ontwijffelijck (seijde sijn E.) dat haer Ed. missive A° 1642, aen de rijcxraeden gesonden, den keijser bekend was ende dagelijcx daerop gespeculeert wird, waerdoor haer mogentheden volcomen hadden bespeurt waer de Nederlanders gelogieert waren, want hun voortijts uijt de rapporten van de gouverneurs ende andere opsienders g' imagineert hadden, d'onse bij dervingh van de Japansche traffijcq nauwlijcx soudon leven connen, welckers contrarie bij gemelten brief en scherp ondersoek ervaren hadden ende de Maij^t beweecht de saecke self bij der hant te nemen.

Ten anderen was door de gevanckenis van voorschreven Nederlanders ons doen soo wel ervonden als bij langdurigheijt beswaerlijck sou connen geschiet hebben. De Maij^t had selfs met grooten ijver d'onse gehoort en de verantwoordinge verstaen, waer in (als geseijt) groot genoeghen nam. De gevangenen hadden hun oock [in] dier voegen in de apprehensie gedragen, dat noijt de minste moeite onder haer ontstaen, maer alles met gedult ingewacht was, waerdoor d'affectie der heeren t'haerwaerts getrocken ende doorgaens wel ende minnelijck waren getracteert geweest, item jegens sijn E. hare patientie en goet leven gelaudeert hadden, ende gerecommandeert dier luijden ongeval haer Ed. favorabel aen te schrijven ten eijnde nae de relaxatie van verdere swaricheijt g'excuseert mochten blijven.

Ten derden, dat mede niet weijnich tot de saeck g'adsisteert hadt was : sijn E. hem sulcx nae de mandaten van de hooge overicheijt in die dangereuse tijden had gevoecht ende in de negotie ijder genoecht, dat daerdoor een ijgelijck contentement was geworden. 't Was, sejde sijn E., geen cleene saecke voor sijne Maij^t te verschijnen, niemant wird daertoe geadmitteert als die den keijser in waerde hielt. Eenich coninek of groot heer, in decadentie wesende, en wird niet toegelaten sijn Maij^t aengesichte te aenschouwen bevorens metten selven versoent was, 't welck dan oock bij toelatingh van voor de Maij^t reverentie te doen met groote vreuchde van de gereconcilieerde g'effectueert en becrachticht wirdt, invoegen daeruijt besloot het insgelijcx met de Comp^{ie} ende hare dienaers gelegen was, van wien de Maij^t alle quâet bedencken gelost hadde.

Om dan oock de Japanse commercie van tijt tot tijt te doen accresseren mitsgaders onse natie bij de Maij^t en grooten des rijcx aengenaem te maecken, dienden conform des presidents gevoelen navolgende poincten hoochnoodich naegecomen ende g'observeert.

Vooreerst moest men met alle diligentie trachten de mandaten ende be-

velen van de Majj^t en hooge overicheijt prompt te achtervolgen, ons met gestadich versoeck daer jegens niet vrevclich toonen maar alles geduldich inwachten, eenelijck bij occasie discoursgewijse met beleeftheijt te kennen geven wat ons nadeelich was en bujten hinder van Japan con geremedieert worden, waerop dan beter als andersints wird gelet. Hierbij moest niet verstaen worden, soo eenige geschillen tusschen de visitateurs ofte bongois der schepen en des Comp^s dienaers voorvielen, want wel door vrende gemoederen wedersijts sommige questien soudcn connen ontstaen, 't welck somwijlen doch weijnich gebeurt was, en moest door 't opperhooft in loco wesende getracht werden sulcx met beleeftheijt op't gevoechlijckst nedergeleijt wird, dat lichtelijck geschieden can wanneer men de Japanderen ijets toegaf en te gemoet quam.

Ten anderen diende versorcht dat jaerlijcx ijets vreemts ende ongemeens tot geschenck voor de Majj^t en sijn soonen in Japan gebracht wird, sonder reguard opt costende te nemen want ordinare goederen, die costij ter vente quamen, voor silver te becomen ende over sulcx niet als andere rariteijten bij sijne Majj^t g'estimeert waren. Des keijzers sonen dienden insonderheijt met ijets vreemts ende waerdichs bedacht, te meer deselve door geen vreemdelingen dan die van Corea ende Jeso, en dat om de vijf jaren eens, als Hollanders en wurden begifticht, soodatt wanneer in haer jeucht door d'onse jaerlijcx met rariteijten bedacht en gecongratuleert wurden soude hunne affectie (seght sijn E.) tot onse natie alsoo toenemen als een kint tot sijn sooghmoeder te trecken quam.

Ten derden diende oock in achting genomen de eijtschen van clenicheden voor diversche heeren en bevelhebberen van Japan jaerlijcx gesonden wurden en soo veel mogelijk voldaan, opdat bij de groote door manquement van dien niet in disgratie vervielen.

Ten laetsten voegde sijn E. als een principael point hier bij ende vout hoognoodich dat alhier, in Tajjouan, Siam of van waer eenige besendingh naer Japan mocht werden gedaen goede toesicht en naeuw ondersoeck geschiede, of in die schepen oock eenigerhande paepse ornamenten, printen van sancten, saintinnen als diergelijcke verborgen waren, want ingevallc costij soodanige vodden vernomen wurden soude 't selve de hoochste swaricheijt voor de Comp^{ie} causeren en daer benevens onmogelijck sijn om weder tot verhael en de jegenwoordich achtingh te geraecken.

Op 25 Julij waren alle de tolcken in Comp^s logie gesonden om door bevel der gouverneurs te vernemen of onder d'aenwesende Nederlanders geen paepsgesinde sorteerde, dan en bevonden er naer scherp ondersoeck niet een. Dese onverwachte examinatie was ontstaen uijt de padres in Jedo, die aen de hooge overicheijt aldaer verclaert hadden datter in Nederlant veel van haer gesintheijt waren en met Comp^s schepen wel eenige derselver voeren, dierhalven gemelte tolcken wel stricktclijck gelast bleven een ijder opt arrivement der schepen 't ondervragen of oock paeps waren, en die bevonden mochten werden van

soodanich geloof te wesen schriftelijk op te nemen, welcke saecke bij gedachte gouverneurs soo ernstich gemeent was dat op primo ende 2 Augustus bejide de opperste secretarissen ende secunde personen van haer Ed. gecommitteert hadden, om sijn E. voorschreven saecke met de geduchte swaricheijt van dien omstandich te relateren, ende aenvangende seijden: de gevangen papen, die dagelijcx alle bedenckelijke vexatien en tormenten aengedaen wurden, hadden de H. overicheijt gedeclareert hoe dat, ten tijde haer in Cambodia onthielden, wel eenige Nederlanders van de aldaer leggende schepen bujten kennisse van hun opperhoofden bij haerluijden geweest, gebiecht ende vordere belijdenisse van hun geloof gedaen hadden. Dat in Europa bij de Roomsche geestelijke besloten was, aengesien de Castilianen ende Portugesen van de navigatie op Japan gefrustreert bleven, sommige papen met Hollantsche schepen na India en voorts costij te senden, 't gunt sijn E. presumeerde licht te connen geschieden, gemerckt de Comp^{ie} allerleij natie in haren dienst nam en d'een of d'ander tijt gedeguijseert in qualite van bootsgesel herwaerts tenderen mochten ende haer bij occasie in 't lant versteecken, door welckers succes de Comp^{ie} nevens hare dienaers tot de grootste miserie en onheijlen souden comen te vervallen. Dat stuck wird bij den keijser ende grooten des rijcx wonderlijk verstaen niet wetende wat daeruijt te besluijten hadden. 't Was sulcx dat alles veel nauwer als anno passato wird ondersocht, 't welck (seide den president) ons die sinneloose padres gecauseert hadden want in tegendeel groote verlichte g'obtineert souden hebben. Die saecke was sijn E. oock in hooge recommandatie gegeven, ten ejnde tot weeringe van alle bedenckelijke suspitie op eenige dienaers de noodige diligentie mocht aengewent ende in't werck gestelt werden. Soo was mede sijn E. de verclaringe der voorschreven padres nopende dat stuck behandicht, 't welck bij translatie uijt 't Japans aldus luijde:

De padres, die anno verleden door den coninek van Facatta g'attrappeert en gevangen genomen sijn, hebben in Jedo aen de hooge overicheijt verclaert dat onder de Hollanders ende in Hollant veele papisten sijn, alsmede dat in Cambodia Hollanders ten huijse van de padres sijn gegaan ende aldaer confessie van haer religie hebben gedaen. De padres in Europa hebben besloten dat als dienaers van de Comp^{ie} ofte bootsgesellen met deselve schepen in Japan ende Nangasacuij sullen comen. De hooge overicheijt seijde tegens henluijden dat sulcx niet conden gelooven, maar dat 't selve tot der Hollanders nadeel voorgaven, dewijl de Portugesen en Castilianen derselver grootste vijanden waren, daerop de padres antwoorden geen leugens te wesen maer de rechte waerheijt was. Omme welcker oorsaecke de gouverneurs den capitain opt hoochste gelasten alle mogelijke diligentie aen te wenden ende te vernemen of onder het scheepsvolk geene papisten sijn ende, bijaldien eenige ons bekend worden, deselve haer Ed^e aen te wijsen. Ende indien int aenstaende vernemen met u schepen

voor dato Roomsche christenen in Japan sijn geweest ende haer gemelte Ed^o sulcx niet en hebt aengedient, sal den capitain, die daer voor respondeert, in groote moeite geraecken.

Dese dangereuse saeck had den president bewogen aen d'opperhoofden van de costij voor gaets comende schepen seeckere missive 't haren reglemente toe te vaerdigen, om soo veel doenelijck alle difficulteyten t'eviteren, gelijk dan oock reets een goet begin aent fluijtschip Castricum, primo Augustij in Nangasackuij g'arriveert getoont was, gebleecken dat sijn E. nae fluijts ontladinge opt versoek van de bongois personel aen boort gevaren, 't volek aldaer in haer presentie seer ernstelijck vermaent ende 't placeet volgens jaerlijcx gebruijck voorgelesen hadt, welcke ordre haer Ed. vertaelt wesende hadden die en d'observantie daarvan gelaudeert, allegerende soo sulcx continueerden, soude 'tselve haer gedachten Ed. groote gerustheijt ende de Nederlanders dijsent jaren vredige frequentatie in Japan causeren, dat Godt geve.

Staende het noorder mouson tot 15 Junij verleden waren costij 13 Chinese jonckges meest van de noort ende Nancquin gearriveert, die diversche dienstige zijde ende zijde stuckwercken aen de marekt gebracht hadden, welckers vercoop beliep T. 261325.7. Soo waren oock int zuijder mousson goede quantiteijt uijt die gewesten als van Chinchieuw, Anhaj ende andere plaetsen met verscheijden joncken aengebracht, waarvan 4 der grootste den mandorijn Iquan derwaerts gesonden had, ende was daeronder eene geweest van ontrent 250000 taijlen waerdije. De totale massa, sorteringe ende 't bedragen dier coopmanschappen mitsgaders jegens wat prijse vercocht sijn, item hoeveel silver te vervoeren stonden, soude sijn E. per naesten adviseren.

Door de Chinesen van Coutchinchina costij aengecomen was verstaen, hoe de gedetineerde Nederlanders aldaer redelijck tractement ende onderhoud genoten, gingen ende stonden waert hun geliefde, doch en vermochten geen vaertuijck te gebruijken, uijt vreesse met 't selve 't eeniger tijt fugeren soudent, item dat 5 a 6 personen door sieckte gestorven waren.

Int visiteeren van een der eerst aengecomen joncken van Nanquin was een Zeeuwsche stuijver gevonden, waardoor de Chinesen in soodanige benautheit geracekten alsof se ter doot soudent geleijt geworden hebben, ende wird geseijde jonck wel strickt bewacht ter tijt door ons verstonden gemelte stuijver Nederlants gelt was en de paperije niet raecte, waermede van haer perplexiteijt verlost werden.

Soo was oock in een der laest aengecomen joncken een paternoster ende een gedruickt boeck gevonden, den persoon, daer sulcx bij vernomen was, wird stonts aen in de gevanckenisse gebracht ende had naer uijtgestane tormenten in presentie van de hoofden des joncks bekent christen te sijn, met namen Antonio, 't gunt de resterende Chinesen daerop varende dapper hadt verschriekt en sijlieden misdien nauw bewaert, item eenige dagen daerna alle met water

ende loopen van roers deerlijk gepijnicht werden, waerop acht derselver hadden bekend christenen te wesen, 't welck de gouverneurs als andere regenten seer vreemt voorgecomen en bij hun noijt gesustineert was onder de Chinesen eenige paepsgesinde te schuijlen. Gemelte Chinesen declareerden successive verder hoe China vol Portugese papen was ende sijlieden door toedoen derselver tot 't christendom gebracht waren, item dat directelijck van Maccauw quamen, alwaer op hun vertreck een groot Engels schip ter reede lach gemant met 130 coppen, daeronder eenige Portugesen uut Goa, troquerende goede parthije medicijnen, amber ende andere goederen jegens Chinesche sijde waren, item dat noch een dier schepen aldaer stont te comen met groote quantiteijt coopmanschappen, voor China dienstich, om 't procedido in Chinesse goederen te versetten ende daermede nevens parthije Portugese waren int aenstaende saisoen naer Japan over te steecken, waeronder haer eenige Maccause Portugesen (soo gerucht wird) soudon vermengen omme andermael den Japansen handel te versoecken. Dat verhael had de gouverneurs grootelijcx verwondert, presen onse getrouwicheijt int waerschouwen ende affirmeerden in aller gewisheijt d'Engelsche bij comparitie sonder genade gedoodt, item de schepen met alle de goederen tot asche soudon verbrant worden; gelijcke tractement stonden oock alle Europeanen in dien gevalle te verwachten en geen en handel 't obtineren.

Op dese occasie lettende had den tolek Kitsibioijedonne haer Ed. gedeclareert, hoe voorhenen uijt d onse wel hadt verstaen den mandorijn Iquan een formelen christen was, in wiens huijs dagelijcx misse ende andere exercitien van de Roomsche religie gepleecht werden, 't welck hun vreemt gedacht ende doen seggen had niet beter wisten of Iquan was een strenghe vervolger van christenen en papen, ende dat die onder sijn gebiet niet en vermochten te woonen. Hierop waren de getortureerde Chinesen andermael gevraecht of se van die saeck geen kennisse hadden, waerop eenige derselver antwoordeden in Anhaj diverse mael geweest ende oock sommige beelden van goden, sancten ende sanctinnen (anders als in China aenbaden ende bekend waren) gesien hadden, die aldaer aengebeden werden.

Onder voorschreven Chinesen was oock een boeck van de christenheijt int Chinees gedruckt bevonden, en verelaerden deselve menichte diergelijcke als andere in China te coop waren. Dese rusie sou den Chinesen (volgens opinie van den president) van Japan afschrickich maecken, gelijck dan al sommige hun die vojagie hadden beclaecht ende dat met hare coopmanschappen niet na Tajouan gekeert waren, alwaer seijden minnelijck onthaelt werden ende vier tochten tegen een Japanse reijse met minder gevaer condon doen.

Meergedachte Chinesen verhaelden oock dat d'Engelse ende Portugesen in Maccauw rondelijck hadden verelaert, ingevalle voorschreven Engelse in Japan qualijck werden onthaelt, sulcx nevens al 't voorich gedaene leet aen die van Maccauw gesamentlijcken met den anderen revengeren wilden.

Int nemen der Chinesse joncken buijten 't lant van Japan, 't waer oock

van wat plaetsen dat se quamen, viel naer de verelaringh van Seroijemondonne en de toleken geene difficultejt. 't Was wel sulcx, seijden se, d'onse voormaels door de Nangasacquise gouverneurs expres geinterdiceert bleven eenige Chinese joncken op Japan traffiquerende te beschadigen, maer was 't selve geen verbot van den keijser geweest invoegen voorschreven mandaten door geseijde gouverneurs alleen op d'iterative supplicatien der Chinesen gegeven waren, dienvolgens, hadden se gerepliceert, al waer 't d'onse eenige dier joncken bujten Japan quamen te bemachtigen, beschadigen of in den gront te vellen, soudent derwegen de minste swaricheijt niet te duchten hebben dan mochten bij sommige (d'oorsaeck niet wetende) voor zeedieven ende roovers g'estimeert worden. Voortijts plegen diverse aensienelijke Japanders met de Chinesen wel eenich silver nae verscheijden plaetsen te resiqueren, dat alnu niet en vermocht te geschieden, bij welker prinse d'onse geen cleene ongemacken soudent subject geweest sijn. Die materie verder poucherende, hadden se geseijt, de gouverneurs en soudent d'onse selven niet te verstaen geven dat tot voorschreven saeck gelicentieert waren, hun imaginerende wij daerdoor gestijft en g'animeert worden en sulcx tot nadeel van haer Ed^e staet en reputatie strecken soude, ter contrarie verbodent om ons schromich te maecken en de Chinesen te vernoeogen, ten ejnde meerder coopmanschappen aenbrengen mochten. Finalijck seijden se andermael, al namen d'onse 20 joncken op de cust van China ende int Japans vaerwater ende 't selve al ter ooren quam van de hooge overicheijt, echter soudent se geen sonderlinge onlust encoureren doch moesten verdacht blijven geen veroverde Chinesen in Japan brachten maer deselve voor costij arriveerden quijt maeckten. Hadden oock te besurgen dat met onse schepen veel goederen, voor Japan dienstich, aenbrachten, waerdoor in meerder credit en respect stonden te geraecken, en gesien wij menichsints als 't gout door 't vier waren geprobeert en men nu goede opinie van ons was hebbende, zoo en sou ons voortan geen vijand connen hinderen maer alles ten besten geduijt werden, d'accusateurs in ongunst comen te vervallen.

d'Arracanse sabels en mochten in Japan niet gemaect worden, 't gebodt van den keijser dicteert dat geen geweer mach werden uijtgevoert, een soo min als duijsent. Het langh verwachte antwoord dienaengaande, seijde den president, waren Japanse complementos, die niemant licht voor 't hooft stieten maer begeerden dat men 't refuijs bij uutstel van tijt begreep, ende dat de gouverneur niets dorsten over haer nemen van't gunt des keijzers mandaten verbieden bleeck uijt verscheijden actien. Eenelijck allegeerden sijn E. tot certificatie van sulcx, hoe de missive van den Ed. Heer Generael aen den gouverneur Sabroseijmondonne anno passato geschreven voor de hooge overicheijt in Jedo gecomen, den schipper Schaep en ondercoopman Bijlvelt vertoont, ende hunlieden gelast was den inhoudt van dien te verelaren, gelijk achtervolcht ende gedeclareert deselve met den Japansen teneur accorderende bevonden hadden.

Dit jaer was met diverse schepen van verscheijden quartieren als Batavia, Tajjouan, Siam ende Tonquin costij een capitael aengebracht ter somma van *f* 1376420.16.12, bestaende uijt veelderleij soorteringe van coopmanschappen, per welcke schepen ende namentlijk den Swaen, de fluijten Castercom en den Beer op 2 ende 30 Meij als 4 Julij van dese reede gescheijden, item primo, 30 ende ultimo Augusti aldaer nevens alle andere salvo (God lof) gearriveert, den president haer Ed^s aengenaeme missiven successive ontfangen, den teneur derselver begrepen en sich verders int naercomen en observeren der aenbevolen ordres nae uijtterste diligentie gequeten hadde ende daerop ten deele rescriberende was.

Int openen van de doose met papieren, bij haer E. derwaerts gesonden, (dat in presentie van de gecommitteerde bongoijs geschiet) waren de Japanse brieven aen den gouverneur Gompatsdonne, Tebia Seroijemondonne ende andere bevonden, die op stont aen de Nangasacquire gouverneur wurden gebracht, dewelcke daerover haer hoochlijck gram toonden, als wesende daermede de mandaten overtreden, want niet alleen uutlandige [met] Japanders [geen] correspondentie met brieven en mogen houden maer oock mondelingh geene bootenschappen laten doen, sulcx dat voorval Seroijemondonne vrij bedroeffde niet wetende wat uijteijnde 't selve nemen wilde, doch vernemende den inhoude niet dan complementos en dicteerde scheen sich een weijnich geruster te toonen. Echter soude hem voortaan van schrijven aen haer welgemelte Ed. abstinieren. De gouverneurs hadden denselven naer sommige dagen geseijden brieff met harde woorden behandicht en d'andere bij hun behouden met intentie d'eijgenaers daarvan te frustreren, die in groote becommernis sitten bleven. Den gouverneur Gompatsdonne en had mede de vereeringh van d'H^r Generael niet begeert, hem van sijn Ed. per een coertois briefken toegesonden; waerin deselve bestont was sijn E. onbekent, nadien daarvan geen memorie onder de papieren was gevonden. Op haer Ed^s missive stont oock geen antwoord te volgen, waren onvermogen sulcx te doen. Den president had geseijden Seroijemondonne uijt sijn Ed^s name soodanige schenckagie gedaen als in de Japanse negotieboecken dato 16 September te sien sij, dat sijn E. secht wel en meerder verdiende ten opsichte der groote becommeringh, die ten dienste van de Comp^{ie} subject is. Denselven was oock voornemens ontslach sijnes regiments te solliciteren, sulcx 't aenstaende jaer licht een ander te succederen stont, 't gunt sijn E. anders verhoopt.

De factours vant copen hadden in Osacca twee groote bareken met dat minerael vol gescheept ende beneden in Nangasacqui geweest, voorgevende in corte dagen goede quantiteijt afcomen soude, sloegen daer oock cleijne parthije aen, die onder den burger vonden, voorwendende niemant als hare meesters vermogens waren (uijt crachte des keijzers gunstige ordre) die spetie aen vreemdelingen te vercoopen. Evenwel hadt sijn E. (in Osacca comende) tot leetwesen

vernomen voorschreven bareken cort na gesejide factoors vertreck weder ontlost waren geworden, met ordre daarmede niet voort te varen voor nader bevel uijt Jedo gecomen was. Hiervan waren oorsaeck eenige swaerhoofdige raetsheeren apparent 's Comp^s wangunstige, die sijne Maj^t induceerden de vreemde natie daarmede gesterckt wurden, die van't cooper geschut ende veel oorlochsgereetschappen maeckten, waarmede den anderen beschadichden. Echter hielden de solicitanten ten hove noch dapper aen met vertrouwen tot haer oogmerk te sullen geraecken, waeraen sijn E. grootelijcx twijffelde seggende daerop geen vasten staet te maecken was.

Niet meer als 30155½ cattij campher had sijn E. geprocureert, die met den Swaen over quam. Dit jaer was den rijs ende andere lijfftocht wel $\frac{1}{3}$ als 4 à 5 jaren voorhenen betercoop geweest, soodat bij die occasie (haddet willen lucken) vrij grooter quantiteit te verwachten waer geweest, dan hadt sijn E. sulcx met alle mogelijke diligentie niet te weech connen brengen. d'Heer van Satsuma had mede verboden seecker boschagie, die vol campherboomen stont ende alwaer voortijts de meeste was gemaect geworden, niet meerder te beschadighen. Met den goedencoop lijfftocht was T. 12 per picol rijckelijck betaelt, meer en wirdt alsnu van den leveraer niet gevordert, hadt beloofd tegens 't aenstaende jaer soo veel te versamelen als hem sou mogelijk sijn.

Op inminderingh sijner schult waren van den heer van Ferando ontfangen 1000 balen ongestampten rijs van 64 cattij ijder tot een taijl per bael, deweleke sijn E. hadt laten stampen ende in balen van 40 gantangh ofte 80 cattij gepackt, sulcx daervan 700 balen suijveren rijs gecomen ende insgelijcx met den Swaen afgesonden waren. Dit jaer was (als gesecht) het rijsgewas extraordinair schoon bevallen, sulcx wel 5 à 6000 balen te becomen soudén sijn geweest, waertoe bij soodanige occasie voortaan goede hope gegeven wird.

De gouverneurs en de hoofden der vijf keijserlijke steden hadden diverse malen laten vragen en grondige reden gevordert, waerom desen jare soo weijnich witte rouwe zijde met onse schepen costij was aengebracht, waerop hun wird gedient den Chinesen inlantschen oorloch en den mandorijn Iquan daervan d' oorsaecke waren, die onsen eijsch ende begeerte van 500 picol witte ende 400 boghij zijde verhindert hadden, met welke excusie hun gecontenteert hielden en den president recommandeerden groote procure te doen. De cidados nevens de vier Nangasacquise burgemeesters, gecomen wesende om de pancado der zijde te treffen, hadden in den aanvanck veel barsse redenen gebruijckt en haer hooghlijck over de cleene parthije gestoort, 't welck den burgemeester Sacquemondonne als voorspraek van de Comp^{ie} na genomen gedult tegenstont, hun met harde woorden gelastende dat gesnater te staecken en wijders een eijnd van saecken te raemen, waerop met een tegenwille na veel cavelingh ten wedersijden getracteert wird dat de zijde als voor desen in twee soorte sou verdeelt en voor d'eerste sorteeringh T. 355, item de tweede 325 taijlen per picol betaelt worden.

In't sorteren van de witte rouwe zijde waren 860 cattij soodanige grove ende ongemeene bevonden als noijt voor desen in Japan bij d'onse gebracht, ende begeerden deselve voor den laesten prijs van T. 325 't picol niet 't ontfangen, dan mits de voorspraeck aen weder zijde was de saeck soo verre gebracht dat deselve souden aenvaerden, leverende voor een picol van 100 105 cattij. Die zijde was in cassen geweest, onder de 23 picol d° per de Swaen van hier gesonden ende ingecocht 300 realen 't picol.

Hiernaer liet den president diverse coopmanschappen bijderhant krijgen, welke sorteringen nae gebruijck met biljetten wurden aengeslagen, nevens d'ordre op den handel als voor desen gestelt, onder anderen dat sijn E. niet meer als 5 maes in een papier silver van 50 tajlen aen boontges ofte cleene ronde stuckgens gegooten silver en begeerden, welke specie ontrent 2 ten hondert minder in alloij als ordinair schuijtgelt was, waertoe de coopliden van Miaco, Saugij, Jedo ende Osacca niet hadden connen verstaen maer seijden, dat onder 3000 kisten 500 van dat gelt in Nangasacqui gebracht ende in Japan voor alle coopmanschappen gangbaer ende acceptabel was, dienvolgens nevens andere negotianten wel mosten ontfangen. Lieten d'onse onderwijle met den handel stil sitten, uijt consideratie den tijt vant vertreck der schepen vrij cort en 't benificeren der goederen noodich was, waardoor henlieden wel souden te geval moeten comen, begeerende onder de 50 tajl 15 van voorschreven cleen gelt te doen. Eijndelijk was dit different door Seroijemondonne soo verre gebracht dat niet meer als 5 tajlen in een papier soude vermogen te doen, ende een ordre voorgesteld hoe ons voortaan wedersijts in den handel hadden te gedragen, die van desen inhoudt was:

Dat 't briefken ofte bot bij den cooper selver most onderteeckent werden, niet bij haer factours ofte dienaers gelijk voor desen wel geschiet is, waardoor dickwils questie was ontsaen, dat niet en hadden begeeren t'ontfangen wanneer vermerckten wat te hooge was ingestelt.

Dat met geen mantel ofte schoenen op de packhuijsen mogen comen, tot welcken ejnde alles schoon souden doen maken ende met enckelde matten laten beleggen opdat de stoffen met versmijten niet vuijl en ongesien mochten gemaect werden.

Dat bij ijder packhuijs twee Hollantse ende twee Japanse geltkenders den oppas sullen hebben en vermogen alle de coopliden, die wederom uijt de packhuijsen gaen, betasten en bevoelen of oock ijets mede dragen sonder daer tegen te wesen.

Dat niemant anders als coopliden in de packhuijsen om de goederen te besichtigen mogen comen, latende haer knechts ende dienaers beneden of voor de deure.

Dat alle beschadichde goederen sullen mogen nijtschieten ende niet als onbeschadigde sullen behoeven te ontfangen, waernaer haer bodt sullen stellen.

Dat gehouden sullen wesen hare gecochte goederen datelijk (ons gelegen

comende) te ontfangen ende de betalinge daervan metten eersten te doen.

Dat sullen vermogen eenige grove waren, als sappen, hartevellen ende diergelijke, ontfangen hebbende alhier op 't eijlant in d'een of d'ander lege plaetsen te bergen tot haer gelegen comt deselve te halen.

De zijde als sijde Chinese stuckwerken op Batavia ingecocht waren apard gevendeert met ontrent 45 percento advance, de monsters derselver quamen over in een kasken geteekent M. S. T. R., waarop ijders prijs en rendement geschreven stont. Den president adviseerde dat in de profitabelste wel 40 à 50.000 tajljen moesten bestee en op ijder stof goet reguard genomen werden, ten ejnde daeraan geen Portugese briefkens gelaten warden, want ingevalle de Japanders vernamen die van Maccauw haren handel hier in loco exerceerden, sout bij hun vreemt geduijt worden en ons sulcx tot hinder gedijen.

Aen den Tajjouanschen eijsch quam bijnae de helft te manqueren, 't hadt meest aen de witte rouwe boghij, ende picolsijde &°, witte gielens als andere dienstige stoffen ontbroocken. D'andere stuckwerken gelijk damasten, satijnen, broccados, gourons, &° waren met weijnich voordeel vercocht, ende was sulcx gecauseert door den opulenten toevoer dier sorteringen bij de Chinesen gedaen, die sijn E. verhoopte om voorgenoemde oorsaecke wel smaeckeloos worden en wederom Tajjouan besoecken souden.

Integendeel hadden de aengebrachte coopmanschappen uijt Toncquin een goede maret getroffen, principael de rouwe zijde, dan de stoffen nevens alle andere stuckgoederen waren tot lager prijs vrij, als anno passato, vercocht, echter stont dat cargasoen costende incoops ongeveer 300.000 guldens noch ruim cent per cent te renderen mitsgaders den coopman Antonij Bronckhorst jegens 20 October tot vervolch van dien handel naer Toncquin te vertrecken met 135.000 tajljen schuijtsilver nevens eenige coopmanschappen monterende 't samen / 397590.10.15, waervan 122.400 tajljen tot satisfactie van den Japanschen eijsch voor 't aenstaende jaer, item 12600 tajljen tot employ van 120 picol van de beste zijde voor Nederlant geprojecteert waren. Wat wijders gemelten Bronckhorst tot effectuatie van die negotie in mandato gegeven, mitsgaders hoedanich de commercie ende hofssaecken in Toncquin door hem dit jaer gedirigeert sijn, gelieve den leser te vernemen uijt 't Tajjouans en 't Tonquins dachregister, daer alles genoteert staet.

d'Eijschen van diverse quartieren voor Japan en con sijn E. soo parfaict niet stellen, dat daerop voortaan vaste winsten gereeckent souden mogen werden. De Japanders waren veranderlijk als andere natien, 't gunt nu wilden was hun cort daeraen tegen, nochtans op insicht dat de Chinesen op Japan minderen en de vaert op Tajjouan stonden te meerderen (waer sulcx oock wel vernomen soude werden) sou den eijsch uijt Tajjouan daer nae gereguleert en den president verdacht blijven aen de Chinese goederen, die alhier ingecocht mochten werden.

d'Europase coopmanschappen waren oock niet seer gewilt ende in Japan

nu drij jaren aen den anderen vrij meerder parthije gecomen als de eijſchen dieteerden, 't welck ontſtaen was datter eenige dier goederen uijt Taijouan derwaerts geſchickt waren, diē voor 't uijtgeleijde gelt niet van de hant wilden, gelijk mede de wolle coopmanſchappen anno voorleden naer Tartarien gedestineert. Ingevalle sulcx niet geſtuddt wird soudē (seij sijn E.) de laeckenē soo vervallen dat se tot ſchenckagie ondienſtich stonden te werden. Den president was geraden tegens 't aenstaende ſaiſoen egeene te vorderen ende hem verseeckert daerbij groot voordeel soude doen, mitsgaders een iekgen laecken, dat alsnu 13 à 14 T. was vercocht, tot 23 a 25 taijlen 't eijckgens stont te climmen. Item d'andere wolle waren naer advenant. Niettemin had sijn E. goetgedacht 't naevolgende te eijſchen, waarvan Tonquin sou versorgen, costij daermede ſchenckagie doen en 't reſtant vercoopen:

50 stuxx roode laeckenē,
 50 stuxx swarte d^o,
 30 stuxx d^o geele, groene ende blauwe, van ijder 10 stuxx,
 60 stuxx serges ofte laecken rassen, alle swart,
 80 stuxx swarte rasetten,
 20 stuxx swarte ſtametten,
 30 stuxx Engelsche damasten,
 40 stuxx swarte ende roode carsajen,
 40 stuxx Engelsche camelotten, als 't voorleden jaer geeijſcht,
 30 stuxx perpetuanen, als vooren,
 20 stuxx swarte heere saijen,
 4 a 500 Nederlantsche Spaens leere vellen, die schoon sijn, daeronder 300 stuxx swarte, de reſte blaeuw ende groen.

Dese waren d'Europase goederen, die jegen 't aenstaende ſaiſoen in Japan wurden verwacht, d'Indiſche soudē in de generale petitie largo geſpecificieert werden. Den eijſch uut Siam, sou met 't gene jaerlijcx uijt Cambodia bequamen vergroot werden, tot dewelcke 25.000 taijlen geprojecteert waren. Uut Taijouan stonden niet meer als 40 à 50.000 stuxx hartevelen gevordert te werden, item uijt Parsia waren nevens andere goederen 200 picol fijne sijde geeijſcht. De preuve van 8½ picol d^o was gretich aen den man gegaen, ende hadt d'selve boven alle oncosten ende onderwicht f 51.3 per cento g'advanceert. Van Choro-mandel was insgelijcx de noodige petitie gedaen, mitsgaders de gerequireerde advijsen nopende de geeijſchte lackwercken als andere clenicheden derwaerts geſchickt.

De ſchenckagie aen de gouverneurs Phesodonne, de vier burgemeesters van Nangasacqui als andere waren wat vergroot ende alle danckbaer g'accepteert. Den E. Elserack was van opinie dat andere vrunden gunst door giften niet te gewinnen waren, als de geene die jaerlijcx beschoncken wurden. Den besten middel daertoe was dat men de versochte clenicheden versorchde: cleene curieuse

verrekickers eener span lanck wurden voor den keijser sterck gevordert, gelijk men oock sustineerde 't gunt den commissaris Tsickingodonne solliciteerde insgelijcx voor de Majj^e geweest te sijn.

De copere rotse, eenige potgens ende lampkens als andere cleijnheden, per Castercom derwaerts gesonden, waren den burgemeester Serrijemondonne en de tolcken vertoont ende niet aengenaem te wesen geoordeelt, gelijk oock het steene kanneken van mevrouw Jacoba dat tot noch costij verbleef, except de copere lamp in forme van een ossenhooft. 't Was wel sulcx seij sijn E. de Japanders van sommich out aerdewerck groote estime maeckten, dan dat waren dingen van outs bekend bij haer, die bij de raritejtkenders gewaerdeert wierden als 't gesteente van de juweliers in Europa. 't Horalogia was schoon bevonden en seer gelaudeert, soomede de groote bloetcoralen, chits, baftas, schoone lijwaten ende andere geschilderde cleeden namen eijnde, waarvan Sr Overtwater de bevindingh in Jedo best ervaren sou.

't Was oock aengenaem geweest de geeijste planten ende saden nae vermogen gesonden waren, d'selve bleven alsnoch ter logie onder d'opsicht der tolcken, om naer gedane negotie ende lijdende occasie hun daervan t'informereren laten en alsdan overhandicht te worden. 't Gesondene voor eenige andere heeren was ten deele bestelt, de rest sou bij gedachten Overtwater int optreken met genomen werden.

Bereijde hartevellekens die gebrant of met figuren gerooeckt sijn en quamen nu niet herwaerts, deselve wurden in Osacca gemaect, waarvan 't aenstaende jaer 100 stucx nevens de Sungij-plancken en vordere geeijste goederen te comen stonden.

Den swarten comijn, bestaende uijt 3090 # in 34 sacken tot 3 gls. 't picol, was den Japanders vertoont, die verclaerden noijt sulcken soort gesien hadden, lieten andere extraordinair schoone sien, welckers qualitejtettelijke jaren bij hun bekend geweest was. Van geseijden 34 sacken waren der maer 10 becomen en verclaerde den schipper van de Beer alle te wesen, die ontfangen hadt, voor welke 10 sacken gesamentlijk eenen Japander onder duijsent 6 maes geboden hadde.

Den president stont 8 a 10 November met de negotieboecken en dependtien van daer te scheiden, maer of gemelte boecken jaarlijcx soo tijdiich soudon herwaerts comen wilde sijn E. niet verseecken. De coopliden waren soo traech int affreekenen dat alles op't laest aenquam, oock condon veel schrijvers daertoe niet helpen. Meergedachten Elseracq toonden hem genegen nae 't patria te keeren ende, naedien sijnen tijt in Meert eerstcomende expireren sal, soo exploreerde tot supplement van dien haer Ed^e faveur en verhoopte desselfs versoeck g'accordeert sou werden.

Sijn E. seijde het hooghnoodich was de schepen toecomende jaer vroeck in Japan verschenen, sulcx in Julij of 't begin van Augustij daer alle mochten wesen

behalven een, dat niet voor ultimo Augusti nijt Taijouan diende gesonden, om daer door tijt te winnen en 's Comp^e vereijſchten dienst te connen doen, want den 20 dag van de 9^e mane, wesende den tijt dat de schepen moeten vertrecken of 13 of 14 October sou comen, ten ware dat twee derde, vijfde, of twee sevende manen ter oorsaek vant Japans schrickeljaer g'ordonneert wurden, als wanneer 30 dagen souden gewonnen worden, dat qualijk te slagen stont. Des niet min sou de pancado der zijde en den handel eer getroffen werden, ingeval de schepen tijdich arriveerden.

't Fluijschip Capelle was aldaer eerst den 6 October gepareſſeert en van desselfs cargasoen mits de Japanse feestdagen noch niets vercocht, des sijn E. oock bij dese occasie geen pertinenten staet overschrijven conde. Echter calculeerde dat d'aengebrachte cargasoenen, monterende generalijk incoops *f* 1377242.6.12, door den anderen met 60 percento gebenificeert ende over sulcx op deselve ruym 8 tonnen gouts suijver geadvanceert souden sijn, dat Godt geve. Met 't schip den Swaen, in comp^{ie} van Castercom en den Beer van costij gescheijden, quamen nu over 24 paer schoone Japanse schutsels, 100 stucx Japanse rocken, lackwerken, in quantité ende qualité conform den eijſch, 12 stucx zijde nicken-gros, 250 balen schoonen tarwe, 60 balen boeckweijt, 700 balen extraordinair schoonen rijs, 10 boecken Japans papier, 200 stucx enkelde sungij plancken. Van de schutsels was diergelijke quantiteit en noch schoonder jegens 't volgende jaer aenbesteedt. De sijde rocken quamen door den anderen *f* 54 te costen ende waren van deselve conform d'ordre noch 60 stucx gevordert. De nickengros waren vrij hoogh in prijs, gecauseert door de dierte van de rouwe zijde. Meerder quantiteit te senden bleef g'excuseert, 't resterende van de gedane petitie stont anno toecomende te volgen.

Den 12 Meij waren in Nangasacqui elf Japanders in hechtenis genomen, deselve hadden door torture bekent dat voornemens waren geweest die stadt met eenen suijden wint (wanneer de magasijnen vol coopmanschappen souden geweest hebben) op diverse canten aen te steecken en door 't vuir te verdelgen, om bij dien middel te rooven ende de goederen in hun gewelt te krijgen. Den Almogende blijft gedanekt, die soo grouwelijke ende schadelijke conspiratie verhoedet heeft.

In de maent Julij was oock in gemelte stadt ten huijse van seecker burger 't gebeente van een mensch aldaer begraven gevonden, waerover stonts aen de luijden dies gesints in apprehentie genomen en wel nauw geinterrogeert wurden wat doode 't selve mochte wesen, die verclaerden daarvan geen kennisse maer 5 à 6 jaren voorleden 't huijs van een ander (uijt armoede genootdruck geoocht hadden ende onlangs aldaer ter woon gecomen waren. Op welcke declaratie den vercooper gesocht, gevonden en voor't gericht gestelt was geworden, di vrijwillich bekent hadt, hoe ontrent 18 jaren gepasseert bij 't leven sijns ouders en desselfs jonghelingsschap den overledenen (sijnde een paep) aldaer comen logieren

ende gestorven was, waardoor zijn voornoumde ouders verschrickt waren geworden overdenckende niemant op pene des doots soodanige luijden vermocht te herbergen ende oversulcx gemelte lichaem in voegen als verhaelt begraven hadden. Van dit bedrijf als daervan mede euntschap te hebben wird den broeder van den tolck Kitsibioijedonne genaemt Sirobidonne g'accuseert, waerover in zijn logies gedetineert bleef, ter tijt die saeck verder ondersocht en getermineert sou werden. Dien persoon stont nae d'opinie des presidents nevens sijne familie als naeste bloetvrienden een cruelle en schandige doot te sterven.

Bij vele en diversche getortureerde papen ende christenen is voormaels bekend datter in Japan noch eenen paep verborgten, waernae eenige jaren te vergeefs gesocht, en bevonden was voorschreven getrespasseerden te wesen, sulcx nu vertrouwden egeene meer int rijk en schuijlden of resteerden.

Drije jaren voorleden was in Nangasacqui ter wooninge van seecker ander burger een pennincxken gevonden daer een saintje op stont, waerover dat gansche huijsgesin gevanckelijck geset en diversche reijssen pijnelijck gevraecht wird of christenen waren, dat telekens genegeert hadden. 't Familie bestont uijt vader, moeder, twee zoons ende een dochterken, daer af het meijnsken gedurende de detentie overleden was. d'Ouders ende de zoons waren half geschooren, geschildert, op magere paerden 4 achtereenvolgende dagen door de stadt geleijt ende van een ijder bespot. Naderhant wijerden geseijde ouders ten aenschouw van haer kinders, d'een 12 ende d'ander 15 jaren out, item tot afschrick van een ijegelijck levend bij de beenen opgehangen en de soons naer verrichter saecke wederom in de gevanckenis gebracht, soodat aldaer noch 13 dagen continueerden niet wetende met wat doot gestraft souden werden, als wanneer nevens noch een ander persoon insgelijcx op magere paerden naert gerecht gevoert ende uijt genade (na't voorgeven der Japanders) gedecapiteert wurden. Dese luijden hadden ten uijttersten bij hare innocentie gepersisteert en doorgaens ontkent dat christenen waren verclarende voorschreven pennincxken alleen uijt curieusheijt bij hun was gebleven, echter hadt hun sulcx niet mogen verschoonen, soo het mede in gelijcke occasie niet en sou de voornaemste heeren van't rijk. Welck spectakel seijdt Elseracq ons tot exempel mocht dienen om daeruijt aff te meten hoe de Nederlanders souden getracteert worden, ingevalle bij examinatie onser schepen eenige paepse voddten gevonden wurden.

Op 10 Meert was den tolck Koffioijedonne overleden, waerbij de Comp^{ie} van een schadelijck instrument wird verlost. Aen d'ander sijde was den keijser 13 Juni zijn tweede soon bij deselfde moeder van d'eerste ter weereft gebracht, waerover groote feesten gehouden waren. Soo had oock Gonnemondonne, derde persoon van den gouverneur Sabroseijmondonne en een der principale visitateurs onser schepen, op 13 Augusti een sijner dienaers gedoodt, een ander dootlijck gequetst ende hem selven daernae den buijck opgesneden. Had mede bevorens dat bedrijf alle rocken, cleenodien ende papieren verbrant, opdat niemant naer

sijn doot daarvan genut sou hebben. Dit heijloos feijt wird bij de Japanders als een manhafte daet gelaandeert, gemelte Gonnemondonne was in sijn leven een superbe ende kregelich persoon geweest, met wien de Comp^{ie} meer als andere int lossen ende laden der schepen gemolesteert wird.

Finalijk was in Japan ernstich vragen nae persoonen, die int manieren van mortiers ervaren sijn, doch en warender geen gevonden geweest, weshalven den keijser jegens 't aenstaende jaer een à twee konstige meesters hadt gevordert om de handeligh daarvan te sien en deselve sommige sijner dienaren te laten onderwijsen.

't Schrijvens van den oppercoopman Pieter Anthonissen Overtwater melt in substantie niet anders als eene danckbaerheijt voor de successie ende 't genot der halver keijserlijke schenckagie, sijn E. bij haer Ed. fafurabel vergunt. Item nopende de proceduren, aen sommige persoonen op't jacht Lillo wegens de 150 T. schuijtsilver in Taijouan g'exerceert, adviseerde hoe ontrent den fiscael ende gecommiteerdens informatie genomen en ervonden hadt geen vereijschte notitie was gehouden, (soo voorgaven) omdat de luijden tot bekentenis niet gecomen waren, dan in gevalle gemelte jacht en d'aenclagers voor sijn E. vertreck in Taijouan waren gecompareert hadt daerin connen vorder gaen, 't welck parthijen ongehoort ondoenelijk bleef, en aengesien alsnu geen naeckter [nader?] notificatie dier saecke can doen sandt sijn E. twee bijzondere verclaringen, d'eene van den fiscael Adriaen van der Burch, d'ander gegeven bij den coopman Johannes van den Eijnden, capⁿ Pieter Boon ende secretaris Philips Schielemans, om jegens die schriftelijke declaratien d'andere mondelingh te hooren ende bij haer Ed. alsdan naer equiteijt te jugeren. Betreffende wijders 's Comp^s toestant derwaerts over, gedroech sich derwegen aen de g'extendeerde advijsen van den president Elserack.

Adj 12 d^o arriveert alhier uijt Taijouan salvo ter reede 't fluijtschip de Zaijer. Met 't selve becomen haer Ed. een missive van den president Jan van Elseracq uijt Nangasacqui, geteeckent 27 October jongstleden. Den teneur als die van de nevensgesondene papieren begrijpt 't navolgende:

Dat de depesche der schepen Swaen, Beer ende Castercum paisibel sonder eenige moleste gedaen was, nochtans waren deselve nauw gevisiteert ende ondersocht geweest, principael de kisten der particuliere ende hare comptoiren. Naer 's Comp^s goederen wird niet gesien, uijt 't vertrouwen dat de Japanders hadden d'onse hun om des gevaers wille wel souden wachten eenige verboden cleenicheden van gout, geweer &c. uijt dat lant te voeren. Echter hadt sijn E. nevens de tolcken een hantschrift moeten passeren, dat met voorschreven schepen geen andere goederen (de Comp^s competerende) en wurden versonden als haar Ed. schriftelijk opgegeven waren, sonder eenichsints voor het doen der bijzondere te caveren, nadien deselve scherp ondersoeck gedoocht hadden.

's Daechs voor 't vertreck der gemelte schepen hadden de gouverneurs Elseracq aengecundicht deselve bij rescontre van storm, contrariewinden of ander ongeval souden vermogen in de naest of best gelegene haven 't haren goetduncken in te loopen, met de boot aen lant varen, hunne nootdruft vorderen ende den regent dier plaetse moeten openbaren dat Hollanders waren en van waer dat quamen, als wanneer goet tractement te genieten stonden. Soo van gelijcken oock alle 's Comp^s schepen voortaan gelicentieert werden om naer verrichter saecken alsdan wederom naer hare gedestineerde plaetsen te retourneren.

Per 't fluitschip Capelle waren costij parthije soo harte-als rochevellen &c. aengebracht, die bij d'onse op de Quinamse cust verovert ende met Japanse namen en mercken geteeckent, daarvan goede quantiteit de Nangasacquoise burgers competerende waren, waarvan deselve informatie become en de restitutie van dien versocht hadden, sulcx oock op de gevolchde weijgeringh aen de gouverneurs clachtich vielen. Soomede de Chinesen van Cambodia ende Coutechinchina geremonstreert hadden hoe een harer jonckuen in zee aengehaelt was, over't welke gemelten Elseracq g'examineert wordende hadt de gouverneurs met reden gecontenteert. In toecommende (seght sijn E.) diende gelet de vremde mercken der veroverde goederen van de packen gedaen alvoren nae Japan gesonden werden, al waer 't maer om den haet dier natie jegens ons te weeren, wien het verdroot hare bloetvrienden in Cambodia, Coutechinchina, Siam ende elders remorerende geruineert werden.

De Chinesche jonck, alwaer de pater noster en 't gedruckte boeck in gevonden was, stont met menschen ende goederen (nae gerucht wird) verbrant, item 12 christenen naer Jedo gevoert om aldaer verder getormenteert ende g'examineert te werden. Twee Chinesen warender door 't pijnigen gestorven, ende 4 à 5 andere soodanich gestelt datse haest schenen te sullen volgen. Uijt dat spel waren mede eenige der factours als sommige principalen van Iquan in apprehentie genomen, eenige gepijnicht ende de magazijns, daer hunne onvercochte goederen in lagen, versgelt geworden. Invoegen seijt Elseracq te hoopen was die natie den Japansen handel door suleke vexatien en crueliteijten wel abandonneren ende Tajjouan weder soecken souden, dat Godt gunne. Van gelijcke waren oock twee van de verloochende papen overleden in Jedo, en de resterende werden met siecke leden bij wijlen getortureert, item doorgaens in een vuijle gevanckenis met wacht bewaert.

Capelles aengebrachte coopmanschappen waren tot redelijken prijse vercocht, uijtgesondert eenige cleene partijen, als overschot van beschadichde goederen, die eerstdaechs uijt de hant souden gevendeert werden.

De 455 stucx Javaense harte- ofte gedroochde vellen waren vrij slecht, van diversche soorte onder malcander gemenght en maer tot T. 13. 1 't cento vercocht geweest, 't gunt met T. 35. 3 van den vercoop des voorleden jaers veel te verschelen quam, en adviseerde sijn E. die soorte ondienstich jae de vracht

niet waardich was, in contra de beste en conden niet te veel gesonden werden.

't Jacht Lillo was op voorschreven dato van 27 October met 75,000 tajlen schuijtsilver ende een cargasoen belopende 't samen f216 478.7 nae Tajjouan vertrocken, waeronder bevat 25.000 tajlen nevens de geeijste cleijnicheden voor Siam, bij weleke occasie gedachten Elseracq oock de noodige petitie voor Japan uut Siam gevordert hadde.

De personen, die besijden den oppercoopman Pieter Antonisen Overtwater costij ten dienste van de Comp^{ie} stonden te verblijven, waren de navolgende:

Jan de Groot, ondercoopman,

Johannes Bouchellion, assistent,

Franchois Mannis, dito,

Cornelis Stevensen, opperchirurgijn,

Hendrick Gerritssen van Swol, horalogiamaker,

Pieter Lameijer, jongen van Sr Overtwater.

Met welcke personen (susteneerde sijn E.), die alle van goede humeuren ende gauw waren, gemelten Overtwater sich tot de comste van de eerste schepen aldaer wel sou connen redden, maer het volgende saisoen met bequame ondercoopliden ende assistenten gesecondeert dienen. Het vragen ende begeeren des keijzers nae luijden, die met mortiers connen omgaen, bleef even sterck continueren ende was de sendingh derselver hooch gerecommandeert.

Adij 16 Januarij 1645 comen alhier uijt Tajjouan ten ancker de jachten Harinck en de Wakende boeij, waarmede den president Jan van Elseracq uijt Japan pousseert ende haer Ed. een missive van den oppercoopman Pieter Antonisen Overtwater in dato 23 November nevens de verdere papieren des comptoirs Nangasacquijs becomen, uut dewelcke als de mondelinge rapporten van geseijden Elseracq vernemen hoe op 14 derselven maents voorschreven president hem Overtwater transport van 's Comp^s effecten gedaen ende tot opperhoofd aldaer geauthoriseert hadde. 't Sedert waren 5538 cattij campher ende 60 balen schoonen rijs voor Batavia en Tajjouan afgecomen ende ter gedestineerder plaetsen versonden. Voorts stont gemelten Overtwater binnen 8 à 10 dagen met alle de Nederlanders naer Jedo op te reijssen, waertoe sich dagelijcx prepareerde, die oock versocht dat met d'eerste schepen van competent getal goede schrijvers versocht ende sijn E. met eenen al de geeijste witte rouwe zijde mocht toegesonden, mitsgaders daervan tijlich geadviseert en om geen tegenreden vernijmt diende te werden, alsoo ons niet na schijn van reden maer conform der Japanders humeuren te schicken hadden. Hiervan sou sijn E. den gouverneur Caron de wete doen ende, alhoewel denselven genoech bekend was de Japanders alle de pancado zijde int lant wilden hebben bevorens tot het treffen derselver quamen, soo vandt echter niet ongeraden haer Ed. gemelten gouverneur de memorie daervan vernienden, mitsgaders hoe nadeelich ende dangerens de belemmeringh met Japanse brieven was. Wijders en dienden deselve door de ge-

woonte der voriger mandaten niet in cleenachtingh te geraecken, want niet sijn E. maar de Comp^{ia} en al sulck scheepsvolk stont in swaricheijt te vervallen. Weleer seijde Overtwater wasser instructie gegeven aen luijden, die 't soo nodich niet en hadden als de geene die derwaerts keerden.

Bij 't opnemen van de memorie der aengebrachte Chinese goederen costij was bevonden dat de Chinesen tweemaal sooveel peper als wij met onse schepen derwaerts hadden gevoert, 't welck met sijn E. voorslach vant voorleden jair niet qualijck quam te slagen en bij die natie wel mocht vervolcht werden, dewijl se boven de oncosten ruym een cent quamen te gewinnen. Oversulcx hadt geseijden Overtwater met voorkennis ende goetvinden van den president goet gedacht in plaetse van 200 picols 300 d° peper ofte meer te eijtschen, om door onsen opulenten toevoer dier specie den Chinees dien handel infructueux te maecken. En seecker secht sijn E. al en goldt den peper geen T. 22. 17. 8, soo wast nochtans beter de Comp^{ie} die daer alleen bracht en de proffijten streeck als deselve met de Chinesen te deelen, want voorschreven prijs gaf meer dan 2 centos winst schoon het bij de boecken niet en bleeck, waervan 't different en de taxatie der munt d'oorsaecke was die maeckten d'eijgentlijke winsten der comptoiren niet gesien en wierden.

Den eijsch der taffecille gingams diende niet vermindert, in tegendeel mochten de 600 stux wel op 800 g'augmenteert worden. De versochte madops, madaphons ende chelas, die anno voorleden niet gesonden waren, werden andermaal ernstich gevordert, montcosten als de vordere nootlijkheden des comptoirs soude naer haer Ed. gewoone sorge ende discretie verwachten en daervoor alsints danckbaer blijven.

Meergedachten president had 's daechs voor sijn vertreck ten huijse van den gouverneur Sabroseijmondonne geweest en afscheijt met behoorlijke danckseggingh genomen, van wien sijn E. gerecommandeert wird haer Ed. (alhier gecomen wesende) te communiceren hoedanigen eer ende courtoisie hem in Jedo gerescontreert was, twijffelende of deselve al soo hooch bij onse overicheijt sou geestimeert worden alsoe wel ontrent de Japanders gedaen wird. Eijndelijck bleef geroerden Overtwater met behoorlijke instructie versien.

Primo December A° 1645. Met de com^{te} vant schip Sutphen uijt Taijouan becomen d'Ed. Heeren Raden van India een missive van den oppercoopman Pieter Anthonissen Overtwater gedateert 16 Octob. verleden in Nangasacqui, waeruijt als het gesonden daghregister 't sedert 't vertreck van den E. Joan van Elserack uijt Japan omstandich vernemen gemelten Overtwater heden een jaer met de schenckagie opgereijst ende 4 Januarij deses jaers in Jedo aengelant was, als wanneer des anderen daechs het getal en de namen der Nederlanders aengeteeckent wird ende sijn E. op 25 geseijden maents de reverentie voor den keijser personel quam te doen, met overleveringh van de schenckagien, soo voor den Majj^t, den prince ende verdere grooten des rijcx, waeronder het

horalogie 't aengenaemst geweest was, bedragende gesamentlijk f13108.1. Vele ende verscheijde discoursen waren sijn E. staende desselfs aanwesen ten hove met de raetspersoonen int paleijs alsoock met den commissaris Sickingodonne ende Sandodonne voorgekomen, als wegen de constitutie ende macht der Portugesen in dese landen, de comste der Engelsche in Japan, 't verband des huwelijcx van den jonge prince van Orangie met de prinsesse royale, de macht onser ende anderer Europase natien in India, de gelegentheijt van't eijlant Java, hoe wij Batavia ende met wat guarnisoen als inwoonders 't selve besitten, hoe meenichmael dese plaets ende met hoeveel duysent Javanen belegert is geweest, wie onse vijanden ende vrunden op dit eijlant sijn &°, item de Tartarijse ende Nambose vaert, vragende bij die occasie of d'onse voorleden jair oock de goutrijcke eijlanden leggende 2 à 300 of meer mijlen bij oosten Japan gesien hadden, en of oock voornemens waren andermael besendingh derwaerts uijt te doen nevens verscheijden andere saken meer, latende sijlieden in allen schijn blijcken dat onse natie nu meerder estimeren alse voordesen door 't ingeven veeler quaetgunstige hebben gedaen, waertoe sonderlingh heeft geholpen de comparitie onser cleene landen met het groot begriip vant Engelsch eijlant, colligerende daerbij als uijt de confederatie met d'Engelse ende andere gerenomeerde natien onse wapenen merckelijck moeten ontsien wesen, waerom wij oock meer als andere in achtinge sijn ende dat ten opsichte van onse uijtsteekende gelegentheijt in dese landen, insonderheijt op Formosa, daer sijlieden nae 't seggen van sijn E. oordeel over vellen ende [dat?] ons geen verdere conquiste soo aensienelijck sal maecken, niet soo seer nae 't getal der Chinesen maer der Nederlanders aldaer woonachtich. Doch bovenal quam daertoe veel te doen dat wij 's keijzers bevelen seriens achtervolchden, waervan het weeren der papen ende alle uijtterlijcken schijn van christelijcke ceremonien naer te laten wel de voornaemste waren, hetwelck sijn E. door Sickingodonne met crachtige woorden geconfrmeert was.

Op 7 Februarij was gemelten Overtwater naer become geschenck van 90 schuijten silver ende 40 Japanse rocken afgetrocken ende 9 Meert in Nangasacqui geretourneert, bedragende d'oncosten sijuer opreijse in alles Teijlen 4647.9.9, wesende ruijm T. 215 minder als voor twee jaren, omdat den Duijtsen tolck tegenwoordich bij den keijser gegagieerd wird.

Verstaende op sijn E. wedercompste datter 't sedert desselfs vertreck wel twaelf Chinese joncken aengelant waren, gewaerdeert op 500 kisten gelt, Iquan meest toebehoorende, welcken mandorijn hem oock tot continuatie van dien handel genegen vond en bij de Japanders in sulcker estime was, dat seeckere Japanse vrouw, sijnde voordesen sijn bijsit geweest, van daer versocht ende deselve oocq vercregen hadt. Meer andere joncken waren costi met redelijck capitael successive verschenen ende onder andere op 16 Augusti wel 10 stucx van Anhaj, Hocheo ende Sancheo dewelcke, verstaen hebbende hoe den Tarter

de groot stadt Nanquin had veroverd (werwaerts tendeerden), van resolutie verandert waren. De meeste joncken waren van voorschreven Nanquin gecomen, welke aenvoert dan groote dalinge in den prijs der Chinese coopmanschappen causerende was, want hadden die van Nanquin in geen hondert jaren sooveel goederen in Japan gebracht. Dierhalven wilde Overtwater haer Ed. in bedencken geven of niet raetsaem sou wesen de Tonckinse negotie soodanich te vergrooten als de gelegentheijt van de plaets ende den handel aldaer sou connen gedoogen, omdat de winsten van die goederen die van Taijouan vrijwat te boven climmen, dan seijde wel van outs te weten ende noch voorleden jaer bemerckt te hebben haer Ed. Taijouan in sulcken gevalle voor de Comp^{ie} onnut soude achten, hetwelck contrarij vertroude ende dat men niet en soude behoeven den handel jegens sijnen natuerlijcken loop ende eijsch aldaer gelijk als te bedwingen ende van andere vorderlijcker plaetsen af te houden, 't gunt nae sijn E. gevoelen doch geen duer sou hebben conform het geallegeerde spreekwoordt nullum violentum perpetuum, maer dat daer insonderheijt op most gelet werden dat een soodanigen voortreffelijcken handelsplaats, hoewel wat minder als voordesen, mochte in goede vrede ende vruntschap met alle gebuijrlanden onderhouden werden, opdat seijde sijn E. die onverantwoordelijke oorloch veele tegenwoordige winsten niet quame te verslinden ende de seeckere bevordering van den voordeligen lantbouw als andere goede dingen, daer de Comp^{ie} (soo sustineerde) onwaerdeerlijcke profijten af stont te bereiken, niet te wederhouden en te belletten, te meer omdat nae sijn E. opinie die dingen noch in haer wassen ende groeijen waren ende jaerlijcx treffelijk te verbeteren stonden, 't welck dan de generale incomsten, die heerlijke heffingen en renten noemde, grootelijcx jae ongelooftijck soude vermeerderen.

Men sach seijde Overtwater wijders genoegh uijt der Chinesen stercke vaert datse Japan, dat hun Godt ende de nature tot een handelplaats gegeven hadden, niet en souden verlaten om eenige quellingen, die hun nochtans niet aengedaen en wierden dan alsoe haer tegens de bevelen des keijzers quamen te vergrijpen. Dat nu allegerde sijn E., gelijk uijt missive van 3 Junij verleden eenichsints doch twijfelachtich bleeck, d'E. Heeren Raden van India hieruijt souden willen besluijten tot het cruijssen op de Chinese joncken, temeer omdat seijden in Japan geen swaricheijt daervan te verwachten sij, 't welck mede alsoo toestont, maer seijde dit seecker te wesen dat de Japanders in die handelinge geen rechtvaerdicheijt souden connen sien jae datselve cruijssen voor openbare zeerooverije houden, gelijk hij mede deed ende hem niet genoegh en wiste te verwonderen, hoe onder vier raden die twee rechtsgeleerden sulcx condon verstaen en met wat redenen van rechten hetselve wisten goed en vast te maecken,

.Dat haer Ed. goede hoope tot de verbeteringh in den handel ende toevoer in Taijouan contrarij is uijtgevallen ende in tegendeel de Chinesen soo

costelijken ladingen in Japan hadden aangebracht ende soo 't scheen oock nae Manilha, soo moste sijn E. ende was int gemoet gedwongen de oorsaecke van dien nae sijn verstant aen te wijsen, opdat men int aenstaende daer te beter soude mogen in versien, seggende aenvanckelijck nae dat men in't jaer 1640 vrij qualijck nae soo een monstreusen eijsch ende inkoop ende het volgende jaer hoewel met weijnich goederen echter nae evengelijkheijt niet beter gevaren was, soo was veele onder anderen hem oock noch wel bekend ende con uijt de dachregisters van Tajjouan ende Japan bemerkt werden dat de Chinesen, met hare coopmanschappen a° 1641 ende 1642 in Tajjouan verschijnende, voort hooft gestooten en wederom gesonden waren, ende nietjegenstaende men selve die luijden de goederen niet wilde afnemen, soo had men echter op haer willen cruijsen indiense de coopmanschappen nae Jappan voerden, dat niet wel af en liep. Doe nu int laetst van a° 1642 de goede maret in Japan vernamen had men begeert dat de Chinesen, die nu de winsten soo wel als wij gesmaect hadden, aenstonts daarvan soudent afstaen ende ons pas sooveel goederen als eijschten min noch meer soude brengen ende selver geen in Japan voeren, dat soo ten eerste vermits de geheugenis van de twee vorige jaren niet geschieden en conde, doch had men voor Japan $3\frac{1}{2}$ ton aen coopmanschappen opgecocht en deselve met al soo veel voordeel als 't vorige jaer vertiert, soo oock de Chinesen hare goederen van gelijcke, daarop doe gevolcht was dat de Chinesen (hoewel het alle geen even gewenste coopmanschappen waren) nochtans tot over de seven tonnen aen goederen voor Japan aen de Comp^{ie} vercocht hadden, soodat den handel alsdoen tamelijck begoste te wackeren ende nae alle oogenschijnelijke teecken en wel bet toegenomen soude hebben, ten ware allegerde sijn E., gelijk bij de brieven ende de saecke selfs gebleecken hadt, men een al te harden, nauwen ende onbesnoeijden ordre op den inkoop der goederen gestelt hadde, welcke ordre strijdende was tegen het gevoelen van de voornaemste raetspersoonen, ende mogelijck alle die niet gevraecht en waren 't sij dan wel of qualijck altoos nauw genoeg gevolcht was, ende daarom oock van haer Ed. nu wederroepen. Dese ordre was dan sijns oordeels de eenige ofte ten minsten de principale oorsaeck van den slappen toevoer in Tajjouan, want als den oorloch daer de oorsaecke van was soo soude sulcx in Japan soo wel moeten gemerkt werden als in Tajjouan, dat seijde nu anders had gebleecken. Dit sijn E. gevoelen aldus voorgesteld, opdat des te beter immers nae desselfs oordeel het rechte ende geen verkeert middel, als den oorloch was achtende, tot verbeteringh mochte uijtgevonden ende int werck gestelt werden; Tajjouan tot een groote handelplaats te maecken was nae sijn E. gevoelen wel te doen, soo niet met voordeel 't welck nochtans meijnde immers buiten naedeel van de Comp^{ie}, dat soo seecker stelde als het aldersekerste, wanneer men de vrijelieden toestont met 's Comp^s schepen onder behoorlijke tolln van 20 ten hondert eenige goederen min sommige meer nae de gelegentheijt ende overlech van saecken te nemen, ende vracht nae alle

redelijkheid gemaekt te varen ende te handelen, al waert selve met alle Chinese waren oock naer Japan, jae al waert oock nae Hollant. Wat wasser seijde hij aen gelegen alsser de tolln nae waren, ende wat gaffer de Comp^{ie} om waarmede dat se voirdeel deet, met coopmanschappen alleen of wel met haer tolln ende coopmansschappen te samen of oock wel met haer tolln alleen? Ende wat van drien het heerlijkste sij was kennelijk genoech ende soude vele andere bedenckelijke goede dingen met sich brengen.

Met 9 schepen, fluijten ende jachten, van 22 Augusti tot 11 October verscheenen, was een capitael van f 1432130.18.11 aengebracht, te weten van:

Batavia	f	345919.7.13
Uijt Taijouan.	„	695868.18.10
van Tonquin	„	347507.17.4
Uijt Siam	„	42834.15.—
als boven somma . . .	f	1432130.18.11.

Sr Overtwater was van gevoelen haer Ed. voorslach van 60 percento advance daerop wel uijtgevallen soude hebben, indien de Persiaensche sijde soo sobere winsten niet gegeven had, hoewel se nochtans hooger als 't voorleden jaer ende de helft van de partije tot tajlen 262 ende 254 vercocht was, onstaende dese slechte advance uijt den dieren incoop, die met de vorige wel ⁽¹⁾ tajlen op ijder picol quam te verschelen.

Op 20 September was eerst de capado der witte Chinese sijde getroffen ende d'eerste soorte T. 35, item de tweede tajlen 45 lager als 't voorleden jaer geraemt, dat is op tajlen 320 ende 280 tajlen, dat noch 34 per cento advance had gegeven, seggende dat se oock extraordinaris dier was ingecocht, mogelijk om daarvan goede quantiteit te becomen ende alsoo de hoofden van de keijserlijke steden contentement te geven. Ende hoewel de winsten geringh waren soo sustineerde sijn E. echter de Comp^{ie} daerbij noch al dienst geschiet was, ende dat den prijs wel sou beteren wanneer de Chinesen door verminderinge van prijs soudn beginnen te verflauwen, waarbij dan oock den aenvoer in Taijouan sou staen te wackeren, insonderheijt als men dien hoogen incoop niet aenstonts maer allencxkens quam te besnoeijen, om den toevoer niet plotselijk te doen stuijten maer van langzamerhand in train te brengen op hoop van maer [met?] een weijnich dalinge in Taijouan de winsten noch tot 50 ten hondert te brengen, tot welcken voorslach sijn Ed. te eerder verstont, en vertrouwde haer Ed. oock soo soudn begriipen en bij die occasie het rechte middel uijt te vinden om den Nederlantsen eijsch van zijde ende stoffen te voldoen, dat nu soo lange jaren niet geschiet was, waarbij dan de Comp^{ie} sijns bedenckens merkelijske profijten en buijten alle twijffel meerder eere en grooter aensien als bij den oorloch sou worden bewerkct, noemende datselve eerlijke en rechte cooplieden stijl van doen. Op voorschreven sijde was jegens gewoonte onderwicht bevonden.

(¹) Niet ingevuld.

Eenige Taijouanse goederen waren dier ende andere van redelijken incoop geweest, daarop dan sobere ende goede winsten gevallen waren, dienende dien eijisch met omsichticheijt gedaen te werden.

De Tonequinse sijde was tot tajlen 331 ende tajlen 322 't picol vercocht, ende meer andere goederen tot hoogen prijse. Van de Europase goederen waren niet dan eenige laeckenen ende dat wel soo hooch als 't verleden jaer gevent. De spade verschijningh vant Siamse schip was oorsaeck geweest dat geen pertinente openingh van den vercoop der goederen had connen doen.

Onder de rariteiten, met de fluijt Hillegaersberch aengebracht, soudender buijten twijffel diverse seer aengenaem sijn, als de costelijke kijkers voor den keijser ende insonderheijt oock die gevlamde verrekijkers, stocken van schoon hout, mede het latijns planaetboek voor Sickingodonne. De wereltcaerte was met schriftuerlijke afbeeldinge des ouden testaments historien vol geweest ende oversulx verbrant, maer de verdere printen waren ten gerieve van de verblijvende aldaer gelaten.

De moeijs te tot het opsoecken ende senden van de zaden anno verleden gedaen was aengenaem geweest, doch was het saet ten deele door slofheijt, anderdeels vermits de nature der aerde verstickt ende te niet gelooopen.

Per de fluijten Meerman en voorschreven Hillegaersberch quam nijt Japan een capitael meest bestaende in silver ter somma van f 599754.15.7. De sijde rocken seijde Overtwater waren redelijk maer niet naer waerde vant gelt, Seroijemondonne was wat baetsoeckende, sustinerende dierhalven dat mense 't aenstaende jaer in Miaco of Osacca behoorde te laten maecken ende ons aen dien man niet te binden. De Japanse schutsels was gemeen werck costende door een T. 19.6. De bereijde hartevellekens, met streepen gebrant en vlamwerck, souden wel bevallen soo men der drie voor een con coopen, want 9 maes drij coudrijn was nae sijn E. oordeel te dier, dat Seroijemondonne mede aengesecht had. Van campher was grooter procure als eenige jaren herwaerts gedaen om de eijsschen des te beter te connen voldoen, wesende bij den president Elserack wel 6 à 700 picols voor sijn E. vertreck aenbesteet, ende vermits de Suratse petitie alleen 800 picols was buijten die voor Nederlant, ende somtijts voor Coromandel oock wel champher gevordert wert, soo had sijn E. goet gevonden noch een hondert picols te versorgen, die nu vermits 't afschrijven van den Suratsen eijisch superflu waren, verhopende nochtans als op goede insichten geschiet 't selve niet qualijk sou geduijt werden. Op gelijke consideratien had Overtwater oock 700 balen rijns tot T. 1.5.2 ijder gecocht, die gestampt sijnde noch 95 cattij wegen, daer hem mits de soberheijt van dat graen in Taijouan niet qualijk bij bevonden had. Sabrosajjemondonne gaf hoope dat de Comp^{ie} erlangh licentie tot het uijtvoeren van copen soude verkrijgen.

Den trefves met de Portugesen was de Japanders met de redenen van dien aengecundicht, daarvan noijt woorden gemaect hadden. Vijf Chinesen

christenen wrender op de Japanse wijze gehangen ende gedoodt, 72 andere waren gepardonneert, met aenseggingh sulcx geschiet was omdat de Keijser veel geluck had getroffen maer hun te wachten in toecommende van eenige christene ornamenten int lant te brengen. Noch meer als 300 afgevallene Christenen blevender in de gevangenis sitten, welck getal dagelijcx toenam. De twee resterende Castiliaense papen, anno 1643 gevangen genomen, waren bejide op de Japanse maniere getrouwt, daervan den outsten genaemt Pedro Marcus Portugees out 73 jaren sijn vrouwe al bevrucht had. Den tolek Toseijmon had hem selven het leven benomen, ende was andermael vragen nae den graenaetmaecker geweest. Soo was oock op 26 Meert den Keijser bij sijne derde vrouwe een derden soone geboren, gelijk desselfs oom den coninek van Mito 25 soonen bij 25 moeders hadde behalven de dochters, waerover 't gansche rijk door groote vreucht bedreven was. Op 17 ende 18 September wasser eenen grooten storm in Nangasacqui geweest, sulcx dat het jacht de Leeuwerek omgewaeijt ende 9 stucken geschuts gesoncken waren, tot welckers opduijkingh alle devoir gedaen was ende noch int werck gestelt sou worden.

V E R B A E L getrocken uijt d'advijsen successive
becomen van Gouseratte, Persia ende Mocha,
't sedert den 22 Julij anno 1644 tot die
jongst nae 't vaderland gesonden sijn, tot
den 17 September anno 1645 daeraen-
volgende.

Anno 1645 den 18 Januarij is ons alhier per 't schip Amsterdam over Coromandel onder andere wel toegecomen een missive van den E. directeur Cornelis Weijlant in Zuratte, dato 5 Julij a^o 1644, waerbij volgens d'advijsen van den 25 a 30 April ende 21 Meij bevoorens des presidente Carel Constants in Persia verstonden den slappen afftreck van meest alle de Agraese sorteringe cleden, ende dat de reede vercochte boven de thien percento, die op d'abacijs noch verlooren wert, niet meer als 33 a 41 ten hondert gadvanceert hadden, onstaende desen soberen handel soo door den opulenten toevoer te lande uut Indostan over Candahaer als van verscheijde andere quartieren te water over Gamron, ende dat aldaer stercq gerucht wert den grooten Turcq met drie machtige legers tegens Persia te velde quam, 't welcke den coopman onlustich maecte.

Tot noch toe was het Tajjouans ende Mallax ontset in Gamron niet verscheenen, 't welcq met groot verlangen dagelijcx te gemoet sagen. 422 balen sijde lagen in voorraet, om met d'eerste scheepen herwaerts gesonden te worden, ende waren bovendien noch versien in reele effecte met een capitael van f 500.000, niet twijffelende ofte soudon, zoo met dit als 't geene van Tajjouan etc. bleven verwachten, de geeijste 600 balen sijde jegens 't aenstaende jaer genoegsaem connen voldoen.

Den 17 Maij passado hadden d'onse in Souratte den koopman Jacob van Kittesteijn geaccompagneert met 190 inlantse soldaten ende 16 Nederlanders naer behooren gearmeert, tot afflegh van de Amadabatse interestpenningen met 300.000 R^a in contant derwaerts gesonden, alwaer den 24 geluckigh arriveerden ende noch desselvigen daegs de gemelte penningen onder de depositarissen distribueerde. Dan gemeret int opseijnden der contanten, gelijk met voorschreven penningen oocq geschiet was, veeltijts groot perijckel gelegen is ende wellicht bij vervolch van dien d'een ofte d'ander tijt door de rovers daerin schade mochte comen te lijden, soo waren d'onse aldaer voornemens sulcx voortaan 't excuseren ende de comptoiren van Amadabath ende Agra zooveel buiten belastinge van

interestpenningen te houden als 't doenlijk was, ende hun in aenstaende om 't geseijde perijckel t' eviteren met wissel te behelpen.

Om voor te comen dat de Comp^{ie} niet weder in suleken schade quam te vervallen als jongst met het verbranden van ruym 8000 r^a aen cleeden in Sinckepour geleden heeft, soo was aen de cooplieden Nicolaes van der Burch ende Jan Tack geordonneert een steenen packhuijs ende soodanighe wooninghe als tot twee personen vereijst wert aldaer te bouwen, 't welcq calculeren ongevaer 3000 R^a sal comen te costen.

De panaetches ende ringen, die van Persia reede te rugge waren gesonden, sijn door den coopman Kittesteijn aen den duwan Mirmosa in Amadabath, die tot het coopen van juweelen scheen t' inclineren ter vente gepresenteert geweest, doch en heeft denselven, naedat de panaetches wel besichticht hadde, daervoor 't halve uijtgeleijde gelt niet geboden. Voor vijff diamant ende twee esmeraud ringen presenteerde ongeveer 2 $\frac{2}{3}$ percento minder als den incoop bedroegh, maer als d'onse mejnden gelt t' ontvangen bewees hun op den tollenaer in Broutchia om sulcx t' aenstaende jaer aen den thol aldaer te laten corten, 't welcq om 't perijckel, dat bij 't versterff van den coninck ofte gemelte Mirmosa als anders daerin bespeurt wert, int geheel geen voortganck hadde, alleen de twee esmeraud ringen costende f 350 heeft tot f 396 behouden ende betaelt, siende d'onse geen apparentie altoos om die resterende, ja al waer 't met 40 percento verlies aen den man te helpen, dienvolgens geresolveert waren deselve met d'eerste schepen wederom herwaerts te seijnden.

De procure van de geeijste cleden hadde in die quartieren goede voortganck genomen, vorders stonden alle saecken aldaer noch in gewenste terminus, ende liep doen noch ten laste van de Comp^{ie} in Suratte ende Amadabath jegens schaers een ten hondert 's maents op interest de somme van 355,308 ropien.

Achternvolgens d'advijsen ende de vaderlantse petitie, over Coromandel den 23 Junij passato aldaer becomen, was den vorigen eijsch naer vermogen besneden ende vermeerderd. Den indigo biana, daarvan maer 139 packen in voorraet waeren, vreesden beswaerlijk te zullen connen bemachtigen, 1000 g gommelacca, alle de geeijste breede ende smalle baftas, als oock 40.000 g cattoene gaeren waeren voor 't becomen van voorschreven ordre reede ingecocht, zoodat geen veranderinge daerin heeft cunnen geschieden. Daerentegen waren de coleurde lijwaeten van 500 stux op 1000 verhooght.

Naer luyt van de jongste advijsen uut Agra dato 9^{en} Junij passato laegen aldaer volgens den eijsch voor Persia op voorraet 2141 corgie cleeden van elffderhande sorteringen, monterende incoops 63.970 R^a, door den anderen bij schaersheijt van andere coopers wel thien percento leger ingecocht als voorleden jaer, dienvolgens oocq vastelijck geoppinieert wert deselve wel zoo goede advance als voor desen zoude renderen. 't Resterende, dat aen den Persischen eijsch noch manqueerde, stont met den eersten mede voldaan te werden.

Soo waren oocq in Amadabath voort becomen van de vaderlantse petitie 150.000 R^n schoonen zalpeter a $1\frac{1}{4}$ R^n de $34\frac{1}{2}$ R^n , wat vroeger als gebruijckelijck is, omdat de Engelse daernae stonden, aengeslagen, 't welcq ten aensien 500.000 R^n dier spetie van Coromandel gevordert wert in quantiteijt vrij wat hooger loopt, doch echter om de schepen in Suratte te ballasten qualijck can gemist worden.

In conformite onser ordre in Malacca ende van Jan Menie uut Queda aen d'onse in Suratte geschreven, dat geenige Moorsche, Benjaensche ofte andere vaertuijgen van hier noch andere plaetsen na Atchin, Tannasserij, Queda etc. soudén mogen navigeren, sonder alvooren Malacca aengedaen, de novo aldaer passe gevordert ende gerechticheijt betaelt te hebben, hadde den directeur Weijlant op sijn versoeck den gewesen gouverneur van Zuratte Hackjen Massiet Sjumma voor sijn schip, gedestineert naer Cerra, een passe met dese clausule opt fatsoenlijckste soecken aen te dringen, maer en heeft daermede niet doorgekonden, sulx naer veel geledene travalje een ander op den ouden voet heeft moeten verleenen, blijvende den selven grootelijcx beducht van sulcx onder de groote coopliden ende amarouwen te sullen connen doordrijven, waertoe echter alle debvoiren contribueeren sal.

't Moorsch schip van den coopman Miersia Mameth, met een passe van den heer Croocq anno 1642 naer Atchijn geweest, is int retourneeren op de Maldives verongeluct, bedragende desselffs ladinge ongeveer 400.000 mamodijs, 't welcq veele coopliden, die er participanten in waeren, grootelijcx bedroeft heeft.

Soo was oocq het schip van Hagie Chiaetbeeck, Moors coopman in Zuratte, den 5^{en} April na Bassare vertrocken sijnde door harden storm wel 7000 R^n in waerdije aen coopmanschappen overboort geworpen hadde, den 21^{en} Meij daeraenvolgende wederom aldaer gearriveert. Insgelijcx sijn noch drie andere sijner scheepen naer 't Roode Meer tenderende in Danij Raeapoerij ontrent Dabul door harde storm ende contrariewint geretourneert, naerdát dezelve over de 70 dagen op de reijse waren geweest, sulx d' onse voor de jachten Waterhont ende Valekenburch al eenichsints beducht bleven.

De generale winsten 't zeedert p^{mo} Junij A° 1643 tot ult° Mei A° 1644 beliepen . . . . . / 184410.10.5.
Daerjegens bedroegen de generale ongelden . . . . . „ 60048.12.14

Sulcx in $\frac{12}{m}$ suijver geadvanceert was somma . . . . . / 124361.17.7.
De restanten tot vervolgh des handels beliepen in alles zoo in comptanten, coopmanschappen als uutstaende schulden gesamentlijck / 262460.14.12.

d'Engelse hadden eenigen tijt bevoorens een groote schenckagie, geextimeert op f 15.500, bestaende in treffelijke rare stücken aen de Maj^t in Agra gedaen, in recompense vant welck den coninck haer begifticht heeft met deselve premientien en fermannen, die de Nederlantse Comp^{ie} A° 1642 verworven heeft, dan tot

noch toe, onaengesien behoorlijk debvoir daertoe aanwenden, en hadden deselve niet gesegelt connen krijgen, ende wert vastelijk vermoet vermits de menichvuldige hooffsche occupatien sulx in 2 a 3 maenden noch niet en stont te geschieden. Haren staet bleeff in Suratte met 450.000 ropia op interest beswaert, ende was hun schip de Hinde den 6^{en} Majj over Goa met brieven van den vice-reij, om aldaer vrij ende ombecommert te mogen handelen, naer Maccau vertrocken.

Uut Goa was tijdinge gecomen dat aldaer naer 't vertreck onser navale macht uut Mosambijque gearriveert waren vier vaertuijgen, welke met twee galloens in Maert anno passato uut Lisboa gelooopen, ophebbende ruim 1000 coppen van daer vertrocken waren, deselve ontrent 50 mijlen bujten lants verlaten hebbende, alsoo na de nieuwe maen ende sprinckvloet wilde wachten, waerover in Goa groote vreuchde wert bedreven, sijnde den viceroij voornemens dit nieuw ontset voort meerendeel tot versterckinge der guarnisoenen op Ceijlon te gebruijcken. Wijders dat eenige galloens met een caraque onder Marmagon gecort waeren, ende dat stercq gerucht wiert den vicoreij van meijninge was de gemelte caraque int begin van September voor de comste onser schepen naer Portugael te verseijnden.

Adij 12 April den E. Cornelis Weijlant met zijne missive van den 4^{en} Februarijo 1645, per 't Engels schip 't Hert over Bantam ontfangen, advijseert 't naervolgende:

Dat onse advijsen van den 22 Junij, 18 Julij, 9 Augustij ende 8 September, soo over Masulipatnam ende Bantam per 't Engels Hert als adroicture met de schepen Wesel, Nassouw ende Overschie, den 4^{en} September, 8 a 29 October ende 2 December A^o 1644 successive wel hadden ontfangen, ende onder anderen daeruit als uut 't extract der missive van de heeren 17^{en} ongaerne hadden verstaen den lagen prijs ende de slechticheijt van de indigo laure, met den commandeur Hertsings vloote int patria gecomen, ende dat boven 8 per cento onderwicht daer 3 packen met aerde onder soude gevonden sijn. Waerop dient dat vertrouut den oorlogh ende den sobren afftrecq in Europa veele ende ten deele de slechticheijt des gemelten indigo's, die voor dien tijt vermits den harden regen niet soo schoon als 'sjaers te vooren viel, d'oorsaecke is ende niet sijn oncunt ofte nonchalance. Item dat voorschreven onderwicht verdraechelijck sij ende voor meerder gevrees hadde, doordien om d'Engelse sulx te beletten vroeger ende dienvolgens vochtiger als ordinaris van medio November tot p^{mo} Januarij heeft moeten incoopen. Doch van datter 3 packen aerde onder geweest souden sijn en can sich niet genouch verwonderen, alsoo die bij de heer Croocq in Remer overgeslagen sijn, vertrouut met het affbrengen naer strand dese arme dieverie gepleecht moet wesen.

Dat d'aannilbouwers met den slechten prijs nu twee jaren herwaerts voor haer goet getrocken niet langer connen bestaen, maer bij volhardinge derselver

genootsaect sullen zijn daeruit te scheijden. Insgelijcx dat niet practicabel is volgens onsen voorslach 200.000 R de gemelte boulieden van d'indigo aen te besteden, om die tot redelijken prijs aen de Comp^{ie} alleen te leveren, ten aensien van de menichte derselver dat eenen calen hoop is ende, als elders maer een halve ropie per man meerder weeten te krijgen als van de Comp^{ie}, zouden hun contract niet houden, waertoe ten tijde des incoops geen contramineurs, soo van Engelse, Armeniers, Mogollen ende Benjanen, noch de edicten van de gouverneurs ten faveure van de selve, gelijk men jaerlijcx gewaer wert, en souden gebreecken.

Op d'ontfangene ordre hadden den incoop van de geeijste lijwaeten, item lingham, rassamalo, amphioen ende Moorse laeckenen geschort, doch de negrosceleden voor 't patria ofte Brasil waren voor de becomen ordre reede ingecocht, sulcx in aenstaende noch ongevaer 80 corgie van diverse sorteringe te verwachten hebben, waarvan in toecomende tot naerder ontbiedens geen procure en sal geschieden.

Dat alle vordere geeijste coopmanschappen 't zijnder tijt in goet, schoon, deuchtsaemen spetie te verwachten hebben, alleen aen de voldoeninge van de cangans doch insonderheijt de geeijste quantiteijt poutsjock wert grotelijcx getwijffelt, doordien d'Engelse deselve seer gretich ende dier in Amadabath naespooren, hebbende 860 man tot $5\frac{1}{4}$ a $5\frac{5}{6}$ ropia de man op leverantie gecontracteert, sijnde bij d'onse noch niet meer in voorraet dan 96 man a $4\frac{1}{4}$ ropia de man van $34\frac{1}{2}$ R , echter wert tot procure van dien behoorlijk devoir gecontribueert.

Voor 't cargasoen, door de schepen Weesel ende Overschie op 29 October ende Nassauw den 2 December in Zuratte aengelant, belopende f 303,230.13.5, is 't generael behoorlijk gecrediteert. Gemelte Overschie was op primo November met onse ende de Suratse advijsen nae Gamron vertroocken ende den 3 Januarij 1645 wederom nevens de Persische advijsen in de Com gearriveert.

De coopmanschappen met voorschreven schepen aengebracht waren wel geconditionneert bevonden ende alle ten prijse, bij den directeur Croocq op leverantie gecontracteert, aen de copers geleverd, die daerop weijnich wisten te seggen dan eenelijck jegens de elephantstanden, waerop vermits hare cleente eenige refactie was gegeven. Oocq en hadden den radix China door dien seer gesteecken ende den schilpatshoorn vermits heel dun viel den gewensten prijs niet gehaelt. Soo waren oocq de contanten bestaende in leeuwen-, crujs- ende rijexdaelders, monterende gesamentlijck f 131.050, voor $105.832\frac{2}{3}$ ropia ofte f 126.998 $\frac{3}{4}$ gebenificeert, dat ongeveer $3\frac{3}{4}$ percento verlies gegeven hadt.

Ten aensien door den president Carel Constant met sijne missive van den 15 September passato uut Persia geadviseert was dat generaliter alle coopmanschappen in Persia in trage demande waren, soo hadden den directeur Cornelis Weijlandt alle de nagelen, foelie, nooten, rompen, sandelhout ende het tin uut de Persische cargasoenen gelicht ende ten prijse als de voorige coopman-

schappen vercocht, 't welck vertrouwt wel genomen zal worden, temeer daer 3 maenden interest ende 11 percento, dat op de abacijs steeds verloren wert, maeckende te samen 14 percento geadvanceert wert, versoeckende Suratte soo daervoor alsmede voor 150.000 theecopiens, van Persia terugge become, gedebiteert mach werden.

De jachten Waterhont en den Arent waren den 23 en 29 Januarij met een cargasoen van 24.150 m cattoen ende 4758 m amphioen tot procure van peper nae Mallebaer vertrocken. 't Gemelte cattoen was heel schoon, sulcx wel te renderen stont, maer den amphioen wel 48 percento dierder als voor desen, echter verhoopten den coopman Schoorl, alsoo den Mallebaer die qualijk missen can, dat naer advenant meerder peper daervoor gauderen sal. Bij gebreec van scheepsruimte waren in gemelte Arent op d'advijzen van den heer Maetsuijcker oocq geladen 120 packen cleeden, 151.800 m rijs, om aen 't jacht, dat van Ceijlon den peper van Mallabaer zal comen haelen, herwaerts gebracht te werden, bedragende met de voorschreven cattoen ende amphioen gesamentlijk f 88975.1.8.

Op d'advijzen van den E. van Sanen ende dat sulcx 20 percento in Wingurla hooger dan in Suratte conde gevent werden, alsmede vermits om cappitael tot inkoop van peper benodicht was, waren met meer geroerden Arent 2923 m vermilioen ende 6191 m quicsilver derwaerts gesonden, bedragende met de 14.979 m cooper, die denselven uut 't schip Wesel gelicht heeft f 22164.17.7.

De fluijt Overschie hebbende reede een keer nae Persia gedaen was den 7 Januarij passato met 't resterende cargasoen voor Persia, uut Wesel overgescheept, in comp^{ie} met Nassauw met 321 packen op vracht, die 11854 $\frac{1}{4}$ mamodij hebben opgebracht, andermael derwaerts gesonden, ende Wesel insgelijcx met vrachtgoederen volladen sijnde den 29 der selver maent, waervan 31.468 mamodij te vracht geprocedeert sijn, mede gevolcht.

't Cargasoen voor Persia in voorschreven Nassauw gescheept, bestaende in Agrase ende Amadabatse cleeden, beliep f 150637.12.8, waerop gepresuponeert wert de grootste advance niet en souden vallen, ten aensien eenige Mogolse en Armenische coopluijden (soo d'onse uut Agrā advijseeren) goede quantiteit om die alle over Candahaer na Persia te voeren aldaer genegotieert hadden.

Dat door den E. Joan Maetsuijcker in Goa op approbatie van de respective souvereynen met den vicereij alle differenten geslist, ende de publicatie van de trevues in debita forma effect gesorteert was. Dienvolgens hadden d'onse door expresse last van gemelte heer Maetsuijcker, in conformite vant 8^e articul van de capitulatie der vrede, in diverse partijen aen Joan Cardose Sodro procurador des vicereijs van Goa, op den 29 Januarij passado betaelt de somma van 100.000 pataquen in spetie aen d'Engelse genegotieert; ende dat om sijn discretie int uwtachten van de betalinge aen voorschreven Cardose vereert hadden 200 patacquen, met welcke penningen denzelven per de Waterhont nae Wingurla genavigeert is.

Dat het een groote onbedachtsaemheijt is geweest dat den anachoda van

Hackjun Masiet Sjummas schip zijnen pas in Zuratte becomen niet tijdich aen d'opperhoofden van 'tjacht de Lieffde heeft vertoont, 'tgepasseerde is den grooten aldaer alsmede den procurador van d° Masiet Sjumma te kennen gegeven, ende daerbij verclaert ten waere om de vruntschap van denzelven gemelte anachoda meerder pene op zoude geleijt zijn geworden, maer lichtelijk restitutie zullen versoecken van 'tgeene in Malacca betaelt hebben, oocq dat dit exempel goet doen ende tot leeringe dienen zal. Zoo waeren oocq alle gequalificeerde coopluijden te kennen gegeven dat nae desen geen passen meer verleent souden worden als met die clause, dat eerst Malaca zullen aendoen ende aldaer gerechticheijt betalen.

Met 's coninx schip genaemt Sahabij hadden d'onse van de residenten in Mocha schrijvens becomen (gelijk op zijn plaets breeder aangewesen wert) hoe dat de negotie aldaer van tijt tot tijt diminueerde ende alles in trage demande was. 'tJacht Valckenburch, dat op ult° Augustij van daer naer Suratte stont te vertrecken, en was op 't affvaerdigen deses aldaer noch niet verschenen, zonder dat men d'oirsaeeke zijner tardance can imagineren. Veel cooplieden, die er contanten mede verwachten, 't welck wel tot 300.000 r^a zoude belopen, zijn der grotelijcx in beducht.

Achternvolgens gegeven ordre soude tot vervolch van den handel aldaer de fleuijt Overschie in Maert aenstaende naer Mocha navigeren, met een proper cargasoen van f 37714.4.12 daertoe geprojecteert, in soodanige waeren als jongst vernomen is costij de meeste advance te zullen geven. Meerder capitaet derwaerts te zenden wert om den slechten merct ongeraden geoordeelt, ende datter noch verscheijden coopmanschappen ongebenificeert bij 't comptoir berustende waren.

Den residenten in Mocha soude ordre gegeven werden dat met de doeken, die doort pappen ende gommen de corruptie onderworpen zijn, de merct hadden te volgen al waer't dat maer 10 percento advance ja 't uijtgeleijde gelt daer voor gaudeerden, want het beeter is die voor een cleentjen over te laten dan op hoope van onseekere winsten deselve lange te houden, te meer veele van dien op andere plaetsen niet connen vercocht werden ende niet minder als 12 percento aen interest jaerlijcx verleggen dat op de lijwaten, die er al drie jaren gelegen hebben, dapper verachttert, boven dat noch zooveel slimmer zijn als doen eerst genegotieert wierden.

Peper, ten respecte van de laghe merct ende dat het gesondene derwaerts met Valckenburgh terugge verwacht wert, achten d'onse ongeraden aenstaende mouson derwaerts gesonden, ten welcken eijnde de procure van dien in Wingurla affgeschreven is, ende ingevalle voorschreven Valckenburgh zoo laet quam te verschijnen dat het dit voorjaer niet naer Persia conde gaen, stont 't zelve met de wederkerende 60.893 ³/₄ peper na Batavia gesonden te worden.

Den indigo is in de Biaense ende omleggende quartieren schaers ende

boven 300 packen goet ende quaet niet geteelt. d'Engelse woelden dapper om die spetie te becomen, zoodat de prijs van de Benjaense tot 43 ende den Gorissen tot 37 ropijen de man van 53 ® gesteejgert was, welcken volgende d'onse om niet geheel stil te sitten ende de Engelsen dien handel alleen te defereren den meret gevolcht ende nevens de 210 packen reede in voorraet sijnde tot de quantiteijt van 100.000 ® ingecocht hebben, die na desen herrewaerts te comen staen.

't Sirchees blauw, dat uijt alle omstandicheden mede apparent was te rijsen, soude in ront ofte plat goet dat dan deugtsaemst beviel mede tot de quantiteijt van 100.000 ® versocht werden. Den overjarigen annil heel ondeugent goet golt doens, zoo van Amadabath geadviseert wert, 30 R^a de man van 34½ ®, doch wiert verhoopt vermits den teelt dit jaer opulent uijtgevallen was dat zulex eenigen affslach veroorsaecken zal. Met aengenaemheijt hadden verstaen de deugtsaemheijt van den ronden indigo in Hollant, 't welcq veroorsaecht is omdat den doenmaels zijnde gouverneur van Amadabath een mandaet liet uijtgaen daerbij wel expresselijk verboot, dat niemant den indigo int opmaecken gelijk bevoorens met sandt, aerde ofte andere vuijlicheijt zoude vervalsen, dat nu met het vertrecq van die heer wederom op den ouden quaden voet vervallen was, zoodat te beduchten stont dat den indigo, die na dato ende verleden jare gesonden is, niet zoo deuchdelijck zal bevonden werden. Staet oocq te considereren dat gemelten ronden indigo, onaengesien schoon int gesicht schijnt, int verruwen op verre na zooveel niet uut en geeft als indigo lauro.

Het maecken vant geordonneerde brantvrije packhuijs in Sinekepour was bij den maeckelaer Wolpdas voor de Comp^{ie} nadeelich geoordeelt ten aensien bij die gelegentheijt meerder vexatien zouden subject zijn, daer anders met sich ongevest te houden ende om de profijten niet te missen beter tractement deurgaens van de gouverneurs te verwachten staet. Echter om 's Comp^a lijwaeten voor den brant te verseecken hebben door een cleene schenckagie den gouverneur dier plaetse beweeght dat hij zijn steenen huijs, 't welcq meest ledich stont, de Comp^{ie} tot een packhuijs, voor soolange daer te gebieden heeft, wilde laten gebruijcken, niet twijffelende oft zijne naesaten zouden sulex met een cleene jaerlijcxse erkenenisse daer, ordre toe gegeven was, insgelijcx naer desen wel toestaen.

't Saet van de poutsioeq voor de Majj^a van Japan gevordert, alhoewel daertoe behoorlijke debvoir is gecontribueert, en is noch niet verschenen. De coopliden daerin handelende hebben noijt eenich saet daarvan gesien, sustineren 't zelve uut de natuere sonder menschen toedoen in de wildernisse ende hooge bergen voort comt. Evenwel om daerin te voldoen wert door een gequalificeert coopman behoorlijke nasporinge in dopperquartieren daerom gedaen.

De genomen dadelprijs, die ten tijde van de H^r Croocq niet meer en conde gelden dan 2300 man ende in perijckel stont van tot brandhout te vervallen, hadde tzeedert met zijn toebehooren vercocht voor 3680 man zuijver gelt.

't Provenu van de Batavische cargasoenen ende 't gene uut de Persische gelicht hadden bedroech ongevaer *f* 495.000, welcke penningen gebruijct sijn tot progres van den handel, betalinge van voorschreven 100.000 R^a aen Jan Cardose ende afflegh van interestpenningen, blijvende de Comp^{ie} tegenwoordich zoo hier als in de bovenquartieren noch belast met *f* 450.000 op interest à $1\frac{3}{4}\%$, $\frac{7}{8}$ en een percento 's maents, die gissingh maecte met de comste van de Vreede uut Taijouan ende 't restant uut Persia nae 't eijndigen deses jaers procure zal connen affgeleght werden, ende noch in voorraet versien blijvende, boven 't gene van Mocha verwachten, met omtrent *f* 160 a 170.000 gulden.

De saecken zoo int stuck des handels als goede bejegeninge stonden zoo in Suratte als de bovenquartieren wel, waervan den heer Assalatchan met zijn voorschrijvens uut eijgen motijff ende dat een vrunt der Comp^{ie} is wel de voornaemste oorsaecke was. Den gesonden oliphant tot schenckagie aen voorschreven heere geprojecteert wel vertrouut hem aengenaem sal sijn, alsmede sijne Ed^{de} missive ende twee stucken laecken aen den duwan Mirmosa, 't welck beijde haer Ed^{de} reede toegesonden doch tot noch toe geen rescriptie daerop gevolcht was.

Met eenige coopliden was op leverantie van coopmanschappen wederom een contract onderleijt doch door ongenegentheijt derzelve noch niet geeffectueert. Tot vervolg des handels in Indostan wert wederom gevordert den zelven eijch van voorleden jaer door d'heer Croocq gedaen, bestaende int volgende :

2000 man nagelen	300 m. benjuin cub.
2000 m. nooten	300 m. ditto barige
1300 m. rompen	500 m. lange peeper
50 sockels foelie	125 m. galiga
1500 m. oliphantstanden	125 m. cubebe
1200 m. thin	300 m. quicsilver
2200 m. spiouter	200 m. vermilioen
2200 m. aluin	100 m. Chineese thee
1000 m. ongers coper	200 m. sandelhout
300 m. Japanse campher	10 cassen aguelhout
4500 m. Siams sappanhout	250 m. schiltpatshoorn
	150 m. radix China

d' Oliphantstanden, quicksilver ende vermilioen, die schade geven, wierden geexcuseert.

De coopluiden Nicolaes Verburgh ende Jan Tack, de negotie in Agra waernemende, sijn vermits tijds expiratie beijde op approbatie tot oppercoopluiden gevordert, d'eerste met *f* 95 ende d'ander met *f* 85 ter maent verbeetert. Item een trompetter tot assistent ende een tamboer bij Assalatchan tot corperael van d'adelborsten gestelt.

De twee Engelse schepen den Dolphijn ende Discouvre, den 5 Februarij anno 1645 onder 't commando van den president Fremlingh uijt Suali's com na

Engelant navigerende, hadden omtrent 200 mijlen beoosten 't eijlant Mauritius eenen grooten orencaen 15 vuieren geduerende beseijlt, sulcx den Dolphijn zijn groote mast gekurven hebbende den 17 d° voorschreven Mauritius aengelopen is. Van gelijken heeft oecq door gemelten storm gedaen 't schip 'de Hoopwel, den 20 Januarij van Bantam om naer Engelant te gaen geloopen sijnde, ende gemerct veel coopmanschappen in gemelte twee schepen doch voornamentlijk de Suratse lijwaten heel nat geworden waren, die nootsaeckelijk heel opgemaect diende, oecq 't mousson verlopen was, resolveerden bejide herwaerts te comen, inyoegen, naedat den 2 Julij den Dolphijn vermast was, van Mauritius over Madagascar na Ansuanij genavigeert zijn, ontmoetende aldaer 't schip de Crispijn in April bevoorens uijt Engelant gelopen, met 't welcke gesamentlijk den 28 September in voorschreven com gearriveert sijn. Voor 't schip de Discouvre bleven d'Engelse grootelijcx beducht ofte 't selve 't onweder boven verhaelt heeft connen uutstaen, temeer alsoo bij gebreck van waeter Cabo de bon Esperance niet condon bereijken ende te dien eijnde geresolveert waren de eijlande Mauritius aen te doen, alwaert geduerende 't verblijf van den Dolphijn ende Hoopwel niet vernomen was.

Met voorgeroerde schip de Crispina was uut Engelant gelopen 't schip de Joan, dat over Mossambijque om eenige wijnen van particuliere te venten in Couchijn te comen stont dan tot noch toe niet vernomen was.

De meergenoemde Crispina heeft in diverse spetien uut Engelant in silver aengebracht 36 kisten bedragende 339970 R^s ende daerenboven noch, zoo vastelijk gepresumeert wert, groote quantiteit gout, dat alles gesloocken hebben. Eenige contanten ende corael sijn in voorschreven schip gebleven ende op p° September verleden naer Sinde gevoert, sulcx d'Engelse noch desen jare redelijk ontset hebben becomen. Op d'aencomste vant gementioneerde schip hadden ontrent 500.000 ropijen op interest ende hun cargasoen dat desen jare nae Engelant gesonden was, al genegotieert, zoodat met die contanten ende 't gesloocken gout apparentelijk alle haer schulden sullen connen voldoen.

Den 8 December 1644, nadat 't nat geworden goet weder opgemaect was, is gemelte heer Fremmeligh met den Dolphijn wederom naer Engelant vertrocken. Hun schip 't Hert, dat den 8 October van Bantam in de com gearriveert was, hadde pertije peper ende 869 man cubebe, die in Suratte tot 12 man de man van 36 $\frac{1}{4}$ [†] vercocht hebben, aengebracht.

De Supplij is den 17 December van Atchin in de com aengelant, waermet van den commissaris de Vlamingh advijs bequamen zoo van 's Comp^s als den toestant ende 't doen der Engelsens in dien hoeck, ende noedat int selve schip zoo voor hare Comp^s als particuliere geladen was 2156 man thin, 50 man arecque, 3 $\frac{1}{2}$ man aguelhout, 241 corgies porceleijne pierings, 265 corgies cawacopkens, 10.000 stux rottings ende 20 man ruijkende bladeren. Den president Britton gaff voor dat alle sijne coopliden van daer ontboden hadde, 't welcq

door de menichte der onverkochte goederen desen jare niet had connen geschieden, zulex tot dien eijnde noch een schip derwaerts zullen moeten senden; eenige bedurven peeper, met de Hoopwell geretourneert, hebben tot f 6.12 de man van 35 $\frac{3}{8}$ pont vercocht.

Den 12 Januarij is van daer naer Engellant genavigeert 't voor aengetogen schip de Crispin, geladen met 't volgende:

8100	piecos	derijabaddijs
4000	p ^s	mercoulijs
8000	p ^s	ketsia geijra baddijs
1000	p ^s	chits
2800	p ^s	smalle baftas
517	packen	indigo d'Agra
478	packen	indigo Sirchees
57	man	segellacq
118	man	boracx
936	man	salpeeter
126	man	wieroocq
64	man	aloe saccatorre
40	man	mirrhe
12	man	tutia

Wat quantiteit Indische cleden ende Bantamse peeper daerin gescheept is hadden niet connen vernemen.

Met aengetogen Dolphijn ende Crispin waren, op ultimo November ende 8 December anno 1644 als 12 Januarij passato, benevens ample advijsen de capitulatiën van de Portugese vrede int Latin, Nederlands ende Portugees dubbelt aen de heeren majores gesonden.

d'Engelse jachten Willem ende Francis waren op den 25 Januarij, door 't Hert bevoorens tot dien fijne derwaerts gesonden geconvoijeert sijnde, met 90.000 R^a in spetie van Bassora over Sinde in de com van Sualij gearriveert, ende stont gemelte Hert des anderen daeghs met cleeden naer Bantam ende de Supplij naer Gamron te vertrecken

Den directeur Cornelis Weijlant en conde tot langer continuatie in Suratte niet resolveren, derhalven bleeff danckbaer dat den E. Arent Barentsen hem tot verlosser toegesonden was, sulcx met de retourschepen herwaerts te comen stont, insgelijcx oecq den oppercoopman Joannes Sigismundus, die door den oppercoopman Joost Dirxsen vervangen wiert, 't welcq vertroude aengenaem soude wesen.

d'Advijsen dato 20 Augustij van 's Comp^s residentie in Mocha dicteren dat generaliter alle coopmanschappen aldaer desen jare veel leger dan de twee laatste geweest zijn ende dat van de goederen, anno passato door stilstant van negotie overgebleven, niet meer als voor 5000 R^a gevent waren. Den peper

sijnde 154.037⁸, alsoo de Malabaren voorleden jare wel 2000 bharen aengebracht, 't lant daer met vervult ende die van $36\frac{1}{4}$ á 40 R^a de bhaer vercocht hadden, lach noch onvercocht, sulcx de quantijt die op den 10 Meij met Valekenburgh daer verschenen terugge soude comen om de meret niet vorder te bederven, dewijl met voor aengeroerde peper te beneficeren quaet genoeg hadden gehadt, die in 't geheel tot 40 R^a de bhaer gedebiteert hebben. De vordere coopmanschappen, met Reijnsburgh aengebracht, waeren excepto de dotia dolqua, eenige nagelen ende kopkens met voeten alle tot seer lagen prijs vercocht, als te weten:

de nootenmuschaten	a	9	} 1 ^a van 8 ^{en} de frasel van $26\frac{1}{4}$ ⁸
de rompen	„	5	
benjuin	„	$8\frac{3}{4}$	
nagelen	„	20	

Soo waren de cleeden oocq alle vercocht maer en advijseren niet tot wat prijse, hun refererende aen de negotieboecken, doch uut seecker prijscourant, den 20 Augustij becomen, soude op de roode chelas 20 kandekijns, moerabadijs 40, sianthaers de rija baddij 27 ende op de kannakins mosaphi 10 percento geadvanceert zijn, dat door den anderen noch al eenichsints verdraechlijk valt temeer de vertier aldaer cleen ende geen vasten staet daerop te maecken is, ten aensien 't geene 't eene jaer voordeel 't ander jaer door 't menichvuldich aanbrengen schade heeft.

Ten selven dage gewert ons oocq nevens voorschreven Suratse advijsen met 't gemelte Engels Hert een missive van den president Carel Constant dato 15 September 1644 uut Spahan geschreven, waarmede ons is advijserende hoe dat hij, naer 't jacht de Waterhont op 24 Maert bevoorens met 432 baelen Persische sijde als andere geeijste retouren, gesamentlijk bedraegende f 369500.17.11, van Gamron a droicture herwaerts gelargeeert ende vorders het aengebrachte van geseijde Waterhont aldaer gedebiteert hebbende, den 28 Meij van Gamron naer Spahan vertrocken, alwaer den 25 Junij daeraen wel gecomen was, als wanneer corts daerop de gewoonlijke schenckagie zoo aen de conincklijke Maj^{te} Mirsa Tackij als vordere grooten des rijcx met genoeg (zoo hun gelieten) is gevolcht, monterende met den anderen f 11214.10.—.

Naderhant bij bequame gelegentheijt hadden d'onse aen Achtumael Douleth over den hoogen prijs der sijde zeer gedoleert, oocq restitutie der over 6 jarige affgeperste 4006 ende voorleden jarige 900 thomannen versocht dan weijnich gehoors becomen, maer ter contrarie maeckte hij Douleth nieuwe pretensie van 5 thomannen op ider carge meer als men gewoon is te betalen van de sijde verleden jare geleverd, vermits deselve wat fijnder als voor desen was geweest, seggende met groover te kunnen voldoen etc. Waertegens bij d'onse om sulcx te stutten vertoont wiert het afdringen der voorschreven 4906 thomannen, den ontfaeck van seer slechten ende vochtige sijde eenige jaren herwaerts, ende dat bij voldoeninge van dese noijt gehoorde pretensie, oocq soo geen vergoedinge

van d'affgeperste penningen en erlangde, het de Comp^{ie} onmogelijcq was langer op dien voet het gaende te houden maer soude dusdoende genootsaect wesen de negotie in sijn Maj^{te} landen te verlaten ende haer elders te keeren etc., op welke doleantien gemelten Douleth naderhant geen voorder instantie heeft gedaan. Ofte nu de voorschreven pretensie van 5 thomannen per carga hierdoor dootbloeyen sal ofte niet hadde noch grootelijcx sijn bedenken.

Echter hadden d'onse bij alle goede occasie niet versuijnt 's Comp^s rechtmatige pretentie te procureren ende affslach in den prijs der zijde te bevorderen, 't welcq bij voorschreve Achtmael Douleth meermaels vernomen sijnde hadt d'onse diverse malen doen aenseggen dat men zijnen raet volgen, opnieuws met geen onnodige voorstellen ofte dispujten hem ontroeren ofte sijn hoofd breecken mosten, gemeret door deselve toch niet goets te verwachten hadden, maer alles most ende souden d'onse op sijne beleeffde discretie aencomen laten, als wanneer hun zoo seijde volcomen contentement doen wilde etc. Weshalven, om verwijderinge t'eviteren ende in geen voorder extremitijt te vervallen, hadden d'onse volgens desselffs bevel van vorder dispujten affstant gedaen ende hun dit jaer geheel naer sijn humeur gevoegt, ende ingevolge wederom 275 carga sijde legia tot den voorigen hoogen prijs van 50 thomannen ider, niet minder connende comen, genoechsaem jegens hun gemoet opgedrongen, gecontracteert, te betalen 9000 thomannen contant (die reede op leverantie voldaeen waren) ende de reste zijnde 4750 thomannen in Februarij toecomende.

De toegeseijde beleeffde discretie van Achtmael Douleth vermoeden d'onse eenlijck soude sijn van dat ten hoochsten thien carga van particuliere sijde meer als jaerlijcx gewoon sijn te coopen ende die tolvrij te mogen vervoeren, sal licentieren, maer van voorschreven affgedrongen thomannen sal apparent niet gerestitueert nochte de zijde minder als tot 50 thomannen de carga te becomen sijn, zoolange in vrede staen, den coninc onderjarigh ende den aengeroerde Douleth als souvereijn regerende is.

Bij 't comptoir Spahan lagen noch ongebenificeert met trage demande zoo in witte, geele als carmosijne roode laeckenen, roode denschers carsajen, laeckenrassen, perpetuanen, geslepen en ongeslepen robijnen, cassa, adhouwa ende mandiels ter somme van f 39155.11 bedragende, de vordere laeckenen waeren tot 16 mamodij de ges ofte 1, ⁷/₆ el, op 8 maenden vercocht dat niet meer als 10 percento advance is, onstaende dien lagen merct doordien d'Engelsche soo van Aleppo wert geadviseert aldaer 4500 stucx laeckenen aengebracht hadden, die aparent nae Spahan te sacken staen ende met hare comste noch vorder affslach veroorsaecken sullen, ten welcken eijnde d'onse de hant daermet bij tijts gelicht hadden.

De roode ende geele laeckenen souden met eerster gelegentheijt voor dat gelden mochten vercoopen, zijnde de witte niet begeert oocq geen vragen noch trecq in de voorschreven laeckenrassen, carsajen, perpetuanen, robijnen, cassen ende mandiels, welke waren door den anderen niet meer als hun uitgeleijt gelt

zullen renderen, sijnde den handel jegenwoordich door gants Persia oecq in alle coopmanschappen zoo slecht en den afftreck zoo weijnich als nae 't affmeeren van vertroude coopluijden bij menschen gedencken geschiet is, hebbende veele coopluijden hare waren ten prijse als die in Gamron costen ende minder in Spahan op 3 a 4 maenden wederom vercocht 't welcq sommige negotianten ten ruine gebracht hadde, zijnde de Comp^{ie} die hare coopmanschappen in Bandaer om in Spahan 2 a 3 maenden naer dato te betalen *) geluckich dat in desen schraelen tijt geen banckerotten heeft gehad, waarvan de betalinge meest ingecomen was, onstaende desen slappen handel principalijk doordien weijnich negotianten nijt Turckien in Spahan verschenen ende menichte coopmanschappen van diverse quartieren aengecoemen waren.

Soo Achtumael Douleth voorgaff soude in twee maenden alle de gecontrac-teerde sijde van Gilan in Spahan aanlanden ende reede daervan al eenige in Casbin verscheenen sijn, 't welck d'onse wel beviel zoo omdat deselve weijnich reegens op de wecht subject soude sijn als omdat die daerdoor vroeck in Gamron wesen zal. Weijnich zijde zoo gerucht wert wasser verleden jaer in Gilan, Rest, Gesker ende Cheruaen geteelt, waardoor deselve schaers te becomen ende de meret bij de particuliere tot 40 thoman de carga gesteejgert was.

f 36.000, die de Maij^t wegens geleverde sijde op 's Comp^s boecken noch credit stont, hadden d'onse gaerne op affcortinge van de affgenomen 9000 thomannen ingehouden doch door de forsse affvorderinge van gemelte Douleth hadden die moeten betaelen, waermede d'overjarige geleverde zijde volcomen vereffent ende betaelt was.

Op 13 ende ultimo Julij passado hadden d'onse over Aleppo aen de Heeren 17^m den toestant van 's Comp^s gelegentheijt in dit gewest wijdlopich geadviseert. Henderick Boudewijns Lockhorst, ondercoopman ende schilder, was met toestant van den E. Constant om de schilderkonst voor sijne Maij^t te oeffenen bij den coninck a 4000 gulden jaerlijcs in dienst aengenomen, dat den coninck met fatsoen niet is geweejgert connen werden te meer daer met seer gedient was.

De regeringe des rijcs bleeff noch al op den ouden voet als ten tijde van Chasophij continueeren, den jongen coninck hadde den generael van d'infanterie met sijn broeder doen decapiteren omdat den vertrouder des rijcx met een coegel van sijn esel had gedreijcht te lichten. De sultanen Selphij, Coulij, ende Wellij waren gecondemneert hare schult zijnde f 4058.13 te betalen, daerjegens de huijs-huijren van 5 jaren a f 800 'sjaers dus lange op ingehouden was; van de resterende quade schulden stont niet te verwachten.

Adij 9 Junij. Den E. Arent Barentsen, hebbende den directeur Cornelis Weijlant op primo April passado in de Suratse directie vervangen, advijseert per 't jacht Valckenburgh met zijne missive van den 22 derselver maent, namentlijk hoedat tgemelte jacht den 3 September 1644 van Mocha gescheijden seijnde naer een

---

*) Hier schijnt een woord in de pen te zijn gebleven, wellicht *vercoopt* of iets dergelijks.

penible reijse van ruijm vijf maenden, veroorsaect door stercke contrarie winden, noch eijntelijck den 8^{en} Februarij passato in Sualis com behouden gearriveert was aenbrengende zoo in contanten als coopmanschappen de waerde van f 130463.13.11, bestaende in:

34313 $\frac{3}{4}$ r^a van 8^{en} in spetie

3270 stucx goude ducans

214 $\frac{5}{8}$ tola ongemunt gout

15133 $\frac{1}{8}$ R mirrhe

2186 $\frac{5}{8}$ R aloe sacotrina, daeronder

118 $\frac{1}{8}$ R ditto dotebeijs tot een monster

60893 R Wingurlase peper ongebenificeert

3 alcorangs ende bovendien noch

141908 r^a in spetie op vracht van inlantse coopluijden, daarvan geprocedeert was 981 $\frac{3}{8}$ r^a De voorschreven contante spetie, bedragende in Mocha f 105264.1.8, waren voor f 102.998.1.— cortis nae hare comste gebenificeert dat ruijm twee percento verlies is.

Den handel in Mocha stont gelijk hiervooren reede aengewesen is noch even slecht, welcken volgende in consideratie gegeven ende in aenstaende ordre versocht wert off men dien handel vorder vervolgen ofte t'eenemael abandonneren soude. Echter was de fleuijt Overschie den 8 Meert passato met het geprojecteerde cargasoen cleeden monterende f 34772.15.14 derwaerts vertrocken, met expresse ordre soo om deselve als de noch ongebenificeerde restanten meretgangs ja al waer't met verlies aen de man te helpen, ende geene cleeden altoos vermits de corruptie onderwurpen ende op andere plaetsen niet getrocken ziju weder te brengen, oecq nae voltreckinge des handels 's Comp^e logie aldaer te lichten om dit comptoir voortaan in een vojagie te reduceren.

Achternvolgens de gelaten ordre van meergemelte Weijlant zoude alle gedane eijsschen, waarvan al diversehe lijwaten in de noorderquartieren op voorraet lagen, jegens anno 1646 genegotieert ende zoo veel mogelijk voldaan werden, tot vervolgh vant welcq ooc reede goede ordre gegeven was door den E. Arent Barentsen aen den residenten in Amadabath ten respecte de lijwaeten aldaer nu 12 ende meer percento beter coop waren als de laest genegotieerde. Daer jegens was den indigo Sirchees seer slecht ende dier sulcx den inkoop desselfs tot naerder ordre van hier over Coromandel gesurceert was, niet twijffelende zoo deselve tijlich bequamen ofte soude de geeijste quantiteit voor 't patria noch in October herwaerts connen schicken ende dat generaliter, vermits door den hoogen prijs dapper aengeplant wert, alle soorten van indigo in aenstaende tot eenen redelijcken prijs te becomen sullen sijn, ofte ten ware vermits de vrede den Portugees die spetie mede treckende sulcx anders uijtviel.

Aengesien tegenwoordich meer om de schaersheijt van dien in de benede quartieren als om den goeden coop verscheijde lijwaeten, die in't affcomen groot

perijckel ende verdervingh onderworpen sijn, genegotieert werden, zoo waren d'onse vastelijck voornemens om 't zelve voor te comen van eenige vaderlandse in Brodra, Brochia ende Massarij te laten maecken om mettertijd dus doende de weevers van boven te locken, ende de saecke daer naer aen te leggen dat hun gerieff dier cleeden in aenstaende van Amadabath ende voorschreven plaetsen mochten erlangen, 't welcq bij iverich vervolch licht om doen achten.

De Benjaense coopluijden Virgij Wora, Venemalidas ende Moordas Naan, met wien sulcx voor desen te vergeeffs was onderleijt, hadden haer tzedert bedacht ende den 30 Maert passato gelijk voorleden jaere wederom d'onderstaende quantiteit coopmanschappen gecontracteert, t'ontfangen zoo haest deselve daer sullen weesen aangebracht ende twee maenden naer de leverantie te betalen, ten volgende prijse te weten:

54375	⌘ giroffel nagelen d'man van 36 $\frac{1}{4}$ ⌘	a R ^a	40.—
43500	„ nooten muschaten	a „	20.—
18125	„ goede rompen	a „	13 $\frac{1}{2}$
100	„ sockels goede foelie	a „	75.—
181250	„ Siams sappanhout	a M ^a	4 $\frac{3}{4}$
18125	„ aluin	a „	9.
10875	„ Japanse campher	a „	32 $\frac{1}{4}$
18125	„ lange peeper	a „	9.—
3625	„ galiga	a „	16.—
3625	„ cubebe	a „	12.—
3625	„ Chinese thee	a „	47.—
34500	„ oliphantstanden de man van 34 $\frac{1}{2}$ ⌘	a R ^a	30 $\frac{1}{2}$
17250	„ quicsilver	a „	39.—
10350	„ vermilioen	a „	39.—
3475	„ rouwe Chinese zijde	a „	150.—
17250	„ ongers en sweets cooper	a M ^a	33 $\frac{1}{4}$
3450	„ sandelhout	a „	30.—
103500	„ thin	a „	31.—
69000	„ spiauter	a „	17 $\frac{3}{4}$
13800	„ benjnin cabessa	a „	45.—
13800	„ beriga	a „	31 $\frac{1}{2}$
10300	„ schilpatshoorn	} van welke drie spetien den prijs op 't aenlanden derzelve naer deucht zal gemaect werden.	
3625	„ radiex china		
10	„ cassen agielhout		

Dit contract, merckelijck tot voordeel van de Comp^{ie} leggende ende op approbatie van zijn Ed^e aengegaen, versochten d'onse geratificeert ende dat de geeijste coopmanschappen zoo 't mogelijk waere volcomentlijck mochten voldaan werden, alzoo 't gebreck van 't een off 't ander steeds moeijten in de leverantie met de coopers geeft.

Voor den handel van Mocha, soo die te continueren mocht goetgevonden werden, mitsgaders tot vergoedinge van thollen, schenckagien ende onderwichten, gemeret de contractanten de vooraengetogen quantiteijt in effecten gehouden sijn t'ontfangen, zoo eijsten d'onse noch daerenboven de navolgende waren, te weten 19100 R giroffelnagelen 10800 R noten muscaten, 5750 R rompen, 5000 R benjuin, 13700 R thin, 8500 R spiauter ende 3000 R loot. Op 't vertreck van den E. directeur Weijlant waervan door den zelve aen den E. Arent Barentsen transport was gedaen bleeff 't comptoir Souratte noch redevabel *f* 99339.19.--.

Den commandeur Claes Cornelissen Blocq was met 't schip de Vrede ende 't jacht de Schelvis den laesten Februario passato van Wingurla na Gamron voort gesejlt, ende stont den E. Wolbrant Geleijnse, naedat aldaer ververst ende 120 siecken, daervan reede 70 overleeden waren, wederom op de been geholpen hadde, den 15 Maert met de jachten Armuijden, Delfshaven, de Pauw ende de Seemeenw gemelten Blocq te volgen, metvertrouwen 't jacht Heemskerck int wederkeeren van Surat op zijn geprojecteerde rendezvousplaats omtrent het hooge lant van St Juan te rescontreeren, om alzoo gelijckerhant nae Gamron te loopen ende 't voorgenomen desseijn uut te voeren. 't Jacht Bergen op Zoom, de 170 kisten Japans schuijtzilver, 65 canasters Chinesee thee ende 100 bhaer Malacx thin uut 't schip de Vrede voor Negombo overgenomen hebbende, was geconvoijeert door voorschreven Heemskerck, den 17 Maert behouden in Sualis com gearriveert, spoedich van't voorschrevene gelost ende den 20 daeraenvolgende weder over Wingurla om van daer in passant mede te nemen 50 lasten rijs voor Ceijlon, 120 packen Zouratse cleeden ende 60 a 70 lasten aldaer genegotieerde peper herwaerts gesonden.

Den Malabaerschen handel verthoonde sich advantagieus ende hadden dien van den Arent ende Waterhont in 12 dagen voor Cananoor 60 lasten pepers genegotieert, ende was apparenter het hun aen cargasoen eerder als aen peper om haer scheepen vol te krijgen gebreecken zoude, dewijle de jachten geprojecteert naer Persia met provisie, ammunitie van oorloge etc^a zoodanich volladen waren dat geen en peper conden innemen. Zoo waren de 573 sacken Wingurlase dittos, van Mocha terugge gecoomen om in Gamron te venten, niet derwaerts connen gesonden werden, zulex die met de retourscheepen herwaerts te comen stonden.

De vooraengetogen 174.000 T. Japans zilver waeren aen de wisselaers van de Suratse munt omgeset, ende hadden boven den tholl als vordere ongeld en schaers $2\frac{1}{2}$ percento geadvanceert.

Met de scheepen Wesel en Nassauw, die den 11^{en} ende 24^{en} Meert van Gamron gescheijden ende den 7 April in Sualis com gearriveert waren, hadde den president Carel Constant na Zuratte gesonden aen rijexdaelders ende abacijs daeronder eenich loot uut de lakencassen gecomen, een retour bedragende

f 226484.2, waerbij gevoecht de somme van f 140.000 die van de goederen (uut het Persiaens cargasoen gelicht) geprocedeert sijn. Hadde van Gamron ontvangen gesamentlijk f 366484.2; blijvende den gemelten Constant genegen met de eerste bequame gelegentheit noch een goede somme derwaerts te schicken, ofte ten waere d'Engelse later vertrocken als voornemens scheenen te wesen.

De gemelterijxdaelders ende abacijs alsoocq 50.350 abacijs met d'Engelse in de Vere becomen, waren om in een maent naer dato te voldoen den 28 Maert ende 15 April bevorens aen de wisselaers van de Suratse munte met $11\frac{1}{8}$ a $11\frac{7}{8}$ percento verlies vercocht, dat vrij meer was als voor desen, ontstaende boven datter veel valsehe onderliepen vermits 't merendeel der abacijs nieuw gemunt ende slimmer van aloij dan d'oude waren, 't welc om de Comp^{ie} voortaan van sulke schade bevrijden den president Carel Constant in Persia oocq reede aangecundicht was, om daerop in aenstaende beter als nu schijnt geschiet te zijn te doen letten.

De geeijste 1500 corgie Agrase cleeden van sesderhande sortering voor Persia, die ongevaerlijk 48100 r^a bedragen soudon, waren d'onse noch niet gesint vooreerst te negotieren beducht sijnde den oorlog met Persie, die in Zuratte reede ruchtbaer was, naderhant wel eenige veranderinge in gemelten eijsch mocht veroorsaecken. Oocq stont vermits 't zelve dit jaer in Gamron weijnich handels te geschieden ende insonderheijt de cleeden door 't veel aenbrengen der zelve tot eenen lagen prijs te vervallen, 'twelck consequentelijk de Indostance lijwaeten mede zal doen dalen ende dienvolgens met het tardeeren van aengetoge inc oop de Comp^{ie} eerder voordeel dan schade toecomen zal.

Met de zelve scheepen Weesel ende Valckenburch wert ons toegebracht een retour bestaende in 't naervolgende:

60.893 ₧ Mallebaerse peeper,

804 packen Indostanse cleeden ende lijwaeten,

20 stucx Agrase alcativen,

233 packen cattone garen,

476 packen Agrase indigo,

263 packen Serseece ditto,

710 packen geraffineerde zalpeter,

611 stucx rouwe diamanten, wegende 822 coraet 1 sers,

23 stucx goude perachies, diamant ende esmeraut ringen,

416 packen poutsjock,

50 balen mirrhe,

109 corven caetchia,

2 dubbelde corven amphioen de mirtha,

18 packjes zalarmonick,

22 canasters aloë,

36 packen corcuma,

3 blaesen boracx.

Vorders verscheijde cleijnicheden van medicinale cruiden, confituren, Suratse zeep, lijnwaet, olije als andere menudentien gesamentlijk bedragende *f* 653607.1.11, ende stont het schip Nassou ('t welcq om sijne volle ladinge te erlangen naer de laetste Agraese ende Amadabatse caffillas vertoeffde) in 7 a 8 dagen te volgen.

Opt affvaerdigen der voorscheven scheepen bleeff den staet der Comp^{ie} van de Indostanse quartieren noch belast met *f*321.426 capitaels op interest tot schaers een persento 's maents, ende d'onse boven 't betalen van de interesten ende eenige thollen aldaer noch versien zoo in contant als 't geene op leverantie van coopmanschappen was uitgeset met . . . . . *f* 234543.7.—
 ende manqueeerde hun noch . . . . . - 349341.13.—
 tot voldoeninge van de Patriasche, Indische ende Persische eijnschen voor anno 1646, die gecalculeert was gesamentlijk te zullen bedragen . . . . . *f* 583885.—
 niet twijffelende ofte zouden dit cappitaal zoo uut de gecontracteerde coopmanschappen, dewelcke van hier waeren verwachtende, als de contanten, die Persia ende Mocha noch uttegeven stonden, genouchsaem connen vervallen, ofte ten ware men goet vont den Mochasen handel te hervatten, als wanneer voor die plaats *f* 60.000 meer incoops aen cleden staet moste gemaect werden.

Den schipper van't jacht Valckenburch genaemt Adriaan Stuijvesant, gehoort hebbende hoe Justus Schouten over zijne affgrijselijcke ende verfoeijelijcke zodomijtse sonden met verscheijden persoonen gepleecht ter doot verwesen ende geexecuteert was, hadde alzoo hij aan deese abominable sonden sich mede schuldich kende, gelijk zulex aen den ondercoopman van Haesel bevoorens bekend hadde, ende dat vermeijnde onder de 19 persoonen, die hunne namen in de sententie van gemelte Schouten verhaelt staen, de zijne mede begrepen was, hem den 25 Februarij des avonts omtrent ten 10 vuyren in sijn ondercleeren ende blootsvoets van sijn schip op de vlucht nae 't Engels schip de Hoopwel begeven, ende aldaer tot den 22^m ditto bujten kennisse van d'onse met lamenteren sonder nochtans zijn deliet 't openbaren gecontinueert hebbende, was denzelven door den hoochbootsman van't voorschreven schip op sijn versoeck aan de caffila der Portugesen, willende naer Cambaija stercq 300 fregatten, geset ende bij d'onse behoorlijk naegespeurt doch niet connen achterhaelt werden.

d'Engelse vrunden in Agra waren gretich doende alle de overjarigen indigo, die 's Comp^e residenten aldaer om hare ondeucht refuseerden, tot 40 R^a de man aen te slaen ende goede quantiteijt fijne witte smalle baftas met gontdraet in de hoofden van 20 Gouseratse gesijder te laten maecken, om over lant na Sindij te voeren, sijnde in deese procure om contanten dapper verleegen ende ongevaer met 100.000 R^a a deposito aldaer belast. Zoo hadden oocq die

van Amadabath in Febrero passato een caffila van 186 packen cleeden van diverse sorteringe met 14 blasen geconfijte mirabolanen na beneden gesonden ende in Cassenpour 800 man poutsjock tot $5\frac{1}{2}$ R^a ider gecontracteert, dat ongelijk dierder is als dat jongst voor de Comp^{ie} aengeslagen was. Den 7 Febrero was Mr. Turnaer hun gewesen Agraes opperhoofd in Suratte aengekomen, met bren-gende (in recompense van de hiervooren aengeroerde groote gedane schenckagie) van den coninek Chasiaan tot vereeringe aen den president Britton een chinder met een goude gevest, met diamanten, robijnen ende esmerouden beset, ende een medalie van gelijken met diamanten etc^a beset, waarvan d'eerste op 2000 ende d'ander op 1500 R^a getaxeert wert. Haer schip de Johan in comp^{ie} van de Crispina uut Engellant geseijlt zijnde was hun door de schipper desselffs, die hun coninex verclaerde, terwijl den coopman met 18 persoonen aen lant van't eijlant Ansunij op een daertoe aengeleijt banquet van hem getracteert wert ontvoert, inhebbende boven de coopmanschappen in contant f 160.000, dat een groote schade voor hare Comp^{ie} is. De gemelte persoonen zijn door een schip van de nieuwe comp^{ie} genaemt Thomas en Johan, dat bijgevalle daer aenquam ende door contrarie wint voor Moerabath geracete, met s'Comp^s jacht Valekenburch, dat 't aller geluck daer geancert lach, in Zouratte behouden verscheenen.

Hun fleuijtschip de Hinde was van Maccauw ende 't jacht de Zeehoorn van Manilha den 14 Maert passato in Sualis com gearriveert metbrengende eene goede parthije gout, de quantiteit hebben niet connen te weeten comen, 69.000^u spiauter, 400 canasters porceleijnen, ende 't ander 34.500^u sappanhout, 2000^u giroffel nagelen ende 40.000 realen van achten, a 2 percento 's maents op interest genomen. In Maccauw was hun wel eenigen schijn van vruntschap bij den gouverneur aengedaen maer echter de negotie, zo om de troubelen in China als dat die van Maccauw seer oneens onder den anderen waren, niet tot genougen van wedersijde affgelopen, zulex gemelten gouverneur president schrijvende, wel wenste deselve niet weder daer en quamen, 't welcq zoo voorgeven voortaan niet meer en zullen ondernemen. In Manilha was mede groote veranderinge tusschen den nieuw gecomen ende den ouden gouverneur, waardoor beleth zijn geworden dat haer goederen niet mochten vercoopen, dienvolgens resolveerden met deselve wederom te vertreeken, 't welck bij den Chineesen, die aldaer uut China met eenige goederen ter vente gecomen waren, door ordre van den gouverneur gestut wert met voor te slaen dat in zee comende zijluiden perijckel liepen van door d'Engelse genomen te werden, sulcx zoo lange aldaer mosten vertoeven totdat de Chineese joncken vertrocken waren, ende alzo 't selve noch eenen langen tijt zoude aenlopen resolveerden d'Engelsen om geen meerderen tijt te versnijmen alle hunne goederen, onder 't opsicht van twee cooplieden tot een borge van dat geen Chineesen in zee beschadigen zouden, aldaer te laten, op welke goederen verhoopende die haest gebenificeert soude werden zij de voorschreven 40.000 R^a gelicht hebben. De gemelte Hinde met de jachten Francis

ende Kith waren den 5 April met 292 packen cleeden, 24 man thin ende de vooraengetogen 400 canasters porceleijnen naer Mocha, ende de Zeehors den 12 d^o met 345 packen cleeden van diverse soorten nae Bassora uut Sualis com vertrocken.

Negen Moorsche scheepen ende drie fregatten waren tzeedert Januarij passato nae Gamron, Bassora ende Mocha uut Sualis com vertrocken ende een derzelve, toebehorende Sagij Chiaatbeecq naer Gamron tendeerende, door quade toesichten dat de poorten niet wel geslooten waren een weijnich beneden Daman bij nacht gesoncken, waarmede wel 100 passagiers en zoo men zeght ongevaer 250.000 R^a aen coopmanschappen gebleven souden sijn.

In Februarij passato was aldaer eenen nieuwen gouverneur aengecomen, die hem int eerste met nieuwe costuijmen te willen invoeren zoo jegens d'onse als d'Engelse vrij wat vreemt aenstelden, doch siende zulex met goet fatsoen gestut wert ende sijne verkeerde gangen niet ingewillicht wierden hadde beter coop gegeven, onse residenten bij hem ontboden en wonderlijke schoone beloften van goet tractement gedaan, die oocq tot noch toe redelijk wel opserveerde, apparent ontsaende omdat den reuck van ons desseijn in Persia becomen hadde, 't weleq (openbaer wordende) men vastelijk vertrout de Comp^{ie} in die quartier groot respect geven ende beter tractement doen erlangen zal. Zoo was oocq den derden zoon van zijne Maij^e als vicereij over 't geheele Gouseratse rijk (excepto Zouratte) gestelt ende wiert denzelven tot dien eijnde dagelijcx in Amadabath verwacht. Godt geve 's Comp^s negotie met nieuwe costuijmen hierdoor niet beswaert wert.

Ten aensien den indigo Sirchees zoo vooren ten deelen gesecht is jongat qualijk geslaecht, vuyl opgemaect ende heel dier was, hadden d'onse geresolveert tot naerder ordre die over Coromandel van hier met den eersten souden verwachten, geen inkoop van dezelve te doen ofte ten waere d'Engelse die onderwijl begonnen te negotieren, als wanneer mede hun portie daervan trachten te becomen, vermoedende dezelve niet minder dan tot 20 R^a de man van 36 æ te becomen zal sijn, dat 4 R^a nae den prijs van verleden jaer verscheelt.

Adij 10 d^o verschijnt oocq van daer alhier ter rheede 't schip Nassauw met een cargasoen bestaende in 251 packen cleeden van thienderhande sorteringe, ende 21196 $\frac{3}{4}$ æ zoo gomme- als segellacq, gesamentlijk bedragende f 123046.5.8, waarmede den directeur Arent Barentsen bij sijne missive van 26 April passato advijseert, hoedat den gouverneur Miersia Amijna seer ernstelijk aan hem versocht hadt (gelijk oocq met zijn cijgen schrijvens aen den Ed. Heer Generael zal. bevestigde) dat hem eenige juwelen 't zij panaetches met diamanten, robijnen ende esmerauden ingeleght ofte diergelijke tot de monture van 50 a 60.000 R^a, mits dezelve naer waerdo betalende, van hier mochten toegeschickt werden, daeraen bij d'onse alzo een cleenhertigh persoon schijnt te weesen grootelijcx getwijffelt wert. Dienvolgens oocq, als om int sjappen der goederen niet geob-

steert te werden, die nu van daer gebrachte 23 stux juweelen hem niet verthoont en zijn geweest, achtende onnodich dezelve weder derrewaerts te senden ofte ten ware die op andere plaetsen niet conden vertiert werden. Insgelijcx versocht oock een swaer ancker van 3000^ƒ en acht isere stucken ider van 2000^ƒ, waeraen d'onse vermeijnden hem groot contentement soude geschieden.

De contractanten van de coopmanschappen hadden laten aenseggen dat wel 1000 man spiauter, 500 man thin ende 500 man rompen meer als gecontracteert waren mochten gesonden werden.

Vermits den coninck na Lahoor ende den prince Orangeep nae Gouseratte vertrocken was waren in Agra geen carren te becomen om de rouwe lijwaeten in Amadabath te brengen, zulex grootelijcx beducht bleven off de zelve voor den reegentijt, om in Brodera te doen bleijcken, zouden connen beneden wesen.

't Engels jacht d'Indevere was tenzelven dage zoo Nassauw herwaerts quam nae Bassora vertrocken, dubiterende d'onse grootelijcs dewijle 't zoo laet is ofte zijne vojagie zal connen gewinnen. In 4 a 5 dagen stont de Suplij over Atchin nae Manilha te vertrecken met 108 corgie smalle dorij tot seijlen, 100 corgie witte breede baftas, 8 corgie ditto smalle, 8536 ^ƒ poetsjocq, 9886 ^ƒ mirrhe ende 1500 ^ƒ boraex. Hun jacht de Hoopwel was innavigabel gekeurt ende opgelecht om gesloopt te worden.

Adij 9^{en} en 10 ditto. Met de gemelte scheepen Weesel ende Nassouw wert ons uut Persia oocq toegebracht een retour van f 495836.10, bestaende in 501 balen rouwe zijde, 2000 stux Spahans leer, 1200 ^ƒ tutia, 160 ^ƒ diverse droogen, 7 paerden, 50 stux schapen, pertije fruijten ende eenige cassen roosewater. Met welcq Weesel ende 't voorgaende jacht Valekenburch van den president Carel Constant schrijvens becomen in dato 11 ende 24 Maert passato daerbij ons in zubstantie advijseert, hoe dat 't zeedert zijne laetste advijsen van 15^{en} September 1644 den vertrouder des rijcx in voldoeninge van zijne toegeseijde beleeffde discretie hem maer 40 carga zijde van particulieren te coopen ende tolvrij te mogen uitvoeren gelicentieert hadden, ende dat vermeijnden de Comp^{ie} hiermet jaerlijcx groot faveur bewees, weshalven in vollen rade wel had durven seggen dat de Hollanders meerder voordeelen in sijn Majjt^e landen genooten als sijne onderdanen selfs deden.

Gemelten Constant, ordre tot den incoop van voorschreven 40 carga als andere nodige saecken aen den coopman Bastinck in Spahan gestelt hebbende, was naer een maent solliciticens om licentie den 5 November van daer naer beneden vertrocken ende den 8 December in Gamron salvo aengecomen, bevindende nevens onze advijsen van den 9^{en} Augustij passato, die nae uijtterste vermogen soude voldoen, aldaar ter rheede de fienijt Overschie den 3^{en} ditto bevoorens van hier over Suratte met Moorsche vrachtgoederen wel gearriveert.

Om volgens voorschreven onse advijsen diverse cargies zijde met particuliere cooplieden van 42 a 43 thomannen ider sonder eenige lasten tot aen boort toe

te leveren en sach hij Constant uut vreeze der coopluijden voor d'ongenade des Achtumaels Douleth gants geen apparentie, oock wasser in Spahan nae jongst den coopman Bastinck geadviseert hadde zoo weijnich particuliere zijde te becomen, dat grootelijcx beducht bleeff off de vooraengetogen 40 cargas a contento oock soude connen genegotieert werden, te meer hij Douleth om zijne contract te voldoen alle coopluijden, die eenige zijde in de Gilanse quartieren opgekocht hadden, hun dezelve om aen den coninck te leveren per force tot eenen geringen prijs affdrongh.

Op de reproches, bij gemelte onse missive over diversehe gelegentheden costi gedaen, wert door hem Constant 't zijner verantwoordinge het volgende bijgebracht.

Dat om geene oorsaeke wederom tot dese tweede handelinghe off contractatie van 275 carga rouwe zijde a 50 thoman ider met Mirsa Tackij aengegaen geresolveert soude hebben, ten waere wij bij onse missive van den 14 September an^o 1643 niet hadden uitgedrukt dat ons om veele respecten ende om in aensien omtrent d'Engelsen ende andere vremdelinge te blijven aen deese servituijt van thol te betalen niet verobligeren noch vast maecken moesten, maer sich veeleer(?) de novo voor zooveel immer doenlijck geweest was daer tegen gekant ende liever tot het betalen van thollen der aengebrachte goederen geresolveert hebben als dit zijn fortsige geliefte te bewilligen, in conscientie verclarende dat alle 't geene gemelte Tackij voorstelt 't zij met ofte tegen wil moet naegecomen werden, doende denzelven sonder aenschou ofte 's Comp^a cassa zules toelaet eenlijck deese uitspraecke: zooveel carga wil ick dat gij van den coninck dit saijsoen negotteren zult, ende soo met fatsoen daertegen iets ingebracht [wert] met verstoortheijt van hem Tackij uitgescholden ende datelijck door de lijfftrawanten met horten ende stooten de poort uitgewesen, als wanneer in lange niet wederom tot merckelijke nadeel van s' Comp^a affairen audientie en costen erlangen, gelijk sulcs in deese contrarie heeft gebleecken want als op 't eerste voorstel van meergemelte Tackij geen 300 carga zijde vermits de schaersheijt der comptanten en wilde accepteren, was den zelve zoo gestoort dat d'onse om van daer te vertrecken datelijck licentie gaff, niet connende in 14 dagen weder audientie becomen. Onderwijle wert d'onse secretelijck gewaerschuwte hoe dat Achtumael Douleth hem wederom begon te informeren van 't gene jongst aengebracht ende vercocht hadden, dat apparent bij de sabandaers eer vergroot als vereleent zoude zijn geworden, 't welcq bij meergemelte Constant ingesien sijnde hadde op het spoedichste de gewone schenkazie aen hem Douleth gedaen, door dien middel audientie geobtineert ende de contractatie noch met smeeckende woorden op voorschreven 275 cargas gebracht, ende ten waere (schoon sulcs jegens onse ordre was) hij dese forsige contractatie niet hadde ingewillicht, de Comp^{ie} zoude ongetwijffelt onder 't een ofte 't ander gesocht pretext wederom merckelijke somme van penningen affgenomen en bovendien per force noch eenige cargas zijde aangedrongen sijn geworden, alzoo de zaban-

ders immers zoo wel als wij weten jaarlijcs wat goederen in Gamron aengebracht ende vercocht werden.

Belangende d'eerste contractatie van 350 cargas zijde tot $45\frac{2}{3}$ thoman ijder, insgelijck met gemelte Douleth aengegaen, was ten principale geschiet om eenmael ende allenskens de zijde tot dalinge te brengen ende dat hem door goede vrunden genouchsaem verseeckert was, dat hij Douleth van schaersheijt van zijde (gelijck oock gebeurde) zijn contract niet zoude connen voldoen. Zoo hadde oock d'overgehouden f 100.000, die wij zustineerde beeter na Zuratte diende gesonden te zijn, niet zoo seer ten dien fijne naer Spahan gevoert om de gecontracteerde zijde mede te voldoen als wel om bij een gedooghsaem contract die in particuliere zijde te besteden etc^a. Dolerende bij Constant zeer over de zouveraine macht des gemelten Doulets ende dat 's Comp^a negotie zoodanich naer zijn welgevallen dirigeert dat deselve ter nauwernoot aldaer meester van haere effecten is, zonder 't welcke volcomentlijk verhoopten beeter contentement als nu zoude doen cunnen.

Tot de restitutie van de 4906 thomannen, d'onse in tweemalen affgedrongen, was gants geene apparentie altoos, zeggende den Achtumael Doulet als men hem daarvan aenspreekt dat immer niet gelooffde men wederom een nieuwe snaer op de gittar ofte viole spannen wil, 't welck zoo veel te seggen is dat men daarvan als van een dooden ende affgesleten saecke niet meer reppen moet nochte eenige vergoedinge te hopen is.

Naer langh uutsien was eijntelijck het jacht Reijnsburgh van Masilipatnam den 20 Maart passato voor Gamron wel gearriveert, aenbrengende een cargasoen bestaende in 241 packen Coromandelse cleeden, 117.429ff Bengaelse suijckeren ende 2087 cattij cubebe, gesamentlijk monterende f 147529.19.10. De suijckeren waervan den eijsch, vermits die in Bengale qualijck geslaecht was, op verre nae niet voldaan wert, verhoopte men tot 15 larijnen te debiteren ende met de cleeden om een goeden prijs daervoor te gauderen insgelijcx d'uijtterste vermogen te contribueren, als wanneer nae den afftrecq ende winst wederom eenen gereguleerden eijsch van Cormandel vermeijnden te doen. 't Voorschreven jacht bleeff noch met zijn volle ladinge leggen om bij vercoop eeniger goederen 't selve piano te lossen ende 't vercochte aen lant te leveren. Naer 't schip de Vreede verlanghe oock zeer ten eijnde, terwijl den Persiaen noch in slaep was ende eer de oorlogs-jachten paresseerden, d'aen te brengen goederen noch mochte venten, daer anders bij contrarie succes ende zoo ietwes van de oorloge gezuspitieert wert den coopman ongetwijffelt vertrecken zoude, als wanneer de suijckeren niet wel zullen cunnen gedebiteerd werden, ende om die nae Bassoura te voeren zoude alle de te comen jachten geemployeert dienen, 't welcq benevens verscheijden andere cleijne saecken, zoo tot bevorderinge van dien handel als 't voorgenomen desseijn, met de comste der aengetogen jachten naerder in consideratie genomen zoude werden.

Ondertusschen wierden alle mogentlijke middelen aangewent om d'aengebrachte cargasoenen ten meesten prijse te venten ende waren daervan opt vertreck van voornoemde Valekenburgh d'onderstaende goederen ten volgende prijse vercocht, te weeten :

1000 p ^l Batavise peper de man van 30 ff	a 23	} larijnen.
59.206 ff Wingurlase ditto	a 25	
124.443 ff Siamse, Cambodise ende Peguse gommelacca	a 17½	
60.002 ff peeper	a 34½	
6577 ff cardamom	a 44	
1000 ff Chineese anijs	a 62	
61.208 ff Bengaelse zuijkereen	a 15	
16.192 ff candij suijker	a 20	} mamoe dijs.
alle 't ebbenhout 't stuck	a 8	
825 ff radix china	a 80	
12.355 corgie grove cawa copkens d'corgie	a 4	
1100 corgie ditto dubbelde	a 13	
112 stucx gemene lakenen de ges a 1 7/16 el	a 14½	
27 stucx carmosijnen roode van 30	a 32	
3 stucx root scharlaecken	a 80	}
porceleijnen { groote schotels en commen 't stuck	a 17	
{ cleene fijne pierings d'corgie van	20 a 25	

In voegen doens in Gamron noch onvercocht lagen cleene partije porceleene, de cubebe, 50 stucx fijne laeckenen, mitsgaders boven de gantsche ladinge van 't jacht Reijnsburgh noch alle de Agraese ende Amadabatse cleeden. d'Agraese verhoopte eerstdaechs met voordeel noch te debiteren maer d'Amadabatse vermits weijnich coopluijden affgecomen waren stonden verlies te geven, wes [halven] voornamen die 't zijner tijt na Bassoura te senden ende geenens eijsch voor Persia ofte Bassoura, voor dat proeve daervan becomen hadden, in Amadabatse cleeden van Zuratte te doen. Van Agraese dittos stont voor Persia jegens d'aenstaende jaer wederom eenen eijsch van 50000 ropije gedaen te werden, alsoo men vastelijck verhoopten, vermits de Turekse haircrachten nae d'Herdeviel en d'Ervaaense quartieren in aentocht wesende tot versterckinge van den prince Transilvaen Begotskij in Hungarie terugge getrocken waren, hierdoor noch deesen jaere menichte van Turekse coopluijden in Spahan ter meret verschijnen ende rijsinghe in veele coopmanschappen baren zoude.

Op onse ordre van dat men Zuratte van Persia met 5½ tonnen gouts in contant soude seconderen was ongevaer soo in coopmanschappen, uut het Persiaens cargasoen gelicht in Zuratte, als toegesonde contanten ruim voldaan 3½ tonnen gouts, sulcx nog twee dittos aen den eijsch gebraecken, die den E. Constant bij spoedige vercoop der aenwesende coopmanschappen met den eersten per d'Engelse scheepen verhoopten te suppleeren, dat eenichsints sijn perijckel hadde gemeret de ge-

melte scheepen middelertijd apparent te vertreeken stonden en zoo merkelijk capitaal met Moorsche scheepen niet derwaerts soude derven resiqueeren.

Soo was oocq op onse ordre de Chiraese ende Spahanse coopliden aengecundicht, zoo eenige zijde al waert tot de quantiteit van 150 a 200 cargas in Gamron wilde brengen men dezelve haer tot contentement betalen zoude, waerop vermits de schaersheijt derselver in Spahan niets gevolcht was, weshalven hij Constant voornam de gemelte quantiteit sijde volgens de gegeven ordre van 40 tot 43 thoman de carga een quaert ardasse daeronder voor anno 1646 met eenige Armenische ofte andere vertroude coopliden te contracteeren van die over Bassoura te leveren, alzoo dezelve door d'aenstaende oorlogen over Gamron beswaarlijk te become sal zijn.

d'Ordre nopende de lichtinge van de comptoiren, vente der coopmanschappen, als om ons wegens d'affgeperste 4906 thomannen als andere schandelijke geledene affronten tegens den Persiaen te revengieren was wel begrepen ende soude deselve sooveel doenlijk achtervolcht werden. Eenlijk hadden contra ordre, echter op zeer goede insichten ende om den Persiaen buiten achterdocht te houden, de ladinge van de fleuijt Overschie op zijn eerste verschijninge aan lant ende zijne tweede ditto aen't schip Nassouw gelost om des te spoediger (gelijk geschiet is) dezelve telkens wederom nae Suratte te largeren, middelertijd eenige goederen vercoopende, waren allenskens uut gemelte Nassou gelicht ende aen lant in de logie aen de copers geleverd 'twelck zeer gevoechlijk op de grouwelijke gewesene aertbevinge, waarvan hiernaer breeder aff gesproocken wert, geexcuseert was geworden, doch eijntelijk den tijd van Nassouws vertreck genaekkende ende d'inhebbende goederen noch niet vercocht hebbende, hadden bij gebreck van scheepsruimte d'Agraece cleeden mede aen lant moeten nemen, waarmede als de vordere restanten om bij quaden toeval de handen ruijm te hebben de hand lichten soudon. Voor arresten waren noch niet bevreest, alles was noch voor den Persiaen ten principalen verhoolen, echter nae gerucht wert voor eenich interval vreesende.

De sijde bestaende in 466 baelen reede buiten perijckel en aen boort van Wesel ende Nassouw, staende de resterende nevens de coopluijden Bastinck ende de With metten eersten te comen, van wien noch ofte hare licentie bij Mirsa Tackij become soudon in 30 a 35 dagen geen schrijvens vernomen hadden.

Tot vercoop van 's Comp^s huijsinge in Spahan hadden geen middel cunnen uitvinden, vreesende 't zelve suspitie ende verachteringe int voorgenomen desseijn soude geven, zulcx de vente gestaect bleeff. Evenwel was den coopman Bastinck gelast van Moorsche coopluijden 500 thomannen op interest te nemen, met insichten nae dat alles aen boort soude sijn getransporteert de gemelte coopluijden op voorschreven huijsinge te assingneren.

De gelegentheijt ende situatie vant eijlant ende de fortificatie Kismis was bij d'ondercoopluijden Cercerius ende van der Cappen doen ondersoecken, 't eijlant

naer gissinge ongevaer 15 mijlen langh ende vier ditto breed bevonden, meest steenachtich van aert ende met 60 elcene dorpiens beset, d'inwoonders ongevaer van gedaente als die van Gamron, hun met lantbouwerije van garst ende tarwe als dadelboomen te planten ernerende, opbrengende ider dorp naer 't groot is aen den coninck jaerlijcs 1, 2 a 3 thoman. Aen d'oostcant van dit eijlant recht tegen over Gamron 14 a 15 schreeden van de zee leijt een steenen fort met vier punten van een drooge gracht omringht. De mueren zijn hooch 24 voeten ende van onderen tot de hoochte van 15 a 16 voeten (soo men segt) $1\frac{1}{2}$ vadem ende dan voorts van daer opwaerts maer drie voeten dick, begrijpende in sijnen ommegangh van bujten genomen 300 treden, beset met 150 coppen, 12 steenen ende 7 metale stucken geschuts, zijnde binnen in tancken van soet water ende vorders van alle andere victualie voor twee jaren wel versien.

Den E. Constant was van advijs dat men dit eijlant met zijne fortressen, ter eerster instantie ende bevoorens onse intentie aen den sultan insinueerde, tot een schuijl ofte rendezvous plaets behoorde in te nemen ende d'inwoonders intrim opt fatsoenelijeste te nodigen, dat haer onder onse gehoorsaemheijt begaven ende met het cultiveren hunner landen tot gerieff van guarnisoen ende scheepen als voorheenen continueeren souden, want om volgens mandaet alleer iets attenteerde den sultan ende middelertijt den conincklijken raet mede contschap te doen zouden ondertusschen alle fortten van volcq, victualie ende amunitie van oorloogh soodanich werden versien dat naderbant deselve beswaerlijck souden te bemachtigen sijn. Oock soude door dese schielijcke attaque meerder ontsagh allerwegen gemaect, intrim den warom aen den coninck als zijnen raet largo advijseren ende ongetwijffelt des te eerder tot den onbecommerden handel in dat gewest geraecken, te meer den Persiaen generaliter voor onse macht seer beducht was, want vastelijck vertrouwde de vrije trafijcque benevens de restitutie der affgedrongen penningen veel liever zouden inwilligen als de groote ende rijke thollen van Gamron, Baram, Congo ende Bandaertrache, die ongelijck meer bedragen, jaerlijcx daervoor te moeten missen.

Den 14 Januarij passato hadde Godt de Heere de stad van Gamron met zoo een affgrijselijcke aertbevinge besocht als oijt mensch aldaer te lande voor dato gevoelt hadde, geduerende omtrent een achste part van een uijre met zuleq een hart gedreun, gekraeck ende gedruis, dat in gemelten corten tijt meest alle de huijsen derzelver stadt ende d'omleggende vlekken tot den gront toe onder de voet vielen. Onse logie was mede voor 't merendeel ingevallen ende twee assistenten genaemt Jan van Sanen ende Gerrit de Herde onder de muragie doot gebleven ende verstict. Met noch drie andere assistenten ende den ondercoopman van der Cappen had het bijna niet beter geluct, zoo niet door wackere naersticheijt en waren ontset geworden. Den E. Constant met de vordere Comp^d dienaeren waren tot verwonderingh van veele ter nauwernoot ontcomen, springende d'eerste van de logie ende d'ander ter poorten uut, Godt danckende voor

zijne besondere genade. Den sultan in zijn watsplaetse wesende wiert insgelijcx van derzelver dacq ende mueren bevallen, zulcx dat wel een gantsche ure doende waren eer men hem daer onder van daen conde krijgen, hebbende een quetsuere aen zijn voet becomen waervan 10 a 12 dagen naer dato gestorven is. Voorders waren ongevaer 200 menschen zoo hier als daer onder de mueren doot gebleven, ende veele coopliden naer beneden comende dit verstaende sijn wederom terugge gekeert.

Op ons versoucq om eenmael grondige kennisse te hebben van den handel der Sjolphalijnen op Aleppo, Smirna als anders, wert 't volgende daervan bij den E. Constant geadviseert. Te weeten dat in April ende Mei die zelve negotianten die gemeijnlijk in zijde meest handelen naer de quartieren van Gilan [trecken] alwaer sij luijden voor een tijt haer ter needer setten tot de sijde affgesponnen ofte gedobbeleert wert, wesende in de maenden van Junio ende Julio als wanneer d'zijde door rijke ende arme luijden bij cleene partijkens te coop gebracht wert, daer gemelte Sjolphalijnen snedich bij zijn copende ditto voor 26 a 28 thoman de carga van 36 manichia, waerbij noch comt 2 a 3 thoman per carga voor diverse cleene gerechticheden, embalagie &^a. Den incoop gedaen wesende voeren deselve naer Aleppo, Smirna, Constantinopolen &^a, voor welckers vracht, radarijen ende oncosten tot voorstaende plaetsen betaelt wort omtrent 10 a 12 thoman per carga ende voor diverse cleene gerechticheden, zoodat de sijde de negotianten met alle oncosten tot die plaetse comt te costen ongeveer 38 a 43 thoman welke zij aldaer vercoopen 900 a 920 realen ofte 58 a 60 thoman de carga, dat noch geproffiteert soude weesen 17 a 20 thoman, zijnde omtrent 46 percento, dat goede proffijten sijn. Sommige voeren veeltijts hare zijde van Smirna na Livorno ende Genua, alwaer somtijts beeter maret als in Smirna aantreffen. 't Gebeurt oocq menichmael dat de coopliden hare sijde in Aleppo voor contant naer contento niet cunnen quijt worden, als wanneer deselve in trocque van laeckenen tot goeden prijse debiteren op hoope dittos wederom in Persia met winst om te setten, dat veeltijts contra de meijninge uulvalt, ende om ij lens comptant in de handen te becomen moeten de laeckenen dan vercoopen voor 't gunt gelden connen, off anders zijn onvermogen de novo haer zijde procure te beginnen ende blijven dat jaer van andermael hare vojagie naer die gewesten t' ondernemen gefrustreert. Van Moscovia over 't Caspische mair wert Persia mede van laeckenen versien edoch de quantiteit is op verre na zoo groot niet als van Aleppo wert aengebracht. Zoo ons in toecomende den vrijen handel in Persia wert vergunt, souden wij de Sjolphalijnse maniere in't coopen der zijde dienen te volgen ende jaerlijcs besendinge naer de Gilanse ende Cheruaense quartieren moeten doen, doch staet te considereren de zijde door onse groote opcoopen ongetwijffelt stejgeren soude.

't Schip Wesel bij hem hebbende een Moorsch schip hadde in't navigeren van Zuratte nae Persia gerescontreert 15 Mallabaerse fregatten, die ongetwijffelt 't zelve schip soude hebben genomen, ten waer gemelte Weesel haer geholpen ende

2 dagen met een touw achteraan gesleept hadden, welken volgende de voornaemste coopluijden daerop zijnde tot danckbaerheijt in Gamron comende 1900 ropijen aen d'opperhooffden vsn geroerde Wesel vereert hadden, die aldaer aent comptoir om alhier daerover vorder gedisponeert te werden, overgegeven waren.

Den E. Constant bleeff danckbaer voor sijne verlossinge ende stont den E. Wollebrant Geleijnsen op sijne comste hem in de Persische directie te vervangen. Soo stonden oecq aldaer volgens de generale gestelde ordre over gansch India geene personen binnen d'expiratie bares tijts in ampt ende gagie verbeteret te werden.

't Engels jacht d'Indevere was den 21^{en} Meert voor Gamron met duijsent picols Banthamse peeper, groote partije cleeden ende gommelacco van de Cust Coromandel gearriveert, waervan tot noch toe niet hadden vercocht, zijnde niet apparent daervoor beeter merckt als de Comp^{ie} voor 't haere gedaen heeft zullen gauderen.

Adij 17 September. Arriveert alhier ter rhee de van Palliacatte de fleuijt Maeslant, waarmede per terra over Suratte nevens d'advijsen van Coromandel een missive van den commandeur Claes Cornelissen Blocq become, geschreven van Gamrons reede in dato p^{mo} Meij passado, daer bij 't volgende is advijserende, te weeten. Hoe naerdad den 3^{en} Febrero bevorens met 't schip de Vreede ende 't jacht de Schelvisch van Negombo vertrocken over Wingurla (daer twee dagen ververst ende twee overlopers door de coorde met de doot gestraft hadde) den 14 April daeraen volgende wel gearriveert was, vindende den president Carel Constant nevens de vordere Nederlanders gesamentlijk in goeder dispositie, de meeste goederen bestaende in 360 packen allerhande cleeden int jacht Reijnsburgh gescheept ende alles tot uitvoeringe onser desseijn naer vermogen geprepareert, alleen de coopluijden de With ende Lockhorst waren bij Achtumael Douleth in Spahan gearresteert, nocte oecq den coopman Bastinck op zijn versouck vergeselschapt met Costerius zijn huisvrouw ende twee kinderkens op de wech sieck geworden ende omtrent 8 dagen reijnsus te gemoet getrocken zijnde en was met de caffila waert ongevaer f 44 a 45.000 noch niet verschenen. Ondertusschen de Persianen door d'Engelsen, die sulcs op Ceijlon van den capⁿ Camhout verstaen hadden, onze intentie vernemende ende siende dat egeene goederen meer gedisbarqueert maer wel van lant aen boort gebracht wierden, zijn daerover zoo diffident geworden dat allenskens wel 2000 man doch al slecht volcxken bij den anderen vergadert ende alles daer naer aengeleijt hebben om Gamron, waerop zij meijnden het gemunt hadden, te defenderen, te dien eijnde alle de straeten nae zee responderende met borstweringen vol musquetsschietgaten bebolwerkende, welken volgende om niet onversiens van haer overvallen ende gevangen te werden hadden d'onse hun tijdelijk met 's Comp^s middelen naer boort getransporteert, vastelijk vertrouwende nu 't voornaemste hun ontset was om een cleentjen geen moeijten maecken en souden.

Den E. Wolbrant Geleijnsen was aldaer tot op dato niet verscheenen, wert dagelijks met groot verlangen verwacht. Op de gernchten van dat een Hollants schip daer gesien was hadden 't jacht de Schelvis nae Cabo de Jasques gesonden om zoo den selven quam te rescontreren hem het spoedich derwaerts navigeren hoochlijk te recommanderen, als wanneer met zijne aencomste 't ge-projecteerde datelijk meenden int werck te stellen, onaengesien den coopman Bastine met zijn geselschap in ongemack geraecken mocht, 't welek vermoeden uut vreesse der Mooren niet geschieden soude. Middelerwijl wierden om tijt te winnen met een moj praetjen zooveel mogelijk in devotie gehouden, connende deselve niet wel geloven wij anders sochten als om een nieuwen avantagiëuser handelcontract als voorheenen te maecken, ende soo ons daer in geen contentement geschiede wij dan de rheede besetten ofte wel Gamron destrueeren souden, ten dien eijnde als gesecht 't meeste volcq uut alle omleggende fortén lichtende sulcs maar 75 man in Cismis bleeff, dat d'onse te meerder couragie gaff om haer attenttaet tot een goet eijnde te brengen. Alleen wenste wel onse ordre haer wat claerder gecommuniceert ware geweest, want met den Persiaen ingeen formele oorloge te willen treden ende hun middelerwijl 't zijne met geweld aff te nemen als in de golpho met aenslaen ende thol vorderingē aller goederen te domineren, waren twee saecken jegens den anderen strijdich, daer mede den Persiaen [zoo wij] immer de te nemen fortén besitten mochten tot geen vredigen handel zal te bewegen sijn. Oeck soude dese aenhalinge ende tholvorderingē (soo opini-cerde) d'onse in Zuratte, alsoo hun daerbij dapper geïnteresseert sullen vinden, groot spel maecken, weshalven zoo op den handel sagen soude tot restitutie der te conquesteren fortén comen moeten, ende dit jaar nevens proffitablen handel noch middel wesen om een vorderlijk contract te bedingen, in alle 't welcq zeer beducht bleven ende sonder onse expresse ordre, die met den eersten te gemoet sagen, niet soude derven treden, maar wel zoo hun restitutie van 't affgedrongen beloofft wert met den oorloge wat te civiliseren ende onder-tussen 't beste nae gelegenheid van saecken voor de Comp^{ie} te bewercken.

Tot verseeckeringe van den coopman Bastinck als vordere vrunden ende 's Comp^{ie} vooraengeroerde sijdecaffila hadden d'onse den 27 April passado seecker Moors scheepjen toebehoorende Saeijet Sadeeck, coopman in Suratte, van daer voor Gamron verschijnende aengeslagen ende soo lange gearresteert, tot dat de gemelde vrunden en caffila, 't welcq in 3 a 4 daegen stont te geschieden, hun zalvo toegecomen waren, dat met een cleen briefken van den commandeur Blocq aen den directeur Arent Barentsen om 't selve in Zuratte ten besten 'texcuseren geadviseert was.

Van de negotie 't sedert Nassous vertrecq, alzo d'advisen van d'E. Constant op't affvaerdigen deses noch ongereet waeren, hebben anders niet vernomen als dierwegen aen meergemelde directeur Barentsen in een cleen briefken mede van p^o Meij adviseert, namentlijk dat 68 packen Masilupatause alegia

betillies tot 18½ ende 50 dittos gebleecte salempouris a 10¼ mamodij 't stuck zijnde ongevaer 52 percento gedebiteert hadde, blijvende de restorende 82 pakken custeleeden, de meeste Agraeze ende Amadabatse doecken, nevens de Chineesche poeijersuijcker ende candijsuijcker noch onvercocht vermits geen contanten meer voorhanden waren, weshalven geen aparenter middel condon bedencken dan gedeelte derselver nae Bassoura te seijnden, op hoope daer met redelijke advance zullen connen gevent worden, ende de reste tot d'aenstaende mousson ofte in de scheepen ofte in de noch te conquesteren fortien bewaren. Alle de penningen van de vercochte goederen waren geïnt, sulcx de Comp^{ie} geen schade dierwegen te verwachten hadde.

Op de missive door den commandeur Blocq uut den naem van den Ed. Heer Generael zal^e aen den coninck ende Achtumael Douleth geschreven, gefingeert als ofte denselven expresselijk om de differentie tussen de Majj^e ende de Comp^{ie} te beslechten gecomen was, wert dagelijcs antwoordt verwacht om hun diesaengaende te reguleren.

Dato soo becomen mede per geseijde fleuijt twee missiven in dato 24 Meij ende 29 Junij passato van Arent Barentsen, directeur in Suratte, waerbij advijseert hoe dat 't zeedert het vertreck van 't schip Nassouw aen 's coninck schip d'Ilheij tenderende nae Atchin om volgens gegeven ordre Malacca aen te doen een passe verleent hadde, doch dat den gouverneur Mirsia Amijna met 's coninck commissaris op seecker sijn briefken van recommandatie hun vastelijk inbeelden 't gemelde schip van de cruijsende jachten niet aengehaelt nochte opgebracht soude worden maer dat 't zelve sijn voijagie directelijk naer Atchin soude mogen volbrengen. Ende alsoo de princen Darasecoer ende Orangeep preparatie laeten maecken om 't aenstaende noordermousson elcq een schip derwaerts te schicken, ende dienvolgens ongetwijffelt weder om passen soude aengesproocken werden, zoo versocht instantelijk onse ordre jegens dien tijt hoedanich hiermet soude handelen gemerct grootelijcs beducht bleeff, soo 't gemelde coninck schip als andere in Malacca opgebracht ende thol affgenomen wierden, groot spel daerover met de Mooren hebben ende den gouverneur in Suratte geensints toestaen soude wij 's Comp^e goederen van daer vervoerde voor ende aeler de te procureren passen tot sijn genoegen becomen hadde.

Ses Moorsche schepen met diverse coopmanschappen waren 't sedert mede in Sualis com van Gamron op diverse tijden gearriveert, daervan 't laeste den 13^{en} Meij passato vertrocken was als wanneer (gelijk d'Engelse advijsen mede confirmeerden) onse navale macht aldaer bijeen vergadert lach, ende dewijl geen schrijvens daermet van d'onse in Gamron nochte het aengehaelde Moorsch scheepjen en vernamen concludeerden 't zelve noch niet most weesen gelargeert. Ondertusschen wierden d'onse bij de Mooren voor openbare zeerovers nijtgescholden ende bij den gouverneur Amijna seer gedreijcht, die dese saecke opt spoedichste aen den coninck geadvijseert heeft ende 't selve zoo sustineert

heel qualijk nemen sal, te meer de Maij^e 15.000 ende de prinsesse 30.000 ropia onder den coopman Mamet Salij, om die in costelijke goude laeckenen als andere rariteiten te besteden, daerin herideert. Oocq zoo hadde den eigenaer van dit scheepjen d'onse aengesproocken, ende zoo voor onkosten als dat zijn schip in Gamron overgehouden is ende dienvolgens de geprojecteerde vojagie nu niet en zal cunnen voltrecken eenen eijsch gedaan van 70.000 mamodijs, waeraen d'onse hun niet stieten deurgaens vertrouwende ende hoope gevende van dat 't voorschreven scheepken soude ontslagen werden. Echter om voor te comen dat dese saecke bij 's Comp^{ie} wangunstige te hoove niet verkeert geduijt mochte werden, hadde hij Arent Barentsen den 26 Meij per expresse hierover aen de heeren Assalatchan ende Hackieketchan geschreven ende daerbij met-eenen largo uitgedrukt de redenen, waerom de Comp^{ie} jegens den Persiaen desen oorlogh aengevangen heeft.

Bij continuatie van den oorloogh in Persia wert vastelijk vertrouwt d'incomste van d'alfandige in Zuratte wel de helft verminderen sal, vermits egene scheepen sonder onse passen derwaerts sullen gaen derven, 'tweleq voor de prinsesse outste dochter van de Maij^e die haer deselve vereert heeft groote schade weesen sal. Naer dit nu bij den coninck wel ofte qualijk genomen wert stonden d'onse aldaer getracteert te werden. Den commissaris sustineerde dat den coninck daarover wel gecontenteert wesen ende bij dese gelegentheijt lichtelijk inclineren soude om den Persiaen weder te beoorlogen ende alle toevoer te lande mede te beletten, maer den gemelten gouverneur Amijna was van contrarie gevoelen ende liet sicht voorstaen den coninck daerover seer soude misnoucht wesen omdat de bandaer costi daarmede bedorven wert, ende boven de peerlen als andere rariteiten die van Persia quamen wierden jaerlijcs noch wel 20000 ropia in gemunt silver aengebracht, dat dan groote schaersheijt in de contanten veroorsaecken soude, doch watter van broeijen sal leert den tijt.

Den Portugees begon den thol naer out gebruijk van alle 't Moorsch vaertuijk wederom te pretenderen, hebbende te dien fine reede twee harer schepen tenderende naer Persia die 't naderhand met pratijcque ontseijlt zijn aengehaelt geweest, welcken volgende hij Arent Barentsen vaststelde dat niemant eenige goederen met Moorsche scheepen soude derven verseijnden ende dat bij deese occagie (met Persia in vrede geraeckende) voor de Comp^{ie} met het over en weder voeren van Moorsche goederen jaerlijcs wel een goeden penninck te winnen soude sijn. Maer om alle die scheepen, die soo van daer als andere plaetsen quamen, in de golpho van Persia aen te haelen ende eenen seeckeren thol aff te nemen sustineerde allerweegen doch besonder in Suratte groote embroeljes veroorsaecken sal, vermits 't zelve een nieuwe costume soude sijn, daertegens wanneer de Mooren zulex costij invoeren willen de Comp^{ie} immers telkens zoo hart protesteert, ende als nu dit bij ons selfs begon geffectueert te werden soudon ongetwijffelt eenen grooten last over onsen hals halen ende geen redenen

van excuse hebben, weshalven (zijnes oordeels) voor de Comp best achte den voorschreven thol als de te conquesteren fortten te quiteren ende in plaats van dien den onbecommerden handel op goede conditien te prefereren, ofte ten waere de Comp^{ie} hun getrooste 't missen van soo proffitablen handel ende moeijten, die hun allerwegen der trafficquerende bij de geïnteresseerde sal aengedaen werden.

Hagie Chiatbeecq geweest en sabandaer in Suratte hadde van zijn dienaar schrijvens becomen dat desselfs fregat, geladen met ontrent 70.000 ropija aen cleeden tenderende van Gamron na Bassoura, bij d'onse aldaer aengeslagen was, ende alzoo hij niet en twijffelde, wanneer sulcx tot onser kennisse ware gecomen, ofte zoude 't selve datelijck largeren, zoo versocht een briefken van recomandatie aen den president aldaer dat bij ontlossinge der cleeden dezelve doch mochten op een drooge plaats om verdervinge te weeren gelecht werden, dat hem verleenden ende over lant derwaerts geschickt heeft.

Den inkoop der Agraese ende Amadabatse cleeden etc^a hadden, vermits den oorlogh in Persia weijnich coopers daer toe presenteerde, tot vrij beteren coop als voorleden jaer 't seedert de laeste advijsen goeden voortganck genomen. Tot den inkoop van poutsjocq, waervan goede parthije in Amadabath voorhanden was, hadden last gegeven den eijsch a 4½ R^a de man met den eersten te negotieren. Zalpeter was verboden uut te voeren ende hadden d'Engelsen dierwegen met 't reede gecofte met den prince Orangeep groote moeijte. Alle d'interestpenningen waren t'eenemael affgelecht ende alle schulden als weederschulden voldoen, zoodat costi eenen gladden boodem hadden dat in lange niet gebeurt was. Met sluijten der boecken bevonden 't comptoir aen 't generael noch redevabel f 285778.9.4, ende 't zeedert p^{mo} Junij a^o 1644 tot ult^o 1645 f 208695.19.7 suijver geadvanceert te hebben.

De Benjanen in Amadabath werden van den gemelten prince Orangeep soo in 't stuck harer religie om Moorsch te werden als met nieuwe schattingh zoodanich gevexeert, dat veele van de voornaemste cooplieden elders vertrecken, zules te beduchten staat bij continuatie van dien deese treffelijke coopstadt geruineert ende de negotie aldaer te niet loopen zal.

Seecker plaats genoemt Tutucorina, in de imbocht tusschen de vaste cust ende 't eijlandt Ceijlon, ontrent 25 mijlen van Cabo de Comorijn gelegen, ende weleer bij de Portugesen gefrequenteert, verleden jaer door d'Engelse Suppli versocht sijnde hebben aldaer goede quantiteijt lijwaeten ende geschilderde cleeden tot zoo geringen prijse genegotieert dat die in Zuratte eens zoo dier gewaerdeert wierden, welcken volgende d'Engelsen om aldaer vorderen inkoop te doen twee Benjaense cooplieden derwaerts gesonden hadden, niet connende hij Arent Barentsen verbij dit plaatsken ons bekend te maecken, om zoo sulcs mochten geraden vinden ons daarvan bij tijd ende wijlen te mogen dienen.

d'Engelsche vrunden, vermits verleden sijsoen zoo wat porceleijnen, spiauter ende sappanhout van Maccauw ende Manilha aengebracht hebben, hadden aen

den gouverneur Amijna instantelijk versocht om den thol van de incomende goederen niet met gereet gelt maer met waren gelijk wij doen te mogen betalen, dat hun geweijsert ende aen den coninck gerenvojjeert heeft; in negotie deden weijnich, saten meest stil.

Corts voort affvaerdigen deses was aldaer uut Goaschrijvens gecomen, hoe den vicereij dom Phillippe de Mascarinhas met 17 fregats in April van Colombo vertrocken sijnde int oversteecken van de Indische cust soo vehementen storm aengetroffen heeft dat 10 derselver in zee vergaen doch alle 't volck (excepto twee fidalgos waeronder d'amirael van de armade) op masten en plancken drijvende gebercht sijn, de resterende haddent voor Manara bij Cabo de Comorijn op de wal gejaecht daervan vijf gesneuveld ende maer twee met de vicereij gesalveert sijn.

Den coninck Chiaesiaen onthiel hem in Casimier om nae 't verloop des regentijts weeder in Lahoor te keeren. Ondertusschen hadde den hartogh Assalatchan (die op zijn afscheijt met 1000 paerden verhoogde) met 20000 man naer Cabul gesonden om eenige rebellen 't zij met minne ofte geweld weeder tot gehoorsaemheijt te brengen. Den oliphant, aen gemelden hartogh gesonden, was op desselfs versouck aen sijne gecommiteerdens overgelevert ende hem sonderlinge aengenaem geweest.

Adij 10^{en} October arriveert alhier ter rheede uijt de Golpho van Persia over Malacca 't jacht Armuijden met een cargasoen bestaende in 65 balen Perische sijde, 52 packen swarte Suratse cleeden, 1200 ff tutia, 190 ff rhobarber, 1069 stucx Spahanse leere vellekens ende 4 stucx swarte paerden, gesamentlijk monterende f° 72376.5.—, waermede nevens de mondelinge raporten van den E. Carel Constant, bij twee brieven d'eerste in dato 7 Julij passato uut Gamron van den commandeur Claes Cornelissen Bloecq ende d'ander van den 9 ditto uut 't jacht Reijnsburgh aldaer ter rheede leggende van den president Wolbrant Geleijnse geschreven, ons geadviseert wert namentlijk:

Hoe dat 't zedert jongsten van p^{mo} Meij voorschreven ende terwijlen den E. Wolbrant Geleijnsen vast dagelijcs met sijne vier jachten te gemoet sagen, vermits den sultan in Gamron haer behoorlijke verversinge weijgerde ende leelijck (?) liet bejegenen alle 't passerende vaertuijch aengeslagen ende eenige hostile procedueren met schieten uut de boot op die van lant ende wederom die van de casteelen nae de scheepen gepleecht hadden, als wanneer eijntelijcq met groot verlangen gemelden E. Geleijnsen met de jachten Armuijden, Delfshaven, Pauw ende Zeemeeuw den 7 April d'Indische cust verlaten hebbende eerst den 13 Meij daeraen voor Gamron met gesont volck gearriveert was. Doch alsoo 't jacht Heemskercq inhebbende de voornaemste oorlogsgereetschappen noch absenteerde, ende middeler tijt van den coninck ende Achtumael Douleth in antwoorde van onse ende den commandeur Bloecq opgesondene brieven soodanich schrijvens quam, als off alle de gepleechde onhebbelijckheeden 't merendeel door d'onse ver-

oorsaect waren, 't welcq perdonnerende echter met de bovencomste van den E. Bloeq alles in rechtmaticheijt meende te beslechten, zoo waren d'onse niet-temin genootsaecht geweest van vorder hostiliteit te supercederen ende te rade geworden andermael aen den coninck ende Achtumael Douleth te schrijven, dat niet gesint waren ten hove te verschijnen voor ende aleer zijne Majj' d'affgedrongene penningen ende 't gene voor de zijde ons te veel affgenomen was, bedragende gesamentlijk 17.706 thomannen zijnde ruim seven tonnen gouts, ons eerst gerestitueert, ende den vrijen handel om met een ijder naer ons welgevallen daerin onbecommert te mogen handelen, in sijn coninckrijk vergunt hadde. Dit schrijvens affgevaerdicht sijnde resolveerden vorders, onaengesien de comste van geseijde Heemskerecq dat den 3 April van de Indische cust gescheijden ende den 20 Meij aldaer verscheen, niet eerder d'ataque van't fort Kismis te onderstaen, vóórdat wederom schrijvens in antwoord op dit hun schrijvens erlangde, temeer vernamen dat Cismis vast ongesteret bleeff ende men vastelijk vermoede sij d'ooge op Gamron hadden. Onderwijlen werden d'onse van die van Gamron als vrunden getracteert ende dagelijcs met alle behoeftigheden nae behoren versorgt, oecq door den gouverneur aengesocht dat aen lant wederom sedem nemen ende onse negotie als voor desen gewoon waren vervolgen wilde, dat om geen over te geven beleeffdelijk geexcuseert wiert.

Soo hadden oecq middelertijt het eijlant Lareecque versocht ende onderstaen ofte aldaer tot besettinge van de golff geen gelegenheijt en presenteerde om een sterckte te leggen, 't welcq bij gebreck van water daertoe ondienstich gekeurt wert, item 't jacht de Schelvisch eenige tochten om water ende verversinge nae Siera Limoena ende Cassap gedaen, plaetsen aen de cust van Arabien gelegen, alwaer de Portugesen de golff met 9 fregats onder 't commando van eenen Diego Dodinge frequenteerde, versoeckende d'onse in aenstaende ordre ofte sulcs gedogen ofte beletten souden, alsoo 't zelve dewijle mede op buijt loerden int besetten van de golff de Comp^{ie} nadeelich is.

Tot den 5 Junij als boven den tijt doorgebracht hebbende bequamen d'onse antwoord van den coninck ende Achtumael Douleth op hare missive van den 16 Meij bevorens, dieterende dat den voorschreven Douleth alles ontkende, den commandeur Bloeq ende Constant ileus nae boven comen, de Majj' van 't gepasseerde selfs kennisse nemen, behoorlijk justitie te doen, ons contentement geven ende 't pretenderende toestaen soude, oock dat den coopman Willem Bastinck, die door den gouverneur in Siarum van daer wederom naer Spahan gesonden ende noch niet verscheenen was, met den eersten wederom soude affseijden. Welcq antwoord d'onse niet vergenoegende hadden ten derden male aen den coninck geschreven ende hun geexcuseert geen ordre te hebben om naer boven te gaen, vóórdat 's Comp^{ie} pretentie van 17.706 thomannen met den interest van dien in Gamron gerestitueert waeren. Ende alhoewel ten besten van de protigatie des Majj^{ts} gevoelden, zoo bleven echter beducht de saecke in dispuijt comende door

den Mirsa Tackij ende sijne toegedane int ongelijk gestelt ende tot geen volcomen satisfactie geraecken soude, weshalven deselve reverentelijk aldaer van sijne Majj^t waren verwachtende, als wanneer om een nieuw contract te maecken spoedich ten hove soude verschijnen, ondertusschen voornemende geen tijt meer te versuijmen maer zoo haest 't weeder zulcx gedoochde hun nae Cismis om 't selve t'incorporeren te begeven. Dienvolgende den 9 des avonts met vijff jachten, Armuijden, Heemskercq, Delfshaven, de Schelvis ende de Zeemeeuw, tot op een pistoolschoot nae aen de wal daer voor gecomen sijn, sonder met schieten ofte anders d'onse het ankeren ende vertuijen eenichsints te beletten nocte van d'onse dien nacht geoffenceert te werden.

Den 10 ditto des 's morgens met rijzen van de son hebben voorschreven jachten gelijkelijk op't fort beginnen te schieten, waertegens van haerder sijde wederom ongevaer 18 schooten werden gedaen die eenige weijnich schade aen de jachten deden, dan gemeret d'onse gestadich op haer canon flancqueerde geraecte 't zelve niet alleen onclaeer zoodat niet meer en schooten maer verlieten hare stucken ende weecken gesamentlijk nae de lantsijde achter de wallen om niet beschadicht te werden. 't Welcq d'onse vernemende lieten des 's middaechs door een soldaet 't fort opeijssen, die tot antwoord bracht dat sulcx sonder consent van den sultan in Gamron niet en vermochten te doen, wes het schieten wederom aenvingh, landende zoo dien avont als des anderen daeghs smorgens de gantsche crijchsmacht, bestaende in 500 coppen, twee halve cartouwen, een mortier ende voorts alles wat tot den oorlogh geprojecteert was ende mede genomen. Int landen hadde de voortocht eenige rescontre van 15 a 20 man die datelijk vluchten, ende wert het leger geslagen achter eene hoochte tot op een musquetschoot nae aent fort daer niet beschadicht conde werden. Het velt ontdeect, eenige huijskens geplondert ende de voorschreven stucken met den mortier naer behooren gestelt sijnde, wert soo daermede als van de scheepen tot den 12^m jegens den avont geflancqueert ende in alles sonder eenige besondere schade te doen van onse sijde omtrent 2000 schooten ende van haer 30 met canon gedaen, als wanneer alhoewel maer 170 man daer binnen waeren, die weijnich ofte geen tegenweer geboden hadden, sonder eenich voorder attentaeft ofte gewelt daerop te doen d'onse resolveerden 't voorschreven fort wederom te verlaten ten respecte het door sijne hooge ende dubbelde mueren onwinbaer geexlimeert wert, ende dat het haer aen buscruijt, lange ladders als andere oorloghsgerescheppen begon te gebreecken. Welckenvolgende des nachts alles daertoe geprepareert, schanscorven, ladders ende bamboesen verbrant hebben, zijn des anderen daechs 's morgens met de gantse macht in goede ordre, sonder de minste molest van den vijant subject te sijn affgetrocken ende met de boots naer de jachten geretireert, verlatende alzoo tot groot desrespect van onse natie een plaets die bij veele geoordeelt wert bij assout off ander behoorlijk debvoir wel te bemachtigen soude geweest sijn.

Naer dese retraite waren d'onse om op verscheijde saecken ordre te stellen met de vloot onder Lareque ten ancker gelooopen, hadden alle Moorsche goederen bestaende in 1180 packen, kisten ende kassen uut haere vaertuijgen in 's Comp^s scheepen overgenomen ende de Mooren daarmede ledich sijnde gelargeert, ende om volgens onse ordre 't onderstaen wat voor proffijten in Bassora met negotieren te doen mochte sijn, zoo hadden d'onse excepto de Chineese suijckeren alle d'ongebenificerde Coromandelse ende Suratse cleeden, laeckenen, fijne porceleijnen, radix China, cubebe, Chineese thee als anders, gesamentlijk monterende *f* 164756.11.10, in de jachten Delffshaven ende de Schelvisch gescheept ende deselve onder 't gesach van den coopman Dircq Sercerius den 29 Junij derwaerts gelargeert. Van gelijken bleven voornemens corts hier nae 't schip de Vreede nevens 52 balen sijde, die in Siarum beslagen geweest sijn ende in 2 a 3 dagen tegemoet sagen over Cruex de Gale om aldaer 120 soldaten ende eenige amunitie over te geven, naer Coromandel te seijnden om aldaer met de Nederlantse als andere retouren herwaerts te comen.

Met de vordere vier jachten, namentlijk de Paeuw, Reijnsburgh, Heemskercq ende de Zeemeeuw, die benevens de twee vertrockene nae Bassora ontrent voor 10 maenden excepto olij, asijn ende arack noch redelijk geprovideert ende met 536 coppen beset daer onder 150 soldaten gemant bleven, waren d'onse voornemens soo int vaerwater van Bassoura tussehen Kismis ende d'Arabische cust, als Cabo de Jasques ende Mondalon daer de golf het smalst is, op de gaende ende comende Moorsche vaertuijgen (bij aldien, gelijk 't hem int vervolg deses laet aensien, onderwijl tot geen vrede en geraecken) zoo lange te cruijssen, totdat van hier naerder ordre krijgen off bequaemen, hoedanich dat sich met den Persiaen d'aengehaelde goederen ende d'Engelsen, die wegen 't verlies der thollen in Gamron van schade ende interest tegens d'onse geprotesteert hadden, gedragen souden.

d'Effecten in Persia waren op 27 Junij bij transport van den E. Constant aen den E. Geleijnsen bevonden *f* 634.296.14.4, daeronder begrepen aen huijsen ende quade schulden *f* 132.500, ende niettegenstaende met Armuijden ende de Vrede in Batavia ende Coromandel ongevaer *f* 75.000 affgesteecken wert, zoo verhoopten d'onse echter boven alle oncosten op 't gesondene nae Bassora ende de suijckeren in Gamron zooveele t' avanceren, dat vertrouden jegens October ende Februarij aenstaende Suratte met *f* 400 000 in contant te sullen connen ontsetten ofte ten ware, daertoe d'apparentien cleijn sijn, eenige inkoop van sijde dede, als wanneer sulcs 't bedragen van dien inkoop minder soude sijn.

Tot vervolg van den handel in Gamron ende Bassoura wiert tegen d'aenstaende saijsoen geen en seeckeren eijsch van coopmanschappen gedaen, maer 't zelve gerefereert aen de goede ende quade opinien, die uut alle omstandigheden in Persia voorgevallen van 's Comp^s [affaires] mogen begrijpen, als wanneer ten besten daarvan gevoelende, waervan selfs niet vreemt sijn, den gewoonlijcken

jaerlijksen eijsch wel derwaerts gesonden mocht werden, met vertrouwen, dewijle 't verleden jaer weijnich handels vermits onsen oorlogh costi was gevallen ende geringe eijssen van Coromandel ende Suratte in cleeden waren geschiet, ofte alles soude met goede advance connen gebeneficeert werden.

Staende de saecken in deeser voegen ende den commandeur Blocq geprepareert om op ult^o Junij met 't jacht Armuijden herwaerts te keeren, zoo verschijnt wel buijten vermoeden den 27 bevorens aldaer in de vloote uut Spahan den coopman Willem Bastinck, expresselijk bij den coninek ende Achtnmael Douleth op haere costen in acht dagen (dat bijnae ongehoort is) te poste affgevaerdicht, van haer metbrengende twee brieven aen den E. Blocq ende den raet der vloote geschreven, waarvan dien des Maj^{ts} van woort tot woort aldus luydt:

Translaet missive, door de Conineklijke Maj^t van Persia
Abas aen den commandeur Claes Cornelissen Blocq geschreven.

De groote genegentheijt die t' uwaerts dragen is zoodanich dat noijt vermeerderd can werden. Den brief door UE. ons toegestiert hebben met aengenaemheijt ontfangen, ende doorlesen die luyden die gij versocht hebt te largeren, hebbe den Vasier (in Spahan gecomen wesende) nevens desen gelicentieert. 't Versoucq der sijde naer u welgevallen, sonder aen iemant gehouden te sijn te copen ende sonder thollen ofte eenige raderijen te betalen, in ons coninekrijk te mogen negotieren, wert u toegestaen, ende soude ons aengenaem wesen gij zoodanige proffjten mocht betreffen dat uw hoofdplaets geacht mocht werden geen meer diergelijke in de werelt te sijn ende onsen bandaer door uwe negotie in levendigen handel continueren, alsoo niet gaerne sagen om soo geringe saecken onse plaetsen ruymen ende andere vreemde custen als Bassora ende die quartieren voor d'onse prefereren souden. Derhalven wederom versoecken doch gelieft ten hoove te verschijnen, als wanneer 't contract van alle uwe genoemde pretentien geworden ende contentement geschieden sal. Dat gij schrijft de geijste penningen uwer alhier gewesene opperhooffden met geweld affgedrongen, wert ons berecht om rechtvaerdige thollen van eenige cooplieden (ons voorouders ondersaten) hun goederen door uwe capⁿ onder den naem van uwe generale coopmanschappen yalschelijk overgevoert soude hebben, ende om van die saecke rechte cuntschap te krijen waer 't wenschelijk uwe ten hoove verscheen. Ende om diergelijke abuijsen in toecomende te prevenieren, salt nootsaeckelijk wesen in 't contract besloten wert jaerlijcs advijs van uwen Generael te sullen porteren, daerinne bekend door sijn last zoo veele goederen etc^a als dan wesen mochte hier aengebracht is, die alsdan al waer 't een noijt gehoorde somme sonder thollen etc^a, gehouden sijn te betalen door uwe residenten alhier laten vernegotieren ter plaetse daer 't hun in ons rijk believen ende goet duncken sal; ende eer volgens uwe ordre hier herrewaerts soude connen

comen, de genoemde penningen mosten gerestitueert sijn, hebbe om dieswille uwen vasier de reste van de betalinge der sijde die ons vant contract competeert laten behouden, ende soo ijets rechtvaardigs meer te pretenderen hebt zal op uwe comste hier vereffent ende een ider recht gegeven worden. Noijt is d'uwe soo ons berecht is eenige thollen affgenomen, zal van nu aen oock niet geschieden. Opdat dan alles in minne mach volbracht werden, geliefft nevens den capⁿ Constant ende genoemden vasier op den ontfanck deses herrewaerts te comen. U sal alle eer ende vruntschap geschieden, die wij imant soude connen aendoen, ende gelijk vooren geseijt recht gewerden, waarvan tusschen u ende ons een contract sullen maecken, dat noijt te breecken sal sijn en altoos blijven continueeren. Comt vrij sonder eenich achterdencken ofte becommernisse herwaerts, zult uwe depesche wederom op 't spoedichste become, sijnde onse begeerte om 't ondernemen off d'onse ongelijcq hebben. Uwen eijsch is van cleenen valeure ende sullen u meer als uwe pretentie toestaen.

Nota. Boven den tijtul stont 't zeegel van sijne coninecklijke Majj^t Abas in swarten inct gedruet, ende

Op den doos stont geschreven: dit geschrift heeft den cooninck persoonlijk geordonneert ende daernaer naergelesen, staende 't zeegel van Mirsia Tackij vertrouder des rijcx in swarten inct daeronder gedruet.

Om [d'] onse te meer op dit schrijvens te doen vertrouwen zoo hadde de Majj^t opt affvaerdigen desselffs gemelten Bastinck voor hem doen comen, minnelijk bejegent, een Persiaens habijt vereert ende met dese woorden: „gaet, Godt zij met u, brought uwen capⁿ hier, icq sal hem vergunnen alles wat hij mach versoecken ende meer”, hem sijn afscheijt gegeven. Soo hadde oock Achtumael Douleth boven ongewoone beleeftheijt den inhoud van gemelte missive aen hem Bastinck vrij ampelder uutgelecht als deselve is medebrengeende.

Op dit schrijvens ende vorder mondelinge raporten van meergemelte Bastinck, die geheel favorabel luyden, was den E. Claes Blocq nae voorgaende advertentie van sijn comste aen den coninck ende Mirsia Tackij met volcomen advijs des raets den 7 Julij passato naer Spahan gereijst, ende om op onse aprobatie bij provisie soodanige capitulatiën met sijne Majj^t aen te gaen als ten dienste van de Comp^{te} nae tijts gelegentheijt in die quartieren mochten vereijssen, als wanneer bij goet succes voornemens bleven de vremde negotianten geen verhingeringe in handel meer te doen ende d'aengehaelde goederen te largeren, ofte des neen (dat niet verhoopen willen) gelijk boven reede aangewesen is op 't een ende 't ander van hier naerder ordre te verwachten, verhoopende hij Blocq sijne saecken soo spoedich ten hoove sullen afflopen dat in September van Gamron vertrecken ende om daarvan rapport te doen in November hier soude kunnen sijn.

Den E. Wolbrant Geleijnsen nu vijf jaren sijnen tijt die verplicht was geex-pireert sijnde, versocht eerbiedelijk jegens toecomende jaer verlost te mogen worden.

d'Engelse negotie was in Persia heel sober, verhopende d'onse bij obtenne van een goet contract deselve hun credit meest soude verliesen, daer bij contrarie succes d'ooren wel mochten opsteecken. Hun schip de Leijalteij van de nieuwe comp^{ie} nevens een Malabaers fregat bij hun verovert, geladen met cattoen, cochus, timmerhout, rijns ende een weijnich peeper, monterende in alles ongeveer 3 a 400 thomannen, was voor Gamron verschenen ende gaven voor dat se naer Bassora wilden, 't weleq d'onse qualijk geloven conden vermits hun schip veel te groot was.

Adij 25 d^o arriveert alhier ter rheede over Malacca van Coromandel 't jacht Santvoort, waermede quamen de missive van den directeur Arent Barentsen in Suratte dato 8 Meij hierboven aengeroert, met dewelcke ons advijserende is hoe dat nae 't vertreeq van 't retourschip Nassau eenige sporlinge met den gouverneur Mirsia Amijna over 't verleenen van een gewoonelijke passe op Atchin aen 's coninck schip genaemt d'Ilha, mits gehouden was om thol te betalen Malacca eerst aen te doen, op den 25 April verleden bij gemelte gouverneur om een anderen vrijen pas recht door op Atchin lujdende met dusdanige dreijgementen aengedrongen was, seggende dat men wel de coopliden maer niet den coninck (om de groote eer ende faveur die de Comp^{ie} in sijne Maj^{ts} lant genoot) een vrijgeleijde voor sijn schip behoorde te weijgeren; oecq bijaldien sulcx gebeurde ende 't gemelde schip door dese weijgeringe eenige schade toequam, dat in de grootste ongenade van sijn Maj^{ts} vervallen ende voor de waarde van een ropia schade een gouden ducaet ons wederom affnemen soude. Waerop d'onse repliceerden dat niet en vertrouden den coninck om voorschreven weijgeringe hierin soo onbeleeft soude gaen, want dewijle de Comp^{ie} allerwegen daer te lande van sijne Maj^{ts} voor d'aencomende ende affgaende goederen gerechticheijt affgenomen wert, zoo was immers billick dat denzelven nevens sijne onderdanen, die 't schip meest bevracht hadden, in 's Comp^s jurisdictie van gelijke deede, ende soo het aendoen van Malacca 10 a 12 dagen uut den wegh zijnde hem discomodeerde, daertegens hadde te considereren d'ongerieven die de Comp^{ie} aengedaen wert, met dat men deselve constringeerde alle hunne goederen van boven comende langs eenen verren wegh met groot perijckel in Zuratte te brengen, daer se anders deselve boven 't versparen van de thollen aldaer veel carrevrachten als andere oncosten sonder eenich perijckel langs vrij corteren wegh ende de riviere van Brochia aen onse scheepen soude connen werden gebracht, ende ingevale d'E. Comp^{ie} eenich geweld hierover aendeden, dat verseeckert mochten zijn dezelve hun niet schuldich blijven maer soodanich hun daerover revengieren, dat voor een ducaet die ons met geweld affnamen hun wederom thien dittos in betalinge nemen soude. Eijntelijck siende dat d'onse geen coop gaven ende sij met hare sustenue niet door mochten, lieten de saeck

vallen ende haer excuserende dat, zoo dese haperinge eenichsints hadden vermoet, het gemelte schip niet aengeleebt nochte affgeladen souden hebben, welken volgens, opdat 't zelve sijne geprojecteerde vojagie mocht voltrecken, zoo was nae instantelijk versoeck ende noch veel debatterens hun rede nevens gegeven pas een brieff van recommandatie aen de opperhooffden van de cruijssende jachten in de straet van Malacca verleent, waerbij harentweegen versocht wert dat voorschreven schip voor Atchin comende aldaer mochte blijven leggen, en maer de schipper nevens twee gecommitteerdens nevens den pas ende recom-mandatiebrieff nae Malacca aen den gouverneur gesonden mochten werden om over den thol ende 't visiteren ofte opcomen van voorschreven schip voorder te handelen. Naer d'onse condon vernemen soude de ladinge van 't voorschreven coninxschip, dat door continuele suijdewinden opt affvaerdigen deses noch niet vertrocken was, in alles monteren 90000 mamodij, waerin soo den gouverneur van Suratte affirmeert de Maij^e ongevaer de helft participeert, sustinerende gemelte Arent Barentsen, bijaldien dit schip door de cruijssende jachten voor Malacca gebracht in sijn reijse verhindert ende thol affgenomen wert, dat den coninek sulcx niet alleen heel qualijk nemen maer sich daerover met dubbele restitutie reven-geren sal, waertoe niet voornemens was goetwillich te consenteren maer 't zelve op haer geweld te laten aencomen. Onderwijl versocht spoedich advijs hoedanich voortaan int regard van 's coninx scheepen met het verleenen der passen te handelen soude hebben. Van gelijke sustineert dat de vermeerderinge des eijsch voor Wingurla, door den E. van Sanen hierboven gedaen, de Comp^{ie} nadeelich is ten respecte sulcx de negotie op Coromandel verslapt, daer zoo door den vercoop als incoop goede proffijten sijn te doen ende het doorgaens aen capitael manckeert, daer ter contratrie in geseijde Wingurla bij vercoop weijniger winst ende excepto peeper op d'ingecochte tot noch toe verlies gedaen is.

V E R B A E L uijt de successive advisen, becomen
van Ceijlon, Goa, Wingurla ende d'Custe van
India sedert primo September 1644 dat de
jonghste nae Nederlant gesonden sijn tot [10
November 1645].

A^o 1645 den 6^{en} Januarij verscheen nae langh nijsien Gode zij loff te deser rhede 't schip Henriette Louise, den 15^{en} November passato door d'hr Joan Maetsuijcker uijt Goa met de 477 balen aengehaelde en nu gelargeerde Parsiaense zijde (en een bael leer in plaets van zijde, God weet door wien geruijlt) onder d'opsicht van den schipper commandeur Jacob Jacobssen van der Meulen nevens vredeestijdinge herwaerts affgevaerdicht. Uijt de papieren wert aengenameelijck vernomen dat sijn E. den 28^{en} September (alvoren 1 maent 18 dagen van hier onderwegen geweest, 55 Nederlanders ende 10 gevangene Portugesen gestorven sijnde) met de vlote behouden voor Goas bhare op 10 vadem ten ancker gecomen, ende voor Wingurla den oppercoopman van Sanen met eenige noves int voorleden jaers verbael p^{ro} September g'inserect aen boort verschenen was, vindende d'twee caraquen ende een galjoen, zijnde de zelvige van voorleden jaer onder d'aguade ende de twee nu gecomene om vertimmer te werden voor de stadt. Ten zelve dage hadde hij onder de witte vlagh een vaertuijgh, daerinne den 'gevangene capⁿ, des vicereijs cousin Coutinho en een jesuijt, met een briefken nae d'aguada aen den vicereij om sijne compste en commissie bekent te maecken gesonden, die ten halff wege van landt in een Portugies vaertuijgh over ende d'onse weder na boort gingen, alsoo geene Hollanders aen lant te comen toestaen wilden. Waerop den tweeden dach daeraen sijnde 30 September eerst antwoorde door padre Gonsalo Veloso en Louijs de Pedrosa da Cunha gebracht was, die versochten haerlieden den brief door sijn Ed^e d'hr Gouverneur Generael aen den vicereij geschreven mochte ter hant gestelt werden, 't welck soo nevens een translaet in d'latijnse tale geschieden. Mid'lerwijle voer van Sanen met de schepen Bergen op Zoom en Armuijden nae Wingurla om water ende ververssinge voor de vloote te halen, hebbende te dien eijnde een cargasoen van f 10924.13.— uijt Surat ende Persis schepen gelicht en mede genomen, den welcken op 10 October met 48 koebeesten, 16 varekens, alle d'leggers vol water, partije groente ende fruijten geretourneert was.

De gecomitteerdens van den heere vicereij met namen dom Manuel Pareira Joseph Pinto Pareira ende padre Gonsalo Veloso den 3^{en} October smergens met een cierlijck vergult vaertuijgh aen boort gecomen sijnde verthoonden hare procuratie,

waerinne tot d'affhandelinge der geschillen geauthoriseert stonden, versochten d'heer Maetsuijcker insgelijck 1) doen wilde, twelek geschieden ende haer copielijck in de latijnse tale ter hant gestelt wierde. Nu met elckander in dispuijt raeckende was haer onder andre redenen door d'h^r Maetsuijcker geantwoort dat den vicereij niet alleen moste overleggen, wat hem recht mochte duncken maer sijnen staet oirbaer te wesen, dat haer te behagen scheen, vorderden sijn E. propositie schriftelijck om die haren heere te verthoonen, waermede naedat wat getracteert waren van boort naer d'aguada voeren. Ondertusschen liep des admiraels schip Amboina wat dichtter tot op 9 vadem bij nae onder haer geschut. Des anderen daeghs 's morgens zijnde den 4^{en} d^o sagen d'onse een stuck boven op den berch buijten 't casteel geplant, dat daer nootsaeckelijken dien nacht gebracht hadden om de schepen soo nader quamen te begroeten.

Doch den 6^{en} derselver verscheen den padre Gonsalo Veloso onder d'witte vlagge met een vaertuijgh aen boort brengende een brieff van den heere vicereij, waerin d'heer Maetsuijcker met eenige excusen beleeffdelijken om over 8 dagen aen lant te comen nodicht, alsoo ondertusschen een goet logiement dede prepareren, ende dat sijn Ex^{tie} nevens den gantschen raet tot in Pangin affgecomen was opdat dichtter bij den anderen wesen ende d'geschillen in corten een eijnde hebben mochten. Middelerwile wierden de schepen Wesel ende Overschie nae Suratte met brieven aen den E. Weijlant gelargeert.

Naer dat nu veele briefkens over ende weder gegaen en ettelijke disputen gevallen waren is d'h^r Maetsuijcker den 13^{en} October, 't commando der vlote d'commandeur Block bevolen latende, eerst met een groote magnificentie aen lant gehaelt. De casteelen, schepen ende fregats losten rontom, haer canon onder andere quam een canonicogel niet sonder groot perijckel van d'aguada recht over 't vaertuijgh. Zoo wierden oock aen alle canten langs strant cherges met musquetten gedaen, behalven datter noch menichte van vaertuijgen met allerhande slach van menschen op instrumenten spelende hem tegemoet quamen, die sulcken geschal maeckten dat men hooren noch spreeken conde, doch wierde gepresumeert die menschen uijt alle bijgelegene quartieren om soo een volckrijcke verthoninge te doen ontboden ende aldaer verschenen waren. Aen Pangin en voor 't huijs van den vicereij gecomen wesende wierd sijn E. aen d'wal van des vicereijs soone bewelcomt en boven nae sijn h^r vader gebracht, die sijn E. met al den adel te gemoet quam, vrundelijken ontfingh ende in sijn binnenste camer op een stoel nevens hem deden nedersitten alwaer eenige courtoise complementos gebruijckt wierden, latende de saecke in questie op dien vrolijcken dach rusten. Nae eenige discoursen over en weer gegaen waren, bequam sijn afscheijt ende vertrock den E. Maetsuijcker naer d'overcant van de rivier, daer een groot schoon logiement cierlijcken voor hem opgepronckt was, om soo dichtter bij den anderen

---

1) Het HS. heeft: *mogelijck*.

te wesen. Middach geworden sijnde bleven d'heeren gecommitteerdens bij sijn E. eeten, en waren drij aensienlijke personen met namen Manuel de Sousa Pineel, tresorier, Manuel Rames ende Bartholomeus Silveria, secretaris, tot de opsichte vant familie geordonneert, die oock geduijrich de tafel assisteerden. Thien van de H^r vicereijs hellebardiers waren sijn E. tot een lijffguarde toegevoeght, met noch groot getal andere dienaren.

Naer dat nu d'H^{ren} gecommitteerdens dickmael met eenige schriften over ende weder gegaen ende langen tijt vergadert geweest, oock verscheijden conferentien, contestatien ende protestatien gevallen waren, is eijndelijk nae veele moeijdens ende gedane instantien tot corte expeditie den thienden November dit volgende aldus geaccordeert ende wederzijds besloten.

Translaet uijt het latijn.

Provisioneel verdrach over de nieuwe publicatie ende onderhoudinge des bestants in gants India, schortinge van wapenen ende alle acten van hostileijt int eijlant Ceijlon, tusschen den excellensten Heer Joan de Silva Tello ende Meneses, grave van Aveiras, vicereij ende capiteijn generael van India, ract van Staten van de Serenissimo heer coningh van Portugael, ende d'E. heer Johan Maetsuijker, gesant wegen d'H^o. Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde provintien, gecommitteert van den doorluchtigen Heer Anthonio van Diemen, Gouverneur Generael van de Nederlandse natie.

In den name des Heeren amen. Alle ende een ijder, die het tegenwoordige instrument van overeencomingh ende verdrach der differenten, die tot noch toe het bestant ende d'schortinge van wapenen beleth hebben, zullen sien, zij cont ende kennelijk hoe dat int jaer van de geboorte onses Heeren Jesu Christi duijsent ses hondert vier en veertich op den 15^{en} dach der maent November te Pangin in 's conings huijs, op den oever van de rivier van Goa gelegen, met den Excelenten heer Johan de Silva Tello de Meneses, grave van Aveiras ende vicereij van India, Raedt van Staten van den doorluchtighsten ende onverwinnelijksten coningh van Portugael Johan de Vierde, zij overeen gecomen den E. heer Johan Maetsuijker, ambassadeur wegen d'Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlandtsche provintien, gecommitteert van den doorluchtichsten heere Anthonio van Diemen, Gouverneur Generael der Nederlandse natie ende district in India, om het bestant met de Portugesen te stabileren, van welke commissie dit van woort tot woort den inhoudt zij:

Anthonio van Diemen, Gouverneur Generael, ende de Raden van India wegen den staet der Vereenighde Nederlanden in Orienten, alle die desen sullen sien ofte hooren lesen saluijt. Alsoo tusschen ons in qualite voornoemt ende

sijn Ext^{ie} grave vicereij ende die van den Raet in Goa wegen de croone Portugael in dese landen questie ende different geresen sij over de lijmijscheijdinge der landen tusschen onse respective uijtterste vastigheden opt eijlandt Ceijlon gelegen, vermits welcke het thienjarigh bestant tusschen onse respective Heeren Souverainen in Europa besloten tot noch toe in dese landen geen voortganch heeft connen nemen, ende wij ingesien de goede vruntschap ende aliantie die tusschen de croone van Portugael ende de Vereenighde Nederlanden in Europa g'observeert wert, het voorschreven different geerne sagen geaccommodeert opdat geen meer christenbloet daerom werde vergoten als reede tot ons groot leetwesen van d'een ende d'ander zijde op gemelte eijlant geschiet zij. Soo is't dat omme daertoe te geraecken goet gevonden hebben aen zijn gemelte Ext^{ie} tot dien eijnde te committeren mits desen den E. Heer Johan Maetsuijcker, mede Raet van India, met last, macht ende volcomen authoriteit om uijt onsen name ende van wegen d'Ho. Mo. Heeren Staten Generael der voorseijde Nederlanden met zijn geduchte Ex^{tie} in conferentie te comen ende het voorschreven different is't doenlijk op't gevoeghlijkst te vergelijken, te weten: bij provisie ende tot dat bij onse respective souverainen daer finale decisie van sal werden gedaen, belovende voor goet, vast ende van waerden te houden ende te doen houden bij alle [ende] een ijgelyk onder onse gehoorsaemheijt staende al 't gene bij deselve in dese commissie wegen hetgene voorschreven gedaen, veraccordeert ende besloten sal werden, met gelijke verbintenisse ofte alles bij ons selven in persoon gedaen, veraccordeert ende besloten ware, sonder daertegen te doen ofte laten geschieden bij ijmanden onder onse macht ende gehoorsaemheijt staende directelyk noch indirectelyk. Zonder arch ofte list. Gegeven int casteel Batavia opt eijlandt Groot Java desen 9 Augustij 1644. Onderstont: Antonio van Diemen, de plaetse van 't zegel, ende daeronder: Ter ordonnantie van haer welgemelte Ed. geteijkent
Pieter Mestdagh.

Uit crachte van welcke commissie tusschen hooghgemelten vicereij ende den E. ambassadeur is verdragen als volgt:

1.

Eerstelijcken protesteren partijen wederzijds over ende weer dat de jegenwoordige vrundelijke overeencomingh, die eenelijck geschiet tot accomdatie der voorschreven questien ende differenten opdat om deselve geen meer menschenbloet vergoten werde, in geender wijze zal prejudiceren het recht, de domeijnen ofte possessie der gemelte heeren prince respective, zoo de Serenissime Heer Coningh van Portugael als de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael.

2.

Dat in alle steden, casteelen, fortressen, vleecken, dorpen, volckeren, plaetsen, havens ende zeen wederzijds in gantsch India het bestant achter-

volgens het verdrag, gecelebreert tusschen den Serenissime coningh van Portugael ende Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlantse provincien, suiwer, vast ende onverbreekelijk sal werden onderhouden, zoo haest hetselve in dese stadt Goa andermael publijcq ende solemneel sal sijn gepromulgeert.

3.

Voorts alsoo op het eijlant Ceijlon bijsonder twijffelingen zijn ontsaen, om welke voorschreven bestant tot noch toe geen effect heeft gesorteert, is goetgevonden derselver desisie bloot ende geheel te reserveren tot de uijtspraecke der voorschreven heeren ende ondertusschen aldaer te houden volcomen schortinge van wapenen ende alle acten van vijantschap, blijvende de wederzijds saecken, fortressen ende sterckte in d'zelve staet, in welke op den dach der nieuwe publicatie in dese stadt Goa sullen werden gevonden sonder dat ijets opnieuw geextrueert ofte in beter forme gebracht, gealtereert ofte geinnoveert, nochte eijndelijk ijets geattenteert sal werden partinerende tot offensiven off deffensiven oorlogh.

4.

Dese schortinge van wapenen zoodanigh vastgesteld ende de deijlinge van de eijgendom ende possessie der landen ter decisie der princen gereserveert sijnde, opdat om de onseeckerheijt der geschorte possessie de midderwijle vruchten niet comen verloren te gaen, is verdragen desselve in twee gelijke deelen te verdeelen, welker eener de Portugesen zullen innen, d'andere de Nederlanders, ende dese zal bij deselve Nederlanders sijn in deposito tot dat de voorschreven decisie uijt Europa come, met verbintnisse van restitutie bij aldien de bovengemelte princen zoodanich comen te beveelen, onder geintereerde protestatie van de zijde des heer ambassadeur dat met die titul van deposito, dien ter instantie van den Ex^{ten} heer vicereij eenlijck is inwilgende tot accomodatie des geschils opdat om het selven geen meer christenbloet vergoten werde, in geender wijse sal werden geprejudiceert het recht ofte de possessie der Heeren Staten Generael in voorschreven landen ende vruchten, waertegen wegen den Ex^{ten} heer grave vicereij mede geprotesteert is. Ende opdat omtrent het innen der voorschreven vruchten geen contentien en rijse, is goetgevonden dat de Portugesen vrij ende vejlich zullen innen alle diegene die sullen voortcomen in het halve deel der voorschreven landen, dat nae haer fortresse is leggende, ende de Nederlanders alle die gene, die voort sullen comen in het deel, dat is leggende nae de hare, welke declaratie van halveringe der vruchten op gelijcker wijse oock verstaen sal werden plaets te hebben in de administratie van justitie opdat om de onseeckerheijt van de jurisdictie de misdaden niet ongestraft en blijven. Ende dese declaratie van halveringe sal geschieden op gemelte eijlandt door de wederzijdse capiteijnen.

5.

De coningh van Candia Raija Singa zal onder dese trefves hegremen worden achtervolgens den inhoude des derde artieuls van deselve met de landen ende possessie sijns rijcx.

6.

Dat het de eijgenaers ende erffpachters der dorpen ende plaetsen geoorloft sal sijn te keeren tot haren eijgenschappen, erffpachten ende oude possessie haerer dorpen ende goederen hoedanigh die mogen wesen ende hare familie daer met haer in te voeren, midts dat binnen de ses maenden te voorschijn komen, 't welck sullen vermogen te doen door haer selve ofte door haer lantpachters, met conditie dat de schuldige gerechtigheijt ende incompsten sullen betalen gelijk voor desen aen de zijde, in wiens quartier sullen sijn gecomen, ende niets tegen d'selve sullen molieren. Ende opdat de soodanige in hare conseientie geen schade comen te lijden wort de parochen oock toegestaen vrijelijck tot hare kereken te keeren, den godsdienst te administreren ende de zielen te versorgen gelijk voor desen, te weten ten platten lande ende in de dorpen ende niet mede in der Nederlanders fortresse ende totdat de voornoemde decisie uijt Europa comen.

7.

De arbeidsluijden vant eijlant Ceijlon, die tot het schellen des caneeels gebrijckt ende chaleas genoemt werden, sullen onderlingh aen beijde partije haren dienst doen, midts hebbende nochtans alvoren consent der geener der welckers deel sijn toegevallen, ende tot te beter nacominge van den trefves ende schortinghe der wapenen sal geen der partijen de chaleas, lantlieden, ingesetenen ofte eenige andere huijrluijden van de andere partijen sonder desselffs toestant tot sich roepen ende sullen de fugitiven ende overlopers datelijck over ende weer gerestitueert werden.

8.

Alle de goederen, die staende dese differenten ende ter oorsaecke derselver aengehaelt sijn, sullen van dese ende gene zijde gerestitueert werden in dezelve spetie daer het can geschieden ofte in getelt gelt, te weten die goederen die effective in het gewelt van wederzijds partijen sijn gecomen ende geen andere, tot volbrenginge van hetwelcke d'E. Heer ambassadeur belooft heeft hier in Goa ofte in Suratte te betalen ten uijttersten in de maent Januarij aenstaende de somme van hondert duijsent Spaense pattacquen, naderhant te reduceren naer de estimatie die in Batavia sijn hebbende, alwaer de taxatie der goederen is geschiet, ter welker plaetse oock sal werden betaelt hetgene na de betalinge der geseijde somma totte volle genoechdoeninge bevonden sal worden te gebreken. Ende sal dese restitutie gereeckent worden van den 22^{en} dach der maent

Februarij des jaers 1643, op welke vervult is een jaer naer de ratificatie des doorluchtighsten coningh van Portugael in 's Gravenhage overgebracht.

9.

Soo het mochte gebeuren dat ten tijde des voorschreven bestants eenige differentie tusschen partijen mochten rijzen, sal hetselve daerom niet gedissolveert maer geheel ende religieus onderhouden worden, blijvende ondertusschen de saecke in deselve staet tot de decisie van de respective princen uijt Europa comen ofte, zoo de saecke geen uijtstel lijdt, door arbiters met consent van beijde partijen te eligeren gedefinieert worden. Ende midler tijt dat de questie hanght sal de saecke, van welke het geschil sal wesen, blijven int gewelt des genes wien het geschil gemoveert wort.

10.

Met de jegenwoordige overeencomingh zal geen prejuditie geschieden aen de decisie ofte diffinitie, die over de voorseijde differenten bevonden worden, reede gedaen te sijn ofte naermaels gedaen sal worden van de heeren onse princen, maer sal deselve allen gevals stant werden gedaen soo van dese als gene zijde, niet jegenstaende de jegenwoordige capitulatie tot accomodatie der geschillen middlertijt tusschen ons gemaect.

Welck verdrach tot onderhoudinge des bestants in gantsch India ende de schortinghe der wapenen mitsgaders alle acten van hostiliteit opt eijlant Ceijlon gelijk boven verhaelt d'een ende d'ander partijen belooft hebben van haer terstont solemneel gepremulgeert, onderhouden ende naergecomen sal werden, ende te sullen doen van de onderdanen wederzijds onderhouden ende naergecomen werden, de Ex^{ten} H^r vicereij door hem selven ende de H^{ren} vicereijs ende gouverneurs die naderhant sullen sijn, de heer ambassadeur wegen de Vereenighde provintien ende de Nederlandtse Oostindische Comp^{ie} ende uijt cracht der volle commissie van d'heer Anthonio van Diemen, Gouverneur Generael, dewelcke ick secretaris verclare gesien te hebben ende autentijcq te berusten in de secretarie van dese stadt, soo uijt de naem van gemelte heer als desselffs successeurs in de gantsche jurisdictie ende het district van beijde partijen, hebbende ende observerende hetgene voorschreven soo haest de publijcque manifestatie in dese stadt Goa sal sijn geschiet, sonder daer jegens te doen directelijck noch indirectelijck, noch en sal in eenigh der voorseijde poincten de substantie, omstandigheden ofte zin werden verandert ofte gealtereert maer sal alles ende elck sincere ende ter goeder trouwen ten vollen genoegh gedaen worden achtervolgens het bestant van de prince gemaect ende dese jegenwoordige overeencompste, willende die in alles vast ende crachtich sijn sonder questie ofte twijffelinghe gelijk geseijt is, hetwelcke onderlingh met eede op de heijlige evangelien hebben besworen ten overstaen van de eerwaardichste aertsbisschop primat Dom freij Francisco der Martelaren ende Dom Alphonso Mendes, patriarch van Aethiopia, raden van

sijn coninghlijke Majj^t ende de vordere raden deser stadt, dewelcke hetzelfde consenterende, approberende ende admitterende getuijgen daerover hebben gestaen, ende Wollebrant Geleijnse d'jonge president van Parsia, Abraham Firens predicant, Johan Potteij fiscael, Andries Frisius secretaris, Thomas Cuijck oppercoopman, met welcke den Ex^{ten} Heer grave vicereij ende den E. Heer ambassadeur dit met haer gewoonlijke onderteeckeninge hebben onderteeckent. Ende ick Joseph de Chaves Sottomajior, secretaris van geseijde coninghlijke Majj^t in de Staet van India, heb het doen schrijven ende onderteeckent. Ende was onderteeckent: de grave van Aveiras, Johan Maetsuijcker, fr. Francisco dos Martires aertsbisschop-primaet, Alphonsus patriarch van Aethiopia, Francisco de Melo de Castro, Dom Manuel Pareira Anthonio de Faria Machado, Anthonio Monis Baretto, Joseph Pinto Pareira, Wollebrant Geleijnsen de jonge, Abraham Firens, Johan Potteij, Dombras de Castro, Louis Magulhan, Andries Frisius, Andrea Salema.

Alsoo van dit verdrach meer exemplaren zijn geschreven soo in de Latijnse als Portugese tale is tusschen den Ex^{ten} grave vicereij ende den E. ambassadeur verdragen dat, bijaldien over derselver verstant eenige twijffel comen te ontstaen, tot het latijn als het autentijcq sal werden gerecureert ende hetselve gebelijck ende zonder eenige defictie werden stant gedaen, tot welcker bevestinge dese verclaringe is gemaect. Ende hebben de voorschreven heeren met de vordre die andermael onderteeckent ter selver plaetse ende dagh. Joseph de Chaves Sottomajior heb het ondergeschreven. Was ondertekent: de grave van Aveiras, Johan Maetsuijcker, fr. Francisco dos Martires aertsbisschop-primaet, Alphonsus patriarch van Aethiopia, Francisco de Mello de Castro, Dom Manuel Pareira, Anthonio Faria Machado, Anthonio Monis Baretto, Joseph Pinto Pareira, Wollebrant Geleijnse de jonge, Abraham Firens, Johan Potteij, Dom Bras de Castro, Louis Magilhaon, Andries Frisius, Andre Salema.

Dit accoort alsoo om geen meerder christenbloet te storten tot nader last der souverainen uijt Europa getroffen en wederzijds met eeden (in handen van den aertsbisschop) bevesticht ende onderteijckent sijnde wierde op den bergh Pangin een seijn gedaen, waerop alle de casteelen, craecquen, gallioens ende fregats dapper tot vreuchdens teeken over 't getroffen bestant vuir gaven, en wierde naernoens de publicatie der vrede ten overstaen van den E. Geleijnsen, den oppercoopman Cuijck, d' fiscael Potteij ende de secretaris Frisius alle te paerde sittende op verscheijde plaetsen van de stadt gedaen.

Hoe het nu met Radja Singa die soo men zeijt met Dom Philippo verdragen is afflopen sal, ten aensien geen goet garen met hem te spinnen sij, moet den tijd openbaren. Dat den Portugees zijne landen in ons district liggende wederomme aenvaerden en vrijheijt van religie hebben mach, mits betalende soodanigen gerechtigheijt aen d'onse als voor desen gewent zijn, is daeromme ingewillicht

opdat datelijck de landen gepeupleert ende de vruchten van dien bij d'onse getrocken mochten worden, daer andersints geruijmen tijt verwoestinge onderworpen souden wesen, ten aensien Radja Singa met lijff en ziel tracht onse landen van d' caneelschelders te ontblooten ende de Comp^{ie} van alle voordeelen (tot soulaes harer groote gastos) frustreren, doch sal continueel een waeckend' ooge dienen gehouden opdat de caneel van onse landen door den Portugees ofte Singalees niet na Colombo werde gevoert, daer goet onthael van die luijden veel in doen sal. In Negombo diende nu voor eerst geen minder garnisoen als in tijde des oorlogs opdat onse eijgen onderdanen ons onder 't een off 't ander pretext geen quaden treck en spelen, welckers onkosten de Comp^{ie} vooreerst noch sal moeten dragen ter tijt ende wijle de langh gewenschte vruchten van dat eijlant eens recht comen te smaecken, waertoe sich d'apparentien met Godes hulpe wel verthoonen.

De betalinge der 100.000 R^s soude met de compste vant Tajjouans schip uijt Suratte aen de Portugesen voldaan worden, in welken gevalle 't meeste part volgens de Batavias boecken betaelt sal wesen, alhoewel zij haer imagineren op Batavia noch wel 2 à driemaal zooveel te ontfangen, daerinne haer bedrogen sullen vinden alsoo de restitutie gereeckent wort van den 22^{en} Februarij 1643 dat alhier het bestant hadde moeten ingaen, soodat al 't gunt voor dato genomen is, schoon nae de publicatie op Batavia gedaen, daer buijtengesloten zij.

Van de Tegenepatamse schult staet in de capitulatiën niet vermeldt alsoo de heer vicereij versocht de decisie daarvan aen d'heeren princen respectie gelaten soude werden, ten aensien sich liet voorstaen de schult bij geen sufficante documenten soude bewesen worden, sulx dat ter discretie gereserveert blijft.

De jachten Heemskereke ende Delfshaven waren den 28^{en} October van Ceijlon voor Goas bhare bij de vloot gecomen met brieven van den president Jan Thijssen in dato 5 October ende die van Julius Schilffij, hooft in Negombo, den 16^{en} derselver geschreven, meldende hoe dat Dom Philippo volgens zijne dreijgementen met een extraordinarie macht, bestaende in 1200 blancke Portugesen, 3600 Singalesen, 300 caffers en 14 stucken canons van 8, 12, 18 ende 24 # ijzer, van den 27^{en} Meij tot 14 Augusti de fortresse Negombo seer sterck belegert en daerop over de 7000 schoten gedaen had. Hij, bemerckende d'onse met het canon niet te dwingen ofte tot overgeven te bewegen waren, heeft hij den 23^{en} Julij op heldren middach met geseijde macht, in 38 instanties verdeelt, een generalen aenval ofte storm gedaen ende deselve driemael hervath, doch door d'onse met Godes hulpe zoo coragieus affgekeert dat met confusie en verlies van 400 man, daeronder Bernardo Mendosa, capⁿ del campo, met drie sergianten-majors ende veel capiteijnen die onder de punten waren blijven leggen, behalven groot getal gequetsten genootsaecht waren geworden te retireren, blijvende in alles van hare macht maer 12 instanties overich. Daertegens d'onse maer 23 man, daeronder den capⁿ Gerrit Meijer, d'lieutenant Hans Philips van Warnstadt,

Joan Anthonij Francken, Joan Stalpaert en andere officieren, verloren en 64 gequetsten becomen hadden, doch was buijten dat groot getal volx door 't water als andere siekten ende gebreck van ververssingh in Negombo gestorven. Dom Philippo in maniere voorschreven affgeslagen sijnde, ruijmden met den brant in d'hutten op 24 Augusti 's nachts. De jachten Heemskercken ende Delfshaven voornoemt waren primo September voor Negombo ende den tweeden dach daeraen voor Cruz de Gale ten ancker gecomen, alwaer den E. Jan Thijssen naedat tijdingh van de belegeringh had becomen zedert 29 Junij een leger van 580 copen te velde lantwaert in nae Colombo had gebracht op hope den vijandt daermede te diverteren ende de belegeringe te doen opbreecken, waeraen sich Dom Philippo niet gestoten had. Nu soo schandelijk opgebroecken sijnde sond sijn overige macht bestaende in 500 soldaten onder 't commando van Lourenso Fereira de Britto nae Hangergam, tot ses mijlen van Colombo nae Gales kant gelegen, doch waren buijten dien noch 400 weerbare burgers binnen Colombo gebleven, dat doen al de Portugesen macht op Ceijlon was, over sulcx groot secours nae hun voorgeven van Goa te gemoet sagen van het ruwe volck, 't welck daer in voorleden Meij uijt Portugael becomen hadden. d'Onse hielden hare legerplaats te Bilitot, thien mijlen bij noortwesten Gale, sijne Majjt van Candia bleeff noch wederzijds huickende, costen niet voor onsen vrunt noch openbaren vijant gereeckent worden. Dom Philippo had voorleden Majj een ambassade aen hem gesonden, die ontfangen ende nae 't seggen vrindelijk bejegend was, doch 't verhandelde bleeff secreet, maer liet sich d'saecke aensien d'vrede reede tusschen hem en Dom Philippo getroffen was ofte eerstdaeghs getroffen soude werden, sulcx aen alle canten bleeck weijnich goets met d'onse int sin had.

Gales guarnisoen bestont noch in 940 copen ende dat van Negombo uijt 380, daeronder veele siecken. Julius Schiffelij, sijnde een Switser en onlanghs te voren van lieutenant capitein geworden, was door 't overlijden van den manhaften Vinckeboons den 26^{en} Augusti het commando in Negombo gedefereert, doch stont den president Jan Thijssen eerstdaeghs derwaerts te comen, 't welck nodigh zij alsoo 't niet buijten gevaer is, zoodanigen fortresse den vijant zoo naer gelegen aen een onbekenden vreemdelingh te vertrouwen, dat Dom Philippo oock wel had geweten, hebbende daer reede een aenslach op gemaect met presentatie van 20.000 daelders voor de overleveringe der fortresse passerende daervan een briefken van zijn eijgen hant geteeckent, oversulcx d'heer Maetsuijcker 't zijnder compste op Ceijlon voornemens was die fortresse aen een ander persoon tot meerder gerustheijt te bevelen ende sijn goet comportement in ijets anders te recompenseren.

De schepen Westvrieslant, Enchuijsen, 't galjoen Bergen op Zoom, Armuijden, Heemskereck ende Delfshaven waren den 15^{en} November mette chrijgsmacht onder 't commando van den E. Block vooruijt nae Ceijlon met

d'articulen des bestants en andere ordre gesonden, alsoo voor Goa's bhare niet meer nodigh waren ende op dat eijlant dienst souden connen doen, met recommandatie Dom Philippo d'geschreven articulen inderijl toe te seijnden opdat te wederzijts van hostiliteit gesupercedeert en geen meer bloet vergoten werde, doch d'publicatie soude niet eerder als met de heer Maetsuijcker's compste op Ceijlon gedaen werden.

Den oppercoopman Arent Barentsen was den 2^{en} November met de schepen N. Enchuijsen, Arent, Waterhont ende 'tjacht de Zeemeeuw van Batavia comende voor Goa bij de vloote ende den 4^{en} d° aen lant bij d'heer Maetsuijcker verschenen. De brieven van S^r van Sanen, op 5 November d'heer Maetsuijcker ter hant gecomen, melden dat den veltoversten Ecelechan met een leger van 15.000 man in allerijl nae Carnatica was geruckt, tot wat eijnde wist men niet, doch aparent om d'ingesetene hare beurs wat te ontlasten. D'Engelsche saten gantsch stil sonder ijets te negotieren.

De twee galjoens, die 27 Majj passato voor Marmagon gearriveert waren, wierden voor de stadt vertimmert om dat jaer 1644 noch nevens 't gunt noch onder d'aguada lach nae Portugael te navigeren. Zoo was voorleden Augusti noch een patache met Canarise wijnen ende andere provisien daer uijt het rijk wel aengelant, mitsgaders twee cleijnslachtige galjoens met een patache in Bombain, dewelcke den 13^{en} April uijt Portugael gelopen waren met partije contanten, provisien &^a, en wierde d'heer Maetsuijcker in Goa d'originele paspoort, die het voorschreven patache medebracht van d'Hoogh Mo. Heeren Staten Generael, verthoont, lujdende van woorde te woorde aldus:

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden Onsen Gouverneur Generael in Oost Indien ende voorts alle crijgsoversten, admiralen, vice-admiraels, rithmeesters, capiteijnen, lieutenants, bevelhebberen ende gemeene soldaten te peerde, te voet, ter zee, water en te lande, voorts alle magistraten, justicieren, officieren ende andere in onsen dienste ende onder onse gehoorsaemheijt wesende, 't zij in emploij van de Oost-Indische Comp^{ie} ofte daer bujten, saluijt. Doen te weten: dat wij omme seeckere goede redenen en consideratien ons daertoe móverende gegunt, geconsenteert ende g'accordeert hebben, gelijk wij gunnen, consenteren ende accorderen bij desen vrijgeleijde, consent ende paspoort aen Gaspar Pacheque, Franciscus Ferdinandus Farna, Emanuel Martis Medina, Portugese cooplujden, omme onder 't beleid van Rodricus da Silva Pareira haren schipper ofte capitein te mogen stuijren naer Oost India ende aldaer in de zeen laten varen, passeren, ende repasseren, oock van daer laten wederkeeren naer Portugael zoodanigen schip, scheepsvolk ende ladinge van dien als zij goet sullen vinden, mits dat zij haer sullen moeten reguleren naer ende in conformité van het tractaet tussehen den coningh van Portugael ende dese Staten respectie ten XII^{en} Junij in den jaere XVIe een en veertich alhier in den Hage gesloten ende daer naer

volgens zoo bij den coningh van Portugael als ons respectivelijk ten wederzijden geaprobeert ende geratificeert. Waeromme wij lasten en bevelen uluijden samentlijk ende besonderlijk het voornoemde schip, scheepsvolk ende ladinge van dien in voegen voren verhaelt te laten passeren ende repasseren, zonder daer jegens te doen off te laten geschieden eenigh hinder ofte empeschement ter contrarie op pene van't incureren onse hooghste indignatie. Want wij sulx bevonden hebben alsoo te behooren. Gegeven in den Hage onder onsen cachette, paraphure ende signature van onsen griffier op den derden Februarij 1643. Ter zijde stont: W. Ripperda vidit, ende noch lager: ter ordonnantie van de hooghgemelte Heeren Staten Generael geteijckent Cornelis Musch, ende ter zijden aff stont in roode wasse met een dun papier overdeekt 't zegel van de Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden.

Met welcke paspoort hare Hoogh Mo. d' Comp^{ie} ontsetten het middel daer haer de meeste affbreuck mede conden doen, sijnde in sulcken gevalle d'besettinge van Goa's bhare vruchteloos, en wierde daerbij geconjectureert hare Ho. Mo. de continuatie van den oorlogh met den Portugees hier te lande niet aengenaem sij, oversulx de getroffene vrede goet en van selfs gedaen was, dat de Comp^{ie} anders wellicht van hoger hant uijt Nederlant soude gelast zijn geworden.

Met de schepen, die in Bombain gelopen zijn, is een open via van den coningh van Portugael gecomen dat Dom Philippo Mascarenhas den tegenwoordigen vicereij conde d' Aveiras int gouverno vervangen sal, 't welck aparent het bestant tusschen d'onse en haer getroffen niet te bestendiger maecken sal doordien aen veele daden heeft doen blijken weijnich eergiericheijt bij hem zij, ten aensien alderhande vile middelen soo daer voordeel mede doen can gebruijckt. Daertegens den presenten vicereij sich seer moderaet, sachtsinnigh ende modest gethoont hadde, versoeckende tot sijn Europise vojagie van d'heer Maetsuijcker twee sware touwen, twee stormzeijlen ende eenigh staende want op affcortingh van 't gunt haer schuldich waren, 't welcke zijn Ex^{tie} toegestaen wiert ten aensien nieuwe vruntschap tusschen hem ende ons gemaect, oock d'heer Maetsuijcker uijtnemende eere aengedaen was.

Het jacht Valckenburch wierd met arendsoogen uijt Suratte te gemoet gesien. Den handel in Mocha was naer 't schrijven der ondercoopluijden Alleman ende Oudermeulen seer slecht en conden ettelijke coopmanschappen 't costende op verre nae niet halen, over sulcx den Wingurlasen peper van daer terugge nae Suratte te comen stont, in welcken gevalle nae Parsia geprojecteert was. Sijn Ex^{tie} had versocht 't schip Henriette Louisa eenige dagen mocht opgehouden werden opdat sijnen gesant pater freij Gonsale Veloso de St Joseph daarmede nae Batavia varen mocht, alsoo hare nauwe bepalinge van scheepsmacht niet toeliet een expres schip daeromme herwaerts te senden, 't welck hem door den Portugees samelinge affgeslagen maer passagie met een ander schip, dat van

Suratte te comen stont toegestaen wierd. Sijn Ex^{tie} deden hem aen d'Heer Gouverneur Generael verexcuseren van dat met het eerste schip geen gesant gesonden ofte zijn Ed^t voor de gedane courtoisie vant senden van soo een eerlijcken legaetschap bedanekt hadde, met noch andere hooffsche courtoisien ofte complementos meer, ende was d'heer Maetsuijcker voornemens nae Wingurla binnen luttel dagen te vertrecken.

Den 12^{en} deser arriveerden alhier 't schip Amboina op ult^o November passato door d'heer Joan Maetsuijcker uijt Wingurla nevens sijne advijsen en 104.668 # peper ende een paert tesamen f 27072.4 bedragende herwaerts gedepecheert. Bij desselfs schrijven wort vernomen dat zijn E. niet voor den 18^{en} derselver zijn afscheijt van den heere vicereij door der Portugesen aengeboorne semmelinge becomen en zijn reijse nae Wingurla vervordert had, sijnde door den heere vicereij eenige dagen voor zijn vertreck beschoncken met een vergulde ledikant met zijn toebehooren mitsgaders eenige juweelen, bestaende in een bagge met diamanten om op den hoet te dragen, een paer gelijke braseletten ende drie roosringen. 't Schip Nassauw was den 22^{en} derselver uijt Wingurla nae Suratte met advijsen, 6000 # cardemon en 59206 # peper voor Parsia vertrocken, mitsgaders 't jacht de Waterhont om den geprocureerden amphioen ende cattoenen tot den Malabaersen handel van daer te halen. Zoo was oock drie dagen daernae den Arend met den commissaris der coopliijden en gemachtighde van den vicereij om de belooffde contanten in Suratten te ontfangen derwaerts genavigeert, en waren hem al op hant 6720 rijxdaelders tot dien eijnde van Juffrouw Chatolina Havers à 1 percento a deposito genomen toegetelt. 't Jacht de Zeemeeuw eertijts nae Suratte geordonneert wierde nu ten dienste van de Comp^{ie} nae Parsia geprojecteert. Den vicereij conde d'Aveiras soude desen jare niet maer wel in Meert 1645 nae Portugael vertrecken, alsoo Dom Philippo om 't gouverno over te nemen van Ceijlon niet eerder in Goa te comen stont, ende soude alsdan in compagnie van zijn Ex^{tie} mede nae Europa versejlen Joseph Pinto Pareira, ordinaris raet van haren staet en een der gecommitteerdens over de beslechtinge der geschillen, om aen zijn Maj^t redenen vant gemaecte bestant te geven ende met eenen voor hare Ho. Mo. de Staten Generael (om redenen der questien opt eijlant Ceijlon) te compareren, ten aensien grondige kennisse van gemelte eijlandt was hebbende.

Alhoewel nu aen de gunste van den hartoch Mustafchan zooveel niet gelegen is, zoo was echter om 't quaet bedencken over de getroffene vrede met den Portugees wegh te nemen goetgevonden hem een complement-brieffken met den ondercoopman Marten Poortmans nevens een schenckagie van f 968 bestaende in partije porceleijnen, een groote spiegel ende geborduijrt gouden cleet, een vergulde spiegel ende een schoone clingh toe te senden. Soo was insgelijx een brieffken van d'heer Maetsuijcker aen den houwaldaer van Ponda Mahamet Anum nevens een rolle brocaed geadresseert. Ende nademael nu bij

dese gelegentheit met den Portugees overeengekomen sijn, zal d'logie op Wingurla geen meerder fortificatie vereijsschen maer wel eenige reparatie om soo de dagelijxe hant daeraen te houden, ten aensien de oncosten aen dien cant nu besnoeyt dienen. Oversulx bleeff de verbeteringe den ondercoopluijden Poortmans ende Stertenius noch uijtgesteld, en sijn E. van opinie dat comptoir voortaan (om meerder oncosten te eviteren) bij Sr Poortmans met een a twee adsistenten wel sou connen waergenomen worden, in welken gevalle men den E. van Sanen ende Sr Startenius wel souw connen verplaetsen. De 28 soldaten daer garnisoen gehouden hebbende stonden met d'heer Maetsuijcker, die noch 5 metale stuckjes van daer gelicht hadde, naer Ceijlon te vertrecken. Van Sanen versocht oock bij den sijnen van primo December alsoo desselfs tijt in Junij 1645 te expireren stont sijne verlossinge off elwars met goede verbeteringe onder een nieuw verbant ten dienste van d'Comp^{ie} gebruikt te werden. 't Jacht Valckenburch wierde tot verwonderinge noch niet uijt Suratte vernomen, zulcx door desselfs lange tardance den indigo dat jaer niet nae Europa soude connen gaen, gelijk wel van hier geprojecteert ofte geordonneert was. d'Heer Maetsuijcker bleeff voornemens primo December met het schip Rotterdam, de jachten Pauw ende Zeemeeuw van daer na Ceijlon te vertrecken ende op des vicereijs versoeck en passant andermael Goa's bhare aen te doen, om den gesant pater Gonsalo Veloso en den commissaris der coopluijden Francisco Ingerte, die de reeckeninge opnemen ende 't resterende gelt ontfangen zal, van daer mede over Ceijlon nae Batavia te nemen. d'Heer Maetsuijcker hadde sijn wedervaren en d'articulen des bestants per twee à drie vias soo met den Portugees als Engelschen nae Nederlandt aen d'Heeren Bewinthebberen ter vergaderinge van de 17^{en} gesonden, insgelijx den 22^{en} November p^r schip Nassauw nae Suratte met den E. Arent Barentsen aen den E. directeur Cornelis Weijlant alsmede ten zelve dage aen den president Carel Constant in Parsia geschreven, met recommandatie d'vrede daer oock doen publiceren ende onderhouden laten soudon. Niettegenstaende 't selve bestant soo mosten echter onse rijckgeladen schepen gewaerschout werden nergens onder der Portugesen vastigheden ofte in hare havens te lopen, om andermael geen arrest gelijk de Pauw subject te wesen, ten aensien lichtelijck questie uijt het een off ander different soude connen ontstaan.

Den 26^{en} November was 't jacht den Arent met den coopman Dirck Schoorl (tot den peperhandel op de custe van Malabaer als Cananor, Calecout, Parcattij ende Calecoulangh met een cargasoen f . . . . (1) bedragende geordonneert) volgens sijne instructie naer Suratte om den gereet wesenden amphioen ende cattoen in te nemen vertrocken, met recommandatie van de schult des conings van Calecout, die f 17456.12.3 is, t' innen ende voortaan geen uijtstaende schulden

---

(1) Niet ingevuld in het HS.

meer te maecken opdat de Comp^{ie} van schade bevrijt werde en de gunste van die coningskens lange genieten mach.

Van Sanen seght in den sijnen van 7 December dat voor Goa gecomen, aen lant gegaen ende om alles te verstaen voornemens was over lant nae Wingurla te keeren d'Coopluijden Narsarma ende Kistnawawi hadden in N. Rotterdam 921 ^ƥ poetsjock om op Batavia jegens specerijen om te setten met licentie gescheept.

Op den 18^{en} Januarij bequamen hier met het schip N. Amsterdam over Coromandel brieven van den E. Jan Thijssen den 10^{en} September 1644 in de stadt Gale geschreven, meldende hoe Negombo sterck belegert en sijn E. om den vijant te diverteren met een leger van 580 coppen te velde getrocken was, als hiervoren int brede is verhaelt. 't Sieckenhuijs was daer met over de 240 inpotenten beseth en waren bovendien noch naer 't vertreck der vloote 105 man gestorven, waeronder den oppercoopman Gerrit Moutmaecker die 7 Julij en den predicant Johannes Stertenius [die] den 25^{en} derselver overleden is gerekent sijn. Omtrent Colombo was, nae de geruchten seeckerlijck gingen, groote schaersheijt en dierte in den rijs doch wierd van de Portugesen voorgegeven groot secours en quantiteijt maintimentos van Goa te verwachten hadden. Radja Singa (daer geen gissinge op te maecken was) maeckt gans geene preparade om ijets ('t zij caneel, wasch, oliphanten etc.) aen de Comp^{ie} op affcortinge der verschotene penningen te leveren, maer trachten daertegens zeer sinisterlijck d'caneelschelders nijt onse landen naer 't geberchte te vervoeren, doch had den E. Jan Thijssen 48 caneelschelders jegens Radjas dissaves wil aengenomen ende 60 Rⁿ in spetie om daervoren hondert bhaer caneel te leveren betaelt, en soude niet manqueren om grooter partije doenlijck zijnde in handen te krijgen, alsoo duijsent bhaer voor 1500 slechte realen te becomen soude wesen. Doch bijaldien de Comp^{ie} daer groote macht hielden sustineerde Jan Thijssen door d'incompsten ende thollen des arreecqs den caneel voor niet becomen ende daerenboven noch veele der oncosten soulagieren soude, 't welck den tijt leeren moet.

Den vicereij conde d'Aveiras had 14 Majj 1644 aan Radja Singa geschreven dat hij de redenen, waeromme sijne Majj^t van Candia d' Hollanders niet op haer versoeck jegens Colombo assisteren wilde, verstaen, ende sich beter op der Portugesen als Hollandren secours te vertrouwen had, alsoo 't gunt sijne Majj^t voorder met Dom Philippo besluijten mocht bij den coningh Dom Joan de Vierde voor vast ende onverbreeckelijck, ja beter als de Hollanderen woort souw werden gehouden, met veel andere diergelijcke redenen meer. Radja Singa seght in den sijnen van 5 October aen den president Jan Thijssen dat bij accoord bedongen zij hem alle de veroverde fortten soudon g'intregeert werden, maer de vijanden ijets nemende niet weder gaven had sijn reden, gelijck het met vrunden niet en dede. Om caneel te versamelen was 't mouson verlopen, doch gaff noch hope tot ijetwes, maer doen hij sulx belooffden waer zijn lant in verwer-

ringe geweest daer 't nu in vrede was; en begeerden hij niet te gedogen ons volck de swarten met gelt tot haer devotie en caneelschellen brachten gelijk doende waren, maer bijaldien alle deselve sijnen dissave (die daeromme sendende was) niet ter hant stelde sloegh hij aen d'resterende articulen des vrede's tusschen sijne Majj' en d'onse gemaekt geen gelooff; gelasteden insgelijx aen den president Jan Thijssen opt aenlanden zijns brieffs sich op stont met sijn leger naer Gale vervoegeu soude, alsoo voorgaff d'inwoonders bevreest waren. Den Portugesen ambassadeur Diogo de Sousa da Cunha onthielt sich noch aen 't hoff en belooffden Radja 't verhandelde tusschen hem ende de Portugesen (zoo men 't maer geloven wilde) over te senden, dreijgheden te vergeeffs van boven uijt het geberchte met sijn volck op de platte landen te sullen comen, en wilde hij Negombo (vermits hetselve bujten sijne ordre versterckt was) met geene provisien secunderen voor ende alleer hem de fortresse soude overhandicht zijn, en meer diergelijke praetjens. Dom Philippo schreeff Radja 21 Sseptember uijt Colombo aen hoe dat hij nu tot de verlossinge van den vicereij conde d'Aveiras van sijne Majj' Dom Joan Quarto (wiens huijsvrouw een jonge zoon Alphonso genaemt becomen had) nae Goa te vertrecken geordonneert, deswegen Radja d'vreede nochmaels aenpresenterende was, waerop zijne Majj' van Candia door d'president Jan Thijssen geantwoort ende aengecundicht is hoe d'heer Maetsuijcker met een groote vlote naer Goa vertrocken ende nae verrichter saecke van daer met sijn heijr op Ceijlon te verwachten was, tegens welken tijt Radja oock met sijn volck souw maecken bijder hant te wesen om den Portugees eenmael vant eijlant te helpen, met meer diergelijke windige praetjes Den E. Pieter Vinckeboom versocht in den sijnen van 22 Junij door den president Jan Thijssen te mogen in de belegeringe geassisteert werden met 20.000 ff busernijt, 300 coegels van 6 en 12 ff, 2 cassen lont, 100 hantgernaten, partije medicamenten ende provisie, ten aensien den vijant sich seer sterck makende oock allengskens vrij wat approcherende, hij daertegens goede wacht en couragie houdende was. Zooals 50 man van d'onse met 12 p. slaven om eenige affgehouden clappusbomen van't eijlant Walcheren te halen uijtgegaen waren, wierden deselve van den vijandt besprongen, lieten eenige soldaten met de slaven achter, de rest salveerden haer voor eerst in een halve maen, daer allarm opgemaect, datelijk gestormt en van d'onse verlaten wierd. In welcke schermutselingh thien Nederlanders, daeronder een corporaal ende een constabel behalven veel gequetsten gesnevelt waren. Des anderen daeghs wierde d'halve maen door hun onverstant geslecht doch alvoren daer uijt gevoert hebbende een gotelingh van 4 ff ijzer, daer door d'onse achtergelaten. Den Almogende verseth dese schade met een beter victorie.

't Jacht Wingurla was den 17^m Augusti met eenige nootwendigheden van Gale naer Negombo verseijlt ende daer noch niet gepareseeert, zulx wellicht beneden wints naer Batacaloa soude zijn verdreven, gelijk 't waer was, alsoo 't selve den 19 October en 't jacht Cleen Zutphen den 20^m derselver eerst van

Batacaloa waren wedergekeert. 't Jacht Santfort ende 't schip Nieuw Amsterdam waren 8 ende 24 November van Cormandel met 149 packen cleden en 160 lasten rijns voor Gale gepareseert, zoo was daer den 2^{en} November 't jacht de Schelvisch over Malacca verschenen, twelek datelijk over Negombo met brieven aen d'heer Maetsuijcker wiert voorts gesonden.

Seecker cleijn vaertuijghjen was daer van de Maldives met eenige gedrooghde visch gecomen, en had den E. Jan Thijssen een complement-brieffken aen den sultan van die plaets geschreven en daer benevens een witte brocade met een root satijn tot schenckagie gesonden. De vloote van den commandeur Blocq den 15^{en} November passato van Goa's bhare vertrocken sijnde was den 28^{en} derselver naer dat veele stilten gehad hadden aen Cabo de Comerin gearriveert, ende aldaer tot den 5^{en} December door de contrarie N. O. winden moeten vertoeven. Midlerwijle sond hij Bergen op Zoom ende Heemskerk als de beste beseijlste vooruijt nae Gale met intentie om het met de andre schepen onder de wal op te halen ofte tot een slaghoegh wachten.

Den 11^{en} April arriveerden op dese reede d'H^r Joan Maetsuijcker, sijne commissie wel verricht, padre freij Gonsalo als ambassadeur van den vicereij en fr. Ingerto, commissaris der coopluijden, medegebracht hebbende, met de schepen Westvrieslant, Nieuw Enchuijsen ende 't Galjoen, den 12^{en} Maert met 526 balen caneel van Ceijlon herwaerts vertrocken. Uijt desseffs cort, welgestelt raport als andere overgeleverde schriften ende papieren wort vernomen soo als sijn E. den 9^{en} December van Goas reede nae Ceijlon vertrocken was hem vijf schepen in zee ontmoet waren, d'eerste sijnde d'Engelsche Suplij van Atchin nae Suratte comende dewelcke van d'onse op haer versoeck met 9 varckens water geassisteert wierden, d'andere waren de drie welgemonteerde ende gepupeleerde galjoens, die in Bombaï als hiervoren nochmaels geseijt uijt Portugael gecomen ende 't vierde sijnde een schip uijt Mascatte daerbij gecomen ende soo gesamentlijk van den vicereij (naedat het bestant getroffen was) ontboden waren, sulx alvoren elekandren te degen gesproocken en besien hadden met eenige eerschoten van malcanderen om reijns te vorderen gescheijden waren. Omtrent Cabo Commerin bejegenden d'onse een Portugees caffila, 60 fregats sterk, die van daer ende Ceijlon quamen. Den 16 derselver maent December voor Coutchin comende, had den Portugesen gesant versocht men 't zijnen gevalle daer aenlopen en den gouverneur dier plaets kennisse des bestants doen wilde, twelek geschiede. Alwaer den gouverneur Manuel Mascarinhas Omen, een discreet goetaerdigh man zijnde, bij brieven verthoonden hoe hij door den coningh van Portugael tot gouverneur ofte generael op Ceijlon in Dom Philippo's plaets gestelt en oversulx voornemens was met den eersten derwaerts te vertrecken. Voor de stadt Coutchin vonden d'onse een Portugees scheepken, dat daer à droicture uijt Portugael in September (sonder daervan d'onse oijt kennisse becomen hadden) verschenen was, en soude 't selve wederomme van daer nae Portugael verseijlen. Den trefves wierde daer

oock solemneel gepubliceert. Die stadt met schoone huijsen bebouwt, wel versien, doch neringloos sijnde wierde van daer naer goet onthael [de] reijs na Cabo Comorin gevordert, alwaer den 23 derselver 'tjacht de Schelvisch met advijsen zoo van Batavia als Ceijlon vonden, meldende hoe Dom Philippo na de belegeringen niets vorder op Negombo g'attenteert maer met verwonderingh d'vredestijdinge blijdelijken aengenomen en datelijk doen publiceren had. Zoo als d'Heer Maetsuijcker nu den 27 d° bij onse vlote voor Negombo ten anker gecomen was, verstont zijn E. uijt den president Jan Thijssen de saecke niet soo claar maer differentie over de limijtscheijdinge der landen tusschen wederzijds fortresse gelegen met Dom Philippo geresen was, doordien sich met vreemde glossen socht te behelpen ten aensien sustineerden dat de deijlinge moste verstaen werden van d'strand en 't gene langs deselve met een rechte linie getrocken van d'landelijkste hoeck van de eene fortresse tot die van d'ander justement tusschen beijde bevonden soude werden gelegen te sijn, ende dat al 't gene bujten die linie te landewaerts soude blijven hen alleen moste toecomen, jae selfs de landen aen geene zijde van Gale ende Negombo gelegen, 't welck genoegh met het gecapituleerde in Goa gespot was. Bovendien verstont hij noch de partitie aen de zijde Gale gerekent soude worden niet van Colombo maer van de riviere Caleture, daer sustineerden hare uijtterste vastigheijt te wesen, hetwelcke wel wat meerder schijn van reden had vermits daer van outs een fortresse gehad hadden, van welke de muijren en wallen noch in wesen soudon sijn, doch verlaten en sonder garnisoen sedert wij de possessie van Cruz de Gale hebben gehadt, alsoo haer daerinne niet vertrouwdon als ser eenige onser macht omtrent quam. Ende gemerckt Dom Philippo bij voorschreven sustenue persisteerden en Joan Thijssen daertoe gelijk reden was niet conde verstaen, oversulx hadden de deijlinge der landen tot d'heer Maetsuijckers compste uijtgesteld. Ende naedat sijn E. eenige ordre in Negombo gestelt hadde was hij den 29^{en} December met den president Jan Thijssen ende d'commandenr Blocq per de schepen Rotterdam, Westvrieslant, Enchuijsen, Bergen op Zoom, 't Galjoen ende Heemskerck nae Colombo genavigeert en ten selven dage daer wel gearriveert, doende de schepen eenige eerschoten int ankeren, waarop redelijken door Dom Philippo van de casteelen geantwoort wiert. Den padre ambassadeur Sr Inatio Sermiento ende andere gequalificeerde personen meer met een brieffken van Dom Philippo aen boort comende versochten seer ernst en vrundelijk d'heer Maetsuijcker sich naer lant bij Dom Philippo vervoegen wilde, waarop haer door sijn E. geantwoort wierde, bijaldien sijn Ex^{tie} van soodanige ongerijmde propositien niet wilde desisteren, beter ware hij aen boort bleve om malcandren 't bloet niet warm te maecken, en dat sijn Ex^{tie} sich daerop alvoren verklaren moste, met welck antwoort geseijde personen wederom naer landt om sijn Ex^{tie} sulx aen te dienen voeren.

Den laetsten December vertrock 't Engels schip d'Willem, dat met stuck-

wercken rijk geladen van Maccauw gecomen en nu nae Goa voornemens was ende van daer nae Europa te vertrecken. 't Zelve was de strate van Malacca zonder gevisiteert te sijn (tot onser schade) gepasseert, daer hunnen roem wel op te dragen wisten.

Op den middach quam den pater ambassadeur nevens andere gecommiteerdens met de vicerejs vaertuijgh wederomme aen boort met toesegginge d'vicereij Dom Philippo sich in alle billicheijt sou laten vinden, alsoo van de eerste absurditejten geen vermaen doen wilde ten aensien sijn Ex^{tie} hem beter had laten informeren, d'heer Maetsuijcker soude maer aen lant comen om mondelinge met sijn Ex^{tie} te handelen. Weshalven d'heer Maetsuijcker met Joan Thijssen haer nevens gesejde padre naer lant vervoeghden (latende ondertusschen de sorgh der schepen d'commandeur Block bevolen), alwaer seer aensienlijk met het lossen van canon ende musquetados wierden ingehaelt ende vrij ordentelijk tusschen een compagnie soldaten nae des vicerejs huijs gebracht, daer van sijn Ex^{tie} ende den gantsen adel verwellecomt en in sijn camer gebracht was, alwaer doenmaels niet als courtoisijen verhandelt, corte expeditie versocht en beloofd wierden, waerop d'heer Maetsuijcker sijn afscheijt nemende met eenige gecommiteerdens nae 't logement, dat het grootste ende moijste binnen Colombo scheen te wesen, gebracht en aldaer door sijnen hospes Domingos Martijns (een uijtnemende discreet, beleeft en minnelijk man) aengenamelijk ontfangen was.

Naermiddaghs retourneerden den eerw. padre ambassadeur met 't volgende schriftelijk project van scheijdinge der landen aen d'zijde van Negombo bij den vicereij onderteeckent, hetwelcke verclaerde soo veele hem d'landen bekend waren in redelijk ende alle billicheijt gestelt was, versocht 't selve mocht g'examineert worden, oversulx in onse tale overgeset sijnde luyt het aldus:

Tot meerder claarheijt ende verstant van de scheijdinge der landen, die d'heeren Hollanders sijn toecomende ter cause van Negombo, staet te considereren dat voorschreven Negombo gelegen zij op de stranden der seven Corlas ende Colombo op die der vier, hoewel dat als hooft deses eijlants daeruijt voortcomen tacken tot alle de dissaves, ende bestaen de zeven ende vier corlas uijt 17 corlas, dewelcke in gelijke deelen gedeelt werldende sullen aen d'sijde der heeren Hollanders ende in haer helfte blijven de volgende:

Pitogal	} Corla.
Diomede	
Urupala	
Cornagal	
Vili	
Madure	
Hirida	
Mangul	

Aen d' kant der Portugiesen die volgen :

Hina	}	Corla.
Apitigan		
Beligal		
Anapanduna		
Quindigora		
Galbara		
Pernacur		
Catugambala		
Alicur		

Dese laetste corla en connen de Portugiesen niet 't eenemael hebben, aengesien in sich begrijpt van de rivier van Calane tot die van Cainel te weten omtrent de stranden die naer boven haer seer gaen verengen ende dat altijd aen onse sijde, zoodat dese corla gedeelt sal moeten werden door de riviere van Dangugan, die de limite sal sijn van d'een en d'ander zijde, blijvende voor de Heeren Hollanders alle 't gene dat gevonden wert aen de noortzijde van geseijde rivier ende voor ons 't gene nae Colombo gelegen is. Ende lantwaerts in sullen de limiten sijn die van de corlas selfs, blijvende int heheel aen ijder sijde die haer bij dese deijlinge te beurt vallen, waerin geen confusie altoos sal wesen nochte materie van verschillen, naerdien alle die aen onse sijde stelle ons naest gelegen sijn gelijk die de Heeren Hollanders geassigneert worden haer naestburigh sijn, doch met groot voordeel want, naerdien na de Noort dit eijlant breeder ende dieker wort, sijn daer twee corlas meer als alle die aen onse sijde blijven.

Ende aen de sijde van Mannar, naerdien daer niet dan wildernissen sijn, en blijft aen onse sijde niet dan de haven Calpetin met Puntalan.

Dit is, Heer ambassadeur, de beste ende gereseste maniere, die heb connen uijt vinden om de landen tot Negombo behoorende gelijk te deelen aen d'een en d'ander sijde, ende om voor te comen in toecomende alle occasie van tweedracht ende ons te behouden in de vruntschap die gehouden sijn te besorgen. Aengaende het gene raeckt de zijde van Gale, daarvan ben ick besich de verdeijlinge te maecken die ick U.E. terstont sal senden, ende sal d'selve brengen den Eerw. padre fr. Gonsalo Veloso bringer deses. Colombo 31 December 1644. Was onderteijkent: Dom Philippo Mascarenhas.

Dese voorstellinge bij d'heer Maetsuijcker ende den president Jan Thijssen geresumeert en geexamineert sijnde, oordeelden Jan Thijssen den vicereij daerinne niet al te wijt bujten de limiten van redelijkheid gegaen was, doch aengesien zij tot noch toe van de landen omtrent Negombo gelegen de grootste kennisse niet hadden als wel van noode ware, soo was raetsaem geoordeelt sijn E. sich in alderijl met het jacht Bergen nae Negombo soude vervoegen om sich van seecker dessave, die goede kennisse van de gelegentheijt dier landen hebbende

was, nader te informeren ende den selven nevens hem nae Colombo te brengen, gelijk op stont ondernomen ende zeijl gemaect wiert. Den eersten Januarij 1645 quam een expres fidalgo van den vicereij om d'heer Maetsuijcker een gelucksalich nieuwe jaer te wenschen, die hem met gelijke complementos door den E. Geleijnsen dede begroeten. Omtrent den middach verscheen den padre ambassadeur met het volgende schriftelijk ontwerp van de deijlinge der landen aen Gales zijde, lujdende aldus :

Maeckende de scheijdinge aen de zijde van Gale ende nemende het midden tusschen genoemde fortresse ende die van Caleture, die de uijtterste der Portugesen is, aen die zijde comt de scheijdinge te vallen door de riviere Belitote, ende dienvolgende aen de zijde der Heeren Hollanders: de gansche zeecont tot Gale toe ende te landwaert de dorpen Alpeti ende Magore, Mateca, Banbarauana tot Belgama ende Meda Corla, de gantsche Corla van Gale zoo de zeecont als te lantwaert in, alle de landen nae Mature, in gelijker wijze zeestrandt ende te landtwaert te weten : Biligaon Corla, Mora Corla, Corona Corla, de Lodas Corla, Arrima, dewelcke is van de caneel des conings, ende de gantsche jacht der oliphanten, alle de soutpannen ende de vordere landen van Valane, dat alles is het gene wij aen die kant beseten hebben, waermede ick voldaan hebbe aen hetgene d' heer ambassadeur gelieft heeft dat men de landen souden deelen met gelijke deelen, nemende het midden van de uijtterste fortresse, conform het gecapituleerde, ende wort alhier niet verclaert hetgene aen onse zijde blijft want het is al het vordre, dat naer Colombo overblijft, zoo zeestranden als te lantwaert. In Colombo 31 December 1644.

Dese propositie bij d'Heer Maetsuijcker gelesen sijnde nam sijn beraet tot d' Hr. Joan Thijssens wedercompste van Negombo, als wanneer zijn Ex^{tie} ten antwoorde soude gedient worden. Midlerwijle wierd d'Heer Maetsuijcker door padre freij Gonsalo versocht om naermiddach 't clooster der Franciscanen daer hij gelogeert was eens te willen gaen besichtigen, 't welk geschiede, daer sijn E. door den gardiaen met alderhande confituren ende wijn deftigh getracteert wierde. Soo had den vicereij des avonts oock voor d'Heer Maetsuijckers logiement veele constige vuijwercken, mascaraden ende triumphen zoo op wagens als anders doen spelen. Daer wierde gerucht den coningh Radja Singa met een machtich leger op de been ende int affcomen naer de lage landen was, oversulx dede den vicereij versoecken dat men met de scheijdinge der landen hoe eerder hoe liever wilde voortvaren op dat een ijder een mocht weten wat hij te beschermen had, alsoo Radja anders de landen verwoesten en d'arme ingesetenen naer 't geberghte vervoeren soude, gelijk nu al eenigen tijt herwaerts gepractiseert hadde. 's Anderen daegs, sijnde den derden Januarij, retourneerden d'Heer Joan Thijssen met Bergen op Zoom van Negombo medebrengende eenige Singalesen, die kennisse der landen en provincien waren hebbende, oversulx 't volgende

antwoord door den E. Geleijnsen sijn Ext^{ie} in de Nederlantse tale wierd toegebracht.

Antwoord op de propositie van den Heer vicereij Dom Philippo Mascarinhas gedaen aengaende de scheijdinge der landen tusschen wederzijds nijtterste fortressen opt eijlant Ceijlon.

Eerstelijck stellen vast dat de scheijdinge der voorschreven landen naer den precisen sin der capitulation geschieden most door een rechte linie van de strandt opwaerts naer 't geberchte zoo veer ijder sijn gebied sal willen ofte connen uutbreijden, gelijk sijn doorl. hem sal hebben laten onderrichten door den padre ambassadeur van den grave vicereij en d'Raet van Goa aen den Gouverneur Generael ende Raden van India gesonden, die de handeling van 't bestant van den beginne tot het eijnde bijgewoont ende van alles grondige kennis heeft. Maer naerdien sijn doorl. voorgeeft de rechte scheijdinge eenige inconvenienten subject zoude sijn, waeruijt geschillen ende questien soudens mogen rijssen, hebben ons om d'zelve zooveel doenlijk voor te comen als om sijn doorl. geen miscontentement te geven geern willen laten vinden een ander gevoeghlijcker wegh in te gaen ende de deijlinge te doen met provincien ende corlas, om in d'oude jurisdictie zoo weijnigh veranderinge te maecken als doenlijk zij, zonder daermee nochtans te wijcken van de voorschreven capitulation maer gereserveert, bijaldien op voornoemde wijze niet met malcander connen overeencomen het zij jegenwoordigh ofte hier nae, ons altijt vrij sal staen ons wederom op d'zelve te beroepen ende de scheijdinge te doen in conformité van den precisen sin derselver. Ende, bijaldien op de wijze bij sijn doorl. voorgesteld al met den andere eens worden, zoo sijn van gevoelen, dat het zelve niet verder sal sijn als bij provisie ende voorbehouden dat ons ten allen tijden, als mochten bevinden bij zoodanige deijlinge merckelijck in ons recht vercort te sijn, geoorloft sal sijn daarvan reparatie te versoecken nae de reden ende billicheijt sal vereijsschen. Waermee dan comende tot den voorslach* bij sijn doorluch^t schriftelijck overgegeven ende eerst aengaende de scheijdinge der landen tusschen Colombo ende Negombo gelegen seggen dat, alhoewel door lieden haer des verstaende g'informeert worden dezelve generalijck vrij wat in voordeel van de Heeren Portugesen ingestelt zij gelijk licht zoude sijn te bewijzen, echter om clenigheden met sijn doorl. in geen contentie willen comen, liever hebbende van onse gerechticheijt te laten vallen dan al te zeer op dezelve staende sijn doorl. eenigh misnoegen te geven, maer sijn specialijck onderricht dat geheel Catugambala corla, die sijn doorl^t aen de zijde van Colombo stelt, notoir tot het district van Negombo behoorende zij ende in ordre bij Noordoosten Alicur corla gelegen is, van welcke sijn doorl. bekent ons gedeelte zij toecomende, zoodat versoecken sijn doorl. die corla aen onse zijde gelieft te stellen, als wanneer wij oock te vreden willen sijn Alicur corla voornoemt jegens sijn doorl.

te verdeelen met de riviere Dandugao, alhoewel zeeckerlijk verstaen sijn doorluchtige daarmede vrij meer zal hebben als hem met de deijlinge door een rechte linie, gelijk de capitulatiën mede brengen, soude toevallen. Aen d'zijde van Manar ofte bij Noorden Negombo stelt sijn doorl. voor sijn gedeelte Calpetin ende Putalan, van welke twee plaatsen Putalan mede blijkelyk ons moet toecomen behorende onder Mangul corla, die(s) sijn doorl. discretie toevertrouwen die plaetse ons mede toewijzen sal.

Aengaende de scheijdinge tusschen Colombo ende Gale, deselve reeckent sijn doorl. van Caleture daer sijn uijtterste fortresse soude sijn. Daer op dienen dat, bijaldien sijn doorl. diergelijke plaatsen de naem van fortresse wil geven, wij oock een gelijke off meerder vastigheijt hebben, Bintot op de riviere van Alican daer oock veeltijts besettinge hebben gehad ende noch hebben op den dach van heden, van waer tot Caliture gereeckent de gerechte scheijdinge soude comen te wesen aen een plaetse genaemt Maconij daer een prochikereck staet, zullende die scheijdinge meer tot onsen voordeel sijn dan off Colombo ende Cruz de Gale voor de uijtterste fortressen wierden genomen, hoewel onses oordeels de meijninge der capitulatiën niet en zij diergelijke plaatsen recht van deijlinge te geven maer eenlyk die bestant sijnde macht van een gemeen velt-leger tegen te staen hoedanigh geerne bekennen de onse niet te sijn veel min die van sijn doorl., die al eenige jaren verlaten gelegen heeft immers noijt beseth is gebleven als maer eenige merckelijke crijgsmacht van ons daer omtrent is gecomen, gelijk sijn doorl. niet can ontkennen int voorste van de voorleden maent December is daer wegen sijn doorl. niet een man op geweest; echter wilende die saecke stellen tot optie van sijn doorl. off de scheijdinge wil nemen van Colombo ende Gale, ofte van Caleture ende Alican, om sijn doorl. in allen deelen contentement te geven. Waarmede dan cortelyk op sijn doorl. voorstel gerespondeert is, willende verhoopen sijn doorl. sich daarmede confirmeren zal, als wanneer niet en resteert tot besluytinge van die saecken als dat daervan acte gemaeckt ende wederzijds geteeckent werde. In Colombo den 4en Januarij anno 1645. Was geteeckent: Joan Maetsuijcker.

Welck voorschreven antwoord door d'Heer Maetsuijcker opt versoeck van den heere vicereij int Latijn wierde overgeseth, alsoo met de Duijtsche tale niet te recht te comen wisten off soudē daertoe van onse overlopers hebben moeten gebruijcken, dat ongeraden was nadien op der schelmen oversettinge niet te vertrouwen soude wesen.

't Jacht Cleen Zutphen was den 5^{en} Januarij 's nachts door nootweer op Negombo's reede van sijn ancker gespilt ende daer in de berninghe aen duijsent stucken geslagen, waarmede God betert vier zielen verongeluckt waren sonder dat van landt off andere schepen condē gesecondeert werden, d'Almogende verseth Comp^e schade met een beter fortuijne.

Naer dat den padre tot accommodatie der differenten eenige malen over ende weer met sijn palquin gedragen ende den 6^{en} 's middaghs door hem volgende geschrift nijt des vicereij's name overleverende was, luidende 't zelve in onse tale aldus:

Der eerw. padre freij Gonsalo heeft mij wegen U.E. gesecht dat, om ons te vergelijken in de deijlinge der landen tusschen Colombo ende Negombo, mij largeerde Urupala corla, die aen U.E. zijde is, voor Catugambala corla, die 'k aen mijn zijde heb gestelt, ende dat daarmede gelijk soude sijn, doende de deijlinge der landen aen de zijde van Gale door de riviere van Alican sonder Caleture voor een fortresse te reecken.

Wat belanght de reuijlinge van Catugambala corla voor Urupala corla, hetselve is nu buijten de voet die in de scheijdinge hebben genomen, naerdien Catugambala corla ons nader gelegen is ende d'zelve te wisselen tegen Urupala soude sijn de jurisdictie te embroillieren d'een met d'ander, dat ick altijd gemijt heb om in toecomende tweedracht voor te comen ende U.E. mede niet qualijk dacht ende dat is 't geen, dat ick preferere voor alle andre intressen om de estime die ick maecke van de vrede met U.E.

Ende wat aengaet dat de deijlinge soude geschieden door de reviere Alican, Heer ambassadeur, ick en tractere nochte maecke met U.E. geen capitulation van bestant, want die sijn reede door U.E. al gemaect binnen Goa, aldaer gesworen ende gepubliceert, gelijk oock op dit eijlandt ende met zoodanige voordeelen als ijder bekend is.

Alhier en wort tegenwoordigh niet anders getracteert dan van de deijlinge in conformité van voorschreven capitulation ende conform d'selve moet die geschieden tusschen onse nijtster fortresse, dat is van Caleture ende Gale ende dienvolgens door het point van Belitote, ende en obsteert niet dat U.E. seght dat Caleture geen fortresse zij, naerdien hem het contrarie doe verthonen door brieven des conings ende een patent van de coningh van Castilien, ende ick vrage dus, Heer, bij aldien U.E. met de fortresse van Negombo, die geen meerder preeminentie heeft als Caleture, ons met soo grooten deel van dit eijlandt doorgaen, hoe en wil U.E. niet wij genieten 't gene ons toekomt door Caleture? Waerom versoecke aen U.E. dat considerere dese clare ende manefeste redenen ende dat daer aenhanght de vervulling des gesejden bestants, dat U.E. gesloten heeft, waarvan niet en moet wijken, naerdien ick in desen deele niet toegeven can. God beware U.E. Colombo 6 Januarij 1645. Was geteeckent: Dom Philippo Mascarenhas.

't Voorschreven geschrift gelesen sijnde verthoonden den padre ambassadeur de coninghlijke brieven ende patenten daer in vermeld, in dewelcke voornoemde plaets een fortresse genoemt wiert ende d'capitania daarvan begeben, 't welck d'onse sustineerden tot de saecke (gelijk waer zij) niet te doen nade-

mael de coningen in Europa diekmael van hare gelegentheden de beste kennisse niet hadden, alsoo hetzelfde inderdaet de naem van geen fortresse conde voeren vermits eenige jaren herwaerts daerinne geen garnisoen gelegen had maer gans weerloos gelaten wiert, 't welck die van Goa oock wel bekend was alsoo noijt mentie van Caleture gemaeckt hadden, doordien vaststelden tusschen Colombo ende Gale de revier Alican een natuurlijcke scheijdinge was en souden 't zelve oock geerne in d'capitulatien gebracht hebben, bij aldien d'heer Maetsuijcker daertoe had connen verstaen, ten aensien geen genoeghsame kennisse van de gelegentheit der landen was hebbende, gelijk de padre noch wel indachtigh moste sijn sijn E. sulx menighmael geseijt hadde dat Alican geen recht van deijlinge voor een fortresse conde geven maer wel nevens andere platte landen gereekent moeste werden: hoe soude Caleture, daer de Portugesen noijt hebben derven stal houden, bij Negombo, daer nu corts hun hooft soo jegen gestoten hadden, gerekent connen werden?

Wacrop gemelte padre niet veel te antwoorden maer eenlijk teecken van leetwesen en droeffheijt met de tranen op de wangen te verthoonen had, zijnde hem leet alles wederomme dat men in Goa meenden gedaen te sijn nu hier te niet lopen most alsoo de saecke sich andermael tot den oorlogh soo doende verthoonden, waarmede hij afscheijt nam ende op den avont retourneerden, als wanneer sich den vicereij nader bedacht en affstant van Caleture voor een fortresse te reekenen gedaen hadt, midts dat wederomme daervoren weijnigh voordeel aen d'zijde van Negombo genieten soude, 't welck in beraet gehouden wierd. Ondertusschen wiert 'tjacht d'Schelvisch met brieven nevens den commissaris Marten Vinck nae Alican, daer onse krijgsmacht lagh, gesonden om van daer voorts nae Gale bestelt te worden, opdat het schip d'Vrede, 't welck nijt Taijouan te comen stont, bij paresse sich datelijken nae Negombo vervoegen soude alsoo daer om nae Comerin over te steecken nootsaekelijck wesen moste, ten aensien veele aen sijn spoedige depeche nae Gamron gelegen was. d'Heer Maetsuijcker door de stadt bujten de poort aen Gales zijde gaen wandelende bevout tot bescherminge van de poort en muijren, daer een deftigh bujtenwerck gemaeckt was, en van daer begon voorts een lack ofte water dat men noch te voet ofte met vaertuijgh conde passeren, 't welck willens soo vol caijmans ofte crocodils gelaten wierd, dat niemant daer een voet sonder wegh genomen te werden dorfde in setten.

d'Maijoor Burgers was met sijn volck de rivier Caimello gepasseert ende int dorp Daudingen in Catugambala corla gecomen, alwaer d'inwoonders ten boswaert in gevlucht waren doordien des conings volck daer dagelijx quam stropen, d'menschen dootslaen ofte weghvoeren omdat zij d'onse toevoer van spijsse deden en wierde op alle plaetsen gepubliceert dat een ijder vrijlijx naer sijn oude plaetse retireren mocht, alsoo de Hollanders haer voor des conings geweld souden beschermen, tweck al eenige gevluchte deed wederkeeren.

Den 10^{en} Januarij quam den padre ambassadeur fr. Gonsalo Veloso uijt des vicereijs naeme aen d'H^r Maetsuijcker versoecken, men hem wilde toelaten wegen de fortresse Caleture als oock deijlinge der landen binnewaerts jegens denselven te protesteren alsoo noch niet anders conde begrijpen ofte deden haerluijden dienaengaende ongelijk, dat hem toegestaen wiert, midts welcke een notaris binnen quam en 't volgende proteste voor las, waerop hem geantwoort wiert.

Protest, hetwelcke d'doorl. Heere vicereij van India Dom Philippo Mascarenhas doet aen d'E. Heer ambassadeur Joan Maetsuijcker. (Den schrijver, aen wien die sal sijn ter hant gestelt, doe d'selve ende met de antwoordt, ofte sonder d'zelve bij aldien gene wil geven hetwelcke niet verhope, passeere certificatie hoedanich die heeft g'insinueert) alvoren het besluijten met eede ende teecken en der papieren, gemaect over het deijlen der landen van dit eijlandt, tot beschuttinge vant recht van den coning Dom Joan den Vierden mijnen heer.

Hoedanigh om de wille van vrede ende opdat tusschen onse natie geen meer bloet vergoten werde gecomen zij d'landen deses eijlandts te verdeelen niet alleen de stranden maer oock lantwaerts in, daer hetzelfde niet en blijkt bij de articulen vant bestant gemaect ende gecelebreert in Goa den 10 Januarij deses jonghst voorleden jaer van 1644.

Hoedanigh bovendien om redenen voorschreven gecomen zij dat voorschreven deijlinge der landen van dese fortresse geschieden soude van Colombo tot Gale, daer geschieden most van Caleture tot Gale, dat onse uijtterste fortressen zijn, conform de stellingh van de E. Heer ambassadeur, gelijk ick bethoont hebbe door een brieff van den coningh mijnen heer ende een patent des conings van Castilien, uijt welcke blijkt Negombo geen meer preeminentie om een fortresse te wesen heeft dan Caleture,

waerom ick protestere een ende menigh werff ende soo dickmael als in rechte vermach ende behoort te doen aen voornoemden Heer ambassadeur, dat met dese deijlinge niet en consentere tegen het recht van den coningh mijnen heer nochte van 't zelve te renunchieren, maer dat alsnu voor altijd ende van alsdan voor alsnu gereserveert zal blijven den geseijden mijnen heer sijn recht van 't zelve te mogen allegeren in rechte ende daer bujten, ende sullen allerwegen wesen de onderdanen ende vassalen van d'een ende van d'ander zijde van al hetgene reciproce gedetermineert, verdragen ende gedefineert sal werden door onse princen sonder eenige contradictie ende zonder prejuditie van dese deijlinge, die jegenwoordigh tusschen ons doen. Colombo 10 Januarij 1645. Was onderteijkent: Dom Philippo Mascarenhas.

De Clausule van Inthimatie.

Op den 10^{en} dach der maent Januarij 1645 heb ick Johan Fereira Tigre, schrijver van de raetkamer deser stede Colombo wegen sijne Maj^t, ten huijse van d'Heer ambassadeur Joan Maetsuijcker hem geintimeerd dit protest van de doorl. heer vicereij van India Dom Philippo Mascarenhas voor het sweeren ende teecken en der capitulatiën, gemaect over het deijlen der landen deses eijlandts. Ende is bij voorzeijde Heer ambassadeur geantwoort op het eerste articul deses protest, dat bij de capitulatiën in Goa gemaect blijkende was de geseijde deijlinge geschieden most niet alleen van de stranden maer oock van de binnenlanden, ende hetzelve conde getuijgen de padre ambassadeur fr. Gonsalo Veloso; ende op het tweede articul van desen genoemden proteste seght, dat Caleture geen fortresse was noch de requisiten had om sulx te wesen, behalven dat al eenigen tijt verlaten ware sonder dat de Portugesen hetselve hadden gedefendeert als daeromtrent eenige comp^{ie} van de Hollanders is gecomen, waerom geseijde Heer ambassadeur geprotesteert heeft zooveel in rechte van node zij tegen dit protest, dat het hem in geender wijse sal connen prejudiceren [in] rechten, beletten het effect van dese scheijdinge maer dat deselve zonder prejuditie van voorschreven antwoort; heb ick geseijde protest geinthimeert als boven. 't Oirconde heeft geseijde Heer ambassadeur dit met mij schrijver, die het hebbe geschreven, ondertekent, ende was onderteeckent: Joan Maetsuijcker, Joan Fereira Tigre.

Hetzelve alsoo gedaen wesende waren eenige gecommitteerdens met palquins bij d'H^r Maetsuijcker gecomen om te versoecken off sijn E. met haer nae 't logiement des vicereijs wilde gaen, om het tusschen beide gemaecte contract te besweren ende teecken en, gelijk geschiet zij in presentie van alle de voornaemste fidalgos ende burgers, luidende hetselve in de Nederlantse taele als volcht:

Scheijdinge der landen des eijlands Ceijlon, gedaen tusschen den doorluchtigen heer vicereij Dom Philippo Mascarenhas ende den E. heer Joan Maetsuijcker, uijt cracht der capitulatiën des bestants gemaect in Goa door genoemden heer ambassadeur ende den grave van Aveiras, doen ter tijt vicereij van desen staet.

Alsoo tusschen den excellensten Heere vicereij de grave van Aveiras ende den Raet van Portugaels India ter eenre, ende den E. Heer Joan Maetsuijcker, gesant van den doorluchtigen Heere gouverneur generael Anthonio van Diemen ende de Raden van Nederlants India ter andere zijde, den thienden dach van de maent November jongst voorleden binnen Goa trefves ofte bestant tusschen voorschreven partijen gemaect zij, ende in de capitulatiën daerover gemaect, onder andere bij 't vierde articul besloten zij, dat de landen die op 't eijlant Ceijlon tusschen wederzijdsche fortresse gelegen zijn ter cause der vruchten, die van dezelve voortcomen, gedeelt sullen werden in twee gelijke deelen, ende

nodigh zij dat de voorschreven deijlinge sekere lantpalen geassigneert worden opdat ijder partije wete wat haer te cultiveren ende te beschermen staet, opdat alle gelegentheijt van tweedracht soo veel doenlijk affgesneden blijve, die uijt de onseeckerheijt der limiten soude connen rijsen, ende geconditioneert dat deselve scheijdinge sal geschieden door wederzijds capiteijns op voornoemd eijlandt, ende tegenwoordigh dat d'zelve geschieden moet hier gevonden worden de bovengenoemde heere ambassadeur ende den doorl. Heere vicereij Dom Philippo Mascarenhas, die uijt last des conings van Portugael den hooghgemelten grave in de Indische regeringe succedeert, soo is heden 10 Januarij deses jaers 1645 in de stadt Colombo tusschen dezelve omtrent voorseijde scheijdinge verdragen op volgende wijze.

Eerstelijck belangende de landen tusschen Colombo ende Negombo gelegen, dat d'zelve verdeelt sullen werden in gelijke deijlinge bij geheele corlen ofte provintien daer 't geschieden kan, opdat door de snijdinge derselver de jurisdictien niet en comen geconfundeert te werden, ofte daer sulx niet can geschieden bij dorpen ende limiten, te weten aengesien alle de provintien, die tusschen de voorschreven uijtterste fortressen gescheijden moeten werden, seventien int getal sijn, dat de stadt Columbo eerstelijck toegeseijt sullen werden zeven derselver, namentlijk Hina corla, Anapandima corla, Quindigora corla, Beligal corla, Galbara corla, Apitigan corla ende Penacur corla, die alle aen dien cant gelegen sijn, ende de fortresse Negombo acht, hetselve naest leggende, namentlijk: Pitigal corla, Diomeda corla, Unipala corla, Cornagal corla, Vili corla, Madure corle, Hirila corla ende Mangul corla, maer de twee provintien Catugambala corla ende Alicur corla, die resteren ende in de snijdinge gelegen sijn, sullen verdeelt werden in twee gelijke deelen, te weten Alicur corla door de riviere Dandugan als een gemeene scheijdpael, in maniere dat Negombo sal volgen al dat aen geene zijde noortwaerts ende Colombo al dat aen dees zijde sal bevonden werden. Ende Catugambala corla, die drie mindere districten heeft genaemt Udacahapato, Mendapato ende Jetigalapato door d'zelve in voegen, dat Negombo, ten deele sal vallen Jetigala ende Colombo Udacaha, maer Mendapato in gelijke deijlinge tusschen partijen werden gedeelt bij dorpen, met gelijk getal van welcke (die) Negombo sullen werden g'assigneert die nae Jetigala pato sijn leggende, ende Colombo die nae Udacaha, maer aen de zijde van Manor sal der Portugesen sijn Putalan ende Calpatin, die onder haer lieden district werden bevonden.

Maer tusschen Colombo ende Gale aen d'ander zijde sal de scheijdinge geschieden door de riviere van Alican, blijvende het gedeelte dat aen gene zijde van de zelfde is bij de Nederlanders ende dat aen dees zijde met de riviere selfs ende desselfs haven bij de Portugesen, gelijk van outs is geweest, met die conditie nochtans dat de Nederlanders ende derselver onderdanen soo hier als elders woonachtigh het vrij gebruyck desselfs zullen hebben met recht hare

coopmanschappen daeruijt ende in te voeren, in d'selve te visschen etc., sonder betalinge van eenige gerechtigheijt ofte thol aen de Portugiese zijde.

Maer alsoo in de capitulatiën binnen Goa gemaect bij 't zevende articul derselver verdragen zij dat de werckluijden, die tot het schillen des caneels gebruijckt ende Chalias genaemt werden, ten tijde van den oeght beide partijen haren dienst sullen presteren ende opdat daeruijt niet eenige tweedracht en rijse, is tusschen voornoemde heeren mede gestipuleert dat de Nederlanders jaerlijx ten genoemden tijde uijt de dorpen Belitot ende Cosgure, die aen gene zijde van de riviere Alican gelegen sijn ende dienvolgens haer ten deele vallen, de helft der genoemde wercklieden, die van outs aen die plaets bescheijden sijn, de Portugesen tot het schillen des caneels van haer cant sullen bij setten mits conditie dat de voorseijde caneel, die door deselve in het district der Portugesen geschilt sal worden, in een gemeene plaets aen de riviere Dandugan zal werden gebracht ende aldaer bewaert mitsgaders alle jaren in twee gelijke deelen tusschen partijen gepartieert, betalende voor 't gene geniet aen de voornoemde Chaleas het loon van outs daertoe staende, ende sal int assigneren der voorschreven werckluijden esgaliteijt werden gehouden niet alleene int getal maer oock in de qualiteijt derselver.

Ende dese scheijdinge sal soodanigh plaets hebben ende geobserveert werden tot dat van de Heeren Princen respective uijt Europa over de principale possessie ende eijgendom decisie sal comen, met de cautie nochtans van de zijde der Nederlanderen dat haer binnen een jaer, soo misschien, alsoo bekennen van de provintien ende landen zoo exacten kennisse niet hebben, binnen voorschreven tijt bij de voorseijde scheijdinge merckelijck bedrogen ofte gegraveert te sijn bevonden mochten werden, haer altijt vrij sal staen van de selve te provoceren ende reparatie op hare grieven te versoecken, doch off het mochte gebeuren dat partijen daerover niet en conde verdragen, zoo en sal daeromme niet weder tot de wapenen werden gelopen maer het bestant dies niettegenstaende vast ende ongeschent onderhouden werden, achtervolgens den teneur vant negende articul der voorseijde capitulatiën.

Welcke deijlinge ende scheijdinge der landen de tegenwoordige doorl. Heer vicereij Dom Philippo Mascarenhas ende 't sijnen woonstede ende den E. Heer ambassadeur Joan Maetsuijcker belooft hebben terstont solemneel te publiceren, opdat tot ijder kennisse mach comen ende alle d'ingesetenen deses eijlants mogen weten welcke partijen ten deele gevallen sijn ende gehoorsaemheijt schuldigh sijn, ende bovendien d'selve te onderhouden ende volbrengen ter goeder en sinceerder trouwen, gelijk het is begrepen. Waertoe haer wederzijds hebben verbonden met haer woort ende publieke trouwe, met eede bij Godes heijlige evangelium, hetwelcke met hare gewoonlijke teijckeningen hebben onderteijckent soo in de Latijns als Portugese tale, met de voorwaerde nochtans dat, zoo 't mocht gebeuren dat in toecomende eenigh different quame te ontstaen over de inter-

pretatie der woorden, altijd gerecureert sal werden tot het latijns exempelaer als autentijcq. Ende ick Drogo Leitam, schrijver van de Raetkamer deser stede, die uijt last van de doorluchtige Heere vicereij Dom Philippo Mascarinbas in dese acte het offitie van secretaris heb becleet, heb het doen schrijven ende onder-teijckent etc.

Den eedt wederzijds gedaen ende het contract in de Latijnse ende Portugese tale geteeckent sijnde, was daer tot een teijcken van vreuchde van alle de bolwerken soo aen de zee- als lantsijde rontsom los geschoten ende door de soldaten gechargeert, waerop bij d'onse van de schepen geantwoort wiert. Naernoens had den vicereij het gemaecte bestant door de stadt doen publiceren. Des anderen daeghs, sijnde den elfften Januarij, had Dom Philippo met de trommel langs de straten doen omslaen ende uijtroepen dat ijdereen, die eenige landen ofte dorpen onder [der] Hollanderen resort was hebbende, sijn patenten daervan most comen exhiberen om in haer vorige possessie g'admitteert te werden. Ten selven dage wierde verstaen dat het eene gallioen, in comp^{ie} van Anthonio Fialho uijt Portugael gesejlt, gants machteloos voor Negapatnam ten ancker gecomen was ende stont 't selve in Colombo te comen om van daer door d'Heer vicereij naer Maccauw affgeveerdicht te werden. Op den 12^{en} d^o 's morgens te acht uijren d'H^r Maetsuijcker sijn afscheijt van den vicereij en grooten genomen hebbende vertrock binnen door, en d'commandeur Block met de vloote buijten om na Negombo, alwaer sijn E. ter middernacht met den president Jan Thijssen aenlangden en verstonden d'onse noch drie stucken vant verongeluckte jacht Zutphen gevist ende weijnigh moet tot d'resterende hadden.

Den 13^{en} derselver was de vrede in Negombo gepubliceert ende veele personen hare patenten om wederom in haer oude possessie te comen geteeckent geworden. Dagelijx quam veele der gevluchte ingesetenen seer armlijck nijt de bosschen onder onse bescherminge te voorschijn, onder andre groot getal visschers daer dienst van getrocken soude werden, ten aensien daer groote abundantie van visch was.

De jachten Armuijden ende Heemskerek, tot den Persischen tocht genomineert, wierden den 20^{en} vooruijt met groot getal siecken naer Wingurla om te verquicken gesonden ende aldaer tot de compste der andere schepen te vertoeven.

Den E. Joan Thijssen was den 15^{en} d^o met twee comp^{ien} soldaten ende eenige provisien naer ons leger in Dellene leggende vertrocken, om die plaets te besichtigen ende nader ordre te geven. Des naermiddachs was Sr George Coelho d'Castro met een brieff van Dom Philippo, daerinne hij geauthoriseert stont met onse gecommiteerdens de scheijdinge der dorpen Mendapato conform 't gestipuleerde te maken, aen de heer Maetsuijcker gecomen. Oversulx wierde denselven te dien eijnde om de scheijdinge in loco te doen met een brieffken nevens thien soldaten aen d'heer president Jan Thijssen voorts gesonden. Den 29^{en} derselver retourneerden d'president Jan Thijssen met des vicereijs commissaris

uijt ons leger in Delline, hebbende de scheijdinge der dorpen in Mendapato ten contentemente van partijen in volgende maniere gemaect.

Dit zijn de dorpen van Madapato in Catugambala corle pertinerende tot Negombo :

Ham Gomua.	Cadane Gedara.
Mapiritao Calavara.	Bilpella.
Uturavala.	Qitulu Hitiava.
Cadane Gedare.	Para gamano.
Minao Gomua.	Hegoua.
Ugal de Mia.	Jatataua.
Nedalla Gamua.	Celabugamano.
Comgore.	Dabaga Gedare.
Buliada.	Beda Gedare.
Hunu Uella.	Ingradaulla.
Verara.	Japavilla.
Helabada Gama.	Monoraulla Gedara.
Bouata.	Horata Palla.
Parialla.	Vadumane Gedara.
Caburagore Gedara.	Vane Mulla.
Riavalla.	Udugama.
Cobe Palla.	Udavella.
Tallao Mera.	Pitigode Gedare.
Horauaduna.	Diacoutu Mulla.
Bamana.	Petacabura.
Curallu Pota.	Bogomua.
Madiga Palla.	Boga Unamue.

} Van dese dorpen
sijn d'inwoonders
verlopen.

Dit zijn de dorpen van Madapata in Catugambala corla pertinerende tot Colombo, namentlijk :

Vate Gedare.	Mellavalane.
Canugalla.	Malloa.
Mumana.	Cotuvala.
Niatoa.	Mahingomua.
Candumulla.	Cadirepella.
Bogadea.	Delmanga.
Catugam palla.	Davacoa.
Degammeda.	Balgamuapidilla.
Balagam.	Macao Gore.
Duieavella.	Hera palla.
Hamangalla.	Mahotua.
Hevandena.	Hatinia.
Medepalla.	Helli Bitere.
Narangomua.	Goracallua.

Vellara.	Getambe.	} Van dese dorpen sijn d'inwoonders verlopen.
Jugapatu.	Laballa.	
Vellava.	Veuallela.	
Bapitia.	Nellegedar.	
Catidini.	Malgomua.	
Ballavalla.	Quiaraobe.	
	Matiagame.	
	Palegadara.	
	Mananala.	

Bij welcke deijlinge d'Heer Joan Thijssen mejnden geene van beijden partijen merckelijck vercort conde wesen.

Alle de ammunitie van oorloge en vivres tot de Persische tocht was uijt de groote schepen in de jachten Pauw, Armuijden, Heemskereck, Delffishaven, d'Schelvisch ende Zeemeeuw gescheept, die alle derwaerts met het crijgsvolk geprojecteert waren. Den commissaris Vinck schreeff uijt Gale dat het Portugees jacht Nossa Sig^{ra} de Concepcão de St. Bernardo met capⁿ Manuel Gorge d'Silva, die passe van d'Heer Gouverneur Generael had van Macao door de strate van Malacca (in comp^{ie} vant schip de Vrede den 25 passato van daer verseijlt) daer wel gearriveert was met intentie om sijn reijse nae Goa te spoedigen.

Den 28^m Januarij had Dom Philippo een courtois brieffken, tot geleijde van een goude kettingh . . . (1) R^a swaerte en 12 tour dick wesende, met noch een aerdigen stroijen hoet met gouden bant tot schenckagie aen d'heer Maetsuijcker gesonden, ende des anderen daeghs verscheen te dier plaetse, des God gedanckt, het costelijck geladen schip d'Vrede, welckers cargasoen f557883.2.3 bedroegh, dat in Tajjouan voor Suratte en Parsia ingenomen had. Den thin, thee ende silver wiert daer datelijck voor Suratte daeruijt in Bergen op Zoom gescheept, opdat de Vrede recht door sijn reijse nae Gamron vorderen mocht.

Den laetsten Januarij was d'heer Joan Thijssen door d'H^r Maetsuijcker en sijnen Raet, onder een nieuw driejarich verbant en vicegouverneurs-titul 200 gl. 's maents toegeleijt, en transporteerden sich den commandeur Block van Westvrieslant opt schip de Vrede om daermede vooruijt nae Parsia te varen ende de gelegentheden der fortressen omtrent Gamrom aff te sien, onder pretext van commissaris om Comp^s gelegentheden aldaer te visiteren, en sich opt doen onser dienaren te informeren, off door quaet comportedement oock oorsaecke mochtén hebben gegeven om daer zoo qualijck getracteert te werden.

Op den 2^m Februarij was de Commandeur Block per 't schip de Vrede dat gemant was met 110 matrosen 66 soldaten 't samen 176 coppen

d'Schelvisch	40	d ^{os}	22	d ^{os}	"	62	"
ende de Pauw met	47	d ^{os}	79	d ^{os}	"	126	"

't samen 197 matrosen 167 soldaten 't samen 364 coppen

(1) Niet ingevuld.

naer Parsia vertrocken, doch de Pauw souw ter oirsake van d'inpotente soldaten Wingurla om te verfrisschen aendoen. Ende was hem den 9^{en} daeraen volgende den E. Wollebrant Geleijnsen nae Wingurla gevolcht met het schip Bergen op Zoom

	met 84 matrosen	83 soldaten	die in Wingurla souden overgaen op
Delfshaven	76	65	d'andere schepen sulx de soldaten
de Zeemeeuw	35	27	naer Parsia gedestineert wel 450 sullen wesen.

't samen 195 matrosen 175 soldaten copen 390 (sic!)

Soodat naer calculatie de soldaten en zeevaerende personen te samen nae Parsia gedestineert 959 copen op 7 jachten sijn. Den Almogenden geve daarmede tot het gewenscht ooghwit mogen geraecken, sijnde den commandeur Block bij instructie als eerste persoon ende Geleijnsen tot sijn secunda g'ordonneert.

Nadat d'Heer Maetsuijcker sich van Rotterdam op Westvrieslant getransporteert had, largeerden sijn E. geseijde N. Rotterdam over Cormandel ende Malacca nevens den predicant Abraham Tirens herwaerts. Dom Philippo was clachtigh over dat ons volck in Aloua ende Visnaeo schenen te willen als eijgen domineren, daer sich den nieuwen Portugesen vidane wilde tegen setten alsoo sustineerden sij niet d'onse maer haer mosten obedieren, zulx wederzijds clachtigh vielen, waerover d'H^r Maetsuijcker een briefken aen Dom Philippo schreeff.

Den Commissaris Marten Vinck soude als opperhooft in Negombo verblijven ende in desselfs plaets als secunde op Gale den oppercoopman Henrick van Thuijnen. Nae dat d'heer Maetsuijcker daer op alles ordre gestelt hadde, was sijn E. den 15^{en} d^o van Negombo nae Colombo om den padre ambassadeur van daer te halen met sijn bijhebbende schepen vertrocken, ende naernoens ter reede gecomen. 's Andren daegs had den vicereij Dom Philippo met den padre fr. Gonsalo Veloso een schone Portugese chaloup met eenige ververssinge aen d'H^r Maetsuijcker tot schenckagie gesonden, 't welck in danck g'accepteert ende des avonts van daer nae Gale genavigeert was, alwaer hun in zee ontmoeten het Portugees galjoen dat van Negapatnam comende en daer door de onse op geattenteert was, sulx d'H^r Maetsuijcker nu alle hare acht uijt Portugael gecregene schepen op de voijagie ontmoet sijn behalven Sr Fialho die hier ter rhede gebracht ende wederomme nae Macao vertrocken zij. Den 20^{en} derselver maent Februarij arriveerden d'H^r Maetsuijcker met de schepen voor de stadt Gale, alwaer ten logie-mente van den president Jan Thijssen sich en den padre ambassadeur ten huijse van den commissaris Vinck logieerden. Dom Philippo had den 22^{en} d^o bij seecker briefken op d'h^r Maetsuijcker versocht het speelkint van den schelmsen Sr Amand hem mochte toegesonden werden, met versoeck men niet op't schelmstuk des vaders die niet goets aen ons verdient hadde wilde zien, maer op zijn Ex^{te} die alles wilde doen dat ons aengenaem wesen souw. 't Welck sijn Ex^{te} om verscheijde goede redenen ende gedane accomodation int largeren der vrouw en kinderen van Domingos Alures toegestaen wierde.

Den brieff van Radja Singa, ten antwoorde aen d'Heer Maetsnijcker geschreven en den 28 Februarij binnen Gale door eenige Singalesen gebracht, luiden bij het translaet in onse tale aldus:

De brieven, die UL. mij gesonden heeft van mijn fortresse Negombo, sijn mij overhandicht binnen dit hof den elfden Februarij. Eerstelijck sijn seer verheught geweest te hooren den brieff van den Gouverneur Generael van Jacatra, ende ten tweeden heb ick het seer geacht daeruijt te verstaen dat UL. quam met een voortreffelijcke macht om mij groote diensten te doen, dat een persoon waert van veele qualiteijt ende van groot verstant ende gaven. In de deijlinge der landen, die UL. hebben gemaect met den Portugees, zooveel de dessaves van Mature ende de zeven corlas belanght, deselve sijn seer wel verdeelt, hoewel in de deijlinge der seven corlas eenige inegaliteijt sijn geweest: in Acapato ende de helft van Merdapata, die de Portugees ten deele sijn gevallen, districten sijn van Catugambala corla, dewelcke ten tijde des publicaties des bestants binnen Goa waren aen mijn kant, ende mij onderworpen. Putalan ende Caspeti sijn noijt onder Manar geweest, ende hebbe voor de publicatie des vredes altijt in dezelve mijn vidanas gehadt ende sijn mijn comen gehoorsamen, ende sijn altijt geweest onder mijn gehoorsaemheijt ende gebiet. De Portugesen, aleer voet op dit eijlandt van Ceijlon setteden, quamen eerst in Manar ende van dien tijt en sijn de voorseijde landen noijt aen Manar subject geweest. In de dessaves der vier corlas ende Saffragan hebben zij UL. bedrogen als schelmen, gelijk sijn, want in het derde articul des bestants, hetwelck UL. in Goa gemaect, staet geschreven dat de saecken sullen blijven in den staet, in welke gevonden souden werden ten tijde van de publicatie desselfs in Goa, en als zij gepubliceert wierden was ick int besit van Andapanduna, Quindigera corla, Pernacur, Golbara corla die alle tot de dessave der vier corlas behooren ende in de landen van Bulatgama van de rivier Gurugora herwaerts in de dissava van Soffrogam van Garaveto van Paupeti naer boven, ende noijt en soude dit bedroch geweest sijn bij aldien, als wanneer UL. de verdeijlinge maeckten in Colombo mij eerst hadden geadviseert, opdat ick een persoon uijt dit mijn hof hadden mogen senden die deselve hadden geassisteert. Doch van dit bedroch sal ick mij suiveren met de Portugesen binnen dit jaer, hetwelck wij hebben om sulx te doen, gelijk UL. in de zijne schrijft, ende wanneer zij niet tot verdrach willen comen soo sal ick haer den oorlogh aendoen, ende noch daermede sal de vruntschap, die ick met de Hollanders heb, niet verbroken worden soo langh als son ende maen sullen schijnen. In de capitulatiën der deijlinge der landen die, UL. gemaect hebben metten Portugees, staen UL. genoemd ende ick niet, wien de geseijde landen toecomen, ende gelijk de Gouverneur Generael van Jacatra mij schrijft ende UL. in de sijne. Oock verstaet ick dat zulx niet ontstaen zij door UL. maer door de boosheijt der Portugesen om den quaden haet, die tot mijn sijn

hebbende. Ende aengesien die capitulationen sullen gesien ende gepubliceert worden onder veel natien der werelt is het reden dat in de plaetsen, daer UL. in de repartition der landen genoemt staen, mijn naem genoemt werden ende die van UL. uijtgedaen, nadien den Gouverneur Generael van Jacatra mij schrijft in de sijne dat UL. niet anders doen sal als hetgene ick sal begeeren ende mij sal behagen. UL. seght voorder in de sijne dat in de seven corlas een leger gelaten heeft van vijfhondert soldaten ende van meijninge was een ander te laten in de quartieren van Mature om de landen in ruste te houden. Dewijle UL. vrede met de Portugesen hebben ende sijnde tussehen mij ende de Hollanders natie van gelijcken, zoo en hebben wij geen ander vijandt die deselve sal embroilleren. Waeromme UL. gelieve te ordonneren dat het voorschreven garnisoen sich retirere naer mijn fortresse Negombo, aengesien het bujten lopen van geen effect sij dan om oncosten te maecken sonder profijt, latende de voorseijde fortresse als oock die van Gale wel versien van volck, zoo ick tot noch toe van gevoelen zij geweest omdat meende wij Colombo soude nemen, maer jegenwoordigh dat U. L. dus bestant mette Portugesen hebben, is het goet geseijde garnisoen daer in blijven ende van nu voortaan sal ick hetselve sustenteren van alle nootwendigheden, gelijk ick Gale sustendere ende Batacaloa gedaen heb. Zoo ick tot noch niet gecontribueert heb in de betalinge der oncosten, die de Comp^{ie} heeft gedaen in mijnen dienst, is geweest omdat de landen tot noch toe geembroilleert sijn geweest, gelijk U. L. wel bekend zij. Maer nademael jegenwoordigh met de hulpe Godes in ruste sijn, sal ick deselve punctueel schicken te voldoen mette coopmanschappen van ons contract. Desen jare heeft geen caneel gemaect connen werden in de dessava derselven corla, alhoewel int cleijne mousson ordre gegeven ende gelt gedistribueert had over de landen om dezelve caneel te maecken, maer vermits de broilladen, die geweest sijn, heeft het geen effect gehad. In de landen van Mature is eenige gemaect, ende die heb ick geschreven, aen de gouverneur Joan Matheus dat bijaldien eenige onrust mochte wesen der Portugesen in mijn fortresse Gale soude bergen, en soo niet dat soude blijven in onse packhuysen in welcke was. Ick en weet niet off zij de voorseijde caneel binnen mijn fortresse gebercht hebben dan niet, echter hebbe aen mijn dissava van Matura last gegeven dat alle die, in de quartieren gemaect sullen wesen, aen U. L. soude werden g'intregeert. De voordere coopmanschappen onses contracts van dese rijcken van Candia zal ick, ten aenschouw Gale ver is, senden over Batacaloa, te weten eenige oliphanten met tanden ende aleas, mannekens ende wijffkens, ende het wasch ende den peper, die bij de wercken sal wesen, tot voldoeninge der oncosten in mijnen dienst gedaen, hoewel gelove in geen quantiteit sullen sijn, ende in die comp^{ie} sal ick antwoorden op de brieven van den Gouverneur Generael van Jacatra ende sal van gelijcke senden het geschenck, dat ick heb om hem te senden. De eere, die U. L. in de sijne seght dat de Gouverneur Generael van Jacatra gedaen heeft aen Jan Matheus van gouverneur des

staets der Hollanderen, achte ick seer nadien het een persoon zij die seer wel gedient heeft ende alle d'eere meriteert die hem connen werden gedaen. In de brieff, die de Gouverneur Generael van Jacatra mij geschreven heeft, zeght hij dat het vorder dat mij te seggen had refereert tot U. L. met vertrouwen mij satisfactie soude geven in alles dat mijn soude aengenaem sijn. Hetwelck soo sijnde soo souw ick wenschen dat U. L. mij aen dit mijn hoff een persoon wilde senden van vertrouwen ende qualiteijt met wien ick mochte tracteren veele saecken van emportantie, die ick hem te communiceren heb, ende hem te thoonen de genegentheijt ende liefde, die ick heb tot de Hollantse natie, ende om hem te communiceren de saecken, die de Gouverneur Generael van Jacatra in de sijne seght tot U. L. te refereren.

Als de antwoort op dese sal gecomen sijn sal ick U. L. vergelden de diensten die mij zijt doende, ende largo op de zijne antwoorden. Jegenwoordigh niet anders dan Gode bevolen. Van Candia ende dit mijn hoff 16 Februarij 1645. Nae 't sluijten deses sijn de Portugesen gecomen omtrent de landen die mij waren gehoorsamende van de dessavas van Soffrogam ende de vier vorlas, daer mijn volck op deselve sijn gevallen ende haer hebben doen retireren nae Colombo. Soo zij weder comen naer voorseijde landen, sal ick haer gaen vinden. Was ondertekent: Rajja Singa).

Naerdatt de brieffdragers aen d'Heer Maetsuijcker onder andre propoosten verclaert hadden uijt sijn Maij^t verstaen te hebben nimmermeer ofte in der eeuwigheijt geen vrede met de Portugesen soude maecken, versochten antwoort op haer brieff en corte depesche, dat haer gewiert, lujdende aldus:

Grootmachtigh Keijser.

U keijserlijke Maij^{te} brieff heb ick gisteren den laetsten Februarij binnen Cruz de Gale eerbiedigh ontfangen, ende uijt de brengers met vreughde verstaen Uwe Maij^{te} goede dispositie ende gesontheit, dewelcke God geve veele jaren soodanigh mach continueren ten besten van sijn Maij^{te} onderdanen ende bontgenoten, onder welcke wij de eerste sijn. Hadden wel gewenscht met den Portugees in geen deijlinge der landen hadden moeten treden, alvoren ijemant van Uwe Maij^{te} wegen gecommitteert ware geweest die deselve hadde mogen assisteren, maer en hebbe sooveel tijts van den vicereij Dom Philippo, die op sijn vertreck naer Goa staet, niet connen vercrijgen, maer hebben in plaetse van dien bedongen dat, bij aldien bevonden wierden bedrogen te sijn, binnen de tijt van een jaer daarvan mogen provoceren gelijk Uwe Maij^t uijt onse vorige heeft verstaen, waarmede alles gesalveert blijft, sullende ons aengenaem sijn bij aldien Uwe Maij^t gelieft aen te wijsen waerin vercoert sijn, opdat sijnent wegen reparatie mogen versoecken. Van gelijcken is om der Portugesen wille geschiet dat onse naem int contract der deijlinge staet ende niet Uwe Maij^t, wien de landen eijgen toecomen, sullen omtrent andere

princen ende coningen gelijk Uwe Majj^t versoect ende oock recht is, onse name uijt te doen ende Uwe Majj^{te} in de plaetse te setten. 't Gene Uwe Majj^t seght aengaende onse legers omtrent Negombo ende dese fortresse binnen te trecken, alsoo vermits het bestant metten Portugees nu geen vijanden meer hebben, sal in toecomende naergecomen werden. Maer dewijle de landen vermits den gewesen oorlogh noch vol struijkrovers ende geboesten sijn, die op Uwe Majj^{te} name de goede ingesetenen overlast doen ende uijt hare landen verjagen, soo sal nodigh sijn voorseijde legers noch vooreerst int velt blijven tot dat de landen volcomen in rust mogen geraecken, gelijk vasteljk vertrouwen Uwe Majj^t nevens ons sal verstaen want sonder 't zelve niet mogelijk zij eenige vruchten van de landen te trecken, waermede betaelt sullen werden de oncosten [die] in Uwe Majj^{te} dienst hebben gedaen. Ondertuschen sullen niet naerlaten Uwe Majj^{te} fortressen met behoorlijke garnisoenen beseth te houden dat met Godes hulpe bujten periculen sullen sijn, daer Uwe Majj^t volcomentlijk gelieft op te rusten, van wien dan oock verwachten voorschreven garniscen van alle nootlijkheden versorcht sullen werden, gelijk in voorschreven missive belooft.

Hebben dit jonghste moesson ongevaer 180 bhaer caneel becomen namentlijk 20 van Negombo ende 160 bharen van de landen hieromtrent, die met ons naer Batavia nemen ende Uwe Majj^{te} reeckeninge goet gedaen sullen worden, willende verhoppen Uwe Majj^t van de voordre coopmanschappen des contracts goede quantiteit nae Batacaloa sal schicken, om welcke in te nemen een schip gelast hebben derwaerts sal werden gesonden mitsgaders tot overvoer der gesanten, die Uwe Majj^t voorgenomen heeft aen den Heer Gouverneur Generael te seuden, die ick verseeckert zij aengenaem sullen sijn.

Jegenwoordigh connen tot ons leetwesen geen persoon van qualiteit ten hove senden om met Uwe Majj^t over eenige gewichtige saecken te tracteren, naerdien onse tijt om nae Batavia te vertrecken langh overstreecken is ende nae desselfs wedercompste niet soude connen wachten. Uwe Majj^t gelieft sijne gesanten, die nae Batavia sal senden, last te geven om deselve den Gouverneur Generael voor te dragen, van wiens wijsheijt ende discretie Uwe Majj^t niet als alles goets heeft te verwachten, gelijk mij omtrent denselve altijt sal vinden sijn onderdanigen dienaer. God beware sijn Majj^{te} persoon lange jaren gesont. In Uwe Majj^{te} fortresse Gale p^{ro} Maert 1645. Ende was ondertekent: Joan Maetsuijcker.

Met desen brieff, haer door d'H^r Maetsuijcker den 2^{en} Meert om daermede naer Radja te vertrecken ter hant gestelt, ende ijder een van haer met een sarasse en roode muts na dat lants wijse beschoneken sijnde, namen hun afscheijt ende vertrocken.

Ende opdat Radja Singa voortaan soo ons als den Portugees lage landen niet meer (gelijk langen tijt gedaen heeft) come te infesteren ende [om] invasien voor te comen, soo was bij d'heer Maetsuijcker en den padre ambassadeur (om des te meerder confidentie van den anderen te hebben en d'vrese wegh te nemen

dat den eenen versterckt met den coningh tot nadeel van den andren niets come ondernemen) 't volgende verbant van wapenen om den coningh te breijdelen (daer 't doch op uijtlopen sal) geraemt, luidende in onse tale:

Verbant van wapenen gemaeckt tusschen de Portugesen
en de Nederlantse natie opt eijlant Ceijlon.

Alsoo door ervarentheijt van veele jaren geleert sijn dat de volcken, die het geberchte van dit eijlant Ceijlon bewoonen, gewente maecken de beneden ofte lage landen alwaer de caneel valt met geduijrige struijkroverijen en de peupulation te vasteren ende woest te maecken, verjagende de goede ingesetenen uijt haer dorpen ende plaetsen in welcke wonen, ende dat met geen ander insicht ofte voornemen dan opdat van deselve geen vruchten mogen werden gewonnen, waerjegens met alle macht gearbeijt dient ingevalle eenigh genut van voornoemde eijlandt willen trecken, ende tegenwoordigh met de hulpe Godes de geschillen, die tusschen de Portugiese ende Nederlantse natie over de limijtscheijdinge derselver landen ontstaen was, om welcke het bestant tusschen sijn Majj^t van Portugael ende de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden gemaeckt tot hier toe geen effect gesorteert had, verdragen ende ter nedergeleijt sijn, soodat tegenwoordigh alle acten van hostileijt ende vijantschap comen op te houden, ende in het tractaet des bestants tusschen hooghgemelte princen in Hollant gemaeckt expres gestipuleert ende overeengecomen zij dat de natien respectie geduijrende het voorseijde bestant d'een den ander te hulpe en te bate sullen sijn nae vermogen, daer d'occasie ende de toestant van (U) saecken sulx sal vereijsschen,

Soo ist op beden den 9^m Maert des jaers 1645 binnen de stadt Gale tusschen de respectie Heeren ambassadeurs den E. pater fr. Goncalo Veloso van St Joseph van d'ordre van St Francisco wegen de croone van Portugael ten eenre, ende den E. Joan Maetsuijcker, Raet van India, wegen de Vereenighde Nederlanden ter andren zijde, uijt cracht van hare procuratien hierachter geregistreert ten besten van beijde natien overeengecomen ende besloten als volcht:

Eerstelijck dat de Portugesen ende Nederlantse natien op dat eijlandt gehouden sullen sijn d'een des anders landen ende onderdanen naer vermogen ende na de noot sal vereijsschen te beschermen en te beschutten jegens de invasien, struijkroverijen en depeupulation der voorschreven volcken, wie deselve oock mochte wesen ofte van wien gesonden veel in getal ofte weijnigh sonder eenige exceptien, die een der voorseijde natien hare landen ofte onderdanen in toecomende sullen trachten te inquieteren ofte overlast doen.

Van gelijcken sullen gehouden sijn d'een d'ander nae vermogen te adviseren ende te hulpe te comen, soo menighmael eenige seditie ofte rebellie binnen de limiten van dese ofte gene partije sal comen te ontstaen,

Maer bijaldien d'eene van partijen mochten nodigh achten om voorseijde vijanden ofte struijkrovers 't eenemael uijt te roeijen, deselve bujten de limiten harer landen te vervolgen ende den oorlogh aen te doen, in sulcken cas en sal d'ander niet gehouden sijn deselve te volgen ofte met soldaten te assisteren, ofte ten ware sulx met gemeene bewillinge geschieden.

Geen van beijde natien sal ijetwes contracteren ofte besluijten veel min attenteren ofte bijderhant nemen met den coningh van Candia om d'ander schade ofte nadeel aen te doen, directelijck noch indirectelijck nochte onder eenighderhande deckmantel ofte pretext.

Alle 't welcke soodanigh staet grijpen ende geobserveert werden zal totdat wegen de limijtscheijdinge der landen op voorseijde eijlant finael desisie der heeren princen uijt Europa sal comen.

Ende opdat voornoemde bestant ende dese confederatien te beter ende met des te meer sorchvuldigheid onderhouden mach [werden], sullen de gouverneurs van wederzijde, die op 't eijlant gesonden worden ofte comen sullen, haer met eetsweringe tot de observatie van dien verbinden.

Welcke overeencomste ende confederatie voornoemde ambassadeurs over ende weder met eede in de selve der heeren hare principalen bevestight ende met haer eijgen hant onderteijckent hebben. Present als getuijgen Andries Frisius, secretaris der ambassade, ende Ignatio Sarmento, edelman van 's Conings huijse van Portugael. Ende was onderteijckent: fr. Gonsalo de St Joseph, Joan Maetsuijcker, Ignatio Sarmento de Carvalho, Andries Frisius, secretaris. Onder stont: Andries Frisius, secretaris.

Radja liet sich verluijden dat voornemens was ambassadeurs aen den coningh van Spangien ende den grooten Turck (om assistentie te versoecken) senden wilde. Ende opdat hij de landen gelijk geseijt niet meer comt te verwoesten ist voor al nodigh d'onse geduijrich partije crijghsvolk int velt houden, gelijk reede al int werck gestelt was, daer goede vruchten van te comen stonden, alsoo de gevluchte Singelesen onder onse bescherminge in menighte uijt de bossen te voorschijn quamen, om hare landen wederomme gelijk voor desen te cultiveren, zijnde te dien eijnde 't garnisoen van Negombo op d'heer Maetsuijckers vertreck dat den 12^{en} Meert geweest is, 530 coppen sterck gebleven, van d'welcke 300 militaire 18 mijlen te landewaerts in nae 't geberghte lagen. Tot bescherminge van Gale waren 840 mannen, daarvan 450 soldaten in drie troupen op verscheijden plaetsen te veldewaerts verdeelt waren. Sulcx de gantsche macht op Ceijlon (die d'heer Joan Thijssen noch swack genoegh achten om alles vooreerst wel te besetten) in 1370 gegagieerde personen bestont, behalven noch eenige wiens reekeninge op de jachten liepen, dat waerlijcken een groote macht ende swaren last voor de Comp^{ie} is, 't welck nu God de voorste door de verhoopte proffijten te boven gecomen moet werden. Zoo dienden oock noch wel nootsaeckelijck om het cristen-

dom onder de Singalesen te onderhouden eenige goede kranckbesoeckers derwaerts geschickt, ende vooral een predicant om den kerkendienst op Gale in Sterthemius zal^{re} plaetse waer te nemen, alsoo opt gantse eijlant maer twee cranckbesoeckers waren doordien Balbianus sijn vertreck vermits tijts expiratie geobtineert hadde.

Den 4 Junij verscheen alhier tjacht Bergen op Zoom met 115548 e peper ende 5517 e borax, te samen f 33428.13.— bedragende, primo April passato door den oppercoopman Cornelis van Sanen uijt Wingurla over Ceijlon nevens sijn brieven herwaerts affgevaerdicht, en melden deselve dat hij de 6191 e quicksilver hem voor Suratte toegesonden tot 11 pagoden de 27 e vercocht had, welck met den Surattsen prijs 20 p^{to} in avance verscheelden. Voor Ceijlon waren 21 stux groote copere potten, f 689 costende, met oiren om te velt reijs te koocken doen maecken en met Bergen derwaerts gesonden. En had hij tot verval ende voldoeninge van de noodige scheepsoncosten uijt het schip de Vreede (behalven sijn cargasoen f 2136.— bedragende) 2000 taijl ofte f 5700.— met goetvinden van den commandeur Block ende sijnen raet gelicht.

d'Engelsche schepen van Courtens comp^{ie} soo in Goa als Wingurla waren d'Williams, Leijalteijl met Thomas ende Jan Warhun. Wat hun ladinge off voornemen was bleeff onbekent doch 't scheen den Willem sijn ladinge, die uijt Maccauw gebracht heeft, soo costelijk zij dat daervoren sijn Europische ladinge becomen ende daermede naer Engelandt reijs voordoen sal. Hunne schult in Ragiabach was op 14 a 15000 pagoden nae affgeleijt. Des Comp^e dienaers, die desen jare in Wingurla overbleven, waren 26 personen int getal, 10 a 12 inpotenten, die daer van de na Parsia met den E. Geleijnsen vertrockene schepen Delfshaven, Armuiden, Pauw ende Zeemeeuw den 19^{en} Meert verbleven waren.

Den ondercoopman Martin Poortmans was in December passato aent hoff Visiapour met de geprojecteerde schenckagie nevens d'heer Maetsuijckers brieff om aen den hartoch Mostoffchan te vereeren verscheenen, alwaer in persoon voor sijn Majj^t gebracht ende na de getroffen vrede met den Portugees gevraeght wierd, oversulx genootsaecht de schenckagie vrij wat te vergrooten; ende was hij op sijn afscheijt van sijne Majj^t met een paert ende moors cleet nae dat lants costuijme vereert geworden en had den hartogh Mustoffchan tot accompagne van negen stux cleden den volgenden brieff aen d'Ed. Heer Gouverneur Generael geschreven.

Translaet uijt de missive, door den hartogh Mostoffchan aen
d'E. Heer Gouverneur Generael Anthonio van Diemen in dato 24
December 1644 uijt Visiapour geschreven.

Den grooten, uijtgecoren, meest gesienden, wijtverspreiden, die in desen werelt gecoren is, principalijck over de wijt beroemde zee, ontsien als de kajman

ende den tijger, is de persoon van Anthonio van Diemen, vicereij op Batavia.

U Ed^{ts} altijd goede dispositie ende welvarentheijt gelieft mijn van tijt tot tijt te laten weten, waarmede de goede affectie ende genegentheijt zoowel van U Ed^t als mijnder zijde meer ende meer vermeerdert sal worden, alsoo k' U Ed^{ts} vrunt sijnde t'uwaerts seer genegen ben, blijkende genoegh aen de vrijheijt die U Ed^{ts} onderdanen onder mijn gebiet hebbe verleent, hebbende mijne gouverneurs aldaer opt hooghste gerecomandeert haerlieden gerustelijcken tot haeren goetgenoegen te laten leven ende alle adsistentie ende faveur te presteren.

Ick heb onder anderen verstaen hoe U Ed^t met de Portugesen in vrede vereenight waren, twelck van niemant voor desen niet verwitticht sijnde seer verwondert was, eenelijck van U Ed^t getrouwen gesant Martin Poortmans, die voor mijn verschenen is ende met hetgene medegebracht hadde voor sijn Maj^{ts} hebbe doen comen, sijnde hij door sijne Maj^{ts} met een paert ende rock beschoncken en gefesteert. D^o heeft mij ten vollen onderricht ende contentement van alles gedaen. Wat antwoord ick daerop gegeven hebbe ende wat voordere discoursen met den anderen gepasseert sijn, sal door hem U Ed^t geeommuniceert werden ende U Ed^t ter hant stellen 't weijnige dat mede gegeven hebbe, die U Ed^t volgens d'ingeleijde memorie (tot gedachtenisse ende vermeerderingh van d'oude ende onverbreeckelijke vaste vruntschap ende genegentheijt, die noijt van ijemanden verbroomen sal worden) gelieve te ontfangen.

Ick sall U Ed^t uijt liefde ende affectie 't onderstaende verclaren dat den genen, die uijtwendigh schoon semblant thoonen, inwendigh boos en valsch sijn, op welckers vijanden U Ed^t met voordacht gelieve te letten, zij zullen wel goede minen bethoonen, alle courtoisie ende beleeftheijt bewijzen ende groote dingen van vaste aliantie beloven, maer van binnen met quade voornemens ende boose gedachten om U Ed^t de geledene schaden ende affronten eens te wreecken (die noijt vergeten sullen) trachten als dorstige tijrannen Uw bloet te drincken ende te vergelden; schoon zij U Ed^t vergunden met alle vrijheijt in hare fortressen ende andre handelplaatsen de negotie te drijven, echter sullen noijt haer boos voornemen uijt de gedachten laten. Doch ick ben versekert U Ed^t op haer seggen niet verlaten zult alsoo ten vollen haer doen en humeuren U bekend sijn, maer altijd gelijk tot noch toe gedaen heb op U hoeden wesen. Dit verclare ick alsoo van oudts mijn het binnenste van hare herten bewust is en wel ondervonden heb, als bij exempel doen zij U Ed^{ts} onderdanen in Wingurla met gelt en andere quade listigheden sochten te verrassen en daeruijt te werpen. Daer is bij d'oude geschreven dat de menschen in alle dingen verdacht moeten sijn ende sijn voornemen niemant openbaren. God wil U Ed^t dan voor alle quade ende boose voornemen, die in dese werelt op U persoon souden mogen voorgenomen werden, bewaren ende bevrijden.

Met geseijde Bergen op Zoom sondt den gouverneur Jan Thijssen nevens

sijne missive van 17 April 84 balen ofte 10080 æ Ceijlonse caneel (sijnde alles 't gunt sedert de jonghst gesondene versamelt off bijeen becomen had) herwaerts. Seght in den selven dat hij nae Mature geweest ware en dat hem aldaer de principale hooftten der omleggende dorpen (van Billigam corle, Daladas corle ende Morve corle, om haer onder d'Comp^s gehoorsaemheijt te begeven) bijgecomen waren, met belofte alles 't gunt haer wegens d'Comp^{ie} (gelijk voor desen bij de Portugesen) mochte gemandeert werden naerstelijck soudē naercomen. 't Getal der dorpen, in gemelte drie corlas gelegen en eertijts niet bij den Portugees gepossideert, wierden over de driehondert int getal bevonden, d'welcke alle door d'heer Joan Thijssen na dat lants gebruijck soo hij seght aen de Araetches, Apheamis, Lascarins en andere behoeftige om haer te connen onderhouden uijtgedeeft waren, alsoo 't meerendeel van dien geene inwoonders hadden, oversulx de Comp^{ie} vooreerst daer weijnigh profijten van te trecken stont. Den vicereij Dom Philippo was ult^o Meert, [na] alvorens Manuel Mascarinhas Oome in sijn plaets als generael gestelt had, van Colombo nae Goa vertrocken ende soude sijn Ex^{tie} door hart onstuijmich weer schipbreuck geleden ende wel 24 fusten verloren hebben, doch 't seeckerste was dat sijn Ex^{tie} sich tusschen Negombo ende Manaer binnen Calpatin met eenige vaertuijgen gesalveert hadde, doch off daer off in Jaffnepatnam verwinteren off sijn reijse andermael naer Goa, dat al wat laet was, ondernemen sal, moste den tijt leeren. Van Radja Singa wierd 't minste niet vernomen. Wat sijn dessave, die sich int geberghte onthout, daer uijtrecchten bleeff onbekent. d'Buffels ende koebeesten wierden omtrent Gale soo schaers dat naulijcx 't garnisoen ende volck te velde waerts in gelegen condē spijsigen, ende dienden geen meer daeromtrent van cant geholpen te werden bijaldien men 't lant wederomme als voren wilde laten ploegen, oversulx d'heer Joan Thijssen partije volx naer Waluwe voornemens was te senden om daer eenigh vee voor gelt off met geweld te becomen.

Den E. Jan Thijssen bleeff voornemens den nieuwen generael Manuel Mascarinhas Ome met een courtois briefcken te begroeten, ende daernevens te versoecken hij d'onse (alsoo d'oliphantsvangst op d'hant quam) met vier wijffkens ofte tamme ettenes 't zij te koop ofte te leen wilde accomoderen, midts sijn Ed. in desselfs vangst nae so wilden laten participeren. Bij de brieven, van den coopman Laurens Maerschalek in Februarij, Meert ende April passato uijt Batacaloa aen d'gouverneur Joan Thijssen geschreven, wert vernomen dat de Singalesen hem 't zedert 't contract met den Portugees beraemt [niet] de minste maintimentos 't zij voor gelt off anders hadden toegebracht, maer getracht hem van honger te doen consumeren gelijk, bijaldien niets in voorraet gehad hadde, consequent gevolcht soude sijn geworden, en schamen haer d'zelve niet trotselijcken rontuijt te seggen dat wij ende de Portugesen 't eijlant Ceijlon halff en halff gepart hadden. Zoo waren oock twee bedes, die de Comp^{ie} daer heijmelijcken van wasch versocht hadden, 20 à 25 dagen geleden door den Radja om 't leven doen brengen.

Bijaldien Sr Maerschalek daer geen 2500 p. groote steenen, 110 balcken ende 80 swalpen voor Coromandel versamelt hadde, die noch vervoert dienden, zoude sich als per 't jacht Lisch van daer nae Gale gespoedicht hebben alsoo den selven sijn lijff daer nauwlijx een uijr scheen seecker te wesen. 't Schip N. Rotterdam was daer den 7^{en} Maert gearriveert en, nadat 800 p. steenen en 42 swalpen voor d'Cust ingenomen had, door hart weder met verlies van drie anckers 't zeewaerts in gedreven en wederom den 8^{en} April daer gepareseeert en 's anderen daeghs volgens ordre nae Paliacatte verseijlt. De geruchten liepen dagelijx datter ambassadeurs met brieven, partije wasch en andere goederen van Radja onderwegen waren, daer aen getwijffeld wiert, deswegen soude Maerschalek aldaer tot de compste van 't jacht Santvoort vertoeven, alles daerin schepen ende soo na Paliacatta navigeren.

Den 8^{en} Junij paresseerden alhier den coopman Direk Schoorl met de jachten Arent en Waterhont van de Malabaerse cust over Ceijlon met 611254 fl off 255 lasten peper, op Cananor, Calecoulangh, Calecout, Percattij ende Coulangh jegens verscheijde coopmanschappen als loot, speauter, thin, ijser, coper, porcelijnen, eenige specerijen, amphioen de mirta en malevi etc. overgeset, en soude het de Comp^{ie} bij aldien meer amphioen off getrockene goederen in voorraet geweest waren aen geen groote quantiteit peper gemanqueert hebben. Ende nadat hij de coningskens 't bestant, dat nu met den Portugees gemaeckt ware, voorgehouden off gepresenteert hadde om haer onder onse bescherminge te geven, schenen deselve daer weijnigh wercx aff te maecken, oversulx in die saecke niet verder getreden was. Den samorijn off coningh van Calicout, die 34824 fl peper off f 7714.19.3 op sijn voorjarige schult betaelt hadde, bleeff noch per reste om 't aenstaende jaer te voldoen 43972 fl ofte f 9741.13.— aen de Comp^{ie} schuldigh. Den gouverneur Jan Thijssen had den 23^{en} April passato uijt het restant vant ongewilt Malebaers cargasoen 21 p. laccken en 1400 p. porcelijnen &^a, te samen f 2082.8.2 bedragende, voor Gales garnisoen uijt den Arent gelicht, en seght verder in den sijnen van 24 April dat het leger onder den capⁿ van der Laen den 22^{en} derselver naer Hackman (sijnde vijff mijlen van Gale) gemarcheert was, en hadden die van Collona corla mede al beloften van onderdanigheijt gedaen. Zoo was 't jacht Limmen oock den 20^{en} van Negombo voor Gale weder gekeert.

September A° 1645.

Adij 17 d° becomen met de fluijt Maeslant over Cormandel twee brieven, d'eene uijt Wingurla in dato ult° April passato van den oppercoopman Cornelis van Sanen, ende d'ander uijt St Cruz de Gale dato 26 Maj daeraenvolgende van d'h^r Joan Thijssen gouverneur opt eijlant Ceijlon, waermede ons van die quartieren 't navolgende aengecundight wert.

Gemelten E. van Sanen bij voorschreven sijne missive als oock mede bij een d° van 5 Maj passato uijt Goa aen den gouverneur Jan Thijssen adviseert, onaengesien het den handel op Cormandel nae 't schrijven van den gouverneur Heussens mocht schadelijk sijn, dat echter tot een preuve ende vergrootinge van de negotie in Wingurla persisteert bij sijnen voor desen gedanen eijsch niet twijffelende off d'ervarentheijt sal leeren, dat men aldaer ongeveer 120 a f 150000 meer als voorheenen met behoorlijke advancen sal connen vertieren.

Bij gebreck van capitael en conde hij van Sanen volgens de recommandatie van den coopman Schoorl geen en amphioen incoopen, die in trocque van peper op de Cust van Malabaer een cent advance gerendeert hadde, waertoe van hier metten eersten onseth ende ordre verwachtte, insgelijx oock wat op de gesondene monsters Visiapourse indigo als d'aengepresenteerde salpeter 't sijner tijt gedaen begeerden, alsoo 't sich liet aensien deselvige insonderheijt den salpeter, aldaer tot redelijken prijse te genaecken soude sijn.

Om 't vleesch ende speck te mesnagieren waren alle de schepen, die voor Wingurla geweest sijn, geduijrende haer aanwesen met verse spijs behoorlijk versorcht ende bovendien, waarvan degene nae Parsia gedestineert sijnde wel 't meeste genoten hadden, noch gesamentlijk geprovideert met ruim 88 lasten rijns, sulx men niet en twijfelde dat int uijtvoeren der voorgenomen desseijnen in Parsia het aen victualie soude comen te gebreeken. Van 150 siecken, die aldaer ververst hadden, waren 108 tot hare gesontheit geraeckt ende noch met den E. Wollebrant Geleijnssen vertrocken, van d'overige 42 sijn nae becomene gesontheit 28 nae Ceijlon gesonden ende de resterende 12 vermits hare sieckte in Wingurla moeten overblijven. Echter bleven de Parsise schepen noch ongeveer soodanigh gemant als volgens de rollen geprojecteert was.

't Rijk van Visiapour was noch in vredigen stant, den Mogol hadde wel met een aensienelijke krijghsmacht 't selve op sijne grensen besocht, doch door een vrundelijk accoort ende een groote schenckagie was sonder schade te doen weder vertrocken. Om een bestendige vrede tusschen dese twee rijcken te maecken was den heer Siasuheijp als ambassadeur na de Mogol vertrocken, sulcx in dat gewest geen oorlogh vernomen wert als eenelijck dat partije ruijters nae Carnatica waren gesonden, meer om nae den aert der Mooren de boeren te plagen ende eenigh gelt aff te dringen als om fatsoenelijken oorlogh te voeren.

Den E. van Sanen om eenige affaires volgens vooraengetogen missive van 5 Maj passado in Goa sijnde was den gewesen schipper Adriaen Stuijvesant, die met de caffla van Cambaija uijt Suratte gevlucht was, hem van selfs in handen gecomen, ende op sijn versoeck bij den ouden vicereij toegestaan dat denzelven mede nae Wingurla mocht nemen voornemens sijnde gemelte Stuijvesant met d'eerste gelegentheijt van daer herwaerts te schicken om alhier over sijne abominatie na rechten gestraft te mogen werden. Den nieuwen vicereij Dom Philippo de Mascarenhas was aldaer van Colombo noch niet verschenen. Een galjoen voor

reeckeninge van den coningh ende een carvel voor de coopluijden (staende eerstdaeghs noch een te volgen) waren nae Maccauw vertrocken, bestaende hare ladinge in goede quantiteit realen van 8^m in spetie, item poetsjock, rassemale, baftas, bethiljes, sarasse en longijs, niet connende hij van Sanen vernemen eenige andere voijagie soo om de Suijt als Noort voorhanden waren. Seecker scheepken, groot 150 à 160 lasten gemonteert met 30 stucken geschuts, was van Cambaija voor reeckeninge van de Maij^t in Goa aengecomen, waermede men vermoede den vicereij conde d'Avejras int eerste vant aenstaende saijsoen naer Portugael vertrecken soude.

Den gouverneur Jan Thijssen adviseert bij gemelte sijne missive van den 28^m Maij passado dat die van Colona corle ende Walue groot 24 dorpen, leggende ongeveer 25 mijlen van daer, over weijnigh dagen om te obedieren in Gale geweest waren, ten welken eijnde hun met eede verplicht hadden van nu voortaan aen de Comp^e alles ende sulx te contribueren als voor desen aen de Portugesen ende den coningh van Candia gewoon geweest sijn te doen. Dienvolgens oock nae landts costuijmen ten behoeve van alle de voorschreven dorpen met eenige clenigheden beschoncken, ende benevens ijmandt om de jaerlijxse gerechtigheden te innen wel vernoecht nae hun lant vertrocken sijn.

De gecommiteerdens volgens vorigh schrijvens nae de dorpen, die niet van de Portugesen gepossideert werden, tot invorderinge van de jaerlijxse recognitie uijtgesonden sijnde waren met 2500 larienen, dat voor twee jaren was, geretourneert van Billigam, ende [van] de naestgelegen dorpen wert mede soodanige somme te gemoet gesien. Die van Chaleas hadden in caneel voldaan ende wat de dorpen, die de Portugesen besitten, opbrengen soude stont jegens Julio aenstaende te vernemen; sulx hieruijt bleek de incomsten noch heel cleen waren. Edoch liet sich nae allen schijn aensien dat met de thollen van den areque deselve merckelijck soude vergroot werden.

Dien in de jurisdictie van Gale ende Mature en condon door schaerscheijt van boomen in dat gewest hun quota in caneel niet opbrengen, sulx om daer int sijne niet te cort te comen eenige toegestaen was deselve in ons destriect derselver corlas van Negombo daer abundant is mochten gaen versorgen. Soo manqueerde het oock allerwegen niettegenstaende die jaerlijcx naegespeurt werden aen bastante nomber van caneelschilders om meerder quantité caneel als voor desen te becomen, calculerende dit jaer int geheel maer schaers 700 bhaer derselver sal connen geprocureert worden.

Den capiteijn Lambert Camholt met het gros der lascارين in Matura leggende was met het meeste krijgsvolk, dat door indispositie van Mapouligamme geretourneert ende wederom gereconvaliseert was, versterckt ende den capⁿ van der Laen continuerende noch met 200 blancke ende 100 swarte coppen aen Hackman. Omtrent de frontieren van Saffregam was mede een sergiant als capiteijn over de diautere der swarte met 6 soldaten ende goede partije lascarijns toe-

gesonden om de inwoonders dier plaetsen hares plichts van schuldige gehoorzaamheijt te vermanen. 't Leger van Negombo nae Diomedes corle uijtgeseth was door menigte van siecken weder van daer int district van Catagambale corle moeten wijcken, waerdoor veroorsaecht is dat eenighe struijkrovers van Raija Singa uijtte vier corlas ofte district der Portugesen in onse jurisdictie twee mijlen van Negombo een Augustinermoniek wegh gehaelt ende nae 't geberghte gevoert hadden waerover den Portugees alhoewel sulx in sijn eijgen landen niet can weeren sich eenighsints misnoeght hout.

De gantsche Nederlantsche krijgsmacht op Ceijlon bestont ongevaer in 1300 blanke coppen te weten 500 in Gale ende 800 in Negombo. Vorders stont alles noch wel, de Portugesen droegen hun redelijck, ende vermits die van Colona corle ons subject ende wij omtrent Gale meester van 't velt sijn hout hem Radja Singa stil pogende nae bemercken condon anders de Portugesen meer affbreux te doen dan ons, dat alhoewel uijtterlijck niet blijken laten al eenige jalousie geeft en oock veroorsaecht soude hebben, dat den generael Manuel Mascarinas Ome versocht heeft 't contract tusschen den padre freij Gonsalo Veloso de St Joseph ende den E. Joan Maetsuijcker nopende den oorlogh gesamentlijck gemaect tegens Radja Singa hier wilde doen publiceren, 't welck hem toegestaen ende dienvolgens oock in Gale, Matura ende Hackman tot sijn vernoeogen in volgender forma geschiet is.

Copie promulgatie wegen 't verbant van wapenen tusschen
de Comp^{ie} en de Portugesen jegens Raija Singa op Ceijlon.

Jan Thijssen, gouverneur over de conquesten ende Comp^e verderen omme-slach op Ceijlon, alle die desen sullen sien ofte hooren lesen saluijt, doen te weten, alsoo op het aanwesen van de E. Heer superintendent Joan Maetsuijcker hier ter stede tusschen sijn gemelte E. ter eenre ende den eerw. padre Gonsalo Veloso de St Joseph uijt cracht sijner speciale commissie door den E. vicereij Dom Philippo Mascarenhas op sijn eerw^t gepasseert ende uijt Colombo toegesonden, ter andere zijde seecker contract van verbant der wapenen op Ceijlon tusschen onse ende de Portugese natie jegens Raija Singa zij beraemt, ende doenmaels bij gedachte padre instantelijck versocht met de publicatie van dien noch eenigen tijt te willen supercedeeren, opdat ondertusschen haren ambassadeur onder 't een off 't ander pretext uijt Candia soude mogen become, ende nietjegenstaende gementioneerde legaet van daer noch niet en is geretourneert ons door den Colombosen generael Manuel Mascarenhas Ome echter wert aengescreven voorschreven confederatie niet langer te willen verduijstere maer aen een ijder bekend te maecken ende te doen divulgeren. Soo ist, dat goet hebben gedacht daervan publieque promulgatie ende notificatie te doen gelijk sijn doende midts desen, opdat bij niemant daervan ignorantie werde ge-

pretendeert, lastende ende bevelende dienvolgens uijt de naem van de Ed. Heer Gouverneur Generael ende Raden van India alle hooge ende lage officieren, soldaten, matrosen, mitsgaders alle andere van wat qualiteit soude mogen wesen, onder de gehoorsaemheijt van de vereenighde Nederlantse Oostindise Comp^{ie} sorterende, voortaan ende in toecomende omtrent de onderdanen van den coningh van Candia ende hare goederen alle vijantschap, offentie ende hostiliteit te plegen mitsgaders allen affbreuck waer immers connen ofte mogen doen, wijders de Portugese natie des noot sijnde tegens deselve te assisteren ende bij te staen achtervolgens het voornoemde contract tusschen meergemelte Heeren beraemt, op pene van contrarie doende als pertubateurs van de gemeene ruste gestraft te werden. Aldus gedaen ende gearresteert in de stadt Gale, mitsgaders gepronchieert ende geaffigeert desen 25^{en} Meij anno 1645. Ende was onderteijckent: Jan Thijssen.

't Leger der Portugesen eenigen tijt verleden tot in 't gesichte van Balenas geberchte gelegen hebbende was mede seer desolaet van daer nae Manicarware geretireert, ende wierden dagelijx veele siecken van daer nae Colombo gebracht, sulx zij niet min dan wij veel miserie uijtstaen, hadden gaerne gesien dat wij ons volck in Hackman leggende geheel lantwaert in ende binnen 't geberchte gevoert hadden, 't welck om de siekten te vermijden d'onse niet hebben derven wagen hun genoegende met 't gene reede besaten tot der tijt de siecken wederom op de been waren. Vermits gelijk verhoopt hadden geene soldaten van Parsia aldaer verschenen waren, soude niemant van dit jaer connen verlost werden maer tot naerder gelegentheijt moeten overblijven.

Na den gemelten generael Mascarenhas adviseert soude de Deenen de protectie van Radja Singa ende desselfs haven van Coutjaer mitsgaders de bevrijdinge der Moren die in ende uijt mochten varen aengenomen hebben. Welcken volgende aen d'onse in Gale versocht hadde des geraden vindende, om den Deen sulx te verhinderen ende geseijden Radja van dien cant affbreuck te doen, van een onser jachten derwaerts te willen zenden, dat hem in 't eerste met Santfoort te sullen geschieden aengescreven wert, doch naderhant d'onse hun inbeeldende dat die saecke soo groot met den Deen niet conde wesen als den Portugees voorstelde ende dattet beter was hij Radja Singa ons daertoe selfs oorsaeck gaff is sulx nagebleven, ende gemelte Santfoort over Crecal als de verdere suijderquartieren ledich nae Paliacatte gelargeert om van daer vol-laden over Malacca herwaerts te navigeren.

Ten aensien door gebreck van tijdigen regen den rijx aldaer qualijck geslaecht oock opt presente gewasch geen al te vasten staet te maecken was, hadden den gouverneur Jan Thijssen tegens 't aenstaende jaer 300 lasten d^o van Cormandel gevordert, insgelijx alle Moorse ende Jentieffse areecqhandelaers (dat toegeseght hadden) aengemaent van in aenstaende in plaetse van andere waren goede quantiteit rijx te brengen.

Alsoo nae 't gebruijck dier landen den heere een derde treckt van de goederen der overledene ⁽¹⁾ personen, soo was de Comp^e bij versterff van eenen Huretam in Nellegamme R^a 91 in contant, 50 amanor padij, 150 stux koebeesten ende 150 stux buffels toegevallen, waervan de contanten, padij ende 52 beesten reede voldaan was, 't resterende bestiael 't welck int bosch opgevangen most worden stont t'zijner tijt te volgen.

Opt versoeck aen den generael in Colombo om vier wijffkens tot de vanghst der wilde oliphanten te gebruijcken hadde deselve gediend, dat d'onse daermet soude accomoderen zoo haest de jacht in Suffregam ende Cota ge-eijndicht was, dan gemerckt middelerwijl den bequaemsten tijt quame te verlopen hadden d'onse gemelten generael daerom andermael lastigh gevallen maer tot noch toe geen antwoord becomen.

Nae bij d'onse bespeurt wert soude diverse harer huijsgesinnen wel genegen wesen om in Comp^s district te comen wonen, dat bij hunnen generael niet toegestaen wert, de saecke daervoor aensiende dat, soo de dorpen die den Portugees int besith heeft ons toequamen met der tijt soodanigh souden toenemen dat men 't garnisoen omtrent Gale uijt het incomen derselver soude connen onderhouden.

De jachten Limmen ende Wingurla behielden aldaer over, 't eerste om int laetste van Augustij aenstaende 't nodige voor desen geeijscht van Cormandel te halen ende 't laetste om in toecomende int vaerwater tusschen Negombo ende Gale te gebruijcken.

10 November 1645. Op dato becomen met 't jacht de Waterhont over Cormandel ende Malacca twee distincte missiven van 20 Augusti ende 17 September passato van den gouverneur Jan Thijssen, waermede ons adviseert alsdat de schepen Amsterdam, gemelten Waterhont ende 't Quelpaert de Hazewint met hare ladinge ende onse jonghste advijsen van den laetsten Julij passato aldaer op primo September gesamentlijk wel waren gearriveert, alsoock mede den . . ⁽²⁾ d^o 't schip de Vrede uijt Parsia met 15 soldaten ende eenige ammunitie etc, 't welck nae overgevingh van dien den 11 d^o weder nae Coromandel vertrocken was om van daer met cleden volgens onse ordre herwaerts te comen. Soo was nevens gemelte Waterhont 't schip Amsterdam om rijs als andere nootlijckheden mede naer Paliacatte vertrocken, dat tegens 20 October weder in Gale verwacht wert om alsdan met canneel volladen sijnde (die onderwijl te gemoet sagen) noch voor 't vertreck der retourschepen herwaerts te navigeren.

Door schaersen regen en heeten sonneschijn was den rijs opt velt meest vergaen ende wert derhalven allerwegen lantwaert in bij vee ende menschen grooten honger geleden, soodat d'uijtgesette crijchsmacht in Hacman noch van

(1) Het HS. heeft: *overlevende*.

(2) Niet ingevuld in het MS.

's lants vruchten nochte vee, dat d'inwoonders om den lantbouw gantsch niet willen missen, gelijk verhoopt was niet con gespijst werden maer moest sulx benevens de behoeftige inwoonders uijt 's Comp^a magasin geschieden waertoe de van hier gesonden 150 lasten rijs uijttermaten wel quam, weshalven 't vlees ende speck oock te meer aanstoot leet ende soodanigh als gewenscht wert niet conde gestreekt werden, verhopende met d'aenstaende vischteelt hun te sullen connen redden ofte wel bij voorder gebreck haer daermet uijt Wingurla te doen versien. Om desen hongersnoot te soulagieren was 't jacht Limmen den 20 Meij passato om rijs nae Paliacatte verseijlt, ende wenschten d'onse met 500 last dier spetie van daer mochten gesecondeert werden.

d'Incomsten der landerijen ende thollen bevielen sober bedragende in alles 's jaers niet meer dan ongevaer 4500 realen, 't florael der dorpen in't district van Gale ende Mature was binnen Colombo met believe van den generael Manuel Mascarenhas doen copieren ende bevonden, dat de fajrros ofte pachters over 280 dorpen de beste onder 't district van Gale ende Mature jaerlijcx niet meer dan 1200 realen aen haren coningh betaelt hebben; waermede volgens 't seste artijckel vant gemaecte contract binnen Goa totdat uijt Europa nader decisie become ons moeten laten vergenoegen, vermoedende d'onse vastelijck dat hierin niet ter goeder trouwe met den coningh gehandelt wert ende dat de gemelde dorpen ons toegekeurt werdende jaerlijcx niet minder dan 14 a 15000 R_a sullen connen opbrengen. De Franciscaner monnicken, die noijt soo seggen gerechticheijt aen den coningh gegeven hebben, hadden op onse approbatie 85 R^a voor haere possiderende dorpen betaelt.

De Jesuiten, die daer te lande verscheijden dorpen ende onder andere in Gales district Bamberande besitten waervan hun patent op ult^o October geeijndicht was, pretendeerden uijt cracht van een nieuwe confirmatie anno 1642 bij den coningh hun verleent de possessie haerer dorpen noch voor negen jaer te behouden ende dat het dorp Monifferen benoorden Negombo hun mochte ingeruijmt werden, 't welck alsoo met de veroveringe van Negombo den conigh geen jurisdictie over Monifferen en competeert ende dat voorschreven negenjarige confirmatie eerst in April passato lange naer 't sluijten der vrede in Goa verthoont hebben hun affgeslagen ende tot onse decisie gerenvoijeert is, sustinerende d'onse, zoo bij aldien in Europa verstaen mochte werden dat dese luijden possesseurs der dorpen bleven, dat in sulcken gevalle deselve met haer gansche familie in ons district vervoegen moesten sonder in Colombo gelijk nu haer principale woonplaets te houden, werwaerts zij geduijgh pogen de vruchten des lants te brengen ende ons daervan te ontbloten t' welck tusschen beijden veel ongenuechts baert, weshalven te wenschen waer de saecke in Europa soodanigh verstaen mocht werden dat de Portugesen gantsch geen eijgendom in die landen behielden, waermede veel crakeel geweert ende groote gerustheijt soo onder d'onse als de lantsaten uijtgewonnen soude sijn, waermede doorgaens

soodanigh in't war leggen dat d'onse verclaren met haer meer spuls te hebben dan met de gansche regeeringe des lants, ende boven dit sijn nimmermeer te voldoen, zulx den wagen met haer al krakende voortgaet, doch met d'onderdanen daer te lande stont alles redelijk ende wert benevens goede bejegeningh den vreemden handelaer toegestaen daer te lande allerwegen sijne aenbrengende waren te mogen gaen venten, midts betalende seven ten hondert van thol dat van ons aldaer gebruijckelijk is.

Van de lantstreeck Saffregam hadden d'onse haer een vierde gedeelte der inwoonderen subject gemaect, 't welck tot de helft sochten te brengen om van de gesteenten die daer in vallen participant te mogen werden, waerover beducht bleven met de vrunden in Colombo eenige haperingh soude vallen. 't Verschil wegens Hauloua ende Visuave, welker landen ons nae 't getuijgenisse der inwoonderen toebehooren, bleeff tot dat den gouverneur selfs in Negombo quam noch ongedecideert hangen. Hebbende den Portugees uijt eijgen vermeten sonder kennisse van d'onse aldaer hem niet ontsien gemelte Houloua in 9 ende Visuave in 4 partijen te deelen ende ons van de eerste twee ende d'ander drie deelen ende hemzelffs de reste toe te leggen, welck ongefondeert doen den generael in Colombo voorgesteld ende restitutie van 't gene qualijk besith geeijscht is, daerop tot noch toe maer schoone woorden sonder effect gevolcht waren, hun inbeeldende uijt crachte van't contract in Colombo gemaect sulx te mogen doen ende dat, nu maer possessie van voorschreven twee plaetsen hebben, wij niet vermogen haer daer uijt te setten ende noch veel min hierover met haer in oorloghe te treden. Jae laten haer wel verluijden, soo maer macht hadden hun weijnich aen den vrede soude gelegen laten, die haer nochtans soo de verstandige onder haer selfs getuijgen uijtermaten te pas comt.

De heerschappije, die de roomsgezinde religieusen voor desen over d'inhabitanten plegen te gebruijcken, wert volgens onse ordre behoorlijk geweert, insgelijx mede niet gedoocht dat de Mooren lantwaert in domicilie houden om voor te comen dat hierdoor d'inwoonders niet tot haer seete soude trekken, maer alle aen de zeecant gehouden. Veel Singelesen thoonden haer tot onsen godsdienst seer genegen, ende verhoopten door den ijver van Do. Hilarius ende twee schoolmeesters metter tijt goede vruchten daeronder te doen te meer, alsoo niemant daertoe geconstringeert wert, de misse soberlijck bij d'inwoonders gefrequeenteert wert.

De jacht der oliphanten, waertoe den generael Mascarenhas vier tamme wijffkens om gelijcke deel in de vangst te participeren aen d'onse geleent heeft, hadde sijn begin genomen, goet getal derselver in een corael off fuijck beseth ende reede negen stux om te temmen in Mature gebracht, met vertrouwen eerst-daeghs noch meerder te sullen becomen. Dertich stux waren de cassadares ofte jagers gehouden jaerlijcx op te brengen waertoe alle ijver aengewent wert, ontbreeckende eenelijck aen genoechsame tamme beesten sonder welcke niets te doen is.

De gantsche krijghsmacht in ende omtrent Gale bestont in 700 coppen, waarvan 350 daeronder 80 siecken in garnisoen ende de rest int veldt lagen, te weten 200 in Hacman, 100 in Mature, 24 aen Bintot ende de resterende aen de riviere van Gindure ende de frontieren van Safragam om nevens eenige lascarins aldaer de grensen te bewaren. d'Inlantsche krijchsknechten, die soo nu als dan noch al vermeerderden, bestonden uijt ongevaer tusschen de 8 a 900 coppen, waren op veel plaetsen door 't lant om de cost te soecken verdeelt ende eenige onder een hooft op de buijten grensen in Colona corla gelecht.

Des conings van Candia's krijghsmacht, dat gerucht wiert onder een dessave in de corle te leggen, wert niet vernomen, hielden tot noch toe hun stil sonder op de frontieren van Gale 't geringhste t'attenteren. Gemelden coningh bethoont hem seer 'tonvreden omdat volgens ons contract met haer aengegaen de Portugesen in 't dessaveschap van Mature possessie harer dorpen genomen hebben, weshalven oock gelijk eerst voornemens was desen jare geen ambassade met brieven ende geschencken herwaerts gesonden heeft. Den Portugesen ambassadeur Diogo de Sousa de Conha, die over 'tjaer om vrede met hem te maken aen zijn hoff geweest was, hadde onverrichter saecke nae Columbo gelargeert ende door hem den Portugees doen aenseggen dat, soo bij aldien denselven volgens het derde artijckel der vrede resolveren conde alle de landen soo die ten tijde der publicatie onder zijne possessie waren hem in te ruimen, dat alsdan mede int gemelde contract wilde begrepen wesen ende des neen geresolveert was hun den oorlogh aen te doen, twelck sijne Maij' vermits 'tsucces des oorloghs dangereus zij bij d'onse affgeraden is.

In Negombo als d'onderhorige landen stont alles nae tijts gelegentheit mede noch redelijk, eenelijk was aldaer soo in de fortresse als in het [te] velt sijnde leger door coortsen, geelsucht als andere vehemente siekten binnen den tijt van drie maenden meer als hondert man gestorven, waeruijt ontstaen was de saecken aen dien cant soo advantagieus niet als wel gehoopt hadden uijtgevallen sijn ende dat de vagebonden en lantlopers onder d'inwoonders seer gegrasseert ende deselve int bosch gejacht hebben. 't Welck eensdeels door den coningh van Candia anderdeels door eenige van selfs opgeworpene booswichten int werck gestelt is geworden, sulx hierdoor de landerijen aen vele oorden ongebouwt leggen nochte 't leger in de seven corles niet nae behooren uijt'slants gewasch is connen onderhouden werden, maer heeft 't selve dat costelijk valt uijt Comp' magasijn moeten geschieden. 75 man in drie partijen waren van Gale t'harer versterckinge derwaerts gesonden, waermede verhoopten hun te sullen connen redden ende de rebellen beter als voor desen in devotie te houden; de sieckte begon allenskens weder aff te nemen.

't Veltleger der Portugesen in Manicaware was niet minder als d'onse in de seven corles groote sieckte ende sterffte subject geweest, 't welck noch

dagelijx continueerde, sulx genootsaeckt sijn geworden hun leger in Saffregam te lichten ende voorschreven Manicaware daarmede te verstercken. In Majj passato was hun 60 à 70 man uijt Goa toegecomen, daer reede veele van gesneuveld waren. Van gelijcken wert in Colombo oock groot jammer wegen hongersnoot gehoort ende voor een larijn maer 3½ ffs rijs gegeven. Na d'advijsen van den commissaris Vinck quamen weijnich Portugesen om haer foros te betalen te voorschijn, in voegen 't aen dien cant mede sober affloopt sulx dat den canneel noch voor eerst den last der oncosten sal moeten onderstutten.

't Jacht Wingurla om wat te vertimmeren op de wal gehaelt zijnde, was op d'onderleggers sittende den kiel uijtgeborsten ende inderijl zoo vol water ende sant geraeckt dat genootsaeckt sijn geworden, wat debvoiren oock tot behoudenis van dien aengewent hadden, 't selve te sloopen ende tot branthout te gebruijcken, sulx om vaertuijgh tot het halen van den caneel seer verlegen bleven, versoeckende dierhalven dat hun met den eersten twee bequame jachten mochten toegesonden werden; ondertusschen verhoopten bij behouden wederkeeringh hun met gemelte Limmen te behelpen.

Om Radja Singa aen dien cant in toom te houden sloegen d'onse voor off 't niet geraden waer dat men op Batacaloa ende Trinquenemale eenige sterckte opwierp, ofte wel met twee handige jachten ende twee snedige roeijvaertuijgen die havens besette, om alle aff- ende aenvaert te beletten ende gemelte Radja hierdoor verlegen te maken, waerop hun advijs wat hierin gedaen begeerden bleven verwachten, doch om haer gevoelen rondelijck uijt te spreekken vermeijnden best te wesen, onaengesien hem voor desen den oorlogh aengecundicht was, dat soo lange hij onse landen (gelijck tot noch toe int district van Gale geschiet zij) ongemolesteert laet wij hem mede in vrede behoorden te laten, onder uijtstroijinge soo hij elders onse jurisdictie door de zijne dede infesteren gemelte twee plaetsen aenstonts sullen vast comen maken, t'welck rede aent Candise hoff gedevulgeert was ende in dat gewest vruchten scheen te baren. Onderwijl wert op het doen van voorschreven Radja naerstigh geleth ende die nae de jonghste advijsen van Negombo deselven corles in geduijrigen oorlogh hout.

Den 19^{en} Augusti passato was seecker cleen scheepken met 80 soldaten wel slechte quanten ende eenige victualie, den 6^{en} April bevorens van Lisboa gelopen, voor Colombo wel gearriveert, relaterende dat noch andere drie in comp^{ie} van haer uijtgelopen ende à droicture met 500 soldaten tot secours van Ceijlon te volgen stonden, insgelijx dat een groot galjoen ophebbende veel krijghsvolk nae Goa was verseijlt. Welcken volgende d'onse aldaer op alle onbedachte toevallen dapper op hoede waren, vertrouwende van hier ter gelegener tijt met eenige soldaten gesecondeert te werden alsoo 't gantse garnisoen maer ongeveer 1200 coppen, 700 in Gale ende 500 in Negombo, beliep.

Gemelte scheepkens soude bij particulieren om nae Rio Janero te varen

zijn toegerust geweest doch opt versoeck van den coningh Dom Juan tot dese vojagie beweeght, op belofte hun ijder hier voor 100 bhaer caneel tot een morcedo ofte vracht voor 't overvoeren der soldaten in Colombo soude ter hant gestelt werden. Gemelte jacht, dat met den eersten weder nae Europa keert soo gerucht wert soude pertije contanten en passant tot opcoop van peper in Coutchin aen lant gegeven hebben, maer niet connen vernemen voor wiens reeckeninge sulx geweest zij.

VERBAEL, bijeengesteld uut de papieren ende geschriften concernerende 's Comps negotie ende affairen op de custe Choromandel in de jaren '44 ende 1645, uut Paliacatte, Masulipatnam, Tegenepatnam ende Pipelij in Bengale van de respective opperhooffden aldaer residerende ontfangen.

A^o 1644 adij 29 December verschijnt alhier van Masilipatnam (God danck) ter reede het langh verwachte schip Maestricht met 880 packen diverse sorteringhe cleden, 25 halve packen roodt cattoene gaern, 59.574 w geraffineerde salpeter, 128.436 w terwe, 812 $\frac{7}{8}$ mangelij ofte 1122 $\frac{1}{2}$ caraed en 1114 p. diamanten ende 23 oncen besarsteen, bedragende gesamentlijk f 359482.1.6. d'Oppercoopliijden Bartholomeus de Gruijter ende Pieter Sijme bij hunne missive gedateert 18 October passado adviseren, dat haer E. 'tsedert 't affsenden vant schip Amsterdam alle mogelijke diligentie hadden aengewendt om de petitie der lijwaten te voldoen maer overmits den grooten regen ende 't opperwater nae 't begin van September tot Maestricts vertreck gecontinueert niet connen effectueren, waerdoor dan veel rouwe doecken (dogh weijnich voor 't patria) overgebleven waren ende noch gebleeckt mosten worden die alle jegens Januarij en Februarij gereedt soudon wesen, invoegen dan wederom goede quantite herwaerts te coomen sfondt. Bij de bleeckers en in de logie waren 5000 p. salempourijs, welcke als andere rouwe lijwaten [die] dit jaer gecocht hadden per manquement van bleeckers niet connen affgebleeckt worden, des noch twee hooftwassers aengenomen ende allerwegen eenige personen gesonden waren om meerder bleeckers op te soecken.

't Sedert September haddet aldaer aen contant gemanqueert en waren nu 't eenemael destituijt sulcx onmachtigh bleven den vloeienden handel gaende te houden, temeer dewijl d'Engelse met d'Indevour uijt Engelandt als per de Swaen van Bantam matigh secours becomen daermede allerwegen seer gewoelt ende al wat gecrijgen condon aengeslaegen hadden. De procure van Persiaensche sorteringh nam insgelijcx tragen voortganck. Den Sercheijl deed daervan oock incoop maer wird niet nae genoegen gediend; tegen dese maend stonden f 80.000 van die soorte gereet te sijn. Tot de nieuwe aanbestedingh manqueeerde capitael, 't gunt wederom verachteringh causeerde. Haer gemelte E. achteden noodigh, principael om de witte sorteringh, residentie in de Ournaelse quartieren ende verder boven Golconda namen, 't welck sij seijden wel groote oncosten en risico subject wesen maer den civilen incoop alles balanceren soude. De monsters van Parsia waren per 't schip van Sercheijl ontfangen en partije derselver aanbesteedt,

den eijſch was excessijff groot, echter meenden jegens d'aenstaende besendingh 5 a 6000 p. salempourijs ende 4 à 5000 p. allegia bethilles te versorgen, waarop calculeerden ten minsten 70 à 75 percento g'advanceert sou worden, dat God geve. Van de paerden ende 't roose water uijt Persia becomen hadt den gouverneur van Masulipatnam geen vracht begeert, toonde sijn wijders omtrent d'onse seer courtois ende g'affectioneert, 't gunt bij d'oppercoopliijden reciproce erkentd wird.

In Palicol, Petapoulij ende Datcheron was den handel ongemolesteert en gewenscht, de cattoen wel geslaecht, niet te min bleeff den prijs op 5 $\frac{3}{4}$ en 6 man per pagode continueeren, 't Guinees lijwaet in Daetscheron tot contentement de 7 a (1) 't beste voor 25 en minder a 21 $\frac{1}{2}$ fau., zijnde 1 $\frac{3}{4}$ ende 1 $\frac{1}{2}$ p^a gecocht. Wat dienaengaende in Palicol verricht sou worden stondt hiernaer te vernemen, 't manqueerde eenelĳek aen capitaal ende souden de coopliijden veel op credit leveren, waardoor dan geen affslagh viel noch te bedingen was.

De coopliijden estimeerden Datcheron profitabel ende seĳden de lijwaten immer 't Guinees aldaer beter ende civilder coop als elders te becomen was, weshalven geraden achten dat comptoir aengehouden en gestadigh van contant geprovideert diende.

De roode mourijs ende poulangobars waren voor de becomen ordre reedts de wevers aanbesteedt, van welke soorteringen in toecomende geen souden senden totdat geeijſcht wurden, waer tegens des te meer percallen van 16 asta hadden te verwachten. Soo quaemen oock over 9 packen fijne Ournaelse chiavenijs tot monsters, wesende hoogh in prijs, waarvan de bevindingh 't harer reglement nae desen vernemen wilden. Van madops, madaphons, chelas ende taffacilles quaem weijnigh ende waren niet wel te becomen geweest maer nu parthije aanbesteedt, sulcx verhoopten de petitie dier sorteringen te voldoen ende meenden haer Ed. van de verdere lijwaten contentement souden hebben, dierhalven d'extentie daerop excuseerden.

De giroffel nagelen waren vercocht 5 $\frac{1}{2}$ pagode de man, aguilhout cabessa 32, en barigo 19 $\frac{1}{2}$ p^a de 24 æ , rompen 30, radix China 32, aluijn 7, tin met loodt gemenght 31 pagoden de bhaer, welke prijzen haer E. meenden nae de presente constitutie lijdeliĳek waren. De nagelen souden wel $\frac{1}{4}$ p^a meer gehaelt hebben ten ware se veel met steelen niet hadden vermengt en vrij vocht geweest. Sijliijden wenschten 25 a 30.000 æ nagelen, 50 à 60.000 nooten en rompen om capitaal te maecken, souden eijſch en seĳden de petitie van rompen nae de constitutie van Batavias magazijnen wel mocht vergroot worden. De macis was niet gewilt en sou den gelimiteerden prijs niet bereiken soolanghe deselve in Suratte voor minder te becomen waer. Onderwijlen souden se trachten de gantsche partij aen den man te brengen al waer 't maer tot 11 $\frac{1}{2}$ à 12 p^a, dat

---

(1) Hier schĳnt iets in de pen gebleven te zĳn.

met den Suratsen prijs weijnigh differeerde. Wijders sonden se memorie van de onvercochte coopmanschappen bij 't packhuijs resterende. In September hadden de Mooren na Tanasserij, Pegu, Arracan ende Atchin besendingh gedaen ende van diverse plaetsen eenige retouren in Masulipatnam becoomen, met die depesche was door d'onse nae Pegu gesonden 600 stuex rouwe bethilles, 400 p. longies, bedragende 't samen f 3191.13.4, ende over Tanasserij aen van 't Zum geschreven, van alle 't welck d'oppercoopluijden notitie als copie sonden ende susteneerden voorschreven equipagien op de respective plaetsen groote vervullingen causeren sou.

Den 4^e Augustij hadden oock de Engelse hun jacht d'Indevoir naer Bengale gesonden ende en passant contoir in Sicacol gestabileert, alwaer in't landen met 't omslaen van de boot een kist gelt verlooren, niet al te wel bejement werden en haest opbreecken souden. Nae 't retourneren van gemelte Indevoir bleven voornemens 'tselve in Januarij nae Parsia te senden ende hadden tot dien eijnde partije peper uijt de Swaen aen land gebracht, 't resterende most noch geprocureert werden, dat soo niet voortginck als de samelingh om de zuijdt. Insgelijcx was den laetsten September voor particuliere Engelsche een jacht uijt Narcepour naer Pegu vertrocken met groote quantité lijwaten en rood cattone gaeren, groff goed en slecht van saeije; wat marcet ende succes aentreffen souden, stondt den tijdt t'openbaren.

Van der Deenen doente was geen seeckerheijt, dan wirdt gerucht dat Willem Leijel met de Christiaenshaven ende twee opgeboeijde jachten omtrent Winsierom cruijste ende drie scheepkens in Bengala thuijs hoorende, een van Mocha, 't ander uijt de Maldives, 't derde van Ceijlon met elephanten, genomen hadt.

Op 7 October bequaemen se met 't schip van voorgemelten Sercheijl schrijvens dato 4^{en} Augustij uut Mocha van de Sr Willem Alleman ende Antonij Ondermeulen, eenelijck relaterende dat aldaer slappe negotie was.

Den 11^{en} d^o quam daer oock uut Bengala 't fluijtschip Broeckoord met 491574 ff rijs ende 78.460 ff terwe, 'tsamen bedragende f 5.263.1.12. Den tarwe was ongewoogen in Maestricht gescheept, den besten rijs aen landt gebracht ende 73 lasten slechten tot ballast in gedachte fluijt gelaten, alsoo den raed costij denselven bedorven getaxeert, d'oncosten van 't desembarqueren en 'tschip met sand te ballasten niet waerdigh g'estimeert hadde. Waarmede dan den 14^{en} des geseijden maendts wederom naer Bengala gekeert was om aldaer door d'opperhooffden met voorschreven rijs te handelen als sijlieden ten meesten dienste van de Comp^{ie} souden bevinden te behooren.

In Bengala was van Malacca g'arriveert 't fluijtschip d'Eendracht met eliphanten, item 'tjacht Lisch, den 12^{en} September van Masulipatnam geseijlt. Broeckoord had omtrent Poincte Palmeros Heemstee ontmoet ende beneden Visagapatnam een Portugeesch jacht groot 60 a 70 lasten, 't welck bij d'onse een geheel etmael wird vervolght en nae apparentie bemachticht souden hebben maer het koos de strandt en brack van een. De Portuguesen berchden met hulpe

van d'inwoonders veele goederen, 't gundt door d'onse mits de harde brandingh niet geweert con worden. De coopluijden meenden 't selve een Maccausvaerder was, ende vorderen de reeckeninge van den adsistent Jan Pessart die alhier is loopende.

Adij 5 Januarij a° 1645 compt voor dese fortresse ten anker 't fluijtschip Heemstede uut Pipelij in Bengala. Sijn carge bestaet in 26 packen diversehe sorteringe cleden, 253.232 æ geraffineerden salpeter, 263.334 æ rijs, 88.259 æ terwe ende 21 packen rouwe zijde etc., beloopende f 43381.19.12. d'Oppercop-luijden Jacob Junius ende Martinus de Vroede seggen in den hare van dato 12 November passato hoe Broeckoord 13 Augustij ende Lisch 25 September van Paliacatta aengelandt, ende aldaer gebracht hadden een capitael monterende f 90388.17.12, item van Masilipatnam 242 packen taback bedragende f 3618, Heemstede den laetsten September van gemelte Paliacatte f 45072.14.5, ende confirmeren wijders d'aencompste van de Eendracht uut Malacca met 8 eliphanten voor de Comp^{ie}, item 2 particuliere competerende, mitsgaders 't vertreck van Broeckoord met rijs en terwe nae Masulipatnam op hoop den selven nevens de jachten Reijnsburgh ende Limmen spoedigh keeren, off anders bij non paresse van scheepsruijmpte ontbloom soude blijven om de noodige eijnschen voor Palliacatta, Ceijlon, ende Persia over te schicken. d'Ordre van den heer gouverneur was wel dat zij haer in necessiteit van de Moorse vaertuijgen 't sij bij coop, huer off vracht mosten dienen, dogh waren van de 20 stucx d^{oe} 't voorgangen noordermousson uijt Pipelij ende Bellesoor nae diversehe quartieren vertrocken eenige cleene van Masulipatnam geretourneert, daervan maer twee stucx groote schepen ladende 35 a 40 lasten ijder te coop gepresenteert warden. Echter souden hun nae de sobere constitutie diesaengaende ten besten reddden.

In de negotie was tot noch weijnigh voorgevallen want de coopluijden door den regen niet affgecomen waren. Uut Tanasserij was een coningsschip met tin aengelandt, sulcx die spetie in cleen aensien geraecken mocht. Seecker Armenier en eenige Portugesen hadden oock met kennis van d'Heer van Vliet per d'Eendraght uut Malacca costij aengebraght omtrent 150 man thin, partije speaulter, porceleijnen ende zijde stoffen, het tin tot een schadelijcke prijs a 24, 't speaulter tot 26 a 27 ropia de man van 68 æ vercocht, ende waren de Comp^{ie} daermede seer schadelijck in den marcet geweest.

De nagelen warden a 90, de nooten tot 50 en den taback a $7\frac{3}{4}$ R^a de man vercocht, de 9 stucx elephanten uijt 't verongeluckte schip de Neptunus waren voor 1850 ropias ijder van der hant geraeckt. Nae de 8 stucx per d'Eendracht uut Malacca becomen was geen vragen, die beesten mochten bij niemandt als den prins gecocht worden, den welcken considererende d'Comp^{ie} het vervoeren derselver vrij nadeeligh sou zijn meende se tot een laegen prijs te coopen, weshalven de coopluijden dien handel schadelijck hielden. Wat vertier wijders nae 't sluijten van de boecken in coopmanschappen geweest, hoe d'over-

gebleven giroffelnagelen ende peper aen den man geraeckt en 't gunt vorder gepasseert, vertrouden sijlieden haer Ed. reedts door den gouverneur g'adviseert was, sulcx de redieten excuseerden.

De zuijkereen waren seer qualijck geslaecht, 't riet meest onder gebleven, sulcx duer ende weijnigh te becomen soudén sijn. Van 't oude gewas wasser 56821 æ in voorraet, die in December per Lisch nae Masulipatnam meenden te senden om van daer nae Persia gevoert te worden. Meerder quantiteit stontt bevoorens niet te comen, invoegen de te procureren zuijkereen met groote leecagie tot 't aenstaende jaer over soudén moeten blijven ten ware middelertijt meer scheepsruijnte quam om deselve in Januarij nae Palliacatta te transporterén.

Boven de 1500 man salpeter, door den adsistent Louis Junius nijt Pattana affgesonden, hadt den ondercoopman Jan Sonneschijn noch ruijm 3000 man tot redelijcken prijse bemachticht, waerin continueren sou om den eijsch jegens 't aenstaende jaer te voldoen.

Aen zijde sou 't mede niet manequeren ten waer 't aen capitael ontbrack, dan sou wat hooger als de voorjarige in prijse vallen mits 't sterven van veele wormen door den regen ende 't opperwater gecauseert, 't gunt in December wanneer de nieuwe zijde uutquam wel te beteren stontt, ende derhalven den ondercoopman Jacob van Bost, die in de quartieren van Cassimabasaer tot pro-enre gesonden, gelast was sigh met den incoop niet te verhaesten maer favorabler tijt in te wachten. d'Agrase factours cochten jaerlijcx in die gewesten omtrent 4 a 5000 packen zijde, voeren deselve over landt nae Agra ende voorts met swaere oncosten tot in Suratte, waerop seijden se nootsaeckelijck groote profijten mosten vallen ende oversulcx voornemens waeren in Januarij 20 à 25 packen zijde Agrase sorteringh nae Paliacatta te senden, om daervan preuve in Suratta op haer Ed. approbatie te nemen ende bij goed succes dien handel fleurissant te maecken.

De negotie der cleeden was van weijnigh belangh, oock waren se hoogh in prijs, ten deele door de swaere oncosten ende tollén die deselve in't affbrengen subject sijn, andersints door 't gretigh opcoopen der Mooren, die allere-wegen hun dienaers employieren om de cleden aen te slaen ende na haren appetijt betaelden, mits 't welcke veel wevers verliepen ende hun in de bosschen verbergen, bij de radias begaven, alwaer van de Moorsche tirannije bevrijt bleven. Soo langh de Mooren met hun equipage ter zee continueerden ende sulcx in den opcoop der cleden woelden waer daerin cleene veranderingh ten goede te verhoopen.

't Rijs gewasch stond schoon en sou nu beter coop te becoomen sijn geweest dan wanneer se geeijcht wird, maer dewijl se onbewust bleven off haer Ed. jegens 't aenstaende jaer quantiteit begeerden hadden se geen incoop gedaen. Den Malacksen eijsch sou dienaengaende als oock van terwe, booter en olij met d'Eendracht voldaan worden. Den witten comijn was in Patana int-

gecocht ende in Majj affgesonden dan door den regen noch niet gecomen. Den gedrooghden gember was aldaer seer schaers ende niet min als tot 5 a 5½ ropia de man te becomen, dienvolgens den inkoop tot sijne dalingh uijtgesteld hadden.

Van de 21 packen rouwe sijde waren 18 cabessa ende barigo in lange strengen, int midden met een draet onder bandt, doen reeden conform d'ordre en begeeren van de heeren meesters. De coopluijden seijden deselve schoon was, ende verhoopten haer dickgemelte Ed. welgevallen mitsgaders in 't patria goede advance renderen soude. De soorte pee bleeff g'excuseert, waervan in handen van den schipper Aerdt Pleunen een monster sonden, en souden daerover haer Ed. goedvinden verwachten off nae desen meerder quantiteit begeerden.

't Sedert de landen derwaerts over onder de regeringh van den prince Sasjada, soone des grooten Mogols, gestaen hadden waren de tolln allerwegen seer verhooght en de coopliden soo gevexeert geweest dat deselve ontsagen met hare goederen aff te comen, daerom achte se noodigh de Comp^{ie} in Pattana en Cassimabasaer doorgaens residenten hield om de procure van salpeter en indigo te doen, en opdat sulcx sonder moleste mocht geschieden, soo souden se den prince gemelt met een proper geschenck begroeten om daerdoor sijne gunst als een bondigh firman t'obtineren.

Der Engelsn doen was van cleen belangh, particulieren hadden met de Hoopwel ende twee andere vaertuijgen van Masulipatnam ontsct van realen, laeckenen, lood ende tabacq becoomen, cochten in Bellesoor suijckeren op om met hun schip dat op vraght ginck nae Persia te senden.

De Deenen met de Christiaenshaven en een cleijn jacht wroocken hun geleden schade op de Mooren, hadden reedts 3 à 4 vaertuijgen van Masulipatnam met taback genoomen, insgelijcx een Engelsch jacht door Mooren bevracht, de goederen daeruijt gelicht ende 't scheepken wederom gelargeert. Waerover de Mooren soo wel ons als d'Engelsche lastigh vielen, gaven voor 's coninx landen frequenteerden, oversulcx g'obligeert waren desselffs havens ende rheden te bevrijden, en alsoo d'onse haer met bescheijdenheijt affwesen schreven se derwegen aen den prince ende nabab om ons odieus te maecken, met allegatie wij en de Deenen eens waren, item de schade op d'Comp^{ie} dubbel verhaelen wilden. Naderhandt hadden de Deenen een vaertuijgh aengehaelt met 1100 packen taback, stelden daerop tot bewaringh van 't selve ses harer natie, 't scheepken quaem te stranden en de ses man in der Mooren handen te geraecken. De Deenen booden aen al de Mooren tot verlossingh van de hunne maer wurden ontseijt, welcken volgende de Deenen een vaertuijgh armeerden, quamen in der nacht voor Pipelij en hadden de hare met geweld uijt des Seggedaers wooninge, alwaer se in d'ijsers gecluijstert saten. In welck geval gebeurde dat drie onser matroosen cort nae 't vertreck van de Deenen op straet gecomen, van de Mooren besprongen, een derselver ter neder gevelt en de twee andere met grove quetsuren ontcomen waren. Op onse gedane clachte seijde den Seggedaer het onwaerachtigh was hij

d'onse had doen attaqueren, maer de Deenen 't bedreven faiet niet souden bestaen hebben ten waer de Nederlanders hun daertoe g'instigeert hadden, die nae sijn voorgeven oock d'oorsaeck van de embrouilles waren, weshalven de coopluijden voornemens bleven haer onschult aen den prince te doen.

Finalijck quaemen met voorschreven fluijt over 5 Bengaelders en een slavinneken, welcke 5 personen nevens noch 3 andere door d'onse in Queda vrijgecocht waren om de verschooten penningen in Bengala aen de Comp^{ie} te voldoen, waarvan naderhandt 2 derselver haer weghgemaect en den derden het slavinneken in sijn plaets gegeven hadde. Aen Mira was verstreect 60, Kolichan 84, Mahamijt 28, Celeman 46 ende Domingo 30 realen van achten, tot welckers restitutie sij gesamentijck onmachtigh bleven, en dienvolgende herwaerts gesonden werden om bij haer Ed. van hare personen nae welgevallen te disponeren.

Adij 18^{en} d^o arriveert van Paliacatta over Crux de Gala 't schip N. Amsterdam met 481 packen diverse sorteringhe cleeden, 32640 æ indigo, 40662 æ salpeter, 10200 stucx rochevellen als andersints, monterende ter somme van f 221056.14.—. Uut den brieff van d'Heer gouverneur Arnold Heussen, geteeckent 5 October passado, vernemen hoe sijn E. tusschen 12 en 13 Julij jongstleden per Maestricht van Masilipatnam gescheijden en den 16 desselven maendts in sijn governo gekeert was bevindende alomme groote veranderingh door d'intoct van 't Golcondaetse leger, 't welck reedts veele sterckten sonder resistentie g'occupeert hadde. d'Inwoonders waren daerdoor wijt en zijds verstroijt en den handel in geheelen stillstandt. Onderwijle hadt oock den veltoverste Casij Alij de stadt Paliacatta op geeijst, waerop bij den raed gedient en hem mits sijn E. absentie sulcx ontseijt was. Invoegen naderhandt den Sercheijl en voorschreven Casij Alij gemelte stadt van den gouverneur eerst in der minne en daernaer met dreijgementen gevordert hadden onder presentatie van de regeringh aen de Comp^{ie} met meerder liberteyt als onder den coningh van Carnatica te laten, welcke praetjens ende geveijnsde complementen d'onse verwierpen, resolverende in tegendeel hun gewelt te wederstaen sulcx de Mooren daer weijnigh op ondernaemen ende te nae comende met canon begroet en afgewesen werden.

In die occagie conjungeerde sijn den neijck van Sensier (welck van den Carnaticaschen coningh g'oppresteert wird) met den Golcondaer hem volck ende gelt toeseggende, waardoor gemelte coninx landen in groote extremitet vervielen, sulcx de majesteijt goed vond de belegeringhe van Aerne, een der principale sterckten in't Sinsierse landt, te quitteren ende sijn macht onder Kistapaneijck tegen de Mooren te gebruijken, trachtende middelertijt d'onderhandeligh tusschen den neijck van Sensier en de Mooren te breeken, gebruijkende daertoe Chinanna ende Commer Chittij, die de gevoechde soo lange stutteden dat onderwijl Kistapaneijck met sijn armee op 21 Augustij seer couragieus 't Moors leger besprongh en in route sloegh, daer den overste Casij Alij voornoemt sijn soon als andere

principale verslagen bleven en wijders 't geheele leger soo verstroijt wird dat hun 't sedert niet hadden connen herstellen, maer mosten noch daer besijden al 't geconquesteerde abandonneren. Hoe sulcx den Golcondaer bevallen, en off 't den hoovaerdigen Sercheijl niet tegen de scheenen sou springen, wilde den tijt leeren.

De verhaelde intervallen waren oorsaeck den eijsch niet becomen en 't gecontracteerde niet voldaeen was, 't gunt noch continueerde alsoo de gouvernos onder seer arge ende cale schrobbers gedistribueert bleven, waerbij d'inwoonders weijnigh seeckerheijt vonden ende niet te beteren stondt voor dat 's conings leger van 't vervolgen der Mooren terugge quaem.

Soo was oock op de gegeven hope van het stabileren des handels in Tegenapatnam ende Porto Novo door den durende oorlogh, de roverije en embrouilles van Groapaniejck, broeder van Kistapaniejck, weijnigh gevolght, en alhoewel den crijgh in't Sinsierse rijk continueerde soo hadden d'onse echter een eerlijck contract van den neijck g'obtaineert om jegens 's Comp^a contramineurs te dienen, luidende bij translatie aldus:

Copia translaet uijt 't cauel van den neijck van Sinsier
aen den gouverneur Arnold Heussen verleent.

In 't jaer Terrena, de maend Assadham, op de dagh der volle maend, altijts hebbende goedt avontuer sonder tegenspoet, Wericketapaniejcke, Wencketapaniejcx zoon, geeft aen den Hollander Arnold Heussen gouverneur dese caul, om in de stadt van Porto Novo onder ons behoorende aldaer te sitten en wonen, ende hebben bestelt huijsen ende verdere accomoditeijt omme aldaer te negotieren in de volgende manier, namentlijk:

Dat van alle goederen soo in ende uijtgaende, die met U.L. schepen aenbrengen ende vandaer wederom vervoeren wilt, sult tolvrij wesen, vorders van alle goederen, die in't land onder onse gouverne behooren begeert te coopen ofte vercoopen, sult de helft van den gewoonlijcken tol betaelen sonder meer, van alle de goederen die in de stadt Porto Novo comt te coopen ofte vercoopen, sullen den tol niet van U maer van de coopluijden volgens de constume ende gelijk haer cauel verleent hebben vorderen. Soo tot U.L. huijsdienst, 't lossen ende laeden van U.L. schepen als anders eenige arbeijders van doen hebt, vermoocht die 't allen tijden, mits deselve naer costume betalende, tot U te nemen ende gebruijken sonder den sabandaer daerinne te kennen. In gemelte plaets van Porto Novo sullen geen consent geven nochte toelaten volgens U.L. versoeck Engelschen, Portuguesen, Denemarckers, Francen noch andere comen handelen, maer U.L. sult die plaets alleen besitten. Hoedanigh U.L. in Tegenapatnam en Poulechera bij tijden van Kistapaniejck geseten hebt ende gehandelt weten niet, dogh in voegen het alsdoen is geweest sal het noch gaen. Hierop omdat niet sal ont-

breecken aen 'tgeene beloove, swere op den voet van mijn vader. Aldus geve ick desen cauel, waerop U.L. geen misvertrouwen maer volcoomen gelooff moet stellen, ende drijft dienvolgende U.L. negotie met verseeckertheijt tot U.L. contentement.

Maer 't was apparent den zoningh van Carnatica, sigh nu van de Mooren ontlast siende, den neijck van Sinsier harder sou beoorlogen, wes 's Comp^e handel in dat land wanckelbaer te worden en niet veel te beschieten stondt. Evenwel bleeff den gouverneur in hoope Comp^e capitalen te sullen connen besteeden, welcken 't halve allerwegen enqueste deed, gelijk zijn E. den coopman Adriaen van der Meijde reedts twee maels met 7000 pagoden geprovideert tot incoop van cleden etc. in de principaelste contreijen van Sinsier ende Tansjouw gesonden, denselven van Tegenapatnam tot Trangebare gevoijageert, overal na de constitutie der negotie vernoomen, ende tot een preuve om soo de coopluijden als wevers 't onswaerts genegen te maecken 7000 p^a in cleeden verhandelt ende aenbesteet hadt. Soo was oock in Porto Novo tot vervolg des handels verbleven den adsistent Adriaen van Nieulandt, ende in Sialij (zijnde 1½ Hollantse mijl van Trimelevaes landwaerts in onder den Tansjouwer) den adsistent Pieter Bart.

Ende hoewel d'inwoonders dier landtstreecke t'onser negotie inclineerden, soo was nochtans den gouverneur van opinie de saeck aldaer weijnigh sou bereijken bevooren de neijcken met schenckagie begroet werden en personeel in onderhandeligh quamen, 'tgunt voornemens was met den eersten in't werck te stellen, en wijders van gevoelen bleeff daerom het vrij wat te doen sou sijn, waervan Chinanna goede preuve gesmaect hadde, hetwelck dan voor de Comp^e veel benijders stondt te verwecken, die trachten soudon haer dien handel t'ontsetten, dat geduldigh most aengesien worden dewijl doch (seijde sijn E.) alle beginselen odieus waren en swaer te wesen scheenen, ten minste sou men daerdoor occasie becoomen den handel verder uut te breijden waertoe Sialij ende Trimelevaes seer dienden, alsmede de coopluijden uijt Porto Novo ende ander bijgelegen plaetsen onder den neijck van Sinsier te diverteren ende derwaerts te trecken. Buijten dat stondt oock voor de Comp^e open den wegh tot Trangebare ende Carrecal 3 mijlen van Trangebare, alwaer veel geschilderde cleden vielen, doch groff, dat wel te beteren was, sijn E. sou daervan preuve doen, item den handel van rochevellen ende sjancros derwaerts trecken.

Aen de voldoening der slaven wirdt getwijffelt, want hoewel sijn E. tot procure derselver gestadigh volck in 't landt hield soo warender echter niet meer als 100 stuxen becomen, ter oorsaek voormaels bij extraordinaire diere tijden veel huijsgesinnen uut hongersnood en om den rijscost haer in slavernij begeven hadden, ende alsnu geene dan door de roovers en dat seer weijnigh met bedecter handt affgebracht werden. Om dien handel te faciliteren soude men Kistapaneyck en de sijnen deselve over zee te drijven moeten verbieden, 'tgunt de Comp^e in andere saecken wederom sou obsteren, waerop den gouverneur

ordre tot reglement verwachtende, alsmede ende insonderheijt hoe sigh tegen die van Queda ende Atchin te gedragen had, welck onsen handel seer nadeeligh waren. Middeler tijt sou sijn E. vernemen ofter uijt de landen Tansjouw ende Madre eenige slaven te trecken waren, waertoe goede hoop gegeven wird.

Noopende de pacht van Paliacatta, den president hadt de coningh derwegen diverse mael geschreven, maer de saeck was bij sijne Majj' ten principale gedilajieert en met complementos getraineert, waerover d'onse jegens den gouverneur g'opposeert en verminderingh der lasten versocht ten aensien de stadt tegen de Mooren gedeffendeert hadden, daerop gevolcht was den dalweij off vertrouwder des rijcx dat gouverne hadt g'acquireert ende aen Letchemaneijck getransporteert, wes met denselven in bespreck getreden en de saeck soodanigh affgehandelt was als het volgende contract dicteert, 't welck soo 't bij de Majj' g'approveert gelijk verhoopt wird soudt de Comp^{ie} jaerlijcx wel 1000 pagoden profiteren.

Translaet uut het contract wedsijts gemaect bij den
gouverneur Arnold Heussen met Letchemaneijck, tegenwoordigh
gouverneur der stadt Palliacatta, wegens den ontfangh van de tollē
raeckende d'Comp^{ie}, adij 13 September A° 1644.

In 't jaer Tarrene de maent Bhadrpadem den 12^{en} derselver heeft Atchietappachittij Letchemaneijck den Hollantschen gouverneur Arnold Heussen dese acte van verbandt ende accord gegeven.

Tegenwoordigh heeft den coningh van Carnatica geschoncken aen dalweij Appaneijcke, die 't selve mij weder in pacht gegeven heeft, de stadt van Paliacatta. Daeromme belove alle 't gene den coningh bij caul ofte andersints U.L. voor desen heeft gegeven van waerden te houden ende dat U.L. vreedigh te laten besitten. Bovendien verbinde en beloove U te doen genieten van alle cleden die bij U gecocht worden en de Catommedij joncken betalen van ijder pack een pagode, van alle coopmanschappen die ghij metter wicht vercoopt van elke bhaar ofte 480 g een pagode. Ende, opdat dit voortaan ende tot allen tijden volcomen magh blijven, sal hiervan metten eersten een versekerringh van den dalweij aen U ter handt stellen, ende voorts besorgen soo haest U schenckagie naer den coningh gaet ghij den caul voor altijt durende van deselve sult krijgen. Tot naercominghe van dit alles geve dese acte met goed vernoegen.

In 'tjaer A° 1644 den 13^{en} September geeft Arnold Heussen, gouverneur van de Hollanders, dese acte van accordt aen Atchietappa Chittij Letchemaneijck.

Tegenwoordigh heeft den coningh van Carnatica geschoncken aen d'Alweij Appaneijcke, die 't selve nu weder in pachte heeft overgedaen, de stadt van Paliacatta, ende ghij hebt aen de Hollanders eenige jonckannen gegeven ende belooft daervan caul soo bij d'Alweij Appaneijcke als den coningh te verwerven.

Hieromme geve U vrijheijt alle tollē, soo die bij tijden van Maleijē als noch heden sijn betaelt, te mogen innen ende ontfangen, beloovende U daerinne te manteneren ende adsisteren ende beloove voorts boven de pagode van ijder pack van Cato mimedij Jonckan als gelijcke pagoda van ijder bhaer coopmanschappen bij U mij nu toegestaen nimmermeer van den duan ijets meer te pretenderen ofte begeren. Item de vrijdom van den halven tol, die Chinanna, ghij, Sesadre ende Padmanaba van ouden tijd hebben genooten, sullen van onser zijde oock toegestaen worden, in alle saecken van reeden sullen U de handt bieden ende onderstant doen als onse eijgen, tot onderhoudinghe van 't geene voorschreven geve dese acte.

Den gouverneur Heussen confirmeerde sigh met d'ordre tegen d'onlijdelijcke vexatien der Mooren gegeven ende sou alles trachten ten besten te bestieren sonder haer Ed. derwegen verder te molesteren. Evenwel wilde in consideratie geven het met ons anders als den Deen gelegen was, die niet te verliesen hadt, en wij integendeel allerwegen geseten waren. 't Was oock seijde sijn E. te duchten dat bij feijtelijcke attentaten in Bengala 's Comp^s comtoiren soo daer als in Suratta onder den Mogol aenstoedt soudē comen te leijden, dan eer daer toe quaem wilde alvorens den prince in Bengala met geschenck begroeten ende soo over hare excessen als d'gewelden aen ons gepleeght behoorlijcke clachten doen. Item daertegens remedie en bondiger firmans versoecken, om alsoo de wrevelijcke Mooren naderhandt bij verder mishandelingh van hunne impertinentie t'overtuigen en 's Comp^s recht te meer doen blijcken. En nadien men niet gelijk oorlogen en negotieren conde, oordeelde sijn E. raedtsaem te sijn bevoorens voor twee jaren van capitael geprovideert diende om dubbele retouren te procureren connen, waerop dan ordre verwachtende was. Ondertusschen sou trachten verscheijden sorteringen lijwaten om de zijdt in train te brengen ten eijnde Golconda daer door te beter in toom mocht gehouden worden.

d'Affgeschreven cleeden wurden naegelaten, in tegendeel de geeijchte geprocureert, dogh was de bevorderingh van Sarasse maleijē en poulangobars te veel gepoucheert, 't welck de gissingh van couranter afftreck der selver gecauseerdt hadt. De goenij saecken stonden successive van Masilipatnam te coomen, en de Persiaensche sorteringh sou nae des gouverneurs opinie goede advance geven vermits de cleden 20 percento civilder ingecocht waren als de voorjarige, maer diende op den vercoop wel gelet. Wat quantiteijt salempourijs ende allegias bethilles derwaerts soudē gesonden wordē stondt van Masulipatnam en Pipelij te vernemen, daarvan hiervooren geroerd is.

Sijn gemelte E. sou geen tin noch peper nae Persia senden alsoo die spetien in Masulipatnam ende Bengala redelijck vercocht waren. De 4 paerden per Sercheijls schip uut Persia becomen hadt Letchemanijsk voor 100 pagoden ijder aenvaerd, d'andere met Amsterdam aengebracht soudē tot schenckagie dienen ende d'overige haer meesters wel vinden.

Niet jegenstaende den soberen afftreck in robijnen hadt den directeur Constandt aengeraden d'aenwesende in Paliacatta een tour over Suratta ende voorts nae Persia te laten doen, waer toe sijn E. niet sou verstaen soo ten respecte van haer Ed. ordre in de Persische saccken als dat verhoopte deselve in December off Januarij met de compste der robijncoopers aen den man te helpen, ende bij faulte van dien sou die partij over Batavia senden om van hier nae Suratta geschickt te worden.

Masulipatnam was uijt Heemstedes cargasoen geprovideert met een capitael van f 124552.3.—, den afftreck der coopmanschappen hadt aldaer soberen en de lijwaetprocure overvloedigen voortganck, invoegen 't nieuw secours niet als tot verachteringh con ingewacht worden. Insgelijcx stondt het omtrend Paliacatta en de zijld geschapen. Van de bevindingh der Trangebaerse cleden, item de 50 stucx gobars voor Jambij costende 5 p^a de 2 p. ende andere, verwachtte sijn E. advijs.

't Comptoir Pipelij in Bengala bleeff voorsien met een capitael van f 269,399.18.10, sulcx daer alles wel volstondt en de geeijschte retouren voldaeen souden connen worden ten ware het wederom als a^o passado aen scheepsruimte quaeme te manqueren, 't guunt mits d'iterative toeseeggingh anders verhoopte, insonderheijt om Ceijlon en Persia te provideren. In Paliacatta en Masulipatnam soudet niet jegenstaende de behouden vaert der schepen aen capitael comen te gebreecken.

d'Heer Heussen gaff haer Ed. in consideratie off niet raedsamer waer Batavia ende Ceijlon van Paliacatta als Masulipatnam met rijs ende terwe dan uijt Bengala te provideren, onaengesien deselve aldaer tot civiler prijse gecocht wirde, ende dat vermits de sware equipagies die ter cause van dien geschiede, alwaer oock de schepen 3 à 4 maenden mosten verblijven en met 't in als 't uijtloopen van de revier groot gevaer subject waren, waerop sijn E. ordre verwachtete.

De generale winsten op Choromandel beliepen . . . f 215184. 1. 3,
waertegens alle ongelden bedraegen . . . . . „ 99024.19.12
sulcx dat de winsten boven d'oncosten monteerden . . . . f 116159. 1. 7,

Waeruijt 't meerderen van d'ongelden resulteerde wird bij nevens comende memorie verthoont, besijden dat was 't guarnisoen stercker als voorige jaren om te beter op hoede ende deffensie te sijn. De smalle winsten waren door den gedurigen oorlogh ende geringen afftrek der coopmanschappen veroorsaect.

Van 't dorp Tonnemanantam omtrent Tegenapatnam gelegen bleeff d'Comp^{ie} noch niet wel versekert, 't incomen van dat als andere dorpen Mansjuwacke, Auwour ende Erecan, alle oncosten in vereeringh affgetrocken, hadt gemelten heere 't generael goet gedaen, ende gaff in bedencken off voortaeen 't overcomende van die dorpen niet behoorde op schenckagie gebracht te worden alsoo deselve daerdoor vergroot en de vereijschte recognitie derwegen geschiede, waerjegens

eenlijk te crediteren had den halven tol van d'in- en uijtgaende goederen over zee, 't gunt weijnigh emporteerde, item de toegestane pagode op ijder pack ende bhaer met Letchemaneijk gecontracteert, daerop sijn E. ordre te gemoet sagh.

Om van Chinanna voldaan te worden wird goede hoop gegeven, immers buiten sijne pretentie, maer sou beswaerlijk uijt desselffs travaux geraecken. Tot restauratie wird hem sooveel doenlijk de hand geboden om deuselden aen de Comp^{ie} te verbinden ende geen oorsaeck te geven andere jegens ons aen te hitsen.

Den oppercoopman Laurens Pith trock op Batavia 350 Paliacatse pagoden, de waerde daarvan costij aen de Comp^{ie} betaelt om alhier aen den vrijcoopman Reijnier Coolsaet gerestitueert te werden.

Den predicant Daniel Marlines was twee dagen voor 't arrivement van Amsterdam in den Heere gerust, des hadt d'heer Heussen den leeraer Johannes Abriel (nae Ceijlon gedestineert) in plaets behouden en versocht denselven aldaer mocht continueren. Sijn E. verwachte den minister Fierens, derwaerts gecommiteert om op den handel en wandel van Carolus de la Dosse als de accusatie ten laste van voorschreven Pith gedivulgeert naerder informatie te nemen, die dan oock nae waerde sijns ampts traeteren, respecteren ende van alles behoorlijk contentement doen sou. Wijders seijde den gouverneur gemelten Pith hem in sijne comportementen ende 't beijveren van 's Comp^s dienst nae plicht quijtende, mitsgaders haer Ed. voor de continuatie costij bedanckende was.

De coopluijden Adriaen van der Meijde ende Govert Crackouw hadden d'Heer Heussen dato 21 Junij uut Tegenepatnam aengecundight ende geconfirmeert, hoe 'tscheepken van den Deensen president Barent Pessaert voor Trangebare noch ten ancker lach, ende meenden eenen Joan Roero en comp^{ie} Portugesen in Negapatnam de helft in 't jacht ende goederen herideerden, dierhalven raedsaem vonden d'overicheijt van 't jacht Lis (cruijssende boven Nagapatnam voorschreven) per twee expresse pions over land ordre aen te schrijven om dat scheepken doenlijk sijnde t'investeren, dogh was 't selve al twee dagen voor 't arriveren van de pions ter bestemde plaetse met gedachten Pessaert vertrocken ende ingevolge het dessein onverricht gebleven. Sijn E. verhoopte echter gemelte jacht noch iewers in haperingh sou comen ende Pessaerts schadelijk voornemen verhindert worden, bij wien den Deensen standt nae sijn vertreck seer g'embrouilleert gelaten, ende was Willem Leijel 4 dagen daeraen met de Christiaenshaven ende 't jacht de Fortuijn voor Trangebare g'arriveert, aldaer residentie genoomen had. Geseijde Fortuijn was met smal cargo van Macassar gecomen, met aensienlijk geschenck voor Contejarum geweest, maer tot wat eijnde bleeff onbekendt.

Den 13^{en} Julij verscheen uut Engelandt over Madagascar en Goa 't jacht d'Indevour met een capitael van f 200 000, bestaende uut goudt, silver ende vermilioen besijden noch 15 cassen roosewater ende 6 bhaer sandelhoudt uut

Goa. Item op 13 Augustij de Swaen van Bantam met redelijk cargasoen van contanten, giroffelnagelen, nooten ende macis etc. d'Engelse hadden 't breet voor ende meenden haren handel om de zijdt 't extenderen principael ontrent Trangebare, Carrecal ende Nagapatnam, waer noch weijnigh verricht alsoo se door d'onse geprevenueert waren.

Zij bleven oock voornemens ondersoeck van den Maldivischen handel te doen. Van gelijke intentie was den gouverneur Heussen, maer duchte het aldaer weder aen schepen sou manquieren en oversulex die natie niet stutten connen. Gemelte schepen waren beide naer Masulipatnam, 't jacht dan voorts nae Belle-soor en de Swaen de retour nae Bantam gedestineert, ende was Mr. Eijbij in plaats van Mr. Daij gesuccedeert. Seecker vaertuijgh, door den Engelschen coopman Pinneston in Januarij jonghstleden onder onse passe met maintementos nae Gale vertrocken, was buijten ordre van gemelte Pinneston in Jaffanapatnam gelopen, alwaer meer schade dan voordeel ende niet anders als een eliphant en weijnigh caneel becomen.

Paliacatta's guarnisoen bestondt in 201 coppen, waeronder 83 militaire, 48 bosschieters, 24 matroosen, de resterende sijn officieren soo van de commertie als andersints, item ambachtslieden ende 3 jongens, daarvan 6 op Tegenepatnam resideren, 6 naer Gale ende 13 op de chaloup Pipelij gebruikt waren.

Primo October sprongen beide de cruijthujsen staende in de stadt Paliacatta uijt quade toesicht ende sorghloosheijt der cruijtmaceckers veroorsaect, daerdoor veel menschen ende wooningen geconsumeert waren ende geschapen stond de geheele stadts ruine te volgen, ten ware God almachtigh deselve niet merckelijck beschermt hadde. De Comp^{ie} gevoelde daerbij groote schade soo int gemaect als noch te maecken buscruijt, item in de cruijtmaceckers die meest alle om 't leven geraeckt ende andere uijt vreesse niet wel te becomen waren, invoegen datter een geruijmen tijt sou vereijsschen om wederom alles op den vorigen voet te brengen.

De Suratse advijsen van den directeur Cornelis Weijlant dato 7 September aen d'Heer Heussen per terre melden dat de negotie aldaer noch in goeden standt continueerde. Van 't arrivement des jachts Valckenburgh in Mocha nochte de Waterhondt in Gamron was niets vernomen. In d'Industanse quartieren verthoonde hun veel Armenische ende Mogolsche traffiquanten tot inkoop van Persische sorteringh cleden. 's Comp^s residenten in Agra confirmeerden voorschreven negotianten aldaer reedts 300.000 ropias g'emploijeert hadden, waerdoor onsen handel in Gamron te declineren en den laegen prijs der cleden noch te diminueren stondt.

Op 4 Augustij 's avonts naer sonnen onderganck, wanneer alle Ammarauwen nae gewoonte in de Gossel Channa voor den coningh in Agra mosten verschijnen, was 't geschiet dat den grooten radje Ammersingh, heer van 5000 paerden, eenigen tijt door indispositie g'absenteert, daer mede gecompareert en denselven

door Salabatchan, opperste baxia des rijcx, gevraeght was waerom hij Radje in geruijmen tijt niet voor de Maijt geweest nocte sijn wacht waergenomen hadde, die sigh heuschelijck op sijn debiliteit excuseerde, waerop Salabatchan vrij hart met scheltwoorden uijtvoer, des Radje hem gegraveerd vond, gemelten Salabatchan in 't herte stack ende soodanigh troff dat aenstondts ter aerden doot viel. Galietchan, broeder van Assalatchan, naest daeraen sittende kapten voornoemden Radje met sijn houwer den gantschen arm tot aen de schouder aff. De zoon van eenen Radje Bijteldas gaff Ammersingh voorts de rest soodat beijde de groote heeren in eenen oogenblijck in presentie des conings om 't leven geraeckten. De Maijt gaff ordre, dat men Salabatchan nae sijn wooningh sou voeren om begraven te worden ende het lichaem van Radje Ammersingh in de rivier te werpen, 't gunt in der jyl volbracht wird. Maer soo haest het corpus van Radje buijten quaem en sijne dienaren sagen 't selve beestelijck gesleept wird, namen se hare wapenen ende massacreerden wel 30 van 's coninx dienaers, waeronder oock was sijne Maijt gouden stockdrager. Echter geraeckten voorschreven dooden door meerder secours van volck noch in de rivier, ende was d'heer Assalatchan (goedt vrundt van de Comp^{ie}) in plaets van Salabatchan tot groot baxia ofte overste van de geheele crijghsmacht gepromoveert.

De coopluijden Adriaen van der Meijde ende Govert Crackouw dato 14 Octoberschrijven aen haer Ed. per voorschreven Amsterdam, hoe gemelten Crackouw door ordre van den gouverneur Heussen met jacht Sandtvoordt nae Porto Novo ende Trimelevaes tot het inschepen van de aldaer in voorraedt wesende eleden vertrocken ende, nadat deselve op 6 à 7 packen g'embarqueert hadde, hem door seker mestice aengedient was dat een Portugesche chianpan daer g'arriveert, sigh uijt vrese nae de revier begeven en mits de droochte niet had connen passereren, des Crackouw den schipper nevens eenige matrosen derwaerts gesonden, die 't vaertuijgh met arreeck last bevonden, 't volck daeruijt aen landt gestelt en den chianpan beset gehouden hadden, waerover de regeerders van Porto Novo protesteerden allegerende d'onse niet vermochten van haer reede eenigh vaertuijgh te haelen, daerop Crackouw diende de Portugesen allerwegen voor ons onvrij waren, echter wird gedwongen daer te blijven tot dat chianpan ende volck largeerde. Crackouw ontbood hierover van der Meijde ende wird nae zijne compst genoech uijt nootsaekk besproocken sijlieden de chianpan, 't volck ende d'arreeck in hun bewaringh soudon nemen. De coopluijden versochten met reden deselve haer gerestitueert en den handel vredigh mocht vergunt werden in conformite van 't caul d'Comp^{ie} door den nejck van Censier verleent. Allegeerden wijders hoe de Portugesen a^o passado 5 chianpans coomende met arreeck van Ceijlon hare inwoonders affhandigh gemaect mitsgaders de persoonen niet weijnich getravailleert hadden, waeruijt bleeck die natie soo wel hunne als onse vijanden waren. Niettemin en wilden de chianpan etc. niet quitteren maer seijden deselve wel soudon bewaren, daarvan aen de coopluijden een ole off acte passeerden, des

partijen derwegen wedersijts aen den gouverneur ende neijck schreven met affwachtingh harer respective dispositien. Wat hierop te volgen stondt wilde den tijt leeren, 't was altijt sulcx d'onse onredelijk gevexeert wurden. De regeerders waren in 5 maenden viermael verandert tot merckelijk nadeel van de Comp^{ie}, soo bleeff oock den handel, door de differenten der neijcken van Sensier en Kistapaneijck als sijne broeders, sober continueren, gelijk die van Sensier den 8^{en} October verleden Commarasuame, gouverneur tot Tegenapatnam ende gemachtigde van Kistapaneijck, nevens noch 50 personen bij Trewandewarom overvallen, dootgeslagen ende meest al de hoofden tot teecken van triumph metgenomen hadden.

Adij 6^{en} Maj verschijnt van Paliacatta 't fluijschip Broeckoord met 531 packen geschilderde ende gebleecte doecken, 16 d^o rouwe Bengaelse zijde, 9600 stux rochevellen, 3665 @ comijn, 57051 @ terwe, 213527 @ rijs, 10644 @ buscruijt en 8 stux slaven als slavinnen, bedragende f 272646.8.9, adviserende d'heer Heussen bij missive dato 27 Meert dat eenige tapesaresses ende chindes 5 a 6 percento dierder vielen als die van den voorigen incoop, om dat de coopluijden ende schilders claechden daerbij niet condon behouden blijven, dan se waren wel soo schoon van saje en suiwer van schilderijen, en meende sijn E. datse de behoorlijke winst wel souden haelen. De wevers van caingoelongs waren buiten gewoonte van die te maecken en hadden hun tot ander werck begeven, sou echter trachten deselve wederom in te voeren al waer 't met 't verhoogen van prijs. De 300 stux gobars voor Jambij costen naer rato de 50 stux per Amsterdam becomen, ende sond 50 stux contrarij het monster, die soo niet gewilt waren den eijgenaer gerestitueert souden werden. Soo quamen oock 100 stux fijn bethilles de 32 a 40 asta voor Cambodia met breede en smalle goudtrade streepen in de hoofden, item 21 packen witte salempourijs ende 7 d^o percallen, ontrent Calitoure ende Nelour om de noord als in Canssewarom gemaect, soo middelbaer als fijn ende civiler als die ontrent Masulipatnam, van welke als grover sorteringh goede quantiteijt sou connen versorgen soo 't aen capitael niet te manqueren quaem, anders oordeelde raedsamer te sijn de procure van Masulipatnam te besnoeijen om de meeste voordelen te soecken.

Op 30^{en} November arriveerde costij de retour de chaloup Cleen Pipelij met advijs dat d'jachten Rijnsburgh en Limmen, item 't galjot de Brack 26 geseijde maendts voor Masulipatnam gecomen waren. 't Jacht den Haen quaem 9 December en de Noordster 10 Maert over Masulipatnam voor Paliacatta ter reede, hebbende d'opperhooffden aldaer die fluijt gelicht, in goudt, silver en coopmanschappen de somma van f 395470.4.2.

d'Heer Heussen wenschte de jachten Lisch, Limmen, de Brack en de Haen conform sijn E. advis van 23 Junij passato recht door naer Pipelij geseijlt waren ende hem het schrijvens van haer Ed. per Cleen Pipelij voormelt alleen toegecomen geweest was, meenende sommige onbedreven schippers ende stuijrluijden,

sulcx met affraden verhindert hadden, waerdoor dan de in voorraet wesende retouren uijt Bengale en de verdere noodwendigheden te trager overgebracht sijn geworden. Echter was 'tjacht Rijnsburgh noch den 30 December van Masulipatnam met 117429½ fl Bengaelse suijcker, 241 packen cleden, 2546 fl cubebe (soo daer als costij niet gewilt), monterende f 147529.19.10, naer Persia ver troocken, item in't laetst van Januarij de jachten Limmen en Lisch van Carcal met cleden en provisien voor de guarnisoenen op Gale en Negumbo, costende f 30961.2.12, ende 4 Februarij den Haen van Paliacatte met 25.000 fl cooper, 661 fl schiltpatshoorn ende 6 carbijnders voor Masulipatnam meergenoemt, item 5 raffineer ketels voor Pipelij, om van daer medio Meert met de overige Bengaelse retouren ende advijsen van dat cantoir herwaerts te keeren.

Door d'oppercoopliijden op Masulipatnam was sijn E. hope gegeven dat Batavia ende Ceijlon soo van daer als costij competentie van rijs en terwe souden connen become, ten waer haer Ed. anders gelieffden te bevelen, daertoe dan nevens 't verdere over te voeren scheepsruijmte vereijsehte; Malacca con uijt Pipelij recht door geprovideert werden.

Vermits d'onseckerheijt van 't Persiaens exploict bleeff sijn E. beducht verder procure van Persische sorteringh te doen, dan dacht eenelijck goede partije salempourijs, betilles, chiavenijs ende allegias bethilles aen te slaen alsoo die soorten voor de zuijt en Mocha oock dienstigh sijn, item 4 à 500.000 fl Bengaelse suijckeren 't sij voor Persia oft patria te vorderen, sustenerende die per Rijnsburgh nae dat rijk gesonden waren goede avance souden bereiken, gemerect des Sercheijls schip voor Masulipatnam meest zeijlvaerdigh leggende door onvoorsichtigheijt in 't affschepen van 1500 fl buscruijt met 40 menschen (daeronder 3 onser 6 geleende bosschieters) gesprongen, 25 à 30 packen cleden, den gommelack, partij caneel, groote quantiteijt rijs gebleven, en oversulcx sijne Persische besendingh gestaect was.

't Sedert de jongste advisen had den gouverneur op leverantie van cleden naervolgende uijtsettingh van coopmanschappen gedaen, te weten:

1446 fl	Japanse campher tot Palia. pag. 55 d'baer van	480 fl.
16530 fl	gans off Peguws coper gelt	à 44.
21545 fl	coper als 1463 fl copere beckens	à 70.
20082 fl	Ongers en Sweets coper	à 85.
3457 fl	alluijn te weten 2805 fl	à 15¼.
	652 fl slechter	à 12.
10440 fl	rompen	à 60.
960 fl	sandelhout	à 72.
5581 fl	radix China per de Haen become	à 50.
3450 fl	giroffelnagelen	à 7 d'man van 24 fl.
174 ¾	el groff bedorven laecken voor 't costende overgelaten à f 3¼ d'el.	
2 p.	gourons.	à 7 p ^a ijder.

8 p. enckele damasten	à 7.
4 p. chionls van 40 el	à 9.
6 p. diversehe fluwelen, namentlijk:	
2 purpur à 16 en 17 p ^a	à 33.
2 swarte Cantonse	à 15.
2 slechte geblomde	à 9.

Om de maret te setten had 6000 fff radix China van die per Rijnsburgh en Limmen becomen om de zijld ende 3896 fff naer Cansiewaron gesonden, en sou daermet als de vordere coopmanschappen de handt soecken te lichten, 't gunt alsoch mits d'oorlogh in Carnatica en soo langh om de zijt niet gevest sijn niet had connen doen. 't Gebreck van contant causeerde oock veelmaels groote verachteringh in de nodige procure en wenschte dierhalven dat met de Noordtstar meerder goudt had becomen, silver in Tajjouan jegens goudt verseth ende sijn E. 't selve van Batavia waer toegesonden geweest, nu dacht beswaerlijk van soo grooten quantiteit sou geraecken en tot verminderingh van prijs moeten comen, hebbende 28 kisten tot $4\frac{1}{6}$ pagode 't marck naer veel clachten en doleance onder de cooplijden gedistribueert, achtende oversulex d'excuse van silver ende spoedige toesendingh van goede quantiteit gantsch profitabel, welckers bevindingh met N. Rotterdam stonden te vernemen. Soo stelde sijn E. oock voor dat, wanneer het Tajjouans secours tarderende omtrent Malacca en de tin quartieren niet voor 't laetst van Januarij off 't noordermousson op Choromandel con verschijnen, 't raetsamer waer directelijk naer Paliacatta liep om verachteringh te prevenieren. Tot vercoop van partij robijnen scheen apparentie te wesen en souse bij occasie van der handt setten om de schadelijke interest te weeren.

Den Peguschen handel stont in slechten terminis en was d'Comp^{ie} daer groote vexation subject. De winsten van die negotie 't sedert p^{mo} Februarij 1644 tot ult^e Januarij passato beliepen boven d'oncosten f 23678.15.13, de restanten f 69714 9.15, waeronder f 28675.1.5 in contant f 3341.13.5 effecten en de rest nijtstaende schulden, 't gunt na de sobere trafficq een groot capitael estimeerde, menende daerom geen verder secours te senden als alleen weijnich gecontracteerde cleden ende eenige schenckagie voor den coningh en prince. Wijders verwachtte haer Ed. dispositie off tot continuatie off lichtingh van dat cantoir.

De dorpen Erecan ende Auwoer waren apart verdeelt, soodat Letchemaneijck Auwoer en de Comp^e Erecan als profitabler alleen sal genieten, mits betalende 80 pagoden jaerlijcx voor 't minder rendement van Auwoer, daerop was in Januarij gevolcht de pacht van Paliacatta (waeronder voorschreven dorpen gehooren) Letchemaneijck ontrocken ende onder 's conings volck gestelt was, sulcx die wisselingh vermits de veranderingh van hooft groote disputen hadt veroorsaect, insisterende 's coninx volck op d'incomsten eertijts bij Chinanna

genoten en d'onse op de gebooren preeminetien uijt de bewesen hulp in 't affweren der Mooren van de stadt, dat wij ten dien opsichte gefundeert waren, verlichtingh van tollē te pretenderen off anders de pacht geheel aen ons te behouden en den coningh van sijn ordinaire incompten jaerlijcks te verseecken, te meer dewijl de tollē ter contemplatie van Chinanna meest tot laste van de Comp^{ie} verhooght en bij conniventie waren blijven gedueren bujten 's Maj^{te} kennis, tot welckers dispositie dit geschil verbleeff, die oock in corte met geschenck meende te begroeten, ende al waer't 's Comp^s pretentie geheel wirdt ontseijt (dat niet vertrouwe) sou daerom echter geen verwijderingh soecken maer sulcx 't haren Ed. goetduncken laten berusten, om geen verachteringh in de negotie te causeren.

d'Oorlogen ende troubles in ende omtrent Carnatica geduerden noch, het Golcondasche leger was twee malen geslagen en uijtgedreven, dan den Visiapourder hadt uijt oude opgenomen actie de saeck hervat en reedts diverse plaetsen ende stereten in dat rijk vermeetert. Besijden dien stont den heer Sercheijl met de op nieuws versamelde troupen een groote macht aff te brengen om de gelede schade te revengeren, 't gunt de landen vrij dede verwoesten ende de inwoonders tot miserie vervallen, waerdoor den handel insonderheijt het trecken der doecken seer verhindert wierdt. Daerbenevens had den coningh een quade regeringh, veranderende dickmaels de gouverneurs en hoofden des landts, dat veele verwerringen ende onlusten verweete.

Chinanna had oock sedert eenigen tijt herwaerts door alle practiquable middelen getracht Comp^s negotie soo om de zijdt in Tansjou als elders infructueus te maecten en alle aen hem te trecken, hebbende daerenboven sijne creaturen 3500 p^a aen cleden van d'onse gerooft, sulcx den gouverneur genoodtsaecht was geworden tot stuttingh van 't nadeligh dessein te resolveren de sijne ende desselfs middelen in verseeckeringh te nemen en Comp^s respect te conserveren, treckende alvorens onse residenten ende capitael uijt Tegenapatnam en besettende de zeeplaetsen om de vrende trafficanten mitsgaders de geimagineerde incomsten van Chinanna te weeren, waermede eijndelijck soo veel had te wege gebracht dat Chinanna nae veel quade cursen ende machinatien beter coop gevende een voordelijck contract voor de Comp^{ie} met sijn E. had aengegaen, lujdende de wedsijdsse verleende actes bij translatie als volcht:

Translaet uut een acte van accoort ofte verdragh bij
Sr Chinanna alias Maleija dato 20 Maert anno 1645 ⁽¹⁾ aen den E.
Heer gouverneur Aernold Heussen verleent.

In den jaere Terrena de maent Phagemim den 7^{en} dagh naer de volle maen aen Arnold Heussen gouverneur van de Hollanders geeft Chinanna Chittij dese acte van beswooren accoort ende seecker verdragh, te weten:

---

(1) Het HS. heeft: 1641.

Dat van de schult, die aen de Comp^{ie} ten achteren ben ende daerbij gedaen p^a 3500 door onsen Connerij Chittij in 't landt van den Sensier gerooft ende tesamen bedragende p^a 10523, hebbe tot betaelder gestelt Letchemaneijcke, soodat daarmede mijn achterwesen betaelt is.

Hiernaer segge ende belove hoe het in toecomende tusschen ons sal gaen.

Op de belofte, die U. L. doet van dat wij alle tijt onder U bescherminge ende schaduwe sullen wesen, gelijk ick sulcx selver soecke, late onder uwe bewaringe Kuesnachittij ende onsen Wardapaneijck omme naer ons vermogen ende uwe hulpe coopmanschap int landt ende ter zee te drijven.

Over uwen handel in Tansjouwer en sullen egeene tegenwerpingen ofte verhinderingen doen maer in contrarie soucken en thoonen alle hulpe, die in u handel daer van noode is.

Den handel van Sensier, door Connerij Chittij becommert, affgedaen, te rechte gebracht ende in onse handen comende, sullen een contract maecken dat beijde sullen gecontenteert wesen, ende wat hostiliteit Connerij Chittij u (terwile de plaetse noch niet en hebben) toont en moet op mij niet wijten, naer u beloften in't remedieren doen, maer wanneer die landen in mijn gouvernement sijn sal den caul, die ghij van den grooten neijck hebt, niet gebroocken werden maer een accoord met u maecken dat te vreden sult sijn.

In al den tijt dat onder de groote van't landt habitere en waer U. L. saecken ende dienst voorvalt sal voortaan alle hulpe (sonder bedrogh) sooveel mogelijk u bewijzen.

Dus ende hierop met volcomen genoeg en geve ick dese acte van verdragh ende besweringe.

Was onderteeckent met het teijcken van Maleije aldus ⁽¹⁾ en verders op Malebaers: Chinana Chittij.

Translaet van een verseeckerde acte van verdragh, door d'E. Heer Gouverneur Arnold Heussen gegeven aen Chinanna Maleije den 19^{en} Martij a^o 1645.

In 't jaer Terrena de maendt Phalgemum, den 7^{en} dagh naer de volle maen aen Chinanna Chittij geve ick Arnold Heussen gouverneur dese acte van besworen belofte ende verdragh.

't Gene ghij tot dese tijt toe aen de Comp^{ie} schuldigh geweest zijt ende dat door Connerij Chittij in 't landt van Sensier gerooft is p^a 3500, te samen p^a 10523, daarvan hebt ghij tot borge gestelt Letchemaneijcke om dat aen ons te betaelen, soodat de schult daer mede vereffendt is.

Ende omdat ghij onse vrundtschap ende hulp niet en wilt verlaten ende daerom Kesnachittij ende Wardapaneijck bij ons doet blijven, soo beloove in

---

(1) Hier volgt in het HS. het bedoelde teeken.

alle 't geene 't sij met haer vermogen in dit landt ende daer buijten cunnen ende sullen handelen alle hulpe te bewijzen, oock alle schulden, quaet, schade ende verhinderinge, die Connerij Chittij, Letcheme Chittij, Sesadre ende andere van uwe vrunden ons aendoen, u niet te laste te leggen.

In 't landt van Tansjouwer, daer wij nu handelen ende ghij bij acte be-looft alle behulpsaemheijt te bewijzen, vermooght oock tot onsen dienste ende onse bijstandt te handelen.

De goederen, die ghij om onsent wille in 't landt van Tansjouwer verloren hebt, sullen wanneer daertoe ordre ende macht van onsen generael krijgen op d'eene off d'andere maniere [soucken] hier te becomen ende dien weder geven.

Commera soo dese reijs u de schult van 595 p^a niet en betaelt, beloven u denselven soo in't leven is in handen te leveren, ende soo hij eenigh geldtaen andere overschiet sullen bestellen dat ghij daeruijt eerst betaelt wert.

Ende voortaan sullen alle goedt vertrouwen op u stellen ende u meer als voor desen onderstutten. Aldus met goet genoeghen ende volcomen gelofte geve dese acte van verdragh. In't casteel Geldria adij 20 Maert 1645. Was ondertekent: Arnold Heussens.

Aen 't goedt succes deser saecke wird vrijelijck getwijffelt, op welcke insichten als om den handel wijders 't extenderen d'heer gouverneur den coopman Adriaen van der Meijde met een aensienlijck geschenck aen den neijck van Tansjouwer gesonden had om met denselven een vorderlijck accord van vrije negotie te sluijten, den welcken nae twee maenden met ijdele toeseeggingen gevoet onverrichter saecke gekeert was, waerin gesusteneert wird voornoemde Chinanna almede sijn personagie gespeelt had, sulcx den neijck van 't strandrecht oock niet wilde affstaen maer juist bedingen dat wij hem 't elckens des begerende jegens alle Europase natie als Portugesen, Engelse ende Denen souden moeten protegeren. Echter gaff den neijck generaelijck te kennen, bijaldien in sijn landt wilden comen negotieren, ons alle goede tractementen en gunsten soude bewijzen.

Soo had oock voorgenomen gehad besendingh en geschenck aen den neijck van Sinsier te doen, die vermits de onlusten van Chinanna ende sijns broeders-soon Connere chittij tot dato verhindert was, sulcx op dien handel oock weijnigh staet was te maecken, maer sou deselve staecken tot de successie van den wettigen neijck alsoo Connere chittij in plaetse van den overledenen neijck provisioneel getreden was, middeler tijt sou sijn E. om de negotie overal te laten wackeren de landen van Madre doen besoecken ende dat op d'expresse vrundelijke nodigingh van des neijcx gesant, in welke plaetsen soo gerucht wird alle coopmanschappen in goede demande oock groote quantiteijt lijwaten, salpeter etc. en slaven tot civiler prijse als in Sinsier te becoomen waren.

Rechts voor de notificatie van de vredehandelingh met de Portugesen

wird een galjoen van 150 lasten groot voor Negepatnam vernomen. 't Selve was 11 maenden bevorens nevens een ander uijt Portugael gelooopen om uijt Macao partije geschut te haelen. 't Had van 200 coppen noch 30 in't leven en daer onder geen 10 gesunde. Den gouverneur sand de jachten Haen ende Limmen derwaerts om het te bemachtigen dogh den aenslagh wird door onvoorsichtigheijt en quade gissingh van 't tij versuijmt, soodat de Portugesen hun onderwijle verstercten ende moesten d'onse in 't treffen met verlies van 3 wijcken, van d'ander zijde blevender 2 doot ende eenige gequetst.

Die van 't jacht Limmen hadden oock een Portugese chianpan met negros, eleden, wasch ende maintementos gaende van 's Gengelij naer St Thome nae de tweede publicatie des vredes verovert, daarvan eenige goederen gerestitueert waren ende de uijtkeringh van de verdere gepretendeerde vermits 't vertreck van Limmen naer Ceijlon tot sijn wedercompste off haer Ed. ordre uijgesteld bleeff; soo andere eenige pretentie maecken op goederen 't sedert d'eerst gedane notificatie van vrede verovert sou se oock tot haer Ed. dispositie wijsen. Onderentusschen wilde ordre affwachten hoe sigh jegens die van Negapatnam (als wesende bujten contract van 't bestandt en Comp^s actie op 't selve in sijn geheel gebleven) sou hebben te gedragen.

Het doen der Engelsche beschoot weijnigh. Mr Eijbij socht de Comp^{ie} allerwegen te hinderen maer had vermits sijn geringh capitael niet veel connen verrichten. 't Jacht d'Indevore was in December uijt Bellesor meest met Moorse vrachtgoederen voor Masulipatnam g'arriveert ende in Januarij met deselve nae Persia vertrocken, een ander jacht was met partije eleden, rood cattone garen etc. naer Pegu geseijlt.

Der Deenen verrichten was oock van geringh belangh Den commandeur Leijel quaem 25 Januarij met de Christiaenshaven uijt Bengala voor Paliacatta den gouverneur besoecken om van daer te landt over St Tomé naer Trangebare te trecken, en passant eenige aenbestede geschilderde eleden mede te nemen ende 't schip aldaer gecomen zijnde te verdubbelen. Denselven trock sigh het arresteren van den president Barent Pessaert niet aen, willende des onaengesien alle goede vrundtschap ende eenigheijt met ons onderhouden. Middelertijt en eer de compste van de Christiaenshaven voor Trangebare had 't volck des neijcx van Tansjouwer om de betalinge van eenige tollen de Deense fortresse, daer doen maer 15 Deenen op laegen, dapper geplaecht ende meest alle de hujsen in de stadt affgebrant. Echter hadden hun met hulpe van sommige pions, welcke tot dien eijnde doorgaens in dienst houden, nae vermogen gediffendeert, waerover gemelten commandeur hem vrij ver stelt vond en reparatie van 't geleden ongelijck versocht, om 't welck te verwerven voorgenomen had gedachten neijck met een eliphant ende verscheijden rariteijten te beschencken. Wat hierop te volgen stont moet den tijt leeren.

Meergeseijden gouverneur sand een memorie der Gentische aengebrachte

vaertuijgen ende coopmanschappen en meende dat veele achterbleven uijt vrese voor de stroperijen der Deenen, die nochtans weijnigh buijt maecten, item een eijsch van coopmanschappen, noodwendigheden ende eenige medicamenten, hebbende den opperchirurgijn meester Pieter Niendorp een eijgen welgestoffeerde kist uijt 't patria costende f 200. — metgebracht. Finalijk bleeff sijn E. geresolveert Sr Jacob Junius met d'eerste occasie uijt Pipelij 't ontbieden ende hem in plaetse van den oppercoopman Bartholomeus de Gruijter op Masulipatnam te leggen.

Soo comt oock ten selvigen dage hier ten ancker 'tjacht den Haen uijt Bengala met 80248 a geraffineerde salpeter, 618225 a rijs ende 3 packen adatheijs, belopende te samen f 10050.0.12. d'Oppercoopluijden seggen in den haren van 12 Maert datse geen meer eleden noch suijckeren hadden connen becomeen, 't suijckerriedt was nu wel geslaecht des verhoopten den eijsch van 4 à 600.000 a in 'taenstaende noordermousson te voldoen.

Uut Patana was door den ondercoopman Jan Sonneschijn 319.600 a salpeter affgesonden, daerbenevens hadden se in Pipelij tegen $3\frac{1}{4}$ ropia contant en $3\frac{1}{2}$ d^o in trocque van coopmanschappen 2.200 man van 68 a ijder opgecocht, bedragende gesamentlijk 469.200 a , waarvan met Broeckoord 97091 a over Paliacatta was gesonden, sulcx dat aldaer boven voorschreven quantiteijt ende degeene, die nu herwaerts quaem, noch 291.871 a d^o bleeff resteren om geraffineert te worden. Daer besijden moest den prince noch 200.000 a in betalingh van eliphanten geven, die oock dagelijcx in te comen stonden, soodat meenden goede partije geraffineerden salpeter uevens 25.000 gulden in selffs gereede zijde voor Nederlandt tijdigh gereet te hebben, waertoe dan spoedigh scheepsruijpmte eijsschende waren om die spetien voor retouren te laten dienen. Voornoemden Sonneschijn was in Januarij met 8000 ropia capitael geprovideert om verderen opeoop van salpeter ende gedroochde gember te doen. Maer d'Agrase cooplieden deden grooten incoop van zijde, sulcx deselve dierder als ordinair sou vallen, 't gunt susteneerden ons moesten getroosten ende gelijk andere cooplieden naer de marct voegen.

d'Elephanten wilden noch niet van der handt. Mirsea Melckbeeck had last die te coopen maer trachte ons deselve langwijligh te doen behouden en naderhandt vermits de sware oncosten voor halff gelt te genieten, dat hem echter sou ontstaen. Van de coopmanschappen waren de resterende vochtige giroffelnagelen tot 80 ropias, de nooten 45, de peper 17, 't loodt $7\frac{1}{2}$, vermilion 90, quicksilver 95, sandelhoudt 35, goedt en quaet door den anderen, de man van 68 a vercocht, 'tsappanhoudt was tot $3\frac{1}{8}$ ropia de man ende de sjaneros à 5 r^e 'tcento van de drie sorte, cabessa, bariga en pee, besproocken. Van de tin was 40.000 a à 26 en $26\frac{1}{2}$, ende weijnigh speaulter tot 30 ropia de mangebeneficeert.

De quaetwilligheijt der Mooren gaff groot obstacul in't progres van den handel des, bijaldien het te doene geschenck aen den prince niet vruchtbaers

opereert, sullen deselve (huns bedunckens) conform haer Ed. opinie met harde spooren geknelt dienen. Insonderheijt was voornoemde Melbbeecq een hevigh contramineur jegens Comp^e voorspoet en principael oorsaeck dat op de gedaene toeseggingh sijner hooch^t van den massacreur (voor desen gemelt) te sullen straffen niets was gevolght, voorgevende der Deenen doente door onse inductie haren oorspronck nam om alsoo den Moorsen handel alleen te gauderen. Maer voornementlijk had de maleversatie van gesejden Melbbeecq gebleecken, dat hij haer had willen wijsmaecken den mogol bij brieven sijn misnoegen over ons gethoont ende daerin wel expres had genotificeert dat, ingevalle wij de Moorse schepen voor der Deenen ende andere overlasten niet wilden beschermen, sijn Majjt^e landt wel abandonneren mochten, met meer futile verwijtingen van de voordeelen (die seijde) dat de Comp^{ie} genoot, 't welcke bij d'onse ontkent en stonds aen 's coninx mandament gevordert wierd met coel gelaet als off genegen waren in der ijl te vertrecken, 'tgunt Melckbeeck vermerckende veijnsde sulcx tot waerschouwingh gedaen hadde en, soo die ordre niet achtervolchde, 't effect in cort te verwachten stondt.

Der Mooren equipage was nu weijnigh, zoo uijt vrese voor de Deenen als ten aensien dat veel hunner schepen gesneuveldt waren. Een schip wasser over de Maldives naer Atchin vertrocken. Item twee andere van Ouglij gcseijlt, 't eene naer Jaffenapatnam 't ander op Cotchin, sonder passen, ende noch een nieuw schip toebehoorende den nabab Isselinchan in Agra in 't laest van Januarij met cleden en maintementos nae Malacca genavigeert, welck d'onse met een matroos op die vojagie 't haren versoecke g'accommodeert hadden. Nae Tanasserij was geen besendingh gedaen, 't dacht haer vreemt hun die vaert empedieren wilden, echter souden daerin concederen moeten.

De residerende Portugesen op 't eijlandt Casavrij in de mond van de Ganges gaven nu met den vrede hoogh op ende meenden secours uijt Goa te becomen om aldaer een fort te stichten. De coopluijden gevoelen, soo sulcx effect sorteert, datse niet alleen de Ganges maer oock de Bengaelse cust met roeijvaertuijgh onveijl sullen connen houden. d'Engelsche sitten in Bengale sonder capitael stil.

Met Broeckoord hadden van Masulipatnam terugh becomen de 73 lasten ouden verlegen rijs ende die bij gebreck van huijsinge voor eerst in de lucht geleijt, welke door een onverwachten regen noch meer bedorven ende om geen schepen weder te belemmeren aen den armen uijtgedeelt was, waeraen verhoopten wel gedaen te hebben. Soo waren oock de laetste 44 sacken rijs van degene die nu herwaerts quaem int afschepen met 't vaertuijgh verongeluct, sulcx de quantiteijt op de masse te cort moet comen.

Den schipper Jan Thijssen had hem costij seer ongehoorsaem en wreveligh gethoont, haer voor sijne opperhooffden niet willen kennen nochte hunne ordonantie voldoen, versochten oversulcx reverentelijk, ingevalle hij alhier iets moech comen uijt te braecken, 't selve bij haer Ed. met gewoone discretie gehoordt wierdt.

Adij 14^{en} dito arriveert van Masulipatnam 't fluijtschip de Noordstar inhebbende 630 packen cleden, 1 d° leere vellen ende 46 lasten witten Orixasen rijs, bedragende f 177086.7.13. d'Oppercoopluijden van dat comptoir melden bij missive van dato 25 Meert dat de geeijschte quantiteit salempourijs van 250 tot 300 gulden 't pack niet hadden connen senden maer in toecomende voldaan sou worden, 3 packen alegia patcherij ende 4 d° fijne chelas voor Japan quamen mede herwaerts, menende de aenbestede velttent nae desen te senden ende den verderen eijsch van hier bestelt sou connen worden. Roode en blauwe salempourijs waren noch in de verwe, van taffachelas, chelas ende madaphons hadden bij gebreeck van capitael geen meer connen senden, veroorsaecht door 't langh wachten van voorschreven Noordstar uijt Taijouan die eerst 15 Februarij costij g'arriveert was, hebbende daeruijt 1640 taijl 3 maes 5 condrijns goudt en 100 cassen silver gelicht, mits welcke tardance genoodtsaect geweest waren (om de cooplieden 't animeren en den handel levendigh te houden) 10 à 12.000 pagoden jegens 1 percento 's maents à depositó te nemen dan hadden successive niet meer als 6920 pagoden van diverse connen becomen. Eenige coopluijden hadden hun om meerder winsten te bejagen naer Persia, Pegu, Atchin op de vojgagie, andere van meerder vermogen met den gantschen ommeslagh naer Golconda ter woon begeven, die oock niet genegen waren hunne capitaelen onder de Comp^{ie} te setten dan op een jaer houdens, 'tgunt sonder ordre niet dachten 't onderwinden.

Uijt de gelichte penningen hadden 't contoir Datcheron voor andere ge-provideert om 't Guinees lijwaet en de contractanten aldaer 't onswaerts te behouden. Maer in dat gewest can men niet als met oude pagoden negotieren, die schaers vielen, ende oversulx groot hinder gaff, 't welck door de sobere conditie der contractanten ende wevers gecauseert wierd.

In Petapoulj was den handel onaengesien den intocht en stroperijen van 't Carnaticase leger noch redelijk gevallen, dan de wevers waren meest uijt vrese en vermits 'tonseecker eijnde des oorloghs in andere dorpen omtrent de revier geretireert, waerdoor de roode lijwaten, 't Pegus catoenegaren, de rouwe bethilles van 40 à 32 ende de parcallen van 16 asta maer ten deele souden connen voldaan worden ten waer het leger andermael uijt Candacour ghedreven en de wevers in vorige vrijheijt herstelt warden, tot welcken eijnde Mirsumela reedts met 4000 paerden ende 6000 voetvolcx uijt Golconda in 't Moorsche leger aengecomen was. Sommighe meenden het tot een generaelen veltslagh stond uijt te barsten, andere gevoelden dat partijen 't geschil in een goet accord souden trachten te sluijten, den tijt moet de seeckerheijt openbaren.

De cooplieden ontvingen 't silver ten voorjarigen prijse van p^a 4.2 $\frac{1}{8}$ fau 't ceer off de 9 $\frac{1}{2}$ oncen, 't resterende gout en silver was costij in Palicol ende Petapoulj aen d'ordinaire contractanten tot 4 $\frac{1}{4}$ ende 74 pagoden 't ceer gedistribueert. Van den H^r Mirsumela gemelt hadden 12.000 oude pagode op leveringh

van die specie als in affreekeningh ontfangen, waermede de verdere schulden ten principale affgeleijt ende de binnenlantse cantoiren versien bleven. Partije goeden indigo van 37000 fl, door den ondercoopman Johannes Nantius in Montchearla ingecocht, stond met den eersten te volgen. Diamanten waren vermits den oorlogh niet te genaecken. Tot procure van besar was een onser inlandtse dienaers naer Golconda vertrocken, met apparentie van goet succes.

Van de coopmanschappen waren 't sedert Maestrichts vertreck de volgende partijen vercocht, namentlijk:

51333 fl	Sweets ende Ongers copar	à 60 p ^a	d'baar van 480 fl.
30204 fl	tin	à 42	— —
7592 fl	zandelhoudt	à 48 ende 50	—
1600 fl	macis	à 12 ende 12½	} de man van 24 fl.
504 fl	giroffel nagelen	à 5½ ende 6	
25 fl	rouwe Chinese zijde	à 31 p ^a	— —
1063 fl	schiltpatshoorn	à 11½	— —
28 el	rood carmosijn laecken	à 3	pagoden de gaes.

De nagelen, nooten, rompen, rouwe Chinese zijde, aguilhoud ende benjuijn bleven in redelijke demande, ende stonden die geeijschte spetien goede avance te geven.

Wijders adviseerden 't affsenden van 'tjacht Rijnsburgh naer Persia ende dat des gouverneurs ordre aengaende 't versorgen van Persie [met] sorteringe doecken meenden 't achtervolgen. Mirsumelaes volck was 't verleden jaer in Persia soo ter saecke van tollén als andersints onredelijk bejegent, des dit jaer de vojagie derwaerts gestaect en mitsdien versocht had 150 a 200 packen in Rijnsburgh op vracht te mogen schepen, 't gunt hem g'accordeert ende daertoe plaets geruijmt was. Maer den Persischen gesant in Golconda deed vaste toeseggingh dat Mirsumela beter tractement dan 't vergangen jaer sou genieten, die daerover van resolutie veranderde en d'onse Rijnsburgh largeerden onaengesien d'apparentie dieder was dat particuliere noch ijets op vracht gescheept souden hebben, waerop in toecomende nader dencken te letten insonderheijt wanneer se de cooplieden 5 à 6 maanden bevorens de vojagie derwaerts daarvan mogen verseecken, dat buijten ordre niet hadden willen ondernemen te doen. Ondertusschen was 't schip van Mirsumela meest volladen om noch halff Januarij onder seijl te comen maer was 't selve (als vooren verhaelt) 10 des geseijden maends gesprongen en alsoo die besendingh 't eenemael verhindert, welck interval den directeur Constant per terre over Suratta aengecundight hadden om sigh in 't venten der cleden te mogen dienen.

d'Engelse woelden sterck, hadden goede partije guinees, salempourijs ende percallen, meest cort, smal en groff, aengeslagen en arbeijden seer om roode percallen van 16 asta te becomen. De fluijt de Zeeblom was in Januarij costij door de straet Malacca gecomen, sijne ladinge bleeff onbekendt ende waren niet

meer als twee kisten met realen daeruijt gelost. Geseijde fluijt was voorts naer Madrespatnam vertrocken om van daer in Maj met gereede retouren naer Bantam te keeren.

Vorders eijschende Japans papier ende 10 a 12 cromme houwens voor den Moorsen gouverneur, als oock om tot schenckagie te gebruijken. Sonden mede copie missive en papieren van den directeur Cornelis Weijlandt uijt Suratte geda-teert 11 Februarij; finalijk hadden se 21 packen Guinees lijwaet voor 't patria van 't cargasoen behouden, die in de fluijt niet mochten en per naeste stonden te volgen.

Adij 27^{en} Junij met voorschreven Engelsche fluijt de Zeeblom becomen over Bantam een briefken van den gouverneur Arnold Heussen, 16^{en} voorleden maends in 't jacht Lis zeijlende van Paliacatta naer Masulipatnam geschreven, waarbij cortelijck adviseerde om die vrunden niet op te houden hoe 't schip N. Rotterdam den 21^{en} April nevens voornoemde jacht Lis voor Paliacatta gecomen ende met een cargo van f 89348.19.5 op 3 Maj nae Masulipatnam vertrocken was, hebbende sijn E. noch een capitael van f 13579.14.10 in gemelte Lis geladen om in Rotterdam over te doen schepen. De fluijt Heemstede was den 5^{en} Maj met haer Ed. missive van 15 Maert voor Paliacatta g'arriveert.

Adij 19^{en} d^o 1) arriveert 't schip N. Rotterdam over Malacca van Choromandel met 617 packen cleden, 42475 ff indigo, 8613 ff geraffineerde salpeter, 47358 ff Peguws lack, 7793 ff d^o was, 5700 stux rochevellen, 156 $\frac{3}{4}$ lasten rijs en andere menudentien, monterende te samen f 239428.0.9. Bij brieven en papieren uijt Paliacatta, Masulipatnam en Bengala dato 5 April, item 17 en 18^{en} Meij door d^hr Heussen ende respective opperhooffden van daer gesonden, vernemen van de toestandt derwaerts over 't naervolgende:

Den gouverneur adviseert bij twee distincte missives, eene 2 Maj van Paliacatta, d'ander 18^{en} d^o uijt Masulipatnam geschreven:

Hoe den coopman Adriaen van der Meijde op 5^{en} April met 't jacht Grijskereke en een cargo van f 42000 naer Ponto novo en voorts over Carcal tot den neijck van Madure nevens desselffs gesant vertrocken was, om met deselve een contract van den aengeboden handel te besluijten.

Maer ginck Chinanna onaengesien 't beedicht accord den ouden ganck, soeckende d'Engelsche den handel toe te brengen en de Comp^{ie} daervan te versteecken, gelijk hij haer dan 800 stux Guinees lijwaet overgedaen en omtrent den gouverneur van Sialij sooveel had te wege gebracht, dat ons die plaets ontseijt en genoegh met geweld doen ruijmen had gedogende eenelijck drie onser dienaers tot invorderingh van het uijtstaende.

Sustinerende d'heer Heussen Chinanna alleen was trachtende om de Comp^{ie} het speel aen dien cant moede te maecken en naderhandt door dat middel een vorderlijck contract te bedingen, 't welck sijns oordeels noch ontijldigh was

1) Vermoedelijk moet men hier lezen: 19 Augustij.

soo langh het om de zijdt op dien voet costen gaende houden, te meer dewijl hij door sijne machteloosheit als de besettingh van Porto novo etc. buiten postuur stondt te geraecken. Gelijk dan d'onse reets eenige vaertuijgen, daer onder een scheepken van Kistapaneijk comende met coopmanschappen en een elephant uijt Atchin, aengeslaegen en naer Paliacatta gewesen hadden, welck Chinanna voormelt ende Connerechittij voor den neijk van Sinsier in Tegenepatnam meenden aen te slaen, waerop door den E. Heussen nae occasie gedient was.

Soo waren nu oock met de Portugesen van St Thome in contract getreden om ons jaerlijcx van quantite geschilderde en andere doecken te versorgen, daertoe reeds 3000 pagoden onder behoorlijke recepisse en borchtocht van den capitain generael Don Louis de Melles uijtgeset waren, verhopende haer Ed. sulcx wel sou gevallen, soo ten aensien van Chinannas machinatien als om de Portugesen van andere quartieren door voordeel aff te wennen en d'Engelse in haer procure daer omtrent te hinderen. Gedachten Chinanna had van Trimelevaes f 10500 aen diverse coopmanschappen op affreeckeningh gesonden.

Haer Ed. opinie op 't oorlogh dier landen approbeerde wel maer seijde d'ervarentheijt geleert had die natie hartneckigh, ongestadigh en van seer schrapende natuer, oock daer jegens niet vruchtbaers te verrichten was als met excessive macht, hetwelck groote onkosten subject en de Comp^{ie} van daerdoor beter negotie te gauderen oock onseker bleeff, sulcx dan geraden vont, wanneer onse wapenen en bescheijdenheijt geen plaets grepen, ons met gedult moesten versien ende naer occasie reddden.

De geruchten liepen dat Carnatica en Golconda in vredehandelingh te comen stonden, soo sou oock reeds den Visiapourder daerin getreden sijn, doch was beducht de neijken dan te meerder aenstoot soudent te lijden hebben insonderheijt die van Sinsier.

Den onder-coopman Arent van Tol was 26 April met een geschenck van f 5106.11.8 aen den coningh van Carnatica gesonden ende 8 Majj uijt Velour gekeert, de Majj^e nam de presenten ende defentie der stadt wel maer had alleen toeseggingh van 't verhoopte caul sonder effect gedaen. Soo mede dat nae d'expiratie van 40 dagen (wanneer de pacht van Chinanna quaem te eijndigen) de stadt aen de Comp^{ie} in paching transigeren wilde, waerop nae 't gevoelen van den gouverneur weijnigh gissingh was te maecken alsoo den grootsten gever geprefereert wierd. Evenwel stonter van Chinannas woelen aen dien cant geen obstacul in den handel te duchten als hebbende daertoe genoeghsame crachten aangewent en hem selven gesuspecteert.

Sercheijls heeten incoop van Persiaense sorteringh en Comp^s geringh capitael was oorsaeck geweest van de sobere negotie in de quartieren van Oirnael ende boven Golconda, echter hadden d'onse haer doorgaens nae occasie gequeten, ende hoewel d'h^r Heussen nu nader preuve ende ondersoek van dien handel meende te laten nemen soo verstondt nochtans de Comp^{ie} noijt

nevens Sercheijl sou connen bestaen, als die hem alles door macht approprieerde.

Vermits voorschreven oorlogh waren der dit jaer geen diamanten te verwachten ende om 't langh vertoeven van 't Tajjouans secours geen meerder indigo, 't aenstaende jaer stondt daervan als oock goede partije salpeter tijdigh herwaerts te comen om de retourschepen bij hare ladinge te krijgen.

De robijnen wilden sonder merckelijk verlies niet van der handt, partije derselver waren om preuve te nemen nae Madure gesonden om bij goetd succes 't provenu in vorderlijcker retour te bestellen. Voor den esmerald van den E. Mestdagh wierd 200 pagoden geboden soo deselve hem daervoor affstaende was, wilde per naeste ordre verwachten.

Op 't vertier der verdere coopmanschappen was weijnigh staet te maecken, eenelijck de resterende radix China aen den man geholpen, de beste sorte tot 50 d'ander à 28 en 30 pagoden de baar, uijtgesondert 13 à 1400 R van de schoonste naer Carcal gesonden.

Soo had oock 't schuijtsilver in Paliacatta soberen afftreck, 't welck op Masulipatnam beter gewilt was, des den gouverneur 30 kisten derwaerts had gesonden alsmede 't rouw root corael, dat de rechte sorte niet was en voor halff gelt niet van der handt wilde. d'Engelsche brachten grover, dicker en van meerder waerdije, item 2478 R^a swaerte Chinees goudt nevens diverse andere coopmanschappen, bedragende buijten 't silver f 96711.0.13, waermede dat contoir redelijck versien bleeff.

Ende om Bengala te versorgen stondt de chaloup Cleen Pipelij met 15000 tajjlen silver ende resterende realen van achten derwaerts te keren.

Het gerecommandeerde, soo in 't procureren van cleden en andere retouren, 't vercoopen van de resterende 10000 R cooper omtrent de te houden proceduren jegens de handelaers van Atchin, Queda ende Bengala als andersints, sou sijn E. conform de gegeven ordre observeren.

't Was sulcx als voor desen g'adviseert had, d'Engelse a^o verleden voor haer particulier partije nooten, macis en nagelen op Madrespatam aengebracht, ende daer als in de quartieren van Cansjewaron vertiert hadden, sonder de quantité daarvan oijt te hebben connen vernemen, waermede den ordinairen afftreck sonderlingh in de foelij gestut was geworden. In toecomende sulcx voorvallende sou daerop nader ondersoek laten doen.

In Januarij aenstaende was den gouverneur voornemens besendingh op de Maldives te doen, waertoe noch 6 à 8000 realen in specie boven 't vereijste voor Bengala vorderde, die vermits den soberen afftreck van 't schuijtsilver meest gedistribueert waren. Der Engelse overjarigh voornemen op die quartieren was in roock verdweenen. Soo stondt oock haren handel op Peguw als andere plaatsen te verswacken om de sware slagen, die de particuliere nu en dan subject waren.

Den coopman Govert Crackouw had van de Deenen in Trangebare 70

lasten caurijs de Maldives tot 144 ponijs per ropia genegotieert, die in Bengala een cent renderen, maer nademael deselve voortijts bij d'Heeren Meesters tot den Guinese en West-Indisen handel gevordert waren sou se den E. Heussen tot nader ordre behouden.

Seggende wijders haer Ed. believe in 't restitueren der Portugese goederen begrepen, oock hoe sigh jegens haer ende die van Nagapatnam te gedragen had, maer verwachte nader te verstaen off in 't vorderen van die actie sou vermogen hare vaertuijgen en goederen feijtelijk aen te grijpen, sendende specificatie van de snuijsteringen op Choromandel 't sedert 22 Februarij 1643 van de Portugesen veroverd, belopende te samen f 5406.16.—

Op de 9 saxkens berghgoudt, per Heemskerck in 't N^o. E F becomen, was voor 't smelten 13 marck 5 oncen overwicht bevonden a 9 r^a 't marck, maer nae 't smelten om onder een alloij te brengen haddet 5 Marck, 3 oncen, 11 engelsen gelaxeert, 't resterende had ten principale wel gerespondeert, alsmede de 2026 $\frac{3}{4}$ stux Maccassarse masen, wanneer 't bedragen van voorschreven overwicht bequaem sou 't generael daervoor crediteren.

Het Chinees goudt, per de Noordstar gesonden, was het eerste casken C A. $\frac{1}{2}$ math, 't ander C B ruijm $\frac{3}{4}$ caraet en het derde C C. stijff een caraet minder in alloij bevonden.

Buijten Paliacatta waren twee cruijtmoulen, een pack — ende twee andere huijsen doen maecken, maer tot noch uijt vrese weijnigh coulijs vernomen.

De vorige onlusten ende ergernissen van den predicant Carolus de la Dosse waren tot genoegen bijgelecht, daervan d'omstandicheijt uijt den predicant Abraham Fierens te vernemem stont.

d'Heer gouverneur had den oppercoopman Thomas Cuijck behouden om in plaats van Sr Junius nevens de Vroede in Bengala gebruijckt te werden, Sr de Gruijter bleeff tot October op Masulipatnam continueren, ende meende sijn E. den oppercoopman Pieter Sijme capaciteijt genoegh had om de eerste plaets te beleden, waerop noch nader order sou verwachten.

Den gouverneur Miersajdelij was om de relaxatie van Pessards vrouw en kinderen versocht maer had hem op d'ordre van den Sercheijl g'excuseert dogh belooft daerover favorabel aen dien heer te schrijven.

d'Oppercopluijden van Masulipatnam melden bij den haren van 17 Maj dat door het spade secours uijt Taijouan de vereijchte procure van lijwaten geen gewenschte voortganck had connen nemen, zijnde eenige aanbestede doecken nae de Noordstar's compste noch onder de wevers verbleven, maer meenden, indien per de laetste besendingh van hier met partije realen in specie off rijexdaelders (doende costij 7 $\frac{1}{2}$ à 8 fanums) gesecondeert wierden, de vorderingh merckelijck gefaciliteert sou worden.

In Palicol ende Daetcherom bleeff den handel voorspoedigh doch om den eijsch uijt Palicol te trecken quamen 'al weder de nodige contanten te gebreecken.

De negotie in Petapoulij was om den intocht van 't Carnaticasche leger in vorigen staet verbleven, maer de saeije aldaer extraordinair in prijs verhooght insonderheijt den Battapalem, die oock weijnigh was te genaecken, en mitsdien Tamerwelij moesten gebruijcken, 't welck dan de doecken schoonder in saeij maer wel 2 a $2\frac{1}{2}$ fanums 't stuck dierder sou maecken, 't gunt voor dit jaer soo meenden aen te sien.

De Moorse coopluijden saten veel met Persiaense sorteringh noch overcropt en namen op dien handel oock weijnigh voor, Sercheijl had op nieuw 10 à 12000 stuxx allegia bethilles te maecken gecontracteert, sustenerende voorschreven S^r hij anno aenstaende op Persia equiperen sou ende dat trachte sijne negotie alsints te verbreijden om jegens Carnatica sonder 's coninex last het oorlogh te vervolgen, 't welck nae haer meningh niet sou willen lucken.

Van de coopmanschappen was niet anders vercocht als 39539 ff tin tot 40 a 42 pagoden de baer, item 16540 stuxx grove schaffschootels a $7\frac{1}{2}$ fanum de corgie ende 9680 stuxx gescheurde en gebroocken d^{as} à 5 corgie per pagode. De partije alluijn per de Noordstar aengebracht was bruijn, vuilj ende niet gewilt. Naer Chinesen anijs was veel vragens, 8 a 10000 ff sou der 't aenstaende jaer met goed voordeel vertiert conpen werden.

Goudt en silver bleeff beide courant, van de 30 kisten schuijtgelt van Paliacatta gecomen waren 10 kisten aen Ragappa Comitie tot 4 p^a $2\frac{3}{4}$ fanum en de resterende 20 aen Sercheijl voor den ouden prijs van $4\frac{1}{4}$ pogoden 't ceer gedebiteert, doch meenden wel ijets obsteren sou 't silver door abundantie te grooten verlies mocht geven, te meer soo langh d'oude Masulipatnamse pagode tot f $4\frac{1}{2}$ ginck dat ver beneden sijn waerde was. Maer in gevalle haer Ed. sulex niet geliefden aen te sien en de Comp^{ie} van schuijtgoudt schaers wierdt gedient, soo was er apparentie om in de quartieren van Golconda 200 kisten jaerlijcx te vertieren tot $4\frac{1}{4}$ pagode 1 a $1\frac{1}{2}$ fanum op de $9\frac{1}{3}$ oncen onbegrepen.

Onder de Masulipatnamse cleden quamen 30 packen roode percallen ende 15 d^o salempourijs van twee Moorse coopluijden ontfangen, die over de dierte van de saije (als gemelt) seer doleerden, echter waren d'onse tot geen verhoogingh gecomen, 't welck nochtans naer desen sou moeten geschieden om haer 't onser devotie te houden off den eijsch van 120 packen roode percallen de 16 asta diende besneden. Die voor noch 60 lasten rijs met calander beset ¹⁾ waren der overgebleven, om den goede niet te besmetten, die voor het costende souden vercoopen. De Japanse velttent was noch niet vaerdigh.

d'Engelse hadden in Wierwasserom een redelijck capitael uijtstaen ende daerbij noch 6000 realen en 2000 pagoden gesonden, dat oock al hun contant was,

1) De tekst van het HS. is hier blijkbaar zeer corrupt. In de missive van Masulipatnam, waaruit dit gedeelte van het verbaal is getrokken, leest men: „Meerder quantiteijt rijs waeren voornemens in Rotterdam te schepen ende hadden tot dien eijnde noch 60 lasten opgecocht, edoch naerder ondervindende desen rijs met calander beseth ende groottelijcx beducht sijnde dit ongedierte de gantsche parthije infecteeren soude hebben best en raetsaempst g'oordeelt die partije hier te behouden ende aen andere voor 't costende over te doen”.

verhoopende nijt Europa ende van Bantam nieuw secours. Haer cargo 15 April, per de Zeeblom derwaerts gesonden, bestondt ten principaele in 232 packen cleden, 5 baar ijser, 16 packen lack ende 2 d° was nevens eenige clenigheijt.

Den dienaer van Mametsala hadden se volgens ordre nevens een pack ende een canaster gelargeert, item den gouverneur Miersajdellij toegestaen twee packen herwaerts te senden, daertoe onwilligh maer op insichten gecomen waren. Soo quaem mede seecker mestice, hebbende in Narsepour 5 stucx Guinees linnen uijt 's Comp^s packhuijsen gestolen, om bij haer Ed. naer merite gestraft te worden.

Uut missive van de oppercoopliden, uijt Bengala dato 5 April aen den gouverneur Heussen geschreven, ende de verdere papieren vernemen hoe se op de recommandatie van sijn E. souden trachten 4 à 500.000 ₧ suijcker te bemachtigen, waertoe 't gewas ende d'apparentien schoon stonden.

In Cassimibasaer bleeff de zijde noch even duer ende door d'Agrase factoors met groote partijen opgecocht, d'onse hadden oock 60 man geprocureert en stondt jegens Majj meerder in te comen.

Den Dewan had de salpeterprocure moetwilligh verhindert ende op seekeren nacht, 80 man d° door den ondercoopman Jan Sonnescheijn in een kuyl gegraven, daer uijt doen lichten voorgevende den salpetermaecker, van wien deselve ontvangen had, Isselunschan 's debiteur was en hij oversulcx vermits het langdurigh wachten moest geprefereert blijven, hebbende gemelten Dewan voorschreven 80 man salpeter ende noch grooter partije, tot de quantite van 1400 man, aen den zoone van Mohobetchan doen leveren om naer beneden te voeren.

Des princen volck hadden noch maer 500 ropias op salpeter uijtgeset, oock wilden de maeckers van deselve niet wel gelt ontvangen, waerom allerwegen spions swerffden om de luijden de leverantie van die specie te beletten, in voegen het vorderen voor onse handelaers beswaerlijk viel. Besijden dien had den Dewan een nieuwen tol van twee peissa per man op den salpeter gestelt.

d'Engelse hadden een wissel van 4000 ropia met 4¼ percent verlies op Agra getrocken ende niets van haer uijtstaende schulden ontfangen, waren nae Behaar vertrocken om voor particuliere eenigh lijwaet te coopen.

Op 24 Maert waren tot Bellesoor g'arriveert twee schepen van Tanassarij, het eene toecomende den gewesen nobab Sannaschan 't ander den coningh van Tannasserij, met 6 eliphanten, goede partije tin, spealter en porceleijnen, doch condon de quantiteijt derselver niet specificeren.

17 September. Comt hier recht door van Paliacatta de fluijt Maeslandt, die aldaer den 5^m des verleden maendts nevens 't fluijtschip den Coningh van Poolen g'arriveert was. Sijne ladingh beloopt f 230235.3.3, bestaende nijt 677 packen diversehe cleden, 31134 ₧ geraffineerde salpeter, 16958 ₧ indigo, 6900 stucx rochevellen, 5198 ₧ buscruijt, 2425 parre caurijs de Maldives, 10 stucx slaven ende slavinnen met twee hunner kinderen, item 1500 stucx

calitourshout ende 10460 ffb buscruijt, per 't jacht Sandtvoort 10 Julij over Malacca ongetaxeert herwaerts aen gesonden ende tot heden niet verschenen. Met welcke voorschreven fluijt d'heeren Raden van India geworden twee missives, d'eene copia gedateert als vooren met gemelte Zandtvoort geschreven, d'ander origineel geteeckent 16 Augustij verleden, waerbij d'heer Arnold Heussen 't volgende adviseert:

Hoe den oppercoopman Thomas Kuijek 20. Majj per Cleen Pipelij naer Bengala vertrocken was met een capitael van f 34519.15.10, meest bestaende in 258 marck realen van achten ende 10.000 tajlen silver. Soo was oock den Coningh van Poolen op 9 Augustij met een cargo, monterende f 122487.7.13, daeronder 20.000 tajl silver naer Masulipatnam geseijlt.

Insgelijcx was sijn E. 27 Majj van Masulipatnam gereijst ende 8 Junij weder op Paliacatta gekeert, verstaende hoe Chinanna's zoon met eenen Wardappa uijt vrese soo voor ons als den coningh heijmelijck in der nacht naer Tegenam-patnam gevlucht was, want de vader nevens de drie neijcken genoegh jegens de Majj^t onderlinge hadden aengespannen ende Chinanna getracht hem in Sinsier te vesten, hebbende de fugetiven eenige cleden, sjangelijsaet ende maintementos achtergelaten, welcke alle den gouverneur nevens de huijsingen ten overstaen van den sabandaer aengeslagen hadde.

Blijvende sijn E. (als meermael geseijt) van gevoelen de Comp^{ie} haer buijten Chinanna wel sou connen redden, waertoe behalven de Tansjouwerse ende Madurese landen apparentie was, ende al waer 't dien handel oock moesten quitteren, soo souden echter ons gerieff in Cansjewarom, Paliacatta, etc. als in de noorderquartieren van Armagon, Calitoure ende Nelour wel vinden wanneer maer den vrede standt greep.

Den Deensen commandeur Willem Leijel had oock handel in Sinsier ondernomen al mede (soo sijn E. sustineerde) door ingeven van gemelten Chinanna, trachtende onder dat pretext 's Comp^e recht ende pretensie op den neijck als de besettingh van sijne havenen vruchteloos te maecken, waerover d'Heer Heussen hem bij forme van protest andermael geschreven ende tot affstandt sijns voornemens aengemaent had, protesterende tot vergoedingh van alle schaden ende interesten, die reets daeruijt waren ontstaen ende namaels noch mochten comen te rijzen, daerop hij Leijel in andtwoordt niet anders dan een groote menichte van frivole allegatien had weten in te brengen sonder nochtans van sijne machinationen te willen desisteren. Hoe den gouverneur hem dienaengaende nae desen gedragen had wilde sijn E. gaerne verstaen.

De Portugesen sochten mede onsen handel in de landen van Madre te stutten, gelijk dan den St Thomesen gouverneur Luiz de Mello uijt bevel van den vicereij Philippo de Mascarenhas d'heer Heussen 7 Augustij had aengescreven, hoe bij de hare uijt Toutecourin g'adviseert was d'onse omtrent den neijck eenige sijner plaetsen in pachtingh g'obtineert souden hebben, waervan hun al over hondert jaren de jurisdictie bij contract gedefereert en in eigendom

competerende geweest was, versoeckende mitsdien ons van soodanige onderne-
minge wilden onthouden ende onsen handel in Toutecourin comen doen, daerop
sijn E. gedient had de saecke soo niet gelegen sijn maer ons door den neijck
selffs voor date van de vreedehandeling in Goa, den vrijen handel in sijne
landen aangeboden ende de Comp^{ie} daarvan speciael caul verleent was geworden,
waervan dan om 't voordeel sijner heeren meesters te conserveeren niet afflaten
mocht, maer nam sijn E. de aanbiedingh van Toutecourin met erkentenis aen,
willende alvorens informatie van de gelegentheijt vandien handel nemen om bij on-
dervindingh van aenlockende profijten tot finale resolutie dienaengaende te comen.

Dese maxime der Portugesen dacht den gouverneur niet vreemt, ende dat
ten aensien van hare langhdurige situatie ende dienstige constitutie aldaer, van
welcke plaetsen sij niet alleen Europa ende geheel India retouren beschaffen
maer oock de cust van India ende Ceijlon met cleden en rijs provideren moeten,
behalven noch de incomsten van tollē, de paerlvisscherij als anders, waertoe
doorgaens 't nauw tusschen de vaste cust ende Ceijlon hadden beset gehouden,
meenende het een goede saecke soude geweest sijn soo der voortijts meerder
ondersoeck van der Portugesen gelegentheijt genomen ware, in welken gevalle
onse desseinen allerwegens met meerder vrucht geeijndicht souden hebben,
waervoor als 't bleek nu schenen bevreest te sijn ons nodigende naer Toute-
courin om van andere plaetsen aff te houden.

Nochtans om hunlieder te vercloecken most de Comp^{ie} haer niet ohtsien
een eerlijck geschenck aen den neijck en de grooten te doen, ende dat vooreerst
tot dat gevest waren, daerin de Portugesen oock niet ledigh saten, sustenerende
dat dese en andere ongelden naderhandt uijt dien profitablen handel wel gevonden
souden worden.

Tot een residentieplaets had van der Meijde Caijlpatnam aangewesen,
sijnde de bequaemste, item 5 à 6 mijlen boven Toutecourijn aen de zeeant
gelegen ende eertijts een stadt van groot begriip ende negotie geweest maer
naderhandt door de overlasten der gouverneurs vrij gedeclineert geworden, het-
welck verhoopte met onse frequentatie wel sou comen te beteren. De coopman-
schappen condē van Tondij omtrent 26 mijlen boven Nagapatnam gelegen met
boots ende chianpans over de droochte ofte buijten om Ceijlon met jachten en
fluijten aff en aengebracht, ende onse garnisoenen in Gale ende Negumbo van
daer met cleden ende rijs geprovideert werden.

Copie translaet van 't caul door den neijck van Madré aen
de Comp^{ie} in de maent Junij verleent.

Wisuanathaneijcke Tiromalaneijcke in't jaer Parthiba de maendt Jes-
trandt naer de volle maen. Ick Wisuanathaneijcke Tiromalaneijcke geve dese
caul aen den gouverneur Arnold Heussen.

In plaetsen ende havens onder mijne gehoorsaemheijt behoorende mooght huijsen maecken ende daer stellen coopliden, factoor, schrijvers, pions, soldaten en dienaers. Item alle waren die daer brengt moocht daer vercoopen waer ende aen wien dat wilt.

De goederen, die van buijten inbrenght, sult van den ordinarisen tol betaelen de helft ende van coopmanschappen, die uijtvoert, drie quart, onder verstandt dat de goederen, die aen landt brenght ende sonder te connen vercoopen weder affscheept, geen tol sult betaelen.

In 't landt, overal daer men gewoon is tol te betaelen, sult in plaets van geheelen maer halven tol betaelen.

Overal daer comt te handelen en sullen geen sabandaers, gouverneurs, visiadors, tollenaers nochte andere u moeijen ofte uwe negotie becommeren.

Op alle plaetsen, daer in mijn landt sult handelen, en sal geen vrijdom aen Portugesen, Engelschen nochte Deenen geven noch toestaen dat u sullen schaden ofte connen verhinderen, 't welck sal verhoeden.

Van gelijcken hebbe gelicentieert aen alle ondersaten en coopluijden in mijn landt dat die willen vrij met u mogen handelen.

Alle goederen van cleden, peper, indigo, salpeter ende wat begeert ende waer die krijgen cund ende de coopliden die vercoopen, hetsij contant ofte in trocque, vermooght vrijelijck te coopen ende handelen.

Alle coopliden, die met u handelen ende aen u ten achteren sijn, daer sult recht van preferentie hebben ende u gelt eerst innen, jae al waer't die selfs aen mij schuldigh waren.

Alle goederen, die int landt brenght ende niet connende vercoopen wederom wilt uijtvoeren, sult dat mogen doen, sonder van gaen off comen eenigen tol te geven.

't Allen tijden wanneer ijets begeert aff te schepen vermoocht dat te doen tot u believen sonder den sabandaer ofte ijemandt te vragen.

Van goudt, silver, gesteente, zijde, stoffen ende van andere saeken van schenckagie en sult geen tol betaelen.

In alle mijne havenen ende stranden met uijt- ofte incomen (eenige) van uwe schepen, champans, thonijs, ofte eenigh ander vaertuijgh eenige comende te blijven ende verongelucken, dat sult alles het sij goudt, silver, gesteente, geschut, roers, anckers, touwen, jae de plancken naer u nemen, ende wij sullen u helpen dat het krijght.

Op alle plaetsen daer sult handelen en sal geen anderen 'sjoncan als van oudts gebruijckelijck gerekent werden, sonder eenigen nieuwen op te brengen.

Indien eenige questie ofte oorlogh tegen de Portugesen, Engelsche, Deenen ofte andere natien hadde, en sal u tot geen hulpe dwingen ofte die affvorderen maer vermooght u beliefte te doen ende vrijelijck handelen.

Dit alles, dat hier geschreven is, moocht gelooven dat soo gehouden sal worden, ende dat sweer ick bij mijn leven, daerom gelooft dat het vast is ende handelt vrijelijk, ende tot meerder gelooff drucke mijn handt met sandel op een patcherij dat u sende, mocht het ontfangen.

Was onderteeckent:

Tiromakije.

d'H^r Heussen meende van Caijlpnam wijders doortocht naer Cabo Commerin tot ondersoek van den peperhandel te laten doen, alsoo die van Cotchin, Coulan als andere jaerlijcx groote quantiteit van dat greijn aldaer ende in Toutecourin aengebracht hadden, wesende Coulan maer seven dagen reijzens van daer, van welken peper den coopman van der Meijde 10 baaren tot 28 r^a van 480 ff de baar had ingecocht, die tot een monster herwaerts sond.

Den vertier der coopmanschappen bleeff even sober maer het Ongers copen ende 't schuijtsilver had weder schoot genomen, resterende alleen 10 kisten silver die bij gebreck van de verwachte realen naer Bengala (als voren gesecht) geschikt waren, soo dattet nu weder aen capitael ontbrack, ende dacht den gouverneur de procure voor India voortaan meer te bevorderen als nu vermits de sobere contanten niet geschiet was, hebbende oock die voor 't vaderlandt op 't verhoopte capitael verhooght

Van de robijnen waren 37 bondels rouwe met 7 percento verlies tot 1639 pagoden vercocht. Om de zuijt verthoonde redelijke apparentie tot vertier en stondt het mettertijt noch te beteren, soodat nu jaerlijcx meerder capitael sou comen te vereijsschen om den handel allerwegen levendigh te houden.

Onder de overgesondene cleden waren 11 packen rouwe caetsjes St Thomé lanck 24 à 25 asta, bij den coopman Adriaen van der Meijde in 't landt van Madura opgecocht, sijnde voor desen door de Portugesen in groote menichte naer Malacca, Atchin, Queda ende bijgelegen plaetsen vervoert ende tot goede advance vercocht. Item 2 packen gebleecte chiavenijs de 16 asta omtrent Cansjewaron gemaect, wesende vrij idelder en fijnder van draet als d'ordinaire sorte, menende deselve in de Moluccos en 't patria seer wel begeert ende daerop goede proffijten souden te behaelen wesen; van die als oock sommige ideler ende fijnder item bethillis wierd hoope van jaerlijcx redelijke partije te become, welekers procure tot nader ordre sou laten voortgaen, sustenerende de cleden van de zuijt door den anderen wel 15, 20 à 30 percent civilder in den inkoop bevielen als die van Paliacatta en de voorige van Chinanna becomeen, 't gundt nae desen tot beter onderricht op ijder pack specifce dacht aen te wijzen.

Soo wel d'Heer Heussen als d'oppercoopnijden op Masulipatnam waren verwondert de custeleden, met Rijnsburgh naer Persia gesonden, soo sobere winsten van 52 percento gerendeert hadden, sonder op de veranderlijke constitutie ten goede ende het apparent redres gelet te wesen, in welkers vordere procure hem nae uijtval van saecken en ordre meende te gedragen.

Uut Velour was g'adviseert het vredecontract te begrijpen, dat Golconda van alle gedane conquesten, pretensien ende verdere attentaten sou moeten affstaen, item aen Carnatica een erkentenis geven van 300.000 pagoden ende daernevens noch doorgaens 2000 ruijters op eijgen costen ten dienste des coninx houden.

Den neijck van Palem, hebbende eertijts met de Mooren verbond aengenomen en sigh echter bij de Jentiven gevoeght, was nu uijt vrese in 't geberchte gevlucht maer door Sercheijl gevolcht en naer een hart gevecht verslagen geworden. De moeder met twee soonen van den neijck waren in 't geberchte van Peruwatour geretireert en hadden Mirsumala 500.000 pagoden eens, item 100.000 gelijke pagoden jaerlijcx aangeboden, mits hun de landen op vorige wijze behandicht wierden, maer was daerop noch niets gevolcht.

De twee Nederlandtsche jongens, ten tijde van den tocht op Nagapatnam aen landt verbleven, waren van den Tansjouwer ontcomen ende in der Deenen dienst geraect, wesende den eenen op Macassar en den anderen op de Christiaenshaven. Met den trouwloosen St Daman warender oock veel overgeloopen en bij de Deenen gecomen, sustenerende datse wel ijets nadelichs ondernemen mochten.

Op 't ernstigh versoeck van den generael in St Tomé had eenen frei Joan van d'Augustijnen ordre herwaerts gelicentieert om met haer Ed. consent naer China te vertrecken, ende stonden met 't laeste schip noch 2 à 3 padres te volgen, 't welck nu niet had connen weijgeren maar sou 't nae desen rond affslaan, gelijk den generael reets gecundicht was, versoeckende sulcx niet qualijck mocht geduijt worden.

Den coopman Adriaen van der Meijde sand aen d'Heeren Raden van India een request, waarbij restitutie van voorige gesuspendeerde gagie etc. versocht. Den gouverneur schreeff daerover in desselfs faveur ende prees sijne diensten.

Het Engelsch jacht d'Adviso van Bantam was 12 Augustij voor Madrespatnam verschenen, maar bleeff sijn aengebrachte ladingh noch onbekendt.

9 November arriveert 't jacht de Waterhondt van Paleacatta met een ladingh van f 135031.19.1, bestaende uijt 335 packen diverse sorteringe cleden, 44643 ff geraffineerde salpeter, 9017 ff indigo, 16199 ff buscruijt, 3900 stuex rochevellen etc. d'H^r Arnoldt Heussen adviseert bij missive dato 9 October ende dicteren de verdere papieren, hoe Chinanna den coningh abusiff bericht had dat in Paliacatta omtrent 300.000 realen soo van sijn achtergelatene als der coopluijden middelen te becomen souden wesen, waervoor hem verobligeert, oock versocht had volck ende licentie om de stadt met geweld aen te mogen grijpen ende ons allen handel ende toevoer te ontrecken, welck versoeck de Majj^t uijt geltsucht geaccordeert hebbende versamelde Chinanna op eijgen costen partije volcx, waermede de passagien van Madrespatnam aff allerwegen beset en een gedeelte omtrent de stadt gelegert hadde, daerover sijn E. resol-

veerde tot bevrijdingh van de wegen onder 't gebiet van den vaendrigh Jan Cornelissen van der Tocht een partije van 35 soldaeten, 7 bosschieters, 40 toepasse ende 60 pions, te samen 142 coppen, met 2 princestuckgens drie mijlen weegs uijt te senden, die comende omtrent den vijant deselve sterker bevonden als voorgegeven was ende van haer geresisteert wierden, met verlies van de twee voorschreven stuckjes welckers rampaerden in de eerste schoot gebroocken waren.

Middelertijt hadden Chinanna's volck partije Cansjewaromse lijwaten, waardig ongeveer 6000 reaelen, in 't affbrengen aengeslagen ende deselve in Madrespatnam aen d'Engelsche vercocht, waerover den gouverneur aen den agent Thomas Ivie een insinuatie in forma van protest had gedaen ende soo 't scheen den agent de Comp^{ie} niet veel te willen was. Op dese saeck sou sijn E. ordre tot reglement verwachten.

In dese confusie was 't oock gebeurt den ondercoopman Willem Pauw op ernstigh versoeck voor sijn particulier in St Thome geweest, ende in 't wederkeren van gemelte rovers geattrapeert, in een versekerde plaets gestelt, item door intercessie der Engelsche ende onder hare borchtocht naer Madrespatnam gevoert was, alwaer tot noch in detentie geseten had. Welck ongeval sijn E. de eijgen onvoorsigtigheijt van gemelten Pauw toeschreeff, dewijle door den Portugesen gouverneur aangeraden was dat sijnen wegh vermits de geduchte swaricheijt over zee ende niet per terre nemen zoude.

Besijden de macht van Chinanna sou Connerechittij oock met 15 à 16.000 pions affcomen, waerom hem van meerder matroosen, toupassen als pions had gesterekt ende de stadt alomme met nodige wercken laten versien, sulcx nu seijde sijn E. met goddelijcker hulpe niet anders was te duchten als voor het capitael, dat noch onder de wevers beruste, 't welck met gedult affgewacht most worden totdat den tijt veranderingh beschafte, sustenerende Chinanna door 't onderhouden van de pions in oncosten consumeren ende d'inwoonders vermits de verstorringh van den handel tot grooten haet 't hemwaerts verwecken sou. Insonderheijt stondt hem geen cleene ongeneuchte van den coningh te volgen soo wanneer sijn verwoet voornemen in roock verdween, want die Majj^t om sijne onversadelijke begeerte te voldoen en socht niet anders als door telle quelle vonden middelen te versamelen, waermede sijnen bouvalligen staet jegens de drie verbondene neijken als de rijcken van Visiapour ende Golconda ondersteunen mocht, invoegen Chinanna niet alleen de toegeseide somme maer oock tot vergoedingh van soo merckelijken achterstal in 's coninghs incomsten ende 't bederff sijner landen (door dese verwerringh gecauseert) redevel bleeff ende derwegen aensprekelijk stondt te worden.

Ende alhoewel d'heer Heussen over 't bedrieff van hem Chinanna op hope van goed succes aen den coningh doleerde, soo had sijn Majj^t niet anders geantwoordt als dat ons de pachtingh van Paleacatta voor 5 jaren aanbod,

mits daervoor in eener masse betalende 60.000 realen ende bovendien noch soo veele als Chinanna hem beloofd hadde op te brengen, waeruijt zijn E. seijde des conincx schrapende nature te claerder bleeck, gelijk oock partije volcx onder gefingeerde pretexten op St Thome had gesonden om de Portugesen eenige affpersinge te doen houdende die plaetse tot dien eijnde beset ende allen toevoer affgesneden, soo mede van sommige Siammers, in sijn land met ses elephanten ende quantité tin tot procure van fijne geschilderde cleden aengecomen, twee derselver beesten geweldelijk genomen ende twee van die menschen gewont hadde, onaengesien hem van de Siammers noch twee soodanige dieren nevens andere rariteiten daerbevorens geschoncken waren. Menende sijn E. het nu considerabel was off men niet haer Ed. maxime van dato 15 Maert aengeschreven omtrent dien coningh behoorde in 't werck te stellen, insonderheijt soo wanneer den Golcondaer revengie socht.

Tot den Sinsiersen handel sou sobere apparentie vertoonen soo langh de domination van Chinanna ende Connerechittij in dat gewest bleven gedueren, achtende geraden (als maer scheepsmacht bij der handt had) middelertijt de besetting van die havenen te continueren ingevalle haer Ed. verstaen d'Engelsche ende Deenen uijt crachte van 't vercregen caul daeruijt te weeren, waerop oock ordre verwachtte.

Den oppercoopman Adriaen vander Meijde was met den Coningh van Poolen ende 't jacht Limmen nevens een capitael van f 73.101 over Ceijlon en Carcal naer Caijlpatnam vertrocken om aldaer handel te stichten, hebbende en passant den gouverneur Jan Thijssen in Gale van de Madurese landen ende de zuijdt openingh gedaen om met den anderen te beter te corresponderen ende Ceijlon van nootlijkheden te connen versorgen.

Adviserende gedachten van der Meijde ende Crackouw 29^{en} September uijt Carcal dat van Negapatnam 6 jachten met ruim 1000 packen allerhande doch meest grove sorteringe cleden principael door de Portugesen uijtgeset, ende daervan 2 naer Atchin, een naer Malacca, Macassar, Tanasserij en een naer Oudjongh Salangh geseijlt waren, daerjegens d'onse niet hadden connen doen alsoo den Dalwaj den groot gouverneur Rangenatapille in plaets gestelt, die hem meest bij de Portugesen in Nagapatnam onthielt ende van haer rijckelijck beschoncken wiert om Carcal daerdoor weder onder haer te krijgen, welcke giftet reedts soo veel geopereert hadden dat ter tijt toe de Portugesen gedient waren geen coopmanschappen uijt Carcal nochte weijnigh cleden daerin gevoert mochten werden. 't Sedert was den handel weder eenichsints gedoocht, ende met Tiagepille overeengecomen d'onse in Trimelevaes residentie nemen, negotieren ende volgens coustume tol betalen souden, hebbende Maleijes volck tot dien eijnde seeckere wooninge doen ruijmen ende d'onse daerin gelogeert, invoegeu gemelte adviseurs van gevoelen waren de procure soo daer als in Carcal wel beteren sou. Maer stondt den vertier der coopmanschappen aff te nemen vermits de

Portugesen deselve nu oock onverhindert aenbrengen conden, gelijk dan reets partije om retouren te become tot civilen prijse uijt de handt gesmeten hadden ende noch 140 baren zandel, 60 d° speauter nevens 40 baren radix China in voorraet behielden.

Soo vernamen mede bij schrijvens vanden adsistent Pieter van Bart, dato 8 September uijt Caijlpatnam, de Portugesche Parwaes seer woelden, alsoock dat aldaer wegens d'Engelsche een tolek met contanten uijt Suratta g'arriveert was om jegens de compste van haer schip uijt Mecka opcoop van eleden te doen, unt alle hetwelcke sijn E. seijde te blijken van wat importe den handel om de zuijt te estimeren was.

't Verrichten van den oppercoopman Jacob van Bost omtrent den prince in Rasiemahol was gansch vruchteloos en buijten expectatie affgelopen werdende de schenckagie in 't opvoeren door de tollenaers in Sotia aengehouden, sulex van Bost deselve daer laetende alleen met de twee goude kettings tot sijn hoocheijt gekeert was ende hem dese overlast mitsgaders de motiven sijner verschijningh voorgedragen had. Maer hoewel den nabab Fachilcham voor ons was, soo had echter den affgunstigen ende quaetwilligen Melcbeecq door leugentael sooveel te wege gebracht dat onverrichter saecke terugge keren ende tot ontlossingh van 't aengeslagen geschenek 58 $\frac{5}{8}$ ropia betalen most, waarmede dan (uijtgesondert de kettings die aen sijn hoogheijt vereert waren) in Cassimabasaer gecomen was. Ende melden d'advisen van de coopluijden uijt Bengala, dato 11 Julij aen d'H^r Heussen geschreven, dat in gevalle de Comp^{ie} tot het weeren van de roverijen der Deenen con verstaen den prince bereijt was ons een crachtigh ende gewenscht firman te geven, des neen begeerde dat wij sijne landen souden verlaten, hem door ingeven van Melcbeecq imagineerende dat sonder derselver frequentatie niet machtigh waren te bestaen, waerop oock gevolght ende den Seggadaer in Pipelij reedts aengeschreven was dat ons de bandel, alle coopluijden ende de dienaers uijt onse logie soude ontseggen, jae alle maintimentes ende noodtdruft doen onthouden.

Waerover den Seggadaer aen den nabab ende duwan en d'onse aen den prince hadden geschreven, stellende de saecke nae waerheijt ende reden voor met duidelijke verclaringh van onse resolutie, dat geensints genegen waren ons eens anders bedrieff aen te trecken veel min vrunden tot vijanden te maecken en, bij aldien sijn hoogheijt int ontseggen volherde, dat daarvan een expres mandaet souden verwachten. Onse coopluijden waren van gevoelen dat de Mooren bemerckende ons voornemen wel betercoop geven ende wij naderhandt meerder vrijheijt obtineren souden, sustenerende dat men haer niet behoorde te wille te sijn. Maer, soo het anders uijtviel, wilden se ordre verwachten wat hun in sulcken gevalle te doen stondt. Daerop dan den gouverneur Heussen dato 12 September met de fluijt Heemstede, inhebbende een capitael van f 42119.0.14, gediend had dat met de lichtingh van 't contoirtot bequamer occasie souden

wachten alsoo over de geheele Indische cust met de Mooren niet wel en stonden, trachtende onderwijle bij alle doenelijke middelen het uijtstaende in te vorderen ende 't restant te beneficeren sonder nochtans hare quade begeerte in te volgen. Doch indien se bij 't verbot immer persevereerde bleven se gelast de opbreeckingh te doen, met de meeste ende heijmelijkste verseeckeringh van hare persoonen ende Comp^a middelen te embarequeren, ende dan alle vaertuijgen in Bengala thuijs hoorende in arrest te nemen, ende hun wijders alle mogelijcken hinder in de vaert te doen, waerin tot haer gegeven advijs ende daerop naerder becomen ordre te continueren hadden, sonder hun door het valsch naturel der Mooren te laten misleijden ende andermael contract aen te gaen, ten ware de Comp^{ie} daerbij volcomen vernoecht en versekert vonden.

Vorders waren in Pipelij 53 packen welgereede zijde en 59728 ff terwe affgecomen. Soo was oock den assistent Frans Zantvoort met 2463 man onge- raffineerde salpeter ende 294 $\frac{1}{4}$ man gedroochde gember uijt Patana in Rasiemahol gecomen, dewelcke van daer naer Ouglij geordonneert waren om jegens October over zee in Pipelij gebracht te werden. Den oppercoopman Kuijek was met een contant capitaal van f 41919.7.— naer Cassimabasaer tot verder procure van zijde vertrokken, ende stondt van daer oock over Ouglij te keeren om met dien gouverneur wegens de tollen te accorderen.

Het jacht Lisch, 't schip Amsterdam ende 't galjot de Brack had sijn E. op 26 en 30^{en} September naer Bengala gesonden, ende de cooplieden gerecom- mandeert datse Amsterdam half December met al de gereede poeijersuijkeren ende lack over Masulipatnam (om daer oock eleden in te nemen) naer Persia, item de fluijt Heemstede 25 d^o met het nodige voor Ceijlon recht door naer Paliacatta, mitsgaders 't jacht Lisch nevens de Brack ende Cleen Pipelij 7 à 8 Januarij over Masulipatnam oock derwaerts [senden souden] waerinne dan schepen souden alle den ongeraffineerden salpeter, die door gebreck van coulijs in Pipelij niet geraffineert had connen werden, voornemens blijvende Lisch weder over Bengala herwaerts te senden gelijk a^o passado met den Haen geschiet was. Maer de saecken ten quaetsten luckende, souden voorschreven Lisch, de Brack ende Cleen Pipelij tot de besettingh ende het aenhouden vande schepen aldaer blijven continueren, ten ware onderwijle behoorlijk redres erlangden.

Grijpskercke was op 11^{en} September over Masulipatnam naer Peguw ver- trocken met een ladingh ter monture van f 15430.14.5, daeronder diverse goederen tot geschenck aen den coningh ende prince, aen wien sijn E. onse resolutie nopende 't lichten van 't cantoir ende het motiff van dien aengescreven had, gevende den coopman Isbrant van Swaenswijk daertoe oock ordre. Maer alsoo het apparent was dat jegens Januarij off Februarij de schulden niet geint nochte de goederen niet behoorlijk gebeneficeert ende de retouren qualijck geprocureert souden connen wesen, item dat oock den coningh bij onse opbraecke voor het onveijl houden sijner havenen wel mocht beducht sijn ende ons mits-

dien met schoone beloften trainerende houden, soo vond den gouverneur raedt-saem datter 3 à 4 soo ondercooplieden als adsisenten continueren souden om middelerwijle 's Comp^s saecken te redden. Maer sou Swaenswijk opcomen om met hem over die gelegentheijt nader resolutie te nemen. Ondertusschen bleeff hij geauctoriseert tot den incoop van 15 à 16.000 bitsgans aen goede robijnen, waertoe om sulcx met kennisse te doen Commera soude gebruiken ende desen man soo veel mogelijk 't sijner respiratie de handt bieden, gedenc-kende wijders in de gevorderde procure op een cleentje niet te sien, om andere te prevenieren ende alsoo onse middelen te beter te connen incrijgen.

Vermits de oorlogen ende confusien van dat gewest had den gouverneur de nodige geschilderde doecken niet vaerdigh connen krijgen maer sand wederom 17 packen caetches St Thomé, verwachtende op derselver jaerlijcse demande ende quantité speciaele ordre, bethilles leij de Ternatanes waren dit jaer sterck ge-vordert, die a^o aenstaende gemindert conden werden. Op de cleden om de zuijt gecocht was nu bij ider pack het different in facture aangewesen. Soo quaemen oock 36 sware lasten Pallacats sout tot een preuve, civil in prijs.

De winsten waren ter selver oorsaecke van de troubles des landts seer smal geweest, zijnde dit jaer over geheel Choromandel maer gewonnen f 186691.3.8 daer jegens beliepen d'ongelden

f 114872.2.6
rest winst f 71819.1.2,

dat sober valt ende monteerte d'oncosten wel f 15847.2.10 meerder als 't voor-leden jaer, waervan bij aparte memorie declaratie was doende. De reele effecten bedroegen gesamentlijk f . . . (1), ende was sijn E. soo destituijt van contant dat besijden 't geene voor de Maldives vereijschte de dagelijckse ongelden niet langer cost voldoen. De generaele restanten beliepen f 1512210.0.4.

Den Deenschen commandeur Willem Leijel sou in corte per de Christiaens-haven met een smal capitael naer Macassar vertrecken, blijvende haren coopman Paulus Nielsen tot bewaringh van 't fort Trangebare met 8 Nederlandsche soldaten, die uijt Negumbo in Colombo gecomen ende door raet van St Daman bij de Deenen geraeckt waren, nevens gelijk getal Deenen ende eenige swarten. Een der voorschreven Nederlanders genaemt Jan Reijndertsen van Ditmarsen had hem bij den dranck verlopen ende was daerover uijtgeseyjt, onthielt hem omtrent Carcal, versocht pardon en vrijgeleijde om tot ons weder te keeren, d'andere waren 't in Trangebare oock al moede.

Het Engelsch jacht d'Adviso was 4 October over Masulipatnam naer Bantam geseijt, sijne ladinge bleeff onbekendt. Met 't selve jacht hadden die vrunden een capitael van omtrent 20.000 realen becomen, het secours uijt Engelandt tardeerde noch, gevoelende sijn E. dat haer geringh capitael Chinnanna's concepten weijnich voetsel sou geven. Uijt Bengala was g'adviseert dat

---

(1) Niet ingevuld in het HS.

een harer chiampans met 300 packen tabacq in 't inloopen van de rivier van Bellesoor verongeluckt sou wesen.

Den gouverneur remonstreerde hoe sijn laetste verbant 16 Augustij eerstcomende 't expireren stondt, presenterende onder titul van raedt ordinarij en condigne gagie noch drie jaren te continueren, anders soude sijn verlosser ter behoorlijcker tijt verwachten.

Met 't schip de Vrede stondt den capiteijn Jurgen Bodijn over Masulipatnam herwaerts te comen, in welckers plaetse den luytenandt Pieter Huijbertsen het provisioneel commando over de militie sou geven, versoeckende soowel d'H^r Heussen als Huijbertsen dat daerin continueren mocht, 't sij dan onder titul van eerste lietenandt off anders hebbende nu de Comp^{ie} 't sedert den jare 1618 gedient, sterck insisterende dat doch het senden van een ander g'excuseert mocht blijven.

Den opperchirurgijn Pieter Nicudorp versocht oock om diverse redenen herwaerts te mogen comen, hetwelck soo hem geacordeert wierd sou sijn E. een ander in plaets verwachten.

Bonne Sijpels trompetter, met een inlandtsche vrouwe getrouwt, versocht mede dat hem het saldo van ses geslooten reeckeningen, bedragende f 415.18.13, hier betaelt mochten werden.

Het guarnisoen op Paliacatta bestondt in alles nijt 248 Nederlantsche coppen, daeronder 24 matroosen van Heemstede en Lisch tot versterckingh gelicht.

12 d^o comt 't schip de Vrede met den oppercoopman Bartholomeus de Gruijter ende capiteijn Jurgen Bodijn van Masulipatnam op 12 passado van daer gescheijden, inhebbende een ladingh van 1168 packen cleden, 36636 fff geraffineerde salpeter, 61832 ff terwe, 138 oncen orientaelsen besaer etc., monterende ter somme van f 433176.12.13. Bij missive van de opperhooffden, d'overgecomen papieren als de mondelinge rapporten van voorschreven de Gruijter vernemen wegen de negotie ende toestandt derwaerts over:

Dat de partije salempourijs vrij groot was ende goede quantiteit rouwe percallen aenbesteedt waren om geveruwt te werden, maer van de verdere roode lijwaten te versorgen thoonde weijnigh apparentie alsoo de saeije noch even duer bleeff, werdende deselve bij den gouverneur in Petapoulij op prijs gehouden, des om hem daerin niet te wille te sijn most men die (huns bedunckens) weijnigh tijts excuseren om denselven tot beter verstant te brengen. Soo quaemen oock 17 packen cain goulongs, aen d'oversijde der riviere gecontracteert, estimatende die sorteringe goet ende van civilen incoop, waervan jaerlijcx goede quantiteit soudon connen versorgen. Onder de chiavenijs waren mede 3 packen fijne Ournaelse dittos, 't aenstaende jaer sou den eijck van 8 à 10 packen voldaan werden.

Het spaede aenlangen van de vaderlandtse petitie had nu die procure

iregulair gemaect, a° aenstaende con sulcx bequaem voorgekomen ende het capitael tot behoef van de zijt besteet werden. In December meenden se andermael oecoop van indigo te doen ende dat conform den eijsch van 30.000 ff alsoo se bij den vercoop in Zeelandt bespeurt hadden die specie noch goede winste gaff, denckende daertoe bij gebreck van capitael de penningen jegens een percento 's maents à deposito te lichten. Op de procure van den salpeter ende dat deselve behoorlijk geraffineerd wird soudē se wel letten, 't gunt desen jare vermits d'oorloge niet had connen geschieden. Het dacht hun vreemt haer Ed. van diamanten uijt Suratta beter gedient wierden alsoo de Benjaense coopluijden haer selfs eenige partijtjes tot civile prijs aengeboden hadden, wesende deselve met veele quade vermengt gelijk ordinarij waren, daer doch niet veel op te haelen was. De besar was in Golconda door 't gretigh naejagen van d'Engelsche ende Portugesen vrij in prijs verhooght, die vermits in Europa weijnigh geven cost toecomende jaer dachten 't excuseren, ten waere andere ordre bequamen.

Voor Persia waren alleen 2500 pagoden op leveringe van guldaers de 22 à 23 asta uijtgeset, indien se spoedigh ontset bequaemen soudē se den eijsch wel voldoen connen, sendende memorie van 't gene daarvan reets in voorraet hadden. De Persische differenten maecten costij geen difficultejt maer, soo bestonden hare schepen ende goederen, varende op dat rijk ende Balcera aen te slaen, hadden aldaer van gelijcke te verwachten, maer verhoopten de Persiaensche ende andere coopluijden dat 't geschil bijgeleijt sou wesen.

Op het Japans silver was f 41529.3.9 verloren, waerbuijten de winsten in comparatie van vorige jaren wel gaen costen, de specerijen waren nu twee à drie jaren herwaerts in prijs verhooght. Door Sr de Gruijter was transport van 's Comp^s effecten conform balance aen den oppercoopman Pieter Sijme gedaen, bedragende gesamentlijk f 226553 5.9, daeronder begrepen f 9380.17.12 oude quade schulden die bij haere antecessours uijtgeset waren, daarvan nae alle apparentie niet te verwachten was, versoeckende mitsdien deselve als doode effecten op 't generael affgeschreven mochten werden.

Heemstede ende Grijskercke waren 17 September van Paleacatta g'arriveert ende op 21 en 23 desselvigen maents naer Bengala ende Pegu vertrocken, de fluijt had 605 halve packen taback op vracht naer Pipelij gevoert, daervoor f 1730.3.2 betaelt was,

't Sedert September warender drie schepen van Miersumela naer Pegu, Tanasserij ende Perach genavigeert, item twee andere van particuliere coopluijden op Arracan. De ladinge van dese ende andere vaertuijgen stondt bij wijtlopijge memorie genotificeert.

De moeder des gesneuvelden neijcx van Palem was met gemelten heer Miersumela veraccordeert, sulcx dat de oudste soone in vorigh besit des vaders gesuccedeert was, daer toe Sercheijl den noot al eenigsints geport had. Waernaē bij den coningh in Golconda gecomen ende met groote magnificentie ingehaelt

was, latende het leger noch te velde om soo men meende naer den regentijt hare schade te herhalen, waertoe de vereenichde nejcken sterck aenhielden, 't gunt dan onsen handel noch al hinderen sou. d'Onse bleven voornemens Mier-sumela met een matigh geschenck te begroeten om sijne goedtgunstigheijt te winnen ende de negotie onbecommert te maecken.

d' Engelsche hadden in de quartieren van Wierwasserom ende Daetcherom na 't vertreck van haer fluijt de Zeeblom alles aengeslagen wat bemachtigen condon, waren geen schip directelijck uijt Engelandt op Choromandel maer noch nader secours van Bantam verwachtende, bij welckers becomingh voornamen in Petapoulj restabilissement van contoir te doen, hebbende op die cust nu anders geen schepen als gedachte Adviso, 't welck met haer gereet leggende cleden in dese maendt weder naer Bantam stondt te keeren.

Adij 29 d° arriveert de fluijt Castricum rechtdoor van Bengala met 137 packen selfs gerede zijde, 309867 ff geraffineerde salpeter, 7 packen cleden, 52280 ff terwe, 46410 ff rijs, bedragende te samen f 86497.1.14. De missive, op 2 stanti door d'opperhoofden daernevens gesonden, meldt ⁽¹⁾ dat het opperwater van 7 tot 11 September bedorven ende te niet gebracht hadde 10487 stucx fijne ende grove porcelijnen, 43863 $\frac{3}{4}$ ff ongeraffineerde ende 43622 ff geraffineerde salpeter, 40583 ff terwe, 30274 ff rijs ende een nieuw packhuijs dat onder de voet geraect was, monterende te samen f 8831.9.1. De suijckeren hadden oock groote schade geleden ende waren oock bij de Portugesen ende Mooren sterck begeert, 't welck dan schaersheijt en dierte veroorsaect had. d'Onse dachten daarvan goede quantite te bemachtigen om voor Persia te dienen, alwaer se 14 larijnen de man van 30 ff behielden. Tot den incoop van zijde soudon se alle neersticheijt doen ende jegens a° aenstaende meenden se 570.000 ff ongeraffineerde salpeter in voorraet te hebben, die int raffineren 13 $\frac{1}{2}$ percento comt te verliesen. Van meerder partije condon se geen versekeringh doen, de coopliijden waren noch niet afgecomen, sulcx de cleden voor Nederlant geeijscht in 't geheel niet hadden connen voldoen. Vermits de troubles wasser van de aengebrachte coopmanschappen niet meer als de gehele partije loot tot 7 $\frac{1}{2}$ r°, item het vermiljoen ende quicsilver dooreen à 95 r° de man contant vercocht ende van de 8 stucx Quedase elephanten 3 p° tot 12500 ropia.

Den adsistent Frans Zantvort comende van Patana was in Sotia met 2463 $\frac{3}{4}$ man ongeraffineerde salpeter ende 294 $\frac{1}{4}$ man gedroochde gember aengehouden. Soo was mede den ondercoopman Jacop van Bost ropias 820 wegen tol van't aengebrachte silver door den seggedaer van Cassimibasaer afgedrongen ende hem den incoop van zijde verboden, maer had de prince Sasjada tot de restitutie van 't een ende 't ander bevel gegeven ende op 't aenhouden van Mirsea Sulcarnem, Armenis christen, de libere negotie op voorige wijze bij firman aen

(1) Het HS. heeft: *met*.

de Comp^{ie} vergunt, met verbot aen Melckbeeck van ons in gener maniere daerint te hinderen, 't welck firman met den eersten af te comen stondt, sustenerende onse coopluijden dat nu beter te wege sullen sijn ende bij de Mooren te meer ontsien, dat Godt geve tot 's Comp^s reputatie ende voordeel alsoo gedijen mach.

d' Engelsche saten bij gebreck van schepen ende capitael geheel stil maer de Portugesen begonde vrij te woelen. Deselve waren met twee vaertuijgen van Cotchin in Ouglij ende met een dito van Nagapatnam in Pipelij gecomen, haer ladingh bestont nijt peper, caneel ende sjancos, voornemens zijnde cleden, suijcker ende maintementos terugh te nemen.

Met vijff Moorsche schepen van de Maldives, Ceijlon, Tanassarij ende Cotchin waren 13 stuex elephanten, partije tin, speaulter, peper, caneel, porcelijnen, sjancos ende caurijs aengebracht, wesende daermede van Cotchin diverse Portugese coopluijden overgecomen.

In Ouglij soudon vier ende tot Bellesoor thien Moorsee schepen vaerdich gemaect worden om naer Atchin, Tannasserij, de Maldives, Persia ende Peguw te zeijlen.

De gevluchte Portugesen nijt Arracan opt eijlandt Casjurij hoopten noch op secours nijt Goa, anders soudon die plaets nijt commer moeten verlaten. Dat eijlandt begrijpt omtrent vijff mijlen int rondt, is versien met schone boomgaerden, vers water ende is van alles vruchtbaer, maer 't ontbreeckt er alleen aen menschen om te cultiveren ende aenplantigh te doen. Op hetselve hebben se aen de cant van de Ganges een aerde fortgen met twee bollewercken gesticht ende daerop 2 stucken van 8 ff ijser nevens eenige copere basjes geleijt.

REGISTER

VAN

PERSONEN- EN PLAATS-NAMEN.

A.

- Abriel (Johannes), 331.
Acapato, 299.
Acolij (Cornelis), 27.
Adriaensen (Joost), 45.
Adriaensen (Paulus), 11.
Aemilia (punt) op Malaka, 69.
Aerne, 325.
Agessen (Frans), 89.
Agra, 225—227, 230. 233, 243—246,
323, 332, 342, 350.
Ai (Poeloe), 25, 31, 36—38.
Ainam, zie: Hainan.
Akkreij, 36.
Alang, 16, 23.
Aleppo, 32, 237, 238, 252.
Alfoeren, 15, 17, 27, 34.
Alican, 288—290, 293, 294.
Alicur corla, 285, 287, 293.
Alleman (Willem), 277, 321.
Almaheira, 7.
Aloua, 298.
Alpeti, 286.
Alures, (Domingos), 298.
Amadabat, 225—227, 229, 232, 239,
240, 244—247.
Amahay, 17.
Amand (A. S'), 298, 355, 360.
Ambelau, 14, 18—21, 23.
Amblou, zie Ambelau.
Ambon, 3, 5, 8, 12—26, 32—34.
Amoy, 151.
Amoytuffe, 35.
Anapandura corla, 285, 293, 299.
Andrigiri, zie: Indragiri.
Anhai, 134, 151, 174, 205, 219.
Anin, 19.
Annam, 109.
Ansuang, 234.
Ansuny, 244.
Apitigan corla, 285, 293.
Arabische kust, 259, 261.
Arrakan, 26, 55—60, 63, 83, 321, 362,
364.
Arentsen (Eeuwout), 147.
Armeniers, 68, 229, 322, 332, 363.
Aroe-eilanden, 27, 36.
Arou, zie: Aroe-eilanden.
Arquaron, 121.
Arrima (op Ceilon), 286.
Asch (Jacob van), 78, 89.
Asahan, 83.
Assahoedi, 15.

Athera, 91.

Atjeh en Atjehers, 39—54, 62, 64,
66—68, 71, 73, 76, 77, 87, 89, 90, 93,
95, 227, 234, 246, 264, 265, 282, 321,
328, 342, 343, 346, 347, 357, 364.

Auwer, 330, 336.

Aux Brebis (Eduart), 141, 159.

Aveyras (Joan de Silva Tello et Meneses
conde d'), 268, 273, 277, 278, 280,
292, 293, 310.

B.

Baers (Jacob), 128.

Bakaloang, 139, 140, 150, 173.

Balagam, 296.

Balasore, zie: Bellesoor.

Balbianus, 305.

Balena (gebergte van), 312.

Balgamuna pidilla, 296.

Balinamo (kaap), 133, 134.

Bali, 24, 35, 38.

Ballavalla, 297.

Balsera, zie: Bassora.

Bamana, 296.

Bamborende, 314.

Banbaranana, 286.

Bancraam, 97.

Banda, 3, 10, 20, 21, 24—38.

Banda Malakka, 69.

Bandaertrache, 251.

Bangeri, 78—82, 86.

Bangkalis, 68, 73, 83, 86, 87, 94.

Bangkok Talatpuam, 101, 117.

Bantam, 42, 228, 234, 235, 319, 332,
345, 350, 355, 360, 363.

Bapitia, 297

Baptista (Jan), 30, 34.

Baram, 251.

Barbarijsche kust, 50.

Bardoel (schipper), 113, 117.

Barendsen (Arend), 51, 92, 235, 238,
239, 241, 245, 254—257, 264, 279.

Bart (Pieter van), 327, 358.

Bassora, 227, 235, 245, 246, 248—250,
255, 257, 362.

Bastiaensen (Aert), 177.

Bastinck (Willem), 246, 250, 253, 254,
259, 262, 263.

Batjan en Batjanders, 4—10, 22.

Battacaloe, 281, 282, 300, 302, 307,
317.

Bavius (Johannes), 139, 171.

Beda Gedare, 296.

Behaar, 350.

Belgama, 286.

Belgica (redoute), 10.

Beligal corla, 285, 293.

Bellesoor, 322, 324, 332, 340, 350, 361,
364.

Belletot, 286, 289, 294.

Bencalis, zie: Bangkalis.

Bengalen, 41, 43, 44, 47, 48, 50, 54,
56, 72, 75, 82, 88, 100, 248, 319,
321, 321, 322, 325, 329, 330, 334,
340—342, 345, 347, 348, 350, 351,
354, 258—360, 362, 363.

Bengalen (Cleen), 55—57.

Benjanen, 229, 240, 257.

Beusecom (koopman), 31.

Billigam corla, 286, 307, 310.

Bilpella, 296.

Bima, 13, 30.

Bintot, 288, 316.

Block (Claes Cornelissen), 241, 253, 255,
258, 259, 262, 263, 267, 275, 284,
295, 297, 298, 305.

Boanoa, 15.

Bodor, 149.

Bodijn (Jurgen), 361.

Boeata, 296.

Boelang, 86.
 Boero, 13, 23.
 Boeton en Boetonners, 2, 6, 8, 12.
 Boey (Anthonij), 147, 152, 159, 173.
 Boga Unamue, 296.
 Bogadea, 296.
 Bogaerde (Jasper van den), 6, 7, 11.
 Bogomua, 296.
 Bombay, 277, 282.
 Boon (Pieter), 127, 128, 130, 132, 135,
 149, 150, 158, 166, 171, 215.
 Bor (Levinus), 10.
 Boretto (Antonio Mozes), 273.
 Borneo, 13.
 Bort (onderkoopm.), 59.
 Bosch (Daniël), 78, 89.
 Bost (Jacob van), 323.
 Botol (eiland), 33, 165, 171.
 Bouchellion (Johannes), 217.
 Bowo, 20.
 Braconier (Josua), 31.
 Brandenburgh (Adriaen), 32.
 Brazilië, 229.
 Breen (Ds. van), 139, 140, 159, 172, 173.
 Brema, 185.
 Britton (president), 234, 244.
 Bronckhorst (Antonij), 108—118, 120—
 122, 155, 156, 210.
 Brodera, 240, 246.
 Brochia, 226, 240.
 Brunt (Jan Jansen), 24.
 Bucquet (Olivier), 10.
 Bucquoy (Daniel de), 10.
 Bulatgama, 299.
 Buliada, 296.
 Burch (Adriaen van der), 150, 171, 215.
 Burch (Nicolaes van der), 226, 233.
 Burgers (majoor), 290.
 Bijlvelt (Willem), 177, 189, 190, 199,
 206.

C.

Woorden met C, welke hier niet
 worden aangetroffen, zoeken men onder K.

Cabalang, 129—131, 166.
 Caburagore Gedara, 296.
 Cadana Gedara, 296.
 Cadirepella, 296.
 Caen (Antonio), 18.
 Caesar (Cornelis), 138, 147, 158, 159,
 166, 173.
 Caimello, zie: Kaymel.
 Cainel, zie: Kaymel.
 Caylpatnam, 352, 354, 357, 358.
 Calane, zie: Kalany.
 Calang, 73, 85.
 Calff (kapitein), 32.
 Calicoelan, 279, 308.
 Calicut, 279, 308.
 Caliture, 283, 286, 288, 289—292, 334.
 Calpentyn (Calpatin), 285, 288, 293, 307.
 Cambir (Poelo), 124.
 Cambodja, zie: Kambodja.
 Camcam, 132.
 Camholt (Lambert), 253, 310.
 Campar, 92.
 Cananoor, 241, 279, 308.
 Canarien, zie: Kamarian.
 Candacour, 343.
 Candia, 300, 301, 304, 311.
 Candia (Koning van), 271, 273—275,
 280, 281, 286, 299—304, 307—312,
 316, 317.
 Candumulla, 296.
 Candy, zie: Candia.
 Cangiewaerom, 334, 347, 354.
 Canton, 161, 163.
 Canugalla, 296.
 Cappen (van der), 250, 251.
 Caraboang, 126.

- Carapatnam, 44.
 Cardinosa (Alonso), 19.
 Cardoso (Corino), 90.
 Cardoso (Manuel), 57.
 Cardoso Baretto (Jacomo), 94.
 Cardoso Sodro (Joan), 230, 233.
 Carical, 312, 327, 332, 335, 345, 347, 355, 357, 360.
 Carnatica en Carnaticanen, 309, 325, 327, 328, 336, 337, 343, 346, 349, 355.
 Caron (François), 5, 63, 74, 77, 86, 105, 115, 116, 121—123, 135, 136, 141, 143, 144, 146—149, 151, 155—161, 163, 165—171, 173—175, 217.
 Cartel (Willem), 70—73, 82, 86, 90, 91.
 Casavrij, 342.
 Casbijn, zie: Kasbin.
 Casempoer, 244.
 Cashmere, 258.
 Casimabasar, 323, 324, 350, 358, 359, 363.
 Casjuri, 364.
 Caspati, 299.
 Caspische zee, 252.
 Cassap, 259.
 Catidini, 297.
 Catt (Jacob), 97.
 Catugambala corla, 285, 289, 290, 293, 296, 299, 311.
 Ceilon, 6, 62, 90, 155, 228, 230, 266—318, 321, 322, 330, 331, 333, 335, 340, 352, 357, 359, 364.
 Celabugamano, 296.
 Celebes, 1, 4.
 Cera, 227.
 Ceram, 5, 15, 16, 20, 30, 32, 37.
 Ceram Laoet, 27, 37.
 Ceyt, 23.
 Champa, 89, 135, 136.
 Chases Sottomayor (Joseph de), 273.
 Cheruaen, 238.
 Chiamsay, 161.
 China en Chineezen, 18, 21, 101, 106, 107, 124, 126, 128—130, 133—135, 137, 141—146, 150, 151, 157, 158, 161—165, 167, 169, 172—176, 185, 204—206, 210, 219—223, 244.
 Chinchoo (Chinchieuw), 204.
 Chineezen in den Maleischen Archipel, 29, 44, 48—50, 64, 65, 69, 70, 85, 87, 91, 92.
 Cittigam, 56.
 Claessen (Simon), 89.
 Claudio (Don Juan), 5.
 Clingers, (Klingaleezen), 42, 44, 48.
 Clos (Simon Cornelissen), 130, 131, 133—135, 174.
 Cobe Palla, 296.
 Cochín-China, 89, 96, 97, 98, 100, 199, 204, 216. Zie verder: Quinam.
 Cochim, 87, 90, 234, 282, 318, 342, 354, 364.
 Cocquu (onderkoopn), 57, 58.
 Coelho d'Castro (George), 295.
 Colombo, 258, 274, 275, 280, 283—295, 298—301, 307, 309, 311—318, 360.
 Colona corla, 308, 310, 311, 316.
 Combello, 14, 15, 17, 19, 22, 24.
 Comgore, 296.
 Comorin (Cabo), 257, 258, 282, 283, 290, 354.
 Concloey, 82.
 Congo, 251.
 Constant (Carel), 225, 229, 236, 238, 241, 242, 246—253, 258, 259, 261, 279, 330, 344.
 Coolsaet (Reinier), 331.
 Coreo (Jacinte), 94.
 Cornagal corla, 284, 293.
 Cornelissen (Dirck), 15.
 Corona corla, 286.
 Corquera (Don Sebastiaen de), 6.

Cosgure, 294.
 Costa (Paulada), 93.
 Costerius (onderkoopman), 250, 253.
 Cotuvalla, 296.
 Courtens Compie, 305.
 Coutiarum, 312, 331.
 Crackouw (Gover), 331, 333, 347, 357.
 Crecal, zie: Carical.
 Creuger (Hans), 92.
 Croocq (Paulus), 227—229, 232, 233.
 Crijnen (Jacob), 92.
 Culemborg (fort), 31.
 Cunocuny, zie: Kunokumi.
 Curallu Pota, 296.
 Curre (Michiel), 91.
 Cuyek (Thomas), 273, 348, 351, 359.
 Cuyper (Pieter Gerritsen), 177.

D.

Daboel, 227.
 Daboga gedare, 296.
 Daladas corla, 307.
 Dalivo, 137.
 Daman, 245.
 Damme, 34, 35.
 Danckertse (Jan), 93.
 Dandugan, 285, 287, 290, 293, 294.
 Dany Raecapoery, 227.
 Dasevedo (Antonio Laty), 90.
 Datcheron, 320, 343, 348, 363.
 Davacoa, 296.
 Davole (groot), 126.
 Davole (klein), 158.
 Day (Mr), 332.
 Degammeda, 296.
 Deli, 47, 51, 62, 66, 68, 74, 76, 77, 92.
 Dellene, 295, 296.
 Delly, zie: Deli.
 Delmanga, 296.

Demmer (Gerrit), 1, 2, 5, 8, 11, 12,
 14, 15, 17, 18, 21—24, 26, 33.
 Denen, 91, 180, 312, 321, 324—326,
 329, 331, 339—342, 347, 353, 355,
 357, 358, 360.
 Denner, 31, 38.
 Desa (Diego), 57.
 Diacontu Mulla, 296.
 Diange, 59.
 Diemen (Antonio van), 30, 56, 58, 81,
 107, 118, 268, 269, 272, 292, 305, 306.
 Diemen (fort), 2, 9, 127.
 Diomeda corla, 284, 293, 311.
 Dircqsen (Joost), 235.
 Djambi, 63, 74, 101, 105, 330, 334.
 Djohor, 61, 66, 68, 71, 73, 74, 76, 82,
 83, 86, 89, 91, 92.
 Dodinge (Diego), 259.
 Dodingo (fort), 7, 9.
 Domkens (Simon Jacobsen), 125, 135,
 136.
 Doreke, 137, 140.
 Dorenep, 135, 137, 140, 144, 149, 154,
 158.
 Doretocq, 126.
 Dorst (Jan Wesselsz.), 58.
 Dortsman (Adriaen), 27, 34—36.
 Dosse (Carolus de la), 331, 348.
 Dragon (Salomon), 91.
 Drogo Leitam, 295.
 Dshask, zie: Jasques.
 Duicavalla, 296.
 Duyker (Sr.), 116.

E.

Eduartsen (Pieter), 19.
 Elilamma, 27, 33.
 Elserack (Johan van), 115, 116, 148,
 152, 155, 156, 161, 177, 181, 192—
 194, 197—199, 212, 214, 215—218.

Elsfort (Hendrick van), 177.

Endeh, 18, 20.

Engeland en Engelschen, 33, 35, 41, 42, 45, 47, 49, 51—56, 70, 88, 92, 95, 174, 180, 205, 219, 227—229, 232—235, 242—248, 253, 255, 257, 261, 264, 279, 283, 305, 319, 321, 324, 326, 331, 332, 339—342, 344, 345, 347, 350, 353, 355—358, 360, 363, 364.

Erang, 14, 15.

Erecan, 330, 336.

Ernestus (punt), 72.

Espahan, zie: Ispahan.

Eyby (Mr.), 332, 340.

Eynden (Johannes van den), 147, 152, 215.

F.

Facata, 200, 203.

Fahardo (Don Diego), 1.

Faria Machado (Anthonio de), 273.

Farnando del Rio (don Pedro), 2.

Farna (Franciscus Ferdinandus), 276.

Faron (Jan), 68.

Favorlang, 133, 137, 149, 154, 159, 160, 173.

Fereira de Britto (Lourens), 274.

Fereira Tigre (Johan), 292.

Fernandas (Pero), 67, 76, 94.

Fialho (Antonio), 295.

Firando, 208.

Fierens (Abraham), 89, 273, 298, 331, 348.

Fockestaert (Johannes), 25, 31, 38.

Forquet (sergeant), 32.

Formosa, 5, 9, 11, 26, 36, 65, 70, 97, 102, 104—107, 111, 115, 116, 120, 121, 123—178, 180, 184, 195, 202, 205, 206, 210, 211, 213—222, 225, 233, 290, 297, 336, 343, 348.

Franciscaner monnikken, 314.

Francken (Johan Anthony), 274.

Franschen, 52, 180, 326.

Frederik Hendrik (punt), 69.

Fremlingh (president), 233, 234.

Fries (Marten Gerritsen), 1, 168, 176.

Frisius (Andries), 273, 304.

G.

Gael (Craen Leendertsen), 6, 8.

Galbara corla, 285, 293.

Gale, 91, 261, 275, 280—293, 298—308, 310—313, 316, 317, 325, 332, 335, 352, 357.

Gammalamma, 1, 2, 4, 5.

Gammakoenora, 7.

Gamron, 225, 229, 235, 236, 238, 241, 242, 246, 248—251, 253—264, 290, 297, 332.

Ganges (rivier de), 57, 342, 364.

Garaveto, 299.

Gaspar (Adam), 83.

Geldria (kasteel), 339.

Geleynsen (Wollebrandt), 241, 253, 254, 258, 261, 264, 273, 286, 287, 298, 305, 309.

Gengely, 340.

Gent (Hendrick van), 64, 69, 71, 74, 77, 93.

Gentiven, 355.

Genua, 252.

Gerbrandtsen (Lubbert), 169.

Gerritsen (Hendrick), 217.

Gerritsen (Willem), 171.

Gesker, 238.

Getambe, 297.

Geus (Albert Gerritsen), 83.

Ghilan, 238, 252.

Giang, 118.

Gielem, 133, 158.

Gilolo, 7.
 Gilsemans (Isaak), 18, 21.
 Gindure, 316.
 Gistelen (Valerius van), 64, 69, 76.
 Gnofakiako, zie: Ngofakiaha.
 Gnoffiquia, zie: Ngofakiaha.
 Goa, 6, 41, 42, 65, 87, 90, 205, 228,
 230, 266—284, 287, 289—292, 299,
 301, 305, 307, 309, 310, 314, 317,
 331, 332, 342, 352, 364.
 Gobijn (onderkoopman), 120.
 Goeserate, 48, 76, 246.
 Goessens (Jan), 62.
 Golbara corla, 299.
 Golconda, 319, 325, 326, 329, 337, 343,
 344, 346, 349, 355, 356, 362.
 Gonsalo Veloso (frei), 289—292, 298,
 302—304, 311.
 Gora callua, 296.
 Goude Leeuws eiland, 165.
 Graeff (Anthony Martense van der), 89.
 Graeff (Nicolaes van der), 56, 58, 63, 83.
 Graeff alias Platvoet (Hendrick Dirxsen
 van der) 136, 142, 169.
 Gravenhage ('s), 276, 277.
 Gray, 8.
 Grevinckhoff (Jan), 44.
 Grol, 46.
 Groot (Jan de), 217.
 Gruyter (Bartholomeus de), 319, 341,
 348, 361, 362.
 Gurugora, 299.
 Guzerat, zie: Goeserate.

H.

Haesel (van), 343.
 Hainan, 110.
 Hakman, 308, 310—313, 316.
 Haloe, 15, 22.

Hamangalla, 296.
 Ham Gomua, 296.
 Hangergam, 275.
 Happert (Gabriël), 139, 140, 152, 159,
 173.
 Hardemaus (Jan), 78, 80, 86.
 Harn (Gerrit van), 21, 26.
 Harouse (kommandeur), 141.
 Hartsingh (Carel), 109, 228.
 Hatinia, 269.
 Hatoemeti, 27, 33.
 Hatoewé, 22.
 Hauloua, 315.
 Haverlandt (koopman), 18.
 Havers (Chatolina), 278.
 Heeres (Obbe), 62, 65, 66, 78, 91.
 Hegoua, 296.
 Helalada Gama, 296.
 Helli Bitere, 296.
 Helm (Arend van der), 55—60, 82, 83.
 Hendriksen (Alexander), 26.
 Hendriksen (Arent), 83.
 Hendriksen (Christoffel), 36.
 Hendriksen (Jan), 26.
 Hendriksen (Swaentje), 36.
 Hendrixsen (Lambert), 62.
 Hera Palla, 296.
 Hercksen (Jonck), 13.
 Herde (Gerrit de), 251.
 Hermansen (Jan), 39—53.
 Heussen (Arnold), 62, 94, 309, 325,
 326, 328—332, 337—339, 345—347,
 350—356, 358, 361.
 Hevandena, 296.
 Hila (redoute), 16.
 Hillarius (De), 315.
 Hina corla, 285, 293.
 Hindostan, 225, 233.
 Hirida corla, 284, 293.
 Hitoe, 5, 10, 16, 17, 19, 22—24.
 Hitoelama, 22.

Hobbe (Barent), 36.
 Hoeijtheou, 169, 219.
 Hoccheo, zie: Hoeijtheou.
 Hogenhoeck (koopman), 6, 3, 67, 101.
 Hollandia (fort), 9, 38, 139.
 Homes (Johan), 45.
 Honomoa, 17.
 Hooge (Nicasius de), 147, 158, 159.
 Hoogly, zie: Oegli.
 Horata Pala, 296.
 Horana duna, 296.
 Horst (ter), 59.
 Huybertsen (Pieter), 361.
 Huyshouwer (Paulus), 68.
 Hunu Uella, 296.

I.

Iha, 15, 20.
 Indiſche kust, 70, 155, 160, 258, 259, 352, 359.
 Indostan, zie: Hindostan.
 Indragiri, 61, 95.
 Indrapoera, 40, 44, 47, 52.
 Ingerte (Francisco), 279, 282.
 Ingradaulla, 296.
 Inlandsche Christenen, 16, 17, 19, 36, 46, 92, 110, 125, 139, 149, 315.
 Ispahan, 236—238, 246, 248, 250, 253, 259.
 Ivy (Thomas), 356.

J.

Jacobsen (Dirck), 69.
 Jafnapatnam, 307, 332, 342.
 Jago (St.), 129, 130, 132.
 Jangio, 185.
 Jansen (Albert), 32.
 Jansen (Jacob), 69.
 Janssen (Pieter), 147.

Japan en Japanners, 77, 86, 96, 97, 104, 105, 108, 110, 111, 115, 117, 120, 121, 124, 125, 135, 142, 148, 152, 153, 156—158, 161, 162, 168, 174—224, 232, 343.

Japavilla, 296.

Jatataua, 296.

Jasques (Cabo de), 254, 261.

Java en Javanen, 37, 38, 44, 48, 67, 71, 74, 92, 219.

Jeddo, 179—181, 190—192, 194, 196, 198—200, 202, 206—209, 212, 216—218.

Jentiven, zie: Gentiven.

Jeso, 202.

Jetigalapato 293.

Johan IV, koning van Portugal, 268, 281, 291, 303, 318.

Joosten (Isaack), 87, 92.

Jorissen (Jan), 28.

Jugapatu, 297.

Julfa, zie: Sjolphalijnen.

Junius (Jacab), 75, 322, 341, 342.

Junius (Lomo), 323.

Junius (Robertus), 147.

K.

(Zie ook op C).

Kaap de Goede Hoop, 50, 234.

Kabul, 258.

Kaibobo, 17, 19.

Kajowa, 7.

Kakajen, 143.

Kakitapan, 129, 131.

Kalany, 285.

Kamarian, 15, 22.

Kambodja, 51, 62, 64—67, 77, 97, 101, 103, 105, 108, 122, 125, 135, 136, 153, 159, 160, 168, 199, 203, 211, 216, 243, 309, 310, 334.

Kandahar, 225, 230.
 Kapaha, 12, 15, 16, 18—21.
 Kasbin, 238.
 Kashmir, zie: Cashmere.
 Katsjauw, 112, 121, 122.
 Kaino, zie: Kajoa.
 Kaymel, 285, 290.
 Kedah, 48, 61, 62, 64—66, 70—74,
 77, 82, 86, 90, 91, 102, 227, 325,
 328, 347, 354.
 Keffing, 17.
 Kei-eilanden, 27.
 Kelang, 5, 14, 19, 23, 128—133, 140,
 141, 150, 154, 162, 166, 167, 172.
 Kemp (Pieter), 21.
 Kerkbaai, 31.
 Kimouri, 128—131.
 Kiouw, zie: Kajoa.
 Kipovmowa, 128.
 Kischem, 250, 254, 259—261.
 Kismis, zie: Kischem.
 Kittesteijn (Jacob van), 225, 226.
 Knegjes (Pieter), 160.
 Koelang, 308, 354.
 Konstantinopel, 252.
 Korea, 202.
 Koromandel, 39, 48, 62, 63, 65, 67,
 70, 71, 74, 76, 87—89, 100, 141,
 142, 155, 175, 211, 223, 225—227,
 239, 245, 248, 253, 261, 280, 282,
 298, 308, 309, 312, 313, 319—364.
 Kota, 313.
 Kotatang en Kotatangers, 44.
 Kree (Kreij), 36.
 Kretens, 180.
 Krieckenbeecq (luitenant), 128.
 Kumaston (Arthur), 42.
 Kunokumi, 194.
 Kuyck (Thomas), 351.

L.

Laballa, 297.
 Lackoij, zie: Lakoei.
 Lada, (Poelo), 66, 82.
 Laeckens (Isacq), 40.
 Laen (van der), 308, 310.
 Lahore, 258.
 Lakoei (redoute), 31.
 Lambalu, 185.
 Lamaye (eiland) en Lameyers, 133, 165.
 Lameyer (Pieter), 217.
 Lanchang en Lanchangers, 97, 100, 105,
 112, 171.
 Larika, 18, 23, 259.
 Latoe, 15, 22.
 Lauwen, (kooplieden van Laos), 112.
 Laurensbaai (Sint), 131, 132.
 Leendertsen (Matheus), 21.
 Lespine (Charles de), 27, 33.
 Levendich (Jan Lucassen), 40, 41, 46.
 Levendich (Nicolaes), 46, 74.
 Leyel (Willem), 321, 331, 340, 351,
 360.
 Liën, 20.
 Liesvelt (Adriaen van), 68, 153.
 Liesvelt (Jacob van), 153.
 Lievensen (Hendrick), 31.
 Ligor, 61, 67, 79, 91.
 Lillebooi, 16.
 Linden (Cornelis van der), 127.
 Lissabatta, 18, 22.
 Lissabon, 317.
 Lissidi en Lissidieezen, 14, 15, 17, 19.
 Livorno, 252.
 Lockhorst (Hendrick Boudewijns) 238,
 253.
 Lodas corla, 286.
 Lodewijksen (Carsten), 32.
 Loehoe en Loehoeëzen, 14, 19, 23.

Lokki, 19.
 Lonthoir, 33, 36, 38.
 Loosvelt (Johannes), 69, 93.
 Louis (François), 32.
 Loxus (eiland), 133.
 Lucassen (Abraham), 159.
 Lusitanen, zie: Portugeezen.
 Luzon, 133, 174, zie ook: Manilla.
 Lijn (van der), 53.

M.

Macao, 5, 46, 50, 65, 70, 88, 90, 93,
 94, 101, 110, 111, 136, 176, 180,
 191, 196, 199, 205, 210, 244, 257,
 284, 295, 297, 305, 310, 340.
 Macao Gore, 296.
 Madagascar, 234, 331.
 Madiga Pella, 296.
 Madraspatnam, 345, 347, 354—356.
 Madure, 328, 339, 352.
 Madure corla, 284, 293.
 Maerschaleck (Laurens), 307, 308.
 Maetsuycker (Dirck), 54.
 Maetsuycker (Johan), 230, 265—277,
 284—305, 311.
 Magore 286.
 Magulhan (Louis), 273.
 Maha, zie: Mahoe.
 Mahingomua, 296.
 Mahoe, 7.
 Mahotua, 296.
 Maire (Maximiliaen le), 97, 123, 141,
 144, 147, 148, 152, 159, 169, 171,
 172.
 Majo, 1.
 Makassar en Makassaren, 2, 4, 13, 18,
 19, 21, 35, 37, 38, 43, 48, 77, 93,
 94, 99, 101, 331, 357, 360.
 akjan en Makjaneezen, 2, 4—7, 9, 11.
 Malabar en Malabaren, 42, 230, 236,
 252, 279.
 Malabarsche kust, 308, 309.
 Maladiven, 227, 282, 321, 342, 342,
 347, 360, 364.
 Malajoe, 1, 2, 4, 8, 9.
 Malaka en Malakeezen, 11, 39, 43—46,
 50, 51, 54—57, 60—95, 101, 102,
 106, 155, 227, 231, 255, 258, 264,
 265, 282, 284, 298, 312, 313, 321,
 322, 335, 336, 342, 345, 351, 357.
 Malaka (Straat van), 297, 344, 354.
 Maldiven, zie: Maladiven.
 Male Bariga, 171.
 Maleije, zie: Malajoe.
 Maleiers, 2, 73, 83, 85, 92.
 Malgomua, 297.
 Malloa, 296.
 Mamala, 16, 22.
 Mananala, 297.
 Manaar, 285, 288, 293, 299, 307.
 Manara, 258.
 Mangul corla, 284, 288, 293.
 Manicabers, zie: Manangkabouwers.
 Manicareware, 312, 316, 317.
 Manipa, 14, 15, 19, 24.
 Manilla, 1, 2, 3, 5, 8, 70, 93, 95,
 133—135, 153—155, 161, 174, 180,
 190, 191, 244, 246, 257, zie ook:
 Luzon.
 Manius (Franchois), 217.
 Mansjuwacke, 330.
 Mapiritao Calavera, 296.
 Marcus (Pedro), 224.
 Mardijkers, 3, 20, 34, 38, 62.
 Maria Velle, 134.
 Mariri, 36.
 Marlines (Daniël), 331.
 Marmagon, 328.
 Martensen (Hendrick), 58.
 Martins (Bento), 103.

- Martinus (D^s), 31, 36.
 Martio Medina (Emanuel), 276.
 Martires (Francisco dos), 273.
 Martijns (Domingos), 284.
 Mascarenhas (Don Philippo de), 258,
 273—301, 304, 307, 309, 311, 351.
 Mascarenhas Omen (Manuel), 282, 307,
 311, 312, 314, 315.
 Maskat, 282.
 Massari, 240.
 Massawooi, 14.
 Masselij, 14.
 Masulipatnam, 44, 57—59, 228, 248,
 319—324, 329, 330, 332, 334,
 335, 340—345, 347—351, 354,
 359—361.
 Mateka, 286.
 Matheus, (Johan), 300.
 Matiagame, 297.
 Mattauw, 150, 173.
 Mature, 286, 299, 300, 307, 310, 311,
 314—316.
 Mauritius, 50, 234.
 Mauritius (fort), 9, 10.
 Maije (eiland la), zie: Lamaye.
 Meauw, zie: Majo.
 Meda corla, 286.
 Medepalla, 296.
 Mellavalane, 296.
 Melles (Don Louis de), 346, 351.
 Melo Castro (Francisco de), 273.
 Menangkabouwers, 68, 71, 72, 89,
 91, 92.
 Mendapato, 293, 295, 296, 299.
 Mendes (Alexander), 92.
 Mendes (Don Alphonso), 271, 273.
 Mendonck (schipper), 72, 85.
 Mendosa (Bernardo), 274.
 Menie (Jan), 227.
 Mes alias Buysman (Sieuwert Janssen)
 177.
 Mestdagh (Pieter), 268, 347.
 Meulen (Jacob Jacobsen), 5, 6, 12, 13,
 25, 26, 265.
 Meyden (Adriaen van der), 327, 336,
 343.
 Meyer (Gerrit), 274.
 Mexico, 1, 6.
 Miako, 209, 223.
 Michielsen (Jan), 32.
 Minao Gomua, 296.
 Mindanao, 7.
 Minne (Isaac), 36.
 Mito, 224.
 Moar, 71, 73, 76, 83—86, 89, 94.
 Mocha, 175, 225, 231, 235, 238, 239,
 241, 243, 245, 277, 321, 332, 335.
 Moerabat, 244.
 Moerdijck (Isaacq), 96, 97, 99, 104—107.
 Mogen (Mogolders), 56, 60, 229.
 Molukken, 1, 3, 4, 8, 9, 11, 134, 354.
 Molshoeck (Jan), 32, 37.
 Mondalon, 261.
 Monifferen, 314.
 Monoranilla Gedara, 296.
 Montchearla, 344.
 Montero (Domingos), 63.
 Mooren, 11, 16, 17, 19, 40, 42—44,
 47—50, 64, 66, 71, 72, 74, 76, 77,
 90, 93, 94, 99, 102, 105, 226, 227,
 245—262, 305, 306, 309, 312, 315,
 321, 323—330, 332—334, 337—343,
 345, 346, 349, 355, 358, 359, 363,
 364.
 Morro corla 286, 307.
 Mosambique, 234.
 Moskovie en Moskoviërs, 185, 252.
 Mottia (Poelo), 79.
 Moutmaecker (Gerrit), 280.
 Mumana, 296.
 Musch (Cornelis), 277.
 Muizersbaai, 134, 170.

N.

Nambo, 177, 179—181, 184, 186, 187,
191, 192, 195, 196, 198, 200, 219.
Nampa, 15.
Nangasaki, 108, 113, 114, 152, 177,
178, 180, 184, 186, 189, 190, 195,
198—200, 203, 204, 207, 209, 211,
213—215, 217—219, 224.
Naning, 61, 68, 71, 73, 92, 94.
Nanking, 161, 204, 220.
Nantius (Johannes), 344.
Narangouma, 296.
Narsapoer, 321, 350.
Nassauw (fort), 10.
Nedalla Gamma, 296.
Negapatnam, 94, 295, 298, 331, 332,
340, 348, 352, 355, 357, 364.
Negombo, 241, 253, 274, 275, 281—291,
293, 295—300, 302, 304, 307, 308,
310, 311, 313—317, 335, 352, 360.
Neira, 32, 36, 38.
Nellegamma, 313.
Nellegedar, 297.
Nellore, 334.
Neloer, zie: Nellore.
Ngofakiaha, 6, 9, 10.
Niatoa, 296.
Nicobares eilanden, 94.
Nicolay (Jacobus), 31.
Nielsen (Paulus), 360.
Niendorp (Pieter), 341, 361.
Nieulandt (Adriaen), 327.
Nila, 34, 35.
Noesanive, 17.
Noesatello, 18.
Nova Hispania, zie: Mexico.
Noxilille, 14.
Nun (Jan Cornelissen van der), 147.
Nylo, zie: Nila.

O.

Oedjong Salang en Salangers, 61, 70,
78—81, 89, 91, 92, 357.
Oegaran, 86.
Oegli, 55, 342, 359, 364.
Oeli Anin, 19.
Oering, 31, 38.
Ollasso (Don Laurenso de), 1, 4.
Oloffsen (Hans), 140, 159, 166, 173.
Orange, (fort), 9.
Oranje (Prins van), 182, 219.
Osaka, 190, 200, 207, 209, 212, 223.
Oudermeulen (Antonie), 277, 321.
Oudshoorn (Cornelis Willemsen van), 24.
Ourna, 319, 346.
Outermans (Cornelis), 75.
Outgersen (Jan), 16.
Overschie, 229.
Overtwater (Pieter Anthonissen), 142,
169, 173, 175, 177, 212, 215, 217—
220, 222, 223.

P.

Pacheque (Gaspart), 276.
Paets (Pieter), 31, 161.
Pahang, 71, 73, 85, 91.
Paka Wenang, 47.
Paka voroe, 126.
Palegadara, 297.
Palem, 355, 362.
Palembang, 68, 107.
Paliakata, 253, 308, 312—314, 319,
322, 323, 325, 328, 330, 332, 334,
336, 340, 341, 345—351, 354—356,
359, 361, 362.
Palikol, 320, 343, 348.
Palmyras (kaap), 321.
Pampangers, 160.

- Pana, 94.
 Panagi, 62.
 Panassoelang, 143, 163, 170, 174.
 Pandaran (Baai van), 136.
 Pankalang Naning, 68.
 Pangin, zie: Pantschim.
 Panguang, 170.
 Pantschim, 267, 268, 273.
 Papoea's, 18.
 Para Gamano, 296.
 Pareira (Don Manuel), 266, 273.
 Pareleiland, 113.
 Parialla, 296.
 Parissinaan, 121.
 Parkatti, 279.
 Passoea, 149.
 Patani, 61, 63—65, 67, 72, 76, 85, 86,
 89, 92, 94, 101, 106, 107, 323, 324,
 341, 359, 363.
 Patientie berg, 132, 149.
 Paupati, 299.
 Pauw (Willem), 356.
 Pauw (Jacob de), 177.
 Paxemboy, 138.
 Pedang en Pedangers, 44.
 Pedrosa da Cunha (Louis de), 266.
 Pegu, 44, 48, 88, 321, 340, 343, 347,
 359, 362, 364.
 Pehou, zie: Pescadores.
 Perak, 44, 45, 47, 48, 50—52, 54, 57,
 61—63, 65, 66, 72, 74, 77, 87, 90,
 93, 362.
 Perkatti, 308.
 Pernacurcorla, 285, 293, 299.
 Perzië, 141, 142, 148, 151, 155, 175,
 211, 225, 226, 229—231, 233, 236—
 238, 242,—264, 277, 278, 297, 298,
 305, 309, 312, 313, 319—324, 329,
 330, 334, 335, 340, 343, 344, 349,
 354, 359, 364, 369, 372—374.
 Persijn, 92.
 Peruatoer, 355.
 Pescadores, 123, 124, 135, 142, 148,
 151, 152, 157, 158, 176.
 Pessaert (Barend), 174, 331, 340, 348.
 Pessart (Jan), 322.
 Petacabura, 296.
 Petapoeli, 320, 343, 349, 361, 363.
 Philippina, 163, 170.
 Philips (Hans), 274..
 Piachi, 2.
 Pietersen (Auke), 87.
 Pietersen (Gerrit), 72.
 Pietersen (Pieter), 10.
 Pima, 159.
 Pimaba, 127, 138, 154, 168.
 Pinheiro (Antonio), 84.
 Pinneston (koopman), 332.
 Pinto (Bras), 103.
 Pinto Pareira (Joseph), 266, 273, 278.
 Pipeli, 51, 319, 322, 324, 329, 330, 334,
 335, 341, 358, 359, 362, 364.
 Pith (Laurens), 331.
 Pitigode Gedare, 296.
 Pitogal corla, 284, 293.
 Pleunen (Arent), 324.
 Poekan (?), 137, 149, 154.
 Poekelouk 97.
 Poelecera, 326.
 Poetchin, 119.
 Polisange (rivier), 185.
 Pomelouck, 96.
 Ponda, 278.
 Ponkan (?), zie: Poekan (?).
 Pontanus (Bocatus), 146, 147, 159, 173.
 Pontcasen (Hendrik), 24.
 Pool (Jan Valentijnsen), 89.
 Poortmans (Maarten), 278, 279, 305, 306.
 Porto Novo, 44, 94, 326, 327, 333,
 346.
 Portorico, 164.

Portugeezen, 6, 33, 35, 49, 50, 52, 53,
55—60, 66, 70, 76, 88, 90, 92, 94—
96, 101, 103, 110, 136, 143, 175,
179, 182—186, 188, 190, 191, 194,
196, 197, 203, 205, 223, 228, 243,
256, 257, 259, 265—318, 321, 322,
326, 331, 333, 339, 340, 342, 346,
348, 351—358, 363, 364.

Potlong, 126.

Pottey (Johan), 273.

Poulo (Thomas), 102, 103.

Powati, 9.

Priaman, 46, 47.

Putalan, 285, 288, 293, 299.

Puyck (Nicolaes), 18.

Puyt (opperkoopman), 63, 101.

Q.

Qitulu Hitiava, 296.

Quiaraobe, 297.

Quinam en Quinammers, 89, 101, 111,
112, 118—120, 124, 125, 136, 143,
161, 162, 168, 176, zie verder: Co-
chinchina.

Quindigora corla, 285, 293, 299.

R.

Ragado (Cabo), 66.

Ragiebah, 305.

Ragiemahol, 358, 359.

Rakan, 66.

Rakit, 20.

Rames, (Manuel), 268.

Remer, 228.

Rescht, 238.

Reyndertsen (Jan), 89, 360.

Riavalla, 296.

Ribere (Jan), 83.

Ribero (Antonio), 83.

Riebeeck (Jan van), 122.

Rio (Don Fernando del), 4.

Rio Janeiro, 317.

Ripperda (W.), 277.

Roemakai, 15, 20, 22.

Roero (Joan), 331.

Rombow en Rombowers, 61, 66, 68, 71,
73, 76, 83, 85, 89, 92, 94.

Roode zee, 42, 227.

Roover (Joost de), 58.

Rosengein, 27, 32, 38.

Rosens (Leo), 78.

Rossem (Lieuwe van), 50, 54.

Roucq (Thomas de), 147.

Rousen (Jan van), 31.

Russen, 185.

Run (Poelo), 38.

Rijcken (Cornelis), 62, 91.

Rijxen (Jan), 142.

S.

Sabien, 158.

Saffragam, 299, 301, 310, 313, 315—317.

Sagamat, 73.

Sahoelauw, 15.

Sakam, 125, 137, 154, 176.

Salatti, 14.

Salema (Andrea), 273.

Saletters, 61, 78.

Salida, 44, 52.

Salipapoeti, 27, 33.

Salmo (Oost-), 126.

Salmo (West-), 126.

Sammite, zie: Soemiet.

Sandreo, 219.

Sanen (Cornelis van), 91, 230, 251, 265,
266, 279, 280, 305, 308—310.

Sangora, 61, 143.

Satsuma, 208.

Saugi, 209.

- Savedo (Jacinto da), 63.
 Schaep (Hendrik Cornelisen), 177, 189, 190, 199, 206.
 Scheffelingh (Hans Pietersen), 153, 168.
 Schielemans (Philips), 215.
 Schiffely, zie: Scheffelingh.
 Schilfly (Julius), 274, 275.
 Schillemans (secretaris), 159.
 Scholten (Jurriaen), 177.
 Schoorl (Dirck), 230, 279, 308, 309.
 Schouten (Dirck), 63, 65, 66, 72, 77, 85, 89, 94, 106, 140.
 Schouten (Justus), 243.
 Sensier, 325—327, 333, 334, 338, 339, 346, 351, 357.
 Sermento (frei Ignatio), 283, 304.
 Seroyen (Wouter), 1—11, 19, 20.
 Sialy, 327.
 Siaka, 68, 83.
 Siam en Siammers, 64, 65, 67, 71, 73, 76, 79, 82, 85, 86, 89, 96—107, 123, 124, 145, 151, 162, 163, 202, 207, 216, 217, 222, 357.
 Siarum, 259, 261.
 Sicacollum, 321.
 Sicquart (Pieter), 10, 11.
 Siera Limoena, 259.
 Sigismundis (Joannes), 235.
 Sillida, zie: Salida.
 Silva (Manuel George da), 87, 297.
 Silva Pareira (Rodricus da), 276.
 Silveria (Bartholomeus), 268.
 Simonoseki, 190.
 Sinkepoer, 226, 232.
 Sindh, 234, 235.
 Sindi, zie: Sindh.
 Singaleezen, 274, 286, 299, 304, 305, 307, 313, 315.
 Singkan, 127, 137, 139, 140, 150, 158, 165.
 Sioba (gebergte), 2.
 Sipien, 138.
 Siri Sorri, 17.
 Sjolphalijnen, (inwoners van Julfa), 252.
 Skadan, 126.
 Slee (Hans), 177.
 Smyrna, 252.
 Smijters (Maria), 27.
 Snoecq (Dirck), 63, 69, 74, 75, 93.
 Sochel Sochel, 131.
 Soela-eilanden en Soeleezen, 8, 21, 33.
 Soelang, 139, 150, 154, 173.
 Soemiet, 15.
 Sohalouw, zie: Sahoelauw.
 Solor, 136, 160.
 Sondiver, 58—60.
 Songi-Oedjong, 92.
 Sonneschijn (Jan), 323, 341.
 Sori Sori, zie: Siri Sorri.
 Sotia, 358, 363.
 Sotimor, 133, 170.
 Soury (Pieter), 42, 49, 61, 66, 68, 71, 85.
 Sousa da Cunha (Diego de), 281, 316.
 Sousa Pineel (Manuel de), 268.
 Soysa de Castro (Francisco), 42.
 Spanje en Spanjaarden, 1—7, 70, 128—130, 174, 179, 180, 182—184, 190, 191, 194, 196, 197, 203, 224, 304.
 Spelt (Abraham Pieterse), 177.
 Spierineq (François), 152.
 Spirito Sancto (Kaap), 176.
 Spoors (Nicolaes Jacobsen), 83.
 Staden (Herman van), 32, 36.
 Stalpaart (Joan), 274.
 Steen (Hendrick), 63, 93, 166, 170.
 Sterck (Creijn Claessen), 21.
 Stertenius (Johannes), 279, 280, 305.
 Stevensen (Cornelis), 217.
 Stormhoet (Marcus), 131, 150.
 Struyck (Jacob Jacobsen), 11.
 Stuyvesant (Adriaan), 243, 309.

Suhali, 229, 233—235, 239, 241, 244, 245, 345.

Sumatra (Westkust van), 40—44, 47, 49—52, 54.

Surat, 41, 42, 49, 54, 62, 64, 70, 155, 175, 225—236, 241—246, 264, 265, 267, 271, 274, 278, 279, 282, 297, 305, 309, 320, 323, 329, 330, 344, 345, 358, 362.

Swaenswijk (Isbrant van), 359, 360.

Sweers (Jacob), 2, 3, 10.

Sijme (Pieter), 319, 348, 362.

Sijmonsens (Jan), 85, 86.

Sijpels (Bonne), 361.

T.

Tabilolo, 9.

Tack (Jan), 226, 233.

Tacorny (fort), 9.

Tafasaho, 9.

Taffoeri, 1.

Talichieu, 126.

Tallangammi, 2, 10.

Tallao Mera, 296.

Tamsui, zie: Tansiu.

Tanasseri, zie: Tenasserim.

Tansiu, 127—133, 137, 140, 144, 149, 154, 160, 162, 166, 172, 176, 177, 179, 182.

Tanjaoer, 327, 328, 337—340, 355.

Tanjore, zie: Tanjaoer.

Tapi (baai van), 23.

Tapoeliang, 140, 159, 163, 164.

Tarkevos, 126.

Tartaren en Tartarije, 142, 184—186, 188, 189, 211, 219.

Tavakul, 166.

Tavokan, 139, 150, 158, 173.

Tavokan (Nieuw), 127.

Taijouan, zie: Formosa.

Tegenepatnam, 44, 319, 326, 327, 330—332, 334, 337, 346.

Telleroma, 138, 158.

Tenimber, 27.

Tenasserim, 97, 227, 321, 322, 342, 350, 357, 362, 364.

Ternate en Ternatanen, 1—11, 14, 15, 19—23, 178, 181, 184, 187.

Terreboan, 128—130, 154.

Tesseroema, 127.

Tevoran, 137, 140, 154.

Thomassen (Albert), 138.

Thomé (St.), 340, 346, 345—357.

Thuyne (Hendrick van), 298.

Thijssen (Joan), 274, 275, 280—286, 295, 297, 298, 304, 306—313, 342, 357.

Tibolt (Orlando), 80.

Tidore en Tidoreezen, 3, 4, 6, 7, 20.

Tiekoe, 44, 47, 49.

Tiel, 20.

Timmers (François), 31, 36.

Timor, 136.

Timorlaet, 27, 35, 36, zie ook: Tenimber.

Tirosen, 126, 137, 140.

Tocht (Jan Cornelissen van der), 356.

Toeban, 14.

Toelokobesi, 5, 10, 12, 17, 20.

Toerang (Trong), 79.

Toheeuw = Toleeuw?

Tol (Arent van), 346.

Toleeuw, 20.

Tondi, 352.

Tonkiouw, 126.

Tonkin, 108—122, 156, 161, 162, 170, 207, 210, 211, 220, 222.

Tonnemanantam, 330.

Tono, 14.

Trang, zie: Toerang (Trong).

Trankebare, 66, 72, 74, 84, 91, 94,
327, 331, 332, 340, 347, 360.
Traudenius (Paulus), 127, 144, 146, 167.
Trewandewarom, 334.
Trimelevaes, 327, 333, 346, 357.
Trinkonomale, 317.
Tromper (Jan), 59.
Truytmans (Jan), 68, 71, 92.
Tsiampa, zie: Champa.
Turken en Turkije, 225, 238, 249, 304.
Turnaer (Mr.), 244.
Tutukorin, 257.
Twist, (Joan van), 63, 64, 93.

U.

Udakahapato, 293.
Udugama, 296.
Ugal de Mia, 296.
Unipala corla, 284, 289, 293.
Utrecht (redoute), 129, 154.
Uturavala, 296.

V.

Vadamane Gedara, 296.
Vadan, 127, 138, 154, 158.
Valane, 286.
Valapais, 126.
Vane Mulla, 296.
Varangith, 126.
Vardle (Anthonio), 46, 65.
Vate Gedare, 296.
Vavorlang, zie: Favorlang.
Vellava, 297.
Vellora, 297.
Veloer, 346, 355.
Veloso (frei Gonsalo) 266, 267, 277,
279, 282, 285, 286.
Verheyden (Jacob), 15, 21.

Vermeeren (Joris), 61, 78, 79.
Verrabella, 297.
Verara, 296.
Vertrecht (Jacobus), 27, 36.
Victoria (rondeel), 69, 128, 132
Vilicorla, 284, 293.
Vinck (Maerten), 290, 297, 298, 317.
Vinckeboom (Pieter). 281.
Visagapatnam, 321.
Visiapoer, 305, 306, 309, 337, 356.
Visnaueo, 298.
Visuave, 315.
Vlaming van Outshoorn (Arnold de), 39,
46, 50—54, 62, 64, 87, 89, 90,
93—95, 234.
Vliet (Jeremias van), 39, 45, 46, 51,
54, 61, 62, 64—95, 106, 322.
Vlissingen (redoute), 138.
Vries (Maerten de), zie: Fries, Marten
Gerritsen.
Vroede (Martinus de), 75, 322, 348.
Vuyl eiland, 148.

W.

Waaier, 31, 38.
Waigatstraat, 180.
Walcheren (eiland), 281.
Walraven (David), 61, 65, 66, 70, 73,
77—82, 89.
Waluwe, 307, 310.
Wankan, 138, 154, 168, 172.
Warwani, 23.
Weylant (Cornelis), 64, 225, 227—229,
235, 238, 239, 241, 267, 279, 332,
345.
Wilhelmus (punt), 69, 72.
Willemsen (Dirck), 32.
Willemsen (Jan), 89.
Willemsen (Pieter), 46.

Wils (Ritchard), 153, 168.
 Wingurla, 241, 253, 265, 278, 295, 298,
 304—309, 314.
 Winsierom, 321.
 Wirwasserom, 349, 363.
 With (de), 250, 253.
 Witsen (Cornelis), 25—27, 31—37.
 Witte (Paulus de), 18, 21.
 Workai, 36.
 Wijbrantsen (Reijnier), 98.
 Wijns (Abraham), 37, 117, 122, 156.

X.

Xula, zie: Soela-eilanden.

Y.

Yedo, zie: Jeddo.
 Yeso, zie: Jeso.

Z.

Zantvoort (Frans), 359, 363.
 Zeeburg (redoute), 123, 154.
 Zelandia (kasteel), 153, 169.
 Zenua, 111, 114.
 Zuidzee, 1.
 Zum (Reinier van 't), 67, 96—106, 321.
 Zuytwijck (Adriaen van), 13, 18.

21731 251183

CATALOGUE

112

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. B., 148, N. DELHI.